

ΘΩΜΑΣ Β. ΖΙΩΓΑΣ
Πολιτικός Μηχανικός
(Μαστοροχωρίτης)

Τοπωνύμια & Οικωνύμια ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Καταγραφή – Ερμηνεία – Ετυμολογία – Σχόλια

ΑΘΗΝΑ 2013

Ο Θωμάς Β. Ζιώγας γεννήθηκε το 1942 στο μαστοροχώρι Δροσοπηγή (πρώην Κάντσικο) της Κόνιτσας. Νήπιο βρέθηκε, λόγω του επάρατου εμφύλιου, στη Ρουμανία, όπου και πήγε στο Δημοτικό σχολείο. Φοίτησε στο «Γυμνάσιον εν Κονίτση» και πήρε απολυτήριο γυμνασίου από τη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων (πρακτικό) το 1961.

Είναι διπλωματούχος πολιτικός μηχανικός (1967) της πολυτεχνικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και από το 2000 συνταξιούχος. Επαγγελματικά ασχολήθηκε κυρίως με δημόσια έργα, αλλά και με ιδιωτικές μελέτες/κατασκευές. Διατέλεσε συχνά πρόεδρος της «Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών» και για πολλά έτη μέλος του Δ.Σ. της «Ομοσπονδίας Αδελφοτήτων Κόνιτσας», της οποίας ήταν εισηγητής/μελετητής σε αρκετά αναπτυξιακά συνέδρια. Ερασιτεχνικά και κατά καιρούς, την περίοδο 1980 – 1995, τον απασχόλησαν και ερευνησε τοπικά θέματα των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας (τεχνικά, αναπτυξιακά, ιστορικά, τοπωνυμικά, γλωσσολογικά, κ.λπ.) και τακτικά αρθρογράφησε γι' αυτά στο περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ». Συνέργησε μεγάλως στη συγγραφή του βιβλίου «ΚΑΝΤΣΙΚΟ - ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ, συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου – 1993». Στα τέλη του 2010 κυκλοφόρησε το βιβλίο του «ΚΟΥΔΑΡΙΤΙΚΑ», που αναφέρεται στους πετράδες κτίστες αυτών των Μαστοροχωρίων. Επίσης, στις αρχές του 2011, εκδόθηκε το βιβλίο του «ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ», το οποίο περιέχει τις ιδιωματικές λέξεις της ομιλούμενης κοινής ελληνικής στα Μαστοροχώρια της επαρχίας Κόνιτσας (Ηπείρου).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τοπωνύμια & Οικωνύμια
ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

© Θωμάς Β. Ζιώγας
οδός Μελίσσου 16
116.35 Αθήνα
Τηλ.: 210 7011014

Παραγωγή: «Εκτυπώσεις Κάπα»
οδός Μάνου Κατράκη 28
565.33 Πολίχνη – Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 587972, Fax.: 2310 608957
e-mail: kotouloulis@gmail.com

ISBN: 978-960-93-4543-9

Αφιερώνεται σε όσους
αγαπούν, ερευνούν και νοιάζονται
τα **Μαστοροχώρια** της Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΘΕΩΡΑΣ Β. ΣΩΤΗΡΑΣ

Επιμελητής Μεταφράσεων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

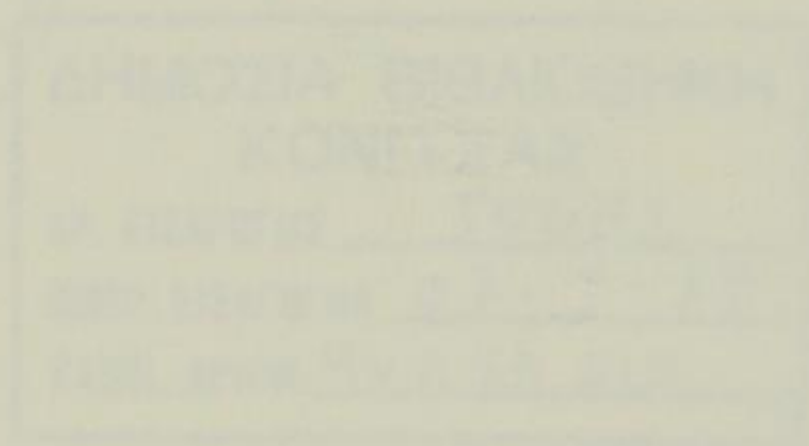
«Πολλ' απατηθήναι διζήμενον έμμεναι εσθλόν»

[Όποιος ερευνά, ακόμη και αν σε πολλά απατηθεί, παραμένει χρήσιμος]

Φωκυλίδης (6^{ος} π.Χ. αιώνας)

Ελεγειακός ποιητής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΘΗΝΑ 2013

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΘΩΜΑΣ Β. ΖΙΩΓΑΣ
Πολιτικός Μηχανικός
(Μαστοροχωρίτης)

Τοπωνύμια & Οικωνύμια ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Καταγραφή – Ερμηνεία – Ετυμολογία – Σχόλια

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 54402
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 27-3-13
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 94953 219

κωδ. εγγ. 3044

ΑΘΗΝΑ 2013

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
ΑΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

Περιεχόμενα

Συντμημένες λέξεις	12
Πρόλογος	13
Εισαγωγή	15

ΜΕΡΟΣ Α' – Επαρχία Κόνιτσας

Χάρτης επαρχίας Κόνιτσας	26
Ονοματολόγιο οικισμών/χωριών επαρχίας Κόνιτσας	27
Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών	29
Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας	70

ΜΕΡΟΣ Β' - Μαστοροχώρια

Τοπωνυμίες του χωριού:

[2] Βούρμπιανη [Βούρμπιανη]	83
[12] Ζέρμα [Πλαγιά]	114
[13] Ίσβορος [Αμάραντος]	129
[15] Κάντσικο [Δροσοπηγή]	155
[16] Καστάνιανη [Καστανέα]	182
[17] Κεράσοβο [Αγία Παρασκευή]	200
[22] Λεσκάτσι [Ασημοχώρι]	225
[24] Λούψικο [Κεφαλοχώρι - Λυκόρραχη]	240
[27] Μόλιστα {Γαλαδίο [5] - Μεσαριά [27] - Μποτσιφάρι [29]}	255
[28] Μπλήζιανη [Λαγκάδα]	288
[37] Πληκάτι [Πληκάτι]	301
[39] Πυρσόγιαννη [Πυρσόγιαννη]	314
[41] Σέλτση [Οξυά]	331
[42] Σταρίτσιανη [Πουρνιά]	349
[43] Στράτσιανη [Πύργος]	367
[44] Τούρνοβο [Γοργοπόταμος]	379
[46] Φυτόκος [Θεοτόκος]	389
[47] Χιονιάδες [Χιονιάδες]	400
Βιβλιογραφία	415
Χάρτης Μαστοροχωριών	416

Σημείωση: Η αριθμοί του τύπου [X] παραπέμπουν στην αντίστοιχη αρίθμηση των κεφαλαίων «Ονοματολόγιο οικισμών/χωριών επαρχίας Κόνιτσας» και «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών», ενώ οι αριθμοί του τύπου (Y) παραπέμπουν στη βιβλιογραφία.

Συντμημένες λέξεις

Αγγλ.	Αγγλικά
Αλβ.	Αλβανικά/Αρβανίτικα
αρχ. Ελλ	αρχαία Ελληνικά
Βενέτ.	Βενέτικα/Βενετσάνικα
Βλαχ./Βλάχ.	Βλάχικα/Αρουμούνικα
(β.λ.)	βλέπε λέξη
Βουλγ.	Βουλγάρικα
Βυζ.	Βυζαντινά
Γαλλ.	Γαλλικά
Γερμ.	Γερμανικά
Ελλ.	Ελληνικά
επίρρ.	επίρρημα
ετυμ.	ετυμολογία
Ιταλ.	Ιταλικά
Λατ.	Λατινικά
μεγεθ.	μεγεθυντικό
μεταφ.	μεταφορικός
μον Ελλ	μεσαιωνικά Ελληνικά
μον Λατ.	μεσαιωνικά Λατινικά
νέο Ελλ.	νέο Ελληνικά/ή
παλ. Σλ.	παλιά Σλαβονικά (Palaeoslovensko)
Ρουμ.	Ρουμάνικα
Σερβ.	Σέρβικα
Σλ.	Σλάβικα (γενικώς)
Σχετ./σχετ.	Σχετικό/ά
Τουρκ.	Τούρκικα
υποκορ.	υποκοριστικό
> ή <	φορά εξέλιξης μιας λέξης

Πρόλογος

Η επαρχία Κόνιτσας του νομού Ιωαννίνων, και ειδικότερα τα **Μαστοροχώρια** της, είναι ένας ακριτικός τόπος, που καθόλου ή ελάχιστα μελετήθηκε σε βάθος από τους ιστορικούς και άλλους φιλίστορες. Ίσως, επειδή απόμακρα και ορεινά καθώς είναι αυτά τα χωριά, στην εσχρατία του νεοελληνικού κράτους, δεν κέντριζαν το ενδιαφέρον των ερευνητών. Αυτό, σε μένα τον Μαστοροχωρίτη την καταγωγή, εκτός από απορία, μου προξενούσε και θλίψη, διότι, ενώ αυτά τα χωριά είχαν «*το άριστον εκείνο, ήσαν ελληνικά*», {κατά παραλλαγή στίχου του ποιητή Καβάφη}, εξακολουθούσαν να είναι παντελώς αγνοημένα από τις γραφές (αρχαίες, βυζαντινές, νεότερες). Για να καλύψω αυτό το κενό, από την δεκαετία του 1980, άρχισα να καταγράφω ό,τι σχετικό διασώζονταν ακόμη στη γλώσσα των γηγενών, προκειμένου να τα ερευνήσω σε ευθετότερο χρόνο. Και αυτή η στιγμή επέστη.

Ήδη εκδόθηκαν και κυκλοφορούν τα δυο βιβλία μου: **1)** τα «**Κουδαρίτικα**» - Αθήνα 2010, που αναφέρεται στη συνθηματική γλώσσα των τεκτόνων/κτιστών κατοίκων των χωριών αυτών, **2)** τα «**Μαστοροχωρίτικα**» - Αθήνα 2011, που περιέχει τις ιδιωματικές λέξεις της ομιλούμενης στα Μαστοροχώρια κοινής ελληνικής. Αυτά τα δυο βιβλία, με το γλωσσικό περιεχόμενό τους, με βοήθησαν πολλαπλά στην ερμηνεία πολλών λημμάτων του παρόντος βιβλίου.

Σε τούτο εδώ το ανά χείρας, τρίτο κατά σειρά, νέο πόνημα μου, αναλυτικώς και λεπτομερώς καταγράφουμε, ερμηνεύουμε και σχολιάζουμε όλες τις επί μέρους τοπωνυμίες της υπαίθρου των χωριών που υπάγονταν στον καταργηθέντα (καποδιστριακό) «*Δήμο Μαστοροχωρίων*». Επειδή και τα τριγύρω κεφαλοχώρια: Αμάραντος [Ίσβορος], Πύργος [Στράτσιανη], Μόλιστα [Γαναδιό, Μεσαριά, Μποτσιφάρι], Πουρνα [Σταρίτσιανη], Αγία Παρασκευή [Κεράσοβο] ανήκουν, από ανέκαθεν, στο «*έθνος*» των Μαστοροχωρίων, γι' αυτό και τούτα συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα εργασία.

Θεώρησα σκόπιμο, αφού αναφερόμαστε στην επαρχία Κόνιτσας, να ερευνήσω τα παλιά ονόματα όλων των οικισμών/χωριών της επαρχίας. Το προϊόν αυτής της μελέτης παρουσιάζεται στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*». Για τον ίδιο λόγο, μελέτησα τις παλιές τοπωνυμίες των κυρίων τοποθεσιών (βουνών, ποταμών, κ.λπ.) του ευρύτερου χώρου της επαρχίας, οι οποίες καταγράφονται στο κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*». Με αυτόν τον τρόπο το «*μέρος*», δηλ. τα Μαστοροχώρια, εντάσσονται στο «*όλο*», δηλ. στην επαρχία Κόνιτσας.

Στην έρευνά μου, και κυρίως στην εξήγηση και ετυμολογία των τοπωνυμίων, μοναδικό οδηγό και γνώμονα είχα την «*αλήθεια*». Δεν προσπάθησα να εξωραϊσω ή να ελληνοποιήσω ονομασίες που καταφανέστατα είναι ξενικές, ούτε και να τις απο-

σιωπήσω, όπως έκαναν οι παλιοί ελληνοδάσκαλοι, είτε από άγνοια ή αδυναμία πρόσβασης σε ξενόγλωσσες πηγές, είτε από μια παράδοξη σήμερα «εθνική» σκοπιμότητα, συχνά ξένη προς την «αλήθεια». Όποια, όμως, αλλόγλωσση ονομασία έχει ελληνικό υποκείμενο θέμα, το έτυμο αυτό πάντα αναφέρεται, για να δειχθεί και η τεράστια επίδραση της ελληνικής στους όμορους λαούς.

Όλες οι ξένες λέξεις, στις οποίες ανάγεται η ερμηνεία όποιας τοπωνυμίας του παρόντος πονήματος, γράφονται με μικρογράμματη λατινική γραφή. Για την απόδοση της προφοράς των ημίφωνων σλάβικων φθόγγων ъ και ѣ γίνεται χρήση του ψηφίου j. Βέβαια, τα λήμματα καταγράφονται με το ελληνικό αλφάβητο, πλην, όμως, αυτό δεν μπορεί να αποδώσει τους ξένους φθόγγους **σι = ś** (= Σλ. ш, Αλβ. sh, Τουρκ./Ρουμ. ş) - **ζι = ž** (= Σλ. ж, Αλβ. zh) - **τσ = c** (= Σλ. ц, Αλβ./Τουρκ. c, Ρουμ. ț) - **τσι = ç** (= Σλ. ч, Τουρκ./Αλβ. ç) - **τζ ή τζι** (= Αλβ. xh), οι οποίοι προφέρονται και στην τοπική γλώσσα. Γι' αυτό η εκφορά των λημμάτων με βάση την ελληνική γραφή συχνά δεν αποδίδει την πραγματική, και αυτό είναι ένα αναπότρεπτο έλλειμμα.

Τέλος, ευχαριστώ όλους τους συμπατριώτες από τα Μαστοροχώρια, οι οποίοι μου έδωσαν στοιχεία για τα τοπωνύμια του χωριού τους και με βοήθησαν πολλαπλώς στην ολοκλήρωση τούτης της έρευνας. Είναι πολλοί και τα ονόματά τους αναγράφονται στην αρχή κάθε λήμματος οικισμού/χωριού. Και πάλι, ένα μεγάλο **ευχαριστώ**, από την καρδιά μου, σε όλους.

Αθήνα, 2012

Θ. Β. Ζ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιας

Εισαγωγή

Η επαρχία Κόνιτσας καταλαμβάνει το ΒΑ άκρο του νομού Ιωαννίνων. Είναι μια τριγωνόσχημη περιοχή. Η Α πλευρά της ορίζεται από τις κορυφογραμμές της οροσειράς Γράμμος-Σμόλικας, όπου συνορεύει με τη Δ. Μακεδονία (νομός Καστοριάς και Γρεβενών). Η ΒΔ πλευρά της είναι οι κορυφοσειρές του ΝΔ κλάδου του όρους Γράμμος, που οριοθετούν και τα σύνορα με την Αλβανία. Η τρίτη και Ν πλευρά ορίζεται στο μεγαλύτερο μήκος της από την κοίτη του Αώου ποταμού, όπου συνορεύει με τα Ζαγοροχώρια, καθώς και κάποιες περιοχές πέραν αυτού, στο χώρο της πεδιάδας της Κόνιτσας, όπου συνορεύει με την επαρχία Πωγωνίου.

Ειδικότερα, τα **Μαστοροχώρια** της Κόνιτσας καλύπτουν το Β άκρο αυτού του τριγώνου, με Ν πλευρά την ιδεατή γραμμή που συνδέει τα χωριά Αμαραντος [Ίσβορος], Πύργος [Στράτσιανη], Μόλιστα [Μποτσιφάρι, Μεσαριά, Γαναδιό], Πουρνιά [Σταρίτσιανη], Αγία Παρασκευή [Κεράσοβο], συμπεριλαμβανομένων και αυτών, παρόλο που, διοικητικά και μόνον, δεν είχαν υπαχθεί στον (καποδιστριακό) «Δήμο Μαστοροχωρίων». Αυτός ο ορεινός χώρος διασχίζεται από τον Σαραντάπορο ποταμό και τους παραποτάμους του, όπου, στα πρηνή των κοιλάδων τους, είναι κτισμένα όλα τα Μαστοροχώρια. Και λέγονται έτσι, γιατί, από απομνημονεύτων αιώνων, οι άνδρες επαγγέλλονταν τη μαστορική/κτιστική της πέτρας τέχνη, έχοντας τον δικό τους συντεχνιακό διαλεκτικό κώδικα, τα «κουδαρίτικα». Όταν το 1913 ήλθε το «Ελληνικό» και εντάχθηκαν αυτά τα χωριά στο νέο ελληνικό κράτος, ήσαν όλα ελληνόφωνα, με εξαίρεση τα δίγλωσσα χωριά Πληκάτι (αλβανικά + ελληνικά), Δέντσικο [Αετομηλίτσα] (βλάχικα + ελληνικά) και Φούρκα (βλάχικα + ελληνικά). Τα δύο τελευταία δεν είχαν υπαχθεί στο «Δήμο Μαστοροχωρίων», αν και βρίσκονται στον ίδιο χώρο. Λόγω αυτής της ιδιαιτερότητάς τους, αλλά και επειδή δεν σχετίζονται με την τεκτονική/κτιστική, δεν έγινε εδώ έρευνα για τις τοπωνυμίες τους.

Η παραπάνω περιγραφή της χωροθέτησης της επαρχίας και των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας κρίθηκε αναγκαία, για να διαφανεί με ποιούς γειτονεύει ο χώρος, από τους οποίους ασφαλώς δέχθηκε, αλλά και έδωσε, πολλές επιρροές.

Σ' αυτόν τον χώρο της επαρχίας Κόνιτσας, όταν το 1913 ήλθε το «Ελληνικό», όπως προείπαμε, υπήρχαν οικισμοί/χωριά, οι οποίοι απογράφηκαν τότε με τα παλιά τους ονόματα. Πολλά από αυτά σώζονται και ισχύουν ακόμη. Αρκετά έχουν αλλάξει ή έχουν ξεχασθεί. Ίσως, κάποιοι νεότεροι να μη γνωρίζουν καν την ύπαρξη αυτών των παλιών ονομασιών, πολύ δε περισσότερο τη σημασία τους. Γι' αυτό, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*», καταγράφουμε όλες τις παλιές ονομασίες αυτών των οικισμών/χωριών και προσεγγίζουμε ερμηνευτικά τη σημασία τους, κυρίως εκείνων που είναι ξένης προέλευση

και δεν είναι αυτονόητη η έννοια που υποκρύπτουν. Βέβαια, κατά καιρούς, σε διάφορες Ηπειρωτικές κυρίως εκδόσεις, έχουν δημοσιευθεί σποραδικά άρθρα με εξηγήσεις μερικών ονομασιών οικισμών/χωριών. Δεν δημοσιεύτηκε, απ' ότι γνωρίζω, καμία ολοκληρωμένη εργασία, η οποία να περιέχει όλα τα ονόματα των οικισμών/χωριών της επαρχίας και να τα ερμηνεύει. Μερικώς και αυτό το κενό φιλοδοξεί να καλύψει ετούτο το μελέτημα. Η ιστορική σπουδαιότητα της μελέτης και αποκάλυψης της πραγματικής σημασίας των ονομασιών είναι προφανής και μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα την έρευνα, όπως και παρακάτω γράφουμε.

Στο παρόν σύγγραμμα ασχολούμαστε αναλυτικά και με τις τοπωνυμίες της υπαίθρου όλων των Μαστοροχωριών. Και όταν λέμε τοπωνυμίες εννοούμε τα ονόματα με τα οποία οι κάτοικοι και χρήστες ενός ευρύτερου χώρου βαφτίζουν τις επί μέρους τοποθεσίες, για να μπορούν να προσανατολίζονται και να ορίζουν τη θέση τους μέσα σε αυτόν. Όταν οι τοπωνυμίες καταστούν κοινό κτήμα όλων των χρηστών, τότε ο προσδιορισμός της θέσης των κτημάτων και των λοιπών υποστατικών του καθενός είναι ευχερέστατος. Αντιστοιχούνται επιτυχώς προς το στίγμα ενός πλοίου πάνω στην απέραντη θάλασσα, ή προς τις συντεταγμένες ενός σύγχρονου γεωγραφικού χάρτη. Και να μην υπήρχαν τα τοπωνύμια, έπρεπε οι άνθρωποι να τα εφεύρουν, για να μπορούν να λειτουργούν γεωγραφικώς και να συνεννοούνται για ό,τι σχετίζεται με τον χώρο, μέσα στον οποίο ζούσαν.

Συνήθως, τα περισσότερα τοπωνύμια έχουν σχέση με τα στοιχεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της θέσης την οποία ονοματίζουν. Η ύπαρξη π.χ. βράχων, γκρεμών, λίθων, νερών, πηγών, κατολισθήσεων, δένδρων, δασών, ζώων, φυτών, κ.λπ., είναι αίτιο για παρεμφερή ονοματοδοσία. Σε πολλές περιπτώσεις και το πως λειτουργείται μια θέση από τους χρήστες της είναι αφορμή για την ονομασία της, π.χ. ιδιοκτησίες, καλλιέργειες, βοσκήματα, μαντριά, ποτίστρες, κήποι, φύλαξη, σκοπιές, στρατιωτική παρουσία, κ.λπ.. Αλλά και μεμονωμένα γεγονότα που συνέβησαν σε μια τοποθεσία, π.χ. φονικά, ενταφιασμοί, πυρκαγιές, κλέφτες, μάχες, κ.λπ., ήσαν αίτια για την ονοματοδοσία τους. Από αυτές τις βασικές αρχές δεν εξαιρούνται τα τοπωνύμια των Μαστοροχωριών. Προσθέτουμε και την αρχή της μακροβιότητας που διέπει τα τοπωνύμια, τα οποία, άπαξ και καθιερωθούν, δεν λησμονιούνται εύκολα. Χειροπιαστή απόδειξη αυτού του τελευταίου κανόνα είναι το παρόν πόνημα, το οποίο πραγματεύεται ονομασίες τόπων που ανάγονται, κατ' ελάχιστο, στους μακρινούς μεσαιωνικούς χρόνους.

Εκείνο που αξίζει εμβριθούς και κριτικής έρευνας είναι οι λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν για τις τοπωνυμίες, ιδίως οι ακατανόητες από εμάς, γιατί πιθανόν να υποκρύπτουν κάποιο ιστορικό ή άλλο γεγονός. Αυτές προέρχονται από τη γλώσσα που μιλούσαν οι παλιοί ανάδοχοι των τοποθεσιών, τότε όταν τις ονομάτισαν. Στο χώρο των Μαστοροχωριών και της επαρχίας Κόνιτσας υπάρχουν, εκτός από τα ελληνικής προέλευσης τοπωνύμια, που είναι μακράν τα περισσότερα, και άλλα, με προέλευση αλβανική, σλάβικη, τούρκικη, λατινική {είτε αυτούσια, είτε μέσω της βλάχικης διαλέκτου, που θεωρείται ως βαλκανική εκδοχή της λατινικής}, δηλ. από

όλες τις γλώσσες που πέρασαν από το χώρο μας. Και αυτό είναι φυσικό, αφού αυτές οι εθνότητες βρίσκονταν στην επαρχία μας (π.χ. οι Έλληνες), ή ήλθαν μέτοικοι σ' αυτήν (π.χ. οι Σλάβοι) και παρέμειναν επί μακρόν, μέχρι είτε να εξελληνισθούν πλήρως, αφομοιωθέντες από τους γηγενείς, είτε να αποχωρίσουν. Επόμενο ήταν να αφήσουν και τα γλωσσικά τους αποτυπώματα, όπως είναι π.χ. μερικά τοπωνύμια.

Για να γίνει περισσότερο εναργές το πως διαχρονικά συνέβη αυτό, θα ρίξουμε μια φευγαλέα ματιά στην ιστορία και στη σειρά εμφάνισης αυτών των λαών και γλωσσών, θεωρώντας ότι οι τοπωνυμίες είναι οι «υπογραφές» που έβαλαν αυτοί οι άνθρωποι στο «βιβλίο επισκεπτών» του τόπου μας. Μερικές από αυτές τις «υπογραφές», ειπωμένες στη δική τους γλώσσα, είναι τώρα ακατάληπτες από εμάς και απαιτούν αποκρυπτογράφηση, για να καταλάβουμε τι ακριβώς σημαίνουν. Και αυτό κάνουμε σε τούτο το βιβλίο.

Οι Έλληνες/Ρωμιοί : Τα ελληνικά φύλα, {είτε ηπειρωτικά, είτε μακεδονικά ήσαν αυτά}, κατοίκησαν και εξακολουθούν να κατοικούν εδώ από τα βάθη της ιστορίας, όπως γραπτώς αναφέρουν ο Ηρόδοτος {περίπου 480 π.Χ. έως 420 π.Χ.} και ο Στράβων {περίπου 64 π.Χ. έως 23 μ.Χ.}. Ήσαν πάντα το κραταιότερο φύλο, τόσο πληθυσμιακά όσο και πολιτιστικά, σε όλη την ιστορική πορεία της περιοχής, κατορθώνοντας, μάλιστα, να αφομοιώσει όλους τους κατά καιρούς {κυρίως τους μεσοβυζαντινούς χρόνους} φερτούς εποίκους. Αυτό δείχνει και η σημερινή σύνθεση του πληθυσμού των Μαστοροχωρίων, στην οποία από αιώνες κυριαρχεί η ελληνική λαλιά και δεν διασώζεται θύμηση ή ομολογία άλλης γλώσσας. Ο χριστιανικός φανατισμός των πρωτοβυζαντινών χρόνων και του μετέπειτα μασαίωνα συνέτεινε στην απαξίωση του εθνικωνυμίου «Έλληνας», διότι αυτό ταυτίστηκε με τον «εθνικό/ειδωλόατρη», έννοια που πέρασε και στους Σλάβους με τον εκχριστιανισμό τους, {παλ. Σλ. *Eljnj/Jeljn*} = Έλληνας - παγανιστής, εθνικός), *Griekj* (= Γραικός, Έλληνας/Ρωμιός), *Romejaninj* (= Έλληνας/Ρωμιός, Τουρκ. *Rumi*)}. Έτσι, έγινε αποδεκτός και καθιερώθηκε ο δανεικός όρος «Ρωμιός», ο οποίος αδιαχώριστα εμπεριέχει και την έννοια «χριστιανός», με τον οποίο έζησε και πορεύτηκε ο ελληνισμός κατά την μακρότατη μεσαιωνική περίοδο, με κέντρο την Κωνσταντινούπολη.

Η αντίληψη αυτή, αν και συνεχώς φθίνουσα, διατηρήθηκε και μετά την άλωση της Πόλης (1453 μ.Χ.), κυρίως στους εκκλησιαστικούς. Ακόμη και ο Πατροκοσμάς (Κοσμάς ο Αιτωλός 1714 - 1779 μ.Χ.), διαπρύσιος κήρυκας των ελληνικών γραμμάτων, λίγες δεκαετίες πριν την ελληνική παλιγγενεσία του 1821 μ.Χ. έλεγε: «*Αδελφοί μου έμαθα πως με την χάριν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και Θεού δεν είστε Έλληνες, δεν είστε ασεβείς, αιρετικοί, άθεοι*».

Οι Αλβανοί/Αρβανίτες : Τα ιλλυρικά φύλα από την αρχαιότητα γειτόνευαν με τους Ηπειρώτες και τους Μακεδόνες. Πάντα υπήρχαν επαφές μεταξύ τους. Καθώς γράφει ο Στράβων, τα όρια ανάμεσά τους δεν ήσαν σαφή έκτοτε. Η διγλωσσία ήταν συνήθης από τη μια και την άλλη πλευρά αυτών των ασαφών ορίων. Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός, μέσω των εκεί αποικιών και λόγω γειτνίασης, τους επηρέασε έντονα. Αργότερα, περί τον 2^ο π.Χ. αιώνα, κατακτήθηκαν από τους Ρωμαίους/

Λατίνους, δέχθηκαν τεράστια επίδραση στη γλώσσα τους και παρά λίγο να εκλατινιστούν. Υστερότερα, περί τον 7^ο μ.Χ. αιώνα και μετά, η χώρα τους εποίκιστηκε από απειράριθμους Σλάβους, όπως και όλη η Ρωμανία (Βαλκανική), με καταλυτική επιρροή στη γλώσσα τους, σε σημείο που κινδύνευσαν να χαθούν ως ξεχωριστή εθνική οντότητα. Εν τέλει, το πληθυσμιακό και γλωσσικό μόρφωμα του 11^{ου} μ.Χ. ταυτίστηκε έκτοτε με τις ονομασίες Αλβανοί/Αλβανίτες/Αρβανίτες, {από την περιοχή γύρω από το μεσαιωνικό όρος «Αλβανόν/Αρβανόν», περί το σημερινό Ελβασάν, στο μέσον της χώρας τους}, με την οποία πορεύτηκαν στο εξής. Η σημερινή ονομασία «Σκιπετάροι», όπως τώρα μεταξύ τους αυτοαποκαλούνται, είναι αρκετά υστερότερη, {με αρχική σημασία οπλοφόροι, οπλισμένοι, από το Ιταλ. schioppetto (= ντουφέκι) > Ελλ. «σκιπετό» (= όπλο), επειδή συνήθιζαν να οπλοφορούν και συχνά στρατολογούνταν ως πολεμιστές μισθοφόροι. Η επίσημη αλβανική ερμηνεία από το Αλβ. shqip (= αετός), παραπέμπει στον βυζαντινό δικέφαλο αετό που ύψωσε και ο επικός τους ήρωας Γεώργιος Καστριώτης-Σκεντέρμπεης (1405 - 1468 μ.Χ.), αλλά χωλαίνει τα μάλα γλωσσολογικά}. Σε αντίθεση με τη νότια Ελλάδα, όπου αυτοί εγκαταστάθηκαν κυρίως κατά τα υστεροβυζαντινά χρόνια {13^{ος} και 14^{ος} μ.Χ. αιώνας}, με πολυάνθρωπες ειρηνικές μεταναστεύσεις, στα Μαστοροχώρια και στην επαρχία Κόνιτσας τους είχαν γείτονες. Προϊόντος του χρόνου, με τη λέξη «Αρβανίτης», τουλάχιστον από το μέσον του 16^{ου} μ.Χ. αιώνα και μετά που υπάρχουν γραφές και ομολογίες, νοούσαν κάθε αλβανόφωνο του ελλαδικού χώρου.

Οι Λατίνοι/Ρωμαίοι : Από τον 2^ο π.Χ. αιώνα, όταν πρωτοπάτησαν πόδι στην ανατολική ακτή της Αδριατικής, δυναμικά και συστηματικά κατέκτησαν όλη τη Χερσόνησο του Αίμου (Βαλκανική), την οποία εξουσίασαν επί αιώνες με τη δική τους λατινική λαλιά, ως επίσημη κρατική γλώσσα. Η μακραίωνη αυτή διακυβέρνηση επέδρασε πολλαπλά σε όλες της εθνότητες του χώρου, διότι είχε συγκρότηση, έννομη τάξη, μεθοδικότητα και άρτια οργανωμένα όργανα/θεσμούς επιβουλής της εξουσίας. Δέχθηκαν την επίδραση του ελληνικού πολιτισμού, καθώς και τους θεούς των αρχαίων Ελλήνων. Μετά την σταδιακή αποκοπή τους από την λατινόγλωσση Ρώμη {4^{ος} έως και 5^{ος} μ.Χ. αιώνας}, αφομοιώθηκαν από την ελληνόφωνη και περισσότερο εκπολιτισμένη Ανατολή. Συνέχεια και μετεξέλιξή τους ήταν η χιλιόχρονη, βυζαντινή αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη (την Πόλη), η οποία εν ταυτώ ήταν πρωτεύουσα όλου του χριστιανικού ελληνισμού, δηλ. της ρωμιοσύνης, και είχε επίσημη κρατική και θρησκευτική γλώσσα την ελληνική. Από τότε, αντί για «Έλληνας», επικρατεί σταδιακά ο όρος «Ρωμιός».

Οι Σλάβοι : Πρωτοεμφανίζονται και σταδιακά εποίκίζουν τον χώρο της χερσονήσου του Αίμου (Βαλκανική) από τα μεσοβυζαντινά χρόνια {μέσα 6^{ου} έως και τον 7^ο μ.Χ. αιώνα}, αρχικά ειρηνικά και με την άδεια ή ανοχή των βυζαντινών αυτοκρατόρων, οπότε κατέκλυσαν την Ρωμανία (Βαλκανική) και έζησαν δίπλα ή ανάμεσά μας επί αιώνες. Υστερότερα, οργανώθηκαν σε κράτη αντίπαλα ή φιλικά προς το Βυζάντιο, ανάλογα με τις συγκυρίες. Ο εκχριστιανισμός τους είναι μια επί πλέον αιτία για την πλήρη αφομοίωσή τους από τους αυτόχθονες Έλληνες του τόπου μας,

σε σημείο που να απορεί κανείς για την πλήρη εξαφάνισή τους. Μόνον μερικά τοπωνύμια και ορισμένες λέξεις της ομιλούμενης κοινής ελληνικής θυμίζουν το πέραςμά τους από τα μέρη μας. Η τελευταία οργανωμένη παρουσία τους στον σημερινό βορειοελλαδικό χώρο ήταν περί τα μέσα του 14^{ου} μ.Χ. αιώνα, με τις κατακτήσεις του βασιλιά/κράλη της Σερβίας Στέφανου Δουσάν, ο οποίος, μάλιστα, εγκατέστησε εκεί πολλούς απόμαχους στρατιώτες του. Έκτοτε και καθ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας δεν αναφέρονται άλλες μαζικές σλάβικες εποικίσεις, παρά μόνον αποσπασματικές περαιτέρω διεισδύσεις προς τα νότια.

Οι Βλάχοι : Αναφέρεται η μαζική παρουσία τους από τους υστεροβυζαντινούς χρόνους {11^{ος} μ.Χ. αιώνας} και μετά, κυρίως ως νομάδες κτηνοτρόφοι. Ακόμη και στα πρόσφατα χρόνια οι νομάδες μεγαλοκτηνοτρόφοι ήσαν βλαχόφωνοι. Πρέπει να είναι πολύ παλιότεροι στο χώρο μας, αφού θεωρούνται και είναι εκλατινισθέντες Έλληνες/Ρωμιοί, γι' αυτό και «Αρουμούνοι» λέγονται μεταξύ τους. Η λατινογενής διάλεκτό τους εμπεριέχει πολλές λέξεις από όλες τις βαλκανικές γλώσσες. Σταδιακά, εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε πολλά μέρη, όπως π.χ. στη «Λάκκα Αώου» της επαρχίας Κόνιτσας. Μερικά τοπωνύμια, όπως αυτά προφέρονται από τους αυτόχθονες, έχουν προέλευση από αυτούς, παρόλο που, πολλές φορές, το υποκείμενο θέμα τους είναι λατινικό.

Οι Τούρκοι : Είναι οι τελευταίοι κατακτητές, συνεχιστές τις βυζαντινής κυριαρχίας, με την ίδια πρωτεύουσα, την Κωνσταντινούπολη (την Πόλη > Τουρκ. Istanbul/Istanbul), αλλά με τη δική τους γλώσσα και θρησκεία. Επί πέντε εκατονταετίες {περίπου από τον 15^ο έως και τον 19^ο αιώνα} εξουσίαζαν τα μέρη μας. Στην κωμόπολη της Κόνιτσας δημιουργήθηκε σταδιακά μια παροικία μουσουλμάνων, όχι κατ' ανάγκη Τούρκων, η οποία επηρέαζε όλη την επαρχία. Δεν μαρτυρείται εγκατάσταση Τούρκων ή άλλων μουσουλμάνων στα Μαστοροχώρια, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις, γνωστές από αφηγήσεις διαφόρων επεισοδίων. Γι' αυτό και είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες οι τουρκικής προέλευσης τοπωνυμίες στα Μαστοροχώρια, ενώ υπάρχουν αρκετές λέξεις τούρκικης προέλευσης στην ομιλούμενη καθημερινή γλώσσα.

Σε όσους αβασάνιστα λέγουν ότι από τους παραπάνω ξένους δημιουργήθηκαν οικισμοί/χωριά στα Μαστοροχώρια, αμείλικτο τίθεται το ερώτημα: «Όταν ήλθαν αυτοί οι άνθρωποι, όποιοι και αν ήσαν, έποικοι ή κατακτητές, δεν υπήρχαν άνθρωποι και οικισμοί/χωριά στον σημερινό χώρο των Μαστοροχωρίων, ». Η λογική απάντηση είναι ότι υπήρχαν. Η επιστήμη της ανθρωπογεωγραφίας δεν δικαιολογεί, σε καμιά περίπτωση, χώρο κενό από ανθρώπους, εκτός και αν αυτό οφείλεται στην κακότητα του φυσικού περιβάλλοντος, κάτι που δεν συντρέχει εδώ. Ο τόπος ήταν ιδεώδης, για τις αγροτοκτηνοτροφικές κοινωνίες του τότε. Επίσης, θα ήταν παραλογισμός ακόμη και να σκεφτεί κανείς ότι, επτά και πλέον αιώνες μετά τον εξανδραποδισμό και την ερήμωση της Ηπείρου, περί το 167/168 π.Χ., από τους Ρωμαίους, η περιοχή θα εξακολουθούσε να ήταν ακατοίκητη. Και οι κατά καιρούς αναφερόμενοι «λοιμοί» {π.χ. το 542 μ.Χ., το 746 μ.Χ. και το 1347 μ.Χ. επιδημία πανώλης

αποδεκατίζει τον πληθυσμό του Βυζαντίου}, ασφαλώς και δεν θα ξεκλήριζαν όλους τους ανθρώπους μιας απόμακρης και αραιοκατοικημένης ορεινής περιοχής, όπως τα Μαστοροχώρια, η οποία, εξ αυτού ακριβώς του λόγου, προστατεύεται αρκετά από τα λοιμώδη νοσήματα. Επειδή, όμως, δεν σώθηκαν γραπτές μαρτυρίες ή αρχαιολογικά ευρήματα από την προγενέστερη εποχή, κατ' ανάγκη η έρευνά μας αρχίζει από την εποχή που προσδιορίζει η ίδια η γλωσσική προέλευση των τοπωνυμίων, όπως αυτά με τον προφορικό λόγο έφτασαν μέχρι τις μέρες μας.

Όπως θα διακριβώσει ο μελετητής του παρόντος πονήματος, οι ονομασίες των επί μέρους τόπων της υπαίθρου χώρας είναι στην συντριπτική τους πλειονότητα ελληνικές, σε όλα τα Μαστοροχώρια, μακράν από κάθε σύγκριση. Μερικές, μάλιστα, εξ αυτών είναι αρχαιοελληνικές.

Από άποψη πλήθους, ακολουθούν οι σλάβικης προέλευσης ονομασίες. Και είναι επόμενο, αφού, επί εκατονταετίες, σε κείνη την υπερχιλιετή, απέραντη, πολυεθνική, βυζαντινή αυτοκρατορία, έζησαν δίπλα ή ανάμεσά μας, είτε ως υποτελείς στους Βυζαντινούς, είτε ως κυρίαρχοι, όταν η βυζαντινή εξουσία ατονούσε και κάποιος δικός τους βασιλιάς (τσάρος/κράλης) εξουσίαζε, συχνά επί δεκαετίες πολλές, τμήματα της ενδοχώρας. Ενδείξεις περί αυτού έχουμε στο γειτονικό νομό Καστοριάς, όπου, μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} μ.Χ. αιώνα, υπήρχαν λιγοστοί σλαβόφωνοι, όχι κατ' ανάγκη φυλετικώς Σλάβοι, απομεινάρια της ιστορικής μίξης των διαφόρων λαών.

Αρκετές, μάλιστα, τοπωνυμίες είναι αυτούσιες λέξεις ή κλιτικοί τύποι της παλαιοσλαβονικής (palaeoslovenska), που δεν πέρασαν, ή πέρασαν με άλλο νόημα, στις ύστερες νοτιοσλάβικες γλώσσες (Σέρβικα, Βουλγάρικα, κ.λπ.), π.χ. «Ματέρι» (= μητρικός) και «Κόσκαρ» (= αγριόγατος) στη Βούρμπιανη [2] - «Μπέζντανες» (= άβυσσοι) στον Ίσβορο [13] - «Έλια» (= ελατιά) στην Καστάνιανη [16] - «Μπούρντα» (= ράχη) στο Λεσκάτσι [22] - «Μπογκντάνι» (= θεοδοσμένο) στο Κεράσοβο [17] - «Κάπ(ι)στα» (= βωμός) στο Λούψικο [24] - «Πόγονη» (= εκδίωξη) στη Σταρίτσιανη [42] - «Σιταίνη» (= όρχος, τάγμα) στο Κάντσικο [15] - «Γουμένιτση» (= ηγουμενικό), «Ροβική» (= μικρή τάφρος) στη Μόλιστα [27], «Έλτσια» (= πλάτανος) στο Τούρνοβο [44], «Ρέπιτο» (= αχός, βουητό) στη Ζέρμα [12] - «Μπάντ(ι)να» (= πτώση) στη Σέλτση [41] - «Ροζντόλι» (= λαγκαδιά) στο Πληκάτι [37] - «Μπουγάτισι» (= εύφορο), «Μπούρια» (= σήραγγα) και «Σόσνη» (= έλατο) στη Στράτσιανη [43] - «Πρόσιακος» (= φτωχός) στη Φυτόκο [46] - «Μπάντρες» (= σκοπιές) στους Χιονιάδες [47]. Εξ αυτού του γεγονότος, αναμφηρίστως θα συμπεράνουμε ότι οι έποικοι Σλάβοι εγκαταστάθηκαν στα μέρη των Μαστοροχωρίων πριν τον 10^ο με 11^ο μ.Χ. αιώνα, όταν η παλαιά σλαβονική ήταν ακόμη σε χρήση στους νοτιοσλάβους και δεν είχαν διαφοροποιηθεί πλήρως οι επί μέρους γλώσσες τους.

Παρόλη τη σημερινή γειτνίαση με τους Αλβανούς, παραδόξως, από τη γλώσσα τους ελάχιστα τοπωνύμια προέρχονται, με εξαίρεση το δίγλωσσο {αλβανικά + ελληνικά} χωριό Πληκάτι [37]. Από αυτό ορθώς συμπεραίνεται ότι, στο απώτερο παρελθόν, οι ελληνικοί πληθυσμοί κατοικούσαν πολύ βορειότερα από τα σημερινά

σύνορα, οπότε η αλβανική γλωσσική επιρροή ήταν ασήμαντη στα μέρη μας, και μάλιστα πολύ μεταγενέστερη, δηλ. των υστεροβυζαντινών χρόνων {13^{ος} και 14^{ος} μ.Χ. αιώνας}, όταν τα αλβανικά φύλα μετακινήθηκαν νοτιότερα.

Υπάρχουν ελάχιστες τοπωνυμίες λατινικής προέλευσης, απομεινάρια από την μακραίωνη ρωμαιοκρατία, ενώ από τη λατινογενή βλάχικη διάλεκτο επικράτησαν και λέγονται μερικές ονομασίες, κυρίως στους βοσκοτόπους των βουνοκορυφών, πράγμα αναμενόμενο, αφού ήσαν ανέκαθεν νομάδες κτηνοτρόφοι που νέμονταν αυτούς τους τόπους.

Αφετηρία από την τουρκική γλώσσα έχουν πολύ λίγες τοπωνυμίες. Μερικές εξ αυτών ενέχουν στρατιωτικό περιεχόμενο, και φέρνουν στο νου την ομολογούμενη φύλαξη του περάσματος από την Ήπειρο στη Μακεδονία και τανάπαλιν, μέσω της βατής κατά το θέρος κοίτης του Σαραντάπορου ποταμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα οικωνύμια, δηλ. οι ονομασίες των οικισμών/χωριών της επαρχίας Κόνιτσας και των Μαστοροχωριών. Και ενώ, σε κανένα απολύτως χωριό και από πολλούς αιώνες πριν, δεν διασώζεται ίχνος θύμισης και γραφής ότι ίσως κάποτε να ήσαν αλλόγλωσσοι, ούτε και σλαβόφωνοι, οι περισσότερες από αυτές της ονομασίες έχουν σλάβικο υποκείμενο θέμα, παρόλο τον ελληνικό φαινότυπό τους. Ποσοτικά, βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση προς τις τοπωνυμίες των επί μέρους τοποθεσιών της υπαίθρου, όπως, καθώς γράφουμε παραπάνω, πλειοψηφούν κατά πολύ οι ελληνικές ονομασίες. Αυτό είναι μια κραυγαλέα αντίφαση, διότι, αν Σλάβοι ήσαν οι ιδρυτές και πρωτοκάτοικοι εκείνων των οικισμών/χωριών, τότε μόνον αυτοί, ως αρχικοί νομείς και χρήστες του χώρου, θα νομιμοποιούνταν να ονοματίσουν με δικές τους λέξεις, συλλήβδην, και τις άλλες τοποθεσίες της υπαίθρου, οπότε έπρεπε, λογικά, να πλειοψηφούν και εκεί οι σλάβικες τοπωνυμίες. Αυτό, όμως, δεν συμβαίνει εκ των πραγμάτων, όπως προείπαμε. Τότε, πώς εξηγείται αυτή η αντινομία;

Εκτιμώ, στηριζόμενος σε γενικές ιστορικές αναφορές και χωρίς να κατέχω ειδικές γραπτές μαρτυρίες για την επαρχία Κόνιτσας, οι οποίες μάλλον δεν θα υπάρχουν, ότι όλα συνέβησαν σε εκείνους τους σκοτεινούς μεσοβυζαντινούς χρόνους, όταν τα αλληπάλληλα σλάβικα βασίλεια κατακτούσαν επί μακρόν και λυμαίνονταν την Ελληνική Χερσόνησο (Βαλκανική). Αντιμαχόμενοι το Βυζάντιο, κάποιοι από τους ηγέτες τους προσπάθησαν να αποξενώσουν τους ελληνικούς πληθυσμούς που κατακτούσαν από την επιρροή του ελληνόφωνου Βυζαντίου και να τους εκσλαβίσουν, για να είναι περισσότερο πειθήνιοι και υποτακτικοί. Ένας πολύ αποδοτικός τρόπος, για την αποκοπή τους και τη σταδιακή δημιουργία άλλης φυλετικής συνείδησης, ήταν η αλλαγή των ονομάτων των οικισμών/χωριών, ώστε μακροχρονίως να χαθεί η ελληνική τους ταυτότητα. Αυτήν την ταυτότητα, αν δεν γίνονταν αυτές οι μετονομασίες, πάντα θα την θύμιζαν τα ελληνικά ονόματα των οικισμών, τα οποία, εκτός από προσδιοριστικά της τοπικής καταγωγής τους, θα φανέρωναν ανεξίτηλα και στο διηνεκές, με την γλωσσική τους προέλευση, την φυλετική ομοεθνία των οικιστών. Η πρακτική αυτή, είτε διατεταγμένη άνωθεν, είτε από μια λαϊκή

ροπή, φυλετικής αιτίας, ήταν ήδη δοκιμασμένη και είχε αποδώσει καρπούς στις μερικές ή ολικώς εξελληνισμένες βορειότερες περιοχές της Ρωμανίας (Βαλκανικής), όπου εγκατέστησαν τις ηγεμονίες τους και επικράτησαν πληθυσμιακά και γλωσσικά. Σκέπτομαι ότι κάτι παρόμοιο έγινε και στα Μαστοροχώρια, αφού δεν μπορεί να συνέβη μόνο από πρόσκαιρη πληθυσμιακή υπεροχή αυτών των επήλυδων Σλάβων, γιατί τότε αυτοί, ως πολυπληθέστεροι, έπρεπε να είχαν αφομοιώσει τους ελληνόφωνους και όχι αντιστρόφως, όπως εκ των πραγμάτων συμβαίνει από αιώνες.

Θυμίζω ότι η αντίστροφη πράξη, δηλ. η επανελληνισή των περισσοτέρων εξ αυτών από το νέο ελληνικό κράτος, αποκατέστησε την ιστορική συνέχεια, διορθώνοντας τη λεκτική/νοηματική αταξία στις ονομασίες των οικισμών μιας πλήρως ελληνόφωνης περιοχής, όπως τα Μαστοροχώρια, η οποία είχε διασαλευτεί από τους επήλυδες Σλάβους, σχεδόν από τους μεσαιωνικούς χρόνους. Τούτη την επανελληνισή έπρεπε να την είχε κάνει έκτοτε η ελληνική/ρωμαίικη εξουσία της Πόλης, όταν επανακτούσε τον έλεγχο του χώρου. Αλλά αυτή, ζώντας επί αιώνες μέσα στην ασφάλεια των τειχών της Βασιλεύουσας, με την οίηση της θεοφύλακτης αυτοκρατορίας των Ρωμαίων και της οικουμενικότητας του Πατριάρχη, δεν μπόρεσε αρχικά να διαβλέψει και διαχρονικά να αποτρέψει τις αφελληνιστικές κοινωνικές ζυμώσεις και τα συναφή τεκταινόμενα στην υπαίθρο χώρα της Ρωμανίας (Βαλκανικής), λόγω της σλάβικης εποικιστικής πλημμυρίδας. Όλα δείχνουν πως, για την τότε βυζαντινή διοίκηση, το να πληρώνει κανείς τη «δεκάτη» [αποδοχή του Αυτοκράτορα] και να είναι «χριστιανός» [αποδοχή του Πατριάρχη] ήσαν τα ικανά και αναγκαία στοιχεία για να θεωρείται αποδεκτός ως υπήκοος «Ρωμιός», ενώ το να είναι «ελληνικός», ήταν μεν πολύ σπουδαίο προσόν, αλλά όχι επαρκές από μόνο του, αφού πολυεθνική και πολύγλωσση ήταν η σύνθεση της απέραντης αυτοκρατορίας. Εξ αυτού και η ανοχή που επιδείχθηκε μετά τον εκχριστιανισμό των όποιων εποίκων. Σταδιακά και με την πάροδο του χρόνου φάνηκαν τα ολέθρια για τον ελληνισμό αποτελέσματα αυτής της αδυναμίας τους, αλλά και της ανοχής τους, τα οποία ακόμη και στους τωρινούς χρόνους δημιουργούν πολιτικές και διακρατικές τριβές.

Εμβόλιμα αναφέρω ότι ιστορικές θέσεις της επαρχίας Κόνιτσας θεωρούνται :

Ο ευρύτερος χώρος της θέσης «Κλειδί», άλλως «Σμίξη», όπου Αώος και Σαρανταπόρος ποταμός ενώνονται. Ο χώρος έχει στρατηγική σημασία και ήταν ο βασικός φυσικός κόμβος επικοινωνίας της επαρχίας προς κάθε κατεύθυνση. Εδώ εντάσσονται: η «Μεσογέρυφα», η «Μέρτζιανη» με τη γέφυρα και το κάστρο της παρά την Πυροβίτσα [Καλόβρυση], η Δεπαλίτσα [Μολυβδοσκεπάστη] με την περίφημη μονή, η Οστανίτσα [Αηδονοχώρι] με τα δεκάδες εξωκλήσια, και το πάντα στρατιωτικώς φυλασσόμενο «Μπουραζάνι».

Το μέρος όπου είναι κτισμένη η κωμόπολη της Κόνιτσας, όπως δείχνει το ανεξερεύνητο κάστρο σε διπλανή κορυφή, πάνω από την τοξωτή γέφυρα του Αώου, καθώς και η γειτονική θέση «Παλιογορίτσα», όπου υπάρχουν εμφανή ευρήματα.

Ο τόπος πάνω και γύρω από το σημερινό τοξωτό γεφύρι του Βοϊδομάτη, παρά το χωριό Λιατονάβιστα [Κλειδωνιά], όπου υπάρχουν λείψανα ερειπίων. Και το χα-

μηλό βουνό «Λιατοβούνι», στην πεδιάδα, εκεί όπου ο Βοϊδομάτης ποταμός σμίγει με τον Αώο, πολλά υπόσχεται στους σκαπανείς αρχαιολόγους.

Οι ήπιες υπώρειες της μείζονος Μόλιστας [Γαναδιό – Μεσαριά – Μποτσιφάρι], παρά τη σμίξη Σαρανταπόρου και Βουργουποτάμου, σε συσχετισμό με την γειτονική Σταρίτσιανη [Πουρνιά]. Από πολλούς αναφέρονται εδώ αρχαιολογικά ευρήματα.

Φημίζεται, ακόμη, ως ιστορική θέση, χωρίς να υπάρχουν μέχρι τώρα μαρτυρίες και ευρήματα, η θέση του χωριού Παλαιοσέλι.

Οι παλιές ονομασίες Καβάσιλα, Πλεθούκι [Πυξαριά] και Ίσβορος [Αμάραντος], που λέγονται για τα γνωστά λουτροχώρια της επαρχίας, όπως αυτές ερμηνεύονται παρακάτω, μαρτυρούν ότι οι θεραπευτικές ιδιότητες αυτών ήσαν γνωστές από αρχαιοτάτων χρόνων και μάλλον ήσαν σε χρήση έκτοτε.

Κέντρο της κτιστικής/μαστορικής τέχνης ήσαν τα γειτονικά κεφαλοχώρια Βουρμπιανη, Πυρσόγιαννη, Καστάνιανη. Αυτό λέγει η παράδοση και αυτό καταδεικνύεται από την ερμηνεία των παρωνυμίων, με τα οποία αποκαλούσαν παλιά τους κατοίκους τους οι άλλοι Μαστοροχωρίτες.

Με τις εκκλησιαστικές τέχνες (εικονογραφία, τορευτική τέχνη, ασημουργία) σχετίζεται, άγνωστο από πότε, πως και γιατί, η τριάδα των γειτονικών χωριών Χιονιάδες, Τούρνοβο [Γοργοπόταμος] και Λεσκάτσι [Ασημοχώρι]. Έτσι φημίζεται και αυτό αποκαλύπτεται από την εξήγηση των οικωνυμίων, αλλά και από την ερμηνεία των παρωνυμίων, με τα οποία αποκαλούσαν άλλοτε τους οικιστές τους οι λοιποί Μαστοροχωρίτες.

Λατρευτικοί τόποι, πιθανώς αρχαιοελληνικοί που εκχριστιανίστηκαν, ήσαν η Δεπαλίτσα [Μολυβδοσκεπάση] και η Μόλιστα [Γαναδιό-Μεσαριά-Μποτσιφάρι], ενδεχομένως και η Σταρίτσιανη [Πουρνιά], όπως η ερμηνεία των ονομάτων τους αποκαλύπτει. Υπάρχουν, όμως, και επί μέρους τοπωνύμια, των οποίων η ερμηνεία μαρτυρεί αρχαία λατρεία θεών, που υστερότερα ίσως εκχριστιανίστηκε, π.χ. «Κάπ(ι)στα» (= βωμός) στο Λούψικο [24] | «Βάκχος» (= Διόνυσος) στο Κάντσικο [15] και «Βάχνος/Βάκχνος» (= Διονυσιακός) στην Καστάνιανη [16] | «Μπόγκος» (= θεϊκός) στη Μόλιστα [27], «Μπόγκοβο» στον Ίσβορο [13], «Μπογκντάνι» (= θεοδοσμένο) στο Κεράσοβο [17] και «Μπογδανάκια» στους Χιονιάδες [47] | «Ριπάνα» (= διαμονή του Πάνα) στο Κάντσικο [15], «Ριπάν(η)» στο Λούψικο [24], «Πανάτος» στο Κεράσοβο [17], και άλλα.

Θα ήταν παράλειψη να μη αναφέρουμε ότι η κοιλάδα του Σαραντάπορου ποταμού είναι ένα φυσικό πέρασμα μεταξύ Ηπείρου και Μακεδονίας, εύκολα βατό, τουλάχιστον κατά τους θερινούς μήνες. Όπως φανερώνουν πολλά επί μέρους τοπωνύμια, αυτό φυλασσόταν από τους κατά καιρούς πικωλώννιμους κατακτητές, αλλά και από παραμονεύοντες ληστές. Τέτοια τοπωνύμια π.χ. είναι: «Ταμπούρι», «Καζέρμα», «Σιτσίνι», «Καταυλισμός», «Καζμούλη», «Καραούλι» στο Κάντσικο [15], πιθανώς και αυτό το όνομα «Κάντσικο» | μάλλον το οικωνύμιο Φούρκα [45] | «Νταμπόρι», «Ζάσιακας», «Καραούλι», «Μανέρες», «Κουσαρτσικό» στη Ζέρμα [12] | «Τα-

μπούρι», «Κάστρο/Καστρί», «Μιντζιλείς», «Καζάρμα», «Πύργος/Παράπυργος», «Κόν(ι)κα/Κονίκα» στο Κεράσοβο [17], ίσως και αυτό τούτο το οικωνύμιο «Κεράσοβο», για να περιορισθούμε μόνο στα χωριά που βρίσκονται ακριβώς πάνω στο μεταίχμιο των ορίων Ηπείρου και Μακεδονίας.

Περαίνοντας τούτη την εισαγωγή, προτρέπω τον αναγνώστη να καταφύγει σε πιο έγκριτους ιστορικούς για τα θέματα που θίγω παραπάνω, ώστε να ενημερωθεί λεπτομερώς και να σχηματίσει ίδια γνώμη. Διότι τούτο το βιβλίο δεν είναι ιστορικό, ούτε και διαπραγματεύεται το θέμα των εποικισμών στον ελληνικό χώρο και κυρίως των σλάβικων. Άλλοι, σοφότεροι και εγκυρότεροι από εμένα, ασχολήθηκαν διεξοδικά στο παρελθόν με αυτό. Έχει, όμως, ερευνητικό σκοπό, που αφορά την καταγραφή, ερμηνεία, ετυμολογία και σχολιασμό όλων των τοπωνυμίων των Μαστοροχωρίων, καθώς και των ονομάτων, τόσο των κυρίων τοποθεσιών, όσο και του συνόλου των οικισμών/χωριών, της επαρχίας Κόνιτσας. Κάποτε έπρεπε να γίνει η αρχή, και τώρα επέστη η στιγμή να γίνει αυτό συστηματικά. Αν έγινε με επιτυχία, αυτό θα φανεί από την αποδοχή του και την κρίση σας.

Μοναδικός σκοπός τούτου του ερευνητικού και όντως κοπιώδους έργου είναι η αποκάλυψη της «αλήθειας», δηλ. να γίνει κατανοητό, κυρίως από τους γηγενείς, αλλά και τους καθ' ύλην αρμόδιους ερευνητές, το τι σημαίνουν αυτές οι δυσνόητες ονομασίες των τόπων. Κρίνω ότι οι περισσότερες ερμηνείες είναι σωστές. Επειδή, όμως, ανθρώπινα τα λάθη και τα πάθη, ίσως να παρεισέφρησαν και σφάλματα, ή να υπάρχουν και άλλες εκδοχές, τις οποίες ας διερευνήσει ο αναγνώστης, αν, βέβαια, μπορεί. Τέλος, πιστεύω ότι η λεπτομερής καταγραφή και η αποκαλυφθείσα «αλήθεια» ίσως φανεί χρήσιμη σε κάποιους περισσότερο γνωστικούς και φιλόστορους, ώστε να προτείνουν πιο τεκμηριωμένες ερμηνείες και να βγάλουν κάποια συμπεράσματα, ωφέλημα για τη γνώση της ιστορικής μας πορείας, αλλά και για την ισορρόπηση της εσωτερική μας αυτογνωσία.

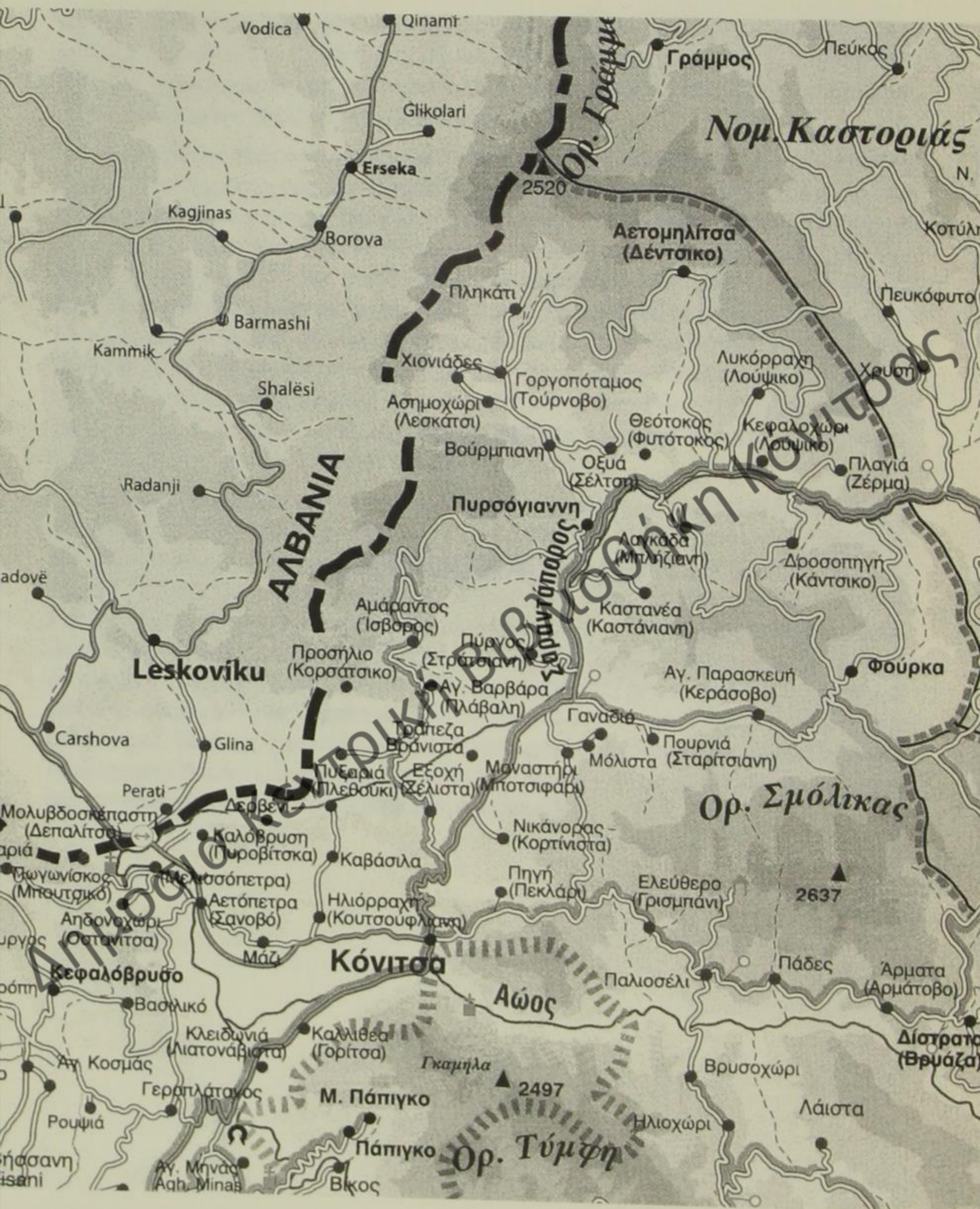
Αθήνα, 2012

Θ. Β. Ζ.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τωρινός χάρτης της επαρχίας Κόνιτσας. Εντός παρενθέσεων () οι παλιές ονομασίες.

Ονοματολόγιο οικισμών/χωριών επαρχίας Κόνιτσας

(με αλφαβητική σειρά παλιάς ονομασίας)

Παλιά ονομασία

- [1] Αρμάτοβο
- [2] Βούρμπιανη
- [3] Βράνιστα
- [4] Βρυάζα
- [5] Γαναδιό/Μόλιστα
- [6] Γορίτσα
- [7] Γρισμπάνι
- [8] Δέντσικο
- [9] Δεπαλίτσα
- [10] Δερβέني
- [11] Ζέλιστα
- [12] Ζέρμα
- [13] Ίσβορος
- [14] Καβάσιλα
- [15] Κάντσικο
- [16] Καστάνιανη
- [17] Κεράσοβο
- [18] Κόνιτσα
- [19] Κορσάτσικο
- [20] Κορτίνιστα
- [21] Κουτσούφλιανη
- [22] Λεσκάτσι
- [23] Λιατονάβιστα
- [24] Λούψικο
- [25] Μάζι
- [26] Μελισσόπετρα
- [27] Μεσαριά/Μόλιστα
- [28] Μπλήζιανη
- [29] Μποτσιφάρι/Μόλιστα
- [30] Μπουτσικό
- [31] Οστανίτσα
- [32] Πάδες
- [33] Παλαιοσέλι
- [34] Πεκλάρι

Νέα ονομασία

- Άρματα
- Βούρμπιανη
- Τράπεζα
- Δίστρατο
- Γαναδιό/Μόλιστα
- Καλλιθέα
- Ελεύθερο
- Αετομηλίτσα [Γαλαταριά]
- Μολυβδοσκεπάστη
- Δερβέني
- Εξοχή
- Πλαγιά
- Αμάραντος
- Καβάσιλα
- Δροσοπηγή
- Καστανέα
- Αγία Παρασκευή
- Κόνιτσα
- Προσήλιο
- Νικάνορας
- Ηλιόρραχη
- Ασημοχώρι
- Κλειδωνιά
- Κεφαλοχώρι [Λυκόρραχη]
- Μάζι
- Μελισσόπετρα
- Μεσαριά/Μόλιστα
- Λαγκάδα
- Μοναστήρι/Μόλιστα
- Πωγωνίσκος
- Αηδονοχώρι
- Πάδες
- Παλαιοσέλι
- Πηγή

Παλιά ονομασία

- [35] Πλάβαλη
- [36] Πλεθούκι
- [37] Πληκάτι
- [38] Πυροβίτσα
- [39] Πυρσόγιαννη
- [40] Σανοβό
- [41] Σέλτση
- [42] Σταρίτσιανη
- [43] Στράτσιανη
- [44] Τούρνοβο
- [45] Φούρκα
- [46] Φυτόκος
- [47] Χιονιάδες

Νέα ονομασία

- Αγία Βαρβάρα
- Πυξαριά
- Πληκάτι
- Καλόβρυση
- Πυρσόγιαννη
- Αετόπετρα
- Οξυά
- Πουρνιά
- Πύργος
- Γοργοπόταμος
- Φούρκα
- Θεοτόκος
- Χιονιάδες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών

[1] ΑΡΜΑΤΟΒΟ [Άρματα]

Προφορά: Στ' Αρμάτοβο, και ο κάτοικος Αρματοβίτης.

Χωριό της Λάκκας του Αώου κατοικούμενο από βλαχόφωνους Έλληνες. Είναι κτισμένο στις κατάφυτες πλαγιές του Σμόλικα. Θρυλείται ότι ήταν το μεγαλύτερο χωριό της Λάκκας Αώου. Οι κάτοικοί του ήσαν υλοτόμοι, αγωγιάτες, ξυλοκαρβουνάδες και κατρανάδες (είδος πίσσας από ρετσίνι πεύκου, κεδρία, Σλ. smola), όπως ακριβώς και στο γειτονικό χωριό Βρυάζα [4], του οποίου οι κάτοικοι, κατά μια πλανώμενη φήμη, κατάγονται από το χωριό Αρμάτοβο.

Παρά την επιθετική, κτητική κατάληξη -οβο, σλάβικης αρχής, η ονομασία είναι λατινογενής ελληνική: μσν Ελλ. «αρμάτος» (= οπλοφόρος στρατιώτης στο Βυζάντιο) < Λατ. armatus (= αρματωμένος, ένοπλος) < Λατ. arma (= όπλα, έντεα, όργανα, σκεύη, άρματα) | όνομα Αρμάτιος/Αρμάτος/Αρμάτης | και επιθετική, κτητική κατάληξη -οβο/-οβα, παραγωγική και στην ελληνική.

Εξ αυτών, με χρήση της επιθετικής, κτητικής κατάληξης -οβο/-οβα, προκύπτει είτε **Αρμάτοβο** (= αρματωμένο | ένοπλο), δηλ. που είχε πολλά όπλα, είτε **Αρμάτοβο** (= του Αρμάτη, Αρμάτικο), δηλ. που ανήκει σε κάποιον ονόματι Αρμάτης. Η δεύτερη ερμηνεία προτείνεται στο (25) της βιβλιογραφίας.

[2] ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ [Βούρμπιανη]

Προφορά: Στ' Βούρμπιανη, και ο κάτοικος Βουρμπιανίτης.

Παλιό και μεγάλο μαστοροχώρι, που βρίσκεται σε πρανές του Γράμμου, στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι).

Ήταν, μαζί με τη γειτονική Πυρσόγιαννη [39], μεγάλο και διάσημο μαστοροχώρι, τουλάχιστον κατά τις πρόσφατες εκατονταετίες, όπως προκύπτει από σωζόμενες γράφες και ομολογίες. Λέγεται ότι τα δυο χωριά συνερίζονταν για το ποιο «έκτισε τον κόσμο». Την από αιώνες μαστόρικη ενασχόλησή τους αποκαλύπτει περίτρανα το επαγγελματικό παρατσούκλι **Τσότσηδες** (= τυκιστές, σφυροκόποι, τυκανιστές), όπως τους αποκαλούν οι άλλοι Μαστοροχωρίτες, {από το αρχ. Ελλ. «τύκος/τυκάνη» (= σφυρί) > νέο Ελλ. «τσόκος/τσοκάνι» (= κέστρα, σφυρί με μυτερό άκρο - σφυρί) και σ' όλες τις βαλκανικές γλώσσες ζοκαν/ζυκαν ή παρεμφερώς}. Εξ αυτών, Τσόκηδες > **Τσότσηδες** (= τυκιστές), με τσιτακισμό, δηλ. τσιοκαναράι-οι/κουδαράι-οι, στην τοπική μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο.

Το όνομα του χωριού είναι φυτωνυμία και έχει σλάβικο θέμα: παλ. Σλ. vjba (= ιτέα, ιτιά, Σερβ. vrba, Βουλγ. vjba) | και Σλ. κατάληξη -jane/πληθ. -jani δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή γένους ή έθνους, που σχετίζονται με το θέμα.

Συνεπώς, **Βούρμπιανη** (= ιτεώνας), ενώ κυριολεκτείται «ιτεωνίτες | κάτοικοι ιτεώνα».

Η εξήγηση αυτή είναι παραδεκτή υπό την προϋπόθεση ότι πράγματι εκεί υπήρχαν κάποτε πολλές ιτιές, γεγονός που τώρα δεν επιβεβαιώνεται. Η ίδια εξήγηση δίδεται και στο (1), (5) και (25) της βιβλιογραφίας. Για τον ίδιο λόγο και το παλιό χωριό «Βούρμποβο» των Γρεβενών μετονομάστηκε σε «Ιτέα».

[3] ΒΡΑΝΙΣΤΑ [Τράπεζα]

Προφορά: Στ' Βράνστα, και ο κάτοικος Βραντσινός/Βρανστινός.

Το μικρό αυτό χωριό κείται σε ένα κατάφυτο ομαλό υψίπεδο - γεγονός που μαρτυρεί και το νέο του όνομα - στο οποίο δεσπόζουν οι βαλανιδιές (δένδρα, ρωπάκια) και η βοσκήσιμη βλάστηση, από όπου ίσως και να ονοματίστηκε. Μάλιστα, το κυρίαρχο τοπωνύμιο του χώρου λέγεται «Σιουμάρα» (= ρωπακιά), από το παλ. Σλ. *šuma* (= δάσος, δρυμός, Σερβ. *šuma*, Βουλγ. *šumaj*) και Σλ. *šumaras* (= ρωπίο, πυκνά χαμόδενδρα).

Το όνομα έχει τις εξής εξηγήσεις:

1) Ελλ. «δράνα» (= κατάφυτος τόπος, δενδρώνας, νάπη, αναδενδράς) < αρχ. Ελλ. «δρυς» | Βουλγ. *branište* (= δάσος - δάσος απαγορευμένο στην υλοτομία και βοσκή) | και Σλ. περιεκτική κατάληξη *-išta/-ista* αναφερόμενη στο θέμα.

Εξ αυτών, είτε από το θέμα «δραν-», συνπεριεκτική κατάληξη *-išta*, είτε και απευθείας, **Δράνιστα/Βράνιστα** (= ρωπακιά, δράνα, φυτεία, αναδενδράδα), δηλ. κατάφυτος τόπος, εννοείται από δένδρα και κλαδιά, όπως και είναι, με τροπή, είτε του αρχικού Δ σε Β, είτε τού b σε v. Η πρώτη εκδοχή υστερεί, διότι δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται πλήρως. {Ομοιόσημα τοπωνύμια, από την ίδια ρίζα, είναι: «Σδράνος» στο Κάντσικο [15] και «Λα Ντρεάνα» στο Παλαιοσέλι [33]}.

2) παλ. Σλ. *vraha* (= κοράκι, κουρούνα, Σερβ./Βουλγ. *vraha*) και *vranj* (= μαύρος, Σερβ. *vran*) | και Σλ. περιεκτική κατάληξη *-išta/-ista* αναφερόμενη στο θέμα.

Συνεπώς, **Βράνιστα** (= κορακότοπος, γυπέιο), δηλ. μέρος γεμάτο κοράκια.

Παρόλη την γραμματική τελειότητα που έχει η παραπάνω εξήγηση, η οποία προτείνεται και στο (5), (25) της βιβλιογραφίας, δεν είναι τώρα εύκολη η πραγματολογική στήριξή της.

3) Η άποψη ότι από την αρχοντική, υστεροβυζαντινή οικογένεια με επώνυμο *Βρανάς*, {σημαίνει *Μαύρος*, ιδέ ανωτέρω παρ. 2}, προέρχεται η ονομασία, στην οποία, δήθεν, δόθηκε ως τιμάριο, δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί ιστορικά. Αλλά και λεκτικά υστερεί, επειδή τόσο η εκφορά της ονομασίας, όσο και η κατάληξή της, δεν ενέχουν καμία νύξη κυριότητας.

[4] ΒΡΥΑΖΑ [Δίστρατο]

Προφορά: Στ' Βρυάζα/Μπριάζα, και ο κάτοικος Βρυαζιώτης/Μπριαζιώτης.

Μεγάλο χωριό της Λάκκας του Αώου, στις πλαγιές του πευκόφυτου Σμόλικα, κατοικούμενο από Έλληνες βλαχόφωνους. Όλος ο χώρος που το περιβάλλει έχει

πολλά πεύκα, γι' αυτό οι κάτοικοί του ήσαν υλοτόμοι, κατρανάδες (παρασκευαστές ρητινόπισσας από πεύκα, κεδρία, Σλ. smola) και αγωγιάτες. Η προφορά «Μπριάζα» μάλλον προέκυψε από την λατινογενή βλάχικη έκφραση in Vriaza (= στ' Βρυάζα). Η πλούσια βλάστηση και η άγρια ομορφιά του είναι εκείνα που το ονοματοδότησαν.

1) αρχ. Ελλ. «βρυάζω» (= βρύω, είμαι γεμάτος, γέμω, βρίθω).

Συνεπώς, **Βρυάζα** (= βρίθουσα, γεμάτη, πλήθουσα), εννοείται από βλάστηση, κυρίως πεύκα. Τούτη η ερμηνεία είναι ομοιόσημη με το όνομα «Σμόλικας» (= πευκών, πιτυών).

2) Αχνά φημίζεται ότι το χωριό κτίστηκε από οικιστές που ήλθαν από το γειτονικό χωριό Αρμάτοβο [1]. Ο τόπος όπου έκτισαν το νέο χωριό ήταν δασώδης και είχε υψηλά δένδρα λεγόμενα «βρυσσιές», δηλ. φτελιές, ούλμοι. Δείγμα αυτών είναι τα δύο πελώρια αιωνόβια караγάτσια (φτελιές) που καλύπτουν την κεντρική πλατεία και είναι, τρόπον τινά, το σήμα κατατεθέν του χωριού.

νέο Ελλ. «βρυσσιά» (= το δένδρο πτελέα, φτελιά, караγάτσι, Λατ. ulmus).

παλ. Σλ. brjestj (= φτελιά, πτελέα, Σερβ. brest, Βουλγ. brjast).

παλ. Σλ. brjeza (= σημύδα) και Βουλγ. brjazon (= σημυδένιος).

Ρουμ. brazj και Βλαχ. bradzi (= έλατα) | παλ. Σλ. brjazda (= ξύλο, δένδρο, ύλη).

Σημειώνουμε ότι συχνά οι χωρικοί συγχέουν τα δύο αυτά δένδρα, δηλ. τη φτελιά με τη σημύδα.

Εξ αυτών, ειδικώς **Βρυάζα** (= πτελεώνας, Λατ. ulmana | σημυδεώνας), δηλ. τοποθεσία που έχει πτελέες ή σημύδες, εξήγηση προτεινόμενη και στο (2) της βιβλιογραφίας, και γενικώς **Μπριάζα** (= δεινρόφυτη, δεινρήεσσα, σύδενδρη).

3) Εξήγηση από την Ελλ. λέξη «βρίζα» (= σίκαλη) δεν είναι καθόλου πειστική, για γραμματικούς και πραγματολογικούς λόγους. Αυτή δεν μπορεί να χαρακτηρίσει μονοσήμαντα τη θέση του οικισμού, γιατί βρίζα καλλιεργούταν και στα χωράφια άλλων τοποθεσιών. Ούτε το Βλαχ. vnează (= φρύγανο, τσάκνο) σχετίζεται με την ονομασία, γιατί ο τόπος είναι κατάφυτος.

[5] ΓΑΝΑΔΙΟ [Γαναδιό/Μόλιστα]

Προφορά: Στο Γαναδιό, και ο κάτοικος Γαναδιώτης.

Παλαιό χωριό/οικισμός, στις προς τον Βουργουπόταμο υπώρειες του «Κλέφτη», το οποίο μαζί με τα χωριά/οικισμούς Μεσαριά [27] και Μποτσιφάρι [29] συγκροτούν το κεφαλοχώρι της Μόλιστας [27]. Κείται ανατολικά της Μεσαριάς, προς την πλευρά του χωριού Σταρίτσιανη [42].

Οι παρακάτω εξηγήσεις θεωρούνται πιθανές:

1) Ίσως να σχετίζεται η ονομασία με την ιερότητα/ιστορικότητα του χώρου της μείζονος Μόλιστας [27], όπως στο αντίστοιχο λήμμα αναφέρεται.

παλ. Σλ. ganati/gadati/gatati (= στοχάζομαι, αινίττομαι, μαντεύω, προφητεύω, εικάζω, κ.λπ.) | παλ. Σλ. ganatije/gadanije/gatanije (= αίνιγμα, χρησμός, μαντεία,

προφητεία, πρόβλεψη) | Σλοβένικα (u)ganati/gadati (= μαντεύω, προφητεύω, Βουλγ. gadaja) και ganati (= συμβουλεύω).

Οι ειδικοί σλαβολόγοι/γλωσσολόγοι {π.χ στο Slavisches etymologisches Wörterbush, τόμ. 1, σελ. 289, του E. Berneker, Χαϊδελβέργη 1924} συνδέουν το θέμα των παραπάνω λέξεων με το αρχ. Ελλ. «χανδάνω» (= περιέχω, χωρώ, περιλαμβάνω – βαστώ, μπορώ, δύναμαι), και αρχικής εννοίας «βρίσκω, πιάνω».

Φαίνεται ότι οι εννοιολογικώς συγγενείς ρίζες gan-/gad-/gat- έχουν σχέση με τη μαντική, οπότε, είτε απευθείας από το θέμα ganat-, είτε από το θέμα gadan-/gatan- > ευφωνικός αναγρ. ganad-/ganat- > **Γανατ(ε)ίο/Γαναδ(ε)ίο > Γαναδιό** (= μαντείο), {με την συνήθη τροπή του T σε Δ, και του αρχικού G σε Γ, κατά το σχήμα Σλ. gorica > Γορίτσα [6]}, εξήγηση ιστορικά αμάρτυρη. Η φημιζόμενη ερρότητα του ευρύτερου χώρου δικαιολογεί τούτη την εξήγηση, πάντα σε συνάφεια με τις αντίστοιχες λατρευτικές ερμηνείες που δίνονται στα οικωνύμια των αδελφών οικισμών/χωριών Μόλιστα [27], Μποτσιφάρι [29], και την τοπωνυμία «Μάντη ράχη > Μαντ'ράχ'», σε συνδυασμό με το οικωνύμιο Σταρίτσανη [42] του γειτονικού χωριού και την ιστορική προσέγγισή του στο (18) της βιβλιογραφίας.

2) Το όνομα του χωριού/οικισμού ίσως να είναι και προσδιοριστικό θέσης, πάντα συγκριτικά με τη Μεσαριά [27], όπως πιθανώς αυτό γίνεται και με το Μποτσιφάρι [29], και ερμηνεύεται ως εξής: αρχ. Ελλ. «γανδάω/γανάω» και αμάρτυρο «γαναδάω» (= λάμπω, στίλβω, φέγγω, Λατ. gaudeo) > νέο Ελλ. «γανάδι» (= αυτό που ακτινοβολεί/λάμπει) και «γαναδα» (= η χαλκάνθη των σκευών) | παλ. Σλ. ganati (= ανατέλων ειμί).

Τότε, **Γαναδ(ε)ίο > Γαναδιό** (= φεγγοβόλο | ανατολικό), δηλ. κείμενο προς τα εκεί απ' όπου φεγγοβολεί ο ήλιος, ερμηνεία που αποδίδει την ανατολική του θέση στη μείζονα Μόλιστα [27].

3) Στο (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται ως πιθανή και ερμηνεία από το Ελλ. «κάνναβις» > κανναβείον/κανναβιό > Γαναδιό. Στο χωριό υπάρχει τοπωνυμία «Κανναβοκήπια», που σημαίνει ότι παλιά καλλιεργούσαν κάνναβη, όπως και σε άλλα χωριά, π.χ. στο Κεράσοβο [17]. Εξ αυτού δεν θα μπορούσε μονοσήμαντα να ονομασθεί το χωριό, πέρα από τη μεγάλη παραφθορά της λέξης «κάνναβις».

[6] ΓΟΡΙΤΣΑ [Καλλιθέα]

Προφορά: Στ' Γορίτσα, και ο κάτοικος Γορ(ι)τσιώτης.

Είναι καμποχώρι κτισμένο στο ριζό της Τύμφης. Η ονομασία του είναι καθαρά σλάβικη: Βουλγ./Σερβ. gorica (= δασύλλιο) < Βουλγ./Σερβ. gora (= δάσος – όρος) < παλ. Σλ. gora (= βουνό) | και Σλ. κατάληξη -ica.

Εκ των ανωτέρω, απευθείας **Γορίτσα** (= δασύλλιο), που σημαίνει ότι, στη θέση όπου το σημερινό χωριό είναι κτισμένο, κάποτε υπήρχε χαρακτηριστική δασοσυστάδα, η οποία ονομάτισε τον τόπο και στη συνέχεια το χωριό, όταν αυτό κτίστηκε εκεί.

Υπάρχει τοπωνυμία «Παλιογορίτσα», η οποία βρίσκεται κοντά στην Κόνιτσα, προς το χωριό Κουτσούφλιανη [21], όπου υπάρχουν εμφανείς ενδείξεις αρχαιολο-

γικών ευρημάτων. Οι δύο ονομασίες πρέπει ιστορικά και ερμηνευτικά να σχετίζονται, γιατί ακόμη και σήμερα αχνά φημίζεται ότι οι κάτοικοι του χωριού προέρχονται από την «Παλιογορίτσα». Παρόμοια ελληνοσλαβική σύνθετη λέξη είναι το οικωνύμιο Παλαιοσέλι [33].

[7] ΓΡΙΣΜΠΑΝΙ [Ελεύθερο]

Προφορά: Στο Γκριζμπάν(ι)/Γκριζμπάρ(ι), και ο κάτοικος Γκριζμπανίτης/Γκριζμπανίτης.

Το τελευταίο και μοναδικό ελληνόφωνο χωριό της Λάκκας του Αώου ποταμού, πριν αυτός εισέλθει στο φαράγγι που οδηγεί στην πεδιάδα της Κόνιτσας [Στόμιο] είναι παλιό μαστοροχώρι, κτισμένο στις υπώρειες του όρους «Κλέφτης». Οι κάτοικοι των χωριών της Λάκκας του Αώου, πηγαίνοντας προς Κόνιτσα και Γιάννινα ή και αντιστρόφως, υποχρεωτικά παρέκαμπταν το αδιάβατο φαράγγι του Αώου και περνούσαν από το χωριό, όπου συχνά κατέλυαν, πριν διέλθουν από τον αυχένα/ράχη «Σουσνίτσα». Δηλαδή, λειτουργούσε ως «επισταθμία» (= χάνι, πανδοχείο), όπου εύρισκαν κατάλυμα και φροντίδα άνθρωποι και υποζύγια.

Σε προηγούμενες εποχές, τους κατοίκους του χωριού τους έλεγαν με το παρατσούκλι **Διακονιάρηδες** (= φροντιστές, θεράποντες), {εκ του αρχ. Ελλ. «διακονώ» (= υπηρετώ, θεραπεύω, προσφέρω υπηρεσία)}. Η εξήγηση αυτή είναι πλήρως ταιριαστή με όσα αναφέρουμε πιο πάνω, αλλά και με τη βαθύτερη ουσία της λέξης Γκριζμπάνι, όπως αυτή παρακάτω ερμηνεύεται, όντας παντελώς ξένη προς τη νεοελληνική έννοια «διακονιάρης» (= επαιτής, ζητιάνος), αν και οι συντοπίτες περιπαικτικά έτσι το εννοούν τώρα, εσφαλμένως βέβαια.

1) Το όνομα του χωριού δείχνει και είναι σλάβικο, με το Z να προφέρεται πάντα ως (Zi) = Ž = Σλ. Ж, εξηγούμενο ως ακολούθως: παλ. Σλ. grjiža (= επιμέλεια, φροντίδα, μέριμνα, Βουλγ. griža, Ρουμ. grija) | παλ. Σλ. barj (= τόπος, χώρα, χωριό) | Αλβ. banoj (= διαμένω, κατοικώ).

Εξ αυτών, Grjiž-barj > **Γκριζμπάρι** > **Γκριζμπάνι** (= τόπος όπου παρέχεται φροντίδα σε ανθρώπους και ζώα, δηλ. επισταθμία), ενώ κυριολεκτείται «φροντιστήριο, επιμελητήριο», με την πρωταρχική έννοια των όρων, και ευφωνική τροπή του P σε N, δηλ. χωριό όπου βρίσκεις φροντίδα, γεγονός που αιτιολογεί όσα ανωτέρω γράφτηκαν. Το λεκτικό θέμα διασώζεται στο τοπικό «γκριτζιάλαβος» (= σχελιαστικός, αυτός που συνεχώς απαιτεί να έχει τη φροντίδα των άλλων).

2) Στο (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται ερμηνεία από το Αλβ. ngrys (= βραδιάζω, νυχτώνω – μεταφ. κατσουφιάζω) + θέμα του Αλβ. banoj (= κατοικώ, διαμένω) και banesë-a/banim-i (= διαμονή, κατοικία), με την έννοια «Τόπος σκοτεινός/σκιερός». Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα πραγματολογικά στοιχεία του χώρου, αφού το χωριό έχει νότιο και προσήλιο προσανατολισμό. Επίσης χωλαίνει εννοιολογικά, ενώ γραμματικά υστερεί, κυρίως γιατί λείπει το (Zi) = Ž = Σλ. Ж. Σωστότερο θα ήταν να αποδοθεί ως «Τόπος διανυκτέρευσης | Επισταθμία», έννοια συμβατή με την ερμηνεία της υπερκείμενης παρ. 1.

Οι παραπάνω εξηγήσεις, μαζί με την ενδημούσα στο χωριό μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο και την κτιστική τέχνη, η οποία από απώτερους αιώνες ήταν κοινή σε όλα τα Μαστοροχώρια της επαρχίας Κόνιτσας, δείχνουν πως και τούτο το χωριό είναι πολύ παλαιό, όσο τουλάχιστον και τα άλλα Μαστοροχώρια. Αυτό πιστοποιείται και από το γεγονός ότι μνημονεύεται άπαξ ως «Κριζπάνη», μετά το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται.

Η ταυτωνυμία του με τη γειτονιά «Γκρισπάνι», του χωριού «Πλακωτή» Θεσπρωτίας, ίσως είναι τυχαία. Αυτήν επικαλέστηκαν μερικοί φιλέρευνοι, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το χωριό ήταν μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα τσιφλίκι, για να συμπεράνουν ότι είναι νέο χωριό, κτισμένο επί τουρκοκρατίας, δημιουργώντας και τροφοδοτώντας μια διάχυτη σήμερα παράδοση. Αλλά αφού, κατά τα λεγόμενα, είναι νέο χωριό, που εποίκίστηκε εξ ολοκλήρου από φερτούς ελληνόφωνους που δεν ήσαν οικοδόμοι, τότε γιατί, από αιώνες πριν, ασκούν την κτιστική και ομιλούν κουδαρίτικα; Υπάρχει, συνεπώς, κάτι το ασυμβίβαστο σε όλα αυτά, γιατί κάποιο στοιχείο δεν είναι αληθές. Οι σχετικές γραφές και παραδόσεις χρειάζονται περαιτέρω τεκμηρίωση.

[8] ΔΕΝΤΣΙΚΟ [Αετομηλίτσα]

Προφορά: Στο Ντέντσκο, και ο κάτοικος Ντεντσιώτης [και λογίως Ντεντσικιώτης].

Χωριό σε πάρα πολύ μεγάλο υψόμετρο, στο γυμνό βουνό πάνω από τη ζώνη των δένδρων του Γράμμου, στις αρχές του μεγάλου ρέματος «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη». Οι κάτοικοί του ήσαν και είναι βλαχόφωνοι, νομάδες κτηνοτρόφοι. Εξ αυτού του λόγου μετονομάστηκε αρχικά σε «Γαλαταριά». Κατοικούταν προσωρινά μόνο το καλοκαίρι, ενώ το χειμώνα οι κάτοικοι κατέρχονταν με τα ποιμνιά τους στα χειμαδιά. Πολύ παλαιά, δεν υπήρχε κτισμένο χωριό σε συγκεκριμένη θέση του χώρου, αλλά οι κτηνοτρόφοι έστηναν τις πρόχειρες καλύβες τους, τα γνωστά βλάχικα «κονάκια», εκεί όπου είχαν τα κοπάδια τους. Σε κάποια φάση της ιστορίας τους κατασκεύασαν μόνιμα σπίτια, δηλ. έφτιαξαν χωριό. Αυτό το δομημένο χωριό ονομάζουμε τώρα Δέντσικο/Ντέντσικο.

1) Η παλαιά ονομασία, παρόλο που φαίνεται σλάβικη, λόγω κατάληξης, ίσως είναι καθαρά ελληνική και να αναφέρεται στο δομημένο χωριό. Σχετίζεται θεματικά με το τοπικό μαστόρικο/κουδαρίτικο «ντέντσκο/ντέμτσκο» (= οικοδέσποινα, *domina*) < αρχ. Ελλ. «δέμω» (= κτίζω, δομώ) > Δέμ-σ-ικο/Δέν-σ-ικο > **Δέντσικο** > **Ντέντσκο** (= κτιστό, δομημένο), εννοείται χωριό, κατ' αντίθεση προς τα πρόχειρα ποιμενικά καλύβια, με ευφωνική τροπή του M σε N, {το θέμα είναι *δεμ-/δομ-/δαμ-* και σχετικά: Ελλ. «δέσποινα» < (δέμ-σ-ποινα) | Ελλ. «δεσπότης» < (δεμ-σ-πότης) | αρχ. Ελλ. «δόμος» (= οίκημα, οίκος, οικοδομή, Λατ. *domus*, παλ. Σλ. *domj*, Τουρκ. *dam*)}. Παρά την γραμματική πολυπλοκότητά της, τούτη η ερμηνεία είναι πολύ πιθανή.

2) Ο από απωτάτων χρόνων νομαδικός, ποιμενικός βίος των κατοίκων, οι οποίοι μετακινούνταν ομαδικά, δις του έτους, με μουλάρια κατάφορτα με την οικοσκευή

τους μέσα σε δεμένα «ντένγκια/ντέγκια», δηλ. μεγάλα δέματα (μπόγους), πιθανώς να ήταν η αιτία για την ονοματοδότηση του χωριού, από τους άλλοτε φερτούς Σλάβους, οι οποίοι, όταν ήλθαν, θα τους βρήκαν και τότε να λειτουργούν έτσι. Στα παλ. Σλ. denžti/djenžti (= Λατ. se ponere - τίθημι, τοποθετώ, θέτω κάτι μέσα σε άλλο) > Σερβ. denuti/denen (= τοποθετώ σε συσκευασίες, κάμνω δέματα, συσκευάζω) και denjak (= δέμα, δεσμίδα) | Βουλγ. denk (= δέμα), Αλβ. deng-u (= δέμα) και τοπικό «ντένγκι/ντέγκι» (= ογκώδης στοίβα πραγμάτων που μπορεί να γίνει δέμα που φορτώνεται σε υποζύγιο) < Τουρκ. denk (= δέμα, μεριά φορτίου υποζυγίου), όλα περσικής αρχής. Από το παλ. Σλ. πλέον θέμα denž-, συν την Σλ. επιθετική, τοπωνυμική κατάληξη -sko/-sko, προέκυψε Denž-sko/Denc-sko > Ντέντσκο > **Δέντσκο** (= που έχει δέματα/ντέγκια), {με τροπή του Ž σε C=Ts, κατά το Stražanj > Στράτσιανη [43]}. Αναφέρω ότι με δέματα/ντένγκια συστηματικώς μετέφεραν, όπου δει, είτε τα άφθονα μαλλιά των προβάτων τους, είτε τα πάμπολλα και κάθε είδους μάλλινα υφαντά τους.

3) Εξήγηση συμβατή με το νομαδικό βίο των κατοίκων προκύπτει και από το Βουλγ. den (= ημέρα, Λατ. dies, αρχ. Ελλ. «δία», Σερβ. dan) < παλ. Σλ. dñj (= ημέρα), λέξη ομόηχη με το οικωνύμιο. Από τούτο το θέμα den-, συν την Σλ. επιθετική κατάληξη -sko/-sko, προκύπτει η λέξη Den-sko > **Ντέντσκο**, με την συνεκδοχική, πλην αμάρτυρη, έννοια «πρόσκαιρο», λόγω της εκεί προσωρινής διαμονής των νομάδων βλαχοποιμένων μόνο το καλοκαίρι. Παρά την γραμματική τελειότητά της, υστερεί σφόδρα τούτη η ερμηνεία, διότι στη σλάβικη ομογλωσσία δεν απαντάται αυτή η συνεκδοχική έννοια της λέξης.

4) Στο (2) της βιβλιογραφίας προτείνεται εξήγηση από το Σλ. voda (= νερό) > Vodensko > Densko (= νερότοπος), με αποκοπή της αρχικής συλλαβής. Μάλλον είναι ατυχής αυτή η εξήγηση, κυρίως για πραγματολογικούς λόγους. Ο τόπος του χωριού, τουλάχιστον τώρα, δεν κατακλύζεται από τόσα πηγαία νερά, ώστε αυτά να το χαρακτηρίσουν και εν τέλει να το ονοματίσουν.

[9] ΔΕΠΑΛΙΤΣΑ [Μολυβδοσκεπάστη]

Προφορά: Στ' Διπαλίτσα/Δεπαλίτσα, και ο κάτοικος Διπαλιώτης [και λογίως Δεπαλιτσιώτης].

Τούτο το χωριό είναι κτισμένο στην αριστερή όχθη του Αώου, κοντά στο σημείο «Κλειδί», όπου οι ποταμοί Σαραντάπορος και Αώος ενώνονται, στις υπώρειες του όρους Μερόπη (αρχ. Ελλ. *Αερόπη/Αέροπος*), άλλως «Νεμέρτσικα». Η στρατηγική θέση αυτού του χώρου είναι γνωστή. Το μέρος είναι ιστορική και θρησκευτική τοποθεσία, και μάλλον εκεί υπήρχε κάποιο αρχαίο πόλισμα, το οποίο αγνοούμε τώρα. Έτσι λέγεται και αυτό δείχνουν τα αχνάρια. Μερικοί λόγιοι ταυτίζουν τον χώρο του χωριού με την αναφερόμενη από τον Στέφανο Βυζάντιο πόλη της Μολοσσίδος Μέγαρα, {αρχ. Ελλ. «μέγαρον» (= ναός/άντρο όπου λατρεύονταν οι χθόνιοι θεοί, π.χ. Ζεύς, Δήμητρα), έννοια συμβατή με την παρακάτω ιερατική ερμηνεία του οι-

κωνυμίου Δεπαλίτσα}. Φημίζεται για το χωριό και η ονομασία «Πωγωνιανή», με βάσιμες ενδείξεις ότι ήταν και έδρα επισκόπου. Εδώ γινόταν μεγάλη ζωοπανήγυρις, τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 18^{ου} αιώνα.

Οι εξής εκδοχές είναι πιθανές:

1) Η ιερότητα του χώρου, που εξελίχθηκε σε θρησκευτικό κέντρο της περιοχής, καθώς δείχνουν ευρήματα και αναφορές, ίσως να ονομάτισε το χωριό. Η προφορά της πρώτης συλλαβής ως (Δι) και όχι (Ντι) προοιωνίζει ελληνικό υποκείμενο θέμα.

Στα παλ. Σλ. *dipali* (= ιερατικά άμφια, πολύδιπλες ιεροστολές, δηλ. πολύπτυχα εκκλησιαστικά/ λειτουργικά/ιερατικά αμφιέματα) και *dipla* (= διπλοί, δίπλαξ, πτυχωτό διπλόφαρδο αμφιέμα) > Αλβ. (dy)palë-a και με απλολογία palë-a (= πτυχή, δίπλα, δίπλωση) < αρχ. Ελλ. «δίπλα» (= διπλόη, πτυχή/δίπλωση υφάσματος, παλ. Σλ. *dipla*) | και Σλ. κατάληξη -ica.

Συνεπώς, από το θέμα *dipal-*, συν την κατάληξη -ica, προκύπτει *Dipal-ica* > **Διπαλίτσα** (= κώμη με ιεράμφια). Φαίνεται πως, όταν και όποτε οι έποικοι Σλάβοι πρωτοήλθαν εδώ, βρήκαν ένα πόλισμα με πολλούς ιερείς και ναούς {όχι κατ' ανάγκη χριστιανικούς, αν διασυνδεθεί με την ερμηνεία του οικωνυμίου Οστανίτσα [31], με την οποία γειτονεύουν}, γι' αυτό και την ονόμασαν έτσι στη γλώσσα τους, από το ελληνογενές *dipali*.

Τούτη την εξήγηση στηρίζουν οι παρακάτω σκέψεις:

Ο ευρύτερος χώρος ήταν ανέκαθεν λατρευτικός, γεγονός που καταδεικνύεται από τις πολλές, {κατά μαρτυρίες των εντοπίων υπήρχαν περί τις 70}, παμπάλαιες εκκλησίες/εξωκλήσια, και κυρίως την «μολυβδοσκεπάστη» μονή της Παναγίας. Αυτή είναι το παλαιότερο χριστιανικό ιερό της επαρχίας. Για το «μολυβδοσκεπάστον» του ναού, ένοιε ερευνητές εκφράζουν απορία και αντίρρηση, για το αν θα μπορούσε, αντικειμενικά, σε εκείνη την μεσαιωνική εποχή του σλάβικου εποικισμού, να κατασκευαστεί όντως με μολύβδινη επικάλυψη ο ναός της Παναγίας, λόγω κυρίως του απόμακρου της θέσης. Τέτοιες επικαλύψεις, που απαιτούν μεταλλουργικές τεχνικές, ίσως, μόνον και σπανίως στη Βενετία και την Κωνσταντινούπολη γίνονταν τότε. Την απορία τους αίρει ερμηνεία από το παλ. Σλ. *moljva* (= προσευχή), {παλ. Σλ. *moliba/molitva* (= δέηση, προσευχή), *moliviši* (= προσευχητές, παρακλητές), *molitvinica* (= ναός)}, λέξεις συμβατές με την ιερότητα του χώρου, {συναφές και το οικωνύμιο Μόλιστα [27]}. Οι φερτοί Σλάβοι έποικοι κάπως ονόμασαν, από τις παραπάνω δικές τους λέξεις που είναι ομόηχες με το Ελλ. «μολύβι», τον ιερό τούτο τόπο, όταν ήλθαν εδώ, και κατόπιν, κατά φωνητική (όχι νοηματική) ελληνική απόδοση/ερμηνεία, προέκυψε η έννοια «μολυβδοσκεπάστον», η οποία ασμένως υιοθετήθηκε έκτοτε από την Εκκλησία, γιατί προσέδιδε κύρος και αίγλη στη μονή.

2) Έχει προταθεί κατά καιρούς και ερμηνεία από το Ελλ. «Διόσπολις» (= πόλη του Δία) > Διπολίτσα > Διπαλίτσα, σε συνδυασμό με τα αρχ. Ελλ. «Διπόλια» (= γιορτή του Διός στην πόλη της Αθήνας).

Η εκδοχή τούτη προϋποθέτει την ιστορική επιβεβαίωση της ύπαρξης κάποιας κώμης «Διόσπολις», η οποία δεν έγινε ακόμη, και βέβαια τη διαπλοκή της με τις σκέψεις της υπερκειμένης παραγράφου 1, περί ιερότητας του χώρου, ο οποίος εκχριστιανίστηκε σε υστερότερα χρόνια.

3) Λατ. *depallo* (= αποχαρακώ, αφαιρώ το χαράκωμα), *depalatum* (= αποχαρακωση) < Λατ. *palus* (= χάραξ, σκόλοψ, πάσσαλος, παλούκι) > υποκορ. παλ. Σλ. *palica* (= χανάκι, ράβδος, βακτηρία, βέργα, Σερβ. *palica*).

Από τα παραπάνω, **Δεπαλίτσα** (= ανοχύρωτη, χωρίς χαράκωμα), δηλ. χωρίς ξύλινο εκ χαράκων περίφραγμα. Γνωρίζουμε ότι Έλληνες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί έκαναν μεγάλη χρήση τέτοιων χαρακωμάτων. Δεν είναι εμφανής ο λόγος για τον οποίο ο οικισμός έμεινε χωρίς χαράκωμα. Να ήταν, άραγε, μια από τις 70 Μολοσσικές πόλεις που κατέστρεψαν οι Ρωμαίοι το 168/169 π.Χ., τιμωρώντας τους για τη συμμαχία τους με τους Μακεδόνες; Ίσως ναι, {αν συνδυαστεί με την ερμηνεία της ονομασίας Οστανίτσα [31] του όμορου χωριού}, οπότε στο εξής έμεινε χωρίς χαράκωμα και ονομάστηκε γι' αυτό από το λατινικό *depalatum*. Είναι, όμως, εφικτό ο απόηχος αυτής της καταστροφής να διασώθηκε τόσους πολλούς αιώνες, μέχρι τους σλάβικους εποικισμούς στο Βυζάντιο; Λόγω αυτών των αποριών, πιθανότερο είναι να δηώθηκε και αποχαρακώθηκε σε κάποια μεταγενέστερη βαρβαρική επιδρομή, από τις τόσες που αναφέρει η ιστορία. Τίποτα το συγκεκριμένο δεν ξέρουμε τώρα. Η ιστορία κρατάει πεισματικά ακόμη το μυστικό.

4) Υπάρχει και η άποψη ότι το όνομα προέκυψε από το Ελλ. «Δίπολις» (= διπλή πόλη) > Διπολίτσα > Διπαλίτσα, σε συνάρτηση με τη λέξη «διπολίτης» (= πολίτης δύο πόλεων). Οι δύο αυτές πόλεις/κώμες λέγονταν *Διπαλίτσα* και *Μεσαριά*. Η τελευταία βρίσκεται τώρα στην αλβανική πλευρά των συνόρων. Για να έχει λογικότητα τούτη η άποψη, δεν έπρεπε να λέγεται Διπαλίτσα καμία εξ αυτών, αλλά και οι δύο μαζί με ενιαίο όνομα. Αυτό, όμως, δεν συμβαίνει, οπότε, μάλλον, άστοχη είναι η εκδοχή αυτή.

Πλησιέστερη σε τούτη την προσέγγιση είναι η πρόταση στο (25) της βιβλιογραφίας, από το Αλβ. *dy* (= δύο) + Αλβ. *palë-a* (= πτυχή, δίπλα – συνεκδ. ζεύγος, ζευγάρι – πλευρά, μεριά, μπάντα) < Ελλ. «δίπλα/δίπλωση», με την μεταφορική έννοια **Διπαλίτσα** (= Ζευγάρι | Διπλή | Δίπλευρη). Το θέμα και η κατάληξη είναι τα αυτά με την εξήγηση της παραγράφου 1. Η διατήρηση του αρχικού Δ στην προφορά δείχνει ελληνική επιρροή.

[10] ΔΕΡΒΕΝΙ [Δερβένι]

Προφορά: Στο Δερβέν(ι), και ο κάτοικος Δερβενιώτης.

Είναι οικισμός υπαγόμενος, τώρα, διοικητικά στο χωριό Μελισσόπετρα [26]. Βλέπει προς την κοιλάδα του Σαρανταπόρου ποταμού, στο σημείο όπου υπάρχει στένωμα, το οποίο ανέκαθεν γεφυρωνόταν με λιθόκτιστη και τοξωτή γέφυρα, ονομαζόμενη «γέφυρα Δερβενίου/Σκορδίλη», η οποία κατέπεσε το 1948. Σ' αυτό το

σημείο η σημερινή οροθετική γραμμή Ελλάδας-Αλβανίας συναντάει τον ποταμό Σαραντάπορο, τον οποίο και ακολουθεί για λίγο διάστημα.

Το όνομα είναι τουρκογενές ελληνικό: νέο Ελλ. «*δερβένι*» (= στενό πέρασμα/χαράδρα ανάμεσα από βουνά - φυλάκιο σε ορεινή διάβαση) < Τουρκ. *dervent/derbent* (= κλεισώρεια, κλεισούρα, μικρό μεθοριακό φρούριο).

Συνεπώς, **Δερβένι** (= κλεισούρα, κλεισώρεια).

[11] ΖΕΛΙΣΤΑ [Εξοχή]

Προφορά: Στ' Ζέλιστα, και ο κάτοικος Ζελισνός/Ζελστινός [και λογίως Ζελιστινός].

Χωριό και έκταση κατάφυτη από κάθε λογής δένδρα και κυρίως βελανιδιές. Αυτό το χαρακτηριστικό του τοπίου αποδίδει η νέα, αλλά και η παλαιά ονομασία του χωριού, η οποία έχει σλάβικη προέλευση.

1) παλ. Σλ. *zelo* (= χόρτο, βοτάνη), *zelnj* (= χλωρός, πράσινος), *zelijs* (= λάχανα), *zelzdj* (= βαλανίδι) | Βουλγ. *zelen* (= πράσινος, άγουρος), *zele* (= λαχανικό), *zeljd* (= βελανίδι, βάλανος) | Σερβ. *zelen* (= πράσινος, χλωρός) | και Σλ. περιεκτική κατάληξη *-izta*.

Από το παραπάνω θέμα *zel-*, συν την κατάληξη *-izta*, προκύπτει *Zel-izta* > **Ζέλιστα** (= πράσινη, πρασιανή), δηλ. έχουσα πολλή πρασινάδα/χλωρωσιά, εξήγηση που δίνεται στο (5) και (25) της βιβλιογραφίας.

2) Η άποψη ότι η ονομασία προέκυψε από κάποιον πρωτοοικιστή *Ζέλιο*, είναι ευρετικό ιδεολόγημα, για να δοθεί εύκολη ερμηνεία στο όνομα του χωριού.

[12] ΖΕΡΜΑ [Πλαγιά]

Προφορά: Στ' Ζέρμα/Ζιέρμα, και ο κάτοικος Ζερμωτ'νός [και λογίως Ζερματινός].

Το χωριό είναι κτισμένο σε πλαγιά του τρουλωτού βουνού «(Μ)πουχιέτσι» (1.700 μ), το οποίο είναι γυμνό στα κορυφαία περίπου 400 μ του υψομέτρου του, έχει ηφαιστειακή καμένη όψη και περιρρέεται από τον Σαραντάπορο ποταμό. Το όνομα «Ζέρμα» μνημονεύεται άπαξ στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, πριν το έτος 1692, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται, χωρίς να είναι σαφές αν αναφέρεται στο έκτοτε υπάρχον «μοναστήρι Ζέρμας» ή σε οικισμό, αφού και το γειτονικό «μοναστήρι Κλαδόρμης» (σημερινό μοναστήρι Φούρκας) απογράφεται εκεί απλά ως «Κλαδόρομι», 4 φορές, επίσης πριν το έτος 1692.

Οι κάτοικοί του αποκαλούνταν από τους άλλους Μαστοροχωρίτες με το παρατσούκλι **Γιακαλιά** (= ταλαγάνια), δηλ. ένα είδος κάππας, επειδή, κατά τους πρόσφατους αιώνες, ήσαν κυρίως κτηνοτρόφοι και τέτοια φορούσαν, ενώ στο παρελθόν ασκούσαν παράλληλα και την κτιστική τέχνη. Είναι λέξη της τοπικής μαστόρικης/κουδαρίτικης διαλέκτου, προκύπτουσα από το Ιταλ. *giacca* (= σακάκι, πανωφόρι).

1) Η ρίζα του ονόματος είναι σλάβικη, γιατί τα θέματα *žer-/žar-* είναι σλάβικα και δηλώνουν κάτι που έχει σχέση με καμένο, άνθρακες ή φωτιά, π.χ. παλ. Σλ.

žeravi (= άνθρακες, πυρώδεις άνθρακες), žeratiki (= ανθρακιά, σώρευμα πυρός), žeravini/ žeraticini (= διάπυρος), žerim (= ό,τι καμένο, π.χ. γεύση, όψη, οσμή, κ.λπ.) | Σερβ. žeravica (= ανθρακιά, χόβολη) | Αλβ. zjer/zjere (= βρασμένος, βραστός), zjarmi-a (= πυρετός), zjarr-i (= φωτιά, πυρ) | τοπικό «ζιάρα» (= πυρώδης ανθρακιά).

Από τα παραπάνω τεκμαίρεται ότι **Žέρμα > Ζιέρμα > Ζέρμα** (= ανθρακισμένη, καμένη), εξήγηση που επιβεβαιώνει η εικόνα καμένου/μαύρου τοπίου που εμφανίζει ο ευρύτερος χώρος, καθώς και οι άλλες κύριες τοπωνυμίες της περιοχής {π.χ. «Πρυάσωπος/Πρηάσωπος» (= ο έχων καμένη όψη), «Μπουχιέτσι/Πουχιέτσι» (= καπνισμένο), «Žά(ρ)μπιανη» (= καρβουνιασμένη), «Κούτσουρο» (= συνδαυλισμένο πρέμνο)}. Αρχικά, από τους επήλυδες Σλάβους των μεσαιωνικών χρόνων θα ονομάστηκε «Žέρμα» η ευρύτερη N/NA πλευρά του βουνού «Μπουχιέτσι», λόγω της καταφανούς καμένης όψης εκ του μαύρου πετρώματος, όμοιο με λιθάνθρακα. Κατόπιν πήρε το ίδιο όνομα και το χωριό, όταν και όποτε κτίστηκε εκεί. Η εκφορά του ονόματος με αρχικό (Zi) = Ž = Σλ. Ж, και όχι Z, και τα πραγματολογικά στοιχεία συνηγορούν υπέρ της παρούσης εξήγησης. Σημειώνουμε ότι στο (25) της βιβλιογραφίας δίνεται η ίδια ερμηνεία, με την δική μας αίρεση ότι οι κάτοικοι δεν λέγονται ποτέ «Ζιερμάτες», αλλά «Ζιερμωτ'νοί» και λογίως «Ζιερματινοί».

2) Η άποψη ότι το όνομα προέκυψε από τη νέο Ελλ. λέξη «γέρμα» και κατά παραφθορά «Ζέρμα», με τροπή του Γ σε Z, (από όπου και το εννοιολογικά όμοιο νέο όνομα Πλαγιά, λόγω της μεγάλης κλίσης του εδάφους}, την οποία επανειλημμένα πρότειναν οι ελληνοδιδάσκαλοι στο παρελθόν, λίγες πιθανότητες έχει να είναι σωστή. Χωλαίνει σφόδρα και έχει πολλά τρωτά, κυρίως επειδή η λέξη «γέρμα» είναι λέξη του ύστερου ελληνισμού, αρκετά νεότερη και πολύ ποιητική, οπωσδήποτε πιο πρόσφατη από το σλαβογενές τοπωνύμιο «Žέρμα», το οποίο αιτιολογεί και την παλαιότητα της τοπωνυμίας, χωρίς να αντιβαίνει σε καμία χρονολόγηση.

3) Η προταθείσα κατά καιρούς ερμηνεία από το Ελλ. «έρημα/έρμα» και εν τέλει Ζέρμα, με πρόταξη ενός Z, είναι παντελώς ατεκμηρίωτη και άσχετη με την ονομασία του χωριού.

[13] ΙΣΒΟΡΟΣ [Αμάραντος]

Προφορά: Στον Ίζβορο, και ο κάτοικος Ιζβορίτης/Ισβορίτης.

Είναι ένα από τα λουτροχώρια της επαρχίας. Έχει ατμούχες θερμές πηγές, αναδυόμενες από σχισμές του βραχώδους βουνού «Μπάμπα», με ιαματικές ιδιότητες, τα γνωστά παλιά «Μπάνια», τα τωρινά «Λουτρά» (ατμοθήρμες) Αμαράντου. Αυτό το ιδιαίτερο στοιχείο ονομάτισε το χωριό. Αλλά και ο ευρύτερος τόπος του χωριού έχει πολλές πηγές.

Το όνομά του έχει σλάβικη προέλευση: παλ. Σλ. izvorj (= πηγή, κρήνη) | Σερβ. izvor (= πηγή - πηγάδι) | Βουλγ./Ρουμ. izvor (= πηγή) | Βλαχ. izvoru (= πηγή). Η λέξη δείχνει σύνθετη εκ του παλ. Σλ. izj (= από, εκ) + παλ. Σλ. vorj (= όρυγμα), με

αρχική έννοια «νερό από όρυγμα | voda izj vorj», δηλ. από φρέαρ/πηγάδι.

Άρα, **Ίσβορος** (= πηγή), εννοείται θερμοπηγή, όπως και πράγματι είναι. Αυτό δείχνει ότι υπήρχαν και λειτουργούσαν οι ατμοθέρμες από τα μακρινά εκείνα χρόνια του σλάβικου εποικισμού και συνεπώς ελέγχεται εσφαλμένη η γραφείσα πληροφορία ότι οι θερμοπηγές πρωτοεμφανίστηκαν στην περιοχή κατά τους χρόνους του Αλή Πασά (1744 – 1822 μ.Χ.). Μάλλον από τότε διασώθηκαν οι πρώτες γραφές γι' αυτές, διότι το υπόγειο θερμικό πεδίο των κοντινών χωριών Καβάσιλα [14], Πλεθούκι [31], Ίσβορος [13] είναι ενιαίο γεωλογικώς και παμπάλαιο χρονικώς.

Το νέο όνομά του Αμάραντος το πήρε από το πλησιόχωρο βουνό «Μαραντοβούνι», αλλιώς «Καμενίκος/Κάμενικ» (= πετρωτό), {από το Σλ. kamenik (= πέτρα)}. Το πετροβούνι αυτό λέγεται έτσι, γιατί εκεί φυτρώνει το φυτό «αμάραντος», αρχ. Ελλ. «αείζωον» και Λατ. semprenino, στο οποίο αναφέρεται και το πασίγνωστο δημοτικό τραγούδι.

[14] ΚΑΒΑΣΙΛΑ [Καβάσιλα]

Προφορά: Στα Καβάσιλα, και ο κάτοικος Καβασιλιώτης.

Άλλο ένα λουτροχώρι της επαρχίας. Έχει θερμά θειούχα νερά, χαμηλά κατά μήκος της αριστερής κοίτης του Σαραντάπορου ποταμού, όπου η τοποθεσία λέγεται «Βρωμονέρια» και γειτονεύει με το ένατι λουτροχώρι Πλεθούκι [36]. Εκεί, μέσα σε πολλά κοιλάματα (λακκούβες) με ιαματικό νερό ή θεραπευτική λάσπη, οι άνθρωποι κάνουν λουτρά. Το όνομα πάντα λέγεται στον πληθυντικό αριθμό, και αυτό έχει σχέση με τους πολλούς ιαματικούς λάκκους όπου πλένονταν/λούονταν ανέκαθεν οι άνθρωποι.

1) Η ονομασία είναι λατινικής προέλευσης: μσν Λατ. cavasiolum (= μικρό κοίλωμα, μικρή γούβα, Λατ. cavernula) < υποκορ. του μσν Λατ. cavasio/cavatio (= κοίλωμα, κοιλότητα, κούλον, Λατ. caverna) < Λατ. cavus (= κούλος).

Συνεπώς, **Καβάσιλα** (= μικρά κοιλάματα, γουβίτσες, μικρές γούρνες), εννοείται γεμάτα ιαματικό θερμό νερό ή θεραπευτική λάσπη.

Προς επίρρωση αυτής της ερμηνείας αναφέρουμε ότι υπάρχει ομώνυμο χωριό στο νομό Ηλείας, το οποίο έχει λάκκους με ιαματικά λασπόλουτρα. Αλλά και στο χωριό «Καβάσιλα» Ημαθίας υπήρχαν πολλοί λάκκοι με θερμά νερά, στις παρυφές της μέχρι εκεί εκτεινόμενης και ήδη αποξηραμένης λίμνης των Γιαννιτσών, γι' αυτό το διπλανό χωριό λέγεται «Λουτρό». Τα στοιχεία αυτά ακράδαντα στηρίζουν την ανωτέρω λατινογενή εξήγηση, η οποία φανερώνει ότι οι ιαματικές ιδιότητες των νερών του χωριού ήσαν γνωστές από τους αρχαίους χρόνους, όταν οι λατινόφωνοι Ρωμαίοι είχαν κατακτήσει την Ήπειρο.

2) Η διασύνδεση του ονόματος του χωριού με τον άρχοντα, βυζαντινό την καταγωγή, *Αλέξιο Καβάσιλα* (αρχές 14ου μ.Χ. αιώνα), στον οποίο, δήθεν, δόθηκε το χωριό ως τιμάριο, η οποία προτείνεται στο (1) της βιβλιογραφίας, δεν μπορεί ιστορικά να επιβεβαιωθεί. Η εκδοχή αυτή υστερεί και λεκτικά, διότι η εκφορά της ονο-

μασίας δεν ενέχει, ούτε και υπονοεί, κάποια κυριότητα, π.χ. σε χωράφια, κτήματα, βοσκήματα. Άλλως, έπρεπε να λέγεται «Καβασιλάδικα/Καβασιλάτικα/Καβασιλαίικα» και όχι απλά «Καβάσιλα».

[15] ΚΑΝΤΣΙΚΟ [Δροσοπηγή]

Προφορά: Στο Κάντσκο, και ο κάτοικος Καντσιώτης [και λογίως Καντσικιώτης].

Τούτο το μαστοροχώρι είναι κτισμένο στις βόρειες πλαγιές του βουνού «Οχυρό/Ταμπούρι», προς τον Σαραντάπορο ποταμό. Κατέχει και την έκταση του πάλαι ποτέ υπαρκτού χωριού «Λιάσκα/Ljaška», {λάθος το λόγιο «Λιάτσικα»}, το οποίο ακριβώς έτσι αναφέρεται άπαξ, πριν το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται. Υπήρχε και μικροοικισμός «Καντσικούλι», κοντά και ανατολικότερα από τη «Λιάσκα», υπαγόμενος τώρα γεωγραφικά και αυτός στο Κάντσκο.

Στη βάση του χωριού υπάρχει ένα ευρύ βαρικό πλάτωμα, τροφοδοτούμενο από τη βρύση της «Χώρας το πηγάδι». Εξ αυτού τεκμαίρεται ότι «Χώρα», δηλ. χωριό, ονομαζόταν ο πρωτοοικισμός. Τούτο το πλάτωμα αρχικά ήταν καλαμώνας με κάθυγρο έδαφος, γι' αυτό οι οικιστές του παλιά λέγονταν «Τζουρτζουλιώτες/Τζουρτζουλιώτες» (= διάβροχοι, μουσκεμένοι), {Αλβ. xirxull/tzourtzoul (= μουσκίδι, διάβροχα)}, και ίσως, στο απώτατο παρελθόν, ασχολούνταν με την καλαμοπλεκτική, αν και τέτοια θύμηση δεν διασώθηκε. Τώρα είναι ένας μεγάλος λαχανόκηπος, όπου συστηματικά καλλιεργούσαν κράμβες. Έτσι προέκυψε το παρατσούκλι **Καρ(μ)πουλάχανα** (= κραμβολάχανα), όπως τους αποκαλούν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες. Μαρτυρείται ότι η καδοποιία ήταν δεύτερη τεχνική ενασχόληση των κατοίκων. Σε έγγραφα της ύστερης τουρκοκρατίας απαντάται και ως Κάνζικο/Κάντζικο, αλλά και ως Κάνισκο.

Καθαρό θέμα kap- στη σλάβικη ομογλωσσία δεν υπάρχει, {ο Γερμανός ειδικός σλαβολόγος/γλωσσολόγος Vasmer, επικαλούμενος και τον Hilferding, κάνει νύξη περί αυτού}. Συνεπώς, το καταχωρημένο στο (14) της βιβλιογραφίας παλ. Σλ. kanziti/kanoti (= στάζω, σταλάζω) είναι άλλης αρχής, όχι σλάβικης. Το αυτό ισχύει για το Σερβ./Βουλγ. kaniti/kanja (= καλώ – παροτρύνω, προτρέπω – προτίθεμαι, σκοπεύω - παρασκευάζω, ετοιμάζω) < Λατ. conor/conari (= αποπειρώμαι, επιχειρώ), από το οποίο δεν προκύπτει λογική ερμηνεία για το οικωνύμιο.

Υπάρχουν οι εξής πιθανές εξηγήσεις για το παλαιό όνομα:

1) αρχ. Ελλ. «κάννη» (= καλάμι, δόναξ, ταρσός, Λατ. canna) > αρχ. Ελλ. «κάνεον» (= αβαθές πανέρι από καλάμια) και «κάνης» (= καλάθι καλαμόπλεκτο - ψαθί από καλάμια) > αρχ. Ελλ. «κανίσκος» (= κάνιστρο/καλάθι) και «κανίσκιον» (= καλάθι από καλάμια) > Βυζ. «κανίσκιον» και τοπικό «κανίσκι» (= δώρα σε κάνιστρο φερόμενα). Εδώ λαμβάνονται με την πρωταρχική επιθετική σημασία της κατάληξης «-ίσκος» που εσήμαινε «όμοιος με/προς», εν προκειμένω όμοιος προς καλάμι, δηλ. καλαμωτός.

Εξ αυτών και του θέματος «καν-/καν-», με τονική αναβίβαση κατά το ομοιόσημο «κάνιστρο», προήλθε, είτε απευθείας **Κάνισκο** > **Κάν'σκο** > **Κάντσκο** > **Κάντσκο** (= καλαμωτό, καννωτό, ταρσωτό), εννοείται μέρος, εδώ με την πρωταρχική, επιθετική έννοια της λέξης, είτε, με προσθήκη της σλάβικης κατάληξης -σκο/-sko, προέκυψε το **Καν-σκο** > **Κάντσκο** > **Κάντσκο**, ακριβώς με την ίδια σημασία. Η δεύτερη εκδοχή έχει τα τρωτά της, διότι δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται. Ο καλαμωτός τόπος ονομάστηκε **Κάντσκο**, και με το πέρασμα του χρόνου πήρε το ίδιο όνομα ο πρωτοοικισμός «Χώρα» (= χωριό) που ήταν εκεί. {Στο χωριό Καβάσιλα [14] υπάρχει παραποτάμιος καλαμότοπος ονομαζόμενος «Κανίσκια», δηλ. καλαμωτά/καννωτά}.

Αλλά και το θέμα του παλ. Σλ. kanžti/kanoti (= στάζω, σταλάζω) είναι το ίδιο ή συνεκδοχικά σχετίζεται με το Ελλ. «κάννα/κάννη/κανης» (= καλάμι, Λατ. canna), είτε ως σωλήνας/κάννη από την οποία στάζει/ρέει νερό, είτε διότι όπου φύονται καλάμια πάντα στάζει/ρέει νερό. Και εξ αυτού αν ερμηνευτεί το οικωνύμιο, πάλι νοηματικά η ίδια, ως άνω, εξήγηση προκύπτει.

2) παλ. Σλ. kǫzǫj (= ενέδρα, παραμόνευση, φυλακή, τέχνη, τέχνημα, επιτήδευμα) > βουλγαρογενές Πομάκικο kanče (= ενέδρα, λημέρι, παγίδα) και kanca/kanza (= σκοπιά, φύλαξη) | παλ. Σλ. kazǫj (= ποινή, κολασμός) > Σερβ. kǫzǫ και Βουλγ. kǫzǫj (= τιμωρία).

Από το αρχικό θέμα kǫzǫj-/kazǫj-, συν την Σλ. τοπωνυμική κατάληξη -σκο/-sko, προκύπτει Kazǫj-sko > αναγρ. Kanz-sko > **Κάντσκο** (= σκοπιά, φυλακείο), δηλ. τόπος φυλασσόμενος. Η ερμηνεία τούτη σχετίζεται με την παρουσία του χωριού πάνω στο βουνό «Οχυρό/Ταμπούρι», επί του οποίου υπάρχουν και άλλες τοπωνυμίες σχετιζόμενες με στρατιωτική φύλαξη, π.χ. «Καζέρμα» (= στρατώνας), «Σιτσίνη» (= όρχος/τάγμα στρατού), «Καζμούλη» (= ημιονοστάσιο), «Καταυλισμός», από όπου ελεγχόταν το πέρασμα από Ήπειρο στη Μακεδονία και τανάπαλιν. Και τα οικωνύμια Κερασόβο [17] και Φούρκα [45] των όμορων χωριών μάλλον σημαίνουν στρατιωτική φύλαξη. {Ομοιόσημη είναι η ονομασία «Κάνζα/Κάζα» Αττικής, που και αυτή ήταν οχυρωμένο πέρασμα μεταξύ Αττικής και Βοιωτίας}.

Η δεύτερη έννοια του παλ. Σλ. kǫzǫj, σε συνδυασμό με το παλ. Σλ. kǫzǫjnikj (= αρχιτέκτων, τεχνίτης, τέκτων), οδηγεί, με την ίδια μεθοδολογία, στην ερμηνεία **Κάντσκο** (= χωριό με κτίστες), έννοια πλήρως συμβατή με την παμπάλαια τεκτονική παράδοση του χωριού.

3) Λάθος πρέπει να είναι η συσχέτιση του ονόματος με την ερμηνεία της λέξης Κόνιτσα [18], από το Σλ. konj (= ίππος), όπως προτείνεται με το λήμμα αρ. 155 {σε συσχέτισμό με το λήμμα αρ. 50} στο (2) της βιβλιογραφίας, από κάποιο παλ. Σλ. τοπωνύμιο Konjisko, συχνό Σερβ. Konisko, Βουλγ. Konska. Στο (25) της βιβλιογραφίας βεβαιώνεται ότι όλα τα τοπωνύμια του ελληνικού χώρου που έχουν αφετηρία αυτό το θέμα γράφονται και προφέρονται με ko και όχι με ka. Επί πλέον, στα ορεινά ποτέ ή σπάνια συντηρούσαν άλογα, αλλά πάντα τα ασφαλή και ανθεκτικά μουλάρια, εξού αρχ. Ελλ. «ορεύς» (= ημίονος, μουλάρη).

Λόγω αμφιβολιών για τη σλαβικότητα του θέματος, εναλλακτικά προτείνεται, στο ίδιο λήμμα αρ. 155, και άλλη εξήγηση, από ένα Σλ. kQtjsko < Σλ. kQtj (= κόγχη, γωνία, Βουλγ. kjt/kjtze). Με βάση το τελευταίο, στο (25) της βιβλιογραφίας, συνδέεται η ονομασία με την έννοια «ξηροπόταμος», άγνωστο πως και γιατί. Τα πραγματολογικά στοιχεία του χώρου τίποτε από τα παραπάνω δεν επιβεβαιώνουν.

Εγγύτερα σε τούτη την πρόταση είναι το ομόσημο αρχ. Ελλ. «κανθός» (= κόγχη, γωνία, Ιταλ. canto – η σιδηρά στεφάνη του τροχού, το επίσωτρο, Λατ. canthus), οπότε μεταφ. **Κάντσικο** (= χώρα, χωριό, Σερβ./Ρουμ. katun - παρεμβολή, κατούνα, παλ. Σλ. katunij), ερμηνεία απόλυτα ταιριαχτή με τα χαρακτηριστικά του τόπου, χωλαίνουσα όμως γραμματικά, λόγω μίξης αλλοεθνών στοιχείων.

4) Ελέγχεται εσφαλμένη και εξωπραγματική η παρερμηνεία που δίδεται στο [16] της βιβλιογραφίας, από το Βλαχ. kandu (= πίπτω, πέφτω, Λατ. cado) γιατί κάτι τέτοιο δε μαρτυρείται, ούτε και φαίνεται γεωλογικώς πιθανό.

[16] ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗ [Καστανέα]

Προφορά: Σ' Καστάνιαν(η), και ο κάτοικος Καστανιανίτης.

Το χωριό είναι κτισμένο σε πλαγιά του βουνού «Γύφτισσα», προς την κοιλάδα του Σαραντάπορου ποταμού. Είναι τρανό και φημισμένο μαστοροχώρι, από τα πρώτα τη τάξει, διότι παλιά οι οικιστές του είχαν το επαγγελματικό παρατσούλι **Žντάβηδες** (= τεχνίτες, καλλιτέχνες, Λατ. artifex), {το Z προφέρεται ως Ž = Σλ. Ж}, εξηγούμενο με απλολογία από το παλ. Σλ. hjždanj > ždanj (= τεχνίτης). Η ερμηνεία είναι πλήρως συμβατή με τη μακραίωνη μαστόρικη παράδοση του χωριού και φανερώνει ότι, όποτε στο απώτερο παρελθόν ήλθαν Σλάβοι μέτοικοι, βρήκαν εδώ πολλούς κτίστες. Η τοπική λέξη «ζντάβαρ'ς/ζντάβας» (= άνθρωπος γερός, σωματώδης και άχαρος συνάμα, Αλβ. zdar) δεν πρέπει να συγχέεται με το παραπάνω επαγγελματικό παρατσούκλι, αν και πολλοί συντοπίτες έτσι το εννοούν τώρα, εσφαλμένως βέβαια.

Το παλιό όνομα του χωριού, λόγω της κατάληξης, προέρχεται από το ελληνογενές παλ. Σλ. kastanj/kostanj (= καστανιά, κάστανο) < αρχ. Ελλ. «καστανέα» (= το δένδρο καστανιά, Λατ. castanea) > | και Σλ. κατάληξη -jane/πληθ. -jani, δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή γένους ή έθνους, που σχετίζονται με το θέμα.

Συνεπώς, **Καστάνιανη** (= καστανεώνας, καστανότοπος), ενώ κυριολεκτείται «Καστανεωνίτες | Κάτοικοι καστανεώνα». Ίσως κάποτε υπήρχαν πολλές καστανιές, οι οποίες ονοματοδότησαν τον τόπο και το χωριό. Σήμερα αυτό δεν είναι φανερό. Η παραπάνω εξήγηση ισχυροποιείται από το γεγονός ότι το κύριο ρέμα που διαρρέει την ευρύτερη λεκάνη του χωριού λέγεται «Γκοστανικός/Κοστανικός», κατά σλάβικη φωνητική επιρροή, δηλ. «Καστανιανίτικο», όπως λέγεται τώρα, και ετυμολογείται παρομοίως.

[17] ΚΕΡΑΣΟΒΟ [Αγία Παρασκευή]

Προφορά: Στο Κεράσοβο/Κηράσοβο, και ο κάτοικος Κερασοβίτης/Κηρασοβίτης.

Το μεγάλο αυτό μαστοροχώρι βρίσκεται στην κοιλάδα του Βουργουπόταμου (Κερασοβίτικο ποτάμι), σε ένα πλάτωμα μεταξύ των βουνών «Σμόλικας» και «Οχυρό/Ταμπούρι». Είναι παλιό χωριό, αφού στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας αναγράφεται 17 φορές ως «Κεράσοβο», πριν το έτος 1692, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναφέρεται.

Οι λοιποί Μαστοροχωρίτες τους αποκαλούσαν από παλιά με το παρωνύμιο **Ρουγκάλια**. Αυτό ερμηνεύεται ως ακολούθως:

Ισχυρότερη είναι η ερμηνεία **Ρουγκάλια** (= φρουκτωροί, οροφύλακες αρμόδια για την πυρά) < Λατ. *rogalis* (= της πυράς). Αυτήν την πυρά, ως οροφύλακες της κορυφογραμμής «Κάστρο» - «Βέργος» - «Ταμπούρι», θα άναβαν στην κορυφή του τελευταίου, για να μεταδίδουν συνθήματα κινδύνου, κατά τους ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους. Εντεύθεν και το τοπικό «ρουγκάλι» (= καυσόξυλο, Λατ. *rogalis lignum*). Και πάλι **Ρουγκάλια** (= μισθοφόροι φύλακες), αν ερμηνευτεί από το μόν Λατ. *roga* (= μισθοφορία εκ του δημοσίου/βασιλικού ταμείου, κυρίως στρατιωτικών) < Λατ. *erogo* (= δίνω είτε απονέμω χρήματα - δαπανώ, αναλίσκω), από όπου το τοπικό «ρόγα» (= μισθός βοσκού σε χρήμα ή είδος).

Λιγότερο πιθανή είναι η εκδοχή **Ρουγκάλια** (= βουκόλοι), όπως εσφαλμένα το εννοούν σήμερα οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, από το επιχώριο «ρουγκάλι» (= επιβήτορας ταύρος), {εκ του τοπικού «ρουγκαλιά» (= μυκηθμός, μουγκανητό) < αρχ. Ελλ. «ερύγμηλος» (= ταύρος που μουγκανίζει) και «ερυγή» (= βρυχηθμός) | άλλως από το παλ. Σλ. *rogj/roglj* (= κέρασ, κέρατο, Σερβ./Βουλγ. *rog*), ως κερασφόρο ζώο}. Αυτή προϋποθέτει ότι στο απώτερο παρελθόν θα έτρεφαν πολλά βοοειδή, πράγμα που δεν είναι δυνατόν να εξακριβωθεί τώρα.

Μια τρίτη άποψη είναι **Ρουγκάλια** (= σκαφτιάδες, σκαλιστές), εκ του παλ. Σλ. *rogaliya* (= δικέλι, σμινύη, σκαπτικό εργαλείο με σκέλη προεξέχοντα ως κέρατα - σκαλιστήρι, λισγάρι) < παλ. Σλ. *rogj* (= κέρατο), η οποία προαπαιτεί τη συστηματική ενασχόληση με λαχανόκηπους, γεγονός αληθές, λόγω των πολλών νερών και ποτιστικών κήπων του χωριού.

Το οικωνύμιο έχει τις παρακάτω πιθανές εξηγήσεις:

1) Στη μαστόρικη/κουδαρίτικη τοπική διάλεκτο «κηρασοβήτης» (= χωροφύλακας, φρουρός). Η λέξη είναι αρχαιοελληνική και σύνθετη από τα: αρχ. Ελλ. «Κήρ» (= θεά του θανάτου, κακή μοίρα, συμφορά, όλεθρος, καταστροφή) + αρχ. Ελλ. «σοβώ» (= εκφοβώ, τρομάζω, πτωώ, αποδιώχνω, προγγίζω). Εξ αυτών, ο της «Κήρας σοβητής» λέγεται «Κηρασοβήτης».

Τεκμαίρεται, λοιπόν, ότι οι φρουροί (κηρασοβήτες) του βουνού «Οχυρό/Ταμπούρι», διέμεναν το χειμώνα στη χαμηλή θέση του σημερινού χωριού. Από αυτούς τους οροφύλακες/φρουκτωρούς συγκροτήθηκε ο πρώτος οικιστικός πυρήνας, τον οποίο ονόμασαν **Κηράσοβο** (= φυλακείο, φρουροστάσιο), δηλ. φρουρών κατάλυμα. Σχετικά είναι τα έχοντα στρατιωτική σημασία τοπωνύμια «Ταμπούρι», «Κά-

στρο/Καστρί», «Καζάρμα», «Πύργος/Παράπυργος», «Κόν(ι)κα/Κονίκα», «Μιντζιλείς» και τα παρόμοια σημασίας τοπικά επώνυμα *Στρατσιάνης, Σκούτερης*. Και τα οικωνύμια Κάντσικο [15] και Φούρκα [45] των όμορων χωριών μάλλον σημαίνουν στρατιωτική φύλαξη. Η πρώτη ερμηνεία του παρωνυμίου **Ρουγκάλια** (= φρυκτωροί, οροφύλακες) συνηγορεί υπέρ τούτης της εξήγησης.

2) αρχ. Ελλ. «κέρας» (= κέρατο, παλ. Σλ. *rogj/roglj*). Με χρήση της επιθετικής κατάληξης -οβο/-οβα, σλάβικης αρχής, παραγωγικής και στην ελληνική, προκύπτει η λέξη **Κεράσοβο** (= βούνειμο, βοϊδοτόπι, πορτιτρόφο), δηλ. τόπος νομής κεραίων ζώων, κυρίως βοδιών. Η εκδοχή αυτή είναι πλήρως συμβατή με την παραπάνω δεύτερη εξήγηση του παρωνυμίου **Ρουγκάλια** (= βουκόλοι).

3) αρχ. Ελλ. «κέρασος» (= κερασιά, Λατ. *cerasus*, Σλ. *cereza*) > όνομα «Κέρασος/Κεράσης/Κεράσιος». Με χρήση και πάλι της κατάληξης -οβο/-οβα, σλάβικης αρχής, γεννάται η ονομασία του χωριού, σημαίνουσα είτε **Κεράσοβο** (= κερασώνας, κερασότοπος), είτε **Κεράσοβο** (= του Κεράση, Κερασαίικο). Τα σημερινά πραγματολογικά στοιχεία δεν είναι επαρκή να στηρίξουν την πρώτη άποψη, ενώ η δεύτερη, λεκτικά και γραμματικά άψογη, προτείνεται στο (25) της βιβλιογραφίας, παρόλο που στο χωριό δεν είναι ακουστό τούτο το επώνυμο, χωρίς αυτό να αποκλείει την ύπαρξή ενός πρωτοοικιστή *Κεράση*, στο απώτερο παρελθόν.

4) Η άποψη ότι το όνομα προέκυψε από τη σλάβικη λέξη *krasiv* (= ωραίος, ευχάριστος) > *krasono* > **Κεράσοβο**, η οποία προτείνεται με το λήμμα αριθ. 160 στο (2) της βιβλιογραφίας, έχουμε τη γνώμη ότι είναι εσφαλμένη, επειδή είναι έντονα παραποιημένη.

[18] ΚΟΝΙΤΣΑ [Κόνιτσα]

Προφορά: Στ' Κόντσα/Κόντζα, και ο κάτοικος Κοντσιώτης [και λογίως Κοντσιώτης].

Είναι η σημερινή πρωτεύουσα της επαρχίας, η οποία ανήκει στην ομάδα των καμποχωριών, αφού βρίσκεται στην άκρη της ομώνυμης πεδιάδας, σε πρανές στη δεξιά όχθη του Αώου ποταμού, σε επαφή με το τέλος του φαραγγιού που λέγεται «Στόμιο». Είναι θέση ιστορική, όπως δείχνει το αχρονολόγητο, ανεξερεύνητο και ερειπωμένο κάστρο που υπάρχει δίπλα της, σε κορυφή πάνω από την τοξωτή γέφυρα στο «Στόμιο» του Αώου, και η τοποθεσία «Παλιογορίτσα» με τα ευρήματά της, στη βορεινή πλευρά του κάμπου, μεταξύ Κόνιτσας και Κουτσούφλιανης [21]. Την επαρχία της Κόνιτσας μερικοί ερευνητές, όπως στο (18) της βιβλιογραφίας, την ταυτίζουν με την αρχαία Μολοσσική χώρα «Τριφυλία». Ως «Κόνιτζα πολιτεία» αναφέρεται άπαξ, μετά το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται.

Το όνομά της απαντάται αυτούσιο, ακόμη και τονικά, στη σλάβικη ομογλωσσία.

1) Βουλγ. *κόπνιτσα* (= ιππικό, καβαλαρία) και Σερβ. *κόπνιτσα* (= ιππικό) < παλ. Σλ. *κοπνιτσα* (= ίππος, άλογο, Βουλγ. *κοπ*, Σερβ. *κοπνιτσα*).

Από τα παραπάνω, **Κόνιτσα** (= ιππόβοτος τόπος, ιππωνείας τόπος, αλογότοπος, ιππικό), εξήγηση που δικαιολογείται, γιατί στον κάμπο είχαν άλογα, ενώ στα ορεινά συντηρούσαν ημιόνους. Ίσως και να ήταν έκπαλαι τόπος ιππωνείας, δηλ. αγοραπωλησίας ιπποειδών, γεγονός που έφθασε έως τις μέρες μας με το γνωστό «παζαρόπουλο της Κόνιτσας», που ήταν στην ουσία εμποροζωοπανήγυρις.

2) παλ. Σλ. *konjca/konjca* (= τέλος, άκρο, πέρας, όριο, Σερβ. *konac*, Βουλγ. *konec* – μεταφ. κορυφή).

Αν από εδώ βρήκε το όνομα, τότε **Κόνιτσα** (= εσχάτη, ακραία). Η λέξη «εσχάτη» ήταν στην αρχαιότητα επιθετικός χαρακτηρισμός των απόμακρων πόλεων. Ποιά, άραγε, αρχαία «εσχάτη» κώμη ήταν εδώ; Δυστυχώς, ακόμη δεν προσδιορίστηκε.

3) Εξηγήσεις που προτάθηκαν στο παρελθόν από το Ελλ. «Κνωσσός» δεν μπορούν να στηριχθούν γλωσσολογικά, αλλά ούτε και μαρτυρούνται ιστορικά.

Από τα σημερινά τοπωνυμικά στοιχεία του χώρου, μόνο η ονομασία «Αλεξατιά», της εγγύτερης προς το «Κάστρο» γειτονιάς της Κόνιτσας, ενδέχεται να υποκρύπτει κάποιο ιστορικό περιεχόμενο. Αυτό με την αίρεση ότι θα συνδυασθούν εννοιολογικά οι δύο αυτές ονομασίες, και η πρώτη θα εξηγηθεί από το αρχ. Ελλ. «αλέξω» (= αποκρούω βίαια, αποτρέπω, απομακρύνω, Λατ. *arceo*) και «αλεξητήρ» (= ο αποκρούων). Τότε «Αλεξατιά» (= αποκρούουσα), έννοια συμβατή με την ονομασία «Κάστρο». Δυστυχώς, ιστορικά, πουθενά δεν μαρτυρείται ελληνική κώμη με την ονομασία «Αλεξατιά», χωρίς αυτό να αποκλείει παντελώς την ύπαρξή της.

[19] ΚΟΥΡΣΑΤΣΙΚΟ [Προσήλιο]

Προφορά: Στο Κουρσατσικό/Κουρσάτσ(ι), και ο κάτοικος Κουρσατσιώτης/Κουσαρτσιώτης.

Χωριό, που τώρα δεν υπάρχει, κείμενο Δ/ΒΔ από το χωριό Πλεθούκι [36] και ΝΔ από τα χωριά Πλάβαλη [35] και Ίσβορος [13], πάνω στα τωρινά ελληνοαλβανικά σύνορα, γειτονικό με το υπαγόμενο τώρα στην Αλβανία χωριό «Ραδάτι/Radat». Οι κάτοικοι του ήσαν αρχικά χριστιανοί αλβανόφωνοι, υστερότερα, όμως, εγκαταστάθηκαν εκεί και μουσουλμάνοι. Θρυλείται ότι πολύ παλαιότερα λεγόταν «Ντοβρά/Δοβρά».

Αναφέρω ότι υπήρχε και άλλος μικροοικισμός, με ομοίσημη ονομασία «Κουσαρτσ'κό», χαμηλότερα από τη μονή Παναγία Κλαδόρμης {σημερινό μοναστήρι Φούρκας [45]}. Το μέρος του ανήκει τώρα στο χωριό Ζέρμα [12] και μερικώς στο χωριό Κάντσικο [15].

Το όνομα προέκυψε από το θέμα του λατινογενούς παλ. Σλ. *kurjsarj* (= κλέφτης, άρπαγας, ληστής, Ιταλ. *cossaro*, Αλβ. *kusar-i*) < νέο Ελλ. «κούρσορ» (= πειρατία, επιδρομή) και «κουρσάρος» < Λατ. *curro* (= τρέχω) και *cursus* (= δρόμος, φορά, πλούς) | και χρήση της σλάβικης επιθετικής, τοπωνυμικής κατάληξης -sko/-sko.

Από τούτες τις λέξεις βγαίνει ότι **Κορσάτσικο/Κουσάρτσικο** (= ληστήριο, κλεφτότοπος, λημέρι κλεφτών, άντρο ληστών), εξήγηση προτεινόμενη και στο (16) της βιβλιογραφίας.

[20] ΚΟΡΤΙΝΙΣΤΑ [Νικάνορας]

Προφορά: Σ' Κουρτίνστα, και ο κάτοικος Κουρτινιώτης [και λογίως Κουρτινιστιώτης].

Το μικρό αυτό χωριό είναι κτισμένο σε ένα κατάφυτο μέρος και χωμένο μέσα σε μια εδαφική κοιλότητα, γι' αυτό και δεν φαίνεται. Σε κορυφή, πάνω από τον οικισμό, υπάρχει η εκκλησία του οσίου Νικάνορα, στην οποία οφείλει το νέο όνομά του. Στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας αναφέρεται δις, πριν το έτος 1692, χωριό «Κροστένιτσα», που ανήκει στην επισκοπή Βελλάς, όπως στο (23) αναγράφεται. Άραγε, προκειται για τούτο το χωριό;

Η παλαιά ονομασία, λόγω κατάληξης, προοιωνίζεται σλάβικης προέλευσης.

1) Από την λατινογενή παλ. Σλ. λέξη korjitiņj (= σκαφοειδής, ληναίος) και korjito (= σκάφη, ληνός, κάναλη, κιστέρνα, τοπικώς *καρούτα*) | Σερβ. korito (= σκάφη, ποτίστρα ζώων) < Λατ. cortina (= λέβητας - κοίλον - προπετασμα) | και Σλ. περιεκτική κατάληξη -iŝta.

Συνεπώς, Korjitiņ-iŝta > **Κορτίνιστα** (= πλήρης με κοιλώματα, πολύκολπη), ενώ κυριολεκτείται «γεμάτη ληνούς/σκάφες, πολυσκάφιδη». Δεν γνωρίζουμε ακριβώς γιατί ονομάστηκε έτσι. Τα τοπικά πραγματολογικά στοιχεία δεν είναι ικανά να δώσουν απάντηση. Ίσως, μεταφορικώς, να γίνεται αναφορά στην όντως γουβωτή γαιομορφολογία του χώρου, χωρίς να αποκλείονται και άλλες λογικές εκδοχές, π.χ. να είχε πολλά αμπέλια και ληνούς/πατητήρια, ή να είχε πολλές σέρνες/δεξαμενές για πότισμα.

2) Στο (25) της βιβλιογραφίας, η ονομασία ανάγεται στη γραφή «Κροτίνιστα» και σε ερμηνεία από ένα Σλ. krŏtj (= δυνατά τυλιγμένος - απόκρημνος - στερεός, τραχύς, σκληρός - ορμητικός, κ.λπ.), {ομοίσημο το Βουλγ. krut (= σκληρός - δραστήριος) και το Σερβ. krut (= τεταμένος, άκαμπτος)} < Λατ. crudus (= μεταφ. ωμός, άγριος, σκληρός), συν την περιεκτική Σλ. κατάληξη -iŝta/-ista. Καμία από τις παραπάνω έννοιες δεν ταιριάζει με το περιβάλλον του χωριού. Το αντίθετο, μάλιστα, συμβαίνει.

[21] ΚΟΥΤΣΟΥΦΛΙΑΝΗ [Ηλιόρραχη]

Προφορά: Σ' Κουτσούφλιαν(η), και ο κάτοικος Κουτσουφλιώτης [και λογίως Κουτσουφλιανίτης].

Τούτο το χωριό ανήκει στα καμποχώρια και είναι ορατό από την Κόνιτσα. Βρίσκεται λίγο ψηλότερα από την πεδιάδα, στην ομαλή πλαγιά ενός χθαμαλού και απλωτού βουνού, το οποίο δεν έχει διακεκριμένη κορυφή, είναι δηλ. κουτσοβούνι/χαμηλοβούνι. Το όνομά του είναι νεοελληνικό και προέκυψε από το ομοίσημο νέο Ελλ. «κουτσομπός/κουτσομπλός/κουτσοβλός/κουτσοφλός» (= κορυφό-

τμητος, χωρίς κορυφή, κολοβωμένος). Οι λέξεις αυτές προέρχονται είτε από το νέο Ελλ. «κουτσωπός» (= αυτός που φαίνεται κολοβός), είτε από κάποιο «ακόσσυμβος» (= ακόρυφος) < αρχ. Ελλ. «κοσσύμβη» (= κορυφαία τούφα μαλλιών, κορυφαία φούντα).

Τεκμαίρεται, λοιπόν, ότι πρόκειται για νεότερο οικισμό/χωριό που ονομάστηκε **Κουτσούφλιανη** (= ακόρυφη, κορυφότμητη, κολοβή), δηλ. πήρε το όνομα από το ακόρυφο/κουτσουφλό βουναλάκι πάνω στο οποίο είναι κτισμένη, ενώ κυριολεκτείται ως «Κουτσοβουνίτες | Κατοικούντες σε χαμηλοβούνι», λόγω της σλάβικης κατάληξης -jane/πληθ. -jani, δηλωτικής ανθρώπων ενός τόπου ή γένους ή εθνότητας που σχετίζονται με το θέμα. Η ερμηνεία υστερεί, λόγω σύμπλεξης αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, η οποία δεν συνηθίζεται, χωρίς να αποκλείεται παντελώς. Παραπλήσια ερμηνεία, αλλά από άλλη αφετηρία, δίδεται και στο (16) της βιβλιογραφίας.

Αμφίβολη είναι η συσχέτιση της ονομασίας με το Σλ. τοπωνύμιο Κοσονο (= πεδίο με κοτσύφια), η οποία γίνεται στο (25) της βιβλιογραφίας, από το παλ. Σλ. kosj (= κότσυφας - ψιττακός) < αρχ. Ελλ. «κότσυφος» (= κότσυφας, Βλαχ. κοτσιυν, Ρουμ. coțofana).

[22] ΛΕΣΚΑΤΣΙ [Ασημοχώρι]

Προφορά: Στο Λισκάτσ(ι)/Λεσκάτσ(ι), και ο κάτοικος Λισκατσιίτης/Λεσκατσιίτης.

Χωριό ευρισκόμενο στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), στις πλαγιές του Γράμμου, κάτω από τα υψώματα «Μπούρντες» (= ράχες), {εκ του Σλ. bjrdο (= ραχούλα, υψωματάκι, βουναλάκι, λόφος)}. Οι κάτοικοί του, κατά μια αχνή παράδοση, που συνετείνει και στη θέσπιση της νέας ονομασίας Ασημοχώρι, ήσαν μεταλλοτεχνίτες/ασημουργοί, τεχνικό επάγγελμα με μεγάλη υπόληψη σε απώτερες εποχές. Ίσως, αρχικά, να επαργύρωναν με ασημόφυλλα φορητές εικόνες των αγιογράφων από τους πλησιόχωρους Χιονιάδες [47], ή τέμπλα εκκλησιών των τούρκοι από το γειτονικό Τούρνοβο [44]. Με το πέρασμα του χρόνου, η μεταλλοτεχνία επεκτάθηκε σε όλα τα είδη ελασμάτων. Κάπως έτσι, δηλ. σε συνάρτηση με τις εκκλησιαστικές τέχνες των άλλων δύο όμορων χωριών, αιτιολογείται η φήμη για τη μεταλλουργική τους τέχνη.

Με τα παραπάνω φημιζόμενα σχετίζεται και το επαγγελματικό τους παρατσούκλι **Ζούφληδες/Ζούλφηδες** (= φουσεράδες), όπως τους αποκαλούσαν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, δηλ. μεταλλοτεχνίτες που έχουν «φουσερό/φύσα» (= Λατ. sufflatorium), εξηγούμενο από το Λατ. sufflo (= υποφυσώ, φυσιάω, φυσώ, Βλαχ. suflu, παλ. Σλ. suliti, Τουρκ. uflemek). Τούτη η ερμηνεία είναι συμβατή με την παράδοση και την πρώτη παρακάτω εξήγηση. Η μετέπειτα εγκατάσταση και διασπορά σε όλα τα χωριά των αλλοεθνών «γύφτων» μεταλλουργών, κατά την εποχή της τουρκοκρατίας, απαξίωσε το επάγγελμα και τους ώθησε να αλλάξουν τέχνη και να γίνουν ξυλουργοί/μαραγκοί, στην οποία και διέπρεψαν.

1) Σερβ. *liska* (= φύλλο - μεταλλικό πετάλειο, έλασμα, μεταλλόφυλλο, λάμα) < παλ. Σλ. *listj* (= φύλλο) | και Σλ. επιθετική κατάληξη -*acj*/-*ača*.

Από το θέμα *lisk-*, συν την κατάληξη -*acj*, προκύπτουν δυο εκδοχές, είτε *Lisk-acj* > **Λισκάτσι** (= μέρος με μεταλλόφυλλα), είτε **Λισκάτσι** (= τόπος με φύλλα/φυλλωσιές). Την πρώτη εκδοχή, με την έννοια ότι οι κάτοικοι ήσαν ελασματουργοί, (σιδηρουργοί, ασημουργοί, χαλκουργοί, πεταλουργοί, κ.λπ.), στηρίζει επιτυχώς το παρωνύμιο **Ζούφληδες** (= φουσεράδες).

2) παλ. Σλ. *liska* (= αλεπού) και *lisica/lisja/lisj* (= αλώπηξ) | και Σλ. επιθετικό τέρμα -*acj*/-*ača*.

Εκ του θέματος *lisk-*, συν το τέρμα -*acj*, δημιουργείται η λέξη *Lisk-acj* > **Λισκάτσι** (= αλεπουδότοπος, μέρος με αλεπούδες), ερμηνεία πολύ πιθανή.

3) Ίσως η παλιά ονομασία να είναι και φυτωνυμία: παλ. Σλ. *ljeska* (= λεπτοκαρυά) και *ljeskonj* (= λεπτοκάρινος, Πολωνικά *taskowy*) | Βουλγ. *leská* (= λεπτοκαρυά, φουντουκιά, Πολωνικά *taska*) και *leskon* (= λεπτοκαρένιος) | και Σλ. επιθετική κατάληξη -*acj*/-*ača*.

Από το θέμα *ljesk-/lesk-*, συν την κατάληξη -*acj*, έχουμε *Lesk-acj* > **Λεσκάτσι** (= λεπτοκαρυώνας), δηλ. τόπος με λεπτοκαρυές/φουντουκιάς, πράγμα που πιθανώς να ίσχυε κάποτε, αλλά τώρα δεν μπορεί να επαληθευθεί, γιατί δεν υπάρχουν τόσες λεπτοκαρυές, ώστε να δικαιολογούν την ονομασία. Σχετική η τοπωνυμία «Λιάσκα» στο Κάντσικο [15], και το οικωνύμιο «Λεσκοβίκι/Λιασκοβίκι», πλησιόχωρη κώμη μέσα στην Αλβανία.

[23] ΛΙΑΤΟΝΑΒΙΣΤΑ [Κλειδωνιά].

Προφορά παλαιά: Στ' Λιατονάβ(ι)στα/Λιτονιάβ(ι)στα/Λιτονιάουστα, και ο κάτοικος Λιατοναβιστινός.

Προφορά νεότερη: Κλειδωνάβιστα/Κλειδωνιάουστα/Κλιτονιάβιστα ή παρεμφερώς.

Το παλιό χωριό κείται ψηλά στις πλαγιές του όρους Τύμφη. Έχει πολλές παμπάλαιες εκκλησιές και μονές. Στη θέση όπου τώρα υπάρχει το νέο χωριό, δηλ. στον κάμπο, εκεί όπου ο ποταμός Βοϊδομάτης βγαίνει στην πεδιάδα από το φαράγγι «Βίκος», υπήρχαν τα «καλύβια της Λιατονάβιστας», στα οποία οι κάτοικοι διαχειρίζονταν τα ζωντανά τους, που βοσκούσαν στα γεωργικώς αργούντα κατά τον χειμώνα καμποχώραφα. Αυτά τα καλύβια/χειμαδιά εξελίχθηκαν στο σημερινό χωριό Κλειδωνιά, του οποίου το νέο όνομα είναι παραφθαρμένη εξέλιξη του παλιού Λιατονάβιστα > Λιτονιάβιστα > Κλιτονιάβιστα > Κλειδωνιάβιστα > Κλειδωνιά.

Οι πολλές παμπάλαιες εκκλησίες, καθώς και η τοπωνυμία «Καστράκι», με τα λείψανά του, ανάντι της γέφυρας του Βοϊδομάτη, και η διάχυτη φήμη ότι εκεί ήταν η κώμη «Ρευνίκον», δείχνουν την ιστορικότητα του χώρου. Στο (4) της βιβλιογραφίας αναγράφεται:

«*ΡΕΥΝΙΚΟΝ* : πόλις της Ηπείρου, κειμένη 1/4 της ώρας ΒΔ του Αγίου Μηνά, χωριού του Ζαγορίου, επί λόφου δυσβάτου μετά ακροπόλεως οχυρωτάτης, Καστράκι

σήμερον λεγομένης. Επί βυζαντινών έχαιρεν μεγάλην φήμην επί πλούτῳ, κατεστράφη δε υπό του εξομώτου Ισαήμ κατά το 1385».

Η ονομασία εξηγείται από το Βουλγ. *ljatnavska/ljatnava/ljatna* (= θερινή, καλοκαιρινή) και *ljato* (= θέρος) < παλ. Σλ. *ljetto* (= θέρος, καλοκαίρι) και *ljetnj* (= θερινός) | και Σλ. περιεκτικό τέρμα *-izta/-ista*.

Από το σλάβικο θέμα *ljatjnav-/ljetjnav-*, συν την Σλ. επιθετική, περιεκτική κατάληξης *-izta*, προκύπτει *Ljatjnav-izta* > **Λιατινάβιστα** > **Λιατονάβιστα** (= αυτή που έχει πολλά θερινά), ασφαλώς και εννοείται βοσκοτόπια, επειδή το καλοκαίρι, όταν ο κάμπος ήταν γεμάτος καλλιέργειες, υποχρεωτικά ανέβαζαν τα πρόβατά τους στα υψηλόσταθμα, θερινά βοσκοτόπια του παλιού χωριού, {και μερικώς στο κοντινό, ακαλλιέργητο «Λιατοβούνι», εξού ίσως και η ονομασία του}, ενώ τα κατέβαζαν πάλι στην πεδιάδα μετά την συγκομιδή και τον χειμώνα. Σ' αυτό το «Λιατοβούνι», κοντά στη σμίξη Αώου και Βοϊδομάτη ποταμού, υπάρχουν ενδείξεις παλαιάς οχύρωσης και πιθανώς χωμένες αρχαιότητες.

[24] ΛΟΥΨΙΚΟ [Λυκόρραχη, Κεφαλοχώρι]

Προφορά: Στο Λούψ'κο, και ο κάτοικος Λουψιώτης [ουδέποτε Λουψικιώτης].

Το παλαιό χωριό βρισκόταν ψηλά στις πλαγιάς του όρους Γράμμος, κάτω από τις κορυφές «Αρένες», στην κοιλάδα του μεγάλου ρέματος «Ντιβόικα». Το νέο χωριό [Κεφαλοχώρι] κτίστηκε στη θέση «Αμπέλια», όπου αυτό το ρέμα εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό. Εκεί ανακαλύφθηκαν ευρήματα και νομίσματα της ρωμαϊκής εποχής, με την ένδειξη «Νικόπολις».

Για το παλαιό όνομα υπάρχουν οι εξής εκδοχές:

1) Το απλούστερο θέμα, που μπορεί να προχειριστεί κανείς για την ερμηνεία της ονομασίας, είναι αυτό του Λατ. *lupus* (= λύκος, Βλαχ./Ρουμ. *lup*), για να αποδοθεί, με χρήση της Σλ. τοπωνυμικής κατάληξης *-sko/-sko*, ως *Lup-sko* > **Λούπσκο** > **Λούψκο** > **Λούψικο** (= λύκινο, λύκειο), {εξού και το νεότερο οικωνύμιο «Λυκόρραχη»}. Υστερεί, όμως, γραμματικά, γιατί εμπλέκει αλλοεθνή γραμματικά στοιχεία, γεγονός που δεν συνηθίζεται. Ακόμη, επειδή λύκοι υπάρχουν σε όλα τα τριγύρω δασωμένα μέρη, δεν δύναται το Λατ. *lupus* μονοσήμαντα να χαρακτηρίσει το συγκεκριμένο χωριό.

2) Άλλη εξήγηση είναι η προτεινόμενη, με το λήμμα αρ. 196, στο (2) της βιβλιογραφίας, εκ του Σλ. *lub* (= φλοιός δένδρου), συν την Σλ. τοπωνυμική, επιθετική κατάληξη *-sko/-sko*, ή την επιθετική *-jskj*.

Ερευνώντας περαιτέρω το θέμα βρίσκουμε: Βουλγ. *lub/lup* (= φλούδα, φλοιός) | Σερβ. *lub* (= φλοιός δένδρου, φλαμουριά, φιλύρα, ταινία φλοιού φιλύρας), *lupiti* (= εκφλοιώ, ξεφλουδίζω, εκκελυφώνω) | Ρώσικα *lubocka* (= καλάθι από φλούδα δένδρου), *lub* (= φλοιός, τσόφλι, φιλύρα, ταινία εκ φλοιού φιλύρας).

Όλες αυτές οι λέξεις σχετίζονται με τα: αρχ. Ελλ. «λόπος» (= λέπος, φλούδα), «λόπισμα» (= λέπισμα, φλούδα βγαλμένη από οπωρικό, φλοιός), «λοπίζω» (= λέπω,

λεπίζω, αφαιρώ τον φλοιό, ξεφλουδίζω), καθώς και το συγγενικό Λατ. liber (= βιβλίο, φιλύρα, το ενδότερο του δένδρου λέπος, φλοιός), με πιθανό αρχικό lubro.

Δεν διαφαίνεται ότι μπορούν τα παραπάνω να δώσουν κάποια πειστική εξήγηση, με την έννοια Lup-sko > **Λούπσκο** > **Λούψκο** > **Λούψικο** (= φιλυριώνας), παρά την γραμματική τελειότητά της. Τα τωρινά πραγματολογικά στοιχεία του τόπου, λόγω και του υψομέτρου, δεν είναι ικανά να πιστοποιήσουν πολλές «φιλύρες» (= φλαμουριές, τιλίες, τοπικώς *φέλιουρες*), τόσες που να χαρακτηρίζουν το μέρος και να δικαιολογούν την ονομασία του.

3) Στη μαστόρικη/κουδαρίτικη τοπική διάλεκτο υπάρχει η λέξη «λουσιώτι» (= νερό). Θα πρέπει, λογικώς εχόντων των πραγμάτων, να υπάρχει διασύνδεση του ονόματος του χωριού με αυτήν την ομόηχη και ηχοποιήτη λέξη, {από τον ήχο της λάφυξης «(γ)λούπ-(γ)λούπ»/«(χ)λάπ-(χ)λάπ» > τοπικό «γλουπώνω» (= καταπίνω, καταβροχθίζω, Λατ. glutio, Βλαχ. gluruire) και Αλβ. lupr/lapr (= λάπτω, πίνω νερό με ορμή, λαφύσσω, καταπίνω, καταβροχθίζω, Βουλγ. laram)}.

Εξ αυτών και του θέματος lup-, συν την Σλ. τοπωνυμική, επιθετική κατάληξη -sko/-sko, προήλθε το Lup-sko > **Λούπσκο** > **Λούψκο** > **Λούψικο** (= τόπος με νερά). Τα τωρινά τοπικά πραγματολογικά στοιχεία μερικώς μόνον δικαιολογούν τούτη την ερμηνεία, η οποία υστερεί και γραμματικά, επειδή δεν συνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών στοιχείων.

4) Ίσως, το μεγάλο ρέμα, το οποίο διασχίζει την ευρεία λεκάνη του χωριού και λέγεται τώρα από τους επιχώριους «Ντιβόικα», είναι εκείνο που σημάδεψε και ονοματοδότησε τον χώρο και το ίδιο το χωριό. Αυτό το ορμητικό ρέμα θα ονομάστηκε αρχικά «Λούψκο», όνομα που πήρε και ο οικισμός όταν πρωτοκτίστηκε εκεί, {κατά το ανάλογο: ρέμα Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη > οικισμός Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη}. Υστερότερα, για να γίνεται διάκριση μεταξύ χωριού και ρέματος, μετονόμασαν το τελευταίο σε «Ντιβόικα», λέξη ομοιόσημη.

Η ερμηνεία της ονομασίας, με βάση τα παραπάνω, έχει ως εξής:

Στα παλ. Σλ. luprjsj/lupiti (= βίαια αποσπώ, αρπάζω, αφαιρώ, αφέλκω) | Βουλγ. lupam (= κτυπώ, κοπανώ) και lupna (= γκρεμίζομαι, πέφτω) | Σερβ. lupati/lupnuti/luputi (= κρούω, πλήσσω, πατάσσω, παίω) | Αλβ. lupëshi (= αφανιστής, καταστοφέας).

Από το κοινό θέμα lup- των ανωτέρω λέξεων, με χρήση της Σλ. τοπωνυμικής, επιθετικής κατάληξης -sko/-sko, προέκυψε η λέξη Lup-sko > **Λούπσκο** > **Λούψκο** > **Λούψικο** (= ορμητικό, καταστροφικό, αρπακτικό), όπως και πράγματι είναι το ρέμα αυτό.

Αλλά και το άλλο όνομα του ρέματος, δηλ. το «Ντιβόικα», {ουδέποτε «Ντεβόικα»}, έχει την ίδια ακριβώς έννοια και σημαίνει «Άγρια | Ορμητική», εξηγούμενο από το παλ. Σλ. divji (= άγριος, Βουλγ. div) και divo (= αγρίως), {όχι από το Σερβ./Βουλγ. devojka (= κοπέλα, κορίτσι, νέα άγαμος, κόρη) < παλ. Σλ. djeva/djevica (= παρθένος, κοράσιο)}.

[25] ΜΑΖΙ [Μάζι]

Προφορά: Στο Μάζ(ι), και ο κάτοικος Μαζιώτης.

Καμπίσιο τόπο έχει τούτο το χωριό, με πολλά παχιά, εύφορα χωράφια και άφθονη αγροτική παραγωγή. Αυτά τα χαρακτηριστικά το ονοματοδότησαν.

Η εξήγηση της ονομασίας έχει τις εξής εκδοχές:

1) αρχ. Ελλ. «μάζα» και υποκορ. «μαζιον» (= ζυμάρι, φύραμα, Λατ. massa).

Επομένως, **Μάζι** (= ζυμοχώρι), λόγω των πολλών σιτηρών.

2) παλ. Σλ. mazj/maža (= άλειμμα, πάχος, ξύγκι, λίπος, αλοιφή, Σερβ. maz/mast) > Βουλγ. mazen (= λιπαρός, παχύς) και Αλβ. mazi-a (= εύφορος/παχύς αγρός έτοιμος για σπορά).

Εξ αυτών, **Μάζι** (= πιαρό, παχύ, πίνον), με την έννοια ότι είχε παχιά χωράφια, κατά το αρχ. Ελλ. «πίων αγρός» (= παχύ χωράφι, Λατ. ringuis ager), δηλ. εύφορο.

3) Η απλοϊκή ερμηνεία από το νέο Ελλ. «μαζί», με την έννοια της συγκέντρωσης πολλών σε ένα χωριό, δείχνει και είναι ατελής. Επίσης, η πρόχειρη εξήγηση από το επώνυμο Μάντζιος, που υπάρχει ακόμη στο χωριό, με την έννοια ότι ήταν κάποτε η κυρίαρχη γενεά του οικισμού, δεν μπορεί καν να συζητηθεί, γιατί, πέραν της γραμματικής ατέλειας, κάτι τέτοιο πουθενά δεν μαρτυρείται.

[26] ΜΕΛΙΣΣΟΠΕΤΡΑ [Μελισσόπετρα]

Προφορά: Στ' Μελισσόπετρα, και ο κάτοικος Μελισσοπετριώτης.

Τούτο το χωριό έτσι ελληνικοπρεπώς λεγόταν πάντοτε και είναι προφανής η σημασία του ονόματός του. Δεν αναφέρεται γι' αυτό καμιά άλλη ονομασία. Κείται δεξιά του Αώου, στον ευρύτερο χώρο της θέσης «Κλειδί», όπου ο Σαραντάπορος ποταμός σμίγει με τον Αώο ποταμό. Οι ακατοίκητοι σήμερα οικισμοί Πυροβίτσα [38] και Δερβένι [10] υπάγονταν διοικητικώς στη Μελισσόπετρα.

[27] ΜΕΣΑΡΙΑ [Μεσαριά/Μόλιστα]

[27] ΜΟΛΙΣΤΑ [Μόλιστα]

Προφορά: Στ' Μεσαριά/Μισαριά, και ο κάτοικος Μεσαριώτης [ουδέποτε Μεσαρίτης].

Προφορά: Στ' Μόλιστα, και ο κάτοικος Μολισνός [και λογίως Μολιστινός].

Ο μεσαίος οικισμός/χωριό από τους τρεις πλησιόχωρους που αποτελούν όλοι μαζί το κεφαλοχώρι της Μόλιστας, στις υπώρειες του βουνού «Κλέφτης». Οι άλλοι δύο είναι: ανατολικά το Γαναδιό [5] και δυτικά το Μποτσιφάρι [29], όπου η μονή της Παναγίας {το γνωστό μοναστήρι της Μόλιστας}. Στον ευρύτερο χώρο υπάρχουν πολλά παρεκκλήσια και εξωκλήσια. Η ονομασία Μεσαριά είναι σαφώς προσδιοριστική θέσης, γεγονός που οδηγεί στη σκέψη μήπως και τα ονόματα των άλλων δύο οικισμών/χωριών, δηλ. τα οικωνύμια Γαναδιό και Μποτσιφάρι, είναι ομοί-

ως προσδιοριστικά θέσης. Οι αυτόχθονες ονομάζουν Μόλιστα μόνο τη Μεσαριά, ενώ οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, όταν λένε Μόλιστα, εννοούν και τους τρεις οικισμούς μαζί.

Συγκρινόμενος με τα άλλα χωριά της επαρχίας, ο τόπος είναι ημερότερος και γεμάτος πηγές, τουλάχιστον η ευρεία πλευρά προς τον Σαραντάπορο ποταμό και τον Βουργουπόταμο. Ως «Μόλιστα» μνημονεύεται 4 φορές πριν το 1692 στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) αναγράφεται.

Και οι δύο ονομασίες είναι παμπάλαιες.

1) αρχ. Ελλ. «μεσήρης» (= ευρισκόμενος μεταξύ, μεσαίος, μεσιανός) > τοπικό «μεσαριά» (= η μεταξύ καλλιεργειών έκταση που είναι κατάλληλη για βόσκηση).

Άρα, **Μεσαριά** (= μεσαία, ενδιάμεση), όπως και πράγματι είναι.

2.α) Ίσως, η ιερότητα του χώρου, η οποία καταδεικνύεται από τις πολλές εκκλησίες, {28 υπάρχουν σήμερα}, και τη «μονή της Παναγίας», καθώς και η ιστορικότητά του, που την αποκαλύπτουν τα προπολεμικώς ανακαλυφθέντα αρχαία ευρήματα, αναφερόμενα στο (3) της βιβλιογραφίας, να ονομάτισε το χωριό, καθώς και τους πλησιόχωρους οικισμούς/χωριά Μποτσιφάρι [29] και Γαναδιό [5].

παλ. Σλ. moliti/molizi (= προσεύχομαι, παρακαλώ, ικετεύω, δέομαι, πιστεύω, πρεσβεύω, γονυπετώ), moliniži (= ικέτες), molitvište (= ναός) | Βουλγ./Σερβ. molitva (= προσευχή, δέηση, ικεσία, παράκληση) | και Σλ. περιεκτική κατάληξη -izta/ista.

Εξ αυτών και του θέματος mol-, συν την Σλ. κατάληξη -ista, προκύπτει Mol-ista > **Μόλιστα** (= προσευχητήριο), ενώ κυριολεκτείται «πλήθουσα από ικέτες, γεμάτη προσευχητές», όχι κατ'ανάγκη χριστιανικού ναού, αλλά ίσως και αρχαιοελληνικού ιερού. Τούτη η ερμηνεία είναι πλήρως συμβατή με τις αντίστοιχες λατρευτικές εξηγήσεις των οικωνυμίων Γαναδιό [5] και Μποτσιφάρι [29], σε συνδυασμό και με το οικωνύμιο Σταρίτσιανη [42] του γειτονικού χωριού.

2.β) Διαφορετικά προσεγγίζεται η ερμηνεία στο (25) της βιβλιογραφίας, όπου προτείνεται φυτώνυμική εξήγηση, από το Αλβ. mollë-a (= μηλιά), συν την φυτοπεριεκτική Αλβ. κατάληξη -ishta < Σλ. -izta, οπότε Moll-ishta > **Μόλιστα** (= μηλεώνας, τόπος με μηλιές). Δεν αποκλείεται να είναι και έτσι, αν και περί αυτού δεν έχουμε καμία μαρτυρική νύξη, ούτε και επιβεβαιώνεται η ύπαρξη πολλών δένδρων μηλιάς από άλλα παρεμφερή τοπωνύμια του χώρου.

2.γ) Εναλλακτικά, στο (25) της βιβλιογραφίας αναγράφεται ότι πιθανόν να προέρχεται η ονομασία από κάποιο Σλ. κύριο όνομα Mole, συν την περιεκτική Σλ. κατάληξη -izta. Η πρόταση δεν είναι πειστική, ούτε εννοιολογικά καλά τεκμηριωμένη. Παρόλα αυτά, αν το όνομα Mole έχει το αυτό θέμα με το παραπάνω Σλ. moliti (= προσεύχομαι), άγει στην ίδια ερμηνεία με την παράγραφο 2.α.

2.δ) Η ιδέα να συσχετιστεί το οικωνύμιο Μόλιστα με τη λέξη «Μολοσσοί», η οποία προτείνεται στο (18) της βιβλιογραφίας, παρόλο που εμφανίζει έντονη τυπολογική διαφοροποίηση, είναι άξια προσοχής και χρειάζεται περαιτέρω τεκμηρίωση.

Τέλος, η κοινολογηθείσα εκδοχή ότι Μόλιστα (= νύφη), εκ του Λατ. mulier (= παρθένος, γαμετή, γυναίκα), είναι παντελώς ατυχέστατη.

[28] ΜΠΛΗΖΙΑΝΗ [Λαγκάδα]

Προφορά: Στ' Μπλήζιαν(η), και ο κάτοικος Μπληζιανίτης.

Κείται στις πλαγιές της «Γύφτισσας», μέσα σε μια λαγκαδιά, από όπου προέκυψε το νέο όνομα του χωριού. Αυτή διαρρέεται από ένα μεγάλο χείμαρρο, ονομαζόμενο «Μέγα ρέμα», που ξεκινάει και πορίζεται τα νερά του από την υψηλόσταθμη τοποθεσία «Μάνος», όπου υπάρχει ομώνυμη βρύση/κεφαλόβρυσο, εκβάλλοντας τελικώς στον Σαραντάπορο ποταμό.

Ήταν, από τα παλιά χρόνια, μαστοροχώρι. Τους αποκαλούσαν, κατά τους πρόσφατους τουλάχιστον αιώνες, με το παρατσούκλι **Τσιόλια** (= κουρέλια, λακίσματα, ράκη, γρύτη), {από το τοπικό «τσιόλι/τσόλι» (= λαίφος, κουρέλι, ράκος, τρύχος, σχισμένο ρούχο) < Τουρκ. *zül* (= υφαντό κάλυμμα σαμαριού)}, εδώ με την έννοια του ρακένδυτου. Αυτό δείχνει ότι οι οικιστές του ήσαν, στο παρελθόν, πάμφτωχοι και ρακένδυτοι, αφού το χωριό ήταν μέχρι και τα έσχατα έτη της τουρκοκρατίας τσιφλίκι. Συνεπώς, οι κολλήγοι οικιστές του ήσαν πένητες και κουρελήδες.

Το παλαιό όνομα του χωριού έχει σλάβικο υπόθεμα.

1) Βουλγ. *blizane* (= γλειψιά, γλείψιμο, γλείμμα) και *blizna/bliza/liža* (= γλείφω).

Τούτη η σλάβικη λέξη, που είναι πανομοιότυπη με την ονομασία του χωριού, οδηγεί στη σκέψη πως στην ευρύτερη έκταση που διακατέχει το χωριό υπήρχε κάτι που γλειφόταν. Τέτοιος τόπος, όχι και πολύ μακρινός από την τωρινή θέση του χωριού, είναι τα λεία πρανή του ρέματος που διασχίζει την περιοχή «Φράξος/Φραξιά», τα οποία είναι αλμυρά και τα γλείφουν τα ζώα, δηλ. είναι ένα είδος φυσικής αλαταριάς, στην οποία προστρέχουν με βουλιμία τα αιγοπρόβατα. Εξ αυτής της αιτίας, οι πάλαι ποτέ επιλυδες Σλάβοι κτηνοτρόφοι έκαναν χρήση αυτής της φυσικής αλαταριάς, λόγω της έλλειψης αλατιού στα ορεινά. Αυτοί ονόμασαν στη γλώσσα τους *blizane* την ευρύτερη περιοχή, ονομασία που πήρε και το χωριό, όποτε και όταν κτίστηκε στην σημερινή του θέση, {κατά το ανάλογο: ρέμα Λούψικο > χωριό Λούψικο | ρέμα Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη > οικισμός Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη}.

Εξ αυτού, απευθείας **Μπλήζιανη** (= γλειφόμενη, περιοχή που τη γλείφουν). Η εκφορά του Ζ ως (Zi) = Ž = Σλ. Ж είναι θετικό στοιχείο υπέρ τούτης της εξήγησης.

2) παλ. Σλ. *blizini* (= ο πλησίον, κοντινός, αγχήρης, συνεχόμενος), *blizj/blizje* (= πλησίον, εγγύς) | Σερβ. *bliziti* (= πλησιάζω, προσεγγίζω), *blizu* (= εγγύς, άγχι, πλησίον, κοντά), *blizina* (= εγγύτης, γειτνίαση), *bliznji* (= ο εγγύς, παρακείμενος, παραπλήσιος) | Βουλγ. *blizu* (= κοντά, πλησίον, εγγύς), *blizna* (= κοντινή, πλησία, η εγγύς, γειτονική).

Ακόμη, παλ. Σλ. *bliznici* (= δίδυμος) | Σερβ. *bliznak* (= δίδυμος) | Βουλγ. *bliznjia* (= γεννώ δίδυμα), *bliznak* (= δίδυμος, διδυμάρης, διπλάρης) | και Σλ. κατάληξη *-jane/πληθ. -jani*, δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή γένους ή έθνους, που σχετίζονται με το θέμα.

Στη σλάβικη εκφορά αρκετών λέξεων με έννοια «πλησίος» το Ζ προφέρεται συχνά και ως Ž = Σλ. Ж, ενώ με την έννοια «δίδυμος» δεν υπάρχει καμία με Ž = Σλ.

Ж. Όλες είναι λέξεις συγγενικές προς το αρχ. Ελλ. «πλησίος» (= ο εγγύς, κοντινός), αφού και οι δίδυμοι είναι «πλησίοι», καθώς γεννιούνται μαζί.

Εξ όλων αυτών και του θέματος bliž-/bliz-, συν την κατάληξη -jani, προκύπτει Bliž-jani/Bliz-jani > **Μπλήζιανη**, που σημαίνει, είτε **Μπλήζιανη** (= μέρος με αγχιστείες/κοντοσυγγενείς), είτε **Μπλήζιανη** (= τόπος διδύμων). Η πρώτη εκδοχή είναι φωνητικά ορθότερη. Η επιβεβαίωση αυτών των στοιχείων είναι αδύνατον να γίνει τώρα. Κάλιστα, όμως, μπορούμε να σκεφτούμε ότι ο οικισμός θα πρωτοϊδρύθηκε από κοντοσυγγενείς ανθρώπους ή από δίδυμους αδελφούς.

Οι παραπάνω εξηγήσεις δίδονται και στο (5) της βιβλιογραφίας, με την ίδια θεματική αφετηρία, αλλά με άλλη προσέγγιση, αρκετά αμφίβολη, π.χ. ότι οι γυναίκες τους γεννούσαν δίδυμα τέκνα. Ο Αραβαντινός, όπως και στο (16) της βιβλιογραφίας μνημονεύεται, γράφει το όνομα «Μελίζδανη» θεωρώντας το ελληνικό, άποψη οπωσδήποτε λανθασμένη.

[29] ΜΠΟΤΣΙΦΑΡΙ [Μοναστήρι/Μόλιστα]

Προφορά: Στο Μποτσφάρ(ι)/Μποτσβάρ(ι), και ο κάτοικος Μποτσφαρίτης/ Μποτσβαρίτης.

Είναι ο δυτικός οικισμός/χωριό του τρίδυμου κεφαλοχωρίου της Μόλιστας [27], στο οποίο υπάρχουν πολλές εκκλησίες και η μονή της Θεοτόκου {γνωστή ως μοναστήρι της Μόλιστας}. Γι' αυτό τώρα ο οικισμός/χωριό ονομάζεται Μοναστήρι, γεγονός που δείχνει την ιερότητα του χώρου, η οποία πιθανώς σημάδεψε και το παλιό όνομα του οικισμού/χωριού. Βρίσκεται στις υπώρειες του «Κλέφτη», πίσω από μια ράχη, έτσι ώστε δε φαίνεται από τη Μεσαριά [27]. Οι άλλοι δυο αδελφοί οικισμοί είναι: η Μεσαριά [27] στο κέντρο και το Γαναδιό [5] ανατολικά της Μεσαριάς [27].

Η παλαιά ονομασία είναι σύνθετη και έχει σλάβικο υπόθεμα.

1) παλ. Σλ. božii (= θεός, θεϊκός, του θεού, Σερβ. boži, Βουλγ. božestven) < παλ. Σλ. bogj (= θεός, Βουλγ. bog) | παλ. Σλ. vari (= πύργος, μέγαρο, οίκος) < αρχ. Ελλ. «βάρης» (= πύργος, μέγαρο).

Εξ αυτών, Boži-vari > **Μποτσιβάρη** > **Μποτσιφάρη** (= οίκος του θεού, αρχ. Ελλ. «θεόβαρης»), με τροπή του Ž σε ΤΣ, {κατά το ανάλογο: Σλ. straža > Στράτσιανη [43] | Σλ. kaluža > Καλούτσιανη, συνοικία Ιωαννίνων}, και κατά τον τρόπο που λέγουν στα παλ. Σλ. Božigrad (= Θεόπολη), Božidar (= Θεόδωρος).

Τους κατοίκους του χωριού τους έλεγαν παλιά με το παρατσούκλι **Μολίβια**, όρος που φωνητικά σχετίσθηκε αβασάνιστα με την ελληνική λέξη «μολύβι», ενώ καμία σχέση δεν έχει μαζί της. Το παρωνύμιο αυτό, όπως και το όνομα Μόλιστα [27], σχετίζεται με το παλ. Σλ. moljva (= προσευχή), {παλ. Σλ. moliba/molitva (= ευχή, δέηση, προσευχή), moliviši (= ικέτες, προσευχητές, παρακλητές), molitvinica (= ναός) | Βουλγ./Σερβ. molitvenik (= ευχολόγιο, προσευχητάριο)}, και αποδίδεται ως **Μολίβια** (= ικέτες), ερμηνεία που στηρίζει γερά την παραπάνω εξήγηση της ονομασίας του χωριού. Αυτό μαρτυρεί ότι υπήρχε παμπάλαιος ναός, όχι κατ'ανά-

γκη χριστιανικός, {η σημερινή μονή είναι του 1819}, και ότι ο οικισμός/χωριό συγκροτήθηκε από τους προσκυνητές αυτού του ναού, τους οποίους βρήκαν οι επήλυδες Σλάβοι κατά τον μεσαίωνα και τους ονόμασαν στη γλώσσα τους **Μολίβια**, δηλ. προσευχητές, ικέτες. Και τα οικωνύμια Μόλιστα [27], Γαναδιό [5] θα σχετίζονται με τα παραπάνω, όπως και οι επιχώριες τοπωνυμίες «Μπόγκος», «Δαιμονική», και όλα μαζί, συνδυαζόμενα με το οικωνύμιο Σταρίτσιανη [42], μάλλον θα υποκρύπτουν κάποια αρχαιοελληνική λατρευτική καταβολή.

2) Όπως τα ονόματα των δύο άλλων οικισμών/χωριών (Μεσαριά, Γαναδιό), μπορεί να είναι και προσδιοριστικό θέσης, πάντα σε σχέση με τη Μεσαριά [27].

παλ. Σλ. bokj (= πλευρό) > Σερβ. bocni/λαϊκά boci (= παράπλευρος, πλευρικός πλάγιος) | παλ. Σλ. fara (= το πίσω μέρος, το όπισθεν μέρος κάθε πράγματος)

Οπότε, **Μποτσιφάρι** (= μέρος πλαγιοπίσθιο), εξήγηση που αποδίδει τη δυτική θέση του οικισμού/χωριού σε σχέση με τη Μεσαριά [27], κατά την ιδιωματική τοπική φράση «από πίσω» (= εκ δυσμών), δηλ. προς εκεί όπου δύει ο ήλιος.

3) Στο (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται ερμηνεία από το προσωνύμιο «Μπότσης» + Αλβ. farë-a (= σπόρος – είδος – γένος, φυλή/κοινώς φάρα), με απόδοση «Του Μπότση η φάρα». Αυτό δεν ομολογείται ούτε καν σαν θρύλος, και είναι αδύνατον να διακριβωθεί τώρα.

[30] ΜΠΟΥΤΣΙΚΟ [Πωγωνίσκος]

Προφορά: Στο Μπουτσικό/Μπουντσικό, και ο κάτοικος Μπου(ν)τσιώτης [και λογίως Μπουντσικιώτης].

Το χωριό αυτό, που τώρα είναι έρημο και ακατοίκητο, βρίσκεται μέσα σε μια ομαλή κοιλότητα του όρους Μερόπη, πάνω στη στενωπό της «Γκρίκας», {Αλβ. grykë-a (= κλεισούρα, στενό, χαράδρα - λαρύγγι - στόμιο)}, από όπου γινόταν η επικοινωνία με τα χωριά του Πωγωνίου. Σήμερα είναι ακατοίκητο. Όλη η ευρύτερη έκτασή του είναι κατάφυτη από βαλανιδιές (ρωπάκια, δένδρα).

Πιθανές εξηγήσεις της ονομασίας είναι οι κάτωθι:

1) Αλβ. bung-u/bungë-a (= δρύς η άμισχος, κοινώς δένδρο ή ρουπάκι) | και Σλ. επιθετική, τοπωνυμική κατάληξη -sko/-sko.

Εξ αυτού, Bung-sko > **Μπουντσικό** (= ρωπακιά, δρυμός, δρυμών), όπως και είναι, αν και υστερεί, γιατί δεν συνηθίζεται η ανάμειξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς να αποκλείεται πλήρως.

Η εξήγηση αυτή στηρίζεται από το γεγονός, ότι και το πλησιόχωρο προς τα Πωγωνοχώρια βουνό, που είναι παραφυάδα του όρους Μερόπη/Νεμέρτσικα, λέγεται «Δούσκο/Ντούσκο» (= δρυμώννας), από το Αλβ. dushk-u (= δρύς, βελανιδιά).

2) Σερβ. bucati (= βουίζω, ηχώ, θορυβοποιώ) | Βουλγ. bucja (= βουίζω, αντηχώ, βομβώ – μυκώμαι, παλ. Σλ. bucati) | Αλβ. bucas (= αντηχώ, βροντώ) | και Σλ. επιθετική, τοπωνυμική κατάληξη -sko/-sko.

Εξ αυτών και του θέματος buç-, συν το Σλ. τέρμα -sko/-sko, έχουμε Buç-sko > **Μπουτσικό** (= αντιλαλητό, ηχηρό, βοητό), και αναφέρεται στην αντήχηση/βουητό

που έχει το φεράγγι της «Γκρίκας», δηλ. κάτι παρόμοιο με το όνομα «Βίκος» του ομώνυμου φεραγγιού στη Λιατονάβιστα [23]. Ομοιόσημο είναι το τοπωνύμιο «Μπουρμπουτσ'κά» στη Βούρμπιανη [2] και το οικωνύμιο «Μπουρμπουτσ'κό» {σημερινό «Επταχώρι»} Καστοριάς, όμορο με την επαρχία Κόνιτσας.

3) Στο (27) της βιβλιογραφίας προτείνεται αρχικό οικωνύμιο «Μπογοντσικό», διασυνδεόμενο με κάποια αλβανική φυλή «Μπογιάνοι», από το οποίο με απλολογία προήλθε η ονομασία «Μπουντσκό/Μπουτσκό» και η τοπωνυμία «Πωγώνι». Η σλάβικη κατάληξη -σκο/-sko, οι πολλές παθήσεις των φθόγγων και τυπολογικές αλλοιώσεις είναι σφόδρα αρνητικές στην αποδοχή αυτής της ερμηνείας.

[31] ΟΣΤΑΝΙΤΣΑ [Αηδονοχώρι]

Προφορά: Στ'ν Οστανίτσα, και ο κάτοικος Οστανιώτης [και λογίως Οστανιτσιώτης].

Το χωριό τούτο υπάγεται στον ευρύτερο χώρο της θέσης «Κλειδί», εκεί όπου σμίγουν οι ποταμοί Αώος και Σαραντάπορος, στις υπώρειες του όρους Μερόπη, στα αριστερά του Αώου. Κείται παρά τη «Μεσογέφυρα» και εγγύτατα στη Δεπαλίτσα [9], σε ιστορική θέση, διάσπαρτη, παλιά, από λείψανα αρχαίων ερειπίων και με πάμπολλα εξωκλήσια, όπως ακριβώς και η όμορη Δεπαλίτσα. Εικάζεται ότι εδώ ήταν η αρχαία πόλη «Σεσσάρηθος».

Περί αυτού, στο (4) της βιβλιογραφίας αναγράφεται: «ΣΕΣΣΑΡΗΘΟΣ : πόλις αρχαία της Ηπείρου, αναφερομένη υπό Στεφάνου του Βυζαντίου. Αύτη έκειτο ίσως παρά την γέφυραν του Αώου, καλουμένην Μεσογέφυρον, κατά την όχθην του ποταμού, εφ'ής σώζονται αξιολόγου ακροπόλεως ερείπια.....».

Σαράντα χρόνια υστερότερα από την παραπάνω γραφή, δηλ. το 1930, βρέθηκε εδώ μαρμαρίνη πλάκα που έγραφε «Σεσσάρηθος», όπως στο (3) της βιβλιογραφίας αναγράφεται.

Το παλαιό όνομα του χωριού έχει σλάβικη προέλευση, διότι το θέμα ostan- υπάρχει αυτούσιο στη σλάβικη ομογλωσσία.

1) παλ. Σλ. ostanjkj (= απομεινάρι, λείψανο, κατάλοιπο), ostanexi (= αφίεσθαι, λείπεσθαι, απομένειν), ostanije (= αποχή, απόσχεσις, εγκράτεια), ostanjci (= κληροδοσία, αφήματα σε κληρονόμους) | Βουλγ. oстана (= απομένω, καταλείπω), ostaniki (= απομεινάρι, ερείπια) | Σερβ. ostanen (= παραμένω, μένω - υπολείπομαι), ostanak (= λείψανο, σύντριμμα, υπόλειμμα, κατάλοιπο) | και Σλ. κατάληξη -ica.

Από το θέμα ostan-, συν το τέρμα -ica, έχουμε Ostan-ica > **Οστανίτσα** (= τόπος με αρχαία ερείπια/απομεινάρι - μέρος με παλαιά κατάλοιπα/συντρίμματα). Αυτό δείχνει πως, όταν και όποτε ήλθαν εδώ Σλάβοι έποικοι, βρήκαν λείψανα αρχαίων ερειπίων, {όχι κατ' ανάγκη χριστιανικών}, που τους εντυπωσίασαν και ονόμασαν έτσι στη γλώσσα τους τον τόπο. Ιδέ σχετικά σχόλια στη Δεπαλίτσα [9]. Την παραπάνω ερμηνεία θεωρώ πιθανότερη, αν και από το ίδιο θέμα ostan-/stan- μπορούμε να σκεφτούμε και άλλες εξηγήσεις, όπως η επόμενη.

2) Διαφορετική προσέγγιση γίνεται στο (25) της βιβλιογραφίας, συνθετικά από

το παλ. Σλ. o(bj) (= περί) + παλ. Σλ. stanica (= έπαυλη, μέρος/οικία διανυκτέρευσης, κτηνοστάσιο, χόρτος) και Σερβ. stanica (= σταθμός) < παλ. Σλ. stanije (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία) και stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο), με την έννοια «τόπος διαμονής/στάθμευσης, επισταθμία», {η κοντινή Πυροβίτσα [38] είχε παρόμοια σημασία και λειτουργία}. Τούτη η ερμηνεία υστερεί τόσο γραμματικά, λόγω της σύνθεσης και της σύγησης συλλαβών, όσο και πραγματολογικά, επειδή η επισταθμιακή λειτουργία του οικισμού δεν φαίνεται πιθανή με τα σημερινά οδικά δεδομένα.

Επίσης, η προταθείσα από άλλους εξήγηση, από το σλαβογενές νέο Ελλ. «σάνη», ίδιας θεματικής αφετηρίας, με την έννοια ότι είχε πολλές σάνες αιγοπροβάτων, είναι πρόχειρο εύρημα, γιατί τα πραγματολογικά και γραμματικά στοιχεία είναι διαφορετικά. Ούτε και το Σερβ. ostaen/osten (= βουκέντρα), που προτείνεται στο (5) της βιβλιογραφίας, μπορεί να δώσει λογική ερμηνεία.

Τέλος, η γραφή «Μποστανίτσα» > Οστανίτσα είναι λαθεμένη και επινοήθηκε για να δοθεί εξήγηση από το Τουρκ. bostan (= λαχανόκηπος).

[32] ΠΑΔΕΣ [Πάδες]

Προφορά: Στ'ς Πάδες/Πάδισ, και ο κάτοικος Παδιώτης.

Είναι χωριό βλαχόφωνων Ελλήνων της Λάγκας του Αώου, κτισμένο στις κατάφυτες πλαγιές του Σμόλικα, λίγο χαμηλότερα από ορατούς γκρεμούς, με άφθονα νερά και ποτιστικούς κήπους. Στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας μνημονεύεται ως «Πάδη» 10 φορές, μετά το έτος 1692, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται. Οι κάτοικοί του ήσαν υλοτόμοι και αγωγιάτες. Το όνομα του χωριού λέγεται πάντα στον πληθυντικό αριθμό.

Η εξήγηση του ονόματος έχει ως εξής:

1) αρχ. Ελλ. «πάδος» (= δένδρο εκ των φηγίδων, π.χ. δρύς, οξιά) και μsn Λατ. radus (= πεύκα) > Βλαχ./Ρουμ. radure (= δάσος).

Οπότε, Πάδες (= δένδρα - πεύκα), ερμηνεία αποδεκτή, λόγω της δασοκάλυψης του ευρύτερου χώρου, αλλά και ιδιαίτερα ταιριαχτή με την ομοιόσημη εξήγηση της ονομασίας «Σμόλικας» (= πευκώνας, πιτυώνας) του ομώνυμου βουνού, το οποίο υπέρκειται του χωριού.

2) παλ. Σλ. radati (= πέφτω) και radina (= υδατόπτωση) | Βουλγ. radam (= πέφτω, πίπτω) και rad (= υδατόπτωση) | Σερβ. rad (= καταρράκτης, πτώση, ανάβρυση).

Από αυτά προκύπτει Πάδες (= πτώσεις, γκρεμοί - υδατοπτώσεις - αναβρύσεις), εξήγηση που ενισχύεται και από τον πληθυντικό της ονομασίας. Οι παραπάνω ερμηνείες επαληθεύονται από τα πραγματολογικά στοιχεία του χώρου, π.χ. ο υπερκείμενος του οικισμού βραχώδης κρημνός «Πέτρινη γριά», ο οποίος είναι το τοπόσημο του χωριού και αποτελεί το αξιοθέατό του, ή ο μικρός καταρράκτης πιο πάνω από τη θέση «Ντάλτα». Τούτη η εξήγηση προτείνεται και στο (5) της βιβλιογραφίας.

3) Δεν μπορεί να γίνει δεκτή ερμηνεία από το Βλαχ. *pade* (= ίσιωμα, επίπεδος και ομαλός τόπος, πεδίο, κοινώς *σιάδι*) < Λατ. *pando* (= πετάννυμι, εκτείνω, απλώνω, ανοίγω), γιατί κάτι τέτοιο δεν ισχύει για τον τόπο που είναι κτισμένο το χωριό. Το αντίθετο, μάλιστα, συμβαίνει. Η εξήγηση αυτή προτείνεται και στο (25) της βιβλιογραφίας, από ένα τοπικό «*πάδη*» (= επιφάνεια επίπεδη/ομαλή στη μέση κατωφέρειας), σχετιζόμενο είτε με το σλάβικο θέμα της παρ. 2, είτε με το ανωτέρω Βλαχ. *pade*.

Τέλος, η διασύνδεση του ποταμού «*Πάδου*» της Β. Ιταλίας με το όνομα του χωριού, σε συνάρτηση με το βλαχόφωνο των κατοίκων, δεν στέκει ιστορικά. Πρέπει να θεωρηθεί λεκτική σύμπτωση, άσχετη με το χωριό.

[33] ΠΑΛΑΙΟΣΕΛΙ [Παλαιοσέλι]

Προφορά: Στο Παλιοσέλ(ι), και ο κάτοικος Παλιοσελίτης/Παλιοσελιώτης.

Είναι χωριό Ελλήνων βλαχοφώνων της Λάκκας του Αώου, κτισμένο στις πλαγιές του βουνού «*Κλέφτης*». Ως «*Παλισέλι*» μνημονεύεται 13 φορές, μετά το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναφέρεται. Η θέση του φημίζεται ως ιστορική, γι' αυτό πολλοί λένε ότι το όνομά του σχετίζεται με τους αρχαίους Σελλούς. Δεν υπάρχει ακόμη καμία ιστορική μαρτυρία που να επιβεβαιώνει αυτή τη διάχυτη αντίληψη. Στηριζόμενοι σ' αυτά, μερικοί ορίζουν ότι Παλαιοσέλλι σημαίνει «*τόπος των παλαιών Σελλών*». Ίσως η αρχαιολογική έρευνα τους δικαιώσει. Στην τοποθεσία «*Σέλι*», παρά τον Αώο ποταμό, λέγεται ότι υπήρχε άλλοτε οικισμός, ο οποίος συμπύχθηκε στο τωρινό χωριό.

Προς το παρόν το παλαιό όνομα ορίζεται ως ελληνοσλαβικό: Ελλ. «*παλαιό*» (= παλιό, αρχαίο) | παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός - χώρα - χωριό, Σερβ./Βουλγ. *selo*).

Από αυτά προκύπτει ότι **Παλαιοσέλι** (= παλιοχώρι).

Επειδή η σύμπτυξη αλλοσεθνών λέξεων δεν είναι συνήθης, χωρίς παντελώς να αποκλείεται, στο (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται ερμηνεία από το σλαβογενές τοπικό «*σελιό*» (= γόνιμο χωράφι/λιβάδι μέσα ή στην περίμετρο χωριού), με την έννοια «*Παλιοχώραφο | Παλιολίβαδο*».

[34] ΠΕΚΛΑΡΙ [Πηγγή]

Προφορά: Στο Πεκλάρ(ι)/Πηκλάρ(ι), και ο κάτοικος Πεκλαρίτης/Πηκλαρίτης.

Ο ευρύτερος χώρος αυτού του χωριού είναι μια σχετικώς ομαλή προσήλια έκταση, γειτονική στην πεδιάδα της Κόνιτσας, με ήμερη βοσκήσιμη βλάστηση, ακριβώς πίσω από το βουνό «*Μακροβούνι*» (προφήτης Ηλίας) της Κόνιτσας. Είναι παλαιό μαστοροχώρι.

Οι παρακάτω εξηγήσεις είναι πιθανές:

1) Λατ. *pe(r)* (= ανά, κατά, στα, Βλαχ./Ρουμ. *pe*) | Λατ. *claro* (= φωτίζω, λαμπρύνω), *clarum* (= λαμπρό, λαμπροφανές).

Εξ αυτών, **Πεκλάρι** (= στο φωτεινό), σε αντίθεση με την ανήλια Κόνιτσα, {κατ'

αναλογία με το τοπωνύμιο «Πέβιτις/Πέβιτα» (= στα αμπέλια, Λατ. *pe(r) vitis*) στο χωριό Κάντσικο [15]}.

2) Λατ. *peculiaris/peculiarium* (= ίδιο έσοδο, ίδια περιουσία, δηλ. ιδιωτική, όχι δημόσια, και κυρίως αιγοπρόβατα και βοσκήματα).

Επομένως, **Πεκ(ου)λάρι > Πεκλάρι** (= βόσκημα), ήτοι τόπος για τη θερινή βοσκή των ποιμνίων που διαχειρίζονταν στην πεδιάδα της Κόνιτσας, δηλ. κάτι ανάλογο με την Λιατονάβιστα [23].

3) Ενδεχομένως, το όνομα να έχει και τούρκικη προέλευση, επειδή φέρει την τούρκικη τοπωνυμική κατάληξη *-lar*. Αυτή ήταν, στο παρελθόν, συνήθης στα καμποχώρια, π.χ. «Καρατζιλάρ» (= Δρέπανο Κοζάνης), «Καζακλάρ» (= Αμπελώνας Λάρισας) και πολλά άλλα. Ίσως, το ονόμασαν έτσι οι Τούρκοι μπέηδες της Κόνιτσας, με τους οποίους πάντα είχε έριδες, επειδή σθεναρά και επί μακρόν αντιστεκόταν να μη γίνει τσιφλίκι τους. Τελικά μόνον μερικώς τα κατάφερε.

Στα Τουρκ. *rek* (= σκληρός, στερεός, ισχυρός, στεγανός, σφιχτός), *reklik* (= σκληρότητα, παγιότητα, στεγανότητα) | και Τουρκ. τοπωνυμικό τέρμα *-lar*.

Συνεπώς, *Rek-lar > Πεκλάρι* (= σκληρό), με την έννοια «κρατερό, ισχυρό», διότι αντιστεκόταν και δεν υποτασσόταν στις ορέξεις των μπέηδων.

4) Ερμηνεία λογική και πειστική δεν μπορεί να προκύψει από το παλ. Σλ. *rjklj/reklj* (= πίσσα, Βουλγ. *rjklj*, Λατ. *rix* – μεταφ. κόλαση, πυρά). Παρά την τελειότητά της, νομίζω ότι ατυχέστατα συζητείται αυτή η εκδοχή, η οποία αναγράφεται και στο (25) της βιβλιογραφίας, με ένα Σλ. τέρμα *-arj*, δηλωτικό ανθρώπων σχετικών με το θέμα. Τα τωρινά πραγματολογικά στοιχεία δεν μπορούν να στηρίξουν μια τέτοια εκδοχή. Μόνο στα βλαχοχώρια της «Λάκκας Αώου», π.χ. στη Βρυάζα [4], είχαν παράδοση στη συλλογή ρητινόπισσας (κατράνη/κατράμη). Κάτι τέτοιο δεν θυλείται για το Πεκλάρι και τα λοιπά χωριά της επαρχίας Κόνιτσας.

5) Η εύκολη επινοήση ότι κάποιος ονόματι «Πεκλάρης» ήταν κτήτορας και γενάρχης του χωριού δεν φαίνεται πειστική, διότι δεν υπάρχει καμία τέτοια μαρτυρική νύξη, αλλά ούτε και ως επώνυμο υπήρχε στο χωριό, έστω και ως άκουσμα.

[35] ΠΛΑΒΑΛΗ [Αγία Βαρβάρα]

Προφορά: Στ' Πλάβαλ(η), και ο κάτοικος Πλαβαλιώτης/Πλαβαλίτης.

Είναι χωριό με πάρα πολλά νερά, ευρισκόμενο εγγύτατα στον Ίσβορο [13], από τον οποίο χωρίζεται με ένα μεγάλο ρέμα, ονομαζόμενο «Ποτάμι». Έχει άφθονα ρέοντα νερά, τα οποία και το ονοματοδότησαν.

Η παλαιά ονομασία έχει σλάβικη προέλευση: παλ. Σλ. *plavati* (= πλέω, κολυμβώ, νήχω), *plavalište* (= πλοίο) | Σερβ. *plaviti* (= κατακλύζω, πλημμυρίζω) | Βουλγ. *plavam* (= κολυμπώ, πλέω), *plavja* (= ξεπλένω, ξεβγάζω, εκπλύνω).

Συνεπώς, **Πλάβαλη** (= πλημμυρισμένη, κολυμβισμένη), δηλ. τόπος κατακλυσμένος με νερά, όπως και είναι, εξήγηση που δίδεται στο (5) και (25) της βιβλιογραφίας.

[36] ΠΛΕΘΟΥΚΙ [Πυξαριά]

Προφορά: Στο Πλιθούκ(ι)/Πλυθίκ(ι), και ο κάτοικος Πλιθουκιώτης/Πλυθικιώτης.

Είναι ένα από το λουτροχώρια της επαρχίας. Έχει, χαμηλά στην δεξιά όχθη της κοίτης του Σαραντάπορου, στην τοποθεσία «Βρωμονέρια», θερμά ιαματικά λουτρά, όπως ακριβώς και το αντικριστό λουτροχώρι Καβάσιλα [14], με το οποίο συνορεύουν στη θέση αυτών των λουτρών. Η δική του περιοχή «Κάτω Βρωμονέρια», που εκτείνεται μέχρι την απέναντι από το χωριό Πυροβίτσκα [38] όχθη, υπάγεται πλέον στην Αλβανία, έχει λουτρά και την ονομάζουν «Βαλανίτσα/Valanicë-a», δηλ. «Λουτράκι», από το αρχ. Ελλ. «βαλανείον» (= λουτρό, Λατ. balnum), γεγονός που δείχνει την πανάρχαια χρήση των ιαματικών λουτρών. Αυτό το στοιχείο ονομάτισε το χωριό.

1) Η παλαιά ονομασία είναι καθαρά ελληνική λέξη: νέο Ελλ. «πλυθώ» και αρχ. Ελλ. «πλυθήσομαι» (= θα καθαριστώ με νερό) < αρχ. Ελλ. «πλύνω» (= πλένω, καθαρίζω με νερό), εδώ με την ιδιωματική έννοια «λούομαι».

Εκ του ανωτέρω θέματος «πλύθ-», συν υποκορ. κατάληξη «-ικί(ον)», προκύπτει **Πλυθίκι(ον)** > αναγραμμ. **Πλιθύκι** > τροπή του Υ σε ΟΥ **Πλιθούκι/Πλεθούκι** (= λουτράκι), όπως και ήταν ανέκαθεν. Σχετικό και το επώνυμο **Πλυθικιώτης/Μπλυθικιώτης** στο χωριό Μπλήζιανη [28], γένος καταγόμενο από το Πλυθίκι, που μετακόμισε εκεί πριν από πολλά χρόνια.

2) Στο (1) και (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται η εξήγηση «Μέρος γεμάτο λύκους | Λυκότοπος», από το Αλβ. mbledhje (= συγκομιδή, μάζεμα σοδειάς - συνεδρίαση) + Αλβ. ujk-u (= λύκος). Έχει πολλά τρωτά αυτή η εξήγηση, γιατί, εκτός από τις διαφορές στις έννοιες, τη γραφή και την εκφορά, ο τόπος του χωριού είναι ένα ήπιο χαμήλωμα, στοιχείο που βάσιμα αποκλείει την ύπαρξη πολυάριθμων λύκων.

[37] ΠΛΗΚΑΤΙ [Πληκάτι]

Προφορά: Στο Πληκάτ(ι)/Στ'ς Πληκάτες/Στ'ς Πληκάδες, και ο κάτοικος Πληκαδίτης/Πληκατιώτης.

Το τελευταίο χωριό προς την κορυφή του Γράμμου, κατοικούμενο από δίγλωσσους {αλβανικά + ελληνικά} Έλληνες, ασχολούμενους έκπαλαι με την κτηνοτροφία και τη γεωργία, αλλά και με τη δομική τέχνη. Είναι κτισμένο σε πλαγιά μιας ευρύχωρης κοιλάδας, που σχηματίζεται από πολλά ρέματα {Μικροπόταμο, Ξεροπόταμο, Μεσοπόταμο, Περαπόταμο}, τα οποία από εκεί και κάτω σχηματίζουν τον Γοργοπόταμο (Βουρμπιανίτικο ποτάμι). Όνομα χωριού «Πελεκάδες», που ανήκει στην επαρχία του επισκόπου Βελλάς, μνημονεύεται τρεις στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, μετά το έτος 1692, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται, και μάλλον θα αναφέρεται στο σημερινό Πληκάτι.

1) Η ονομασία υπάρχει αυτούσια στη ρουμάνικη και βλάχικη γλώσσα και έχει λατινικό υποκείμενο θέμα: Ρουμ. plecat (= γερμένος, γερτός, καμπτός, Βλαχ. plikaftu - μεταφ. φευγάτος) < Ρουμ. plecare (= κλίση, γέριμο, σκύψιμο, Βλαχ.

plikare – μεταφ. αναχώρηση) < Λατ. plicatum (= πτυκτό, διπλωμένο, πτυχωτό) < Λατ. plico (= πτύσσω, διπλώνω).

Εξ αυτών, είτε απευθείας **Πληκάτι** (= χωριό φυγάδων), είτε από το θέμα plik-, συν την Αλβ. κατάληξη -ati, δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή οικογένειας, Plik-ati > **Πληκάτι** (= φευγάτοι, φυγάδες). Η δεύτερη εκδοχή υστερεί, διότι δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται. Η εξήγηση στέκει γερά, διότι υπάρχουν και οι πληθυντικοί τύποι «Στ'ς Πληκάτες/Πληκάδες» (= στους φευγάτους), κατά το Ρουμ. plecaci (= φευγάτοι).

Από την παραπάνω εξήγηση, λόγω και της γειτνίασης με το βλαχόφωνο χωριό Δέντσικο [8], τεκμαίρεται ότι το χωριό το ονομάτισαν από τη γλώσσα τους οι βλαχόφωνοι νομάδες κτηνοτρόφοι του Γράμμου, όταν κατοικήθηκε από φυγάδες ή πρόσφυγες που ήλθαν από άλλους τόπους. Αχνά φημίζεται ότι, προ αμνημονεύτων ετών, ευάριθμοι φυγάδες χριστιανοί εγκαταστάθηκαν στο χωριό (ίσως και να το ίδρυσαν). Απόγονοι αυτών είναι οι σημερινοί οικιστές του. Κάποιοι ερευνητές θέλουν να ταυτίσουν αυτούς τους «φυγάδες/πληκάτες» με εκπατρισμένους από την καταστροφή, κατά τα έτη 1769/1771, της «Μοσχόπολης» στην περιοχή της Κορυτσάς της Β. Ηπείρου. Αυτή η άποψη έχει και τα τρωτά της, π.χ. οι κάτοικοι της «Μοσχόπολης» ήσαν βλαχόφωνοι και όχι αλβανόφωνοι, όπως οι Πληκαδίτες. Ακόμη, άγει στο συμπέρασμα ότι το χωριό, ως οικισμός, υπάρχει μόνο εδώ και 2 έως 2½ αιώνες περίπου, πράγμα που δεν είναι αληθές. Έτσι, το από πού, πότε, πως, και γιατί ήλθαν αυτοί οι φυγάδες εξακολουθεί να παραμένει σκοτεινό.

Από το ίδιο θέμα plik-/plek- θα μπορούσε να ερμηνευτεί και ως **Πληκάτι** (= γερτό, κεκλιμένο, πλαγιερό), όπως και συμβαίνει. Αυτό, όμως, δεν δύναται μονοσήμαντα να χαρακτηρίσει ένα τόπο ή χωριό, διότι λίγο πολύ όλα τα πρανή των βουνών είναι κεκλιμένα.

2) Στο (25) της βιβλιογραφίας, λόγω και της διγλωσσίας των κατοίκων, προτείνεται ερμηνεία από το Αλβ. pellg-u (= βάλτος, τέλμα, μέρος με νερά – λεκανοπέδιο) συν την Αλβ. κατάληξη -ati, δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή οικογένειας, σιότι Pellg-ati > Pllagati > Πλεκάτι, με την έννοια είτε «βαλτινοί», είτε «λεκανοπέδιοι». Επειδή οι έννοιες αυτές δεν ανταποκρίνονται στα πραγματολογικά στοιχεία του τόπου, μάλλον είναι λανθασμένη τούτη η άποψη.

3) Εξήγηση από το Ελλ. «πλέκω» (= παλ. Σλ. plesti, Βουλγ. pletá, Αλβ. pleks), άγει στο παντελώς αδόκιμο στην ελληνική γλώσσα «Πλεκάτιον», με την έννοια ότι είχε παραγωγή πολλών πλεκτών. Αυτή η εκδοχή ελέγχεται εξωπραγματική και γραμματικά λανθασμένη.

Και η ερμηνεία από το νέο Ελλ. «πελεκώ» (= κατεργάζομαι πέτρα με σφυροκόπηση ή σμίλη) > ίσως ιδιωματικά «πελεκάδες/πελεκάτες» (= λιθοξόοι, λιθογλύφοι), αντί του σωστού «πελεκάνοι/πελεκητές» > Πλεκάδες/Πλεκάτες > Πληκάδες/Πληκάτες > Πληκάτι, λόγω της ενασχόλησης των κατοίκων με την κτιστική τέχνη, είναι γραμματικά παντελώς αδόκιμη. Αυτή προέκυψε ως προσέγγιση της γραφής «Πελεκάδες» και της εκφοράς «Πληκάδες/Πληκάτες».

[38] ΠΥΡΟΒΙΤΣΚΑ [Καλόβρουση]

Προφορά: Σ' Προβίτσκα, και ο κάτοικος Προβιτσιώτης [και λογίως Πυροβιτσιώτης].

Σήμερα υπάγεται διοικητικά στην κοινότητα Μελισσόπετρας [26]. Βρίσκεται παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, πλησιόχωρα προς τη στρατηγική θέση/πέραςμα «Κλειδί», όπου αυτός συναντάει τον Αώο, εγγύτατα στο πάντα γεφυρωμένο στένωμα και πέραςμα της Μέρτζιανης. Εκεί κοντά υπάρχουν λείψανα κάστρου. Αλλά και η κλεισούρα του χωριού Δερβένι [10], με την τοξωτή λιθόκτιστη «γέφυρα Δερβενίου/Σκορδίλη», δεν είναι μακριά. Ο δρόμος από εκεί εδώ οδηγούσε. Γι' αυτό, τον παλιό καιρό, λειτουργούσε ως «επισταθμία» (= πανδοχείο/χάνι με ταβερνείο), όπου εύρισκαν κατάλυμα και φαγοπότι οι ταξιδιώτες. Αλλά και οι θερινοί λουόμενοι στις έναντι ιαματικές πηγές «Κάτω βρωμονέρια» Πλυθουκίου [36] και «Βαλανίτσα/Valanicë-a», {αρχ. Ελλ. «βαλανείον» (= λουτρό, Λατ. balnum)}, που τώρα υπάγονται στην Αλβανία, εδώ σιτιζονταν και διέμεναν. Το εύφορο έδαφος της παρόχθιας πεδιάδας βοήθησε σ' αυτό. Τα χαρακτηριστικά τούτα στάθηκαν η αιτία για τη δημιουργία και την ονομασία του χωριού, που έχει τις εξής επικρατέστερες ερμηνείες:

1) παλ. Σλ. *pironiskj* (= του συμποσίου, της συνεστίασης, θοινατικός), *pirj* (= πότος, συμπόσιο, ευωχία, φαγοπότι, θοίνη, εστίαση, Σερβ. *pir*) | Σερβ. *pironati* (= παίρνω μέρος σε συμπόσιο, σε πανδαισία). Ίσως, όλα σχετίζονται με το αρχ. Ελλ. «πυρός» (= σιτάρι, σπυρί σίτου, παλ. Σλ. *rpjro/rihjenica*, Σερβ. *pir*), που ήταν το βασικό τρόφιμο στις εστιάσεις.

Από τα παραπάνω, **Πυροβίτσκα** (= ταβερνείο, καπηλείο, συμποσιαστήριο), δηλ. μέρος όπου στάθμευαν και εύρισκαν φαγοπότι λουόμενοι και ταξιδιώτες. Στην ίδια θεματική βάση, δηλ. σε κάποιο Σλ. *pyrj* (= άγρωστις, αγριάδα – ζέα, ασπροσίτι, χονδροσίτι), ανάγεται η ερμηνεία και στο (25) της βιβλιογραφίας.

2) Η διαπλοκή της ονομασίας του χωριού με το όνομα του *Πύρρου*, του αρχαίου βασιλιά της Ηπείρου, σε συνάρτηση με το Βουλγ. *piron* (= πύρρειος), η οποία επιτακτικώς προτείνεται από τους γηγενείς, χρήζει περαιτέρω έρευνας. Δεν υπάρχουν ιστορικές μαρτυρίες ή ευρήματα, εκτός και χωροθετηθεί εδώ αυθαίρετα, το υπό του Τίτου Λίβιου αναφερόμενο «στρατόπεδο Πύρρου (= castra Pyrrhi), που κείται στην Τριφυλία, χώρα της Μολοσσίας», που αναγράφεται και στο (18) της βιβλιογραφίας. Αλλά και πάλι η ονομασία είναι γραμματικά και φωνητικά έντονα παρεφθαρμένη.

[39] ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ [Πυρσόγιαννη]

Προφορά: Σ' Πρισό(γ)ιαν'/Προυσό(γ)ιαν'/Πυρσόγιαν', και ο κάτοικος Πρισογιανίτης/ Προυσογιανίτης/Πυρσογιαννίτης.

Το μεγάλο αυτό μαστοροχώρι βρίσκεται σε αντέρεισμα του Γράμμου, πάνω σε μια προσήλια πλαγιά, η οποία βλέπει προς τον Σαραντάπορο ποταμό.

Ήταν, μαζί με την όμορη Βούρμπιανη [2], τρανό και πασίγνωστο μαστοροχώρι, τουλάχιστον κατά τους δυο ή τρεις τελευταίους αιώνες, απ' τους οποίους σώζονται θύμησες και γραφές. Φημίζεται ότι τα δυο χωριά μάλωναν μεταξύ τους για το

ποιο εκ των δυο «έφτιαξε τον κόσμο». Τα παραπάνω, αλλά και την έκπαλαι ενασχόλησή τους με την κτιστική, επιβεβαιώνει πλήρως το παμπάλαιο επαγγελματικό παρατσούκλι **Λάτσηδες** (= λιθοξόοι, πελεκάνοι | λασπάδες, κονιαστές), όπως τους αποκαλούν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες. Η πρώτη απόδοση εξηγείται από το αρχ. Ελλ. «λας» (= λίθος, πέτρα, Λατ. lapis) και «λατομώ» (= εξορύσσω λίθους – σκαλίζω, λαξεύω) > Αλβ. latoj (= λαξεύω, σμιλεύω, πελεκώ) > Λάτσηδες/Λάτσηδες, με τσιτακισμό, ενώ η δεύτερη εκ του Αλβ. llac-i (= λάσπη, κονίαμα των κτιστών) < Ελλ. «λάσπη». Η τοπική μαστόρικη/κουδαρίτικη λέξη «λάτσης» (= ψεύτης, πονηρός) < Σλ. laς (= ψεύδος), είναι ξένη προς το παραπάνω παρωνύμιο, αν και πολλοί Μαστοροχωρίτες έτσι το εννοούν τώρα, εσφαλμένως βέβαια.

Η ονομασία του χωριού έχει σλάβικη προέλευση: παλ. Σλ. prisoinj (= ευήλιος), prisoije (= τόπος προσήλιος) | Σερβ. prisoje (= τόπος ευήλιος), prisojan (= προσήλιο), ενώ το αντίθετο είναι osoje (= τόπος ανήλιος) | Βουλγ. priso (= προσήλιο), prisoina (= προσήλια).

Άρα, είτε απευθείας **Πρισόιανη** > **Προυσόιανη/Πρυσόιανη** > **Πυρσόγιανη** (= προσήλια), είτε συνθετικά από το θέμα prisoj-, συν την επιθετική/τοπωνυμική Σλ. κατάληξη -jane/πληθ. -jani, δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή γένους ή έθνους, που σχετίζονται με το θέμα. Στο (1), (5), (25) της βιβλιογραφίας προτείνονται ακριβώς τα ίδια με τα ανωτέρω.

Η εξήγηση ως «πυρσός του Γιάννη», είναι πολύ νεότερη ελληνοποιημένη παρετυμολόγηση, η οποία δεν ανταποκρίνεται σε τίποτε. Ούτε και ως κτητορωνυμία μπορεί να ερμηνευτεί, από κάποιον «Πύρσο Γιάννη», διότι τέτοια παράδοση δεν διασώζεται ούτε καν σαν νύξη, παρόλο που επώνυμο *Πύρσος* υπάρχει στο χωριό.

[40] ΣΑΝΟΒΟ [Αετόπετρα]

Προφορά: Στο Σανοβό, και ο κάτοικος Σανοβίτης.

Ανήκει στην ομάδα των καμποχωρίων και βρίσκεται λίγο πριν από τη γέφυρα Μπούραζανίου.

Το παλαιό όνομα προέκυψε από το σλαβογενές νέο Ελλ. «σανός/σανό» (= χόρτος, χιλός) < παλ. Σλ. sjeno (= χόρτος, φορβή, νομή, ξηρός χιλός, Βουλγ./Σερβ. seno), συν την παραγωγική, επιθετική, κτητική κατάληξη -οβο, σλάβικης αρχής.

Επομένως, **Σανοβό** (= πολύχορτο, βούχιλο), δηλ. λειμώνας με άφθονο χόρτο, το οποίο παράγεται στα εύφορα καμποχώραφα του χωριού.

[41] ΣΕΛΤΣΗ [Οξυά]

Προφορά: Στ' Σέλτσ(η), και ο κάτοικος Σελτσιώτης.

Το μικρό αυτό χωριό βρίσκεται σε προσήλια και δενδρόφυτη πλαγιά του Γράμμου, έναντι ακριβώς από το χωριό Βούρμπιανη [2], και βλέπει προς την κοιλάδα του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι). Αμυδρά φημίζεται ότι, σε προγενέστερους αιώνες, οι κάτοικοί του είχαν πολλά μελίτσια και εφοδίαζαν με κερύ και μέ-

λι τα γύρω χωριά. Αυτό αδιάσειστα στηρίζεται από το παρατσούκλι **Καντήληδες** (= κεράδες, κηροποιοί), όπως, από πολύ παλιά, τους ονομάζουν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, {από το Λατ. *candela* (= κερί)}. Δεν έχει απολύτως καμία σχέση με τους φιλόξενους Σελτσιώτες η ερμηνεία από το τοπικό «καντήλες» (= κηρία, φλύκταινες, εξανθήματα), με τη σημασία «σπυριάρηδες», όπως εσφαλμένως το εννοούν σήμερα αρκετοί συντοπίτες. Αυτή η τελευταία σημασία είναι πολύ πρόσφατη, ενώ το παρατσούκλι είναι παμπάλαιο, και προήλθε από μια πρόσκαιρη επιδημία «κασσίδας», που ενέσκυψε στο χωριό κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, από μετανάστες χωριανούς στην Αίγυπτο.

Όνομα οικισμού «Σελίτζανα», που υπάγεται στην επισκοπή Βελλάς, αναφέρεται δις, πριν το έτος 1692, στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται. Να πρόκειται, άραγε, για τη Σέλτση;

Η παλιά ονομασία έχει σλάβικη προέλευση.

1) παλ. Σλ. *bjseljci/bjselici* (= της μέλισσας, μελισσένιος, μελίσινος) < παλ. Σλ. *bjsela/bjcela* ή *bjselica/bjselica* (= μέλισσα, Ρουμ. *bisela*) | Σερβ./Βουλγ. *rcela* (= μέλισσα), *rcelica* (= μικρή μέλισσα) | Σερβ. *cela* (= μέλισσα), *celica* (= μελισσάκι).

Εξ αυτών, *Bjseljci* > *Bseljci* > *Seljci* > **Σέλτση** (= μελισσένια), με την έννοια του μελισσότοπου. Σχετικό και το παλιό όνομα του χωριού «Ψέλτσκο/Πσέλτσκο» {τώρα «Κυψέλη»}, που βρίσκεται στην ανατολική μακεδονική πλευρά του Γράμμου, στο νομό Καστοριάς. Τούτη η ερμηνεία, παρόλη την ελάχιστη γραμματική/φωνητική παραφθορά της, είναι συμβατή και τεκμηριώνει πλήρως το παραπάνω αναφερόμενο παρωνύμιο **Καντήληδες** (= κηροποιοί).

2) παλ. Σλ. *seljce* (= αγρός, αγροικία, μικρά κώμη), *selj/selo* (= αγρός, χωριό, χώρα) | Σερβ./Βουλγ. *selo* (= χωριό, ύπαιθρος) | και Σλ. υποκορ. κατάληξη *-jce*.

Συνεπώς, απευθείας *Seljce* > **Σέλτση** (= χωριουδάκι, μικρό χωριό), πιθανώς λόγω σμικρότητας του οικισμού, ερμηνεία που δέχονται και οι συγγραφείς στο (1), (2), (5) και (25) της βιβλιογραφίας.

[42] ΣΤΑΡΙΤΣΙΑΝΗ [Πουρνιά]

Προφορά: Στ' Σταρίτσιαν(η), και ο κάτοικος Σταριτσιώτης/Στρατσιώτης.

Τούτο το χωριό βρίσκεται στις υπώρειες του Σμόλικα, σε μια ήπια σχετικά κοιλάδα, η οποία εκβάλλει στον Βουργουπόταμο. Παράξενα ηχεί και το νέο όνομα Πουρνιά, γιατί πουρνάρια δεν έχει το μέρος. Ίσως είχε πολλά «προύνα» (= κορόμηλα, δαμάσκηνα, *πούρνα* στην τοπική γλώσσα) και το ονόμασαν έτσι.

Οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, στο παρελθόν, τους αποκαλούσαν με το παρωνύμιο **Κανταράδες** (= ηνίοχοι, χαλινούχοι, κοινώς *καπιστράδες*), μάλλον με την έννοια αγωγιάτες/μεταφορείς, από το τοπικό «κανταριάζω» (= με τα χαλινάρια δένω τα υποζύγια σε φάλαγγα το ένα κατόπιν του άλλου, Σερβ. *kantariti*) < Σερβ. *kantar* (= κημός, χαλινός, ηνία, φορβειά, καπίστρι) < Τουρκ. *katar* (= συρμός, караβάνι),

αραβικής αρχής. Εξ αυτού τεκμαίρεται ότι στο παρελθόν θα ασκούσαν το επάγγελμα του αγωγιάτη (*κιρατζής*, στην τοπική γλώσσα) με πολλά υποζύγια, αν και τώρα δεν υπάρχει θύμηση περί αυτού.

Η ομόηχη ερμηνεία **Κανταράδες** (= ζυγιστές), από το νέο Ελλ. «*καντάρι*» (= ζυγαριά για μεγάλα βάρη, Ιταλ. *cantaro*, Τουρκ. *kantar*, Σερβ. *kandar*) < αρχ. Ελλ. «*κανθήλιος*» (= ζυγός, Λατ. *cantherius*), προαπαιτεί, είτε ενασχόληση με πωλήσεις/εμπόριο, είτε με κατασκευή ζυγαριών. Αμφότερα δεν φαίνονται λογικά και πιθανά για ένα ορεινό χωριό, ούτε και μαρτυρούνται.

Τέλος, αν αυτό είναι κατάλοιπο από την απώτερη ρωμαιοκρατία, τότε **Κανταράδες** (= υμνωδοί, χρησμοδοί, επωδοί, ψάλτες, μελωδοί, αοιδοί) < Λατ. *cano/canto/cantare* (= άδω, υμνώ, ψάλλω, μέλπω, επάδω, μαγεύω κάποιον, χρησμοδώ, θρυλώ). Τούτη η ερμηνεία επιτυχώς διασυνδέεται με την παρακάτω, στην παρ. 1, εξήγηση της ονομασίας του χωριού και τις σκέψεις περί ύπαρξης αρχαίου μαντείου.

1) Το παλαιό όνομα του χωριού έχει σλάβικη προέλευση: παλ. Σλ. *starica* (= παλιά, αρχαία – γερόντισσα), *staricj* (= πρέσβυς, γέροντας) | *staricj* (= του γέροντος, γεροντικό) < παλ. Σλ. *starj* (= γέροντας, πρεσβύτερος) | Σερβ. *star* (= γέρων, πρεσβύτερος - αρχαίος, παλαιός) | Βουλγ. *star* (= παλιός, αρχαίος), *starica* (= γριά) | και Σλ. κατάληξη –*jane/πληθ. –jani*, δηλωτική ανθρώπων ενός τόπου, γένους, φύλου, έθνους, σχετικών με το θέμα.

Εξ αυτών και του θέματος *staric-*, συν την κατάληξη –*jani*, προέκυψε το Σλ. *Staric-jani* > **Σταρίτσιανη** (= αρχαία, παλιά), ενώ κυριολεκτείται «αρχαίοι, παλιοί, πρεσβύτες». Το παραπάνω θέμα προτείνεται ως βάση ερμηνείας από όλους τους συγγραφείς της βιβλιογραφίας. Η εξήγηση αυτή δικαιολογεί την ιδέα πολλών να συνδέσουν το χωριό με κάποιο αρχαίο πόλισμα, π.χ. την ομηρική «Τράμπυα» και το πλησιόχωρο μαντείο της, όπως π.χ. στο (18) της βιβλιογραφίας, σε συνδυασμό και με τα οικωνύμια Γαναδιό [5], Μόλιστα [27], Μποτσιφάρι [29] των γειτονικών χωριών.

2) Η απλοϊκή εξήγηση από το νέο Ελλ. «*στάρι*» (= σιτάρι), με την έννοια «σιταρότοπος», την οποία πρότειναν παλαιότερα οι ελληνοδιδάσκαλοι, {Όρα «*Ιστορικά εκ παραδόσεως σημειώσεις περί του χωριού Σταρίτσιανη*» του Γ. Παπαβασιλειάδη, επανέκδοση 1969, σελ. 11}, μάλλον δεν είναι σωστή, επειδή δεν δύναται μονοσήμαντα να χαρακτηρίσει το χωριό και προϋποθέτει ένα ενδιάμεσο μισν Ελλ. «*σιταρίτσιν/σταρίτσιν*», το οποίο ουδαμού απαντάται και είναι παντελώς αδόκιμο.

[43] ΣΤΡΑΤΣΙΑΝΗ [Πύργος]

Προφορά: Στ' Στράτσιαν(η), και ο κάτοικος Στρατσιανίτης.

Τούτο το παλαιό μαστοροχώρι βρίσκεται σε μια πλαγιά, που βλέπει και ελέγχει το σημείο όπου ο Βουργουπόταμος χύνεται στον Σαραντάπορο ποταμό. Το υπερκείμενο βουνό ονομάζεται «Πύργος», από όπου και το νέο όνομα του χωριού. Το παλαιό όνομα του χωριού έχει λειτουργική σχέση με αυτό το βουνό, που φαίνεται να

χρησιμοποιούταν ως σκοπιά, για την επιτήρηση της σμίξης των δύο ποταμών. Και το παρωνύμιο **Κούτσηδες**, όπως φημίζεται ότι τους ονόμαζαν άλλοτε οι τριγύρω Μαστοροχωρίτες, δεν έχει καμία σχέση με το νέο Ελλ. «κουτσός». Αυτό αναφέρεται είτε στη φύλαξη του χώρου και του βουνού, ερμηνευόμενο ως **Κούτσηδες/Κούστηδες** (= φύλακες, σκοποί) < Λατ. *custos* (= φύλακας, φυλακτήρ), είτε στο επάγγελμα του κτίστη, εξηγούμενο ως **Κούτσηδες/Κούσηδες** (= κτίστες πετράδες, τοπικώς «τσοκαναραίοι» ή «κουδαράιοι») < Λατ. *cuđo/cusum/cudere* (= κτυπώ, τυκίζω, σφυροκοπώ). Άλλωστε, «κιούσης/γκιούσης» λεγόταν παλαιά ο πλανόδιος Ηπειρώτης κτίστης πετράς στη Στερεά, Θεσσαλία και Εύβοια.

Στα σλάβικα λεξικά βρίσκουμε: παλ. Σλ. *stražanj/stražaninj/stražj* (= φύλακας) < παλ. Σλ. *straža* (= φυλακή, κουστωδία) | Σερβ./Βουλγ. *straža* (= φρουρά, φυλακή, φυλάκιο, Ρουμ. *straja*) | Σερβ. *stražana* (= σκοπιά) | και Σλ. κατάληξη *-jani*/πληθ. *-jani*, δηλωτική ανθρώπων ενός τόπου, γένους, φύλου, έθνους, σχετικών με το θέμα.

Άρα, είτε απευθείας *Stražanj* > **Στράτσιανη** (= σκοπός, φρουρός), είτε από το θέμα *straž-*, συν την κατάληξη *-jani*, προκύπτει *Straž-jani* > **Στράτσιανη** (= φυλάκιο), ενώ κυριολεκτείται «φρουροί, φύλακες», με τροπή του *ž* σε *τς*, {κατά το Σλ. *božii* > Μποτσιφάρι [29] | Σλ. *kaluža* > Καλούτσιανη, συνοικία των Ιωαννίνων}. Ίδια εξήγηση δίδεται στο (5) και (25) της βιβλιογραφίας.

[44] ΤΟΥΡΝΟΒΟ [Γοργοπόταμος]

Προφορά: Στο Τούρναβο, και ο κάτοικος Τουρναβίτης [ουδέποτε Τουρνοβίτης].

Κείται στην κοιλάδα του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), από όπου βγήκε και η νέα ονομασία του χωριού. Είναι κτισμένο στις υπώρειες του βουνού «Όρλα» (= Αετός), {παλ. Σλ. *orla* (= αετίνα, η αετός, αετομάνα)}. Στο νομό Γρεβενών υπάρχει βουνό με το όνομα «Όρλιακας» που έχει παρόμοια εξήγηση. Η θύμηση και η παράδοση λέει ότι οι άνδρες ασκούσαν κατ' επάγγελμα την τορευτική τέχνη, την ξυλογλυπτική, δηλ. ήσαν σκαλιστές και ξυλουργοί. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το επαγγελματικό παρατσούκλι **Ρόβηδες** (= σκαλιστές, τορευτές), με την έννοια του ξυλογλύφου, όπως τους αποκαλούσαν οι λοιποί Μαστοχωρίτες. Είναι απόδοση της ελληνικής έννοιας «σκαλιστής» (= ξυλογλύφος), από το Βουλγ. *ronja* (= σκαλίζω, σκάβω, γλάφω, σκάλλω, Λατ. *scalro* – ξεσκαλίζω, ερευνώ) < παλ. Σλ. *ronj/rjnj* (= σκάμμα, όρυγμα, τάφρος, Σερβ./Βουλγ. *ron*). Όρα σχετικό σχόλιο στο οικωνύμιο Λεσκάτσι [22].

1) αρχ. Ελλ. «τόρνος» (= ξυλουργικό εργαλείο για περίτεχνη κατεργασία και κυκλική περίξεση) και «τορνεύω» (= εργάζομαι διά του τόρνου και της γλυφίδος, φιλοτεχνώ, ξυλογλυφώ, τορεύω, Λατ. *torno*) | και επιχώρια παραγωγική επιθετική κατάληξη «-αβος/-αβη/-αβο», σλάβικης αρχής, {κατά τα τοπικά: μόλαβος, μάλλιαβος, σάχναβος, πάτσιαβος, μούργκαβος, πρέκναβος, ζούνταβος, γλίτζιαβος, κ.λπ.}.

Εξ αυτών, **Τόρν-αβο > Τούρναβο** (= τορνευτικό, τορευτικό), εννοείται χωριό, που έχει τορευτές/ξυλογλύφους, με την συνήθη τροπή του Ο σε ΟΥ. Ετούτη την εξήγηση ακλόνητα στηρίζει το παμπάλαιο επάγγελμα του ξυλογλύπτη, το παρατσούκλι **Ρόβηδες** (= σκαλιστές, τορευτές) και η προφορά *Τουρναβίτης*.

2) παλ. Σλ. *trjnj/tjrnj* (= αγκάθι), *trjnovj* (= ακανθώδης) | Σερβ. *trn* (= αγκάθι), *trnovit* (= αγκαθωτός) | Βουλγ. *trjn* (= αγκάθι), *tjrnova* (= αγκαθωτή) | και Σλ. επιθετική κατάληξη -ονο/-ονα, παραγωγική και στην ελληνική, σλάβικης αρχής.

Συνεπώς, είτε απευθείας, είτε συνθετικώς, *Tjrn-ονο > Τύρνοβο > Τούρνοβο* (= αγκαθότοπος, ακανθώνας). Ομοιόσημο είναι το όνομα του χωριού «Τύρνοβο» Φλώρινας, που μετονομάστηκε τώρα σε «Αγκαθωτό». Γενικώς, το *Tjrnovno* είναι σύνηθες όνομα τόπων και οικισμών στους νότιους Σλάβους.

Αυτή εδώ η εξήγηση, προτεινόμενη και στο (2) της βιβλιογραφίας, είναι αδύνατο, με τα σημερινά πραγματολογικά δεδομένα, να επαληθευτεί, διότι δεν υπάρχουν εκεί τόσα αγκάθια, ώστε να ονοματίσουν τον τόπο και το χωριό. Το αντίθετο, μάλιστα, συμβαίνει. Πρόσθετο μειονέκτημά της είναι η προφορά *Τουρναβίτης*, ουδέποτε *Τουρνοβίτης*.

[45] ΦΟΥΡΚΑ [Φούρκα]

Προφορά: Στ' Φούρκα, και ο κάτοικος Φουρκιώτης.

Βρίσκεται σε μια πλαγιά του βουνού «Οχυρό», σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, κάτω από τον αυχένα από όπου διέρχεται σήμερα η αμαξιτή οδός που το συνδέει με το χωριό Κεράσοβο [17]. Οι κάτοικοί του είναι δίγλωσσοι Έλληνες {βλάχικα + ελληνικά}. Πολλοί ήσαν τερζήδες {Τουρκ. *terzi* (= ράφτης)}, άλλοι ξυλουργοί και αρκετοί κτηνοτρόφοι. Το όνομα «Φούρκα» μνημονεύεται 4 φορές πριν και 8 φορές μετά το έτος 1692 στον κώδικα της μονής Ζάμπορδας, όπως στο (23) της βιβλιογραφίας αναγράφεται.

Οι εξής εκδοχές είναι πιθανές:

1) αρχ. Ελλ. «*φύρκος/φούρκος*» (= τείχος, έρυμα, οχύρωμα), με την έννοια «*ταμπούρι*». Η λέξη είναι συγγενική με το Ελλ. «*πύργος*» και το μsn Λατ. *burgus* (= οχυρό, πύργος).

Επομένως, **Φούρκα** (= οχυρή, οχύρωμα). Φαίνεται πως το τωρινό βουνό «Οχυρό/Ταμπούρι» ονομαζόταν, σε απώτερους αιώνες, «Φούρκος» και λαϊκότερα «Ψηλόφουρκο», λόγω του υψομέτρου. Εξ αυτού προέκυψε το όνομα του χωριού και το παρατσούκλι **Ψηλοφουρκιώτες** (= φρουροί του κορυφαίου οχυρού), όπως τους αποκαλούν οι λοιποί Μαστοροχωρίτες, αγνοώντας, βέβαια, τη βαθύτερη σημασία του. Στα πρόσφατα χρόνια, από παρερμηνεία, λόγω της ομόηχης λέξης «*ψύλλος*», αυτό νοείται και λέγεται σκωπτικώς με την μεταφορική έννοια **Ψύλλοι** (= πονηροί, ψυλλιασμένοι), διότι, στο παρελθόν, είχε επικρατήσει μια γενική άποψη περί «*πονηρού βλάχου*». Σημειώνω πως αρκετά τοπωνύμια πάνω στο βουνό «Οχυρό/Ταμπούρι» έχουν σχέση με την στρατιωτική φύλαξή του, τόσο στη Φούρκα [45] και το

Κάντσικο [15], όσο και στο Κεράσοβο [17]. Αλλά και αυτά τα οικωνύμια μάλλον έχουν σχέση με στρατιωτική φύλαξη.

2) νέο Ελλ. «φούρκα» (= πάσσαλος στο άκρο διχαλωτός - θυμός - πέρασμα ανάμεσα σε βουνά) < Λατ. furca (= δίκρανο, δίχαλο ξύλο, υποστάτης - παν ό,τι με δικάρανε ομοιάζει - μεταφ. τα στενά).

Συνεπώς, **Φούρκα** (= αυχέννας, δειράς), δηλ. χαμηλό πέρασμα μεταξύ βουνοκορυφών, εξήγηση που αποτυπώνει την γαιομορφολογία του χώρου, στην οποία όντως υπάρχει αυχέννας, δηλ. ορεινή διάβαση μεταξύ βουνοκορυφών.

Η ερμηνεία από το ίδιο θέμα, αλλά με άλλη σημασία, {όπως αυτή μεταφέρεται στο (25) της βιβλιογραφίας}, δηλ. ότι ίσως οι κάτοικοι έκαναν σήμανση των δρόμων με υψηλές «φούρκες», λόγω των μεγάλων χιονοπτώσεως, δεν δύναται να επιβεβαιωθεί τώρα, ούτε ομολογείται ότι συνέβαινε, χωρίς και να αποκλείεται.

[46] ΦΥΤΟΚΟΣ [Θεοτόκος]

Προφορά: Στ' Φυτόκο, και ο κάτοικος Φυτοκίτης.

Παραποτάμιος σήμερα μικροοικισμός επί του Σαραντάπορου ποταμού, ο οποίος ανήκε διοικητικά στο χωριό Σέλτση [41], λόγω της μικρότητάς του. Αυτός κτίστηκε σταδιακά, κατά τις δεκαετίες 1970 και 1980, στην παραποτάμια ισόπεδη τοποθεσία «Παζαρόπουλο». Η τοπωνυμία αυτή δηλώνει ότι εκεί κάποτε γινόταν παζάρι, γεγονός που μαρτυρείται κιόλας. Το παλιό χωριό βρισκόταν λίγο ψηλότερα, σε μια κατάφυτη τοποθεσία. Έχει καλλισρογήσιμη και εύφορη έκταση παρά τον Σαραντάπορο ποταμό. Το παλαιό όνομα είναι καθαρά ελληνική λέξη.

1) Ελλ. «φυτό» (= παν ό,τι φυτρώνει από τη γη) | αρχ. Ελλ. «φυτός» (= παραγωγικός, γόνιμος), «φυτόν πεδίον» (= γόνιμη έκταση) | αρχ. Ελλ. «τόκος» (= γέννα, γέννηση, το τεχθέν, γέννημα).

Εξ αυτών, **Φυτοτόκος** και με απλολογία **Φυτόκος** (= η γεννώσα φυτά, φυταλιά, φυτεία), δηλ. γεμάτη φυτά, όπως και είναι. Σχετικές οι ομοιόσημες τοπωνυμίες: «Φ(υ)τεία» στο Λούψικο [24], Σταρίτσιανη [42], καθώς και «Φ(υ)τειές» στην Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2].

2) Η νέα ονομασία **Θεοτόκος** προέκυψε από παρετυμολόγηση του παλαιού ονόματος του οικισμού, λόγω της παρουσίας σ' αυτό της λέξης «τόκος». Σημειώνουμε ότι το παλιό χωριό δεν είχε ναό, εξωκλήσι ή αγιωνυμία με το όνομα «Θεοτόκος/Παναγιά», ούτε και μνημονεύεται κάτι σχετικό. Ο καινούργιος ναός «Θεοτόκος/Παναγιωπούλα» στο νέο χωριό κατασκευάστηκε πρόσφατα, περί το 1970 και μετά, και ασφαλώς δεν μπορεί να διασυνδεθεί με το παλιό όνομα «Φυτόκος», το οποίο προϋπήρχε από αιώνες πριν. Παρόλα αυτά, στο (25) της βιβλιογραφίας προτείνεται παραγωγή του «Φυτόκος/Φιτόκος» από το «Θεοτόκος», με τροπή του Θ σε Φ, ίσως κατά την σλάβικη συνήθεια, {π.χ. Ελλ. «Αθήνα» > Σλ. Afina | Ελλ. «Θήβα» > Σλ. Fiva | Ελλ. «Θεόδωρος» > Σλ. Feodorj/Fiodor | Ελλ. «Θεόφιλος» > Σλ. Feopilj}.

[47] ΧΙΟΝΙΑΔΕΣ [Χιονιάδες]

Προφορά : Στ'ς Χιουνιάδες/Σιουνιάδες, και ο κάτοικος Χιουνιαδίτης/Σιουνιαδίτης.

Τούτο το χωριό κείται σε αντέρεισμα του Γράμμου, κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, σε υψηλότερη στάθμη από τα χωριά Λεσκάτσι [22] και Τούρνοβο [44], και έχει απέραντη θέα προς την κοιλάδα του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι).

Πολλοί άνδρες, τους προηγούμενους αιώνες και άγνωστο από πότε και γιατί, ασχολούνταν με την αγιογραφία, τέχνη που τους έκανε γνωστούς ανά τη χώρα και αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών, όπως π.χ. το (19) της βιβλιογραφίας. Η ύπαρξη της ελληνικής κατάληξης «-άδες» προδικάζει ότι και το θέμα θα πρέπει να είναι ελληνικό.

1) Είναι λογικό και σωστό να δεχθούμε, λόγω πληθυντικού και της κατάληξης «-άδες», δηλωτικής ανθρώπων ενός επαγγέλματος, ότι το οικωνύμιο εκφράζει το υπαρκτό επάγγελμα του εικονογράφου και να το εξηγήσουμε ως εξής: Ελλ. «εικόνα» > παλ. Σλ. *ikona/konj* > Βουλγ./Σερβ. *ikona/ikuna* και λαϊκά *kuva* (= εικόνα).

Εξ αυτών, **Εικονιάδες** > **Εικουνιάδες** > **Κουνιάδες** > **Σιουνιάδες** > **Χιουνιάδες** (= εικονογράφοι, αγιογράφοι, εικονοποιοί), {κατά τα επαγγελματικά: *μαρμαράδες, σιδεράδες, πετράδες*, κ.λπ.}, με την επιτρεπτή γραμματικώς τροπή του Κ σε Σι και ακολούθως σε Χι, {κατά το «Πουσιέτσι/Μπουσιέτσι», βουνό στη Ζέρμα [12]}. Το επάγγελμα ονομάτισε το χωριό και επιβεβαιώνει την παλαιότητα της ενασχόλησης με την εικονογραφία. Ιδέ σχετικό σχόλιο στο οικωνύμιο Λεσκάτσι [22].

2) αρχ. Ελλ. «χιών» (= χιόνι) > νέο Ελλ. «χιονιάς/χιονιάδες» (= θύελλα/κακοκαιρία με χιονόπτωση). Οπότε, **Χιονιάδες** (= μέρος με χιονοπτώσεις), εξήγηση μερικώς δικαιολογημένη από το μεγάλο υψόμετρο του χωριού.

Η άποψη ότι το όνομα δηλώνει επαγγελματική ενασχόληση των κατοίκων σχιζόμενη με το χιόνι, δηλ. ότι τα καλοκαίρια μετέφεραν παγωμένο χιόνι σε πόλεις, επί πληρωμή και κατ'επάγγελμα, η οποία στο (19) της βιβλιογραφίας περιέχεται, ασφαλώς και είναι λανθασμένη. Αστικά κέντρα πολύ κοντινά και με τέτοιες ανάγκες δεν υπήρχαν, ούτε και υπάρχουν. Άλλωστε, το χιόνι, που είναι αχρείαστο το χειμώνα, δεν μπορούσε με τα υποζύγια να μεταφερθεί μακριά κατά το θέρος, επειδή λιώνει.

3) Πολύ πιθανή και γραμματικά άψογη είναι η προτεινόμενη στο (25) της βιβλιογραφίας ερμηνεία, από ένα επώνυμο «Χιονιάς/Χιονιάδης», παντελώς άγνωστο και μη μνημονευόμενο τώρα στο χωριό, και να δηλώνει τους απόγονους αυτού του γένους, λόγω του πληθυντικού και της νέο Ελλ. κατάληξης «-άδες», δηλωτικής ανθρώπων μιας οικογένειας.

Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας

Η επαρχία Κόνιτσας, τόπος ορεινός και κατάφυτος, έχει μερικά σημεία χαρακτηριστικά τα οποία την ορίζουν. Τέτοια είναι: οι οροσειρές, οι κύριες βουνοκορφές, οι ακραίες απολήξεις των οροσειρών, τα διάσελα, τα ποτάμια. Όλα αυτά συνδυαζόμενα μεταξύ τους αναδύουν το ανάγλυφο του εδάφους, από όπου αποκαλύπτεται το πως λειτουργούσε ο ευρύτερος χώρος της επαρχίας. Παράδειγμα: η θέση όπου ενώνονται ο Σαραντάπορος ποταμός με τον Αώο και ο περί αυτήν χώρος είναι ένα κομβικό σημείο, «Κλειδί» το έλεγαν συχνά οι παλαιοί, μέσω του οποίου η επαρχία Κόνιτσας επικοινωνεί προς όλες τις κατευθύνσεις.

Τα φυσικά αυτά στοιχεία είχαν και έχουν κάποια προσηγορικά ονόματα με τα οποία τα έλεγαν οι πρόγονοί μας. Αυτά τα ονόματα τα λέμε εύκολα και αβασάνιστα όταν κουβεντιάζουμε για την πατρώα γη, χωρίς, τις περισσότερες φορές, να ξέρουμε τι ακριβώς σημαίνουν. Και δεν συζητούμε για τα άπειρα επί μέρους μικροτοπωνύμια, αλλά για τα κύρια μέρη, που συνθέτουν τη μορφή και προσδιορίζουν την ταυτότητα του τόπου.

Θα ήταν χρήσιμο να ερμηνεύσουμε αυτά τα ονόματα, για να μάθουμε τι ακριβώς σημαίνουν.

Αρένες οι | Αρένα η Η επιβλητική βραχώδης νότια κορυφογραμμή του όρους «Γράμμος», όπου υπάρχουν δύο κορυφές: η «Πάνω Αρένα» (2.192 μ) υπεράνω του χωριού Δέντσιο [8] και η «Κάτω Αρένα» (2.075 μ) πάνω από το χωριό Λούψικο [24]. Ερμηνεύεται ως «Χαλικάριες | Σάρες», από το Λατ. arena (= άμμος, ψάμμος, Βλαχ. arina), λόγω και του τονισμού. Σε όλη την περίμετρο της βραχώδους κορυφής αυτού του βουνού, τόσο στην ηπειρωτική πλευρά όσο και στη μακεδονική, υπάρχουν «σάρες» από χαλίκια, προερχόμενες από τη διάβρωση του ψαμμιτικού πετρώματος των κορυφών. Από αυτές ονομάτισαν το βουνό, αλλά και τα πλησιόχωρα τοπωνύμια «Χαλίκι», «Σκίρτσι» στο Δέντσιο, «Πετρίτσι» στο Λούψικο. Στο χωριό Παλαιοσέλι [33] υπάρχουν οι τοπωνυμίες «Λα Αρίνε» και «Τ' Αρινίου», με παρόμοια σημασία.

Η γραφή «Αρρένες» με αναγωγή της στο αρχ. Ελλ. «άρρηνη/άρσηνη» (= αρσενικός, ανδρικός, ανδρώδης), δεν δίνει καμιά λογική ερμηνεία.

Αώος ο : Το μεγάλο ποτάμι που διασχίζει την πεδιάδα της Κόνιτσας. Το όνομά του είναι πανάρχαιο, προ ή πρωτοελληνικό. Αν και η λέξη «αώος» διασώθηκε αυτούσια, αγνοούμε την ακριβή σημασία της, ούτε και πότε πρωτοκαθιερώθηκε ως ονομασία του ποταμού. Ίσως με το όνομα αυτό να λατρεύτηκε από τους

πρωτοέλληνες κάποια θεότητα, άγνωστη τώρα, αφιερωμένη στον Ήλιο¹, κατά τη συνήθειά τους να θεοποιούν τους ποταμούς {π.χ. Αχελώος, Αχέρων, κ.λπ.}. Με το όνομα «Αώοι» λατρεύονταν από μερικά δωρικά φύλα (πιθανώς και ηπειρωτικά) κάποιες ηλιακές θεότητες. Επίσης, «Αώος» ήταν επίκληση του θεού Άδωνη {η λατρεία του οποίου συμβόλιζε τον αέναο κύκλο της βλάστησης και των τροπών του ήλιου}, προσφώνηση του Ήλιου και τίτλος Κυπρίων βασιλέων, καταγομένων από την Ηώ. Ίσως να είναι και φοινικικής προέλευσης λέξη, όπως το Άδωνις {Adon (= κύριος, αφέντης) και το εβραϊκό «Αδωνάι» (= κύριό μου Θεοί)}.

Ο Ηρόδοτος συνδέει την ίδρυση του μαντείου της Δωδώνης με τους Αιγύπτιους, {ιέρεια του Άμμωνος-Ρα Ήλιου από τις Θήβες της Αιγύπτου} και τους Φοινικες πειρατές. Ο Adonis {Αδωνάι} είναι ο μέγας θεός της «βίβλου» και η λατρεία του ήταν διαδομένη σε όλους τους ασσυριακούς λαούς. Από την εγγύς Ανατολή πέρασε στην Κύπρο και από εκεί στην αρχαία Ελλάδα, όπου κατόπιν πολύ διαφοροποιήθηκε.

Πως διαπλέκονται όλα αυτά μεταξύ τους και ποιό ιστορικό υπόβαθρο κρύβουν δεν είναι ξεκαθαρισμένο από τους ειδικούς ερευνητές.

Στο πρόσφατο παρελθόν ο ποταμός είχε και ένα δεύτερο, ξεχασμένο πλέον όνομα στην Ήπειρο, τον έλεγαν **Βοϊούσα**², από όπου και Αλβ. Vjosë-a ονομάζεται τώρα.

Βάρ_τσιομπάν(ι) το : Η ράχη (1.623 μ) της κορυφογραμμής του όρους «Γράμμος» και τα παρακείμενα πρανή, πάνω από τα χωριά Λεσκάτσι [22] και Χιονιάδες [47]. Αποδίδεται ως «Τάφος του βοσκού», από το Αλβ. varr-i/vorr-i (= τάφος, μνήμα) + Αλβ. çoban (= βοσκός) < Τουρκ. çoban (= βοσκός, ποιμήν), που φαίνεται ότι κάποτε υπήρχε εκεί, όπως κάποια διασωθείσα παράδοση λέγει.

Βασιλίτσα η : Βουνό και κορυφή (2.249 μ) στο έσχατο όριο της επαρχίας Κόνιτσας στη Λάκκα Αώου, προς το νομό Γρεβενών, ΒΑ του χωριού Βρυάζα [4]. Σήμερα λειτουργεί εκεί πλήρως εξοπλισμένο χιονοδρομικό κέντρο. Κάποιο ιστορικό επεισόδιο με κάποια γυναίκα ονόματι *Βασιλίτσα*, υποκορ του *Βασίλω/Βασιλική*, θα συνέβη εδώ, πριν πολλά χρόνια, και εξ αυτού ονοματίστηκε ο τόπος. Από πολλούς γράφτηκε ότι και το δημοτικό τραγούδι «αρχόντισσα Βασίλω» σ' αυτό το επεισόδιο αναφέρεται.

Βίγλα η : Η κορυφή και η πλαγιά με τις πολλές στροφές του αμαξιτού δρόμου, καθώς περνάμε τον «Βοϊδομάτη» ποταμό, πηγαίνοντας από Κόνιτσα προς τα Γιάννινα, που ανήκει στο βουνό «Δούσκο». Από εκεί υπάρχει απέραντη θέαση της πεδιάδας της Κόνιτσας και αυτό ακριβώς σημαίνει το όνομα, που ερμηνεύεται ως «Σκοπιά | Παρατηρητήριο», από το μsn Ελλ. «βίγλα» (= υψηλό σημείο από όπου βλέπει κανείς μακριά, παρατηρητήριο, σκοπιά, φρουρά) < μsn Λατ. vigilare/vigilare (= παρατήρηση) < Λατ. vigilia (= νυκτερινή φυλακή, νυχτοφύλακας).

Βίκος ο : Το βαθύ φαράγγι από το οποίο διέρχεται ο «Βοϊδομάτης» ποταμός, πριν εκβάλει στον ποταμό «Αώο». Ερμηνεύεται ως «Τόπος με ηχώ/αντίλαλο», από το παλ. Σλ. vik (= κραυγή, φωνή – ηχώ, αντίλαλος) > Βουλγ. vikam (= κραυγάζω, φωνάζω, Αλβ. vikas). Οι επισκέπτες του θα παρατήρησαν ότι το θεόρατο φαράγγι αντηχεί τη φωνή τους, σαν ένα φυσικό ηχείο. Αυτό το φαινόμενο της ηχούς/ αντίλαλου έδωσε και το όνομα στο φαράγγι.

Βοϊδομάτης ο : Το ποτάμι με τα πολύ κρύα νερά, που περνάει μέσα από το φαράγγι του «Βίκου». Αποδίδεται ως «Νερομάνα», δηλ. ποτάμι με πολύ πηγαίο νερό, από το παλ. Σλ. voda (= νερό) + παλ. Σλ. mati (= μάνα, μήτρα), σε συνδυασμό με το παλ. Σλ. matica (= πηγή, νερομάνα, βρυσομάνα). Είναι γνωστό και αληθές ότι το ποτάμι αυτό έχει άφθονο πηγαίο και γάργαρο νερό, γεγονός που το ονομάτισε. Η εύκολη φωνητική ερμηνεία «βοϊδιού μάτι» είναι παντελώς άσχετη.

Βούζιο το : Βουνό και κορυφή (2.239 μ) του όρους «Σμόλικας», στα όρια της επαρχίας Κόνιτσας, μεταξύ των χωριών Φούρκα [45] και Σαμαρίνα του νομού Γρεβενών. Αποδίδεται ως «Βουιστό», από το νέο Ελλ. «βούζω» (= βουίζω), με την έννοια του ανεμόδαρτου βουνού.

Δεν μπορεί να εξηγηθεί από το τοπικό «βούζιο» (= το φυτό ακτέα, σαμπούκος, κουφοξυλιά), διότι το φυτό αυτό δε φυτρώνει σε τόσο μεγάλο υψόμετρο.

Βουργουπόταμο το | Βουργουπόταμος ο : Ο παραπόταμος του «Σαραντάπορου» ο οποίος κατέρχεται από τα βουνά του χωριού Κεράσοβο [17], γι' αυτό συχνά λέγεται και «Κερασοβίτικο ποτάμι». Ερμηνεύεται ως «Πυργοπόταμο | Καστροπόταμο | Οχυροπόταμο», από το μsn Λατ. burgus (= έρυμα, πύργος οχυρό, Γερμ. Burg), λέξη συγγενική των αρχ. Ελλ. «πύργος» και «φύρκος/φούρκος». Οι άνθρωποι σωστά νόμιζαν ότι αυτό το ποτάμι πορίζεται τα νερά του από το βουνό «Οχυρό» (θέσεις «Ταμπούρι», «Βέργος», «Κάστρο»), ανάντι από το χωριό Κεράσοβο [17]. Ορθώς τότε γράφεται στο (1) της βιβλιογραφίας ως «Βουργουπόταμος», οπότε είναι αμφίβολες οι νεότερες γραφές «Γοργοπόταμο» (= γρήγορο ή άγριο ποτάμι) και «Βουρκοπόταμο» (= βουρκωμένο ποτάμι).

Γκόλιο το : Συνήθης ονομασία των υψηλών και άδενδρων βουνοκορυφών, π.χ. η κορυφή (~ 1.934 μ) επί των συνόρων με την σημερινή Αλβανία, εκεί όπου συγκλίνουν τα όρια των χωριών Ίσβορος [13], Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < παλ. Σλ. golj/golu (= γυμνός), με την έννοια του άδενδρου είτε φαλακρού τόπου.

Γοργοπόταμος ο | Γοργοπόταμο το : Γνωστό και ως «Βουρμπιανίτικο ποτάμι». Είναι το μεγάλο ρέμα/ποτάμι που έχει τις απαρχές του στις υψηλότερες κορυφές του «Γράμμου» και ρέοντας στην κοιλάδα μεταξύ των χωριών Σέλτση [41] και Βούρμπιανη [2] εκβάλλει στον «Σαραντάπορο» ποταμό, κάτω από το χωριό Πυρσόγιαννη [39] στη θέση «Κλειδί».

Γράμμος ο : Η μεγάλη οροσειρά κατά μήκος των σημερινών συνόρων Ελλάδας - Αλβανίας, αλλά και κατά μήκος των ορίων Ηπείρου - Μακεδονίας. Η υψηλότερη κορυφή του (2.520 μ) λέγεται ομοίως Γράμμος. Η αρχαίοι Έλληνες ονόμαζαν το βουνό Βόϊο³. Οι γείτονες Αλβανοί το ονομάζουν Gramoz-i. Η λέξη έχει ελληνική ρίζα, από την Ελλ. λέξη «γραμμή» και δηλώνει ακριβώς το απέραντο μήκος των κορυφογραμμών του.

Γύφτισσα η : [Στ' Γύφτ'σσα] : Βουνό και κορυφή (1.752 μ) που ορθώνεται ανάμεσα στους ποταμούς «Σαραντάπορο» και «Βουργουπόταμο» και είναι παρακλάδι του «Σμόλικα». Στην ουσία σημαίνει «Μαύρη | Κελαινή», γιατί όντως το έδαφος της έχει μελανή απόχρωση, δηλ. είναι μαύρη σαν «γύφτισσα» κατά το κοινώς λεγόμενο. Τα θρυλούμενα ότι εκεί κατοικούσε κάποια γύφτισσα δεν φαίνονται πειστικά, λόγω του μεγάλου υψομέτρου της θέσης.

Δούσκο το | Ντούσκο το : Το βουνό που χωρίζει την πεδιάδα και την επαρχία Κόνιτσας από τα χωριά της επαρχίας Πωγωνίου. Είναι ο εντός Ελλάδος κλάδος του όρους «Νεμέρτσικα», κατάφυτος από χαμηλή βλάστηση βαλανιδιών. Ερμηνεύεται ως «Δρυμώνας | Δρυόφυτο», από το Αλβ. dushk-u (= δρυς η ήμερος, ρωπάκι).

Ζαγόρ(ι) το : Η όμορη ορεινή περιοχή/επαρχία, όπου υπάρχουν τα καλούμενα Ζαγοροχώρια. Αποδίδεται ως «Πέραν/πίσω από τα όρη», από το τοπωνυμικό παλ. Σλ. Zagorije (= περιοχή κείμενη πέραν από τα βουνά, Λατ. transmontana), {παλ. Σλ. za (= για, προς) + παλ. Σλ. gorj/gora (= βουνό, όρος)}.

Καμενίκος ο | Καμενίκο το : Υψηλό βουνό (2.041 μ) επί των συνόρων με την Αλβανία, Β από το χωριό Ίσβορος [13], το οποίο ανήκει στον ΝΔ κλάδο του «Γράμμου» και έχει απόκρημνες πετρώδεις πλαγιές. Εξ αυτού το όνομά του σημαίνει «Λίθινος | Πέτρινος», από το παλ. Σλ. kamenj/kamenikj (= λίθος, πέτρα). Οι επιχώριοι συχνότερα το ονομάζουν «Μαραντοβούνι/Αμάραντος/Μάραντο», επειδή εκεί, πάνω στους βράχους, φυτρώνει το γνωστό φυτό «αμάραντος» (= σεμπερβίβο το αείζων, αρχ. Ελλ. «αείζων», Λατ. sempervino). Από αυτό το γεγονός μετονομάστηκε και το χωριό από Ίσβορος σε Αμάραντος.

Καμήλα η | Γκαμήλα η : Είναι το άλλο όνομα της «Τύμφης» (2.497 μ). Έτσι λέγονται κυρίως οι βραχώδεις, πανύψηλες, τυμβοειδείς κορυφές της, που ομοιάζουν με τους ύβους καμήλας, από όπου προέκυψε μεταφορικά και η ονομασία του βουνού.

Κιάφα η : Ο χαμηλότερος αυχέννας (~ 2.150 μ) στον Ν κλάδο του «Γράμμου», μεταξύ των κορυφών Περήφανος (2.442 μ) και Μαύρη Πέτρα (2.393 μ), ακριβώς υπεράνω του χωριού Δέντσικο [8], από όπου περνάει κανείς από την ηπειρωτική πλευρά στη μακεδονική, στον τόπο του πάλαι ποτέ υπαρκτού χωριού «Γράμμοστα». Ερμηνεύεται ως «Αυχέννας | Διάσελο», από το Βλαχ. kiafa (= αυχέννας, τράχηλος, Αλβ. qafë-a, Ρουμ. ceafa) < αρχ. Ελλ. «καύκα» (= κρανίο, κε-

φαλή, Τουρκ, kafa). Στους ελληνικούς χάρτες σωστά αποδόθηκε ως «Διάσελο».

Κλέφτης ο : Η δυτική παραφυάδα του «Σμόλικα» και η κορυφή της, μεταξύ των ποταμών «Αώου» και «Βουργουπόταμου», με υψηλότερη κορυφή που λεγόταν παλιά «Σπαρτσάνα» (1.840 μ) από τους βλαχόφωνους της Λάκκας Αώου. Η δεύτερη αυτή ονομασία σημαίνει «Τσακιστή», εξηγούμενη από το Λατ. spargo/sparsum (= διασκορπίζω, πάσσω, διαχέω) > Ρουμ. sparg και Βλαχ. spargu (= τσακίζω, θρυμματίζω, θραύω). Η διάβαση του βουνού αυτού, για την επικοινωνία των χωριών της Λάκκας Αώου με τα χωριά της κοιλάδας του Σαρανταπόρου, ήταν επίπονη, γιατί το βουνό είναι έντονα επικλινές (τσακιστό, στην τοπική διάλεκτο) και στα απώτερα χρόνια ελέγχονταν από κλέφτες. Από κάποιο επεισόδιο με αυτούς τους κλέφτες, το οποίο δεν διέσωσε η τοπική παράδοση, ονοματίστηκε το βουνό.

Κολώνια η | Κολόνια η : Περιοχή εντός της Αλβανίας, πίσω ακριβώς από την επί των συνόρων κορυφογραμμή του «Γράμμου», σε επαφή με την επαρχία Κόνιτσας, από «Μέρτζιανη», Λεσκοβίκι, Ερσέκα έως την Κορυτσά. Φημισμένοι ήσαν παλιά οι Κολωνιάτες ληστές, τους οποίους οι Μαστοροχωρίτες αποκαλούσαν «Σιοκόληδες», δηλ. αρπακτικά, {από το Σλ. sokol (= αρπακτικό γεράκι, Αλβ. sokol-i)}. Ερμηνεύεται ως «Αποικία», από το Λατ. colonia (= αποικία), πράγμα που φανερώνει ότι επί ρωμαϊοκρατίας είχε αποικισθεί, για να ελέγχεται η οδός που συνέδεε την ηπειρωτική Μολοσσία με τη μακεδονική Πελαγονία.

Μέρτζιανη η : Στένωμα της κοίτης του ποταμού «Σαραντάπορου» με γέφυρα, η οποία καταστράφηκε κατά το πόλεμο του 1940, σε μικρή απόσταση από τη θέση «Κλειδί», όπου αυτός ενώνεται με τον «Αώο» ποταμό. Από εδώ περνούσε ο αμαξιτός δρόμος προς Αλβανία, και προπολεμικά, όπως και τώρα, λειτουργούσε τελωνείο.

Αν στη στένωση του ποταμού, κατά το μεσαιωνικό παρελθόν, τοποθετούσαν δίχτυα για να πιάνουν τα ψάρια του ποταμού, όπως συνηθιζόταν άλλοτε, τότε αποδίδεται ως «Τόπος με ψαροδίχτυα», από το θέμα mrež-/mrež- του παλ. Σλ. mreža (= δίχτυ, αμφίβληστρο αλιείας, ο γρίπος ψαρέματος, Σερβ./Βουλγ. mreža) + Σλ. κατάληξη -jane/πληθ. -jani, δηλωτικής ανθρώπων που σχετίζονται με το θέμα. Εξ αυτών Mrež-jani > αναγραμμ. Meržjani > Μέρτζιανη, η οποία κυριολεκτείται «άνθρωποι με δίχτυα αλιείας».

Πιθανόν να σημαίνει και «Πέρασμα | Έμβαση», από το θέμα του Λατ. mergo (= εισδύω, εισχωρώ - εισέρχομαι, εισβάλλω - βυθίζω, καταδύω) > Ρουμ. merge (μέρτζιε) (= βαδίζει, πηγαίνει) + Σλ. τοπωνυμική κατάληξη -jane/πληθ. -jani. Χωλαίνει αυτή η ερμηνεία, γιατί δεν συνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς να λείπουν οι εξαιρέσεις. Το γεγονός ότι το έναντι ακριβώς μέρος και χωριό, αλβανικό σήμερα, λέγεται «Περάτι/Perat» και έχει ελληνική ρίζα, σημαίνουσα «πέρασμα», μερικώς στηρίζει τη δοθείσα εξήγηση.

Από το ακριβώς ομοίотυπο Τουρκ. mercan (= ερυθρόχρωμο κοράλλι) > τοπικό

«μέρτζιος» (= πυρρότριχο άλογο/μουλάρι), μάλλον δεν διαφαίνεται πιθανή και λογική ερμηνεία.

Μεσογέφυρα η : Τοποθεσία επί του «Αώου», με παλιά γκρεμισμένη από τον πόλεμο του 1940 γέφυρα, κοντά στην εκβολή του «Σαρανταπόρου», πλησιόχωρη στη Μολυβδοσκεπάστη μονή. Λέγεται έτσι, επειδή βρίσκεται μεταξύ των γεφυρών «Μπουραζανίου» και «Μέρτζιανης».

Υπάρχει και η άποψη ότι το όνομά της το οφείλει στο γεγονός ότι η θέση της νομιζόταν πως βρίσκεται στο μέσον του συνολικού μήκους του «Αώου», από τις πηγές του μέχρι την εκβολή του στη θάλασσα.

Μπάντρες οι : Οι κορυφές του «Γράμμου» πάνω από το χωριό Χιονιάδες [47]. Ερμηνεύεται ως «Παρατηρητήρια | Βίγλες», από το παλ. Σλ. bjdrij (= άγρυπνος, φύλακας, βιγλάτορας, Λατ. vigil). Και τώρα «Παρατηρητήρια» ονομάζουν τις υπερκείμενες του χωριού κορυφές του «Γράμμου».

Μπολιάνα η : Ευρεία τοποθεσία υπερκείμενη του χωριού Καστάνιανη [16], με ομώνυμη κορυφή (1.276 μ), με πολλά ξέφωτα, που είναι προέκταση του βουνού «Γύφτισσα». Εξηγείται ως «Ομαλό Ξέφωτο», από το παλ. Σλ. roljana (= πεδίο) > Σερβ./Βουλγ. roljana (= μικρό πεδίο, άδενδρο τμήμα δάσους, ξέφωτο, Ρουμ. roiana).

Μπουραζάν(ι) το : Μέρος με γέφυρα επί του «Αώου», πολύ κοντά στην θέση «Κλειδί» όπου ο «Σαραντάπορος» εκβάλλει στον «Αώο», η οποία θέση πάντοτε φυλασσόταν στρατιωτικά από τους κατά καιρούς κατακτητές. Σ' αυτό οφείλει και το όνομά της, που αποδίδεται ως «Σάλπιγμα | Σάλπισμα», από το Τουρκ. borazan (= σάλπιγγα -σαλπιγκτής) > Αλβ. burizán/borizán (= σαλπιγκτής). Το όνομα προέκυψε από το σάλπιγμα που ακουγόταν καθημερινώς από το μόνιμο στρατιωτικό φυλάκιο, το οποίο υπήρχε εκεί επί τουρκοκρατίας. Ίδια εξήγηση προτείνεται και στο (16) της βιβλιογραφίας.

Μπουχιέτσ(ι) το | Πουχιέτσ(ι) το | Πουσιέτσ(ι) το : Το γυμνό τρουλλωτό βουνό (1.700 μ) πάνω από το χωριό Ζέρμα [12], που είναι η νοτιότερη απόληξη του «Γράμμου», περιρρέεται από τον «Σαραντάπορο» ποταμό και έχει ηφαιστειακή όψη. Σήμερα τα κορυφαία περίπου 400 μ του υψομέτρου του είναι γυμνά, ενώ τα πρηνή του καλύπτονται από μαύρο πέτρωμα, ωςάν λιθάνθρακας. Ερμηνεύεται ως «Καπνισμένο | Σταχτιασμένο», από το παλ. Σλ. ruzek (= καπνός, κονιορτός), ruxim (= καπνίζω), ruhor (= σποδός, τέφρα, στάχτη, σκόνη, κοινώς μπουχός), και έχει σχέση με την καμένη όψη του τοπίου. Παρόμοια σημασία έχουν και άλλα τοπωνύμια του χώρου, π.χ. το όνομα του χωριού Ζέρμα (= ανθρακιασμένη, καμένη), το οποίο είναι κτισμένο στα πρηνή του.

Στο (2) της βιβλιογραφίας εσφαλμένως αναγράφεται, με αρ. 221, ως «Μποσέτσι», εξηγούμενο από το Σλ. bos (= ξυπόλυτος, ανυπόδητος). Θεωρώ λανθασμένη αυτή την ερμηνεία, διότι αγνοεί τα τοπικά πραγματολογικά στοιχεία.

Νεμέρτσ(ι)κα η : Κοινή ονομασία του όρους Μερόπη {αρχ. Ελλ. «Αερόπη/ Αέροπος»}, που εκτείνεται κυρίως εντός του σημερινού αλβανικού εδάφους, αριστερά του «Αώου», κάθετα προς τα σύνορα, πάνω και πέρα από το χωριό Δεπαλίτσα [9]. Αποδίδεται ως «Ανέσπερη | Άδυτη», από το θέμα *nemerc-* του παλ. Σλ. *nemercaja/nemrjcaja* (= ασκοτείνιαστη, ανέσπερη, άδυτη), {από το παλ. Σλ. *ne* (= μη, αρχ. Ελλ. «νη») + παλ. Σλ. *mrcati* (= επισκοτώ, σκοτεινιάζω, αμαυρώ)} + Σλ. επιθετική κατάληξη *-ška*, δηλ. βουνό όπου δεν δύει ο ήλιος, λόγω του απέραντου μήκους και του τεράστιου όγκου του.

Εννοιολογικώς όμοια ερμηνεία, δηλ. «Απέραντη | Άπειρη | Άμετρη», προκύπτει από το θέμα *nemer-/nemjer-* του παλ. Σλ. *nemierjnj* (= άμετρος, απέραντος, άπειρος) > Βουλγ. *neméren* (= άμετρος, αμέτρητος), {από το παλ. Σλ. *ne* (= μη, αρχ. Ελλ. «νη») + παλ. Σλ. *meriti* (= μετρώ, ζυγίζω) < Ελλ. «μετρώ»} + Σλ. επιθετικό τέρμα *-ška*.

Νταλιόπολ(η) η : Ευρεία περιοχή του βουνού «Κλέφτης», σχετικά ομαλή και απόμακρη, υπεράνω των χωριών Σταρίτσιανη [42] και Μόλιτσα [27]. Αποδίδεται ως «Απόμακρο Πεδίο | Μακρινό Ίσιωμα», από το παλ. Σλ. *dalje/dalja* (= μήκος, μακρότητα τόπου, μάκρος, Σερβ. *dali*) + παλ. Σλ. *rolje* (= πεδίο, κάμπος).

Πιστίλιαν(η) η | Πιστίλιαπ(η) η : Το μεγάλο και ορμητικό ρέμα που κατέρχεται από τον «Γράμμο», μέσα στη λεκάνη απορροής του χωριού Δέντσικο [8], και χύνεται στο «Σαραντάπορο» ποταμό. Η διαβρωτικότητα και σφοδρότητα της ροής το ονομάτισαν. Αποδίδεται ως «Ολέθρια | Καταστροφική», βλάχικη απόδοση του Λατ. *pestilens* (= μεταφ. φθοροποιός, ολέθριος), λαβαίνοντας υπόψη ότι το Δέντσικο είναι βλαχόφωνο χωριό. Η δεύτερη γραφή παρέφθαρται από την πρώτη. Με το ίδιο όνομα μαρτυρείται ότι παλιά υπήρχε μικροοικισμός χαμηλά στην αριστερή όχθη του ρεματός τούτου.

Σαραντάπορος ο : Ο μεγάλος παραπόταμος του «Αώου», ο οποίος πηγάζει από την μακεδονική κόγχη του «Γράμμου» και, ρέοντας κυκλοτερώς γύρω από αυτόν, διασχίζει το χώρο των Μαστοροχωριών. Δεν σώθηκε κανένα άλλο όνομά του και μάλλον δεν είχε. Το όνομά του είναι ελληνικό και σημαίνει «ποτάμι που έχει σαράντα τροφοδότες πόρους», και όχι «ποτάμι που έχει σαράντα περάσματα».

Σμόλικας ο : Δεν διασώθηκε κάποιο αρχαιοελληνικό όνομά του. Πιθανώς, μαζί με τον «Γράμμο» να κατατασσόταν στο αρχαίο Βόϊο⁴. Είναι πανύψηλο όρος (2.637 μ), κατάφυτο από κωνοφόρα, και λένε ότι από την κορυφή του φαίνεται⁵ η θάλασσα. Ερμηνεύεται είτε ως «Πευκώνας | Πιτυώνας», όπως και πράγματι είναι, από το Αλβ. *molikë-a* (= ρητινούχο δένδρο, πεύκο, κυρίως η πίτυς η μακεδονική) < Σλ. *smola* (= ρετσίνι), είτε ως «Ρετσινοβούνι», από ένα ομόσημο Σλ. *smoljka gora*. Και οι δυο ερμηνείες βάσιμα αιτιολογούνται και από την ενασχόληση των κατοίκων της Λάκκας Αώου, ανέκαθεν, με την υλοτομία και την παρασκευή «κατραμιού» (= ρητινόπισσα, κεδρία).

Σουσνίτσα η : Η ράχη και οι κοντινές, κατάφυτες με κωνοφόρα κορυφές που ήταν/είναι η διάβαση επικοινωνίας με τα χωριά της Λάκκας Αώου, μεταξύ των χωριών Πεκλάρι [34] και Γκρισμπάνι [7], ακριβώς εκεί όπου διέρχεται και ο τωρινός αμαξιτός δρόμος. Η λέξη απαντάται αυτούσια στη σλάβικη ομογλωσσία, π.χ. παλ. Σλ. *sušenica* (= στεγνωτήριο, ψυγμός, δηλ. μέρος κατάλληλο για στέγνωμα), Σερβ. *sušnica* (= ξηραντήριο, στεγνωτήριο) < παλ. Σλ. *sušj/sušja* (= στέγνα, ξηρότης). Εξ αυτών αποδίδεται ως «Στεγνωτήριο», με την προϋπόθεση ότι παλιά θα υπήρχε εδώ κάποιο σχετικό οίκημα/επισταθμία, {αφού και το οικωνύμιο Γκρισμπάνι [7], του εγγύς ευρισκομένου χωριού, έχει παρόμοια σημασία}, όπου οι διαβρεγμένοι από τον υετό διερχόμενοι προς ή από την Κόνιτσα σταματούσαν και στέγνωσαν.

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Ελατιά», από το παλ. Σλ. *sosnj* (= έλατο) + Σλ. κατάληξη *-ica*, σε αντίθεση με το ευρύτερο όρος «Σμόλικας», όπου κυριαρχούν τα πεύκα. Ομοιόσημη η τοπωνυμία «Σόσν(η)» στη Στράτσιανη [48].

Ταμπούρ(ι) το : Όνομα βουνού και κορυφής (1.878 μ) πάνω από τα χωριά Κάντσικο [15], Φούρκα [45] και έναντι από το χωριό Κεράσοβο [17], που ανήκει στη βόρεια παραφυάδα του «Σμόλικα». Μαζί με την κορυφή «Γύφτισσα» αποτελούν τον ορεινό όγκο που χωρίζει τους ποταμούς «Σαραντάπορο» και «Βουργουπόταμο». Το βουνό επισήμως λέγεται «Οχυρό», αλλά οι ντόπιοι το λένε και «Βέργος» και την κορυφή του «Ταμπούρι». Όλες οι παραπάνω ονομασίες είναι ταυτόσημες. Ερμηνεύεται ως «Οχυρό | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο - στρατόπεδο, Σερβ. *tabor*, Λατ. *castrum/castra*) < Τουρκ. *tabya* (= οχυρό) και *tabur* (= τάγμα, παράταξη ανθρώπων ή οπλιτών, φουσατό).

Αλλά και το «Βέργος» αποδίδεται ως «Φύρκος | Οχυρωμένο ύψωμα | Βουνό με οχυρωμένη κορυφή», από τον συνδυασμό των: μσν Λατ. *burgus* (= οχυρό, πύργος, φύρκος, Γερμ. *Burg*), παλ. Σλ. *brjegj* (= όρος, μικρό βουνό, λόφος, Σερβ. *brjeg*, Βουλγ. *breg*, Αλβ. *breg-u*, Γερμ. *Berg* - κλιτύς, κρημνός - χείλος, όχθη, όριο).

Οι παραπάνω ερμηνείες είναι συμβατές με την διάχυτη παράδοση, που επιβεβαιώνεται από πολλές επί μέρους τοπωνυμίες, ότι το μέρος πάντα φυλασσόταν στρατιωτικώς. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι, κατά την άπω αρχαιότητα, το βουνό λεγόταν δωρικά «Φούρκος/Φύρκος» (= οχυρό), από όπου, μάλλον, προήλθαν με μεταγλώττιση οι παραπάνω ομοιόσημες και ομόρριζες ξενικές μετονομασίες του, καθώς και το οικωνύμιο Φούρκα [46], που είναι πλησιόχωρη.

Τοπόλιτσα η : Το μεγάλο ρέμα που δέχεται τα νερά της λεκάνης απορροής του χωριού Πεκλάρι [34] και εισδύει στην πεδιάδα Δ της Κόνιτσας από τη θέση «Μπούσ(η)». Υπήρχε και μικρό τοξωτό γεφύρι εδώ, γιατί το ρέμα κατέβαζε πολλά νερά. Πρόκειται για φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Λεύκη | Λευκώνας», από το Σλ. *topol* (= λεύκα, αίγειρος, Λατ. *populus*) + Σλ. τέρμα *-ica*. Τεκ-

μαίρεται ότι το ρέμα ονομάστηκε έτσι, γιατί στην κοίτη του είχε πολλές λεύκες.

Τύμφη η : Πανάρχαιο ελληνικό όνομα του σημερινού βουνού «Καμήλα», με μέγιστο υψόμετρο (2.497 μ). Μάλλον το όνομα υποδηλώνει την τυμβοειδή (τύμβος, ύβος) μορφή των βραχωδών κορυφών του, από όπου μεταφορικώς προέκυψε και το νέο όνομα «Καμήλα».

1) Ο ήλιος πάντα θεοποιούταν από τους ανθρώπους και θεωρούταν **Κύριος** {Adon} του ουρανού, π.χ. ο ηλιακός θεός Άμμων-Ρα των Αιγυπτίων. Η συσχέτιση της λέξης «Αώος» με τον «Ήλιο» έχει και την παρακάτω γλωσσολογική στήριξη:

αρχ. Ελλ. «ηώς/ηώιος» και Δωρ. «αώιος» (= πρωϊνός, ορθρινός), που έχει σχέση με το γλυκοχάραγμα, όταν ανατέλει ο ήλιος.

αρχ. Ελλ. «ηώς», Αττ. «έως», Δωρ. «αώς», Αιολ. «αύως» (= αυγή, το πρωϊνό φως της ημέρας, η ανατολή, η ημέρα, και σαν κύριο όνομα η θεά της αυγής (Ηώς, Λατ. Aurora), η οποία ήταν αδελφή του Ήλιου).

Παραπλήσια με την παραπάνω αντίληψη, ότι το Αώος σχετίζεται με την Ανατολή (του ήλιου), βρίσκουμε και στην ερμηνεία που έδωσε, με βάση τα ανωτέρω γλωσσολογικά στοιχεία στην εφημερίδα «Καθημερινή» 12-2-1967, ο φιλόλογος Νικ. Χαρ. Ρεμπέλης, από τη Βούρμπιανη, ο οποίος γράφει: «Σχετίζω το όνομα Αώος με την λέξιν «έως» ή «ηώς», δωριστί «αώς» (= αυγή). Τα επίθετα «εώος», «ηώος», δωριστί «αώος» εσήμαινον παρ' αρχαίοις: πρωϊνός, ο εξ ανατολών προερχόμενος, ανατολικός (αφού «έως» εσήμαινεν και την ανατολήν). «Ηώος», λοιπόν, και δωριστί «Αώος» (= πρωϊνός, ανατολικός), [πρβλ. «Ήπειρος» και δωριστί «Άπειρος», επειδή οι τα παράλια μόνον οικούντες, λόγω των δυσβάτων ορέων, δεν επροχώρουν εις το εσωτερικόν]. Εντεύθεν εικάζομεν ότι ο ποταμός αυτός ονομάσθη υπό των κατοικούντων τα παράλια μόνον προγόνων μας «Αώος», ως προερχόμενος και πηγάζων εξ ανατολών. Και ήτο, νομίζομεν, φυσικόν οι παλαιοί Δωριείς, γνωρίσαντες αυτόν κατά τας εκβάλας, να τον ονομάσουν ούτω, δηλ. «Αώος», αφού δι' αυτούς ήρχετο εκ του απροσπελάστου εσωτερικού, εξ ανατολών, οπόθεν ο Ήλιος ανατέλει και η κροκόπεπλος Ηώς (Αώς) προπορεύεται του άρματος του Ήλιου».

Και η ονομασία **Αώος**, που αναφέρουν πηγές και ερευνητές, είναι της αυτής θεματικής αρχής και σχετίζεται με το εθνωνύμιο «Παραυαίον» (= Ηπειρωτικό φύλο εγκαταστημένο παρά και ανατολικά του Αώου).

2) Το όνομα **Βοϊούσα** μάλλον είναι ελληνικό, δοθέντος ότι το αλβανικό Vjosë-a δεν έχει καμία σημασία στη γλώσσα αυτή. Αν δεν είναι μετεξέλιξη του Αώος {Αύος}, θα πρέπει να εξηγηθεί από το Ελλ. «βωύ/βοϊζω/βουίζω», οπότε σημαίνει «ποταμός βρέμων», δηλ. ποτάμι που ρέει με βοή, πράγμα που είναι αληθές, λόγω της χειμαρρώδους ροής και της μεγάλης χειμερινής παροχής του ποταμού. Παρόμοια εξήγηση έχει και το όνομα το χωριού «Βωβούσα», που είναι κτισμένο πάνω στο ποτάμι αυτό και έχει τοξωτή λιθογέφυρα συνδέουσα τις δύο γειτονιές του.

Υπάρχει και η άποψη ότι η λέξη Βοϊούσα σχετίζεται με το όνομα του όρους Βόιον, {αρχαιοελληνική ονομασία του συγκροτήματος Γράμμου-Σμόλικα}, και σημαίνει «ποτάμι που πηγάζει από το Βόιο». Φαίνεται πως οι πέραν της επαρχίας βόρειοι κάτοικοι είχαν την εντύπωση ότι το μεγάλο αυτό ποτάμι ξεκινούσε και πορίζονταν τα νερά του από το όρος Βόιον, γεγονός που εν πολλοίς αληθεύει. Γι' αυτό το ονόμασαν «ποτάμι του Βοίου» και μονολεκτικά Βοϊούσα.

Ο Πλούταρχος, Έλληνας Βοιωτός πεζογράφος του 1^{ου} μ.Χ. αιώνα, γράφει ότι **Άνιος** λεγόταν ο σημερινός Αώος ποταμός. Το όνομα αυτό δηλώνει ότι έρρεε προς τα άνω, δηλ. προς το Βορρά. Πράγματι, είναι το μοναδικό ποτάμι της Ηπείρου που είναι «ανιόν», δηλ. κατευθύνεται προς τα άνω, προς την Ιλλυρία, ενώ όλα τα άλλα ρέουν Ν ή ΝΔ.

Ο Αππιανός, Έλληνας Αλεξανδρινός ιστορικός του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, αναφέρει ότι **Άλωρ** λεγόταν ποταμός της Ιλλυρίας, πλησίον του οποίου έγιναν μάχες μεταξύ Καίσαρα και Πομπήιου. Πολλοί ισχυρίζονται ότι πρόκειται για τον σημερινό ποταμό Αώο.

Άλλες πιθανές ονομασίες του ποταμού, τις οποίες αναφέρουν οι πηγές, είναι: **Αράουσα** και **Αίας** (Αίανος).

3) Ο Στράβων λέγει: «... Η μεν Ορεστίς πολλή και όρος έχει μέγα, μέχρι του Κόρακος της Αιτωλίας καθήκον.... ενί μεν δη κοινώ ονόματι καλείται Βόιον το όρος, κατά μέρη δε πολυώνυμον εστί.... φασί δ' από των

υψηλοτάτων σκοπιών αφοράσθαι το τε Αιγαίον πέλαγος και το Αμβρακικόν και το Ιόνιον, προς υπερβολήν οίμαι λέγοντες...».

4) Το σημερινό βουνό **Βόιο** στη Δυτική Μακεδονία, μεταξύ Σαραντάπορου και Αλιάκμωνα, με πιο υψηλή κορυφή τον Πύργο (1.758 μ), παρά το χωριό Κυψέλη [Ψέλτσκο], δεν έχει καμία σχέση με το αρχαίο Βόιο, αφού είναι νεότερη μετονομασία.

5) Παρόλο ότι ο Στράβων, στην παραπάνω σημείωση 3, θεωρεί υπερβολή, το ότι μπορεί να φαίνεται η θάλασσα από τις κορυφές του Βοΐου, εν τούτοις πολλοί ορειβάτες βεβαιώνουν ότι, με αίθριο καιρό και πλήρη ατμοσφαιρική διαύγεια, είναι διακριτή η θάλασσα από την κορυφή του Σμόλικα. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με τη γραφή του Στράβωνα, μας υποχρεώνουν να εντάξουμε στο Βόιο και τον Σμόλικα, αν και μερικοί ταυτίζουν με το αρχαίο Βόιο μόνον τον Γράμμο.

—◆◆◆—

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

[2] Το μυστήριο του γάμου (Μυστήριον τῆς ἑνώσεως)
[3] Το μυστήριο τῆς ἑνώσεως τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ
καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΑΣΤΟΡΟΧΟΡΙΑ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

[2] Τοπωνυμίες του χωριού Βούρμπιανη [Βούρμπιανη]

{Τις περισσότερες πληροφορίες για τα τοπωνύμια του χωριού βρήκα στο βιβλίο του Βουρμπιανίτη Αναστάσιου Ευθυμίου «Η Βούρμπιανη της Ηπείρου», Ιωάννινα 1990}

Αγία Παρακευή η : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο τριγύρω χώρος, σχετικά σιμά στο χωριό, χαμηλότερα από τη θέση «Κρυόβρυσες».

Αγία Τριάδα η : Το ομώνυμο πολύ μακρινό εξωκλήσι και ο τριγύρω χώρος, στα Δ του χωριού.

Άγιοι Ανάργυροι οι : Εξωκλήσι πάνω από το χωριό και ο περίξ χώρος.

Άγιοι Απόστολοι οι : Ομώνυμο εκκλησάκι, αλλά και όνομα της συνοικίας στην οποία ανήκει, άλλως και «Απόστολος μαχαλάς», εκτεινόμενος μέχρι την «Αγορά».

Άι Γιάνν(η)ς ο : Εξωκλήσι στις παρυφές του χωριού, με ομώνυμη βρύση, λίγο πιο κάτω από την «Αγία Παρασκευή», καθώς και όνομα της παρακείμενης συνοικίας, λεγόμενη και «Άι Γιάννης μαχαλάς».

Άι Γιώργ(η)ς ο : Εξωκλήσι και η πλησιόχωρη έκταση, σχετικά κοντά στο χωριό.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Μικρό εκκλησάκι μέσα στο χωριό, στη γειτονιά «Σαρσάδες».

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι Β από το χωριό και σχετικά κοντά.

Άι Κωνσταντίνος ο : Εξωκλήσι στα ΝΑ του χωριού, αρκετά μακρινό, κοντά στο δρόμο προς την Πυρσόγιαννη [39].

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η ράχη όπου είναι κτισμένο, αρκετά μακριά στα Δ του χωριού.

Άι Νικόλας ο : Μικρό εκκλησάκι μέσα στο χωριό, κάτω από την κεντρική πλατεία.

Άι Παντελεήμονας ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι στην Ν παρυφή και είσοδο του χωριού.

Άι Σωτήρας ο | Άι Σωτήρα η : Εκκλησάκι στην παρυφή του χωριού. Εορτάζει την 6^η Αυγούστου, την μεταμόρφωση του Σωτήρος Χριστού, ενώ την επόμενη μέρα γιορτάζει το «Παλιομονάστηρο».

Άι Χαράλαμπος ο : Εξωκλήσι σχετικά κοντά στο χωριό και ο γύρω τόπος.

Ανάληψ(η) η : Το εξωκλήσι της ανάληψης του Χριστού και οι γύρω εκτάσεις, σχετικά μακρινό προς τα Δ του χωριού.

Παλιομονάστηρο το : Θέση ΒΑ από το χωριό και απέναντι από το «Ποτάμι», στα όρια με το μέρος του χωριού Τούρνοβο [44]. Υπάρχει μικρό ναΐδριο, το οποίο

Βούρμπιανη

λειτουργείται την 7^η Αυγούστου, δηλ. την επόμενη μέρα από την «Μεταμόρφωση του Σωτήρος».

Παναγιά η : Η κεντρική εκκλησία στο μέσον του χωριού, αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, που γιορτάζει την 15^η Αυγούστου. Στην πίσω πλευρά της βρίσκεται το νεκροταφείο του χωριού.

Παναγιωπούλα η : Το μικρό εκκλησάκι του νεκροταφείου, πίσω από την κεντρική εκκλησία «Παναγιά», που γιορτάζει το γενέσιον της Θεοτόκου την 8^η Σεπτεμβρίου.

Αγορά η | Αργαστήρια τα : Το κέντρο του χωριού με τα διάφορα καταστήματα, καφεενία, εργαστήρια.

Αμπέλ(ι) του Ντούμα το : [Στ' Ντούμ' τ' αμπέλ'] Περιοχή πέρα από το «Ποτάμι» και χαμηλότερα από τη θέση «Κόντσμα του Ζολώτα», όπου το γνωστό στο χωριό γένος *Ντούμας/Δούμας* είχε αμπέλι.

Αμπέλια του Πέτρου τα : [Στ' Πέτρ' τ' αμπέλια] Βοσκήσιμη περιοχή ΒΔ του χωριού, όπου κάποτε είχε αμπέλια κάποιος ονόματι *Πέτρος*.

Ανήλιο το : Μέρος Α/ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», το οποίο είναι όντως ανήλιο. Ως τοπωνυμία υπάρχει σχεδόν σε όλα τα χωριά, π.χ. Κεράσοβο [17], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Αρατροβιές οι : Θέση κάτω από την τοποθεσία «Τράφοι», εκτεινόμενη μέχρι το «Ποτάμι». Παρεμφερής λέξη σημαίνουσα «Νεροτριβές», λεγόμενες τοπικώς και «ντριστέλλες/δριστέλλες». Όρα και «Νεροτρουβιές». Ιδέ και «N(η)τρουβιές» στη Μόλιστα [27].

Ασβεσταριά η : Θέσεις όπου λειτουργούσαν ασβεστοκάμινοι, (*ασβεσταριά*, στην επιχώρια γλώσσα), π.χ. στις τοποθεσίες «Αγία Τριάδα», «Βυρό» και «Κρούσια». Υπάρχει και η «Παλιά ασβεσταριά» στην τοποθεσία «Μηλιά του Γκιώνη».

Ασπρόπετρα η : Θέση υψηλόσταθμη πέρα από το «Ποτάμι», με χαρακτηριστικό λευκό ασβεστολιθικό βράχο/πέτρα.

Ασπρόχωμα το : Θέση με αργιλικό ή ασπριδερό έδαφος, όχι μακριά από το χωριό.

Ασπροχώματα τα : Θέση σχετικά μακρινή στα Ν του χωριού, χαμηλότερα από τη «Ράχη της Τζιώτζαινας», όπου το έδαφος έχει άσπρη απόχρωση ή είναι αργιλικό, εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Πηλοί».

Αχυρώνες οι : Καλύβες πέρα από το «Ποτάμι», αρκετά υψηλά και νότια από την «Πέτρα τσουρτσουλωτή», σε δασώδη περιοχή.

Βαθύλακκος ο | Μαύρος ο : Ρέμα σε βαθιά σκοτεινή χαράδρα N/NA του χωριού, λεγόμενο συχνά και «Μαύρος». Ήταν το έσχατο σημείο κατευόδωσης των ξενητεμένων.

Βαρβάρα η : Τοποθεσία με βρύση στην άκρη του χωριού, καθώς και ονομασία της μιας εκ των δυο κάτω από την «Αγορά» συνοικιών του χωριού, με την οποία και εφάπτεται. Η άλλη κάτω συνοικία είναι οι «Μπούκηδες». Λέγεται ότι το χωριό πρωτοκτίστηκε σε τούτη τη θέση, σε απώτερους αιώνες. Τώρα δεν σώζονται ίχνη ναού ή εικονοστασίου. Πρέπει, όμως, να υπήρχε κάτι σχετικό, όπως δείχνει η ονομασία.

Βαρ(ι)κό του Λιάκου το : Υγρότοπος δυτικά από το εξωκλήσι «Άγιοι Ανάργυροι». Στην τοπική γλώσσα «βαρ(ι)κό» (= έκταση/χωράφι με έδαφος υδατοβριθές και βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος». Το γένος Λιάκος υπήρχε παλιά στο χωριό και μάλλον εδώ θα είχε κάποιο χωράφι.

Βαρ(ι)κό του Λίγδα το : Τόπος με ύφυγρο έδαφος και αναβλύζοντα νερά. Στην τοπική γλώσσα «βαρ(ι)κό» (= έκταση/χωράφι με έδαφος υδατοβριθές και βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος». Το παρωνύμιο Λίγδας υπήρχε παλιά στο χωριό και μάλλον εδώ θα είχε κάποιο χωράφι. Όρα και «Βυρό του Λίγδα».

Βάτρα του Λιάκου η : Μέρος μακρινό Δ του χωριού προς τον «Άι Λιά», όπου είχε την εστία/λημέρι κάποιος με όνομα ή επώνυμο Λιάκος. Ερμηνεύεται ως «Εστία του Λιάκου», από το τοπικό «βάτρα» (= το βάθρο/βάση της εστίας όπου καίει η φωτιά, επίπυρον, πυροδαίσιον) < κατά Ησύχιο αρχ. Ελλ. «βάτρα» (= θεμέλιο, βάθρο, βήμα, βάση θρόνου ή βωμού) > Αλβ./Ρουμ./Σλ. vatra (= εστία) και με την έννοια της διαμονής. Το Λιάκος (= Ηλίας) συνήθως είναι όνομα. Κατ' εξαίρεση οικογένεια με επώνυμο Λιάκος υπήρχε στο χωριό. Μυθολογείται ότι επί τουρκοκρατίας ένας οπλαρχηγός Νικόλας Λιάκος, καταγόμενος από αυτήν την οικογένεια, είχε εδώ τα λημέρια του.

Βλαχόστρατα η : Μονοπάτι που οδηγεί στα βλάχικα «κονάκια» ψηλά στο βουνό. Στην τοπική γλώσσα «στράτα» (= δρόμος, μονοπάτι) < Λατ. strata via (= στρωμένη οδός, στρωτή). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24] και Ζέρμα [12].

Βούρμπιαν(η) η : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο δεν άλλαξε. Ερμηνεύεται, με αριθ. 2, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Βουτυρόπετρα η : Βράχος απέναντι από το «Ποτάμι» κοντά στη θέση «Ματέρι». Μάλλον έχει σύσταση μαλακιά, δηλ. από συμπιεσμένη μάργα, και ονομάστηκε έτσι μεταφορικώς.

Βρύσες οι : Ευρεία ισόπεδη έκταση κάτω από την τοποθεσία «Βαρ(ι)κό του Λίγδα», με βρύσες και υδρομάστευση, παρά την «Αγία Τριάδα».

Βούρμπιανη

- Βρύσ(η) στα Πλατόνια η :** Πηγή στη θέση «Πλατόνια».
- Βρύσ(η) στο Στενό η :** Πηγαία ανάβλυση στη θέση «Στενό».
- Βρύσ(η) της Κυράννωσ η :** Βρύση στα Δ του χωριού με κρύο και άφθονο νερό, η οποία αποδίδεται σε κάποια γυναίκα ονόματι *Κυράννα/Κυράννω*, πρόσωπο άγνωστο.
- Βρύσ(η) του Γελαδάρ(η) η :** [Στ' Βρύσ' τ' Γελαδάρ'] Υποπεριοχή στη θέση «Σιάδι» με βρύση, αποδιδόμενη σε κάποιον ονομαζόμενο *Γελαδάρης* ή επαγγελλόμενο τον *γελαδάρη* του χωριού. Άλλοτε γινόταν εδώ το πανηγύρι του «Άι Λιά». Το επώνυμο *Γελαδάρης* αφθονεί στο Κεράσοβο [17].
- Βρύσ(η) του Γεράν(η) η :** [Στ' Βρύσ' τ' Γεράν'] Βρύση στον «Απόστολο μαχαλά» και μέσα στον «Τράφο», αποδιδόμενη σε κάποιον με επώνυμο *Γεράνης*. Αυτό το επίθετο είναι άγνωστο τώρα στο χωριό.
- Βρύσ(η) του Γκίν(η) η :** Βρύση μέσα στο «Λάκκο του Γκίνη», προς τη μεριά της συνοικίας «Σαρσάδες». Αποδίδεται ως «Βρύση του Γιάννη», από το Αλβ. Gjini (= Γιάννης). Άλλοτε στο χωριό υπήρχε το επώνυμο *Γκινάκος* (= Γιαννάκης). Ιδέ και «Ρόγκι του Γκίνη» στο Τούρνοβο [44].
- Βρυσούλα η :** Μικροπηγή στα Δ του χωριού.
- Βρωμονέρ(ι) το :** Μέρος πέρα από τον «Μεγαλάκκο». Το νερό που αναβλύζει σε τούτο το μέρος έχει δυσσομία, δηλ. βρωμάει, οπόθεν προέκυψε και η τοπωνυμία. Υπάρχει ως τοπωνυμία σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Καστάνιανη [16], Σέλτση [41] και αλλού.
- Βυρό το | Βυρός ο :** Εκτεταμένο σύδενδρο μέρος στα Α του χωριού, αρκετά υψηλό, πέρα από το «Ποτάμι», στα όρια με τη Σέλτση [41] στην οποία μερικώς ανήκει. Ερμηνεύεται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < Ελλ. ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω, ακμάζω, πρασινίζω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. bua), «βρύλον» (= βούρλο, ελόφυτο, σπάρτο) > Ρουμ. vîrtor (= κάθυγρος τόπος, τέναγος), παλ. Σλ. vritjrij (= ποτιστικός λαχανόκηπος). Η λέξη προέκυψε από το αρχ. Ελλ. «βρύον έδαφος» ή απλώς βρύον και με αναγραμματισμό «βυρόν». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Φυτόκος [46], Σταρίτσιανη [42], Σέλτση [41] και αλλού.
- Βυρό του Λίγδα το :** [Στ' Λίγδα το βυρό] Λιβαδότοπος και δάσος λίγο χαμηλότερα από το «Μαυρορούμανο», Δ του χωριού, με έδαφος ύφυγρο από αναβλύζοντα νερά που σχηματίζουν «(ο)βουρούς» (= λάκκους, λακκούβες με νερό). Αποδίδεται ως «Ανάβρυτα του Λίγδα», όπου *Λίγδας* είναι το παρωνύμιο κάποι-

ου ιδιοκτήτη. Για την ερμηνεία ιδέ «Βυρό». Όρα και «Βαρ(ι)κό του Λίγδα».

Γαλαζιόχωμα το : Τοποθεσία Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και πάνω από την τοποθεσία «Κύρ' τα σιάδια», όπου το έδαφος έχει γαλάζια απόχρωση, λόγω μεταλλικών οξειδίων. Εξ αυτού του λόγου προέκυψε και η ονομασία. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Φυτόκο [46].

Γαλάν(η)ς ο : [Στ' Γαλάν'] Χωράφια δίπλα και Ν από τον «Μεγαλάκκο». Βεβαίως είναι κτητορωνυμία, αφού το επώνυμο *Γαλάνης* υπήρχε στο χωριό και εδώ θα είχαν κτήμα.

Γελαδομάντρ(ι) το : Θέση βόρεια και πέρα από τον «Μεγαλάκκο», όπου στάλιζαν τα γελάδια του χωριού.

Γιατίκ(ι) το : Είναι περιοχή αμπελική κείμενη κάτω από την τοποθεσία «Τόσης/Τόσηδες». Εξηγείται ίσως ως «Πλαγιασμένο | Ξαπλωμένο», εννοείται κλήμα/άμπελος, από το Τουρκ. *yatik* (= κατάκλιση/πλάγιασμα σε κρεβατι). Θα υπήρχαν εδώ πολλές κληματαριές με κρεβατίνες/πέργολες. Ιδέ ομοιόσημη «Περγουλιά» στο Πληκάτι [37], Σταρίτσιανη [42], Κεράσοβο [17].

Από το Αλβ. *gjatë* (= μακρύς, μακρός) και το σχετικό αλβανογενές επώνυμο *Γκιάτας/Γιάτας* (= Μακρής), το οποίο υπήρχε παλιά στη Βούρμπιανη, δεν φαίνεται ότι μπορεί να δοθεί πειστική ερμηνεία, εκτός και αποδοθεί ως «Μακρινάρι».

Γιτοί οι : [Στ'ς Γιτούς] Περιοχή στα ΒΑ του χωριού με ασταθές έδαφος. Από το θέμα *gjt-* του Βουλγ. *gjtam/gjtnam/gjtna* (= αναποδογυρίζω, ανατρέπω, σωριάζομαι, κουτρουβαλώ, κομματιάζομαι), θα αποδιδόταν ως «Κατολισθήσεις | Εδαφικές κρημνίσεις».

Γκαντένω η : Θέση με μικρή βρυσούλα, άλλοτε λιθόκτιστη. Ερμηνεύεται ως «Κτιστή | Δομημένη», με αναφορά στη βρύση, από το τοπικό μαστόρικο/κουδαρίτικο «γκαντένος/γκαντέμος» (= τοίχος, τοιχοποιΐα) < αρχ. Ελλ. «κατά» + «δέμω» (= κτίζω, δομώ).

Γκόλιο το : Η γυμνή κορυφογραμμή του Γράμμου, Δ του χωριού και Β από το βουνό «Καμενίκος» του Ίσβορου [13], με ομώνυμη κορυφή (~ 1.934 μ), όπου σμίγουν τα σύνορα με τα χωριά Λεσκάτσι [22], Ίσβορος [13], Πυρσόγιαννη [39]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Φαλακρό» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Γκορτσιά της Ντόβαινας η : Μικροπεριοχή της θέσης «Πουριά», όπου υπήρχε μεγάλη αγριοαχλαδιά κάποιας *Ντόβαινας*, ανδρωνυμία από το υπαρκτό στο χωριό γένος *Ντόβας/Δόβας*. Στην τοπική γλώσσα «γκορτσιά» (= αγριοαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά).

- Γκορτσιά της Τζοφώλαινας η :** Θέση βόρεια και πέρα από τον «Μεγαλάκκο» με χωράφια. Σε χωράφι κάποιας από το γένος *Τζοφώλης*, το οποίο υπήρχε παλιά στο χωριό, ήταν κάποια χαρακτηριστική αγριοαχλαδιά (γκορτσιά, στην τοπική γλώσσα).
- Γκορσιά του Πατίκα η :** Μικροπεριοχή κάτω από τη θέση «Πλέπλια», όπου θα υπήρχε αγριοαχλαδιά (γκορτσιά, στην τοπική γλώσσα) σε χωράφι κάποιου από το ακουστό στο χωριό γένος *Πατίκας*.
- Γκορτσιά του Σιούμπου η :** Θέση Β του χωριού με χωράφια. Γένος με επώνυμο *Σιούμπος* ήταν άλλοτε στο χωριό. Σε χωράφι τους θα υπήρχε κάποια χαρακτηριστική αγριοαχλαδιά (γκορτσιά, τη λένε οι ντόπιοι).
- Γκρεμούρα η | Γκρεμούρες οι :** Τοποθεσία με χωράφια χαμηλότερα από τη θέση «Σιάδι του παπά», διαρρεόμενη από τον «Λάκκο της Γρεμούρας», του οποίου οι όχθες είναι απόκρημνες, εξού η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27].
- Γούλιας ο :** [Στ' Γούλια] Σχετικά κοντινή τοποθεσία στο Β του χωριού. Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Γιώργος* (*Γούλας/Γούλιας*, στην επιχώρια διάλεκτο) είχε εδώ κτήματα.
- Γράβος ο :** Μέρος κοντινό στο χωριό. Είναι φυτωνυμία, γιατί τοπικώς «γράβος» (= το δένδρο καρπίνος) < αρχ. Ελλ. «γαύρος/εγγραύλης», με ήμερο φύλλωμα.
- Γραμματ(ι)κός ο :** [Στ' Γραμματικού] Σχετικά ομαλός λιβαδότοπος στα Β/ΒΑ του χωριού, εκτεινόμενος και εκείθεν του «Μεγαλάκκου» μέχρι τα όρια με το Λεσκάτσι [22], με βόρεια και ομώνυμο «Σιάδι του Γραμματικού», που ανήκε ή την νεμόταν ο *Κάππος Ντούμαρης*, επιλεγόμενος και *Βουρμπιανίτης/Γραμματικός*, επειδή ήταν γραμματικός του Αλή Πασά. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στρατιανή [49].
- Γύφτος ο :** [Στου Γύφτου] Άλλη ονομασία της βρύσης «Ιτιά», επειδή είναι κοντά στα γύφτικα καλύβια.
- Δέντρος του Γιαννάκου ο :** Μικροπεριοχή μακρινή χαμηλότερα από τη θέση «Μαυρομπίνα». Αποδίδεται ως «Βαλανιδιά του Γιαννάκου», από το τοπικό «δέντρος» (= δρυς, βαλανιδιά), που θα υπήρχε, ως σήμα της περιοχής, σε κτήμα κάποιου με επώνυμο *Γιαννάκος/Γιαννακός*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Ιδέ και «Ράχη του Γιαννάκου».
- Δέσ(η) η :** Θέση στο ρέμα «Μεγαλάκκος», όπου υπήρχε «δέση» για την παροχέτευση του νερού. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Μόλιστα [27], Κάντσικο [15] και αλλού.
- Εζερός ο :** [Στον Εζερό | Στο Νεζερό] Δασική και λιβαδική περιοχή κοντά στα ελ-

ληνοαλβανικά σύνορα, μέσα στο «Λιβιάδι του Τζιώτζιου», όπου αναβλύζουν νερά σχηματίζοντα μικρές λιμνούλες. Αποδίδεται ως «Λίμνη», από το παλ. Σλ. jezero (= λίμνη, Βουλγ. ezero). Στο γειτονικό Λεσκάτσι [22] υπάρχει ομοίωση «Ιζερό» και στη Μόλιστα [27] «Αζέρι».

Έλατος ο : Ελατοδάσος πιο χαμηλά από τη θέση «Στρουγκάνι». Κάποιος χαρακτηριστικός έλατος θα ήταν το τοπόσημο του χώρου. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Ζαμάν(η)ς ο : [Στ' Ζαμάν'] Θέση μέσα στη ευρύτερη περιοχή «Στανιές», στα Α του χωριού και πέρα από το «Ποτάμι», όπου είχε κτήματα το γένος Ζαμάνης, πολύ γνωστό άλλοτε στο χωριό. Στην τοπική γλώσσα «ζαμάνι» (= γέρικο βόδι) Τουρκ. zaman (= χρόνος, καιρός, εποχή).

Ζίντρια τα : Τοποθεσία κοντινή στο χωριό με πολλούς αναλημματικούς τοίχους (πεζούλια) για την διαμόρφωση κήπων. Ερμηνεύεται ως «Πεζούλια | Τοίχοι», από το παλ. Σλ. zidj (= τοίχος, Σερβ./Βουλγ./Ρουμ. zid) » Βουλγ. zidarija (= τοίχωμα, τοιχοποιία, τοιχοδομή, Ρουμ. zidărie).

Θάνος ο : [Στ' Θάνου] Είναι κτηροριωνυμία, γιατί τα χωράφια ανήκαν στο υπαρκτό στο χωριό γένος Θάνος.

Ιτιά η : [Στ'ν Ιτιά > Σ' Νιτιά] Πηγή κοντά στα γύφτικα καλύβια που σφαινόταν από χαρακτηριστικό δένδρο ιτιάς, εξού και η ονομασία. Λόγω της γειτνίασης με τους γύφτους ονομάζεται και «Στους γύφτους».

Καλάμ(ι) το : Μέρος Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», όπου φύτευαν καλάμια. Ως τοπωνυμία απαντάται και σε άλλα χωριά, π.χ. Κάντσικο [15], Φυτόκος [46] και αλλού.

Καλύβα του Θύμιου η : Τοποθεσία πάνω από τη θέση «Μαραντάκια», στην οποία κάποιος Θύμιος, άγνωστος κατά τα λοιπά, είχε την καλύβα του.

Καλύβα του Ντόντ(η) η : Θέση Β του χωριού σχετικά μακρινή, όπου είχε καλύβα κάποιος από το γένος Ντόντης (= Θεόδωρος), το οποίο μνημονεύεται στο χωριό.

Καλύβα του Σιούντα η : Θέση απόμακρη στα ΝΑ του χωριού, όπου είχε καλύβα κάποιος με επώνυμο Σιούντας, επίθετο υπαρκτό άλλοτε στο χωριό. Ιδέ και τοπωνυμία «Σιούντας» στο Κάντσικο [15].

Κανναβοκήπια τα | Κανναβόκηπα τα : Χωράφια κοντά και ΒΔ του χωριού, όπου, πάλαι ποτέ, καλλιεργούσαν κάνναβη. Ιδέ και τοπωνυμία «Λινοτόπι». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κεράσοβο [17], Μόλιστα [27], Ίσβορος [13], Λεσκάτσι [22].

Κάντρος ο : Μέρος χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Άγιοι Ανάργυροι». Ερμηνεύεται ως «Τετραγωνισμένος | Τετράγωνος», από το Λατ. quadrus (= τετράγω-

νος), ίσως επειδή τα εκεί κτήματα είχαν ορθογωνισμένη μορφή. Εντεύθεν και το Ελλ. «κάδρο» (= πλαίσιο, κορνίζα, Ρουμ. cadru, Βλαχ. kadru, Βουλγ. kadro).

Καπρίτσα η : Ερμηνεύεται «Αγριόγιδο | Ερίφιο», ως υποκορ. από τα Λατ. capra/caprea (= αίγαγρος) και caper (= τράγος, αίγα) > Βλαχ./Ρουμ. capra (= γίδα) + Ελλ. υποκορ. τέρμα -ίτσα. Είτε σε τούτη τη θέση θα ζούσαν αγριόγιδες/αίγαγροι, που υπήρχαν άλλοτε στα ορεινά, είτε ήταν τόπος απομόνωσης εριφίων μετά τον απογαλακτισμό τους.

Καραμήτσ(η)ς ο : [Στ' Καραμήτσ'] Τοποθεσία Δ του χωριού σχετιζόμενη με κάποιον με επώνυμο *Καραμήτσης*, που ήταν υπαρκτό άλλοτε στο χωριό.

Καρ(γ)υές του Τσεπέλ(η) οι : [Στ'ς Καρ(γ)υές τ' Τσεπέλ'] Μεγάλης έκτασης τοποθεσία βόρεια από τον «Λάκκο της Γκρεμούρας», όπου υπήρχαν καρυδιές (*καρυές/καργυές*, στην τοπική γλώσσα), οι οποίες σχετίζονται με κάποιον με επώνυμο *Τσεπέλης*. Το γένος αυτό υπήρχε άλλοτε στο χωριό, όπως και στο γειτονικό Λεσκάτσι [22]. Στα Τουρκ. *zerel* (= σκουπίδι, βρομιά).

Καρ(γ)υές Στραταίικες οι : [Στ'ς Στραταίικες καρ(γ)υές] Τόπος με καρυδιές σε χωράφι του γένους *Στράτος*, το οποίο υπήρχε στο χωριό.

Καρδάρ(ι) το : Είναι η πιο ψηλή κορυφή (~ 1.934 μ) της υψηλόσταθμης ραχιαίας περιοχής μεταξύ των κορυφών «Γκόλιο» και «Νταμπόρι», όπου σμίγουν οι βοσκοτόποι των όμορων χωριών. Λόγω της μορφής της ονομάστηκε έτσι, αφού ομοιάζει με «καρδάρι» (= αλμογεύς, πέλλα, ξύλινος κάδος για το άρμεγμα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37]. Συχνά τις κορυφές τις ονομάζουν με ονόματα σκευών με τα οποία τυχαίνει να ομοιάζουν, π.χ. η κορυφή «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17].

Καροπούλια τα : Εφαπτόμενη με το χωριό περιοχή με μικρή βρύση, παρά τον «Αι Χαραλαμπίο». Υπήρχαν εδώ πολλές μικρές καρυδιές (*καρυές/καργυές* > *καροπούλι/καροπούλι*, στην τοπική γλώσσα), από όπου και η ονομασία. Όρα «Καραπούλια» στη Μόλιστα [27].

Καρτσιοβίτ(η)ς ο : [Στ' Καρτσιοβίτ'] Τοποθεσία χαμηλά προς το «Ποτάμι», όπου είχε κτήματα το γνωστό στο χωριό γένος *Καρτσιοβίτης*. Λέγεται ότι ο γενάρχης τους ήλθε στο χωριό από την επαρχία «Καρατζιόβας» {τώρα Αλμωπίας και τέως Ενωτίας} της Δ. Μακεδονίας, εξού και το όνομά τους.

Καστούκ(ι) το : Κοντινή στο χωριό τοποθεσία. Ερμηνεύεται είτε ως «Σπίτι», υποκορ. του Βουλγ. *kjzta* (= οικία, Σερβ. *kuca*), {με τροπή του ημίφωνου j σε a και όχι σε u}, είτε ως «Αχυρώνας», από το Αλβ. *kashtë-a* (= άχυρο), κατά το ομοίσημο «Σαμανίκες» στο Κάντσικο [15]. Κάποιο μικρό κτίσμα θα υπήρχε εκεί.

Κάστρο το : Απόκρημνος μεγάλος βράχος A/BA του χωριού και η πέριξ περιοχή,

πέρα από το «Ποτάμι». Λόγω της μορφής του βράχου, που θυμίζει «κάστρο» (= φρούριο) < Λατ. castrum (= έρυμα, φρούριο), ονομάστηκε έτσι όλη η περιοχή. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], καθώς και ομοιόσημα «Πετεινόκαστρο», «Καστέλι» στον Ίσβορο [13].

Κάτω γιοφύρ(ι) το : Θέση στο «Ποτάμι» και οι αμφίπλευρες πλαγιές, στα ΝΑ του χωριού. Φαίνεται πως εδώ υπήρχε κάποτε γεφύρωση.

Κελί το : Το κέντρο της συνοικίας «Σαρσάδες». Κάποιο κελί θα υπήρχε εκεί, άγνωστο για ποια χρήση.

Κερασιές οι : Μικρή περιοχή στα Β του χωριού, πέρα από το «Τσερροπήγαδο». Και άλλη περιοχή στα νότια του χωριού ονομάζεται επίσης έτσι. Φαίνεται πως φυούνταν εκεί κερασιές.

Κεφαλόβρυσο το : Υποπεριοχή της θέσης «Στανιές» χαμηλά στο «Ποτάμι», όπου αναβλύζει πολύ νερό.

Κόκκινο λιθάρ(ι) : Υποπεριοχή στο πάνω μέρος στην «Κρούσια» που σημαίνεται από μεμονωμένο και διακριτό βράχο κόκκινης απόχρωσης.

Κοκκινόπετρα η : Τοποθεσία στα Α/ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», με ευδιάκριτη μεγάλη πέτρα/βράχο κόκκινης απόχρωσης. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει και σε άλλα χωριά, π.χ. στο Τούρνοβο [44].

Κοκκινόχωμα το : Περιοχή με χωράφια που έχουν έδαφος με κόκκινη απόχρωση. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46] και «Κοκκινός» στη Σέλτση [41].

Κοντογιάνν(η)ς ο : [Στ. Κοντογιάνν'] Είναι κτητορωνυμία. Οικογένεια με επώνυμο Κοντογιάννης υπήρχε στο χωριό, και εδώ θα είχε τα χωράφια της.

Κόντσμα του Ζολώτα το : Θέση πέρα από το «Ποτάμι», όπου υπήρχε εικονοστάσι (κόντσμα/κόντζμα, στην επιχώρια γλώσσα) σχετιζόμενο με το γνωστό άλλοτε στο χωριό γένος Ζολώτας.

Κόντσμα του (Οι)κονόμου το : Θέση πέρα από τον «Μεγαλάκκο», όπου κάποιος με επώνυμο Οικονόμος, γένος που υπήρχε στο χωριό, είχε στήσει ένα εικόνισμα (κόντσμα/κόντζμα, στην τοπική γλώσσα).

Κόντσμα του Τσιαμένου το : Θέση με εικόνισμα (κόντσμα/κόντζμα, στην επιχώρια γλώσσα) στο μονοπάτι προς το εξωκλήσι της «Ανάληψης». Το επώνυμο Τσιαμένος ομολογείται ακόμη στο χωριό.

Κόσκα ο : [Στον Κόσκα/Κοζκα] Υψηλόσταθμη δασική έκταση και βοσκότοπος στα Δ/ΒΔ του χωριού, στο σύνορο με το Λεσκάτσι [22]. Αποδίδεται ως «Αγριόγατος», από το παλ. Σλ. koʒjka/koʒka (= αίλουρος, γάτα, γαλή, Λατ. felis/catus). Οι αυτόχθονες μαρτυρούν ότι στα δάση των Μαστοροχωρίων ζει ένα είδος αι-

λουροειδούς ονομαζόμενο «αγριόγατος» (= το αιλουροειδές *felis silvestris*).

Κουλούρια τα : Περιοχή χαμηλόσταθμη με κήπους, παρά την «Ποταμιά». Μάλλον οι κήποι θα είχαν στρογγυλές/κουλουροειδείς περιφράξεις και ονομάστηκε εξ αυτού η περιοχή.

Η ερμηνεία «Νεκροταφεία», από το σπάνιο τοπικό «κουλούρι» (= νεκροταφείο), με την έννοια της κυκλικής περιμάντρωσης, δεν φαίνεται πιθανή, λόγω του πληθυντικού αριθμού. Ιδέ και «Κουλούρι» στη Μόλιστα [27] και Φυτόκο [46].

Κουμπλιές οι : Υψηλόσταθμη έκταση, στο πάνω μέρος της περιοχής «Κρούσια». Είναι φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Κορομηλιά | Αγριοκορομηλιά», από το τοπικό «κουμπλιά» (= κορομηλιά, το οπωροφόρο δένδρο *προύνος η εμβόλιμος*, αρχ. Ελλ. «βράβυλος», Αλβ. *kumbullë*). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Κούτσουρα τα : Περιοχή με πολλά μεγάλα δένδρα, αλλά και κατακείμενους κορμούς, όπου συνήθως έκοβαν ξύλα οι χωριανοί. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], Λεσκάτσι [22] και βουνό «Κούτσουρο» στη Ζέρμα [12].

Κουφάλες οι : Δασωμένο απόμακρο μέρος με μεγάλο υψόμετρο, ΒΔ του χωριού. Θα υπήρχαν εκεί γέρικα δένδρα (οξιές) με κουφάλες και εξ αυτού προέκυψε η ονομασία.

Κρασιά η : [Στ' Γκρασιά] Περιοχή παρα από το «Ποτάμι» και ομώνυμη ράχη που φτάνει μέχρι αυτό. Κάποια χαρακτηριστική κρασιά θα υπήρχε εδώ.

Κρασιά του Μηλιών(η) η : [Στ' Μηλιών' τ' γκρασιά] Βοσκοτόπος με σημαδιακή κρασιά, ανήκουσα σε κάποιον με επώνυμο *Μηλιώνης*. Ιδέ και «Μηλιώνης» στη Ζέρμα [12].

Κρασιά του μιλωνά η : Τοποθεσία κάτω από τον «Ντεμίλογκο». Σε χωράφι που είχε εκεί κάποιος παλιός μιλωνάς υπήρχε μεγάλη κρασιά, η οποία σήμαινε τον τόπο και τον ονομάτισε.

Κρεβάτια τα : Χωραφότοπος Β του χωριού, όπου οι αγροί είναι διατεταγμένοι βαθμιδωτά (σε *κρεβάτια*, στην τοπική γλώσσα) με πεζούλια ξηρολιθιάς, για να είναι ομαλοί. Ιδέ ομοιόσημη «Στελίστα» στον Ίσβορο [13].

Κρικών(η)ς ο : [Στ' Κρικών'] Τόπος απέναντι από το «Ποτάμι», αρκετά υψηλός. Είναι κυριωνυμία. Λέγεται ότι εδώ σκοτώθηκε από Τούρκους ο *Κρικώνης*, ψυχογιός του Βουρμπιανίτη οπλαρχηγού *Νικόλα Λιάκου*.

Κρούσια η : Ευρεία και υψηλόσταθμη περιοχή, καλό βοσκοτόπι, απόμακρη σε ΝΔ κατεύθυνση, στα όρια με το χωριό Πυρσόγιαννη [39]. Επί τουρκοκρατίας, είχε αμφισβητηθεί η κυριότητα της υποπεριοχής «Κάτω Κρούσια» από την Πυρσόγιαννη [39] και έγιναν επεισόδια μεταξύ των δύο χωριών. Τελικώς, κατά την δε-

καετία του 1890, το θέμα διευθετήθηκε υπέρ της Βούρμπιανης [2] δικαστικώς, αλλά και με διαιτησία από δημογέροντες άλλων πλησιόχωρων χωριών. Αποδίδεται ως «Αχλαδιά», από το Βουλγ. *kruza* (= αχλαδιά) < παλ. Σλ. *kruzjka/kruška* (= αχλαδιά, Σερβ. *kruška*). Ιδέ ομοιόσημη «Κρούσιανα» στη Ζέρμα [12].

Κρυόβρυσες οι : Θέση ψηλότερα από το εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή», στην οποία υπάρχουν πηγές/βρύσες με κρύο νερό, απ' όπου υδρεύεται τώρα το χωριό.

Κρυφή η : [Στην Κρυφή > Σ' Γκρυφή | Σ' Γκρυφή τ' βρύσ'] Βρύση μέσα σε πυκνό δάσος και επομένως κρυφή.

Κύρ(η) τα σιάδια : [Στ' Κυρ' τα σιάδια] Σχετικά ομαλή αμπελική περιοχή Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και αρκετά ψηλά, η οποία μερικώς ανήκει στη Σελτση [41]. Τα εκεί ισώματα (*σιάδια*, στην τοπική γλώσσα), άλλοτε ανήκαν σε κάποιον με επώνυμο *Κύρης*, επίθετο άγνωστο σήμερα. Όρα και «Μώρ τα σιάδια» στο Κεράσοβο [17].

Κυρκαίικα τα : Χωράφια που ανήκαν σε κάποιον ονόματι *Κύρκας* ή οικογένεια με επώνυμο *Κύρκος*. Στα Μαστοροχώρια το *Κύρκας* είναι πάντα κύριο όνομα και όχι επώνυμο.

Λακκόπουλο το : [Στο Λακκόπ'λο] Μικρό ρέμα (*λάκκος*, στην επιχώρια γλώσσα) του χωριού.

Λάκκος στο Σνίμιαλο ο : Το ρέμα που διαρρέει τη θέση «Σνίμιαλο».

Λάκκος της Γκρεμούρας ο : Το ρέμα στην τοποθεσία «Γκρεμούρα».

Λάκκος της Μέξιας ο : Μικρό ρέμα/λάκκος με βρύση μέσα στο χωριό, που χωρίζει τον «Απόστολο μαχαλά» από τον «Άι Γιάννη μαχαλά». Το επώνυμο *Μέξας/Μέξης*, γνωστό και σύνηθες αλλού, καθώς και στην Αλβανία, δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό, ούτε και είναι ακουστή κάποια γυναίκα με αυτό το ανδρωνύμιο. Αν προέρχεται από το Σερβ. (*u*)mekšati (= μαλακώνω) < Σερβ. *mek/mekan* (= μαλακός) και το Βουλγ. *meko* (= μαλακό, απαλό, ήπιο, αβρό) < παλ. Σλ. *mjakjko* (= μαλακό), τότε *Μέξιας* (= μαλακός, ήπιος) ή κάτι παρόμοιο. Και στην μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο «μέκος» (= μαλθακός, τρυφερός, θηλυπρεπής).

Λάκκος της Σιουμάρας ο : Το ρέμα που διασχίζει την τοποθεσία «Σιουμάρα».

Λάκκος της Τζιούλως ο : Ρέμα (*λάκκος*, στην επιχώρια γλώσσα) που σχετίζεται με κάποια *Τζιούλω* (= Γιώργαινα), από το τοπικό *Τζιούλης* (= Γιώργος), αν δεν είναι παραφθορά του ακουστού στο χωριό επωνύμου *Ζιούλας*.

Λάκκος του Γκίν(η) ο : Μικρός χείμαρρος/ρέμα μέσα στο χωριό, που χωρίζει τις γειτονιές «Σαρσάδες» και «Σιομπάδες». Στην τοπική γλώσσα «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος). Αποδίδεται ως «Ρέμα του Γιάννη», από το Αλβ. *Gjini* (= Γιάννης).

Βούρμπιανη

Στο χωριό υπήρχε επώνυμο *Γκινάκος*, δηλ. μικρός Γιάννης. Ιδέ «Βρύση του Γκίνη», καθώς και «Ρόγκι του Γκίνη» στο Τούρνοβο [44].

Λάκκος του Ρεμπέλ(η) ο : Ρέμα διερχόμενο παρά την οικία του γένους *Ρεμπέλης*. Ιδέ και «Ρόγκι του Ρεμπέλη».

Λεζάδ(ι)κα τα : Θέση κοντά στο χωριό ανήκουσα στο γνωστό και υπαρκτό γένος *Λέζας*, λόγω της κτητορικής κατάληξης «-άδικα».

Λεφτοκαρ(γ)υά η : Θέση πέρα από το «Ποτάμι», όπου υπήρχαν πολλές λεπτοκαρυές (φουντουκιές). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Λιανοτόπ(ι) το : Άγονος τόπος αρκετά μακρινός, στα Δ του χωριού παρά την «Αγία Τριάδα». Αποδίδεται ως «Φτηνός/Άγονος τόπος», από το Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, άπαχος, ισχνός, φτηνός).

Λιανούρα η : Δάσος με πυκνά, λεπτά και ψηλά δενδρύλλια οξιάς στην υψηλή ζώνη του βουνού, που εκτείνεται και στα όμορα χωριά. Από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, αδύνατος) προέκυψε η τοπωνυμία, που είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Χιονιάδες [47], Κάντσικο [15]. Ιδέ και «Λα Ληινούρι» στο Παλιοσέλι [33].

Λιβιάδ(ι) το : Ομαλός σχετικά βοσκότοπος πέρα από τον «Άι Παντελεήμονα». Είναι όντως καλό λιβάδι.

Λιβιάδ(ι) του Τζιώτζιου το : [Στ' Τζιώτζ' του λιβάδ'] Εξαίρετος χλοερός λειμώνας με βρύσες για το πότισμα των ζώων, χαμηλότερα από την κορυφή «Γκόλιο/Καρδάρι» του Γράμμου, εκτεινόμενος και μέσα στο χώρο του χωριού Ίσβορος [13]. Κάποιος τσέλιγκας ονόματι *Γιώργος (Τζιώτζιος)*, στη βλάχικη διάλεκτο) νεμόταν την περιοχή. Ιδέ και «Ράχη της Τζιώτζαινας».

Λιθάρια τα : Πετρότοπος πιο κάτω από την τοποθεσία «Μύλοι».

Λίμν(η) του Σιούλ(η) η : Περιοχή πέρα από το «Ποτάμι», όπου σχηματίζεται κατά καιρούς μικρή λιμνούλα και φυτρώνουν καλάμια. Το γένος *Σιούλης* υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Ιδέ και «Σιούλης».

Λινοτόπ(ι) το : Τοποθεσία Δ του χωριού με αγρούς, στους οποίους κάποτε καλλιεργούταν λινάρι (= αρχ. Ελλ. «λίνον/κάνναβις»), εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Κανναβοκήπια».

Λιωλαίικα τα | Λωλαίικα τα : Μέρος Ν του χωριού, κάτω από το παλιό μονοπάτι για Πυρσόγιαννη, όπου είχε κτήματα η γνωστή στο χωριό οικογένεια *Λιώλης/Λώλης*. Ιδέ και «Βαγγέλ' Λώλ(η)» στο Κεράσοβο [17].

Λογγάρ(ι) το : Μικρό δάσος κάτω από τον «Άι Σωτήρα», ερμηνευόμενο υποκορ. από το νέο Ελλ. «λόγγος» (= δάσος από πυκνούς θάμνους, λόχημη) < παλ. Σλ.

lugj/lžgj (= άλσος, δασύλλιο, δάσος, Σερβ. lug) < Λατ. lucus (= άλσος, δρυμός). Ιδέ και «Ντεμίλογγος». Σχετικά: «Παλιόλογγος» και «Λόγγια του/της ...» στη Σταρίτσιανη [42].

Λόντζες οι | Λό(γ)ντζες οι : [Στ'ς Λό(γ)ντζες] Μεγάλος αμπελώνας κείμενος Β του χωριού και σε μικρή απόσταση από αυτό. Αποδίδεται ως «Αμπέλια», από το Σλ. lóze (= αμπέλι). Ιδέ ομοιόσημα «Λόζ(γ)ια» στο Τούρνοβο [44].

Λουριά τα : Αμπελική περιοχή κάτω από το χωριό, όπου πολλοί ιδιοκτήτες είχαν από μια στενόμακρη λωρίδα/ζώνη αμπέλι, εξού και η ονομασία, από το Ελλ. «λουρί» (= ζώνη) < Λατ. lorus (= ιμάντας, ζώνη, μαστίγιο – βέργα). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39].

Μανώλ(η)ς ο : [Στ' Μανώλ'] Είναι ασφαλώς κτητορωνυμία. Το υπαρκτό άλλοτε στο χωριό γένος *Μανώλης* είχε εδώ χωράφι. Το επώνυμο αυτό αφθονεί στην Μπλήζιανη [28]. Ιδέ και «Πέτρα του Μανώλη».

Μαραντάκια τα : Χωραφότοπος Ν του χωριού πιο πάνω από το εξωκλήσι «Άγιος Κωνσταντίνος». Φυτρώνουν εδώ πολλά «μάραντα» (= μικρά ευπαθή κίτρινα λουλούδια του βουνού, περίπου σαν τα «μανουσάκια», που μαραίνονται εύκολα και είναι ποικιλία του φυτού *νάρκισσος*, Αλβ. maranda) < Ελλ. «μαραίνω». Ιδέ ομοιόσημο «Μάραντο» στους Χιονιάδες [47].

Ματέρ(ι) το : Τόπος πετρώδης στα ΒΑ του χωριού, έναντι από το «Ποτάμι» και στην αριστερή όχθη της θέσης «Πάνω γιοφύρι». Ερμηνεύεται ως «Μητρικό | Μητρώνο», απευθείας από το παλ. Σλ. materj (= μητρικό, της μητέρας) < παλ. Σλ. matj (= μητέρα, μάνα – μήτρα). Δεν γνωρίζουμε γιατί ονομάστηκε έτσι. Άλλη εξήγηση, λιγότερο πειστική, είναι «Ύλη | Υλικό», από το Λατ. materia (= ύλη, δηλ. το υλικό με το οποίο πλάθεται ή γίνεται ο,τιδήποτε, Ρουμ. material, παλ. Σλ. materija) και να αναφέρεται στις πέτρες που υπάρχουν εκεί.

Ματσιακάδ(ι)κα τα | Σιάδια Ματσιακάδ(ι)κα τα : Σχετικά ομαλή περιοχή ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και πάνω από τη θέση «Μπράλιεγκος». Είναι κτητορωνυμία, διότι το γένος *Μάτσιακας* υπήρχε στο χωριό. Ιδέ και «Πλάγια του Μάτσιακα». Το επώνυμο αυτό υπάρχει και στο Λούψικο [24].

Μαυρολίθαρα τα : Θέση μέσα στο χωριό, όπου υπάρχουν μαύροι λίθοι.

Μαυρομπίνα η : Καλός και απόμακρος βοσκότοπος στα ΝΔ του χωριού με πηγές νερού, στο σύνορο με την Πυρσόγιαννη [39]. Υπάρχει η «Μεγάλη Μαυρομπίνα» και χαμηλότερα η «Μικρή Μαυρομπίνα». Αποδίδεται ως «Μαυροπηγή», από το Ελλ. «μαύρη» + Βουλγ. binar/bunar (= πηγή) < Τουρκ. rinar/runar (= πηγή). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Σταρίτσιανη [42]. Ιδέ και «Πίνα» στο Κεράσοβο [17], «Γκουλουμπίνα» στο Κάντσικο [15], «Μπινομηλιά» στο Λεσκάτσι [22].

Μαυρορούμανο το : Πυκνό, εκτεταμένο και μακρινό δάσος στα Δ του χωριού. Αποδίδεται ως «Μαυροδάσος», από το Ελλ. «μαύρο» + τοπικό «ρουμάνι» (= πυκνό δάσος) < Τουρκ. orman (= δάσος), λόγω της σκοτεινότητας από τα πυκνά δένδρα. Ιδέ «Ρουμάνι» στην Καστάνιανη [16], και ομοιόσημα «Μαύρα» και «Σκοτάδι» στο Πληκάτι [37].

Μεγαλάκκος ο : Μεγάλο ρέμα/χειμαρρος και οι παρόχθιες περιοχές του, αρκετά μακριά στα Β του χωριού, με απαρχές στον «Ντεμίλογκο» και εκτεταμένη λεκάνη απορροής. Στην τοπική γλώσσα «λάκκος» (= ρέμα, χειμαρρος). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46], Ζέρμα [12], Μπλήζιανη [28].

Μελίσσ(ι) το : Θέση Ν του χωριού, προς την «Πίκιανη» μεριά, με εμφανή μεγάλη πέτρα, όπου συχνά εύρισκαν σμήνη μελισσών στις κουφάλες των δέντρων. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Στράτσιανη [43] και αλλού.

Μελισσόπετρα η | Μελισσόπετρο το : Θέση Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», ψηλότερα από τη «Σιουμάρα». Επειδή σε υπάρχουσα μεγάλη πέτρα/βράχο συγκεντρώνονταν κατά καιρούς σμήνη μελισσών, ονομάστηκε έτσι ο τόπος. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Φυτόκος [46]. Όρα και «Μελισσομάντρι» στην Καστάνιανη [16].

Μελοκρανιά η : Μέρος Δ/ΒΔ του χωριού, όχι πολύ μακρινό, στο οποίο κάποια μεγάλη κρανιά έκανε γλυκούς (μελένιους, στην τοπική γλώσσα) καρπούς, εξού και η ονομασία.

Μεσίνταλος ο : Το ρέμα (λάκκος, στην επιχώρια γλώσσα) που διασχίζει το χωριό κατερχόμενο από την «Ανάληψη», διαχωρίζοντας τις συνοικίες «Σιομπάδες» και «Απόστολος μαχαλάς». Αποδίδεται ως «Μεσόβγαλτος | Μεσοπροβάλλων», από το Αλβ. mes-i (= μέση, κέντρο, το μέσον, παλ. Σλ. mežda) < Ελλ. «μέση» + Αλβ. dal (= βγαίνω, εξέρχομαι), ή εναλλακτικά Αλβ. dalloj (= διακρίνω, ξεχωρίζω – εξέχει, προβάλλει).

Μεσολάκκια τα : Περιοχή στα Α/ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», μεταξύ τριών ρεμάτων (λάκκων, στην τοπική γλώσσα) που σμίγουν εκεί, εξού και η ονομασία.

Μηλιά του Γκιών(η) η : [Στ' Γκιών' τ' μπ'λιά] Βοσκοτόπι Δ του χωριού, στα όρια με το Λεσκάτσι [22], όπου υπήρχε κάποια σημαδιακή μηλιά, ανήκουσα σε κάποιον που έφερε το αλβανικό όνομα Gjoni (= Γιάννης), σπάνιο στα Μαστοροχώρια. Ισόκυρα ερμηνεύεται και από το πτηνό «γκιώνης/γκιόνης» (= το σαν κουκουβάγια πουλί ώτος ο σκώψ).

Μνήμα του Μπέκου το | Μνήμα του βλάχου το : [Στ' Μπέκου το μνήμα] Υποπεριοχή υψηλόσταθμη στην «Κρούσια», όπου υπήρχε το μνήμα κάποιου με επώνυμο

Μπέκος. Άγνωστο σήμερα το επίθετο αυτό και το γιατί θάφτηκε εκεί. Το επώνυμο *Μπέκος* είναι βλάχικο, γι' αυτό η θέση λέγεται και με το δεύτερο όνομα. Ιδέ και «Μπέκος» στο Κεράσοβο [17].

Μνήμα του Ντράτσ(η) το : [Σ' Ντάτσ' το μνήμα] Τοποθεσία περί το μέσον της βόρειας πλευράς του χωριού, εκεί όπου είναι τώρα κτισμένο το σχολείο. Για άγνωστο σε μας λόγο, εδώ ήταν ο τάφος/μνήμα κάποιου *Ντράτση*, ίσως ξένου που ενταφιάστηκε εκτός νεκροταφείου. Το όνομα *Ντράτσης*, παντελώς άγνωστο στο χωριό, ερμηνεύεται ως «Δυρράχιος, Δυρραχιώτης», από το παλ. Σλ. *Draçj* (= Δυρράχιο, Αλβ. *Durrës*), και δείχνει την καταγωγή αυτού του άγνωστου νεκρού.

Μόναχο ήπυρο το : [Στο Μόναχο το ήπυρο] Η ψηλή κορυφή της θέσης «Πάλεζι», πέρα από το «Ποτάμι», όπου θα υπήρχε ένα μοναχικό σπυροφόρο δέντρο, που ίσως θα είχε διασωθεί από την πυρπόληση του «Πάλεζι». Στην τοπική γλώσσα «ήπυρο» (= σπυροφόρο δέντρο) < Ελλ. «σπυρικό». Ιδέ «Μόναχο πεύκο» στο Κάντσικο [15], «Μοναχή δαδιά» στο Κεράσοβο [2].

Μότσιαλες οι : Βαλτότοπος Β του χωριού. Αποδίδεται ως «Υγρότοποι | Νερότοποι», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= διάβροχα, μούσκεμα) < παλ. Σλ. *moça* (= έλος), *moçiti* (= καταβρέχω, υγραίνω) > γενικώς Σλ. *moçila* (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. *moçar*, Ρουμ. *moçirla*). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια π.χ. Κάντσικο [15], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Μούζγκα του Ντούκα η : Θέση ΝΑ του χωριού κοντά στις ομοιόσημες «Χούμες». Ερμηνεύεται ως «Άργιλος του Ντούκα», από το τοπικό «μούζγκα» (= διαβρεγμένη άργιλος, πηλός λασπίωσης) < παλ. Σλ. *muzga* (= λασπίωδης γη, τέλμα, τέναγος, βόρβορος, Ρουμ. *mizga*). Το επώνυμο *Ντούκας/Δούκας* υπάρχει στο χωριό. Όρα ίδια τοπωνύμια στον Ίσβορο [13], Μόλιστα [27], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Μουζντράβα η : [Στ' Μουζντράβα] Απόμακρη τοποθεσία στα ΝΑ του χωριού. Μια υψηλόκορμη αγριοκερασιά/πικροκερασιά θα ήταν κάποτε το τοπόσημο της περιοχής. Αποδίδεται ως «Αγριοκερασιά», από το τοπικό «μουζντράβα» (= αγριοκερασιά, πικροκερασιά, Αλβ. *mëzhdravë*) < Σλ. *muž* (= άνδρας, αρσενικό) + Σλ. *drjva* (= ξύλο), οπότε η λέξη κυριολεκτείται *σερνικόξυλο*, δηλ. άγριο και άκαρπο. Όρα ίδια τοπωνύμια στον Ίσβορο [13] και ομοιόσημο «Πικροκερασιά» στη Σέλτση [41].

Μπαϊρ(ι) του Τράντα το : Μέρος με χωράφια χαμηλά προς την τοποθεσία «Τόσης». Ερμηνεύεται ως «Χερσάδα του Τράντα», από το τοπικό «μπαϊρι» (= χέρσο χωράφι) < Τουρκ. *baır* (= χερσάδα) και *bayır* (= πλαγιά, κλιτύς). Το γένος *Τράντας* είναι γνωστό στο χωριό και θα είχε εδώ μεγάλο χέρσο χωράφι.

Μπαλασάνα η : Περιοχή έναντι και Α του χωριού, αρκετά υψηλή και πλησιόχωρη

στην θέση «Κυρ' τα Σιάδια», με τοπόσημο έναν υψηλό βράχο που είναι ορατός από το χωριό. Υπέχει θέση ηλιακού ωρολογίου για τους Βουρμπιανίτες. Μερικώς ανήκει στη Σέλτση [41]. Αποδίδεται ως «Αντικριστή Στάνη | Μετωπική Στάνη», από το τοπικό «μπάλα» (= κούτελο, μέτωπο, Αλβ. bal-i) < Τουρκ. bala (= άνω, κορυφή) + νέο Ελλ. «στάνη» < παλ. Σλ. stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και stanije (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία). Φαίνεται πως τον παλιό καιρό εδώ έστηναν στάνη/μαντρί. Η περιοχή χωρίζεται στη «Μικρή Μπαλαστάνα» και στη «Μεγάλη Μπαλαστάνα». Όρα και «Γκρεμποστάνα» στο Λεσκάτσι [22].

Μπεζούλ(ι)κα τα : [Στα Μπεζούλ'κα] Εννοείται λιβάδια και είναι κτητορωνυμία. Το μέρος, που είναι δάσος και λιβάδι στα ΝΔ του χωριού, με καλή πηγή, θα τονεμόταν κάποιος βλαχοποιμένος με το επώνυμο *Μπέζας/Μπέζος/Μπεζούλας*, σύνηθες επίθετο νομάδων κτηνοτρόφων. Ιδέ «Ρίζος Μπέζας» στην Καστανιανη [16].

Μπιζιωνιά η | Μπιζιωνιές οι : Τοποθεσία αμπελική και χαμηλόσταθμη, στα ΒΑ του χωριού και σύνορη με την περιοχή του «Άι Θανάση», με πολλές αυτοφυείς ακτέες (*βούζιο/βούζιος*, στην επιχώρια γλώσσα). Ερμηνεύεται ως «Ακτεώνας | Τόπος με ακτέες», δηλ. «Βουζιωνιά», με επιρροή από τα Βουλγ. *bjze* (= χαμαιάκτη, *σαμπούκος ο έβουλος*, Σερβ. *baz*) και *bje* (= ακτέα η μέλαινα, *σαμπούκος ο μέλας*) < νέο Ελλ. «βουζιά» (= το φυτό ακτέα, *σαμπούκος*) < Ελλ. «βούζω» (= βουίζω, ηχώ ισχυρώς). Ιδέ ομοιόσημες «Μπιζ(ι)νιές» στη Ζέρμα [12].

Μπόλια του Πέτρου τα : [Στ' Πέτρ' τα μπόλια] Έκταση ΒΔ του χωριού που είναι καλός βοσκότοπος. Κάποιος χωριανός ονόματι *Πέτρος* είχε μπολιάσει εκεί κάποια άγρια οπωροφόρα και εξ αυτού ονόμασαν τον τόπο.

Μποτζιωνάδ(ι)κα τα : Χωράφια που ανήκαν στο γένος *Μποτζιώνης*, που είναι ακουστό στο χωριό.

Μπούκ(η)δες οι : Η δεύτερη κάτω συνοικία του χωριού, δίπλα από το «Πηγάδι του Τουρκου». Η άλλη είναι η «Βαρβάρα». Κανείς δε θυμάται αν ποτέ υπήρξε στο χωριό γενεά με επώνυμο *Μπούκης/ας*, για να θεωρηθεί ως κυριωνυμία, χωρίς αυτό να αποκλείει την ύπαρξή της. Αν υπήρχε, θα ερμηνευόταν ως «Ψωμάδες | Αρτοποιοί», από το Αλβ. *bukë* (= άρτος) < Λατ. *bucca/buccella* (= ψωμός, βλωμός άρτου) > Ελλ. «μπουκιά» (= βλωμός, ψωμός) και τοπικό «μπουκουτίζω» (= ψωμίζω, τρέφω υπερβολικά). Μάλλον πρόκειται για επαγγελματικό παρωνύμιο, που σημαίνει ότι κάποιος/οι εκ των οικιστών ήσαν αρτοποιοί σε μεγάλη πόλη, αλλά σε απώτατους χρόνους, γι' αυτό δεν μνημονεύεται πλέον κάτι τέτοιο από τους γηγενείς.

Μπουρέκας ο : [Στ' Μπουρέκα] Πρόκειται για κτητορωνυμία, σχετιζόμενη με κάποιον με επώνυμο *Μπουρέκας*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό.

Μπουρμπουτσ(ι)κά τα : Απόμακρος χαμηλόσταθμος τόπος με χωράφια και βοσκές, ανάμεσα σε ρέματα. Δεν διασώθηκε επώνυμο *Μπουρμπούτσης*, για να θεωρηθεί ως κτητορωνυμία, και μάλλον δεν είναι. Γι' αυτό ερμηνεύεται ως «Κελαρυστά», λόγω της ηχοβοής από τα ρέοντα νερά των χειμάρρων, από το ηχοποίητο Βουλγ. *bjrboca/ bjrbocih* (= κελαρύζω), με τροπή του ημίφωνου *j* σε *OY* {κατά το σχήμα Σλ. *vjrba* > Βούρμπιανη}. Σχετικό το όνομα του χωριού «Μπουρμουτσ'κό», τώρα «Επταχώρι» Καστοριάς, μεγάλο μαστοροχώρι και πλησιόχωρο στα δικά μας Μαστοροχώρια, που διασχίζεται επίσης από ένα βουϊστό/κελαρυστό ρέμα.

Μπράλιεγκος ο | Μπράλιεγκο το | Μπριάλεγκο το : [Στον Πράλιεγκο > Στο Μπράλιεγκο > το Μπράλιεγκο] Τόπος απόμακρος πέρα από το «Ποτάμι» στα ΒΑ του χωριού, κοντά στη θέση «Φωλιά του κόρακα». Ερμηνεύεται ως «Διανυκτέρευση | Νυκτέρευμα | Νυχτερινή σκοπιά», από το παλ. Σλ. *rhjeljegati* (= νυκτερεύω, διανυκτερεύω) < παλ. Σλ. *ljegati* (= ξαπλώνω, πλαγιάζω, κατακλίνομαι, Λατ. *jacere*, Σερβ. *lijegati*) και *ljegalo* (= κλίνη, Βουλγ. *leglo*) < αρχ. Ελλ. «λέχος» (= κλίνη, κοίτη, ευνή, Λατ. *lectus*), με τροπή του *je* σε *a/ja*, {κατά το σχήμα παλ. Σλ. *sjepo* > Ελλ. «σανός» (= χιλόσ, φορβή, χόρτος)}. Ιδέ και «Μπράλεγκο» στους Χιονιάδες [47].

Μπριάνια τα : Κοντινό στο χωριό μέρος χωρίς δένδρα, μόνο με κήπους. Από το ομοιότυπο Σερβ. *brijanje* (= ξύρισμα) < παλ. Σλ. *briti* (= ξυρίζω, Σερβ. *brijati*, Βουλγ. *brijsna*), ίσως ερμηνεύεται ως «Ξυρισμένα», με την μεταφορική έννοια άδενδρα, γυμνά.

Από το παλ. Σλ. *branje* (= συλλογή, μάζεμα) και *obranije* (= τρύγος, τρυγητός) > Σερβ. *branje* (= σοδειά, τρύγος, θερισμός), θα προέκυπτε η λογική εξήγηση «Σοδιάρικα | Πολυέσοδα», επειδή έδιναν πλούσιο αμητό.

Από το παλ. Σλ. *branj* (= πάλη, παλαίστρα – μάχη, πόλεμος, Βουλγ./Σερβ. *bran*) και *braniti* (= αποκρούω, αμύνω, αλέξω – τραυματίζω, κατακόπτω, φονεύω) θα ερμηνευόταν ως «Προμαχώνες», κατά το «Μπρανίτσα» στο Τούρνοβο [44].

Οι δυο τελευταίες ερμηνείες υστερούν, λόγω της διαφορετικής προφοράς της πρώτης συλλαβής.

Μύλ(οι) οι : [Στ'ς Μύλ'ς] Χεμερινοί νερόμυλοι υπήρχαν εδώ, πολύ κάτω από το χωριό, εξού και η ονομασία.

Νάνες οι : [Στ'ς Νάνες] Δάσος με ξέφωτα δίπλα από την φυτωνυμική τοποθεσία «Στρουγκάνι». Είναι και αυτή φυτωνυμία, εξηγούμενη από το τοπικό «νάνα/νέ-να» (= λαχανευόμενο πλατύφυλλο βλίτο) < Αλβ. *napë-a* (= βλίτο) < Τουρκ. *nape* (= μίνθη, ηδύοσμος). Ιδέ και «Λα Νάνε» στο Παλιοσέλι [33].

Οι τοπωνυμία «Νάνη» στην Μπλήζιανη [28] και Μόλιστα [27] έχει άλλη σημασία.

Νεροτρουβιές οι : Αμπελική περιοχή Α του χωριού, όπου άλλοτε θα υπήρχαν νε-

ροτριβές, άλλως τοπικά «ντριστέλλες/δριστέλλες», τροφοδοτούμενες με νερό από παρακείμενο χείμαρρο. Όρα και «Αρατροβιές».

Ντάμπος ο : [Στ' Ντάμπου] Μέρος κοντινό στον «Άι Παντελεήμονα». Φαίνεται και μάλλον είναι κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Ντάμπος*, άγνωστος και μη μνημονευόμενος πλέον στο χωριό. Ιδέ και «Νταμπουγιάννη» στο Κεράσοβο [17].

Νταμπόρ(ι) το | Νταμπούρ(ι) το : Βουνό με κορυφή μεγάλου υψομέτρου (1.750 μ) και πανοραματική θέα, ΝΔ του χωριού, στα όρια με την Πυρσόγιαννη [39]. Αποδίδεται ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο, στρατόπεδο, Λατ. *casta*) < Τουρκ. *tabya* (= προμαχών, οχύρωμα) και *tabur* (= παράταξη οπλιτών, τάγμα). Φημιολογείται ότι εδώ υπήρχε τουρκικό φυλάκιο. Ιδέ «Ταμπούρι» στο Κάνταϊκο [15], «Παλιοτάμπουρο /Ταμπούρι» στη Μόλιστα [27].

Ντεμίλογγος ο : [Στον Τεμίλογγο > Στο Ντεμίλογγο] Δασική περιοχή του χωριού ψηλά στο βουνό, πιο κάτω από τη θέση «Έλατος». Αποδίδεται ως «Κορυφαίο δάσος», από το παλ. Σλ. *tjemja* (= μέτωπο, κρανίο) < Σερβ. *teme* (= κρανίο - κορυφή, το άκρο/χείλος κορυφής ή γκρεμού), Βουλγ. *téme* (= βρέγμα, το υπέρ το μέτωπο μέρος της κεφαλής - μεταφ. κορυφή) + νέο Ελλ. «λόγγος» (= δάσος από πυκνούς θάμνους, λόχη) < παλ. Σλ. *lugj/lžgj* (= άλσος, δάσος, Σερβ. *lug*) < Λατ. *lucus* (= άλσος, δρυμός) με συνεκφορά του τελικού Ν του άρθρου. Για το πρώτο συνθετικό όρα και «Ντεμη» στην Μπλήζιανη [28]. Ιδέ και «Λογγάρι».

Ντουρβαράικα τα : Χωράφια πλησιόχωρα με τη θέση «Κοκκινόπετρα», πέρα από το «Ποτάμι». Είναι κυριωνυμία, διότι το γένος *Ντούρβαρης/Δούλβαρης* υπήρχε άλλοτε στο χωριό.

Ντράγκος ο : Βρύση εντός του χωριού και μέσα στον «Τράφο». Αποδίδεται ως «Αγαπημένος | Αγαπητός», από το Βουλγ. *drag* (= φίλτατος, αγαπητός, Ρουμ. *drag*, Σερβ. *dražen*) > Ρουμ. *dragoste* (= αγάπη, έρωτας). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46] και ομοιόσημο «Ντράζιος» στο Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39], Μποτσιφάρι [29]. Ίσως, στο απώτερο παρελθόν, θα συνέβη κάποιο ερωτικό επεισόδιο στη συγκεκριμένη βρύση και ονομάστηκε εξ αυτού του γεγονότος. Ακόμη και κυριωνυμία να ήταν, πάλι από το θέμα *drag*- θα ερμηνευόταν το όνομα αυτού του προσώπου.

Ξεκόμματα τα | Ξέκομμα το : Σχεδόν κατακόρυφες εδαφικές κατακρημνίσεις, δηλ. το έδαφος ξεκόβεται, εξού και η ονομασία. Υπάρχουν τουλάχιστον δυο τέτοιες τοπωνυμίες σε διαφορετικές θέσεις.

(Ου)βραγιές οι : Ποτιστική τοποθεσία κοντά στο χωριό στην οποία έφτιαχναν πρασιές σποράς λαχανικών για μεταφύτευση. Ερμηνεύεται ως «Σπορεία | Φυτώρια | Πρασιές», από το ομοιόσημο τοπικό «ουβραγιά/βραγιά» (= κηποτεμάχιο

με διαμορφωμένο περίγυρο, επιμελώς καλλιεργημένο για σπορά λαχανικών προς μεταφύτευση) < Ελλ. «ούβια» (= περιθώριο, παρυφή – τοπικώς *περίκηπος*) + αμάρτυρο Ελλ. «ραγιά» (= τμήμα) < αρχ. Ελλ. «ρηγνύω» (= σπάζω, σχίζω). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και «Βραγιές» στο Κεράσοβο [17]. Είναι σαφώς λάθος ερμηνεία από το Σλ. onrag/vrag (= χαράδρα), γιατί κάτι τέτοιο αντίκειται στη λειτουργία του χώρου ως σπορείου.

Πάλεζ(ι) το : Θέση υψηλόσταθμη Α/ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», περίπου εκεί που σμίγουν τα σύνορα με τα όμορα χωριά Σέλτση [41] και Τούρνοβο [44]. Κάποτε θα είχε καεί, γι' αυτό αποδίδεται ως «Καμένο | Πυρπολημένο», από το παλ. Σλ. palež (= πυρά, εμπρησμός, Βουλγ. rálež) < παλ. Σλ. paliti (= φλέγω, καίω, ανάβω φωτιά, Βουλγ. palja). Ιδέ «Πάλεσι» στο Πληκάτι [37] και ομοιόσημη «Παπαλαένη» στην Καστάνιανη [16], Μόλιστα [27]. Όρα ομοιόσημα «Καψάλια» στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Παλιάλωνα | Παλιάλενα τα : Η τοπωνυμία σημαίνει «Παλιά Αλώνια». Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Μποτσιφάρι [29].

Παλιομπάτανο το | Μπατάνια τα : Θέση χαμηλότερα από τη γειτονιά «Βαρβάρα», όπου στο εκεί ρέμα λειτουργούσαν χειμερινοί νερόμυλοι στη θέση «Μύλοι» και «μαντάνι», λεγόμενο τοπικώς και «μπα(ν)τάνι» (= υδροκίνητος κρουστικός μηχανισμός για επεξεργασία, με κοπάνισμα εντός ρέοντος ύδατος, λεπτών μάλλινων υφαντών, Βλαχ. batane) < Λατ. batuo (= κτυπώ, Ρουμ. bat) και Σερβ. badanj (= κάδος πτώσης του νερού στη φτερωτή του μύλου). Ιδέ και «Μπατάνια» στο Λούψικο [24].

Παλιόμυλοι οι : Οι νερόμυλοι κατά μήκος από το «Ποτάμι». Ιδέ και «Μύλοι».

Παλιοχώρα τα : Καλά επίπεδα χωράφια κοντά στο χωριό.

Πανούκλα η : Ευρεία περιοχή με δάσος, πλαγιές και ισιώματα, στα ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και χαμηλότερα από τη θέση «Τσεκούρα». Επειδή νέο Ελλ. «πανούκλα» (= η λοιμώδης ασθένεια πανώλη), τότε κάτι σχετικό θα συνέβη εδώ. Ίσως ήταν τόπος όπου απομόνωναν όσους προσβάλλονταν από πανώλη/πανούκλα. Ιδέ σχεδόν ομοιόσημο «Ψώραβος» στη Στράτσιανη [43].

Πάνω γιοφύρ(ι) το : Θέση στο «Ποτάμι» και ΒΑ του χωριού και τα συναφή εκατέρωθεν πρηνή, όπου είχαν στήσει γεφύρωση. Τώρα δεν διασώζεται ίχνος από αυτό το γεφύρι.

Παπαδήμος ο : [Στ' Παπαδήμου] Υποπεριοχή αρκετά ψηλή, μέσα στη ευρύτερη τοποθεσία «Βυρό», πέρα από το «Ποτάμι», όπου είχε μεγάλο χωράφι το άλλοτε γνωστό στο χωριό γένος Παπαδήμος.

Παπαν(ι)κόλας ο : [Στ' Παπανικόλα] > Στ' Παπαμ'κόλα] Μικροπεριοχή μέσα στον

Βούρμπιανη

ευρύτερο χώρο της τοποθεσίας «Στανιές», στα Α του χωριού και πέρα από το «Ποτάμι», όπου είχε κτήματα η οικογένεια Παπανικόλας, που υπήρχε στο χωριό.

Παπακώστας ο : [Στ' Παπακώστα] Περιοχή πέρα από το «Ποτάμι», εξαίρετος αμπελώνας, σχετιζόμενη με το υπαρκτό στο χωριό γένος Παπακώστας.

Παρπαδίτσες οι : Ευρύς ομαλός χωραφότοπος στα ΝΔ του χωριού, κάτω από τη θέση «Πουριά». Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Ανθεμίδες | Χαμολούλουδα», από το επιχώριο «πα(ρ)παδίτσα» (= ανθεμίδα – τα αγκαθόφυτα *ερύγγιον το αμεθύστινον* και *ερύγγιον το τρισακιδωτόν*).

Ισόκυρα ερμηνεύεται και ως «Μελισσοφάγοι | Αιγίθαλλοι», από το τοπικό «παπαρδίτσα/παρπαδίτσα» (= το μικρό ωδικό πουλί *αιγίθαλλος*, ο μελισσοφάγος) < Λατ. *ragus* (= αιγίθαλλος), το οποίο εσφαλμένως συγχέεται με το πουλί *καρδερίνα/ακανθίς*.

Πατίκας ο : [Στ' Πατίκα] Μέρος πιο χαμηλά από τον «Άι Παντελεήμονα». Είναι κτητορωνυμία, γιατί το επώνυμο Πατίκας υπήρχε στο χωριό.

Πατωσιές οι : Το κάτω μέρος της αμπελικής περιοχής «Λοντζες», στα ΒΑ του χωριού προς το «Ποτάμι». Στην τοπική γλώσσα «πατωσιά» (= το κάτω μέρος, η βάση χωραφιού) < νέο Ελλ. «πάτος» (= πηχέννας, το κάτω μέρος).

Πελιαύρ(ι) το : Το κέντρο της συνοικίας «Απόστολος μαχαλάς». Σημαίνει «Περιαύλι», με αναγραμματισμό και την συνηθη εναλλαγή του Ρ σε Λ.

Πεντάρ(η)ς ο : Κοντινή στο χωριό θέση/ράχη όπου στεκόταν ο αγροφύλακας (ντραγάτης, στην τοπική γλώσσα) και παρατηρούσε τα κτήματα. Ερμηνεύεται ως «Αγροφύλακας» από το τοπικό μαστόρικο/κουδαρίτικο «πεντάρης» (= αγροφύλακας) < Αλβ. *pendar-i* (= αγροφύλακας, Ρουμ. *pinđar*, Βουλγ. *pjdar*) < Λατ. *pedarius* (= αξιωματούχος κατώτερος που πεζοπορεί) ή από το Λατ. *pendo* (= σταθμίζω, εκτιμώ, πληρώνω).

Περιστέρω η : [Στ'ς Περιστέρως] Είναι κτητορωνυμία. Κάποια ονόματι *Περιστέρω*, άγνωστη πλέον, είχε εδώ χωράφι.

Πέστερ(η) η : [Στ'ν Πέστερ'/Pešter' > Σ' Μπέστερ'/Bešter'] Χαμηλόσταθμη τοποθεσία Α/ΝΑ του χωριού, συνορεύουσα με τη θέση «Τράφοι». Αποδίδεται ως «Σπηλιά | Σπήλαιο», από το τοπικό «μψηστεριά/μψηστηριά/μψηστριά» (= σπήλαιο, άντρο, εδαφική κοιλότητα, καταφύγιο) < παλ. Σλ. *pešterj/peštj* (= σπήλαιο, σπέος, Λατ. *specus*, Ρουμ. *peštera* - τρώγλη, καλύβι), Θα υπάρχει εκεί κάποιο μικρό σπήλαιο. Ιδέ και ομόρριζα: «Πέστη» στην Καστάνιανη [16] και «Μψηστεριά» στο Κεράσοβο [17], Φούρκα [45].

Πετούσ(η)ς ο : [Στ' Πετούσ'] Χωράφια Ν του χωριού ανήκοντα στην ακουστή στο χωριό οικογένεια Πετούσης.

Πέτρα του Μανώλ(η) η : Ευρεία αμπελική περιοχή, πέρα από τον «Αι Σωτήρα», με σήμα της μεγάλης πέτρα σε αμπέλι της οικογένειας με επώνυμο *Μανώλης*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Ιδέ και «Μανώλης».

Πέτρα του Μπέντου η : Θέση με σπηλαιώδης βράχο χαμηλότερα από τη τοποθεσία «Ροσίδα», η οποία σχετίζεται με κάποιον ονόματι *Μπέντος*. Το όνομα δείχνει ότι αυτός μάλλον ήταν αλλοεθνής.

Πέτρα του Στράτου η : Περιοχή μακρινή στα Δ του χωριού με τοπόσημο μια μεγάλη πέτρα/βράχο, η οποία σχετίζεται με κάποιον που έφερε το επώνυμο *Στράτος*. Αυτό το επίθετο υπήρχε παλιά στο χωριό. Μνημονεύεται ότι κάποιος *Αποστόλης/Τόλης Στράτος*, καταγόμενος από αυτό το γένος και πρωτοπαλλήκαρο του οπλαρχηγού *Νικόλα Λιάκου*, επίσης Βουρμπιανίτη, πολέμησε εδώ με τους Τούρκους. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Βάτρα του Λιάκου».

Πέτρα τσουρτσουλωτή η : Διακριτός βράχος πέρα από το «Ποτάμι», στα ΒΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Πέτρα στητή | Πέτρα κορυφαία», από το τοπικό «τσού(ρ)τσουλας» (= κορυφή βουνού/δένδρου/πράγματος) και «τσου(ρ)τσουλωτή» (= ό,τι έχει κορυφή – αυτή που περπατάει με το κεφάλι ψηλά) < Λατ. *cuculla* (= κάλυμμα κεφαλής).

Πετσιγκαζος ο : [Στ' Πετσιγκαζου] Μεγάλη περιοχή στα Α/ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», με πολλά αμπέλια άλλοτε. Μάλλον είναι κυριωνυμία. Την περιοχή, πάλαι ποτέ, θα νεμόταν κάποιος αρβανιτόβλαχος ονόματι *Πέτσιος Γκάζος* (= Πέτρος Γελαστός), από το τοπικό *Πέτσιος* (= Πέτρος, Αλβ. *Ρεç*) + Αλβ. *gaz-i* (= γέλιο – χαρά), που είναι παντελώς άγνωστος τώρα.

Πηγάδ(ι) του Ρεμπέλ(η) το : Βρύση (*πηγάδι*, στην τοπική γλώσσα) κοντά στα οικήματα του γένους *Ρεμπέλης*, το οποίο υπάρχει στο χωριό.

Πηγάδ(ι) του Τούρκου το : Βρύση δίπλα από την κάτω συνοικία «Μπούκηδες» και η πέριξ περιοχή. Στην τοπική γλώσσα «*πηγάδι*» (= βρύση, κρήνη). Ένας Τούρκος σχετίζεται με τη βρύση. Σήμερα δεν γνωρίζουμε κάτι, για πως έγινε αυτό.

Πηγαδούλ(ι) το : Θέση μέσα στο χωριό και κάτω από νεκροταφείο, όπου υπήρχε κάποτε μικρή βρυσούλα (*πηγαδούλι*, στην τοπική γλώσσα).

Πηγαδούλια τα : Μακρινή τοποθεσία νότια από τη θέση «Παρπαδίτσες», όπου υπήρχαν μικροπηγές (*πηγαδούλια*, στην επιχώρια γλώσσα).

Π(η)λοί οι : [Στ'ς Π'λοί | Στ'ς Π'λούς] Θέση χαμηλότερα από την τοποθεσία «Καρ(γ)υές του Πετσέλη», με καλό πηλό για οικοδομική χρήση και το άλειμμα των δαπέδων των σπιτιών.

Πίκιαν(η) η | Πίκιανες οι : Χαμηλόσταθμη έως μεσόσταθμη πλαγιά πέρα από τον «Αι Κωνσταντίνο», στα όρια με την Πυρσόγιαννη [39], με χωράφια άλλοτε. Θρυ-

λείται ότι εδώ υπήρχε στο παρελθόν ομώνυμος οικισμός. Το θαμιστικό θέμα rik- σημαίνει «τρυπώ, κεντώ, νύπτω», από ένα δημώδες ονοματοποιημένο Λατ. rikkarē, π.χ. Γαλλ. riquer (= τσιμπώ, κεντώ, Ιταλ. rizzicare), Ιταλ. ricco (= κορυφή), Βουλγ. rik (= αιχμή, κορυφή), Ιταλ. ricca (= λόγχη), Γερμ. Pike (= δόρυ, κοντάρι), Ιταλ. ricchetto (= μικρός πάσσαλος, Ρουμ. richet), νέο Ελλ. «πίκα» (= μπαστούνι στα παιγνιόχαρτα). Εξ αυτών και την Σλ. επιθετική κατάληξη -jane, που δηλώνει ανθρώπους σχετιζομένους με το θέμα, προκύπτει η ερμηνεία «Λογχοφόροι | Κονταροφόροι». Τέτοιοι θα ήσαν, μάλλον, οι παλιοί κάτοικοι του οικισμού. Το ότι υπάρχει και ο πληθυντικός τύπος, προδιαθέτει υπέρ τούτης της ερμηνείας.

Παρόλο που η θέση είναι μεσόσταθμη, υπάρχουν αρκετά πεύκα, οπότε ίσως ερμηνεύεται, είτε ως «Πιτυούσα | Πευκοτόπι», είτε ως «Μαύρη | Κελαινή», από το Λατ. ricea (= πίτυς, πεύκη - πίσσα, ρητινόπισσα, παλ. Σλ. rjkij, Βουλγ. rjkij) και riceus (= πισσοειδής - μέλας, μαύρος) + Σλ. επιθετική κατάληξη -jane. Ιδέ και περίπου ομοιόσημη «Μπιγκόζη» στο Κεράσοβο [17].

Επειδή στα Αλβ. rikë-a (= σταγόνα, στάλα), Ρουμ. ric (= σταλιά) και rică (= σταλάζει, αραιά στάζει), παλ. Σλ. rikanina (= ούρο, Βουλγ. rikos), λέξεις μάλλον ηχοποίητες, ενδεχομένως να σημαίνει και «Σταλάγματα», αν το επαληθεύουν τα πραγματολογικά της στοιχεία. Ιδέ ομοιόσημη «Πιτσύλου».

Χωλαίνουν όλες οι παραπάνω ερμηνείες, γιατί δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς να λείπουν οι εξαιρέσεις.

Π(ι)νακαρειό το : Μέρος ΒΑ του χωριού, απέναντι από το «Ποτάμι» και αρκετά ψηλά, με πολλές βαλανιδιές. Η ονομασία παραπέμπει και ερμηνεύεται ως «Πινακουργείο», δηλ. τόπο όπου έφτιαχναν ξύλινα «πινάκια» (= πιάτα) και άλλα παρόμοια οικιακά σκεύη, διότι εκεί θα υπήρχε το κατάλληλο ξύλο, π.χ. ξηροπλάτανοι. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει και στην Κόνιτσα [18].

Πιτσύλου η | Πιτσιλού η : [Στην Πιτσύλου > Σ' Μπιτσύλου] Χαμηλόσταθμη τοποθεσία ΝΑ του χωριού, κοντινή στην «Πέστερη». Η πρώτη γραφή ερμηνεύεται ως «Θέση όπου στάζει νερό | Σταλακτή», από το Ελλ. «πιτσυλάω» (= ραντίζω με νερό) < αρχ. Ελλ. «πιτυλίζω» (= χύνω εν είδει βροχής, ραντίζω) και «πίτυλος» (= ρυθμικός θόρυβος από πτώση σταγόνας ή πλατάγισμα κουπιών), αν βέβαια εκεί στάζει νερό.

Η δεύτερη γραφή αποδίδεται μεταφορικώς ως «Πίσσινη | Μαύρη», από το παλ. Σλ. rjcij (= πίσσα, ρητινόπισσα, Λατ. rix) < Λατ. ricea (= πίσσα - πίτυς, πεύκη), εφόσον το έδαφος έχει μαύρη απόχρωση. Ιδέ ίσως ομόρριζη «Πίκιανη», όχι και πολύ μακρινή.

Πλάγια του Μάτσιακα τα : Πρανή νότια από το χωριό, σχετιζόμενα με κάποιον που έφερε το επώνυμο *Μάτσιακας*, γένος που υπήρχε παλιά στο χωριό. Ιδέ και «Ματσιακάδ(ι)κα».

Πλατόνια τα : Υψηλόσταθμο μέρος στα Δ του χωριού, δασωμένο από οξιές και με βρύση νερού, στο οποίο φύονται αγριοπλάτανοι (πλατόνια, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Ως τοπωνυμία είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17], Κόνιτσα [18] και αλλού.

Πλέπ(λ)ια τα | Πλέπ(λ)ια Γραμματάδ(ι)κα τα : Μέρος Δ του χωριού, όπου υπήρχαν κάποτε άγριες λεύκες. Αποδίδεται ως «Λεύκες», από το τοπικό «πλέπι» (= αγριολεύκα, Αλβ. pler-i, Λατ. porulus nigra) < Λατ. porulus (= λεύκη, αίγειρος). Το επώνυμο *Γραμμάτης* είναι ακουστό στο χωριό και θα είχε εδώ χωράφι. Η τοπωνυμία υπάρχει στο Λεσκάτσι [22], Πληκάτι [37].

Πληκαδίτ(ι)σσα η : [Σ' Μπληκαδίτ'σσα] Μικροπεριοχή προς τον «Μεγαλάκκο» όπου είχε χωράφι κάποια καταγόμενη από το χωριό Πληκάτι [37], ίσως παντρεμένη στη Βούρμπιανη.

Ποτάμ(ι) το : Το λεγόμενο από τους λοιπούς συντοπίτες «Βουρμπιανίτικο ποτάμι» ή «Γοργοπόταμος». Είναι ο μεγάλος χείμαρρος/ποτάμι που αρχίζει από το Πληκάτι [37] και εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό στη θέση «Κλειδί», κάτω από την Πυρσόγιαννη [39], περνώντας από τις υπώρειες του πρανούς στο οποίο βρίσκεται η Βούρμπιανη.

Ποταμιά η | Ποταμιές οι : Η χαλικοειδής κοίτη και τα παρόχθια μέρη δεξιά και αριστερά από το «Ποτάμι».

Πουρί το : Μέρος εγγύς στο χωριό, όπου υπάρχουν πωρόλιθοι, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «πουρι» < Ελλ. «πώρος» (= πωρόλιθος, Λατ. tofus). Όρα και άλλη τοποθεσία «Πουριά».

Ομοίως ονομάζεται και έτερη περιοχή παρά την θέση «Σιάδια του παπά».

Πουριά τα : Βόσκητόπι στα Δ του χωριού, αρκετά μακρινό, με πωρολιθική γεωλογική σύσταση και πολλά αναβλύζοντα νερά. Στο παρελθόν προμηθεύονταν από εδώ πωρόλιθους για οικοδομική χρήση. Ιδέ και άλλη τοποθεσία «Πουρί».

Πούσ(ι) το : Θέση κάτω από το χωριό, όπου θα υπήρχε φρέαρ/πηγάδι. Αποδίδεται ως «Υδροφρέαρ | Πηγάδι», από το τοπικό «πούσ(ι)/πούτσ(ι)» (= πηγάδι, φρέαρ) < Λατ. ruteus (= φρέαρ, όρυγμα, Ιταλ. rozzo, Αλβ. rus-i, Ρουμ. ruț, Βλαχ. ruts) > Σερβ. ruc (= κοιλότητα, λάκκος, στέρνα). Όρα ομοιόσημο «Πυτσέλι» στο Κάντσικο [15], «Πούσια» στο Κεράσοβο [17] και την Κόνιτσα [18], «Πούτσι» στη Μόλιστα [27]. Ιδέ και «Πουτσομηλιά».

Πουτσομ(η)λιά η : [Στ'ν Πουτσομ'λιά > Σ' Μπουτσομ'λιά] Τοποθεσία με βρύση Δ του χωριού. Αποδίδεται ως «Φρεατομηλιά | Πηγαδομηλιά», από το τοπικό «πούτσι/πούσι» (= πηγάδι, φρέαρ, Ιταλ. rozzo, Αλβ. rus-i, Ρουμ. ruț, Βλαχ. ruts) < Λατ. ruteus (= φρέαρ, όρυγμα,) > Σερβ. ruc (= κοιλότητα, λάκκος, στέρνα). Ιδέ και «Πούσι».

- Πράσ(ι)νο σιάδ(ι) το** : Χλοερότατο ίσιο μέρος (*σιάδι*, στην τοπική γλώσσα), απόμακρο και υψηλόσταθμο, δίπλα από το «Στεφάνι», στα όρια με την Πυρσόγιαννη [39].
- Πρασοκήπια τα** : Τόπος εγγύς στο χωριό, όπου παλιά υπήρχαν ποτιστικοί κήποι για πράσα, εξού και το όνομα.
- Προικιό το** : Μέρος πέρα από το «Ποτάμι», που θα είχε δοθεί προίκα σε κάποια γυναίκα, άγνωστη τώρα. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27] και «Προικιό της Αγόρωσ» στο Κάντσικο [15].
- Πρυάσωπο το | Πρηάσωπο το** : Θέση ΒΑ του χωριού, έναντι από το «Ποτάμι», πλησιόχωρη με την «Μπαλασάνα». Ερμηνεύεται ως «Τόπος με καμένη όψη», είτε με συμφυρμό των αρχ. Ελλ. ριζών «πρησ-/πρασ-» (= καύση) + Ελλ. τέρμα «-ωπος» (= όψη), είτε από το θέμα «πυρασ-» ενός αμάρτυρου αρχ. Ελλ. «πυράσιος» (= πυρίκαυστος, πυρκαής) + Ελλ. τέρμα «-ωπος» > πυρασωπός > Πρυάσωπος, {κατά το σχήμα *πυροβόλος* > *πρυόβολος*}, επειδή τα εκεί πετρώματα έχουν μαύρη απόχρωση, ωςάν μεταλλεύματα, και φαίνονται καμένα. Και στα παλ. Σλ. *prjažiti/pradžiti* (= φρύγω, οπτώ, ξεροψηνώ, καίω). Όρα και «Πρυάσωπος» στη Ζέρμα [12].
- Πυχοί οι** : [Στ'ς Πυχούς] Μέρος πάνω από την τοποθεσία «Κανναβοκήπια». Ερμηνεύεται ως «Στέρνες | Νερόλακκοί» από το τοπικό «*πυχός*» (= λάκκος/όρυγμα σε υγρότοπο όπου μαζεύεται νερό για πότισμα) < Λατ. *ruteus* (= φρέαρ, όρυγμα) και παλ. Σλ. *ruhlj* (= κοίτος).
- Ράχ(η) η** : Η ράχη πέρα και βόρεια από το «Τσερροπήγαδο».
- Ράχ(η) της Κώσταινας η** : Ράχη Ν του χωριού προς τον «Άγιο Κωνσταντίνο». Γι' αυτή τη γυναίκα με το ανδρωνύμιο *Κώσταινα* δεν γνωρίζουμε κάτι τώρα.
- Ράχ(η) της Τζιώτζαινας η** : Μεγάλη ράχη Ν του χωριού. Είναι ανδρωνύμιο. Η γυναίκα κάποιου ονόματι *Γιώργος* (*Τζιώτζιος*, στην βλάχικη διάλεκτο) είχε σχέση με τούτη τη ράχη. Ιδέ και τοπωνυμία «Λιβιάδι του Τζιώτζιου».
- Ράχ(η) του Γάτσ(η) η** : Ράχη κοντά στο χωριό σχετιζόμενη με κάποιον από το γένος *Γάτσης*, που υπήρχε στο παρελθόν στο χωριό.
- Ράχ(η) του Γιαννάκου η** : Ράχη νότια του χωριού αποδιδόμενη σε κάποιον από το υπαρκτό στο χωριό γένος *Γιαννάκος/Γιαννακός*. Ιδέ και τοπωνυμία «Δέντρος του Γιαννάκου».
- Ράχ(η) του Ζιούκου η** : Ράχη βόρεια από το χωριό, σχετιζόμενη με κάποιον ονόματι *Ζιούκος*. Τέτοιο επώνυμο δε θυμούνται στο χωριό, ίσως όμως να υπήρχε πιο παλιά.
- Ριζά τα** : Η περιοχή στο κάτω μέρος, ήτοι στη βάση/ρίζα, του δάσους της θέσης

«Λιανούρα». Ιδέ ομοιόσημο «Ριζό» στο Κεράσοβο [17] και Ίσβορο [13].

Ρίζες οι : Δασωμένη τοποθεσία περιμετρικά στη ρίζα/βάση της θέσης «Νταμπόρι». Ιδέ και «Ριζά».

Ρόγκ(ι) του Γιάνν(η) το : [Στ' Γιάνν' του ρόγκ'] Δασική περιοχή χαμηλότερα από το «Ψαρί», όπου σε κάποιο ξέφωτο (ρόγκι, στην τοπική γλώσσα) είχε χωράφι κάποιος ονόματι *Γιάννης*. Στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο ζωσμένο από δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. rocus (= φωτιά) > νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Ιδέ ομοιόσημο «Ρόγκι του Γκίνη» στο Τούρνοβο [44].

Ρόγκ(ι) του Μάνου το : [Στ' Μάν' του ρόγκ'] Περιοχή με δένδρα προς τον «Αι Λιά», όπου θα υπήρχε ξέφωτο (ρόγκι, στην τοπική γλώσσα) που ανήκε στο γένος *Μάνος*, που υπήρχε και είναι γνωστό στο χωριό. Όρα «Μάνος» στη Μπλήζιανη [28] και «Γιώργος Μάνος» στο Κεράσοβο [17].

Ρόγκ(ι) του Νίτσ(ι)κα το : [Στ' Νίτσ'κα του ρόγκ'] Δασωμένο μέρος πιο κάτω από τη θέση «Ψαρί» με ξέφωτα (ρόγκι, στην τοπική γλώσσα). Σε ένα εξ αυτών είχε χωράφι κάποιος από το γένος *Νίτσικας*, γνωστό παλιά στο χωριό.

Ρόγκ(ι) του Ρεμπέλ(η) το : [Στ' Ρεμπέλ' του ρόγκ'] Έκταση δασική Δ του χωριού, στην οποία υπήρχε σε ξέφωτο (ρόγκι, στην τοπική γλώσσα) χωράφι του γένους *Ρεμπέλης*, γνωστό στο χωριό.

Ρούπα της Πίτσαινας η : Μέρος πέρα και βόρεια από τον «Μεγαλάκκο». Εκεί σε χωράφι κάποιος από το γένος *Πίτσης*, ακουστό παλιά στο χωριό, υπήρχε κάποια εδαφική οπή/τρύπα. Ερμηνεύεται ως «Τρύπα», από το τοπικό «ρούπα/τρούπα» (= οπή, Σλ. rupa) < Ελλ. «τρύπα» (= οπή). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44], Κάντσικο [15], και «Ρούπες» στον Ίσβορο [13].

Ρουσίδα η : [Στην Ρουσίδα > Στ'ν Ουρσίδα] Υποπεριοχή της δασωμένη έκτασης «Λιανούρα». Η ονομασία αποδίδεται ως «Δροσερή | Νοτερή», από το Ελλ. «δροσίδα» < αρχ. Ελλ. «δρόσος» (= δροσιά, έρση, ρανίς, ψεκάς, Λατ. ros, παλ. Σλ. rosa, Βουλγ. rosá), Σερβ. rositi (= δροσίζω – υγραίνω, μουσκεύω). Υπάρχει «Μεγάλη Ρουσίδα» και «Μικρή Ρουσίδα». Ιδέ «Ροσινιάδες» και «Ρόσ(ι)νη» στην Καστάνιανη [16].

Σαρσάδες οι | Αρσάδες οι : [Στ'ς Αρσάδες > Στ' Σαρσάδες] Η μία από τις δυο κορυφαίες συνοικίες του χωριού. Η άλλη είναι οι «Σιομπάδες». Αν είναι κυριωνυμία, τότε θα υπήρχε στο παρελθόν γενεά με το επώνυμο *Άρσας/Άρσης* ή *Σάρσας/Σάρσης*. Αυτό, όμως, δεν το θυμάται ούτε και το ομολογεί κανείς τώρα στο χωριό, οπότε θα υπήρχε σε απώτερους αιώνες, αφού βρίσκεται έξω από την εμβέλεια της σημερινής μνήμης και γραφής.

Ενδεχομένως να ερμηνεύεται και ως «Πυρπολημένοι», από το Λατ. *arsus* (= καμένος, πυρπολημένος) > Βλαχ./Ρουμ. *ars* (= κάψιμο) < Λατ. *ardeo* (= καίομαι, αίθομαι). Πιθανώς να κάηκαν τα σπίτια τους, είτε τυχαίως, είτε από κάποιο επιδρομικό επεισόδιο, και να ονομάστηκε έτσι όλη η γειτονιά. Ακόμη, μπορεί να πήρε αυτό το όνομα, επειδή εκεί καιγόταν η μεγαλύτερη αποκριάτικη φωτιά του χωριού (*χαραματζιάνα/χαραμπατζιούνα* ή *μπαρμπατούρα* ή *τζιαμάλλα*, στην τοπική γλώσσα), με όλα τα συναφή δρώμενα.

Από το Τουρκ. *arsa* (= αγρός, χωράφι - οικόπεδο) δε διαφαίνεται λογική ερμηνεία.

Σελιά τα : Έκταση με λιβάδια και εύφορα χωράφια κάτω από την βρύση της συνοικίας «Βαρβάρα». Τέτοια χωράφια λέγονται στην επιχώρια γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια. Υπάρχει και τοπωνυμία «Κάτω σελιά».

Σιάδ(ι) το : Περιοχή ομαλή και σχεδόν επίπεδη (*σιιάδι*, στην επιχώρια διάλεκτο) παρά την «Βρύση του γελαδάρη».

Σιάδια Μπαρκάδ(ι)κα τα : [Στα Μπαρκάδ'κα τα σιάδια] Ισώματα με χωράφια στα Δ του χωριού, προς τον «Άι Λιά». Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το γένος *Μπάρκης* είναι υπαρκτό στο χωριό, ενώ στον Ίσβορο [13] υπάρχει επώνυμο *Μπάρκας*. Ίσως το επίθετο αυτό σημαίνει «κοιλαράς/γάστρων/προγάστρω», από το Αλβ. *barq-u/barqe* (= κοιλιά) > νέο Ελλ. «μπάκα» (= κοιλιά).

Σιάδια του παπά τα : [Στ' Παπά τα σιάδια] Ομαλή απόμακρη περιοχή ΝΔ του χωριού, στα όρια με την Πυρσόγιαννη [39], η οποία είναι ένα ίσιωμα (*σιιάδι*, στην τοπική γλώσσα). Κάποτε, αυτά τα ισώματα ανήκαν σε κάποιον παπά (ιερέα).

Σιαδούλ(ι) της Κρυφής το : [Στο Σιαδούλ' τ'ς Κρυφής] Μικρό ίσιωμα παρά την βρύση «Κρυφή».

Σιεγκούνας ο : Θέση πέρα από το «Ποτάμι». Είναι κτητορωνυμία, διότι το γένος *Σιεγκούνας* ήταν υπαρκτό στο χωριό.

Σιελέκος ο : [Στ' Σιελέκου] Μέρος κοντινό στο «Ποτάμι», στα ΝΑ του χωριού. Είναι κτητορωνυμία. Το παρωνύμιο *Σιελέκος* είναι ακουστό στο χωριό. Στα Αλβ. *shelég-u* (= αρνί χρονιάρικο έως ζυγούρι).

Σίμπα η : [Στ' *šiba*] Περιοχή εγγύτατη στο χωριό με άφθονη θαμνοειδή βλάστηση κάθε είδους. Ερμηνεύεται ως «Κλαδί», από το παλ. Σλ. *šiba* (= βέργα, κλαδί) > Σερβ. *šib* (= δενδρύλλιο, χαμόδενδρο, θαμνίσκος). Μάλλον ήταν τόπος κλαδονομής. Ιδέ ομόρριζο «Σιμπενίκο» στο Κεράσοβο [17].

Σιομπάδες οι : Η δεύτερη κορυφαία συνοικία του χωριού, δίπλα στην άλλη γειτονιά «Σαρσάδες». Χωρίζονται από ένα ρέμα, τον «Λάκκο του Γκίνη». Ονοματίστηκε από το υπαρκτό γένος *Σιόμπος*, που κατοικούσε εκεί.

Σιομπαίικα τα : Είναι κτητορωνυμία, από το υπαρκτό γένος *Σιόμπος*, που είχε εδώ χωράφια.

Σιούλ(η)ς ο : [Στ' Σιούλ'] Είναι κτηροτιωνυμία, γιατί γένος *Σιούλης* υπήρχε στο χωριό, και εδώ είχε κτήματα. Ιδέ και «Λίμνη του Σιούλη». Επώνυμο *Σιούλας* απαντάται στο Κεράσοβο [17], Γαναδιό [5].

Σιουμάρα η : [Στ' Σιουμάρα] Έκταση με θαμνώδη πυκνή βλάστηση Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και κάτω από την «Μελισσόπετρα». Αποδίδεται ως «Βωπακιά», από το επιχώριο «*σιούμαρα/σμάρια*» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπάκια) < παλ. Σλ. *ζυμα* (= δάσος) και *ζυμαρας* (= πυκνά χαμόδενδρα). Ιδέ και «Σιούμος» στη Μόλιστα [27], Λεσκάτσι [22], Χιονιάδες [47].

Με το ίδιο όνομα αναφέρεται και υποπεριοχή της ευρείας περιοχής «Κρούσια».

Σκαπέρδω η : [Στ' Σκαπέρδω] Μέρος κοντινό στο χωριό με κλαδιά κάθε είδους. Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για ανδρωνύμιο, από κάποια εκ του γένους *Σκαπέρδας*. Το επώνυμο αυτό δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό. Αναφέρεται η ύπαρξή του στο χωριό Φούρκα [46].

Ενδεχομένως να ερμηνεύεται και ως «Ράβδος | Κλαδί», όπως και η γειτονική «Σίμπα», από το αρχ. Ελλ. «*σκαπέρδα*» (= είδος διελκυστίνδας που παιζόταν στα Διονύσια, σε μπηγμένη στο έδαφος ράβδο/πάσσαλο που είχε οπή στην κορυφή της, απ' όπου περνούσε το σχοινί) < αρχ. Ελλ. «*σκάπος/σκήπος*» (= ράβδος, κλάδος), αν στο παρελθόν ήταν εδώ παιδότοπος και να παιζόταν η «*σκαπέρδα*», ή αν ήταν τόπος κλαδονομής.

Σκιζάρες οι : Μακρινή και υψηλόσταθμη τοποθεσία ΒΑ του χωριού, πέρα από το ποτάμι, κοντινή στη θέση «Πριόνι» του χωριού Σέλτση [41], όπου απέρριπταν τα παραπροϊόντα της ξύλευσης (*σκιζάρες/άκρες*, στην τοπική γλώσσα), τα οποία έπαιρναν οι χωριανοί για πρόχειρες περιφράξεις ή σανιδώσεις στεγών. Η λέξη προκύπτει εκ του Ελλ. «*σχίζω/σκίζω*».

Σκρουβάλια τα | Σκουρβάλια τα : Η ευρύτερη περιοχή Β/ΒΔ του χωριού με πολλά χωράφια και γεωργήματα. Εντός αυτής υπάρχουν αρκετές υποπεριοχές. Αποδίδεται ως «Σβώλοι | Βώλοι», με αναφορά στα οργώματα, από το επιχώριο «*σγκρουβάλι*» (= βώλος, σβώλος) < τοπικό «*γρομπάλι/γρουμπούλι*» (= σβωλάκι, θρόμβος).

Σνίμιαλο το | Σίνμιαλο το | Σίμνιαλο το : Περιοχή στα Α του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι» και αρκετά ψηλά, όχι μακριά από την «Μπαλαστάνα», με καλή πηγή. Ερμηνεύεται ως «Χάραμα | Αυγή», με αναγραμματισμό από το Βουλγ. *sjmhalo*

(= ξημέρωμα, χάραμα), επειδή για τους Βουρμπιανίτες από εκεί ανατέλλει ο ήλιος και ροδοχαράζει η ημέρα. Όρα ομοιόσημα: «Ζόρατες» στο Λεσκάτσι [22], «Λιούκου» στο Τούρνοβο [44], που είναι προς την ίδια κατεύθυνση. Ιδέ σχόλιο στην «Μπαλασάνα». Άλλο σημαίνει το «Σνίμνιαλο» στη Σταρίτσιανη [42].

Σουραίικα τα : Χωράφια χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Άγιος Κωνσταντίνος», ανήκοντα στο υπαρκτό κάποτε στο χωριό γένος Σούρης.

Σουρ(ου)βιές οι : Περιοχή χαμηλότερα από τις «Αρατροβιές» όπου φύονταν πολλά δένδρα λεγόμενα τοπικώς «σουρβιές» (= το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος ο ήμερος*, αρχ. Ελλ. «όα/οία», Λατ. sorbus). Όρα ομοιόσημες «Σουρβιές» στην Καστάνιανη [16], Μπλήζιανη [28], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Στανιές οι : Ευρεία περιοχή Α του χωριού και πέρα από το «Ποτάμι», εκτεινόμενη και στον χώρο της Σέλτσης [41]. Εδώ θα υπήρχαν κάποτε κτίσματα, ίσως κάποιος μικροοικισμός ή καλύβες νομάδων. Αποδίδεται ως «Κατάλυμα | Σπίτια», από το παλ. Σλ. stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και stanije (= στάση, σταθμός, εγκαταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία) > νέο Ελλ. «σάνη». Όρα ομόρριζη «Στανιά» στη Σταρίτσιανη [42], Μπλήζιανη [28].

Σταυρός ο : Τοποθεσία εγγύς του χωριού όπου υπάρχει εικονοστάσι με σταυρό. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο για θέσεις με εικονοστάσι και απαντάται σε όλα σχεδόν τα Μαστοροχώρια.

Στενό το : Απόμακρη και υψηλόσταθμη περιοχή, καλό βοσκοτόπι στα Δ του χωριού, όπου υπάρχει γωνιά από δένδρα στενή λωρίδα γης με πηγή, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και Κάντσικο [15].

Στεφάν(ι) τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία χαμηλότερα από το «Νταμπόρι», πάνω από την κατακρημνισμένη περιοχή «Ξεκόμματα». Αποδίδεται ως «Βραχώδης γκρεμός», από το τοπικό «στεφάνι» (= βραχώδης γκρεμός σε κορυφή ή πλαγιά βουνού), μεταφορικώς λεγόμενο.

Στρατούλα της Τσιαντούλας η : [Στ' Στρατούλα τ'ς Τσιαντούλας] Μέρος με μονοπάτι/δρόμο που αποδίδεται σε κάποια ονόματι *Αλεξάντρα* (Τσιάντα/Τσιαντούλα, στην τοπική γλώσσα), υποκορ. από το τοπικό «στράτα» (= διαμορφωμένη οδός/δρόμος) < Λατ. strata via (= στρωμένη/στρωτή οδός) < αρχ. Ελλ. «στρώννυμι» (= στρώνω, Λατ. sterno).

Στρουγκάν(ι) το : Βοσκοτόπος και δάσος στα Δ του χωριού, πιο κάτω από το «Στενό». Είναι φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Ελλέβορος | Βέρατρο», από το τοπικό «στρουγκάνι/στρυγκάνι/στηρουγκάνι» (= η δηλητηριώδης πόα *ελλέβορος ο λευκός*, Λατ. veratrum album, Ρουμ. stririgoaie, κοινώς *στερογιάνι*) < ίσως αρχ. Ελλ. «στρύχνος» (= φυτό φαρμακερό), το οποίο θα ήταν αυτοφυές εδώ. Ιδέ

ομοιόσημα: «Στρουγκάνια» στην Μπλήζιανη [28], «Στερουγκάνια» στη Σταρίτσιανη [42], «Στερουγκάνι» στον Ίσβορο [13].

Σύνορο το : [Στου Σύνουρου] Ρέμα που οριοθετεί την έκταση του χωριού σε σχέση με την Πυρσόγιαννη [39].

Τζανής ο : [Στ' Τζανή] Χωράφια κάτω μεριά από τη θέση «Καστούκι». Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Τζανής*, που εδώ θα είχε τα χωράφια του. Τέτοιο επίθετο δε θυμούνται τώρα στο χωριό.

Τζιλαίικα τα : Χωραφότοπος υπερκείμενος της θέσης «Τζιουλντιά». Γένος με επώνυμο *Τζίλας* υπήρχε στο χωριό και είχε εδώ κτήματα.

Τζιουκαλαίικα τα : Είναι κτητορωνυμία. Είναι λιβάδια πιο χαμηλά από τον «Ντεμίλογγο» με βρύση και ξύλινες ποτίστρες. Κάποια εξ αυτών ανήκαν στα γένος *Τζιούκαλης/Τζιουκαλαίοι*, το οποίο υπήρχε στο χωριό. Ιδέ και «Τζιούκαλης».

Τζιούκαλ(η)ς ο : [Στ' Τζιούκαλ'] Χωράφια Ν του χωριού, προς το «Μελίσσι», ανήκοντα στο γένος *Τζιούκαλης*, το οποίο είναι ακουστό στο χωριό. Ιδέ και «Τζιουκαλαίικα».

Τζιουλντιά τα : Κήποι και χωράφια κοντά και πάνω από το χωριό. Είναι κτητορωνυμία, επειδή μνημονεύεται η ύπαρξη στο χωριό του γένους *Τζιουλτής/Τζιουλντής/Τζιουλντάδες*. Μάλλον δικά τους ήταν τα κηπάρια ή τα χωράφια.

Τζιτζαίικα τα : Χωράφια μακρινά, πάνω από τη θέση «Μαραντάκια», που ανήκαν στο γένος *Τζιτζής*, ακουστό στο χωριό. Το επώνυμο αυτό μάλλον σημαίνει «Ωραίος | Όμορφος», από το Τουρκ. *cici* (= ωραίος - στολίδι - παίγνιο). Επίσης άλλη τοποθεσία προς το «Πάνω γιοφύρι».

Τόσ(η)ς ο | Τόσ(η)δες οι : [Στ' Τόσ'/Τος | Στ'ς Τόσ'δες] Ευρύς αμπελώνας, χαμηλά και ΒΑ του χωριού. Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με οικογενειακό επώνυμο *Τόσης/Τόσηδες*, γένος άγνωστο τώρα στο χωριό, μη συναφές με το Βλαχ. *Τούσιος* (= Δημήτρης).

Τράφος ο : Μικρή κοιλάδα, εν είδει τάφρου, μέσα στο χωριό, από την εκκλησία «Άγιοι Απόστολοι» έως τη θέση «Καροπούλια». Ερμηνεύεται ως «Τάφος», από το τοπικό «τράφος» (= χαντάκι, νεραγώγι, Αλβ./Σλ. *trap*) < αρχ. Ελλ. «τράφος» (= τάφος). Μέσα σ' αυτήν βρίσκονται η «Βρύση του Γεράνη» και η βρύση «Ντράγκος».

Τράφ(οι) οι : [Στ'ς Τράφ'] Τοποθεσία συνορεύουσα με την «Πέστερη», στα ΝΑ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Υδραύλακες | Τάφροι», από το τοπικό «τράφος» (= χαντάκι, νεραγώγι, Αλβ./Σλ. *trap*) < αρχ. Ελλ. «τράφος» (= τάφος). Θα υπήρχαν εδώ υδραύλακες που οδηγούσαν το νερό, είτε σε παρακείμενους κήπους, είτε στις υποκείμενες «Αρατροβιές». Ιδέ και «Τράφος».

- Τράφ(οι) Ριζαίικοι οι :** Ομαλή τοποθεσία Δ από τον «Άι Λιά», με νερό. Αποδίδεται ως «Τάφροι των Ριζαίων», από το τοπικό «τράφος» (= χαντάκι, νεραγώγι, Αλβ./Σλ. trap) < αρχ. Ελλ. «τράφος» (= τάφος). Το γένος *Ρίζος* ήταν υπαρκτό στο χωριό. Όρα «Τράφος/Τραφέλι» στη Μόλιστα [27], και ίσως ομοιόσημη «Τράπια» στην Σταρίτσιανη [42].
- Τρείς λίμνες οι :** [Στ'ς Τρείς λίμνες] Πολύ μακρινή τοποθεσία με μεγάλο υψόμετρο, καλό βοσκοτόπι, στα Δ του χωριού παρά το «Νταμπόρι», όπου τα απορρέοντα νερά μαζεύονται σε τρεις κοιλάτες (λάκκους, λίμνες), οπόθεν και η ονομασία.
- Τσεκούρα η :** [Στ' Τσεκούρα] Τόπος σύδενδρος και υψηλόσταθμος, απέναντι από το «Ποτάμι», στα όρια με τη Σέλτση [41], στην οποία μερικώς ανήκει, ονομαζόμενος εκεί «Τσεκούρες». Στο μέρος αυτό έκοβαν καυσόξυλα με «τσεκούρια» < Λατ. securis (= πέλεκυς), εξού και η ονομασία. Το γεγονός ότι η ονομασία εκφέρεται και στον πληθυντικό αίρει την άποψη ότι πρόκειται για κυριωνυμία, από κάποιον καπετάνιο *Τσεκούρα*, της εποχής της τουρκοκρατίας.
- Τσερροπήγαδο το :** Καλλιεργήσιμη έκταση πολύ κοντά στα Β/ΒΔ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Δρυόβρυση», από το τοπικό «τσέρρος/τσερράδι» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «άσπρις/αλίφλοιος», Σλ. cer, Αλβ. qerr-i) < Λατ. cerrus (= είδος δρυός) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κιτρινωπός) + τοπικό «πηγάδι» (= βρύση, κρήνη). Ο τόπος έχει πηγές και κάποια εξ αυτών ανάβλυζε κοντά σε μεγάλη βελανιδιά, εξού και η ονομασία. Σήμερα αυτό δεν επαληθεύεται. Ιδέ και «Τσερρίβραχος» στο Κεράσοβο [17], Στράτσιανη [43].
- Τσιαλάδ(ι)κα τα :** Χωράφια χαμηλότερα από την «Αγία Τριαδα». Η κατάληξη «-άδικα» δείχνει ιδιοκτησία. Το επώνυμο *Τσιάλης* υπήρχε παλιά στο χωριό.
- Τσιέπλ(ι)ος ο :** Μέρος με κήπους και βρύση κοντά στη συνοικία «Σαρσάδες». Αποδίδεται ως «Κρομμύνας | Κρεμμυδότοπος», από το Λατ. caerulla/serulla (= κρομμύνας) και Λατ. ceara/cera (= κρόμμυο, κρεμμύδι, Ρουμ. ceară, Βλαχ. tsiepa).
- Φιλιουριά η :** Είναι φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Φιλύρα | Τιλία | Φλαμουριά», από το τοπικό «φέλιουρας/φιλιουριά» (= τιλία) < αρχ. Ελλ. «φιλύρα» (= τιλία).
- Φ(ρ)άσιαρες οι :** [Στ'ς Φ(ρ)άσιαρες] Υποπεριοχή εντός του δάσους της τοποθεσίας «Λιανούρα». Είναι φυτωνυμία, ερμηνευόμενη ως «Σκουπόφυτα | Σκούπες», από το τοπικό «φάσιαρη/φέσιαρη» (= ελόφυτα κατάλληλα για σκούπες), Αλβ. fshesë-a (= σκούπα). Θα είχε τέτοια φυτά ο τόπος και τα προμηθεύονταν για οικιακή χρήση.
- Φ(υ)τειές οι :** [Στ'ς Φ'τειές] Μεγάλα χωράφια κοντά στο χωριό, παρά τον «Άι Σωτή-

ρα». Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39] και «Φ(υ)τειά» στο Λούψικο [24], Σταρίτσιανη [42].

Φ(υ)τοί οι : [Στ'ς Φ'τούς] Χωραφότοπος πέρα από το «Ποτάμι», στα όρια με τη Σέλτση [41], στην οποία μερικώς ανήκει. Ιδέ και «Φ(υ)τειές».

Φωλιά του κόρακα η : [Στ' Κόρακα τ' φωλιά] Θέση στα ΒΑ του χωριού, πέρα από το «Ποτάμι», όπου υπάρχει απόκρημνος βράχος. Φαίνεται πως σ' αυτόν είχε τη φωλιά του ένας «κόρακας» (= το πουλί κοράκι).

Χοροστάσ(ι) το : Ομαλή θέση Δ του χωριού και σε μικρή απόσταση από αυτό, όπου έστηναν χορό οι επιστέφοντες από τα υπερκείμενα εξωκλήσια πανηγυριώτες.

Χούμες οι : Τοποθεσία ΝΑ του χωριού με αργιλικό έδαφος. Ερμηνεύεται ως «Αργίλοι | Πηλοί | Ασπροχώματα», από το Βουλγ. huma (= άργιλος, άσπρόχωμα, ασπρόχωμα) < Ελλ. «χώμα» και Λατ. humus (= χθων, γη - χώμα, χούμος). Ιδέ ομοιόσημη και πλησιόχωρη «Μούζγκα του Ντούκα», καθώς και «Χούμα» στην Πυρσόγιαννη [39].

Από το παλ. Σλ. humj (= οπός, χυμός) < Ελλ. «χυμός», δεν βγαίνει κανένα νόημα.

Χωραφούλια τα : Μικρά και διάσπαρτα χωράφια ήσαν εδώ.

Ψαρί το : Απόμακρη δασωμένη τοποθεσία στα όρια με το Λεσκάτσι [22], στο οποίο κατά το πλείστον ανήκει. Μόλις το έδαφός του είναι γκριζόχρωμο και ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «ψαρής» (= πολιός, σταχτής) < αρχ. Ελλ. «ψαρ» (= το πουλί ψαρώνι), που έχει παρόμοια απόχρωση.

Ψεματάρ(η)ς ο : Λέμα και η παρόχθια αυτού περιοχή, στα Ν και σε επαφή με το χωριό. Ο πεισματάρης αυτός χείμαρρος εξαπατούσε με την εμφάνισή του τους διαβάτες, οι οποίοι τον υποτιμούσαν και τους παρέσυρε το νερό, ήταν δηλ. ψεματάρης (ψεματάρης, στην τοπική γλώσσα).

[12] Τοπωνυμίες του χωριού Ζέρμα [Πλαγιά]

{Ο Χρήστος Μήτσος του Γεωργίου από τη Ζέρμα μου έδωσε πολλές πληροφορίες για τα τοπωνύμια του χωριού. Τον ευχαριστώ για την βοήθεια}

Άι Γιώργ(η)ς ο : Παρεκκλήσι που βρίσκεται μέσα στο παλιό χωριό. Εκεί ήταν άλλοτε το νεκροταφείο του παλιού χωριού.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Η κεντρική εκκλησία στο παλιό χωριό Ζέρμα. Επίσης η νεότερη κεντρική εκκλησία στο νέο χωριό Πλαγιά.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το ομώνυμο εκκλησάκι και η πέριξ τοποθεσία εγγύτατα στο παλιό χωριό. Στην έναντι θέση «Κήπος του καλόγηρου» ήταν το πρώτο νεκροταφείο του χωριού.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η πέριξ ομαλή περιοχή, Α και πάνω από το χωριό, σε ράχη του βουνού «Μπουχιέτσι».

Μοναστήρ(ι) το | Μαναστήρ(ι) το : Το μοναστήρι της κοίμησης της Θεοτόκου, γνωστό και ως «μοναστήρι της Ζέρμας», που κείται κοντά και έναντι από το παλιό χωριό, σε Δ κατεύθυνση, και η τριγύρω περιοχή.

Αβδέλλες οι : Περιοχή Β του παλιού χωριού, πάνω από τα «Κηπάματα», με πολλούς νερόλακκους και νερά που κατασταλάζουν εκεί από την υπερκείμενη τοποθεσία «Σουληνάρα». Στους νερόλακκους υπήρχαν και υπάρχουν «αβδέλλες/αβδέλλες», εξού και η ονομασία.

Αγία Βαρβάρα η : Στην ομώνυμη τοποθεσία, που κείται στα Δ και κοντά στο παλιό χωριό, δεν σώζεται πλέον κανένα κτίσμα ναού. Πρέπει, όμως, να υπήρχε κάποτε, εξού και η ονομασία του τόπου.

Άι Δήμος ο : Ράχη ΝΑ του χωριού, που προβάλλει ως εξώστης πάνω στον ποταμό Σαραντάπορο, μεταξύ των ρεμάτων «Κουσταλάκκος» και «Βαθύλακκος». Στην τοποθεσία σήμερα δεν υπάρχει εξωκλήσι, ούτε και θυμάται κανείς κάτι σχετικό. Λογικά, πρέπει κάποτε να υπήρχε και κατέπεσε. Υστερότερα θα σωζόταν μόνο το άγιο βήμα του ναού, εκ του οποίου ονοματίστηκε η θέση, γιατί στην τοπική γλώσσα «αϊδήμος» (= το άγιο βήμα ναού).

Άι Χριστόφορος ο : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Γκουστερίτσα» όπου κάποτε υπήρχε ομώνυμο εξωκλήσι. Τώρα δεν υπάρχει κανένα ίχνος από το δόμημα του ναού.

Αλώνια τα : Υποπεριοχή της θέσης «Κουσαρτσ(ι)κό» στην οποία υπήρχαν αλώνια του ομώνυμου οικισμού. Διακρίνονται σε «Κάτ' αλώνια» και σε «Απάν' αλώνια».

Αρκουδόπετρα η : Απόμακρη και υψηλόσταθμη τοποθεσία Β του παλιού χωριού, με βραχώδη κορυφή, όπου, καθώς λένε, φωλιάζουν αρκούδες, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24] και «Αρκουδόπετρες» στον Ίσβορο [13].

Αχούρ(ι) το : Μέρος ανάμεσα στο «Μοναστήρι» και το νέο χωριό «Πλαγιά». Τώρα είναι εδώ το νεκροταφείο του νέου χωριού, ενώ άλλοτε το «Μοναστήρι» είχε εκεί μελίσσια, αλώνια, αχυρώνες, και άλλα υποστατικά. Αποδίδεται ως «Αχυροκαλύβι», από το τοπικό «αχούρι» (= πρόχειρο κτίσμα, αχυροσκέπαστο καλύβι, στάβλος) < Ελλ. «άχυρο» και «αχυρών», με επιρροή του Τουρκ. ahir (= στάβλος).

Βαθύλακκος ο : Ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) ΝΑ του παλιού χωριού, που ξεκινάει από το «Καραούλι» και χύνεται στον Σαραντάπορο εκεί όπου εκβάλλει και το «Κουσαρσιώτικο ποτάμι». Είναι συνήθης τοπωνυμία σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39], Κάντσικο [15] και αλλού.

Βαρ(ι)κά του Γιώργ(η) τα : [Στα Βαρ'κά τ' Γιώργ'] Θέση της ευρύτερης περιοχής «Κουσαρτσ(ι)κό» με χωράφια έχοντα υφυγρο έδαφος, ανήκοντα σε κάποιον ονόματι Γιώργο. Αποδίδεται ως «Βαριά | Νοτερά», από το τοπικό «βαρ(ι)κό» (= μέρος με έδαφος υδατοκορεσμένο, έκταση ή χωράφι με χώμα υδατοβριθές και συνεπώς βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στην Μπλήζιανη [28] και αλλού.

Βλαχόστρατα η | Βλαχόδρομος ο : Περιοχή με μεγάλο υψόμετρο, Β του παλιού χωριού, υπερκείμενη της θέσης «Αρκουδόπετρα», από όπου περνούσε ο δρόμος (στράτα, στην τοπική γλώσσα) για τα αιγοπρόβατα των Βλάχων νομάδων βοσκών, προς το πέρασμα του αυχένα «Πρυάσωπος». Η τοπωνυμία υπάρχει στο γειτονικό Λούψικο [24] και στη Βούρμπιανη [2].

Βούγκ(ου)ρο το : [Στο Βούγκ(ου)ρο > Στο Βούγκρο] Σχετικά ομαλή τοποθεσία ΒΔ του χωριού, στα όρια με το Λούψικο [24], στο οποίο μερικώς ανήκει. Στον απόμακρο αυτόν τόπο, για κάποιον άγνωστο σε μας λόγο, ενδημούσε ο «ζάθος». Αποδίδεται ως «Ζάθος», από το τοπικό «βούγκ(ου)ρος/βούγκ(ου)ρας» (= ζάθος, δηλ. παρασιτικό έντομο βοδιών και αιγοπροβάτων που το σκουλήκι του ζει υποδορίως και σχηματίζει βούζουνες) < αρχ. Ελλ. «βους» + «κείρω» (= κόπτω, κουρεύω - καταστρέφω, κατατρώγω) > βούγκουρος (= βουραιιστής, βουφάγος - καταφαγωτής), δηλ. «ζάθ(ω)ος» (= ζωοφάγος) < αρχ. Ελλ. «θώμαι» (= τρώγω, θοινάομαι). Άλλες ονομασίες τόπων από ζώντα είναι η «Γκουστερίτσα» και η «Κνίπα».

Ζέρμα

Επίσημα, από την δεκαετία του 1970, το τμήμα της τοποθεσίας που ανήκει στο χωριό μετονομάστηκε σε «Γελαδότοπος».

Βρύσ(η) η : Θέση υψηλόσταθμη στις πλαγιές του βουνού «Μπουχιέτσι», στις απαρχές του ρέματος «Κουκόλης», όπου υπάρχει μεγάλη πηγή νερού.

Βρωμοπήγαδο το : Τοποθεσία ΒΔ του παλιού χωριού με πηγή που έχει δύσοσμο νερό, δηλ. βρωμάει.

Βυρό το : Είναι ένα μέρος στο βουνό «Κούτσουρο», όπου αναβλύζουν νερά. Αποδίδεται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < θέμα «(F)ρυ του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. bua), «βρύλον» (= ελόφυτο, σπάρτο, βούρλο) > αρχ. Ελλ. «έδαφος βρύον» ή απλώς «βρύον» > με αναγρ. «βυρόν».

Επίσης, άλλη θέση με αναβλύζοντα ύδατα στα Β/ΒΔ του χωριού και Δ από τις τοποθεσίες «Κανάλια» και «Σιόποτο». Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. Φυτόκο [46], Κάντσικο [15], Σέλτση [41] και αλλού.

Γεφύρ(ι) Στομίου το | Γεφύρ(ι) Ζέρμας το : Θέση στην τοποθεσία «Στόμιο», όπου υπήρχε πετρόκτιστο μονότοξο γεφύρι πάνω από τον Σαραντάπορο, το οποίο ένωνε τις κρημνώδεις όχθες των βουνών «Μπουχιέτσι» και «Κούτσουρο». Σώζονται ακόμη εκεί λείψανα των βάθρων του. Στα όμορα χωριά το ονομάζουν «Γεφύρι Ζέρμας» ή «Ζιερμωτ'νό γεφύρι».

Γκαμψιές οι | Γκλαμψιές οι : Τοποθεσία σύδενδρη από βαλανιδιές, ονομαζόμενες τοπικώς «γκλαψιά/κάρπνια» (= είδος πολυβάλανης δρυός) < Λατ. glans (= βάλανος).

Γκούβες οι : Τοποθεσία του βουνού «Κούτσουρο», όπου υπάρχουν εδαφικά κοιλώματα. Αποδίδεται ως «Κοιλώματα | Κοιλότητες», από το τοπικό «γκούβα» (= κοιλότητα, κάπετος, κοίλωμα - όρυγμα του τάφου) < αρχ. Ελλ. ρίζες «κυτ- /κυπ-/κυφ-/κυβ-», που σημαίνουν κάτι κοίλο. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27] και αλλού.

Γκούβες Τσαγκαίικες οι : Εδαφικό κοίλωμα (γκούβα, στην επιχώρια γλώσσα) όπου είχε καλύβα για τα αιγοπρόβατα το υπαρκτό στο χωριό γένος *Τσάγκας*. Ιδέ «Γκούβες» και «Τσαγκαίοι».

Γκουστερίτσα η : [Στ' Γκουστερίτσα] Τοποθεσία Δ του χωριού, λίγο υψηλότερα από τον Σαραντάπορο, στα όρια με την έκταση του γειτονικού Λούψικου [24], στο οποίο μερικώς υπάγεται. Ερμηνεύεται ως «Σαύρα», από το τοπικό «γκουστερίτσα» (= σαύρα) < Σλ. gušter (= σαύρα), επειδή, όπως λένε, είχε πολλές σαύρες ο τόπος.

Γκοψ(ι)νάδες οι : Συνοικία του χωριού όπου κατοικούσε το γένος *Γκοψίνας/Γκοψινάς*, γνωστό και τώρα στο χωριό.

Διακόπ(ι) το : Τοποθεσία με πολλά εκκλησιαστικά χωράφια (βακούφικα) στην αντιπέρα αριστερή όχθη του Σαραντάπορου ποταμού, πιο πέρα και Α από τη θέση «Ρσέλια/Αρσέλια». Δεν είναι εμφανές γιατί φέρει αυτό το ελληνικότατο όνομα, εκ του Ελλ. «διακοπή» (= τομή, κόψιμο στο μέσον).

Εκκλησιά στις Λίμνες η : [Στ'ν Εκκλησιά στ'ς Λίμνες] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Λίμνες» στον ευρύτερο χώρο της περιοχής «Κουσαρτσ(ι)κό», όπου υπήρχε κάποτε κάποιος ναός/εκκλησία. Λένε ότι ήταν αφιερωμένη στον άγιο Χριστόφορο, γεγονός αληθές, γιατί οι όμοροι κάτοικοι Καντσίκου [15] την ονομάζουν «Στον Χριστόφορο».

Εξουνέρια τα : [Στα Ξουνέρια] Υγρότοπος με καλή νεροπηγή έξω από το χωριό, εξού και η ονομασία. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται μια λαϊκή παράδοση με «εξωτικές», η οποία δεν είναι πειστική.

Ζάσιακας ο : Υψηλή, γυμνή και σχετικώς ομαλή τοποθεσία στα Α του χωριού, παρά την θέση «Καραούλι», ιστορούμενη ως λημέρι και σκοπιά κλεπτών. Αποδίδεται ως «Για την σπείρα | Προς την συμμορία», από το Σλ. za (= για, προς) + παλ. Σλ. *zaka* (= δράγμα, δράκα, Σερβ. *zaka*, Βουλγ. *zakj* – σπείρα είτε δράκα πεζών οπλοφόρων, Λατ. *manipulus*) > Βουλγ. *zajka* (= σπείρα ληστών, συμμορία κακούργων), {κατά το σχήμα «Ζαλογγος» και «Ζαγόρι»}. Ιδέ ομοίωση «Καρατζιά» και «Κουσαρτσ(ι)κό». Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και ομοίωση «Κορσάτσικο» στο ίδιο χωριό.

Ζέρμα η | Ξερμα η : Είναι το όνομα του παλιού χωριού. Ερμηνεύεται ως «Ανθρακισμένη | Καμένη», με αριθ. 12, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών». Λόγω κατολισθήσεων, έχει εγκαταλειφθεί από την δεκαετία 1970, οπότε κτίστηκε νέο χωριό/οικισμός ονομαζόμενο «Πλαγιά» στη θέση «Κρούσιανα».

Κακότοπος ο : Πρόκειται για την κακοτράχαλη ΒΔ πλαγιά του βουνού «Κούτσουρο». Είναι η απότομη, βραχώδης και μαυρόχρωμη αριστερή όχθη και πλευρά του φαραγγιού «Μπουγάζι» σε όλο το μήκος του, αρχής γενομένης από τη θέση «Γεφύρι Στομίου/Ξέρμας». Μερικώς ανήκει στη Ξέρμα, ενώ το μεγαλύτερο μέρος ανήκει στο γειτονικό μακεδονικό χωριό «Μπουρμπουτσ'κό» (Επταχώρι). Ιδέ ομοίωση «Κακό» στον Ίσβορος [13].

Καλύβια του Κουτσογιαννούλ(η) τα : Ήσαν εδώ καλύβες για τα αιγοπρόβατα ενός *Κουτσογιαννούλη*, επώνυμο γνωστό άλλοτε στο χωριό.

Καλύβια του Μιχάλ(η) τ' Αναστάσ(η) τα : Το ποιμιστάσιό του είχε εδώ κάποιος ονόματι *Μιχάλης* γιός του *Αναστάση*. Τώρα, δεν γνωρίζουμε το επώνυμό του.

Κανάλια τα : Περιοχή Β του χωριού, απόμακρη, στη βάση του όρους «Κάτω Αρένα», πλησιόχωρη στη θέση «Σιόποτο», στα όρια με την έκταση του Λούψικου [24], όπου υπήρχαν πηγές με ξύλινες σκάφες/ποτίστρες (*κανάλια*, στην τοπική γλώσσα), για το πότισμα των ζώων. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μασοροχώρια, π.χ. Σέλτση [41] και αλλού.

Καντάρας ο : [Στ' Καντάρα] Τοποθεσία μακρινή, στα Δ του παλιού χωριού, δίπλα από τη θέση «Λιβάδια». Είναι κτητορωνυμία. Το παρωνύμιο *Καντάρας* υπήρχε άλλοτε στο χωριό και αποδιδόταν στο υπαρκτό γένος *Παπαθανασίου*. Ίσως έχει σχέση με το χωριό Σταρίτσιανη [42], του οποίου οι κάτοικοι λέγονταν με το παρατσούκλι «Κανταράδες». Ιδέ και τοπωνυμία «Κανταρού» στη Μόλιστα [27].

Καραούλ(ι) το | Καραούλια τα : Το κορυφαίο ύψωμα της «Μεγάλης Ράχης». Από το παλιό χωριό και Ν από τον «Άι Λιά». Είναι ομαλή κορυφή με απέραντη πανοραμική θέα. Ερμηνεύεται ως «Παρατηρητήριο | Σκοπιά», από το τοπικό «*καραούλι*» (= βίγλα, παρατηρητήριο/σκοπιά σε κορυφή, Σερβ. *karaul*) < Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caraguoi* και Τουρκ. *karakul* (= φυλάκιο/περίπολος). Σχετικό είναι το πλησιόχωρο τοπωνύμιο «Ζάσιακας». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Τούρνοβο [44], Μπλήζιανη [28].

Καραπέτσ(η)ς ο : [Στ' Καταπέτσ'] Μέρος στην πλαγιά του βουνού «Κούτσουρο», όπου συνέβη επεισόδιο, άγνωστο τώρα σε μας, με κάποιον ονόματι *Καραπέτσης*. Μάλλον πρόκειται για γύφτο, γιατί στην τοπική γλώσσα «*καραπέτσης*» (= γύφτος, μαυρόπετσος) < Τουρκ. *kara* (= μαύρο, μελαψό) + Ελλ. «*πετσί*».

Καρατζιά η : [Σ' Γκαρατζιά] Χαμηλόσταθμη ράχη ΝΔ από το παλιό χωριό και το «Μοναστήρι», με πολλά χαμηλά δένδρα. Ερμηνεύεται ως «Ληστήριο | Άντρο ληστών», από το Τουρκ. *karaci* (= ληστής, κλέφτης). Οι κλέφτες αυτοί θα λήστευαν τους διερχόμενους από το «Καντσιώτικο γεφύρι» αγωγιάτες με κατεύθυνση το πάρασμα/αυχένα «Πρυάσωπος». Ιδέ ομοιόσημο «Ζάσιακας» και «Κουσαρτσ(ι)κό». Από το Τουρκ. *karaca* (= ζαρκάδι, δορκάς, αγριόγιδο), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία, γιατί στα χαμηλώματα δεν ζουν τα ζαρκάδια.

Καρ(γ)υές οι : Περιοχή παρόχθια στην δεξιά πλευρά του Σαραντάπορου ποταμού παρά τη θέση «Στόμιο», έναντι του σημείου όπου εκβάλλει σ' αυτόν το «Κουσαρτσιώτικο ποτάμι». Είναι φυτωνυμία, από το επιχώριο «*καρ(γ)υά*» (= καρυδιά, καρύα). Θρυλείται ότι άλλοτε υπήρχε εδώ κάποιος μικροοικισμός, που θα επικοινωνούσε με το έναντι «Παλιοχώρι» με το «Γεφύρι Στομίου/Γεφύρι Ζέρμας».

Κήπος του καλόγηρου ο : Μικροτοποθεσία παρά τη θέση «Σελιό», όπου, καθώς ομολογούν, βρισκόταν και το αρχικό νεκροταφείο του παλιού χωριού.

Κηπώματα τα : Μέρος ποτιστικό σε επαφή και υπερκείμενο του παλιού χωριού, όπου υπήρχαν πολλοί κήποι (*κηπώματα*, στην επιχώρια γλώσσα).

Κλένια τα | Κλεινιά τα : Μέρος περίπου στις απαρχές του «Μεγαλάκκου», Β του παλιού χωριού, υπεράνω της θέσης «Παλιαβανίδα». Ερμηνεύεται ως «Σφεντάμια | Τιλίες». Πολλά, λόγω του υψομέτρου, σφεντάμια (κλένιος/κλένος/κλενάδι, στην τοπική γλώσσα) είχε το μέρος και το ονόμασαν έτσι. Ιδέ και «Κλένος».

Κλένος ο : Μέρος κοντινό και Β του παλιού χωριού που σημεινόταν από μεγάλη σφενταμιά. Ερμηνεύεται ως «Σφεντάμι | Τιλία», από το επιχώριο «κλένιος/κλένος» (= σφένδαμος, σφεντάμι, εγλενιός, το δένδρο *άκερ η σφένδαμνος*, Σλ. *klen*) < αρχ. Ελλ. «γλείνος» (= είδος σφενδάμνου). Ως τοπωνυμία υπάρχει σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39], Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Κνίπα η : [Στ'ν Κνίπα > Σ' Γκνίπα] Μέρος στα Δ του χωριού. Στο μέρος θα υπήρχε πολλή σκίπα, δηλ. μικροσκοπικά έντομα, και εξ αυτού ονομάστηκε, από το αρχ. Ελλ. την «κνίπα» (= σκνίπα).

Κοινό το : Περιοχή στα Α του χωριού με χωράφια. Ιδέ «Κοινά» στη Μολιστα [27], Κάντσικο [15].

Κοκκινόπετρα η : Θέση στο πρανές του βουνού «Κούτσουρο», όπου δεσπόζει εμφανής κόκκινη πέτρα.

Κουκόλ(η)ς ο : [Στουν Κουκόλ' > Στου Γκουκόλ] Μεγάλο ρέμα Α/ΝΑ του χωριού, που ξεκινάει από τα ψηλώματα του βουνού «Μπουχιέτσι» και εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό παρά τη θέση «Στόμιο». Αποδίδεται ως «Κόκκινος | Ερυθρός», από το Σερβ. *kukolj* (= ερυσίβη), λόγω κάποιου τοπικού χαρακτηριστικού, π.χ. ερυθρωπό έδαφος ή ροδίζοντα φυτά.

Κούκος ο : [Στ' Κούκ] Έκταση γεμάτη χαμηλά δένδρα, εξαιρετο βοσκοτόπι, λίγο πιο ψηλά από το «Καντσιώτικο γεφύρι» στον Σαραντάπορο ποταμό. Δείχνει για κτητορωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Κούκος* είχε χωράφια εδώ. Το επώνυμο αυτό ήταν υπαρκτό στο έναντι χωριό Κάντσικο [15], οι κάτοικοι του οποίου είχαν πολλές ιδιοκτησίες εδώ και μέχρι την πλησιόχωρη «Γκουστερίτσα».

Κουκουρούτζω η : Περιοχή απόμακρη και υψηλόσταθμη, Β του παλιού χωριού, στην πλαγιά του βουνού «Κάτω Αρένα», με τοπόσημο μια μεγάλη κοκκινωπή όρθια πέτρα/βράχο. Είναι επιθετικός χαρακτηρισμός αναφερόμενος στην πέτρα. Ερμηνεύεται ως «Όρθια | Στητή», από το τοπικό επίρρ. «*κούκουρους*» (= ορθίως αλλά με λυγισμένα γόνατα).

Κουρί το : Δασική έκταση στα Α του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Δασύλλιο», εκ του τοπικού «*κουρί*» (= δασύλλιο, δρυμός, νάπη) < Τουρκ. *koru* (= μικρό δάσος, άλσος, Αλβ. *korie/koria*, Ρουμ. *codru*). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44], Κόνιτσα [18], Σέλση [41], Κάντσικο [15], καθώς και «Κορία» στο Πληκάτι [37].

Κουρλός ο : [Στ' Κουρλού] Παλιότερη ονομασία της θέσης «Μνημόρια». Είναι

κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Κουρλός*, που θα είχε χωράφι εκεί. Το επίθετο αυτό απαντάται και στην Πυρσόγιαννη [39]. Στα νέο Ελλ. «κουρλός» (= τρελός, παράφρων, μουρλός).

Κουσαρτσ(ι)κό το : [Στου Κουσαρτσ'κό] Στενόμακρη περιοχή, κατά μήκος της αριστερής όχθης στο «Ποτάμι Κουσαρτσιώτ(ι)κο», χαμηλότερα από την έκταση του χωριού Κάντσικο [15]. Υπάρχουν λείψανα μικροοικισμού/χωριού με εκκλησία στη θέση «Λίμνες», της οποίας τα ίχνη έχουν πλέον εξαφανιστεί. Ιδέ και τοπωνυμία «Εκκλησιά στις Λίμνες». Αποδίδεται ως «Ληστήριο | Λημέρι κλεφτών | Άνδρο ληστών», από το θέμα του παλ. Σλ. *korjsarij* και Αλβ. *kusar-i* (= άρπαγας, κλέφτης, ληστής, πειρατής, Ιταλ. *cossaro*) < Λατ. *cursus* (= δρόμος, φορά, πλούς) και Ελλ. «κούρσος/κουρσάρος» + Σλ. τοπωνυμική κατάληξη -σκο/-sko. Ιδέ και οικωνύμιο Κορσάτσικο [19], πάνω στη μεθόριο με την Αλβανία, τωρινή τοπωνυμία στον Ίσβορο [13].

Κουσαρτσιώτ(ι)κο το : Η ευρύτερη έκταση που ανήκε άλλοτε στο χωριό «Κουσαρτσ(ι)κό», αλλά και το μεγάλο ρέμα/ποτάμι που περνάει από εκεί. Ιδέ «Ποτάμι Κουσαρτσιώτ(ι)κο» και «Μαρ(δ)ίτσα».

Κουσταλάκκος ο | Γκουσταλάκκος ο : Βαθύ ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) με πυκνοφυτεμένα πρανή ανάμεσα στις ράχες «Μεγάλη ράχη» και «Άι Δήμος», που είναι εξαιρετος βοσκότοπος ορεινών. Ερμηνεύεται ως «Πυκνόφυτο ρέμα», από το παλ. Σλ. *gustj/gžstj* (= δάσος, πυκνός, Σερβ. *gust*, Βουλγ. *gjst*) + τοπικό «λάκκος» (= ρέμα, χειμάριος). Όρα ταυτόσημη «Κουσταρίβα/Γκουσταρίβα» στους Χιονιάδες [47]. Η παραπάνω ερμηνεία εμπλέκει αλλοεθνή γραμματικά στοιχεία, γεγονός που δεν πολυσυνηθίζεται, χωρίς να αποκλείεται, π.χ. το όνομα του χωριού Σουλαισέλι [33].

Κούτσουρο το : Απόμακρο, χαμηλό και μακρουλό βουνό (1.241 μ), στην αντιπέρα πλευρά του Σαραντάπορο, χωριζόμενο από το «Μπουχιέτσι» από το φαράγγι «Μπουγάζ». Η κορυφογραμμή του είναι το όριο με το γειτονικό μακεδονικό χωριό Επταχώρι (πρώην Μπουρμπουτσ'κό). Η απόχρωση του εδάφους και των πετρωμάτων του είναι μαύρη, όπως και στο έναντι βουνό «Μπουχιέτσι». Αυτό το ιδιαίτερο γενικό χαρακτηριστικό του χώρου αποδίδει μεταφορικώς η ονομασία, δηλ. «Καπνισμένο | Μελανό», από το επιχώριο «κούτσουρο» (= χονδρό συνδουλισμένο ξύλο, κομμάτι δενδροκορμού, πρέμνο).

Κρούσιανα η : Ομαλή περιοχή ΒΔ και έναντι του παλιού χωριού, όπου χτίστηκε το νέο χωριό Πλαγιά [12]. Ερμηνεύεται ως «Τόπος με αχλαδιές», από το Βουλγ. *klusana* (= αχλαδένια, αχλάδινη) < Βουλγ. *klusna* (= αχλαδιά) < παλ. Σλ. *kluska/klusjka* (= αχλαδιά, Σερβ. *kluska*). Ιδέ και «Κρούσινα» στην Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2].

- Λεπτοκαρυά η** : Είναι φυτωνυμία. Πρόκειται για την ΝΑ πλευρά της κορυφής «Καραούλι» προς το ρέμα «Κουκόλη». Κάποια μεγάλη λεπτοκαρυά (φουντουκιά) σήμαινε την περιοχή.
- Λιβάδια τα** : Περιοχή σχετικά ομαλή και κατάφυτη, Δ/ΒΔ του χωριού, εκτεινόμενη μέχρι τα σύνορα με το Λούψικο [24], εξαιρετος βοσκότοπος και λιβάδι.
- Λίμνες οι** : Η αριστερή παρόχθια επίπεδη περιοχή του «Κουσαρτσιώτικου ποταμού», όπου σχηματίζονταν μικρές λιμνούλες. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13], Φυτόκο [46].
- Λιούμπος ο** : [Στ' Λιούμπ'] Δασική περιοχή στα Α του παλιού χωριού. Μάλλον είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Λιούμπος*, που δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό. Το επίθετο αυτό θεματικά σχετίζεται με το παλ. Σλ. *ljubj* (= προσφιλής, φίλος, αγαπητός, ποθινός, ποθητός, ερωμένος) και *ljubitj* (= αγαπώ, φιλώ, ποθώ) > Βουλγ. *ljubon* (= αγάπη, έρωτας).
- Μακελλάρ(ης) ο | Μακελλάρ(ι) το** : [Στ' Μακελλάρ' > το Μακελλάρ'] Τοποθεσία Β/ΒΔ του παλιού χωριού, πάνω από τη θέση «Μάρμαρο». Αποδίδεται ως «Σφαγέας | Χασάπης», από το Λατ. *macellarius* (= χασάπης, σφαγεύς, κρεοπώλης, παλ. Σλ. *makelarj*) < αρχ. Ελλ. «μάκελλον» (= φράχτης – σφαγείο, χασάπικο, κρεοπωλείο, Λατ. *macellum*, παλ. Σλ. *makelija*). Φαίνεται πως κάποιος επαγγελματίας τον μακελλάρη/χασάπη είχε εδώ τα υποστατικά του.
- Μανέρες οι** : [Στ'ς Μανέρες] Περιοχή στα Α του παλιού χωριού. Ερμηνεύεται ως «Λημέρια | Μονές», μάλλον φυλάκων ή κλεφτών, που παραμόνευαν το πέρασμα του Σαραντάπορου ποταμού, από το Λατ. *manere/remanere* (= μένειν, περιμένειν, αναμένειν) > Ρουμ. *râpăner* (= διαμονή, παραμονή). Ιδέ ομοιότητες «Μονές» στους Χιονιάδες [47].
- Μαντζίνας ο** : [Στ' Μαντζίνα] Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Μαντζίνας*, άγνωστος τώρα στο χωριό.
- Μαντριά του Παγούν(η) τα** : Το γνωστό και τώρα στο χωριό γένος *Παγούνης* είχε εδώ τα μαντριά των αιγοπροβάτων του.
- Μαρδίτσα η | Μαρίτσα η** : Ονομάζουν και έτσι το «Ποτάμι Κουσαρτσιώτ(ι)κο» στη μέση και υψηλή κοίτη του, μέσα στο χώρο της Φούρκας [45]. Στα παλ. Σλ. *Marica* είναι σύνηθες όνομα ποταμών/χειμάρρων, π.χ. στα βουλγάρικα έτσι ονομάζεται ο «Έβρος», ποταμός της Θράκης.
- Μάρμαρο το** : Περιοχή Β/ΒΔ και σιμά στο παλιό χωριό, με τοπόσημο έναν μεγάλο βράχο. Τέτοιους μεμονωμένους βράχους οι επιχώριοι τους ονομάζουν «*μάρμαρα*». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού,
- Μεγαλάκκος ο** : Το μεγάλο ρέμα (*λάκκος*, στην επιχώρια γλώσσα) που αρχίζει από

τα πρηνή του όρους «Κάτω Αρένα», διέρχεται κάτω από το παλιό χωριό και το «Μοναστήρι», και εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46], Μπλήζιανη [28], Βούρμπιανη [2].

Μεγαληράχ(η) η : [Στ' Μεγαληράχ'] Η ράχη N/NA του παλιού χωριού από τη θέση «Καραούλι» μέχρι τον Σαραντάπορο ποταμό. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Φυτόκο [46].

Μέγα πηγιάδ(ι) το : [Στο Μέγα π'γάδ'] Μέρος με βρύση (πηγιάδι, στην τοπική γλώσσα) B/BA του χωριού, παρά και πίσω από τον αυχένα «Πρυάσωπος/ Πρηάσωπος». Λέγουν ότι το πηγαίο νερό της βρύσης είναι ελαφρύ και χωνευτικό, ενώ ένιοι ισχυρίζονται ότι είναι και μεταλλικό. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].

Μεσολακκιά η : [Στ' Μεσολακκιά | Στ' Μισολακκιά] Μια κοιλάδα (λάκκα/λακκιά, στην τοπική γλώσσα) με δένδρα είναι αυτή η τοποθεσία, B του παλιού χωριού, λίγο ψηλότερα από τη θέση «Πετράλωνα».

Μηλιές του Τσιουμάν(η) οι : Εδώ, σε χωράφι του υπαρκτού και τώρα γένους *Τσιουμάνης*, υπήρχαν μηλιές.

Μηλιώνης ο : [Στ' Μηλιών'] Είναι τοποθεσία στα υψηλόσταθμα πρηνή του βουνού «Μπουχιέτσι», προς το πέρασμα του αυχένα «Πρυάσωπος». Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Μηλιώνης*, για τον οποίο δεν γνωρίζουμε τώρα κάτι, είχε σχέση με την περιοχή. Όρα και «Κρασιά του Μηλιώνη» στη Βούρμπιανη [2].

Μιτσιουπέβιτα η : Η παροχθια περιοχή του «Μεγαλάκκου», εκεί όπου αυτός εκβάλλει στον Σαραντάπορο. Άλλοτε υπήρχαν εδώ πολλά αμπέλια. Αποδίδεται ως «Μικρός αμπελώνας», με τσιτακισμό από το αρχ. Ελλ. «μικκός» (= μικρός, Ρουμ./Βλαχ. mic/nik) > Ρουμ. πληθ. mic/iμίτσι (= μικροί) + τοπωνυμία «Πέβιτα» < {Λατ. per (= στα, ανά, κατά, Ρουμ. pe) + Λατ. vitis (= κλήμα αμπέλου)}, παρόλο που γίνεται μίξη αλλοεθνών λέξεων, η οποία δεν πολυσυνηθίζεται. Σχετικό με το πρώτο μέρος είναι το τοπικό «μιτσιμάνι» (= πολλά μικρά παιδιά, μικρομάνι». Όρα και «Παλιοπέβιτο». Ιδέ «Παλιοπέβιτα» και «Πέβιτα» στην ακριβώς έναντι του Σαραντάπορου περιοχή του Κάντσικου [15]. Σχετική με το πρώτο μέρος είναι η «Μιτσιουράβνιανη» στην Πυρσόγιαννη [39], Λεσκάτσι [22]. Είναι άστοχη η ερμηνεία «Του Μήτσιου η Πέβιτα», από το νέο Ελλ. όνομα *Μήτσιος* (= Δημήτρης).

Μνημόρια τα : Ράχη όπου ήσαν άλλοτε τάφοι/μνήματα. Θρυλείται ότι εδώ έγινε μάχη Τούρκων και κλεφτών, και οι φονευθέντες θάφτηκαν επί τόπου. Ονομάζεται και «Κουρλός».

Μότσιαλ(η) η : Τόπος ΒΑ του χωριού στα πρηνή του βουνού «Μπουχιέτσι», υψηλό-

τερα από τη θέση «Σουληνάρα», με έδαφος υδατοβριθές. Αποδίδεται ως «Νερότοπος | Υγρότοπος», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= διαβροχή, μούσκεμα) < γενικώς Σλ. močila (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. mozar, Ρουμ. mocirla) < παλ. Σλ. moza (= έλος), močiti (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια π.χ. Κάντσικο [15], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Μπιζ(ι)νιές οι : [Στ'ς Μπιζ'νιές] Τόπος στα Α του χωριού με πολλές αυτοφυείς ακτέες (βούζιο/βούζιος, στην επιχώρια γλώσσα). Ερμηνεύεται ως «Ακτεώνας | Τόπος με ακτέες», δηλ. «Βουζιωνιά», με επιρροή από τα Βουλγ. bjeze (= χαμαιάκτη, σαμπούκος ο έβουλος, Σερβ. baz) και bjez (= ακτέα η μέλαινα, σαμπούκος ο μέλας) < νέο Ελλ. «βουζιά» (= το φυτό ακτέα, σαμπούκος) < Ελλ. «βούζω» (= βουίζω, ηχώ ισχυρώς). Ιδέ ομοιόσημη «Μπιζιωνιά/Μπιζιωνιές» στη Βούρμπιανη [2].

Μπουγάζ(ι) το : Το στενό φαράγγι ανάμεσα στα βουνά «Μπουχιέτσι» και «Κούτσουρο» από όπου ο Σαραντάπορος ποταμός περνάει από τη Μακεδονία στην Ήπειρο. Ερμηνεύεται ως «Φαράγγι | Στενή χαράδρα», από το τοπικό «μπουγάζι» (= φαράγγι ποταμού, κλεισούρα) < Τουρκ. boğaz (= στενό, πορθμός, διάυλος, λαιμός).

Μπουντζόχωμα το : Θέση με αργιλικό έδαφος κατάλληλο για κατασκευή μαγειρικών σκευών. Αποδίδεται ως «Κεραμόχωμα | Πηλόχωμα», από το τοπικό «μπόντζα» (= πρόχειρο πήλινο ταψί, φώγανο, πήλινος κλίβανος, φρύγετρο) < παλ. Σλ. ropica (= κεραμικό σκεύος για ψήσιμο άρτου, κινητός κεραμικός κλίβανος, Λατ. testum).

Μπουχιέτσ(ι) το | Πουχιέτσ(ι) το | Πουσιέτσ(ι) το : Είναι το στρογγυλό ηφαιστιόμορφο βουνό, με τη φαλακρή κορυφή του (1.700 μ), στα ΒΑ του παλιού χωριού, που είναι η απόληξη της νότιας κορυφοσειράς του Γράμμου. Ερμηνεύεται ως «Καπνισμένο | Σταχτιασμένο» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Μύλ(οι) οι : [Στ'ς Μύλ'] Υπήρχαν άλλοτε εδώ, στο μεγάλο ρέμα «Μεγαλάκκος», από τον «Άι Θανάση» και χαμηλότερα, τρεις διαδοχικοί χειμερινοί νερόμυλοι, εξού και η ονομασία.

Νταμπόρ(ι) το : Μέρος όπου θα υπήρχε φυλάκιο. Αποδίδεται ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. taborj (= φρούριο, κάστρο – στρατόπεδο) < Τουρκ. tabya (= προμαχών, οχύρωμα) και tabur (= παράταξη οπλιτών, τάγμα). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39], Τούρνοβο [44] και αλλού, «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15], «Παλιοτάμπουρο/Ταμπούρι» στη Μόλιστα [27].

Ντόβρ(ι) το | Ντόβρ(η) η : Ομαλή ευρεία έκταση με καλά χωράφια, χαμηλότερα από τον «Άι Λιά». Ερμηνεύεται ως «Καλό», από το παλ. Σλ. dobrj (= καλός, αγα-

θός, Βουλγ. *dobjr*). Σχετικό το ομοίωσμο «Λα Ντόμπρου» στο Παλαιοσέλι [33] και «Ντοβρά» στον Ίσβορο [13].

Ούσαλ(η) η : Μέρος ψηλότερα από την περιοχή «Κουσαρτσ(ι)κό» που είναι μια μεγάλη γαιοκατολίσθηση κατερχόμενη από τον χώρο του χωριού Κάντσικο [15], στο οποίο μερικώς ανήκει. Ερμηνεύεται ως «Γαιοκατολίσθηση», από το τοπικό «ούσαλη» (= κατολίσθηση γαιών) < Ελλ. «χούς» (= χώμα) + «σαλεύω» (= κουνώ, τaráσσω). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

Πάδ(η) η : [Στην Πάδ' > Σ' Μπάδ'] Είναι το κάτω μέρος της υψηλόσταθμης και ομαλής περιοχής «Πάτωμα», στην ρίζα της βραχώδους κορυφής «Κάτω Αρένα», από όπου αρχίζει η ζώνη της οξιάς. Μάλλον σημαίνει «Φηγεδώνας | οξιώνας», από το αρχ. Ελλ. «πάδος» (= φηγώδες δένδρο, π.χ. δρυς ή οξιά). Άλλη ισόκυρη εξήγηση είναι «Ίσιωμα | Πλάτωμα», όπως και είναι από το Βλαχ. *rande* (= επίπεδη έκταση, ίσιωμα, πεδίο) < Λατ. *rando* (= εκτείνω, απλώνω, ανοίγω, πετάννυμι). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], και ομοιόσημες «Του Πάντε» στο Παλαιοσέλι [33] και «Παντιαμάρε» στη Βρυάζα [4].

Παλιαβανίδα η : [Στ'ν Παλιαβανίδα > Σ' Μπαλιαβανίδα] Τόπος Β του παλιού χωριού και ορατός από αυτό, μέσου υψομέτρου, με πολλές βαλανιδιές. Αποδίδεται ως «Παλιά βαλανιδιά», με απλολογία. Ίδε και «Αγριοβανίδα» στο Λεσκάτσι [22], «Βανίτσες» στο Τούρνοβο [44].

Παλιομονάστηρο το : Τοποθεσία στα Δ του παλιού χωριού, παρά το «Μοναστήρι». Μάλλον κάποια πρότερη μονή θα ήταν κτισμένη σε τούτη τη θέση.

Παλιόμ(υ)λος ο : [Στουν Παλιόμ'λου > Στου Μπαλιόμ'λου] Παραποτάμια θέση στην οποία ήταν κτισμένος ο παλιός νερόμυλος του χωριού.

Παλιοπέβιτο το : Θέση αμπελική στα Δ του παλιού χωριού. Αποδίδεται ως «Παλιός αμπελώνας». Για την ερμηνεία ιδέ «Μιτσιουπέβιτα».

Παλιόχωρ(ι) το : Τοποθεσία σχετικά ομαλή στις υπώρειες του βουνού «Κούτσουρο», πλησιόχωρη στο «Γεφύρι Στομίου/Γεφύρι Ζέρμας». Παλιά θα υπήρχε εδώ κάποιος μικρός οικισμός/χωριό. Ίχνη του δεν διακρίνονται τώρα.

Πατούν(η)ς ο : [Στ' Πατούν'] Μέρος στα Α του παλιού χωριού. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Πατούνης*, άγνωστος τώρα στο χωριό. Στην τοπική γλώσσα «πατούνες» (= μάλλινες χειρόπλεκτες κάλτσες των χωρικών) < Ελλ. «πατώ».

Πάτωμα το : Μέρος πολύ απόμακρο και με μεγάλο υψόμετρο, Β του χωριού, όπου υπάρχει ομαλό πλάτωμα με οξιές, στη ρίζα της βραχώδους κορυφής «Κάτω Αρένα». Αποδίδεται ως «Πλάτυσμα | Πλάτωμα», δηλ. ό,τι και η κάτωθεν συνεχόμενη «Πάδη». Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Λούψικο [24], Σταρίτσιανη [42].

Π(ε)ρίπορος ο : [Στον Π'ρίπορο] Είναι περιοχή ΒΑ του παλιού χωριού, πάνω και κατά μήκος του μονοπατιού που συνδέει τον «Άι Λιά» με τον αυχένα του «Πρυάσωπου». Αποδίδεται «Περιπορεία | Περιφερειακό μονοπάτι», γιατί ακολουθεί ισοσταθμικά την στρογγυλότητα του βουνού «Μπουχιέτσι».

Πετράλωνα τα : Ομαλή περιοχή με πολλά σιτατοχώραφα, Β του παλιού χωριού, λίγο πιο ψηλά από τη θέση «Κρούσιανα». Ερμηνεύεται ως «Πέτρινα αλώνια», τα οποία υπήρχαν κάποτε εδώ, για να αλωνίζουν επί τόπου τα σιτηρά.

Πηγάδ(ι) της Μαρίας το : [Στ'ς Μαρίας του πηγάδ'] Θέση υψηλόσταθμη, απόμακρη και Β του χωριού, στα σύνορα με το Λούψικο [24], γειτονική με την τοποθεσία «Κανάλια». Υπάρχει εδώ βρύση (πηγάδι, στην επιχώρια γλώσσα) που αποδίδεται σε κάποια *Μαρία*. Γι' αυτήν δεν ξέρουμε τίποτε άλλο.

Πηγαδίτσια τα : Μέρος με πολλές μικρές πηγές στα ΝΔ του παλιού χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47].

Πηγαδούλια τα : Θέση με πολλές μικροπηγές. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2] και αλλού.

Πλάτονας ο : Είναι φυτωνυμία. Το μέρος κείται ΒΑ του παλιού χωριού και θα σμαινόταν από μεγάλο πλατάνι, (πλάτονας, στην τοπική γλώσσα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Ποδαρ(ι)κό το : [Στο Πουδαρ'κό] Παρόχθια περιοχή εκατέρωθεν της μέσης κοίτης στο «Ποτάμι Κουσαρσιώτικο», όπου είχε κατασκευαστεί κτιστό μεσαίο βάθρο (ποδαρικό, στην τοπική γλώσσα) για στήριξη ξύλινης γέφυρας (περατζάνα, στην επιχώρια γλώσσα). Τώρα δεν σώζονται εκεί ίχνη του. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17].

Πόρτες οι : Τα Ν/ΝΔ απότομα και βραχώδη πρηνή του βουνού «Μπουχιέτσι» προς το φαράγγι «Μπουγάζι». Από εδώ περνούσε το μονοπάτι επικοινωνίας με το γειτονικό μακεδονικό χωριό «Επταχώρι» (πρώην Μπουρμπουτσ'κό), όταν το χειμώνα ήταν απέραστο το φαράγγι «Μπουγάζι», γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι η τοποθεσία, από το νέο Ελλ. «πόρτα» (= θύρα) < Λατ. porta (= πύλη, θύρα, διάδος, πόρος, στενά). Σχετικό το ομοίσημο «Πρ' Πόρτες» στο Παλαιοσέλι [33].

Ποτάμ(ι) Κουσαρσιώτ(ι)κο το : [Στου Κουσαρσιώτ'κου του ποτάμ'] Το μεγάλο ρέμα που διέρχεται από το «Κουσαρσιώτ(ι)κό», κατερχόμενο από τη λεκάνη και τα βουνά της Φούρκας [45]. Ιδέ «Μαρ(δ)ίτσα» και «Κουσαρσιώτ(ι)κο».

Πρυάσωπος ο | Πρηάσωπος ο : Ο αυχέννας (~ 1.330 μ) μεταξύ των βουνών «Κάτω Αρένα» και «Μπουχιέτσι», από όπου διέρχεται το μονοπάτι προς Μακεδονία. Με συσχέτιση προς την ερμηνεία των κύριων τοπωνυμίων «Ζέρμα» και «Μπουχιέτσι», αποδίδεται ως «Τόπος με καμένη όψη», είτε με συμφυρμό των αρχ. Ελλ.

ριζών «πρησ-/πρασ-» (= καύση) + αρχ. Ελλ. τέρμα «-ωπος» (= όψη), είτε από το θέμα «πυρασ-» ενός αμάρτυρου αρχ. Ελλ. «πυράσιος» (= πυρίκαυστος, πυρικήσ) + Ελλ. τέρμα «-ωπος». Εξ αυτών Πυρασωπός > Πρυάσωπος, {κατά το σχήμα πυροβόλος > πρυόβολος}, επειδή τα εκεί βραχώδη πετρώματα είναι μαύρα, σαν μεταλλεύματα, και δείχνουν καμένα. Και στα παλ. Σλ. prjažiti/pradžiti (= φρύγω, οπτώ, ξεροψήνω, καίω). Όρα παρόμοιο μέρος «Πρυάσωπο» στη Βούρμπιανη [2].

Ράχ(η) η : Ράχη στα ΝΔ του παλιού χωριού.

Ρέπιτο το : Η απόκρημνη Β πλαγιά του βουνού «Κούτσουρο», παρά την θέση «Κακότοπος», που είναι η αριστερή πλευρά του φαραγγιού «Μπουγάζι». Ερμηνεύεται ως «Βουητό | Αχός | Θόρυβος», από το παλ. Σλ. rjprjtj/rjprjta (= γογγυσμός, κάχλασμα, μορμυρισμός, αχός, βρόμος, βουητό, Λατ. murmur), ίσως της αυτής αρχής με το τοπικό «ρόπουτος» (= θόρυβος, κρότος), και αναφέρεται στο έντονο βουητό από τον βρέμοντα ποταμό. Ιδέ ομοιόσημο «Βροντήσι/Βροντήτσι» στη Στράτσιανη [43], «Γκίμω» στο Κάντσικο [15].

Ρόκα η : Περιοχή υψηλόσταθμη ΒΑ του χωριού, λίγο χαμηλότερα από το πέρασμα «Πρυάσωπος», με εμφανείς βράχους και ομώνυμη βρύση. Ερμηνεύεται ως «Βράχος | Πέτρα», από το Ιταλ. rocca (= φρούριο σε κορυφή ή σε βράχο - βράχος - κόκκαλο - ηλακάτη) και roccia (= πέτρωμα, βράχος). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στην Πυρσόγιαννη [39].

Ρσέλια τα | Αρσέλια τα : [Στα Ρσέλια > Στ' Αρσέλια] Τοποθεσία παρά τον ποταμό Σαραντάπορο, στην έναντι αριστερή όχθη του, όπου η έκταση του Κάντσικου [15], στο οποίο μερικώς ανήκει. Φημολογείται ότι ήταν τόπος κατοικημένος και υπήρχε μικρός οικισμός/χωριό. Ερμηνεύεται ως «Κατοικημένα», από το Βουλγ. razsélja (= κατοικώ, αποικίζω, εγκαθιστώ) < παλ. Σλ. razj (= πρόθεμα με σημασία διαχωρισμό, διάσπαση) + παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα). Ομοιόσημη η «Σέλιανη» στο Γρισμπάνι [7].

Σανίδα τα : Απόμακρη τοποθεσία στις νότιες παρυφές του βουνού «Κούτσουρο», στην δεξιά όχθη στο «Κουσαρτσιώτ(ι)κο ποτάμι». Δεν είναι εμφανές τώρα γιατί ονομάστηκε έτσι, αφού εκεί δεν υπάρχουν πολλά κωνοφόρα κατάλληλα για ξύλευση. Εκτιμώ ότι στο «Κουσαρτσιώτ(ι)κο ποτάμι» θα είχαν κάποτε κατασκευάσει σανιδωτό γεφύρι, για να μπορούν οι κάτοικοι της Ζέρμας και των πέριξ μακεδονικών χωριών (Επταχώρι, Ζιούζιουλη, κ.λπ.) να επισκέπτονται, κατά τον χειμώνα, το έναντι μοναστήρι της Παναγίας Κλαδόρμης (τωρινό μοναστήρι Φούρκας). Εξ αυτού θα προέκυψε και η ονομασία.

Σελιά τα : Πολλά και μικρά χλοερά χωράφια και λιβάδια κοντά και πάνω από το παλιό χωριό, προς τον «Μεγαλάκκο». Μερικά εξ αυτών είναι ποτιστικά. Τέτοια χω-

ράφια λέγονται στην επιχώρια γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι, άρουρα - χωριό - χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= εύφορο χωραφάκι κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Φημολογείται ως θέση παλιάς μικροσυνοικίας. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2] και αλλού.

Σιόποτο το : Τοποθεσία υψηλόσταθμη, απόμακρη, στα Β του χωριού, στη βάση του όρους «Κάτω Αρένα», όπου αναβλύζουν νερά από τον ασβεστολιθικό όγκο του βουνού και υπήρχαν ξύλινες ποτίστρες. Αποδίδεται ως «Ποτίστρες | Νερόλακκοι», από το επιχώριο «σιαποτούρα» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική σκάφη ή λάκκο, ποτίστρα, πίστρα) < Βλαχ. şaruto (= ποτίστρα) και şorutu (= κρουνός βρύση), παλ. Σλ. sorotj (= σωλήνας - κανάλι με νερό, τάφρος με νερό, ύδατο) < Ελλ. «διαποτίζω» < Ελλ. «διά» + «πότος» (= πότισμα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Σιόποτο» στη Σταρίτσιανη [42], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Σουλνάρα η : [Στ' Σουλνάρα | Στ' Σουρνάρα] Έκταση Β/ΒΑ του παλιού χωριού, σε σχετικά κοντινή απόσταση, όπου υπήρχε βρύση. Αποδίδεται ως «Σωληνωτός κρουνός | Ακρορρόη», από το τοπικό «σουλνάρι/σουρνάρι» (= σωληνωτό προστόμιο ροής σε κρήνη, κρουνός, παλ. Σλ. sulinarj) < Ελλ. «σωλήν/σωληνάρι».

Σταυρός ο : Μέρος στα ΒΔ του παλιού χωριού, όπου άλλοτε θα υπήρχε εικονοστάσι. Εδώ και δεκαετίες δε σώζεται ίχνος από αυτό. Έτσι ονομάζουν στα Μαστοροχώρια τις θέσεις με εικονοστάσια.

Στόμιο το : Είναι το Δ άκρο του φαραγγιού «Μπουγάζι», όπου υπήρχε παλιά η μονότοξη λιθογέφυρα «Γεφύρι Στομίου/Γερούρι Ζέρμας». Από εκεί και κάτω ο ποταμός Σαραντάπορος, αφού ενωθεί με το «Κουσαρτσιώτ(ι)κο ποτάμι», ευρύνει την κοίτη του ρέοντας δυτικά. Υπάρχει ίδια τοπωνυμία στο φαράγγι του Αώου στην Κόνιτσα [18].

Στρούγγα του Τσάγκα η : Σε τούτη τη θέση είχε μαντρί κάποιος από το υπαρκτό στο χωριό γένος Τσάγκας. Ιδέ και «Τσαγκαίοι». Στην τοπική γλώσσα «στρού(ν)γγα» (= ξυλόπηκτο από χάρακες και κλάδους κυκλικό μαντρί, αρμεγώνας αιγοπροβάτων, στο οποίο λειτουργεί και τυροκομείο, Αλβ. strunga, Βουλγ. stjrga, Βλαχ. strunga) < μιν Ελλ. «στρούγκα» (= στάνη αιγοπροβάτων) < Λατ. stringo (= σφίγγω, στράγγω - δρέπω, μαζεύω - συνεκδοχικά αρμέγω, αμέλω).

Ταμπούρια τα : Μέρος στα Β του παλιού χωριού, όπου θα υπήρχαν φυλάκια. Για την ερμηνεία όρα «Νταμπορί».

Τζιώρ(η)ς ο : [Στ' Τζιώρ'] Μέρος με αγρούς στα Ν του παλιού χωριού, όπου θα είχε κτήμα κάποιος με το παρόνομα Τζιώρης. Το παρατσούκλι αυτό υπήρχε και στο έναντι χωριό Κάντσικο [15].

- Τσαγκαίοι οι :** Συνοικία του παλιού χωριού, όπου οικούσε το πολυπληθές γένος Τσάγκας, μεγαλοκτηνοτρόφοι άλλοτε. Το επώνυμο ίσως σημαίνει «Τσαγκάρης», από το Λατ. *tzanga/tsanga/zanca/zancha* (= είδος υποδήματος των Παρθών, Βυζ. «τσάγγα/ τσαγγίον»), {κατά το σχήμα «κάλτσα» > Κάλτσας < Λατ. *calcius* (= υπόδημα) | τοπικό «πατούνα» > Πατούνης. Όρα ομώνυμη τοπωνυμία}.
- Τσέρρος ο :** Περιοχή ΒΔ του χωριού, ψηλότερα από τη θέση «Βούγκουρο», που σφαινόταν από χαρακτηριστική μεγάλη βαλανιδιά. Είναι φυτωνυμία, διότι στην τοπική γλώσσα «τσέρρος» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η δρυς η κηρρίς, αλλιώς δρυς η ευθύφλοιος, αρχ. Ελλ. «άσπρις» ή «αλίφλοισ», Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerus* (= δρυς) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28], Λεσκάτσι [22] και «Τσερρακλιά» στη Σέλτση [41].
- Τσιούκαρ(η) η :** [Σ' Τσιούκαρ'] Τοποθεσία και κορυφογραμμή με βραχώδη κορυφή, πάνω από το «Κουσαρτσικό», η οποία μερικώς ανήκει στο χωριό Κάντσικο [15]. Ερμηνεύεται ως «Κατσάβραχο | Βραχώδης κορυφή», από το Βουλγ. *czukara/czucar* (= βράχος, κατσάβραχο, ραχούλα), Σλ. *czuka* (= λοφίσκος), Αλβ. *czukë-a* (= κορυφή). Στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται: «απότομος υψηλή ράχη Ζέρμας». Όρα και «Τσιουκάρια» στο Λεσκάτσι [22].
- Τσιρόνια τα :** Παρόχθια θέση παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, όπου θα ψάρευαν μικρά ψαράκια, τα λεγόμενα από τους ντόπιους «τσιρόνια», εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44].
- Φακές οι :** Επικλιτή χωράφια στο μέσον περίπου της Ν πλαγιάς του βουνού «Μπουχιέτσι», στα οποία συνήθως καλλιεργούσαν φακές. Εξ αυτού και η ονομασία.
- Φτελιά του καλό(γ)ηρου η :** Είναι φυτωνυμία, από το τοπικό «φτελιά/καραγάτσι» (= πτελέα, το δένδρο ούλμος ο πεδινός), που σχετίζεται με κάποιον καλόγηρο, άγνωστο πως και γιατί. Ιδέ και «Φτελιάδια». Άλλο δένδρο είναι ο «φτελιάς/τσουκνίδα» (= το μεγάλο δένδρο ούλμος η ορεινή, ορειπτελέα), από όπου η τοπωνυμία ο «Φτελιάς» στην Μπλήζιανη [28].
- Φτελιάδια τα :** Είναι φυτωνυμία. Το μέρος έχει πολλά δένδρα πτελέες (φτελιά/ φτελιάδι, στην τοπική γλώσσα).

[13] Τοπωνυμίες του χωριού Ίσβορος [Αμάραντος]

{Τις περισσότερες τοπωνυμίες τις κατέγραψαν οι Ισβορίτες Σωτήρης Κυρίτσης και Σταύρος Κούκης, οι οποίοι ευγενώς μου τις παρέδωσαν για χρήση και έρευνα}

Αγία Βαρβάρα η : Το ομώνυμο εξωκλήσι στις παρυφές του χωριού και ο περίξ χώρος.

Αγία Παρασκευή η : Το κοντινό ομώνυμο εξωκλήσι και ο περιβάλλον αυτό τόπος, όπου είναι και το παλιό νεκροταφείο του χωριού.

Αγία Τριάδα η : Εξωκλήσι και το γύρω από αυτό μέρος.

Άι Γιάννης ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο περίξ τόπος.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Η κεντρική εκκλησία στη συνοικία «Γκουβράτες», όπου και το παλιό σχολείο του χωριού.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Παρεκκλήσι στην άκρη του «Κάτω μαχαλά» του χωριού. Πριν κτιστεί ο «Άι Γιώργης» στη γειτονιά «Γκουβράτες», ήταν η κεντρική εκκλησία όλου του χωριού.

Άι Δημήτρης του Κακαβά ο : Απόμακρη θέση, όπου κάποτε υπήρχε εξωκλήσι του αγίου Δημητρίου. Προφανώς ο Κακαβάς ήταν ο κτήτορας του ναού. Σήμερα δεν σώζεται κανένα ίχνος από το κτίσμα του ναΐσκου.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το εξωκλήσι του αγίου Αθανασίου και η γύρω έκταση, σχετικά κοντά και Α από το χωριό, στην κορυφή ενός λόφου.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία πάνω σε λόφο, λίγο ψηλότερα από τη συνοικία «Ραχιώτες» και τη βρύση «Ντούμνος».

Άι Νικόλας ο : Το εξωκλήσι του αγίου Νικολάου και η τριγύρω περιοχή στη θέση «Σέστρη».

Άι Παντελεήμονας ο : Το εξωκλήσι και η περίξ αυτού περιοχή.

Άι Σωτήρας ο : [Στ'ν αγιά Σωτήρα] Το ομώνυμο εξωκλήσι κοντά στο χωριό, πάνω από τη συνοικία «Γκουβράτες».

Άι Χαράλαμπος ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι χτισμένο πάνω σε ύψωμα και τα περίξ χωράφια και λιβάδια.

Παναγιά η | Παναγιπούλα η | Παναγιά του Καίσαρη η : Εξωκλήσι αφιερωμένο στο γεννέσιον της Θεοτόκου, γι' αυτό γιορτάζει την 8^η Σεπτεμβρίου. Ο *Καίσαρης*, προφανώς, θα ήταν ο κτήτορας του ναού. Κανείς δεν τον θυμάται πλέον στο χωριό. Τοπωνυμία «Καίσαρης» υπάρχει στο Πεκλάρι [34] και στη Φούρκα [45].

Αγκάθ(ι) το : Τοποθεσία στις υπώρειες του βουνού «Αμάραντος/Καμενίκος», η οποία τώρα υπάγεται στην αλβανική επικράτεια.

Άι Λιάς ο : Απόμακρη και υψηλή ράχη/βουνό, στα Β του χωριού, όπου κάποτε θα υπήρχε ομώνυμο εξωκλήσι. Σήμερα τίποτε δεν μαρτυρεί την ύπαρξή του, πλην της ονομασίας.

Αλατόπετρα η : Λόφος με μεγάλη πέτρα στην κορυφή του, η οποία είναι σχετικά αλμυρή στη γεύση της, σαν να έχει αλάτι, και την έγλειφαν όλα τα ζωντανά.

Αλών(ι) του Νταή το : [Σ' Νταή τ' αλών'] Σε τούτη τη θέση, σχετικά κοντινή στο εξωκλήσι του «Άι Γιάννη», είχε αλώνι κάποιος με το παρόνομα *Νταής*, όπου αλώνιζε επί τόπου τα σιτηρά. Γι' αυτόν δεν ξέρουμε τώρα τίποτα, ούτε καν από ποιο γένος ήταν. Στα Ελλ. «νταής» (= ψευτοπαλληκαράς) < Τουρκ. *kaba dayi* (= κομπαστής, λεονταρής).

Αμάραντος ο | Μάραντος ο : Συχνά έτσι ονομάζεται το πετρώδες βουνό «Καμενίκος», το οποίο καλείται συχνότερα «Μαραντοβούνι», επειδή εκεί φυτρώνει το γνωστό φυτό «αμάραντος» (= *σεμπερβίβο το αείζων*, αρχ. Ελλ. «αείζων», Λατ. *sempervivo*). Εξ αυτού μετονομάστηκε και το χωριό σε «Αμάραντος». Όρα και «Μαράντο» στην Καστάνιανη [16].

Αμπέλια τα : Περιοχή στα Α του «Κάτω μαχαλά» με πολλά αμπέλια.

Ανήλια τα : Μέρη σκιερά Δ του χωριού, που δεν τα βλέπει ο ήλιος.

Απιδόβορος ο : Θέση στην περίεξ περιοχή του «Μύλου». Αποδίδεται ως «Περίφρακτος αχλαδεώνας | Περιμαντρωμένος απιδότοπος», από το Ελλ. «απίδι» + τοπικό «οβ(ο)ρός» (= περιμαντρωμένη αυλή) < Σερβ. *obor* (= περίφραξη).

Αρίστρες οι | Σαρίστρες οι : [Στ'ς Σαρίστρες | Στ'ς Αρίστρες] Θέση μακρινή με χωράφια, Α/ΒΑ από το βουνό «Μπάμπα», της οποίας οι παράπλευρες πλαγιές έχουν χαλικοειδές έδαφος που κυλιέται προς τα κάτω, δηλ. είναι σάρες. Ερμηνεύεται ως «Χαλικοαριές | Σάρες», από το νέο Ελλ. «σάρα» (= πλαγιά καλυμμένη με χαλίκια) και κατά τοπικό ιδιωματοισμό «σαρίστρα». Ιδέ «Κατσ(ι)καριές», καθώς και ομοιόσημη «Λιθοσαριά» στη Σταρίτσιανη [42], «Σαρίκα» στη Μόλιστα [27].

Αρκουδόπετρες οι : Περιοχή στο βουνό «Μαργιά», όπου υπάρχουν εμφανείς βράχοι, καλός φωλεός άρκτων. Ιδέ «Αρκουδόπετρα» στη Ζέρμα [12], Λούψικο [24].

Αρμύρα η : [Στ'ν Αρμύρα > Σ' Ναρμύρα] Κάτι αλμυρό/αρμυρό είχε τούτη η τοποθεσία και ονομάστηκε έτσι. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27]. Ιδέ και «Αλατόπετρα».

Βαθύλακκος ο : Χείμαρρος (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) σε βαθιά κοιλάδα στα Α του χωριού. Ιδέ και «Μαύρος». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Βάρ_μπάτζιου το : [Στο Βάρ_μπάτζ'] Δασική και βοσκήσιμη έκταση κάτω από το βουνό «Αμάραντος». Αποδίδεται ως «Μνήμα του τυροκόμου», από το Αλβ. varr-i/vorr-i (= τάφος, μνήμα) + τοπικό «μπάτζιος» (= τυροκόμος, γαλακτοκόμος), από την ασθενή ρίζα «παγ-/πακ-» του αρχ. Ελλ. «πήγνυμι» (= εμπήγω, Λατ. rap-go - στρερεώνω, συναρμόζω, στήνω - πήζω επί υγρών), με την συνήθη τροπή γ=g=τζ. Ιδέ «Βάρ_τσιομπάν'» στους Χιονιάδες [47] και Καστάνιανη [16].

Βίκος ο : Βαθειά χαράδρα Α/ΒΑ του χωριού στην τοποθεσία «Όρλα». Όπως και η χαράδρα «Βίκος» στα Ζαγοροχώρια, αποδίδεται ως «Ηχώδης | Αντιλαλητός | Τόπος με αντίλαλο/ηχώ», από το παλ. Σλ. vik (= κραυγή, φωνή - ηχώ) και vikam (= κραυγάζω, φωνάζω, Αλβ. vikas). Οι επιχώριοι παρατήρησαν ότι το φαράγγι αντηχεί τη φωνή τους, σαν ένα φυσικό ηχείο. Αυτό το φαινόμενο της ηχούς έδωσε το όνομα στο φαράγγι και την περιοχή.

Βλάγκα η : [Στ' Βλάγκα] Ευρεία καλλιεργήσιμη περιοχή, με νοτερά χωράφια, σχετικά κοντά στα Δ/ΝΔ όρια του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Υγρασία | Υγρότητα», από το παλ. Σλ. vraga (= ικμάς, υγρότης, νοτίς, νότισμα, υγρασία) > Βουλγ. vraga (= υγρασία).

Βολόντερο το : Θέση στα Ν του χωριού, πιο πάνω από το «Ποτάμι», με κήπους και χωράφια, όπου άλλοτε διέμεναν ζώα. Ερμηνεύεται ως «Βουσπάραγμα | Βοδιού κατασπάραγμα | Βουσπαραγμός», από το παλ. Σλ. volj (= βους, βόδι, Βουλγ./Σερβ. vol) + παλ. Σλ. oderati (= γδερνώ, Σερβ. derati, Βουλγ. dera - συντρίβω, καταξεσχίζω, κατασπάζω, κατασπαράζω) και djera/dira (= σχίσιμο, σχισμή) < Ελλ. «δέρω» (= γδερνώ). Σχετικό το τοπικό «οντέρα/ντέραν» (= ποιμενική προτροπή σε σκύλους να καταξεσχίσουν κάποιον). Γενικά, στα παλ. Σλ. το πρώτο συνθετικό volo- αναφέρεται σε βόδι. Παρόλο που η θέση είναι χαμήλωμα, μάλλον, κάποτε στο απώτερο παρελθόν, έγινε εδώ συναφές με τα παραπάνω επεισόδιο, {ίσως άγρια θηρία κατασπάραξαν βόδια}, και εξ αυτού ονοματίστηκε ο τόπος.

Το δεύτερο συνθετικό δεν μπορεί να είναι το Ελλ. «έντερο/άντερο», γιατί τότε δεν βγαίνει κανένα νόημα από την τοπωνυμία.

Βουβή η : [Στ' Βουβή] Περιοχή με πηγή στα ΒΑ του χωριού, διότι το νερό αναβλύζει σιγανά χωρίς να ακούγεται.

Μπορεί να είναι και κυριωνυμία, από κάποια βουβή γυναίκα που είχε χωράφια εκεί.

Βρύσ(η) του Σιάπκου η : [Στ' Βρύσ' τ' Σιάπκου] Τοποθεσία στην άκρη του χωριού, στη συνοικία «Τσιεραπάτες», όπου υπάρχει η κύρια βρύση της γειτονιάς αυτής. Κάποιος με το παρόνομα Σιάπκος (= πιλοφόρος, καπελάτος) σχετίζεται με την κατασκευή της βρύσης. Εξηγείται από το Τουρκ. şarka (= καπέλο, τραγιάσκα, Βουλγ./Σερβ./Ρουμ. şarka, Αλβ. şarkë-a) και παλ. Σλ. şarjka/şarka (= κουκούλα, κάλυμμα κεφαλής).

Βρύση του Μπατσίλα η : [Στ' Βρύσ' τ' Μπατσίλα] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Κουμπλιές», όπου υπάρχει βρύση σχετιζόμενη με κάποιον που έφερε το παράξενο όνομα *Μπατσίλας*, παντελώς άγνωστο τώρα στο χωριό.

Βρωμονέρ(ι) το : Το νερό που πηγάζει εδώ έχει ιδιαίζουσα οσμή, κοινώς βρωμάει, εξού και η ονομασία. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σε πολλά Μαστοροχώρια.

Βρωμόλακκος ο : Ρέμα (λάκκος, στην επιχώρια γλώσσα) που αρχίζει από τη θέση «Λουτρά». Τον παλιό καιρό, που οι συνθήκες υγιεινής ήσαν άθλιες, σ' αυτόν έριχναν και οι χωριανοί και οι φερτοί ξένοι λουόμενοι όλες τις ακαθαρσίες τους, εξού και η ονομασία. Ίσως και το νερό να αναδίδει κάποια δυσσομία.

Ενδεχομένως να ήταν και τόπος όπου άφηναν δεμένα τα γέρικα υποζύγια για να ψοφήσουν. Ιδέ ομοιόσημη «Μουρσιά». Σχετικά τα ομοιόσημα «Μουρσιά» στους Χιονιάδες [47], «Λυκομούρσι» στο Τούρνοβο [44], «Μούρσιλα» στη Μόλιστα [27].

Γιάγκουλας ο : [Στ' Γιάγκουλα > η Γιάγκουλα] Περιοχή υψηλόσταθμη, πλησιόχωρη με τη θέση «Μπαμάνης». Μάλλον είναι κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Γιάγκουλας/Γιαγκούλας*, επίθετο που δεν υπήρχε στο χωριό. Με το επώνυμο *Γιαγκούλας* είναι γνωστός λήσταρχος των αρχών του 20^{ου} αιώνα, με δράση στα ορεινά της Δ. Μακεδονίας και Θεσσαλίας, φημιζόμενος και στα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Θρυλείται ότι για κάποιο διάστημα λημέριασε εδώ, μαζί με το πρωτοπαλλήκαρό του *Μπαμάνη/Μπαμπάνη*. Ιδέ και «Μπαμάνης».

Άλλη εξήγηση, λιγότερο πιθανή, είναι η ακόλουθη. Η θέση βρίσκεται στις υψηλές απαρχές της κοίτης του «Ποταμιού», όπου πάντα ρέει νερό, προερχόμενο από τα παρακείμενα ρέματα και τη μεγάλη πηγή «Πετρονέρι». Γι' αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως «Χέλι | Έγχελυς», από το παλ. Σλ. jagulja (= έγχελυς, χέλι) < Λατ. anguilla (= έγχελυς). Οι επήλυδες Σλάβοι, κατά το μεσαίωνα, θα είχαν παρατηρήσει ότι τα χέλια, που ανέρχονται σε ρυάκια και ποτάμια καθώς μεγαλώνουν σε γλυκά νερά, έφθαναν και ζούσαν μέχρι τούτη την υψηλή θέση της κοίτης. Εξ αυτού, λόγω και της απορίας των, ονόμασαν την τοποθεσία.

Γκαλιούσ(η)ς ο | Καλιούσ(η)ς ο : [Στον Καλούσ' > Στ' Γκαλιούσ'] Δείχνει για κυριωνυμία, από έναν με επώνυμο ή παρόνομα *Γκαλιούσης/Καλιούσης*, ο οποίος θα είχε κτήμα εδώ. Σήμερα κανείς δεν γνωρίζει κάτι γι' αυτόν. Το παρόνομα αυτό σημαίνει «αλογάς/ιπποκόμος», επειδή στα Αλβ. kalush-i/kaluç-i (= αλογάκι) < Αλβ. kalë-i (= ίππος, Βλαχ./Ρουμ. cal) < Λατ. cavallus (= άλογο, ίππος).

Γκίρλιος ο : [Στ' Γκίρλιου] Περιοχή στα ομαλά βόρεια πρανή του βουνού «Γκορίτσα». Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με το παρωνύμιο *Γκίρλιος*, το οποίο κανείς δεν θυμάται πλέον στο χωριό. Το παρόνομα αυτό σχετίζεται με το τοπικό «γκιρλώνω» (= πνίγω, άγχω) και «γκίργκιλας» (= λάρυγγας, Σλ. girlo) < Τουρκ. girtlak (= λαρύγγι).

Γκόλιο το : Η γυμνή κορυφογραμμή του Γράμμου, με ομώνυμη κορυφή (~ 1.934 μ), Β από το βουνό «Καμενίκος», εκεί όπου σμίγουν οι βοσκοτόποι με τα όμορα χωριά Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Φαλακρό» στο ειδικό κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*».

Γκορίτσα η : Βουνό (1.232 μ) ορατό από το χωριό σε νότια κατεύθυνση, στα Δ της Πλάβαλης [35]. Ερμηνεύεται ως «Βουνάκι | Δασύλλιο», από το Βουλγ./Σερβ. gorica (= δασύλλιο) < παλ. Σλ. gora (= όρος, βουνό) > Βουλγ./Σερβ. gora (= δάσος - όρος). Σχετικό και το οικωνύμιο Γορίτσα [6], και η ονομασία λόφου «Παλιογορίτσα» στην Κόνιτσα [18].

Γκόσιος ο : [Στ' Γκόσιου] Είναι κτητορωνυμία. Το γένος *Γκόσιος* θα υπήρχε στο χωριό. Στην Καστάνιανη [16] αφθονεί και τώρα το επώνυμο αυτό.

Γκουβράτες οι | Γκουβράτης μαχαλάς ο : Η αρχική και κύρια συνοικία στην Α πλευρά του χωριού, στην οποία υπάρχει η κεντρική εκκλησία «Αι Γιώργης», το παλιό σχολείο, η κεντρική βρύση και το κοινοτικό γραφείο. Αποδίδεται ως «Σοβαροί | Σκυθρωποί», από το τοπικό «γκουβρός/γκουβρός» (= σκυθρωπός, κατηφής, σοβαρός) < αρχ. Ελλ. «σκυθρός» (= σκυθρωπός, κατηφής), είτε από κάποιον πρώτο γενάρχη με το παρόνομα *Γκουβρός*, παντελώς άγνωστος τώρα. Ίσως να τους ονόμασαν έτσι οι οικιστές της συνοικίας «Τσιεραπάτες», μάλλον περιπαικτικά, επειδή επιδεικνύονταν {κοινώς το έπαιζαν} ως «σοβαροί», αφού ανέκαθεν είχαν στη συνοικία τους όλες τις Αρχές του χωριού.

Γκούκα η | Γκούκας ο : [Στ' Γκούκα] Είναι μια μικρή περικλειστή κοίλη περιοχή κοντά στο χωριό. Αποδίδεται ως «Κοίλη | Κοιλότητα», μεταφορικώς από το τοπικό «γκούκα» (= κοιλιά), λέξη ηχοποίητη, όπως και το Σερβ. gukam (= γουργουρίζω).

Η δεύτερη γραφή άγει σε κτητορωνυμία, από κάποιον με το παρόνομα *Γκούκας*, το οποίο, πιθανόν, να υπήρχε στο χωριό.

Γκουργκούλι(ι) το : Τόπος στα Δ του χωριού καλυμμένος από κροκάλες. Ερμηνεύεται ως «Κροκάλη», από το τοπικό «γκουργκούλι» (= στρογγυλή πέτρα, κροκάλη) < αρχ. Ελλ. «γυρός» (= στρογγυλός) > γυργυρός/γυργυλός > γκουργκούλι, με δίπλωση και τροπή του Υ σε ΟΥ. Σχετικό είναι και το Αλβ. gur-i (= πέτρα). Όρα και «Γκουγκούλια» στη Σταρίτσιανη [42].

Γκουρχωτό το : Περιοχή μακρινή ΒΑ του χωριού, στα Α της θέσης «Κακό», περιβαλλόμενη από βράχους. Αποδίδεται ως «Πετροχωνιασμένο», δηλ. χωμένο και κρυμμένο ανάμεσα σε βράχους, από το Αλβ. gur-i (= πέτρα, λίθος) + νέο Ελλ. «χωστό/χωτό» (= χωμένο, καταχωνιασμένο, μπηγμένο).

Γκράντος ο : [Στον Γκράντο] Βουνό με υψηλότερη κορυφή (1.821 μ) επί της μεθορίου με την Αλβανία, αντίκρυ και Ν από το βουνό «Καμενίκος». Ερμηνεύεται ως

«Μέγας | Υψηλός», από το Λατ. *grandis* (= μέγας, αδρός, υψηλός, πολύς, Ιταλ. *grande*, Αγγλ./Γαλλ. *grand*).

Δεν μπορεί να προκύψει πειστική ερμηνεία από το Λατ. *grando* (= χαλάζι, Σλ. *grad*) και το επίσης Λατ. *gradus* (= βήμα – στάση, θέση – βάθρο, ανάβαθρο – μεταφ. βαθμός, σκαλί, βαθμίδα).

Ακόμη και το παλ. Σλ. *gradj* (= τείχος, τοίχος – κήπος – παράδεισος – οίκος, σταθμός κατάλυμα – πόλη πολιτεία) δεν δίδει λογική εξήγηση.

Υπάρχει και ρέμα ονομαζόμενο «Λάκκος του Γκράντου».

Γουρούνια τα : Το περικλειστο αυτό μέρος ήταν τόπος καταφυγής των αγριόχοιρων, εξού και η ονομασία.

Γύφτος ο : [Στου Γύφτου | Στ' Γύφτ' το μνήμα] Η θέση σχετίζεται με κάποιον γύφτο/σιδηρουργό του χωριού. Η θέση ταυτίζεται με την «Καρβουνίτσα».

Δέντρα Τζιουμάτ(ι)κα τα : Θέση κοντινή στο χωριό, πιο πέρα από τη βρύση «Ντούμνος». Οι υψηλές βαλανιδιές (*δέντρα*, στην τοπική γλώσσα) που υπήρχαν εδώ, στα κτήματα του γένους *Τζιούμας*, ονομάτισαν τον τόπο. Το επώνυμο αυτό το θυμούνται ακόμη οι γέροντες.

Δέσ(η) η : Από τη μακρινή αυτή υποπεριοχή του «Μακρύκαμπου» έπαιρναν με «δέση» το νερό από τον παρακείμενο «Λάκκο της δέσης» και με αυλάκι το έφερναν στο χωριό, για το πότισμα των κήπων. Εξηγείται από το νέο Ελλ. «δέση» (= μικρό ανάχωμα, που γίνεται μέσα στην κοίτη ρέματος, για την παροχέτευση του νερού). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15], Λούψικο [24] και αλλού.

Δήμτσιος ο : [Στ' Δήμτσιου] Μάλλον πρόκειται για κτητορωνυμία. Ίσως υπήρχε κάποτε στο χωριό επώνυμο *Δήμτσιος/Δήμητσιος*.

Εξιά η | Ιξιά η : Ομαλή περιοχή με καλά χωράφια, συνεχόμενη με τις παρυφές του χωριού. Η εκφορά της ονομασίας παραπέμπει σε φυτωνυμία, {κατά το σχήμα ελάτος/ελατιά, πλάτανος/πλατανιά} και αποδίδεται ως «Ιξιώνας | Τόπος με ιξώδη αγκαθόφυτα», από το αρχ. Ελλ. «*ιξίας*» (= το αγκαθωτό φυτό *κολλάγκαθο*, με κολλώδη οπό, που ταυτίζεται με το φυτό *καρλινία η κομμιοφόρος* – επίσης το αγκαθόφυτο *καλάγκαθο*, ταυτιζόμενο είτε με την ακανθώδη «*ιξίνη*» του Θεοφράστου, δηλ. το φυτό *ατρακτυλίσ η κομμιοφόρος*, είτε με το αρχ. Ελλ. αγκαθόφυτο «*κνηκός/κνήκος*», δηλ. το φαρμακευτικό φυτό *κνήκος/κνίκος ο βενέδικτος*, αμφότερα με κολλώδεις εκκρίσεις). Το μέρος θα είχε, πριν ανοιχτούν τα χωράφια, πολλά τέτοια κομμιώδη αγκαθόφυτα και ονομάστηκε έτσι. Τώρα δεν συνηθίζεται αυτή η ονομασία του φυτού. Λέγεται, όμως, τοπικά «*οξιός*», από το αυτό θέμα, ο αρχ. Ελλ. «*ιξός*» (= το παρασιτικό φυτό δρυών και κωνοφόρων *βίσκον το λευκόν*, από τους κόκκους του οποίου φτιάχνουν κόλλα). Ιδέ σχετικό υποκορ. «*Ξούλια*» στη Στράτσιανη [43].

Από το Τουρκ. *eşkiya* (= ληστής, συμμορίτης), με αναγραμματισμό, δεν μπορεί να ερμηνευτεί, για πραγματολογικούς λόγους, επειδή το μέρος δεν ενδείκνυται για λημέρι ληστών, λόγω της ομαλότητάς του και της εγγύτητας με το χωριό. Ούτε και το Τουρκ. *ekşi* (= ξινός) δίδει λογική ερμηνεία.

Ζάνα η : [Στ' Ζάνα] Θεσπέσια τοποθεσία με βρύση που έχει πολύ κρύο νερό, κατάφυτη από κάθε λογής δένδρα. Αποδίδεται ως «Νύμφη | Μούσα», από το Αλβ. *Zana/Zanë-a* (= θεότητα της αλβανικής μυθολογίας που αντιστοιχείται στις ελληνικές Μούσες/Νύμφες), με την έννοια ότι οι Μούσες/Νύμφες ήσαν παρούσες στον πανέμορφο αυτόν τόπο με τα κρύα νερά.

Ζάρκος ο | Σάρκος ο : [Στ' Σάρκου/Ζάρκου] Περιοχή κοντινή στη θέση «Δοβρά». Δείχνει για κυριωνυμία. Κάποιος με το παρόνομα *Ζάρκος/Σάρκος* είχε εδώ χωράφια, ίσως παλιός κάτοικος του χωριού «Κορσάτσικο». Το παρατσούκλι αυτό μάλλον σημαίνει «γυμνός», εξηγούμενο από το τοπικό «ζάρκος» (= γυμνός), δηλ. αυτός που φαίνονται οι σάρκες του < Ελλ. «σάρκα». Η έννοια του γυμνού δεν αναφέρεται στην τοποθεσία, γιατί αυτή είναι σύδενδρο.

Ζάσιακας ο : Κατάφυτη τοποθεσία και ομώνυμο ρέμα, στο οποίο υπάρχει ένα μικρό μονότοξο πετρογέφυρο, το «Γεφύρι του Ζάσιακα». Χαμηλότερα από το γεφύρι υπάρχει ανάβλυση νερού με μεγάλη παροχή, που τροφοδοτεί τον «Μύλο». Δεν φαίνεται πιθανό να είναι κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Ζάσιακας*, παντελώς άγνωστο τώρα.

Αν το μέρος ιστορείται ως λημέρι ληστών, λόγω του γεφυριού και του μύλου, τότε μπορεί να αποδοθεί ως «Για την σπείρα | Προς την συμμορία», από το Σλ. *za* (= για, προς) + παλ. Σλ. *şaka* (= δράγμα, δράκα, Σερβ. *şaka*, Βουλγ. *şakj* – σπείρα/δράκα πεζών οπλοφόρων, Λατ. *manipulus*) > Βουλγ. *şajka* (= σπείρα ληστών, συμμορία κακούργων), {κατά το σχήμα «Ζάλογγος» και «Ζαγόρι»}. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12] και περίπου ομοιόσημη «Καρατζιά» στο αυτό χωριό, παρά το «Καντσιώτικο γεφύρι». Ιδέ ομοιόσημο «Κορσάτσικο», καθώς και «Κουσαρτσ'κό» στη Ζέρμα [12].

Ζγκούρ(η)ς ο : [Στ' Ζγκούρ'] Η ράχη/πέρασμα μεταξύ των κορυφών «Γκράντος» και «Καμενίκος», όπου υπάρχει το ομώνυμο ορόσημο (πυραμίδα του *Ζγκούρη*) της μεθορίου με την Αλβανία. Η γραφή παραπέμπει σε κυριωνυμία, από κάποιον με παρωνύμιο *Ζγκούρης*. Όρα και τοπωνυμία «Λάκκος του Ζγκούρη». Στα Σλ./Ρουμ. *zgura* (= σκουριά, σκωρία) < Ελλ. «σκωρία».

Ζελενίτσα η : Καταπράσινη μεσόσταθμη τοποθεσία πάνω σε λόφο με πυκνή βλάστηση. Ερμηνεύεται ως «Χλοερή | Πράσινη», από το παλ. Σλ. *zelnj* (= χλωρός, πράσινος) > Βουλγ./Σερβ. *zelen* (= πράσινος, χλωρός, άγουρος) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-iça/-ica*. Όρα και όνομα Ζέλιστα [11] του ομώνυμου χωριού.

Ζουναράκ(ι) το : Μακρόστενη λωρίδα/ζώνη με δένδρα, ορατή από το χωριό, στην ΒΑ πλαγιά του βουνού «Μαργιά». Εξ αυτού και η ονομασία.

Ίσβορος ο | Ίζβορος ο : Είναι το παλιό όνομα του χωριού που σημαίνει «Πηγή». Εξηγείται, με αριθ. 13, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*».

Κάγκελα τα | Καγκέλια τα : Ελικοειδής δρόμος Β του χωριού και η περίξ περιοχή. Αποδίδεται ως «Στροφές», από το τοπικό «κα(ν)γκέλι» (= στροφή δρόμου) < Λατ. cancelli (= κιγκλίδα, δρύφακτος).

Κακό το : Τοποθεσία Β/ΒΑ του χωριού, σε μικρή απόσταση από τα «Λουτρά», γεμάτη βράχους και λιθάρια που κατρακύλησαν από το βουνό «Στρέγκλα». Λέγεται ότι ο μικρός οικισμός που υπήρχε κάποτε εδώ καταπλακώθηκε και χάθηκε. Όρα παρόμοιο «Κακότοπος» στη Ζέρμα [12].

Καμενίκος ο | Κάμενικ το : [Στον Καμ'νίκο] Βουνό υψηλό (2.040 μ) πάνω στη μεθόριο με την Αλβανία. Χωρίζεται από το βουνό «Γκράντος» από τον αυχένα «Ζγκούρης». Πιο συχνά το λένε «Μαραντοβούνι/Αμάραντος/Μάραντος». Αποδίδεται ως «Λίθινος | Πετρωτός» και ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*».

Κανάλια τα : Κορυφογραμμή Β από την απόμακρη θέση «Αι Λιάς» και μέχρι τις πλαγιές του βουνού «Αμάραντος/Καμενίκος», όπου θα υπήρχε πηγή νερού με ξύλινες ποτίστρες (κανάλια/κάνισοι, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Σέλτση [41], Καστάνιανη [16], Ζέρμα [12] και αλλού. Υπάρχει υποπεριοχή «Πάνω κανάλια» και «Κάτω κανάλια». Στα ΝΔ του Δέντσικου [8] υπάρχει ομοιόσημη τοπωνυμία «Λα Κανέλ'».

Κανναβοτόπια τα : Χωράφια μακρινά Β του χωριού, όπου είτε καλλιεργούσαν, τον παλιό καιρό, το φυτό «κάνναβις» (= καννάβι), είτε αυτό ήταν αυτοφυές εκεί. Ιδέ και ομοιόσημα «Κανναβοκήπια» στο Κεράσοβο [17], Λεσκάτσι [22], Βούρμπιανη [2], Μόλιστα [27].

Καρβουνίτσα η : [Στην Καρβουνίτσα > Σ' Γκαρβ'νίτσα] Τοποθεσία με ύψωμα στα Δ του χωριού, όπου παλιά γινόταν εκκαμίνευση ξυλανθράκων, μάλλον από γύφτους/σιδηρουργούς, διότι η θέση λέγεται και «Γύφτος | Μνήμα του γύφτου». Ερμηνεύεται από το νέο Ελλ. «κάρβουνο» < Λατ. carbo/carbonis (= άνθραξ) + υποκορ. Ελλ. τέρμα «-ίτσα».

Καρδάρ(ι) το : Η υψηλότερη κορυφή (1.934 μ) της κορυφογραμμής «Γκόλιο» του Γράμμου, κείμενη Β του βουνού «Καμενίκος», όπου σμίγουν οι βοσκοτόποι με τη Βούρμπιανη [2]. Λόγω της μορφής της ονομάστηκε έτσι, αφού ομοιάζει με «καρδάρ» (= αλμογεύς, πέλλα, ξύλινος κάδος για το άρμεγμα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37]. Συχνά τις κορυφές τις ονομάζουν με ονόματα σκευών με τα

οποία τυχαίνει να ομοιάζουν, π.χ. η κορυφή «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17].

Καρ(γ)υές οι : Υπήρχαν εδώ καρυδιές (*καργυές*, στην τοπική γλώσσα).

Με την ίδια ονομασία υπάρχει ποτιστικός χωραφότοπος, στην έκταση του «Κορσάτσικου», που ανήκει πλέον στον Ίσβορο [13].

Κάσκος ο : [Στον Κάσκο/Καζκο] Απόμακρη πυκνοδασωμένη περιοχή στις πλαγιές του «Μακρύκαμπου». Ίσως να είναι κυριωνυμία, αν και τέτοιο όνομα ή παρωνύμιο δεν είναι ακουστό στο χωριό. Αν άλλοτε υπήρχε, θα αποδιδόταν είτε ως «Κουταλάς», με την έννοια αχόρταγος, αδηφάγος, από το Τουρκ. *kaşık* (= κουτάλι), είτε ως «Κουρκουτάς», από το τοπικό «κάσια», (= παχύρρευστος χυλός) < παλ Σλ. *kaşica/kaşa* (= χυλός, πολτός).

Καστέλ(ι) το : Ύψωμα λίγο πιο ψηλά από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Καστρακι | Μικρό φρούριο», από το νέο Ελλ. «καστέλι» (= μικρός πύργος/φρούριο, παλ. Σλ. *kastelj*) < Λατ. *castellum* (= μικρό φρούριο, μικρό κάστρο ή προμαχώνας). Ιδέ ομοιόσημα: «Κάστρο» στο Κεράσοβο [17] και «Πύργος» στη Μόλιστα [27], Σταρίτσιανη [42], Στράτσιανη [43].

Κατσ(ι)καριές οι : [Στ'ς Κατσακαριές] Θέση υψηλόσταθμη πιο πάνω από τις «Τσιντζιλόπετρες». Υπάρχουν εδώ σάρες από σωρευμένες λατύπες, λόγω διάβρωσης του υπερκείμενου βράχου, συνεπώς ερμηνεύεται ως «Χαλικάριές | Σάρες | Λατυποσωροί», από το τοπικό «κατσ(ι)καρ» (= χαλίκι, βότσαλο) < Λατ. *calx/calcis* (= ψηφίδα, χαλικάκι), ή από το Τουρκ. *cahil* (= χαλίκι, βότσαλο) με αναγραμματισμό. Ιδέ και ομοιόσημα «Αρίστρες/Σαρίστρες».

Κατωμαχαλιώτες οι | Κάτω μαχαλάς ο : Η νότια μικρή συνοικία στο κάτω μέρος του χωριού. Στα Τουρκ. *mahala* (= συνοικία, γειτονιά), αραβικής προέλευσης.

Κομμάτια του παπά τα : [Στ' Παπά τα κομμάτια] Μέρος ψηλά στο βουνό «Γκορίτσα», όπου είχε τεμάχια/κομμάτια καλλιεργήσιμης έκτασης κάποιος ιερέας/παπάς του χωριού, εξού και η ονομασία.

Κορσάτσ(ι)κο το | Κοσάρτσ(ι)κο το : Θέση με ερείπια οικιών και η περί αυτήν ευρεία έκταση εγγύτατα στη μεθόριο, στα Ν/ΝΔ του βουνού «Μαργιά», η οποία παλιά ανήκε στο μη υπάρχον πλέον ομώνυμο χωριό Κορσάτσικο [19], το οποίο ήταν εκεί κτισμένο. Μερικοί γράφουν ότι το χωριό αυτό λεγόταν προηγουμένως «Ντοβρά/Δοβρά». Επειδή, όμως, η ομώνυμη τοποθεσία δεν ταυτίζεται με τη θέση του οικισμού «Κορσάτσικο», απαιτείται κριτικός επανέλεγχος της σχετικής παράδοσης. Όρα και σχόλιο στην τοπωνυμία «Ντοβρά/Δοβρά». Έχει πολλές επί μέρους τοπωνυμίες, που εντάχθηκαν πλέον στον Ίσβορο [13]. Ερμηνεύεται, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών», ως «Ληστήριο | Άντρο ληστών | Λημέρι κλεφτών». Ιδέ και «Κουσαρτσ'κό» στη Ζέρμα [12].

- Κουμπλιές οι :** Μακρινή ευρεία τοποθεσία, παρά τα σύνορα με την Αλβανία, όπου αυτοφύονταν κορομηλιές. Στην τοπική γλώσσα «κουμπλιά» (= κορομηλιά, προύνος η εμβόλιμος, Αλβ. kumbullë). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.
- Κουσιουνέρ(ι) το :** Θέση υπερκείμενη της τοποθεσίας «Πούλιος», όπου υπάρχει πηγή. Αποδίδεται ως «Ξαδελφονέρι | Νερό του εξάδελφου», από το επιχώριο «κούσιος/κουσιουρής» (= εξάδελφος, Βλαχ. kusurinu, Αλβ. kusheri-ri) < Λατ. consoroginus (= ανεψιός).
- Κουτσολιένω η :** Η διατύπωση συνειρμικά παραπέμπει σε κάποια «Κουτσή Λενιώ/Ελένη», η οποία θα είχε εδώ αγρούς. Από το Ελλ. «κουτσουλένια» (= από κουτσουλιές φτιαγμένη) δεν μπορεί να βγει κανένα νόημα.
- Κόψιμο το :** Λόφος στα Α του χωριού με εδαφική κατακρήμνιση (κόψιμο, στην επιχώρια γλώσσα). Ιδέ «Κοψίματα» στην Πυρσόγιαννη [39].
- Κράπα η :** [Στην Κράπα > Σ' Γκράπα] Τοποθεσία υπερκείμενη της συνοικίας «Γκουβράτες». Σημαίνει «Κορυφή | Κορωνίδα | Μέτωπο», μεταφορικώς από το τοπικό «κράπα/καράπα» (= βρέγμα, βραγματική χώρα, το πάνω από το μέτωπο μέρος της κεφαλής), γιατί η θέση είναι ως αν μέτωπο του χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39].
- Κρυγιωνίτσα η :** Από το τοπικό «κρυγιώνω» (= κρυώνω, νοιώθω ψύχος) θα ερμηνευτεί ως «Κρύα | Ριγηλή» λόγω υψομέτρου και προσανατολισμού.
- Κύλιο το :** [Στου Κύλιου] Περιοχή πάνω από το «Ποτάμι», ορατή από το χωριό, με έδαφος σαθρό που αποτρίβεται σε μικρά κομματάκια και κυλάει προς τα κάτω. Εξ αυτού και η ονομασία, που σημαίνει «Κυλιστό».
- Λαιμός της Μπάμπας ο :** Είναι ο αυχένος (λαιμός, στην επιχώρια γλώσσα) στη βάση του βραχόβουνου «Μπάμπα», με ομαλή έκταση. Εδώ έχουν κτισθεί λουτρικές εγκαταστάσεις, ξενοδοχεία, ταβερνεία, κ.λπ., για τους επισκέπτες προς θεραπεία λουόμενους, τα οποία λειτουργούν μόνο το καλοκαίρι.
- Λακκιά του Ζιάμπου η :** [Στ' Ζιαμπάτικη λακκιά] Μικρή κοιλάδα (λακκιά, στην τοπική γλώσσα), υποπεριοχή της ευρείας τοποθεσίας «Μακρύκαμπος». Το γένος Ζιάμπος είναι υπαρκτό στο χωριό. Στην τοπική γλώσσα «ζιάμπα» (= βάτραχος) < Σλ. žaba (= φρούνος, βάτραχος). Το επώνυμο Ζιάμπας, αρβανίτικης μάλιστα προέλευσης, υπήρχε παλιά και στο Κάντσικο [15]. Υπάρχει και τοπωνυμία «Μηλιά του Ζιάμπου».
- Λακκιά του Κώστα η :** [Στ' Λακκιά τ' Κώστα] Κοιλώδης υποπεριοχή της εκτεταμένης τοποθεσίας «Μακρύκαμπος», στα ΒΑ του χωριού, την οποία νεμόταν κάποιος ονόματι Κώστας. Τίποτε άλλο δεν ξέρουμε γι' αυτόν.

Λάκκος ο : Το μεγάλο ρέμα (λάκκος, στην επιχώρια γλώσσα) που χωρίζει στη μέση το χωριό.

Λάκκος του Γραβάν(η) ο : Ρέμα σχετιζόμενο με κάποιον με το παρόνομα *Γραβάνης*. Στην τοπική γλώσσα «*γραβανός/γραβανής*» (= ποικιλόχρωμος με κυριάρχο το βαθυκόκκινο χρώμα) < νέο Ελλ. «(α)γραβανής» (= βαθυκόκκινος, σαν τον καρπό της *αγραβανιάς*, δηλ. του φυτού *φουσαλίσ το αλικάκκαβο*, αρχ. Ελλ. «κύστιον»). Στα Τουρκ. *erguvan* (= φυτά του γένους *κερκίς*, π.χ. η *κουτσουπιά*, με ερυθρά ή ρόδινα άνθη).

Λάκκος του Ζγκούρ(η) ο : Ρέμα κοντά στο χωριό. Είναι κυριωνυμία. Κάποιος με το παρόνομα *Ζγκούρης* σχετίζεται με αυτό το ρέμα/λάκκο. Το παρωνύμιο *Ζγκούρης* εξηγείται είτε από το Ελλ. «*σγουρός*», είτε από το Ελλ. «*σκωρία*» (= σκουριά, υπόλειμμα καύσης ανθράκων ή τήξης μεταλλευμάτων, Βλαχ./Ρουμ. *zgura*, Βουλγ. *sgurta*), όπως η «*Ζγούρτα*» στο Λούψικο [24].

Λάκκος της Όρλας ο : Το ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που διασχίζει την πολύ μακρινή περιοχή «Όρλα».

Λάκκος της Πασχάλαινας ο : Ρέμα (λάκκος λέγεται από τους γηγενείς) ΒΑ του χωριού και Α από το βραχοβούνι «Μπάμπα». Ονοματίστηκε από το ανδρωνύμιο μιας γυναίκας, συζύγου ενός ονόματι *Πασχάλης*. Γι' αυτούς δεν γνωρίζουμε τίποτε τώρα.

Λάκκος της Φάναινας ο : Πρόκειται για ρέμα που σχετίζεται με κάποια με το ανδρωνύμιο *Φάναινα* (σύζυγος ενός *Φάνη/Θεοφάνη*).

Λεύκα η : Απόμακρο βουνό με υψηλή ράχη, ονομαζόμενη «Ράχη της λεύκας», προς το βουνό «*Μαρ(γ)ιά*», εξαιρετο βοσκοτόπι. Είναι φυτωνυμία. Στο παρελθόν, τοπόσημο του χώρου θα ήταν μια χαρακτηριστική πανύψηλη «*λεύκα*» (= το δένδρο *λεύκη*, *αίγειρος*, Λατ. *populus*), από την οποία ονομάτισαν το βουνό/ράχη, κατά τον τρόπο που ονομάτισαν φυτωνυμικώς και το εγγύτατο βουνό «*Μαρ(γ)ιά*». Τέτοιο δένδρο δεν υπάρχει τώρα και μόνο η τοπωνυμία θυμίζει την ύπαρξή του.

Υπάρχουν οι υποπεριοχές «*Πάνω λεύκα*» και «*Κάτω λεύκα*».

Λιανοτόπ(ι) το : Ακραία και απόμακρη μικροτοποθεσία της ευρείας περιοχής «*Μακρύκαμπος*». Εξηγείται από το Ελλ. «*λιανός/λειανός*» (= άπαχος, ισχνός, φτηνός, λεπτός) και σημαίνει «*Τόπος με φτηνό/άγονο έδαφος*». Υπάρχει και μικροτοποθεσία «*Λιανοτόπι του Μήτσιου*».

Λιβιάδ(ι) το : Τοποθεσία προς τη θέση «*Σιέστρη*», εξαιρετος λειμώνας χορτονομής και βοσκής. Υπάρχει και τοπωνυμία «*Λιβιάδι του Γεράση*». Το γένος *Γεράσης* υπάρχει στο χωριό.

Λιβιάδ(ι) του Τζιώτζιου το : [Στ' Τζιώτζ' του λιβιάδ'] Εξαίρετος μακρινός λιβαδότοπος, υποπεριοχή της ευρείας τοποθεσίας «Μακρύκαμπος», χαμηλότερα από την κορυφή «Γκόλιο» του Γράμμου. Κάποιος βλαχοποιμένος ονόματι *Γιώργος* (Τζιώτζιος, στη βλάχικη διάλεκτο) νεμόταν την περιοχή, η οποία εκτείνεται και στον χώρο της Βούρμπιανης [2].

Πέρα απ' αυτό, το γένος *Τζιώτζης* είναι υπαρκτό στο χωριό, οπότε η ονομασία ίσως να αναφέρεται σε αυτό το γένος, αν ήσαν στο παρελθόν μεγάλοι κτηνοτρόφοι.

Λιγκέρ(ι) το : Δεύτερη, λιγότερο γνωστή, ονομασία του βουνού «Μαρ(γ)ιά» και κυρίως της στρογγυλόμορφης κορυφής του. Αποδίδεται ως «Χύτρα | Λοπάδα», από το τοπικό «λι(ν)γκέρ(ι)» (= ευρύ χάλκινο πινάκιο με διάκοσμο) < Τουρκ. *lenger* (= είδος καραβάνας) < Λατ. *lanx/lancis* (= πινάκιο, πατάνη, λοπαδα). Συνηθίζεται να ονομάζουν τις κορυφές με ονόματα σκευών προς τα οποία ομοιάζουν, π.χ. «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17], «Καρδάρι» στο Λεσκάτσι [22], «Καζάνι» στο Δέντσικο [8].

Λιθάρια τα : Μέρος με πολλά διάσπαρτα λιθάρια.

Λίμνες οι : Μέρος γουβωτό μέσα στο χωριό, όπου σχηματίζονταν από όμβρια νερά μικρά τέλματα/λίμνες.

Επίσης λιβαδική περιοχή πάνω από τη «Ζάνα», στην οποία θα σχηματίζονταν παλιά κάποιες μικρές λιμνούλες. Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Κάτω λίμνες» και «Πάνω λίμνες».

Λουτρά τα | Μπάνια τα : Οι ατμοθέρμες/λουτρά στη βάση του βροχόβουνου «Μπάμπα». Παλιά τα ονόμαζαν «Μπάνια», τώρα τα λένε «Λουτρά». Σε όλες τις γειτονικές ομογλωσσίες, αλλά και παλ. Σλ. *banja* (= λουτρό) < νέο Ελλ. «μπάνιο» (= λουτρό) < αρχ. Ελλ. «βαλανείον» (= λουτρό, Λατ. *balnum*).

Μακρύκαμπος ο : Εκτεταμένη υψηλόσταθμη περιοχή, απόμακρη και σχετικά ομαλή. Β του χωριού, καλός χωραφότοπος και ευρύ βοσκοτόπι. Στο ακραίο σημείο της προς το βουνό «Γκόλιο/Καρδάρι» υπάρχει πηγή με άφθονο νερό, το οποίο με τεχνητό αυλάκι το έφερναν στα «Λουτρά/Μπάνια» και στο χωριό.

Υπάρχει και η τοπωνυμία «Λάκκος του Μακρύκαμπου», ο οποίος είναι το όριο με την Πυρσόγιαννη [39], στην οποία καλείται «Βαθύλακκος/Μαύρος».

Μανοβιά η : [Στ'ς Μανοβιάς] Θέση στην είσοδο της συνοικίας «Τσιεραπάτες», όπου είχε σπίτι ή χωράφι κάποια που έφερε το ανδρωνύμιο *Μανοβιά*, δηλ. ο άνδρα της λεγόταν *Μάνος* (Μανώλης). Το ανδρωνύμιο προέκυψε κατά τοπικό ιδίωμα, π.χ. Γιάννης/Γιαννοβιά, Κύρκας/Κυρκοβιά, Ζήκος/Ζηκοβιά, Νίτσιος/Νιτσιοβιά, από την κτητική κατάληξη «-οβιά», σλάβικης αρχής, που ίσως κατέληξε σε τοπικό γυναικείο όνομα, αφού πολυσυνηθιζόταν άλλοτε στο χωριό.

Μαντέν(ι) το : Θέση με βρύση στη συνοικία «Ραχιώτες/Ράχες». Ερμηνεύεται, είτε ως «Λατομείο», είτε ως «Πηγή», από το τοπικό «μαντένι/μαντέμι» (= λατομείο - χυτοσίδηρος) < Τουρκ. *maden* (= μετάλλευμα – μεταφ. πηγή). Μάλλον από εδώ, όπου υπάρχουν πετρώδη πρανή, προμηθεύονταν δομικούς λίθους για την ανέγερση των σπιτιών του χωριού. Όρα «Μαντένια» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Του Μαντέμε» στο Παλαιοσέλι [33].

Μαραντοβούν(ι) το : Είναι η συνηθέστερη ονομασία του βουνού «Καμενίκος». Ονομάζεται και «Αμάραντος/Μάραντος», επειδή εκεί φυτρώνει το φυτό «αμάραντος» (= *σεμπερβίβο το αείζων*, αρχ. Ελλ. «αείζων», Λατ. *sempervivo*).

Μαρ(γ)ιά η : Είναι το ακραίο βουνό, με επικλινέστατη κορυφή ονομαζόμενη «Λιγκέρι» (1.560 μ), του ΝΔ κλάδου της οροσειράς του Γράμμου, πάνω στη μεθόριο με την Αλβανία, σε Δ/ΝΔ κατεύθυνση από το χωριό. Οι πλαγιές του ήσαν σπουδαίοι βοσκότοποι για τα γίδια του χωριού, τα οποία ποτίζονταν σε ποτίστρες στην πηγή του «Μπόγκοβου». Είναι φυτωνυμία και σημαίνει «Κουμαριά», από το τοπικό «μαριά/μαργιά» (= το δένδρο *κουμαριά*, άλλως *άρβουτας η κόμαρος*, Αλβ. *maré-ja/marë-a*) < απλολογία του Ελλ. «(κου)μαριά» < αρχ. Ελλ. «κόμαρος». Κάποτε στο παρελθόν, τοπόσημο του χώρου θα ήταν κάποια χαρακτηριστική κουμαριά, από την οποία και ονομάτισαν το βουνό, δηλ. έγινε κάτι παρόμοιο με την φυτωνυμική ονομασία του κοντινού βουνού «Λεύκα». Τέτοιο μεγάλο δένδρο κουμαριάς δεν υπάρχει πλέον και μόνο η τοπωνυμία θυμίζει την ύπαρξή του.

Θα μπορούσε να σημαίνει και «Προβατολίβαδο», από το Τουρκ. *marya* (= πρόβατα, προβατίνα) > νέο Ελλ. «μαργιά» (= σκολάδα προβατίνα, Βουλγ. *marija*). Επειδή το βουνό είναι σύδενδρο και δεν προσφέρεται για λιβάδι προβάτων, χωλαίνει τούτη η ερμηνεία.

Από το κύριο όνομα «Μαρία» δεν φαίνεται να προκύπτει λογική εξήγηση, παρόλο που στους ελληνικούς χάρτες το βουνό γράφεται «Μαρία». Τα θρυλούμενα από την τοπική παράδοση, ότι εκεί σκοτώθηκε, κάποτε στο παρελθόν, κάποια *Μαρία*, επινοήθηκαν, επειδή το όνομα *Μαρία* φωνητικά ταιριάζει με την ονομασία «Μαρ(γ)ιά».

Μάρμαρο το : Περιοχή υπερκείμενη της θέσης «Μύλος», όπου υπάρχει σε λόφο εμφανής πέτρινος όγκος (*μάρμαρο*, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Μαύρη πέτρα η : Τοποθεσία απόμακρη επί της μεθορίου με την Αλβανία. Το τοπόσημο της περιοχής είναι μια μεγάλη μαύρη πέτρα.

Μαύρος ο : Δεύτερη ονομασία του ρέματος «Βαθύλακκος», λόγω της σκοτεινότητας εκ του μεγάλου βάθους.

Μεγαχώραφο το : Μέρος με αγρούς μέσα στον χώρο του «Κορσάτσικου». Κάποιο πολύ μεγάλο χωράφι υπήρχε εκεί.

Μελίσσ(ι) το : Τοποθεσία στην αριστερή όχθη/πλαγιά του «Λάκκου της Όρλας», σχεδόν στο όριο με τη Στράτσιανη [43], με πολλές γέρικες κουφωτές βαλανιδιές, όπου σμηνουργούσαν μέλισσες, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και Λούψικο [24].

Μήτσος ο : [Στ' Μήτσ'] Θέση στα ΒΑ του χωριού με πηγή σχετιζόμενη με κάποιον ονόματι *Μήτσος*, δηλ. *Δημήτρης*.

Μικρή μότσιαλ(η) η : Είναι τόπος με κάθυγρο έδαφος, στο οποίο αναβλύζουν ύδατα. Αποδίδεται ως «Μικρός Υγρότοπος», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= έντονη διαβροχή, το μούσκεμα) < γενικώς Σλ. *močila* (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. *močar*, Ρουμ. *močila*) < παλ. Σλ. *moča* (= έλος), *močiti* (= καταβρέχω, υγραίνω). Ιδέ και «Μότσειλο». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Φυτόκος [46], Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22].

Μότσειλο το : Λιβάδι και ποτιστικά χωράφια στο «Κορσάτσικο», που ανήκει πλέον στον Ίσβορο [13]. Επειδή το έδαφός του νεροκρατεί ονομάστηκε έτσι, δηλ. «Υγρότοπος». Ιδέ και «Μικρή μότσιαλη».

Μούζγκα η | Μούζγκες οι : Περιοχή κοντινή στη γειτονιά «Τσιεραπάτες», προς τα Δ/ΝΔ κειμένη. Αποδίδεται ως «Άργιλος | Πηλός», από το τοπικό «μούζγκα» (= διαβρεγμένη άργιλος) < παλ. Σλ. *mizga* (= τέλμα, τέναγος, λασπώδης γη, βόρβορος, Ρουμ. *mizga*). Το μέρος θα έχει ύφυγρο αργιλικό έδαφος. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39].

Μουζντράβα η : Θέση στην περιοχή «Ριζό», η οποία είχε για τοπόσημο μεγάλη αγριοκερασιά. Ερμηνεύεται ως «Αγριοκερασιά», από το τοπικό «μουζντράβα» (= αγριοκερασιά, πικροκερασιά, Αλβ. *mëzhdravë*) < Σλ. *muž* (= άνδρας, αρσενικό) + Σλ. *dřeva* (= ξύλο), οπότε η λέξη σημαίνει *σερνικόξυλο*, δηλ. άγριο και άκαρπο. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Μουρσία η : Απόμακρη, πυκνοδασωμένη και ανήλια περιοχή, στα ΒΑ όρια του χωριού. Στην τοπική γλώσσα «μούρσια/μούρσι» (= ευρωτίαση, μύδος, μούχλα ή σήψη από υγρασίας - δυσώδης μυδαλέα ακαθαρσία - ψοφίμι σε σήψη που ζέχει, κοινώς *λέσι*, Βουλγ. *mizsan*, Βλαχ. *marşa*) και «μουρσιάζω» (= ευρωτιώ, μυδαίνω, μουχλιάζω από υγρασία, σαπίζω από υγρασία), οπότε σημαίνει είτε «Μουχλιασμένα | Μυδαλέα», είτε «Κουφάρια που βρωμούν», αν εκεί εγκατέλειπαν δεμένα για να ψοφίσουν τα γερασμένα και ανήμπορα υποζύγια. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47], και ομοιόσημα «Λυκομούρσι» στο Τούρνοβο [44] και «Μούρσιαλα» στη Μόλιστα [27].

Μπαμάν(η)ς ο : [Στ' Μπαμάν'] Περιοχή κειμένη ΒΔ από το χωριό, όχι μακριά από τη θέση «Γιάγκουλας». Δείχνει και είναι κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Μπαμάνης*, επίθετο που δεν υπήρχε στο χωριό. Με το επώνυμο *Μπαμπάνης*!

Μπαμάνης είναι γνωστό το πρωτοπαλλήκαρο του λήσταρχου των αρχών του 20^{ου} αιώνα *Γιαγκούλα Φώτη*, το οποίο θα λημέριαζε εδώ, ξέχωρα από τον αρχηγό του, για λόγους ασφαλείας. Ιδέ «Γιάγκουλας» με τα σχετικά σχόλια.

Σε κάθε άλλη περίπτωση πρόκειται για ομώνυμο βλαχοποιημένα που νεμόταν την περιοχή, όπως και ο αντίστοιχος στη θέση «Παλαμάνης».

Μπάμπα η : Βραχοβούνι (1.361 μ) στα Β του χωριού, όπου, από σχισμές στη βάση του υψηλού βράχου, αναδύονται ατμοί. Εκεί υπάρχουν τα γνωστά «Λουτρά», δηλ. οι ατμοθέρμες/λουτρά Αμαράντου. Αποδίδεται μεταφορικώς ως «Τοκάδα | Γεννώσα | Εκμαιεύτρια», από το παλ. Σλ. *bába* (= μαία, μαιεύτρια, μαμή, Σερβ. *babica*, Αλβ. *babo-ja* – γριά, γιαγιά) και *babiti* (= μαιεύω, εκμαιεύω), επειδή γεννάει/εκμαιεύει ατμό από τα έγκατά της.

Μπανιώτ(η)ς ο : [Στ' Μπανιώτ'] Πολύ απόμακρη τοποθεσία στα ΒΑ του χωριού, στα όρια με την Πυρσόγιαννη [39]. Η κατάληξη φανερώνει κυριωνυμία, από κάποιον με το παρόνομα *Μπανιώτης*, μάλλον επειδή σχετιζόταν κάπως με τα «Μπάνια/Λουτρά». Σήμερα δεν γνωρίζουμε κάτι γι' αυτόν. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].

Μπάρκας ο : [Στ' Μπάρκα] Είναι κτητορωνυμία, γιατί το γένος *Μπάρκας* ήταν υπαρκτό στο χωριό. Και στη Βούρμπιανη [2] υπάρχει γένος *Μπάρκης*. Ίσως το επώνυμο αυτό σημαίνει «κοιλαράς/γάστρων/προγάστωρ», από το Αλβ. *bark-u/ barqe* (= κοιλιά) > νέο Ελλ. «μπάκα» (= κοιλιά).

Μπεγαλίστρια τα | Μπεγαλήστρια τα : Περιοχή υπερκείμενη της θέσης «Αλατόπετρα». Ερμηνεύεται είτε ως «Του Μπέγα οι αλαταριές», δηλ. τόπος όπου πάνω σε λιθόπλακες έδιναν αλάτι στα αιγοπρόβατα, από το τοπικό «αλίστρα» < αρχ. Ελλ. «άλας» (= αλάτι), είτε ως «Του Μπέγα οι κυλίστρες», από το αρχ. Ελλ. «αλίστρα» (= κυλίστρα, αλινδήθρα, κυλισταριά), με την επιφύλαξη ότι υπήρχε ιστορικό πρόσωπο με το όνομα *Μπέγας*, σχετιζόμενο με τον χώρο, π.χ. κτήτορας ή κτηνοτρόφος. Η πρώτη ερμηνεία ταιριάζει πιο πολύ, γιατί η περιοχή εφάπτεται με την ομοιόσημη θέση «Αλατόπετρα».

Η δεύτερη γραφή άγει στην εξήγηση «Του Μπέγα τα λημέρια», εκ του αρχ. Ελλ. «ληστήριον» (= κρύπτη/άντρο ληστών), υπό την αίρεση ότι ο *Μπέγας* ήταν ιστορικό πρόσωπο και ληστής. Όρα ομοιόσημα «Κορσάτσικο» και «Ζάσιακας».

Μπέζντανες οι : Τοποθεσία εγγύτατη στα «Λουτρά», με εμφανή καρστικά κοιλώματα και βαθιές σπηλαιώδεις στοές στο βράχο του βουνού «Μπάμπα», οι οποίες, καθώς λέγουν οι γηγενείς, υπογείως και κατωφερώς συνεχίζουν μέσα στο βουνό. Αποδίδεται ως «Άβυσσοι | Απύθμενες | Αχανείς», δηλ. απέραντες χωρίς πάτο, από το παλ. Σλ. *bezdjnj/bezdjna/bezdjnije* (= άβυσσος, μέγα βάθος έχων, βαθύς χωρίς πυθμένα, καταχθόνιος), {από το παλ. Σλ. *bezj* (= άνευ, χωρίς, δίχως) + παλ. Σλ. *djno* (= πυθμένας, θεμέλιο)}, και αναφέρεται στις υπόγειες

στοές/καταβόθρες. Σχετική αναφορά γίνεται στο «Πετεινόκαστρο».

Μπόγδ(η)ς ο : Μέρος κείμενο ΒΑ του χωριού, όπου είχε αγρούς κάποιος ονόματι *Μπόγδης*. Είναι δηλ. κτητορωνυμία, γιατί το όνομα αυτό είναι γνωστό στο χωριό.

Μπόγκοβο το : Τόπος κείμενος σε ΝΔ κατεύθυνση εν σχέσει με το χωριό, μεταξύ των βουνών «Μαρ(γ)ιά» και «Γκορίτσα», εφαπτόμενος με την περιοχή «Σωτήρας». Είναι εξαιρετος ομαλός βοσκότοπος και διάσελο, με καλή πηγή και ξύλινες ποτίστρες (κανάλια) για τα βοσκήματα του χωριού. Αποδίδεται ως «Θεϊκό | Θείο», από το παλ. Σλ. bogj (= θεός, Λατ. deus) + Σλ. επιθετική κτητική κατάληξη -ονο. Πιθανώς να είναι κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, π.χ. του ποιμενικού θεού Πάνα, λόγω των καλών βοσκοτόπων, που εκ των υστέρων υποκαταστάθηκε από την τοπωνυμία «Σωτήρας». Στα παλ. Σλ. το πρόθεμα bogono- υπάρχει σε πάμπολλες λέξεις που σχετίζονται με τον θεό. Όρα περίπου ομοιόσημα: «Μπόγκος» στη Μόλιστα [27], «Μπογδανάκια» στους Χιονιάδες [47], «Μπογντάνι» στο Κεράσοβο [17].

Μποροβίτσα η : Μέρος απόμακρο και μη ορατό από το χωριό, επί της μεθορίου με την Αλβανία, που είναι κατάφυτο από πεύκα. Αποδίδεται ως «Πιτυούσα | Πευκοτόπι», από το τοπικό «μπορίκα» (= πεύκο, πίτυς, Αλβ. borikë-a) < Σλ. bor (= πεύκο) > Σλ. τοπωνύμιο Βογονο + Σλ. επιθετικό τέρμα -ίσα/-ίσα. Ιδέ ομοιόσημο «Μπορίκια» στη Φυτόκο [46] και αλλού. Σχετικό το παλιό όνομα «Μπόροβο» του τωρινού χωριού «Ποταμοί» στο νομό Δράμας.

Μπούμπουρο το : Η μακρινή αυτή θέση στην άκρη του «Μακρύκαμπου» είναι κατάφυτη με κωνοφόρα. Αποδίδεται ως «Πευκώνας | Πευκοτόπι», με αυξητική αρχική δίπλωση, από το Σλ. bor (= πεύκο, πίτυς). Σχετικό το τοπικό «σιούμπουρο» (= κουκουναρι). Ιδέ ομοιόσημο «Μπορμποράτο/Μπουρμπουράτο» στη Μόλιστα [27].

Από το τοπικό «μούμπουρος/μπουμπουρέτσι/μπάμπουρας/μούμπουρο» (= μαύρο σκαθάρι), μάλλον δεν βγαίνει κανένα νόημα.

Άλλη, ελάχιστα πιθανή, εκδοχή είναι να πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον ονόματι *Μπούμπουρος/Μπούμπουρας*. Το όνομα αυτό δεν είναι ακουστό στο χωριό.

Μύλος ο : Θέση πάνω στο «Ποτάμι», όπου λειτουργούσε υδρόμυλος, με νερό από την μεγάλη ανάβλυση στη θέση «Ζάσιακας».

Νταμπόρ(ι) το : Βουνό κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, ΒΔ του χωριού και συνεχόμενο με το όρος «Σιελεγκούρα». Αποδίδεται ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. taborj (= φούριο, στρατόπεδο, Λατ. casta) < Τουρκ. tabya (= προμαχών, οχύρωμα) και tabur (= παράταξη οπλιτών, τάγμα). Ιδέ «Νταμπόρι» στην Πυρσόγιαννη [39], «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15], «Παλιοτάμπουρο/Ταμπούρι» στη Μόλιστα [27].

Νταντανάκος ο : [Στ' Νταντανάκου] Υποπεριοχή της θέσης «Ριζό». Δείχνει για κυριωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Ντάντας* και όνομα *Νάκος* (*Νίκος*, στη βλάχικη διάλεκτο) είχε χωράφι εδώ. Γι' αυτόν δεν είναι γνωστό κάτι.

Ντοβρά η | Δοβρά η : Σχετικά ομαλός και κατάφυτος λόφος με χωράφια, N/ND του βουνού «Μαρ(γ)ιά», στην ευρύτερη περιοχή «Κορσάτσικο». Μερικοί γράφουν ότι το χωριό «Κορσάτσικο» λεγόταν πιο πριν «Ντοβρά/Δοβρά», παρόλο που οι θέσεις τους δεν ταυτίζονται, γεγονός που εισάγει αμφιβολίες για την ορθότητα της σχετικής παράδοσης. Όρα και σχόλιο στην τοπωνυμία «Κορσάτσικο». Ερμηνεύεται ως «Καλή», από το παλ. Σλ. *dobra* (= καλή, αγαθή, Βουλγ./Σερβ. *dobra*). Σχετικά τα ομοιόσημα: «Λα Ντόμπρου» στο Παλαιοσέλι [33] και «Ντόβρι» στη Ζέρμα [12].

Ντοβρανόλακκος ο : Το ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που περνάει από την περιοχή «Ντοβρά».

Ντούμνος ο : [Στο Ντούμνο] Θέση στην άκρη του χωριού, όπου υπάρχει βρύση με κρύο νερό που αναβλύζει από το βράχο. Η βρύση αυτή θα ήταν άλλοτε στεγασμένη και διαμορφωμένη σε κρήνη. Λειτουργούσε ανέκαθεν ως κοινόχρηστο πλυσταριό, όπου οι γυναίκες του χωριού θέρμαιναν με καυσόξυλα νερό σε λέβητες/καζάνια και έπλεναν τα ρούχα, που τα κοπάνιζαν στην υπάρχουσα εκεί ριζική λιθόπλακα. Εξ αυτού του λόγου, και επειδή η εκφορά δεν δείχνει να αναφέρεται σε κυριωνυμία, ερμηνεύεται, είτε ως «Κοπανιστήριο», από το ηχοποίητο Βουλγ. *dũmna* (= κοπανάω, κτυπάω), είτε ως «Καπνισμένος | Γεμάτος καπνούς», εννοείται κρουνός/βρύση, από το παλ. Σλ. *djimjnj* (= καπνικός, κάπνειος, του καπνού) < παλ. Σλ. *djimj* (= καπνός, Σερβ./Βουλγ. *dim*, Τουρκ. *duman*) < αρχ. Ελλ. «θυμιάω» (= αναδίδω καπνό), {με τροπή του dj σε du, κατά το σχήμα Βουλγ. *djb* > Σερβ. *dub* (= δρυς)}. Ιδέ όμοιας λειτουργίας βρύση «Τζίκα» στο Κάντσικο [15].

Ντρεμπέζιο το : Περιοχή προς το βουνό «Καμενίκος» γεμάτη με θάμνους και χαμηλά δένδρα. Ερμηνεύεται ως «Θαμνώδες | Θαμνότοπος», από το τοπικό «ντρέμπζια» (= θάμνοι, λιανόκλαδα, υλήματα, φρύγανα) < Βουλγ. *dreben* (= μικρός - λιανός, ψιλός, λεπτός) < παλ. Σλ. *drobjnj* (= λεπτός, λιανός) και *drobiti* (= θρύπτω, λιανίζω, τέμνω).

Ντρόζγκα η : Θέση στα Α της συνοικίας «Γκουβράτες», σχεδόν σε επαφή με τα ακραία σπίτια. Ερμηνεύεται ως «Ακανθεώνας | Αγκαθότοπος | Τόπος με αγκαθωτούς θάμνους», από το τοπικό «ντρόζγκες» (= αγκαθωτοί θάμνοι) < παλ. Σλ. *drozgj* (= αγκαθωτός - αγκαθοπούλι, ακανθίς, ακανθυλλίς, Λατ. *carduelis*) και Αλβ. *drosh-t-i* (= θάμνος). Όρα και «Ντρόζγκες» στη Σέλτση [41].

Ντρούγκα η : Περιοχή Β από τη συνοικία «Γκουβράτες» και πιο ψηλά από το εξω-

κλήσι «Άι Σωτήρας». Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Εταιρεία | Κοινόβιο», από το παλ. Σλ. *druga/družina* (= φίλη - κοινή, εταίρα, σύμμαχος, κοινωνός, Λατ. *socia* – εταιρεία, κοινωνία, κοινοπραξία, σύμπραξη, συμμορία, ομάδα, κ.λπ.). Ίσως είχαν εγκατασταθεί εδώ, κάποτε στον μεσαίωνα, μερικοί σλαβόφωνοι που ζούσαν, κατά την τότε συνήθειά τους, κοινοβιακά/ομαδικά. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], και ομοιόσημα «Κοινά» στη Μόλιστα [27], Κάντσικο [15], Μπλήζιανη [28].

Δεν είναι καθόλου λογικό να ερμηνευτεί ως «Αδράχτι», από το τοπικό «ντρούγα/δρούγα» (= νήτρο, μεγάλη άτρακτος) < Σλ. *druga* (= αδράχτι, Αλβ. *drugë-a*) < εκ του θέματος «δραγ-» του Ελλ. «δράττομα».

Θα ήταν εξ ίσου παράλογο να ερμηνευτεί από το Λατ. *drungus* (= πλήθος/στίφος στρατιωτών) > Βυζ. «δρούγγος» (= πολυπληθές σώμα στρατού, συνήθως χιλιαρχία), γιατί η θέση δεν προσφέρεται για στρατοπέδευση τόσων πολλών ανδρών, όσο ένα πολυάριθμο σώμα στρατού, λόγω εδαφικής μορφολογίας, αλλά ούτε και είναι στρατηγική θέση του ευρύτερου χώρου, για να προκύψει ανάγκη να γίνει αυτό.

Νώντσιαρ(η) η : [Στ' Νών' _ Τσιαρ' > η Νώντσιαρ] Περιοχή σχετικά ομαλή, στις υπώρειες του βουνού «Καμενίκος». Μαλλον πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος *Νώνης* (= Αντώνης) *Τσιάρας* γεμόταν την περιοχή, ίσως παλιός μισθωτής κτηνοτρόφος. Το επώνυμο *Τσιάρας* είναι και τώρα γνωστό ότι ανήκε σε μεγαλοκτηνοτρόφους που μίσθωναν βοσκοτόπια, αλλά και σε κλέφτες που έδρασαν στα Μαστοροχώρια.

Από το τοπικό «τσιάρας» (= ολέθριο δηλητήριο) < παλ. Σλ. *zara/zarij* (= φαρμάκι, ιός, δηλητήριο), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Οβύρα η : Τόπος ΒΑ του χωριού με αναβλύσεις νερού. Σημαίνει «Ανάβλυση | Ανάβρυση», από το τοπικό «οβ(υ)ρός/β(υ)ρός/οβ(ου)ρός/β(ου)ρός» (= λάκκος σε υδατοβριθές έδαφος όπου μαζεύεται νερό) και «βυρό» (= μέρος με κάθυγρο έδαφος όπου αναβλύζουν νερά). Ιδέ «Βυρό» στο Κάντσικο [15], Φυτόκος [46], Λούψικο [24].

Όρλα η : Τοποθεσία ΒΑ του χωριού, πολύ απόμακρη, η οποία διασχίζεται από τον «Λάκκο της Όρλας» και συνορεύει με τη Στράτσιανη [43], στην οποία μερικώς ανήκει. Ερμηνεύεται ως «Αετίνα | Αετός», από το παλ. Σλ. *orjla* (= η αετός, αετομάνα, αετίνα) > Βουλγ. *orle* (= αετόπουλο) και *orlica* (= αετίνα). Υπάρχει βουνό «Όρλιακας» στο νομό Γρεβενών. Κάπου στην περιοχή θα φώλιαζαν αετοί. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47], Τούρνοβο [44].

Οφαλός ο : Δασική περιοχή Β του χωριού, όπου, στο κέντρο της, δηλ. στον ομφαλό της, αναβλύζει νερό και σχηματίζεται μικρό τέναγος, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι.

Παλαμάν(η)ς ο : [Στ' Παλαμάν'] Βουνό με κορυφή στα ΒΔ του χωριού, σχεδόν πάνω στην μεθόριο, απέναντι και Δ από τη θέση «Αι Λιάς», εξαιρετο βοσκοτόπι για πρόβατα. Είναι κυριωνυμία. Ο Παλαμάνης ήταν μεγαλοκτηνοτρόφος, ο οποίος, τον παλιό καιρό, μίσθωνε το βουνό για καλοκαιρινή βοσκή των ποιμνίων του, εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Σιάδια του Παλαμάνη».

Η ονομασία δεν σχετίζεται με το τοπικώς λεγόμενο φυτό «παλαμανίδα» (= αγκαθωτή πόα παρόμοια με τριφύλλι, αρχ. Ελλ. «ονωνίς»).

Παλιάμπελα τα : Αμπελική περιοχή ΒΑ του χωριού με εξαιρετα κλήματα.

Επίσης ευρύτατος λειμώνας/λιβάδι μέσα στο χώρο του «Κορσάτσικου», όπου παλιότερα θα υπήρχαν και αμπέλια.

Παπαγιάνν(η)ς ο : Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Κάποιος με επώνυμο Παπαγιάννης, {ή παπάς Γιάννης} είχε εδώ αγρούς.

Παρασπόρ(ι) το : Επίπεδος τόπος, εν πολλοίς ποτιστικός, στο χώρο του «Κορσάτσικου». Κάποιος μεγαλοκτηματίας παραχωρούσε τα εκεί χωράφια του για καλλιέργεια έναντι γεωμόρου, δηλ. ήσαν «παρασπόρια», όπως λέγονται στην τοπική γλώσσα. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47], καθώς και «Παρασπόρης» στο Λούψικο [24].

Πετεινόκαστρο το : Απρόσιτο και φύσει οχυρό ύψωμα. Η τοπική παράδοση λέγει ότι αρχικά λεγόταν απλώς «Κάστρο». Αλλά κάποτε, στο παρελθόν, σε οπή σπηλιάς στη θέση «Μπέζντανες», έριξαν έναν πετεινό (κόκορα), και αυτός, περπατώντας στις υπόγειες στοές, βγήκε σε τούτη τη θέση. Έκτοτε η τοπωνυμία έγινε «Πετεινόκαστρο».

Πετρονέρ(ι) το : Τοποθεσία παρά την μεθόριο με την Αλβανία. Από σχισμή βράχου βγαίνει μόνιμα πολύ νερό, το οποίο ρέει και τροφοδοτεί το «Ποτάμι» στις αρχές του. Από εδώ υδροδοτείται τώρα το χωριό και τα «Λουτρά/Μπάνια».

Π(ι)δόβολος ο : [Στουν Π'δόβουλου > στου Μπ'δόβουλου] Εννοείται τόπος, ο οποίος έχει αναβλύσεις νερού. Ερμηνεύεται ως «Ανάβρυτος | Αναβλύζων», από το θέμα «πιδ-» του αρχ. Ελλ. «πιδύω/πιδώ» (= αναβρύζω, αναβλύζω, βγάζω νερά) + «βόλος», εκ του Ελλ. «βάλλω» (= ρίπτω, πετώ, εκτινάσσω).

Πλαγιά η : Καλό βοσκοτόπι μέσα στην έκταση του «Κορσάτσικου».

Πλατάνια τα : Μέρος με πλατάνια στα Β του χωριού.

Ποδανάρ(ι) του Καμενίκου το : [Στου ποδανάρ' τ' Καμενίκου] Είναι οι υπώρειες, δηλ. το πόδι, η βάση του βουνού «Καμενίκος». Στην τοπική γλώσσα «ποδανάρι» (= σκέλος παντελονιού, βρακοπόδι, κοινώς μπατζάκι).

Ποτάμ(ι) το : Το μεγάλο ρέμα του χώρου, που έχει αρκετή μόνιμη παροχή νερού από πηγαία ανάβλυση στη θέση «Ζάσιακας» και αλλού, και εκβάλλει στον Σαρα-

ντάπορο ποταμό στη θέση «Σμίξη». Είναι το φυσικό σύνορο με την Πλάβαλη [35].

Πούλιος ο : [Στ' Πούλιου] Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι *Πούλιος* – {όνομα σύνηθες στην περιοχή των Γρεβενών, το οποίο παλιά υπήρχε και στη Μόλιστα [27]} – είχε δικαιώματα στο μέρος τούτο, το οποίο κείται ΒΑ του χωριού. Ιδέ «Πούλιοι» στην Μπλήζιανη [28].

Πουρνάρ(ι) το : Περιοχή σχετικά ομαλή δίπλα στο «Ποτάμι». Είναι φυτωνυμία. Εδώ φύονταν δενδρύλλια από «*πουρνάρι*» (= ο αειθαλής θάμνος *δρυς η κοκκοφόρος*, αρχ. Ελλ. «*πρίνος*»), αν και το φυτό αυτό δεν είναι σύνηθες στα Μαστοροχώρια. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17].

Πριόν(ι) του Λεωνίδα το : Απόμακρη δασική περιοχή πέρα από τη θέση «Κακό», στην οποία κάποιος *Λεωνίδας* είχε εγκαταστήσει πριόνι για ξύλευση του δάσους.

Προσήλιο το : Καλό και προσήλιο βοσκοτόπι επί της μεθορίου με την Αλβανία, Ν/ΝΔ του βουνού «Μαρ(γ)ιά», το οποίο κάποτε ανήκε στο μη υπαρκτό πλέον χωριό «Κορσάτσικο» [19]. Υπάρχει εδώ ελληνικό μεθοριακό φυλάκιο.

Ραμνίτσα η : Ράχη και θαμνότοπος Ν από το εξωκλήσι «Άι Θανάσης». Στο παρελθόν είχε πολλά αμπέλια. Αποδίδεται ως «Ραμνούντας | Παλιουριά», από το Ελλ. «*ράμνος*» (= αγκαθωτός θάμνος παλιούρι) > παλ. Σλ. *ramjnj/ramjna* (= ράμνος, λευκάκανθα, παλιούρι) + Ελλ. υποκορ. κατάληξη -ίτσα ή Σλ. επιθετικό τέρμα -ίτσα/-ίτσα. Όρα ομοιόσημη «Ράμστα/Ράμνστα» στο Λούψικο [24], «Ραμάστα» στη Σταρίτσιανη [42], «Παλιουριά» στη Στράτσιανη [43], Μόλιστα [27]. Γραμματικά πλησιέστερη είναι η παλ. Σλ. *ramjnica* (= περιθωρακίδιο, περιθωράκιο, Λατ. *humeralis*) < παλ. Σλ. *ramja/rama/ramo* (= ώμος, Λατ. *humerus* - σπανίως βραχίων). Αυτή, όμως, δε δίδει κάποια λογική εξήγηση.

Ραμπούτσι(ο) το : Μέρος ΒΑ από το εξωκλήσι «Άι Θανάσης». Ερμηνεύεται ως «Κοπιαστικό | Πολύπονο», από το παλ. Σλ. *rabjci* (= δούλος, δουλευτής, Σερβ. *roβce*, Βουλγ./Ρουμ. *roβ*) και *rabotati* (= δουλεύω, εργάζομαι) > Σλ. *rabota* (= δουλειά, πόνος, εργασία), ίσως επειδή τα εκεί χωράφια ήσαν δύσκολα στην καλλιέργειά τους. Σχετικό το τοπικό μαστόρικο/κουδαρίτικο «*ράμπω*» (= δουλειά, εργασία).

Ράχες οι | Ραχιώτες οι : [Στ'ς Ράχ'ς | Στ'ς Ραχιώτες] Η μικρή βόρεια συνοικία στην κορυφή/ράχη του χωριού. Όρα «Ράχη» ονομασία συνοικίας στην Καστάνιανη [16] και Στράτσιανη [43].

Ράχ(η) κοντή η : [Σ' Γκοντή ράχ'] Πρόκειται για χαμηλή/κοντή ράχη.

Ράχ(η) στενή η : [Στ' Στενή ράχ'] Ράχη στενή στην κορυφογραμμή της.

Ράχ(η) του Κατή η : [Στ' Ράχ' τ' Κατή] Ράχη που σχετίζεται με κάποιον *Κατή*. Στα Ελλ. «*κατής/καδής*» (= ιεροδικαστής, μουσουλμάνος δικαστής που δικάζε βά-

σει του ισλαμικού νόμου) < Τουρκ. kadi, αραβικής προέλευσης. Δεν γνωρίζουμε τώρα κάποιο ιστορικό συμβάν, που να συνδέει τη θέση με ιεροδικαστή.

Ράχ(η) του Μάρκου/Μέρκου η : [Στ' Μάρκου ράχ' | Στ' Μέρκου ράχ'] Λοφίσκος στην άκρη του χωριού, εκεί όπου είναι το νέο νεκροταφείο του χωριού. Από κάποιον *Μάρκο* ή *Μέρκο* ονομάστηκε, για τον οποίο τίποτα δεν γνωρίζουμε τώρα.

Ριζό το : Θέση στη βάση (*ριζό/ρίζα*, στην επιχώρια γλώσσα) του βραχόβουνου «Μπάμπα». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κεράσοβο [17].

Ρόγκια τα : Χωράφια στην άκρη της θέσης «Μπόγκοβο», στις παρυφές του βουνού «Μαρ(γ)ιά». Στην τοπική γλώσσα «*ρόγκι*» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο σε δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. ro-gus (= πυρά, φωτιά – μεταφ. θάνατος, αφανισμός, τάφος) > νέο Ελλ. «*ρογκίζω*» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Είναι σύνηθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22], Σάλτσι [41], Κόνιτσα [18] και αλλού.

Ρούπες οι : Μακρινός κρημνώδης τόπος, με ορατές οπές στο βράχο, ΒΑ από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Γκρεμός», από το Λατ. rupes (= απορρώξ, κρημνός). Εξ ίσου αποδεκτή είναι η ερμηνεία «Τρύπες», από το τοπικό «*ρούπα/τρούπα*» (= οπή, Σλ. rupa) < Ελλ. «*τρύπα*». Όρα και «Ρούπα» στο Τούρνοβο [44] και Κάντισκο [15].

Σάνταινα η : [Στ'ς Σάνταινας] Έκταση με κήπους και χωράφια κοντά στο χωριό. Είναι σαφώς ανδρωνύμιο. Η σύζυγος κάποιου με το επώνυμο *Σάντας*, άγνωστο τώρα στο χωριό, είχε εδώ κτήμα. Τίποτε δεν γνωρίζουν πλέον γι' αυτόν στο χωριό.

Σελιό το : Τοποθεσία κοντινή στο χωριό, στα Δ/ΝΔ όρια αυτού, με γόνιμο και χλοερό έδαφος. Ερμηνεύεται από το παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι – χωριό - χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22], Στράτσιανη [43] και αλλού.

Σέστρ(η) η : [Στ' Σέστρ'] Ευρύς λιβαδότοπος σχετικά ομαλός, στα Β/ΒΔ του χωριού. Θρυλείται ότι εδώ υπήρχε παλιά ομώνυμο χωριό, το οποίο, για άγνωστο τώρα σε μας λόγο, χάθηκε. Το εκεί υπάρχον εξωκλήσι του «Αι Νικόλα» αυτό μαρτυρεί. Ερμηνεύεται ως «Αδελφική | Αδελφή», εννοείται κώμη/χωριό, από το παλ. Σλ. séstra (= αδελφή, Αγγλ. sister, Βουλγ. sestrá, Γερμ. Schwester) < Λατ. sóror/sororis (= αδελφή). Τούτη η ερμηνεία δείχνει ότι «Ίσβορος» και «Σέστρ(η)» κατοικούταν από αδελφά/συγγενή φύλα.

Η λόγια γραφή «Σιέστουρη» προτάθηκε για να εξηγηθεί ως «Επίπεδο | Ίσιωμα | Πεδίο», από το Αλβ. shesh-i (= ίσιωμα, τόπος επίπεδος, πλατεία) και sheshtë

(= επίπεδος, ομαλός, λείος). Η εκφορά της αλβανικής λέξης πόρω απέχει από την τοπωνυμία. Ιδέ και «Σιέσ'» στο χώρο του «Κορσάτσικου».

Λέγεται ότι η γενεά *Ντούμαρης* > *Δημάρατος* στη Βούρμπιανη [2], από την οποία καταγόταν και ο *Κώστας Γραμματικός*, άνδρας σπουδαίος και γραμματικός του Αλή Πασά, προέρχεται από τούτο το χωριό.

Σιάδια τα : Τοποθεσίες επίπεδες κοντά στο χωριό, από το Ελλ. «ίσιος».

Σιάδια του Παλαμάν(η) τα : [Στα Σιάδια τ' Παλαμάν'] Περιοχή με βοσκήσιμα ισιώματα. Κάποιος ονόματι *Παλαμάνης* τα νεμόταν. Ιδέ και «Παλαμάνης».

Σιαφάρ(ι) το | Σιαφάρ(η)ς ο : [Στου Σιαφάρ' > το Σιαφάρ'] Απόμακρη και υψηλοσταθμη τοποθεσία στα Β/ΒΑ του χωριού, με δάσος από οξιές και ομώνυμη πηγή πόσιμου κρύου νερού, στα έσχατα όρια με τη Στράτσιανη [33] και Πυροσογιαννη [39], στα οποία μερικώς ανήκει. Η παράδοση λέγει ότι το νερό από τη θέση «Κακό» ανάβλυσε εδώ, όταν αυτό καταπλακώθηκε από βράχους, και ότι από την πηγή βγήκε και ένα «γκιούμι» (= υψηλό χάλκινο κανάτι για νερό ή κρασί). Είναι κτητορωνυμία, διότι το επώνυμο *Σιαφάρης/Σιαφαρης* υπήρχε άλλοτε στην όμορη Στράτσιανη [33] και το θυμούνται ακόμη.

Διαφορετικά ερμηνεύεται ως «Σώρευμα φύλλων | Φορυτός», από το επιχώριο τα «σιάφαρα» (= συρφετός από φύλλα/κλαδιά) < αρχ. Ελλ. «σύρφαξ» (= συρφετός), και αναφέρεται στο παχύ στρώμα φύλλων κάτω από τις οξιές.

Υπάρχει και τοπωνυμία «Λάκκος στου Σιαφάρ(ι)», διερχόμενος από τούτη τη θέση.

Σιελεγκούρα η : Εκτεταμένο βουνό στα ΒΔ του χωριού, πάνω στα σύνορα με την Αλβανία, εκτεινόμενο και εντός αυτής, πέρα και Δ από τη θέση «Παλαμάνης», εξαιρετο λιβάδι. Αποδίδεται ως «Αμνοβώτιο | Αρνολίβαδο», από το Αλβ. *shelég-u* (= αρνί χρονιάρικο έως ζυγούρι). Φαίνεται πως εδώ, απομονωμένα και απόμακρα, βοσκούσαν τα κοπάδια των αρνιών, μετά τον απογαλακτισμό τους. Σχετικά: «Σελεγούδι» όνομα αρβανιτοχωριού στην ορεινή Λακωνία, και «Σιελεγκάρι» όνομα χωριού στην Β. Ήπειρο.

Λιγότερο πιθανή είναι η επίσημη/λόγια γραφή «Τσελεγκούρι», η οποία παραπέμπει στο Αλβ. *gur-i* (= πέτρα, λίθος). Τότε, το πρώτο συνθετικό θα είναι το Αλβ. *çelik-u* (= χάλυβας) < Τουρκ. *çelik* (= χάλυψ, ατσάλι) > τοπικό «τσελικώνω» (= ατσαλώνω, βάφω σίδηρο για να γίνει σκληρό, στομώνω), και θα αποδιδόταν ως «Στουρναρόπετρα | Οκριόεσσα πέτρα». Από τους γηγενείς επιβεβαιώνεται η ύπαρξη διάσπαρτων λίθων.

Σιέσ(η) η : Επίπεδη σχετικά περιοχή, μερικώς ποτιστική, μέσα στο χώρο του «Κορσάτσικου», ανήκουσα πλέον στον Ίσβορο [13]. Ερμηνεύεται ως «Επίπεδο | Ίσιωμα | Πεδίο», από το Αλβ. *shesh-i* (= ίσιωμα, τόπος επίπεδος, πλατεία). Όρα σχόλιο στην τοπωνυμία «Σέστρ'». Ιδέ και «Σιέσ(ι)» στο Πληκάτι [37].

Σιλ(λ)ύβα η | Σιλίβα η : Υποπεριοχή του βουνού «Μαρ(γ)ιά» επί της μεθορίου με την Αλβανία, λεγόμενη τώρα και «Πάνω λεύκα», όπου αυτοφύονταν πολλές χαμηλές άγριες δαμασκηνιές. Ερμηνεύεται ως «Προυνεώνας | Τόπος με δαμασκηνιές», από το τοπικό «σιλλυβιά/σιλιβιά» (= είδος δαμασκηνιάς με ξινούς ιόχρωμους καρπούς, αρχ. Ελλ. «βράβυλος») < Σλ. sliva (= δαμασκηνιά, προύνη). Ιδέ «Σιλλυβιά/Σιλιβιά» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Σίλβα/Σλίβα» στους Χιονιάδες [47].

Σιούκλας ο : [Στ' Σιούκλα] Δρυόφυτο μέρος πλησιόχωρο στη θέση «Όρλα». Όπως προφέρεται δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με το παρόνομα Σιούκλας, που σημαίνει «αστείος, χωρατατζής», από το τοπικό «σιούκλες» (= αστεία, χωρατά) < Τουρκ. şuh (= εύθυμος, ζωηρός).

Επειδή στην επιχώρια γλώσσα «σιούχλα/χάχλα/σίγκλα» (= η κηκίς των δρυών, δηλ. σφαιρικές αποφύσεις που διαφέρουν από το βαλανίδι, χρήσιμες στη βαφική), γεννάται η σκέψη μήπως εξ αυτού ονοματίστηκε η θέση, λόγω των πολλών δρυών. Χωλαίνει τούτη η εκδοχή, γιατί δεν μπορεί μονοσήμαντα να σημάνει έναν τόπο, αφού κηκίδες υπάρχουν και σε πολλά άλλα μέρη με βαλανιδιές.

Σιούμο το | Σιούμος ο : Τοποθεσία κατάφυτη με θάμνους και χαμηλά δένδρα. Αποδίδεται ως «Δρυμός | Ρωπακιά», από το τοπικό «σιούμαρα/σμάρια» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπάκια) < παλ. Σλ. şuma (= δάσος) και şumarac (= πυκνά χαμόδενδρα). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27], Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Σιούτης ο : [Στ' Σιούτ'] Απόμακρη τοποθεσία προς τα όρια με την Στράτσιανη [43], όπου είχε κτήμα κάποιος με επώνυμο Σιούτης. Τούτο το γένος είναι υπαρκτό στο χωριό. Το επίθετο αυτό αφθονεί επίσης στη γειτονική Στράτσιανη [43] και στο Κάντσικο [15].

Σκάλα η : Το ανηφορικό και ελικοειδές μονοπάτι από την «Παναγιά» προς τον «Άι Νικόλα» περνάει από αυτήν την δύσβατη κρημνώδη περιοχή. Υπάρχει «Σκάλα τρανή» και «Σκάλα μικρή». Έτσι ονομάζουν οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. skalá (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. scala (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16], Στράτσιανη [43], Πληκάτι [37], Σέλτση [41].

Σκαμνιές οι : Πρόκειται για φυτωνυμία. Υπήρχαν εδώ κάποιες μουριές (σκαμνιές, στην τοπική γλώσσα) < αρχ. Ελλ. «συκάμινος».

Σκιμενόπετρα η : Θέση στα όρια με την Πλάβαλη [35] με εμφανή κατάσχιστο από διάβρωση βράχο. Αποδίδεται ως «Σκισμένη πετρα | Ρηγματωμένη πέτρα», από το ορθό «Σκισμενόπετρα», όπως και είναι.

Σκορδάτ(ι)κα τα : Περιοχή στην μη ορατή από το χωριό πλευρά του βουνού «Γκορίτσα», καλό βοσκοτόπι, όπου είχε κτήματα το υπαρκτό γένος Σκορδάς.

Σμίξη η : [Στ' Σμίξ'] Αποδίδεται ως «Μισγάγκεια», γιατί είναι η θέση με την γύρω περιοχή εκεί όπου το «Ποτάμι» εκβάλλει και σμίγει με τον Σαραντάπορο ποταμό. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].

Σπέλα η : Απόμακρη περιοχή A/NA του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Σπηλιά | Σπήλαιο», από το Αλβ. *spellë-a* (= σπηλιά, άντρο) < Ελλ. «σπέος/σπήλαιο». Κάποιο σπήλαιο θα υπάρχει εκεί.

Στελίστα η : Έκταση με ποτιστικούς αγρούς στο χώρο του «Κορσάτσικου», ανήκουσα πλέον στον Ίσβορο [13]. Ερμηνεύεται ως «Γεμάτη κρεβάτια», από το θέμα *stel-* του παλ. Σλ. *stelj* (= κρεβάτι, κλίνη) και του Βουλγ. *stelija* (= στρώνω) + Σλ. περιεκτικό θέμα *-i ta/-ista*. Είναι σλάβικη απόδοση του τοπικού «κρεβάτια» (= βαθμιδωτά επίπεδα αγρού, στηριζόμενα με πεζούλια ξηρολιθιάς) και «κρεβάτια» (= κληματαριά, πέργολα). Ιδέ ομοιόσημα «Κρεβάτια» στη Βούρμπιανη [2]. Από το τοπικό «στέλ(λ)α» (= κουτί για κόλλυβα, κόλλυβα – μεγάλο σκεύος για υγρά ή χύδην υλικά) < Λατ. *sitella* (= υδρία, κάλπιν, τεφροδόχος νεκρού, κληρωτής) + Σλ. περιεκτικό θέμα *-izta/-ista*, δεν διαφαίνεται κάποια πειστική ερμηνεία, που θα ήταν και αμφισβητούμενη, διότι δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών όρων.

Τα Λατ. *stella* (= αστέρι, άστρο) και *stela/stele* (= στήλη, κολόνα) δεν δίδουν λογικές ερμηνείες.

Στερουγκάν(ι) το | Σταρουγκάν(ι) το : Πολύ μακρινή τοποθεσία με υγρό έδαφος, μεταξύ των βουνών «Καμενίκος» και «Γκόλιο», όπου αυτοφύεται το ομώνυμο φαρμακερό φυτό. Αποδίδεται ως «Ελλέβορος | Βέρατρο», από το τοπικό «στρουγκάνι/στρυγκάνι/στηρουγκάνι» (= η δηλητηριώδης πόα *ελλέβορος ο λευκός*, Λατ. *veratrum album*, Ρουμ. *stririgoaie*, κοινώς *στερογιάνι*) < ίσως εκ του αρχ. Ελλ. «στρύχνος» (= φαρμακερό φυτό). Ιδέ ομοιόσημα: «Στρουγκάνια» στην Μπλήξιανη [28], «Στερουγκάνια» στη Σταρίτσιανη [42], «Στρουγκάνι» στη Βούρμπιανη [2].

Στρέγκλα η : Βουνό με κορυφή (~ 1.650 μ), συνεχόμενο με το όρος «Άι Λιάς», βόρεια από τα «Λουτρά», με πυκνόφυτες και απότομες πλαγιές. Ερμηνεύεται από το Ελλ. «στρίγκλα/στρίγλα» (= γυναίκα κακή και μοχθηρή - έμπουσα) < Λατ. *striga* (= η έμπουσα που βλάπτει τα παιδιά), εδώ μεταφορικώς, επειδή εξ αυτής καταρακυλούν βράχοι/πέτρες, όπως π.χ. αυτό έγινε στη θέση «Κακό». Ιδέ και «Στρίγκλα» στη Σταρίτσιανη [42].

Σωτήρας ο : [Στ' Σουτήρα] Εξαίρετη περιοχή με χωράφια και λιβάδια παρά το «Μπόγκοβο». Υπάρχει μια διάχυτη φήμη ότι εδώ κάποτε ήταν ένα ομώνυμο χωριό, το οποίο με το πέρασμα του χρόνου χάθηκε, άγνωστο γιατί. Μάλλον είχε ομώνυμη κεντρική εκκλησία, γι' αυτό λεγόταν έτσι. Τώρα δεν σώζεται ίχνος από αυτό το χωριό και μόνον το όνομά του θυμίζει την ύπαρξή του.

Τζιωτζιάτ(ι)κα τα : Υποπεριοχή της θέσης «Κουμπλιές». Είναι κτητορωνυμία, λόγω κατάληξης. Το υπαρκτό γένος *Τζιώτζης* (στη βλάχικη διάλεκτο ο *Γιώργος*) είχε εδώ κτήματα.

Τσέρρος ο : Τοποθεσία στη συνοικία «Ραχιώτες/Ράχες», εξαιρετο αγνάντι, όπου υπήρχε υψηλή βαλανιδιά, λεγόμενη τοπικώς «τσέρρος» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «*άσπρις/αλίφλοιος*», Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerrus* (= είδος δρυός,) < αρχ. Ελλ. «*κιρρός*» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28], Λεσκάτσι [22], και «Τσερρακλιά» στη Σέλτση [41].

Τσιάμος ο : [Στ' Τσιάμου] Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για κυριωνυμία. Κάποιος με παρόνομα *Τσιάμος* θα είχε εδώ χωράφι. Γι' αυτόν δεν γνωρίζουμε κάτι τώρα. Μάλλον ήταν φερτός στο χωριό, προερχόμενος από τη συνοικία «Τσιαμάτες» της Στράτσιανης [43]. Ιδέ και «Τζιάμος» στο Κάντσικο [15].

Τσιεραπάτες οι | Τσιεραπάτης μαχαλάς ο : Είναι η Δ συνοικία του χωριού. Χωρίζεται από την συνοικία «Γκουβράτες» από τον «Λάκκο». Ερμηνεύεται ως «Πατουνάτοι | Καλτσάτοι», από το τοπικό «*τσιεράπια/τσιουράπια/τσιράπια*» (= χειρόπλεκτες μάλλινες κάλτσες των χωρικών) < Τουρκ. *çorap* (= κνημιά, κάλτσα, Ρουμ. *ciogar*), αραβικής προέλευσης. Η ονομασία προήλθε είτε από κάποιον πρωτογενάρχη με το παρόνομα *Τσιεράπας*, που είναι παντελώς άγνωστος τώρα, είτε τους ονόμασαν περιπαικτικά έτσι οι οικιστές της συνοικίας «Γκουβράτες», μάλλον επειδή πάντα φορούσαν κάποια ειδικά «*τριεράπια*». Σχετικό το υπαρκτό παρόνομα *Τσιράπας/Τσιραπάδες* (= καλτσάτοι) στο Κάντσικο [15]. Από το Βλαχ./Ρουμ. *țara/țară* (= γή, χώμα – χώρα, χωριό) < Λατ. *terra* (= γη, έδαφος, χώρα) δεν προκύπτει λογική ερμηνεία.

Τσίμος ο | Τσίμου σκαμιές οι : [Στ' Τσίμου | Στ' Τσίμου τ'ς σκαμιές] Στην τοπική γλώσσα «*σκάμνια*» (= το δένδρο μουριά/μορέα) < αρχ. Ελλ. «*συκάμινος*». Κάποιος με επώνυμο *Τσίμος*, είχε εδώ χωράφι και μουριές. Ιδέ και «Σκάμνια» στη Στράτσιανη [43]. Το επώνυμο *Τσίμος/Τζίμος* υπήρχε και στη Σέλτση [41], όπως τεκμαίρεται από την τοπωνυμία «Τσίμainer».

Τσιντζιλόπετρες οι : Περιοχή Β του χωριού και αρκετά υψηλότερα από το «Καστέλι», με πολλούς βράχους, οι οποίοι, λόγω ορυκτολογικής σύστασης, ιριδίζουν/γυαλίζουν όταν προσπίπτει ο ήλιος. Αποδίδεται ως «Πέτρες που γυαλίζουν», από το τοπικό «*τσίντζιλα*» (= γυαλιστερά στολίδια) και «*τσιντζιρίζω*» (= ακτινοβολώ, σπινθηροβολώ).

Τσιούκα η : Πετρώδες ύψωμα λίγο πιο ψηλά από τη θέση «Βολόντερο». Ερμηνεύεται ως «Κορυφή | Κορφή», από το τοπικό «*τσιούκα*» (= κορυφή λόφου ή βουνού) < Σερβ./Βουλγ. *çuka* (= κορυφή, Αλβ. *çukë-a*). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39] και Κόνιτσα [18].

Φτέρ(η) η : Απόμακρη θέση προς το βουνό «Γκράντος», στο οποίο ενδημούσε το αυτοφυές εκεί φυτό «*φτέρη*» (= το φυτό *ππερίδιον το αέτειον*).

Χάτσιος ο : [Στ' Χάτσιου] Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Κάποιος από το γένος *Χάτσιος* είχε εδώ κτήμα. Το επώνυμο αυτό υπάρχει και στη Ζέρμα [12].

Χουχαίικα τα : Τόπος μέσα στο χωριό που ανήκει στο υπαρκτό γένος *Χούχος*, το οποίο, καθώς μολογούν οι ντόπιοι, είναι από τα πρώτα που εγκαταστάθηκαν στο χωριό.

Ψ(η)μένο το : Μακρινό καλό λιβάδι στα ΒΑ του χωριού, εκτεθειμένο, λόγω προσανατολισμού, ολημερίς στον ήλιο, οπότε κυριολεκτικά ψήνεται και έχει ανυπόφορη ζέστη, εξού και η ονομασία.

Άλλοι γράφουν «Ψημένος», μάλλον εσφαλμένως, και λένουν ότι οι Τούρκοι σούβλισαν και έψησαν εκεί κάποιον χριστιανό. Το επεισόδιο αυτό δεν μαρτυρείται από την τοπική παράδοση.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

[15] Τοπωνυμίες του χωριού Κάντσικο [Δροσοπηγή]

{ Τα περισσότερα τοπωνύμια βρήκα στο βιβλίο «Κάντσικο - Δροσοπηγή, συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου – Αθήνα 1993», αλλά έκανα αρκετές προσθήκες και διορθώσεις }

Αγία Παρασκευή η : Η κεντρική εκκλησία του χωριού, στο μεσοχώρι, παρά την πλατανοσκέπαστη πλατεία. Θα λειτουργούσε, στο παρελθόν, ως εκκλησία της κάτω γειτονιάς «Τζουρτζουλιώτες».

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το παρεκκλήσι του αγίου Αθανασίου, που βρίσκεται στην κορυφή του χωριού, κοντά στη γειτονιά «Κρύηδες».

Άι Νικόλας ο | Άι Κόλας ο : Η περί το εξωκλήσι του αγίου Νικολάου περιοχή, Β και σχετικά κοντά στο χωριό, παρά τη θέση «Παλιοχώρι», επί της σημερινής αμαξιτής οδού. Η δεύτερη γραφή και προφορά εξηγείται από το Ελλ. «Νικόλαος» > τοπικό Κολιός και Αλβ. Kollli/Kolla (= Νικόλαος).

Άι Παντελεήμονας ο : Το ευρισκόμενο στην τοποθεσία «Λιάσκα» ομώνυμο εξωκλήσι.

Παναγιά η : [Σ' Μπαναγιά] Η περί το εξωκλήσι της κοίμησης της Παναγίας Θεοτόκου περιοχή, Β και εγγύς του χωριού, επί του τωρινού αμαξιτού δρόμου.

Παναγιούλα η : Το εκκλησάκι στο νεκροταφείο του χωριού. Είναι αφιερωμένο στη γέννηση της Θεοτόκου και εορτάζει την 8^η Σεπτεμβρίου.

Αγλίστρα η : [Στ' ν Αγλίστρα | Σ' Ναγλίστρα] Τοποθεσία γειτονική με την «Ούσαλη», όπου είναι ορατή η λεία και γλιστερή επιφάνεια ολίσθησης της μεγάλης γαισκατολίσθησης που υπάρχει εκεί, εξού και η ονομασία.

Αι Λιάς ο : Η εξέχουσα κορυφή (1.718 μ) της υποπεριοχής «Πάνω κριθάρια» της θέσης «Κριθάρια», στα όρια με το χωριό Φούρκα [45]. Ονομάστηκε έτσι, μάλλον περί τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, {ούτε και στη Φούρκα γνωρίζουν πότε ακριβώς έγινε}, όταν οι Φουρκιώτες έκτισαν εκεί εξ αρχής νέο εξωκλήσι του προφήτη Ηλία, ενώ είχαν άλλη θέση ονομαζόμενη «Σιντιλίου» {στα Βλαχ. σημαίνει άγιος Ηλίας. Ιδέ ομοιόσημο «Λα Σιντιλίε» στο επίσης βλαχόφωνο Παλαιοσέλι [33]}, στα Α του χωριού τους, προς την όμορη «Σαμαρίνα», όπου λογικά θα υπήρχε άλλοτε δικό τους ομώνυμο ναϊδριο, το οποίο κανείς δεν θυμάται πλέον. Τώρα, ο ναϊσκος ανήκει στη Φούρκα [45], ενώ το έδαφος, όπου είναι κτισμένος αυτός και τα ηρώα των πεσόντων του πολέμου 1940, υπάγεται στο Κάντσικο,

με κρατικά παραχωρητήρια κλήρων αναδασμού. Αυτή η ασυμβατότητα είναι προϊόν της μακροχρόνιας έριδας των δυο χωριών για την διακατοχή του τόπου, η οποία, με δικαστικές αποφάσεις, ρυθμίστηκε οριστικά, {ιδέ σχόλιο στο λήμμα «Προσωρινά»}.

Αλατσιά η : Τόπος επίπεδος κοντά στο χωριό, όπου πάνω σε σχιστόπλακες έδιναν αλάτι στα αιγοπρόβατα. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», από το Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], Σταρίτσιανη [42], Μόλιστα [27].

Αλεύρια τα : Τοποθεσία πλησίον του χωριού, στη μισγάγκεια δύο μεγάλων ρεμάτων. Ίσως κάποιο άγνωστο σε μας περιστατικό με αλεύρια να συνέβη εκεί, από το οποίο πήρε και το όνομα. Κάτι παρόμοιο σημαίνει και η γειτονική θέση «Πατσιανάκη».

Ασπρόπετρες οι : Τοποθεσία όπου υπάρχουν άσπρες ασβεστολιθικές πέτρες, κατάλληλες για αγκωνάρια, εξού και η ονομασία. Ίδέ και «Ασπρόπετρα» στο Λούψικο [24].

Άφκος ο : [Στουν Άφκου] Υποπεριοχή της θέσης «Ραχούλα», στα όρια με το χωριό Φούρκα [45] στο οποίο κατά το πλείστον ανήκει, όπου, καθώς φαίνεται, καλλιεργούσαν ένα κτηνοτροφικό φυτό ονομαζόμενο τοπικώς «άφκος» (= πίσον το ήμερον, πίσον το αρουραίο) < αρχ. Ελλ. «αφάκη» (= είδος οσπρίου, βικίον).

Βαθύλακκος ο : Ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα), μεταξύ των θέσεων «Νταλόια» και «Μηλιά», το οποίο είναι όντως πολύ βαθύ και ως εκ τούτου σκοτεινό και φοβερό. Είναι συνηθής τοπωνυμία σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Βακούφ(ι)κος μύλος ο : Ο πλησιέστερος μύλος στο «Γεφύρι», χαμηλά στον Σαραντάπορο, που ήταν ιδιοκτησία της κεντρικής εκκλησία «Αγία Παρασκευή» του χωριού. Εξηγείται από το Τουρκ. vakif/vakuf (= περιουσία ναού ή ιδρύματος).

Βάκχος ο : [Στ' Βάκχ' | Στ' Βάκχ' τ' αλών'] Θέση περίοπτη, πάνω σε εδαφική έξαρση, στην κορωνίδα του χωριού και μέσα στον οικισμό, όπου υπάρχει πλάτωμα (αλώνι). Ήταν ανέκαθεν, από κάποια ακαθόριστη παράδοση, το χοροστάσι των νεανίδων, δηλ. τόπος συγκέντρωσης, χορού, τραγουδιού και διασκέδασης των κοριτσιών. Συνάμα, εκεί τελούνταν όλα τα δρώμενα των ποικίλων εθίμων (φωτιές, τραγόμορφοι μεταμφιεσμένοι, χοροί βωμολόχων προσωπιδοφόρων, κ.λπ.). Αποδίδεται ως «Βάκχος | Διόνυσος», εκ του αρχ. Ελλ. «Βάκχος» (= ο θεός Διόνυσος, Λατ. Bacchus, παλ. Σλ. Vakjho). Δείχνει κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, διότι το όνομα αυτό δεν συνηθιζόταν στα Μαστοροχώρια και είναι παντελώς άγνωστο στο χωριό. Η χρήση, η λειτουργία και η παγανιστική ιστορία της θέσης συνηγορούν υπέρ τούτης της εξήγησης. Άλλωστε, το χωριό είχε

ανέκαθεν πάμπολλα αμπέλια, που τα εξαφάνισε η φυτονόσος φυλλοξήρα το 1927. Ιδέ ομοιόσημο «Βάχνος/Βά(κ)χνος» στην Καστάνιανη [16] και σχόλιο στην τοπωνυμία «Γκουλιανή» στην Μπλήζιανη [28].

Βότσ(η) η : [Στ' Βότσ' | Στ' Νος] Τοποθεσία ακριβώς πάνω από τα κορυφαία σπίτια του οικισμού, από όπου φώναζε ο κήρυκας (τελάλης) του χωριού. Αποδίδεται ως «Κραυγή | Φωνή», από το Λατ. *voco* (= φωνάζω) > Βλαχ./Ρουμ. *voce* (= φωνή).

Βουρδουκούλιτσα η : [Στ' Βουρδουκούλιτσα] Υψηλή θέση με οξιές, τακτικός στάλος των βοδιών του χωριού. Αποδίδεται ως «Γελαδαριά | Βουστάλος», από το Βλαχ./Ρουμ. *bou* (= βόδι, Λατ. *bos*) < Ελλ. «βους» + Βλαχ. *riduculu* (= επιστροφή) < Λατ. *reduco* (= επανάγω, επαναφέρω). Ιδέ ομοιόσημη «Βρουντουκούλιτσα» στους Χιονιάδες [47].

Βρωμονέρια τα : Τα νερά αυτής της περιοχής μυρίζουν άσχημα, σαν θειάφι, εξού και το όνομά της. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Σέλτση [41], Καστάνιανη [16], καθώς και «Λα Βρωμονέρε» στο Παλιοσέλι [33].

Βυρό το | Βυρά τα : Τοποθεσία ΝΑ του χωριού, όμορη με τη θέση «Ρόγκος», όπου υπάρχουν «βουροί» (= κοιλώματα) με αναβλύζοντα νερά. Εξηγείται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λακκούς) < ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. *bua*), «βρύλον» (= ελόφυτο, σπάρτο, βούρλο) > αρχ. Ελλ. «έδαφος βρύον», ή απλώς «βρύον», και με αναγρ. «βυρόν». Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Φυτόκο [46], Λούψικο [24], Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Γαλάζια πόρτα η : Το νέο νεκροταφείο του χωριού, λίγο έξω και Β του χωριού, το οποίο μεταφέρθηκε εκεί κατά την περίοδο 1925/30, για να κτιστεί στην παλιά του θέση εντός του οικισμού το νέο σχολείο. Ονομάστηκε έτσι, επειδή η μεταλλική θύρα της εισόδου στον λιθόκτιστο περίβολο είχε πρωτοχρωματιστεί με γαλάζιο χρώμα.

Γελαδαριά η : Τοποθεσία πέρα από τη θέση «Κόντσμα», όπου τα βόδια (τα αγελάδια) έβοσκαν και εστάλιζαν.

Γεφύρ(ι) το : Ο χώρος γύρω από το παλιό, πέτρινο, δικάμαρο, Καντσιώτικο γεφύρι στον Σαραντάπορο ποταμό, στα Β του χωριού.

Γιάνν_Ίτσαρ(η)ς ο | Γιαννίτσαρ(η) η : [Στ' Γιάνν'_Ίτσαρ' > η Γιαννίτσαρ'] Υψηλόσταθμη τοποθεσία ΝΑ του χωριού και καλό λιβάδι προβάτων. Δείχνει κυριωνυμία. Ο κτηνοτρόφος Γιάννης Ίτσαρης έβοσκε εδώ τα ποίμνιά του. Το επώνυμο Ίτσαρης υπήρχε άλλοτε στη γειτονικό χωριό Φούρκα [45]. Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται λανθασμένα «Γενίτσαρος» και αιτιολογείται ως «τοποθεσία

Καντσίκου όπου κάποιος γενίτσαρος εφονεύθη». Το ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει και στη γειτονική Φούρκα [45].

Γιωργανάδ(ι)κο το | Γιουργανάδ(ι)κο το : Είναι μέρος υψηλόσταθμο, στο σύρραχο περίπου, κατάλληλο ως βοσκότοπος. Η κατάληξη «-άδικο» δείχνει κτητορωνυμία. Φαίνεται πως, πάλαι ποτέ, κάποιος με επώνυμο *Γιωργάνος/Γιωργάνας* έβασκε εδώ τα κοπάδια του, ή ήταν ιδιοκτήτης της περιοχής. Ιδέ και «Γιωργάνος» στη Σέλτση [41]. Γένος *Γεωργίου* υπήρχε άλλοτε στο χωριό.

Γκαλντιρίμια τα : Παρόχθια του Σαραντάπορου ποταμού περιοχή με εμφανή υπολείμματα λιθόστρωτου δρόμου, από τη θέση «Τέρνια» μέχρι τη θέση «Λευτεροχώρι». Τα ίχνη της λιθόστρωτης οδού συνεχίζουν κατά μήκος του ποταμού και στην έκταση των παρακείμενων χωριών Μπλήζιανη [28] και Καστάνιανη [16]. Η ονομασία προέκυψε από το νέο Ελλ. «καλντερίμι» (= λιθόστρωτο δρόμος, Αλβ. *kalldërim*, Λατ. *pavimentum*, παλ. Σλ. *djno*, αρχ. Ελλ. «στρωτή οδός», Λατ. *strata via*), αντιδάνειο εκ του Τουρκ. *kaldirim* (= πεζοδρόμιο) < αρχ. Ελλ. «καλλυντή ρύμη» (= εξωραϊσμένη είτε σεσαγμένη οδός, πεζοδρόμος, Λατ. *pavita via*).

Γκίμω η : Τοποθεσία πλησίον του χωριού, σε επαφή με τον «Τρανό Λάκκο», από όπου ακούγεται έντονα το βουητό του βρέμοντος νερού, όταν βρέχει και το ρέμα είναι φουσκωμένο. Ερμηνεύεται ως «Βουιστή | Βροντερή», από το Αλβ. *gjimoj* (= βουίζω, αντηχώ, κυρίως επί εκκλάσης, βροντής, ποταμού, βουνού, κ.λπ.) < Λατ. *gemo* (= βογγάω, στεναίζω). Ιδέ ομοιόσημο «Βροντήσ(ι)/Βροντήτσ(ι)» στη Στράτσιανη [43], «Γεπίτο» στη Ζέρμα [12].

Γκόλιο το : Κορυφογραμμή με μεγάλο υψόμετρο υπεράνω της ζώνης της οξιάς, τελείως γυμνή από δέντρα, εξαιρετο βοσκοτόπι, φυσικό όριο με την Μπλήζιανη [28], στην οποία μερικώς ανήκει. Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το παλ. Σλ. *golj, golu* (= γυμνός). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο χωριό Λεσκάτσι [22] και Σέλτση [41] και αλλού.

Γκουλουμπίνα η : [Στ' Γκουλουμπίνα] Σχετικά επίπεδη έκταση εγγύς και ΝΔ του χωριού, όπου υπάρχει πηγή άφθονου νερού, από την οποία και σήμερα υδρεύεται το χωριό. Σημαίνει «Μεγάλη Πηγή | Κεφαλόβρυσσ», από το Σλ. *golem* (= μέγας, Βουλγ. *goljam*) + Βουλγ. *binar/bunar* (= πηγή) < Τουρκ. *pinar/runar* (= πηγή). Ιδέ και τοπωνυμίες με πηγή: «Πίνα» στο Κεράσοβο [17], «Μαυρομπίνα» στη Βούρμπιανη [2] και «Μπινομηλιά» στο Λεσκάτσι [22]. Για το πρώτο μέρος ιδέ «Γκουλιούμ'πάτι» στο Τούρνοβο [44].

Γκούμας ο : [Στ' Γκούμα] Δείχνει για κυριωνυμία. Επώνυμο *Γκούμας* και τοπωνύμιο «Γκουμαίικα» υπάρχει στο γειτονικό Κεράσοβο [17]. Στα Αλβ. *Guma* (= Ιάκωβος), απλολογία του Ελλ. *Γιακουμής* (= Ιάκωβος). Η περιοχή δεν έχει έδαφος αμμώδες για να ερμηνευτεί από το Αλβ. *kum-i* (= άμμος) < Τουρκ. *kum* (= άμμος).

Γκουτζιλάς ο : [Στ' Γκουτζιλά] Είναι τόπος απόμακρος, στους πρόποδες της θέσης «Κόντσμα», Α του χωριού, κλειστός από υψηλή πυκνή βλάστηση. Δείχνει για κυριωνυμία, που σημαίνει ότι κάποιος με επώνυμο *Γκουτζιλάς* νεμόταν αυτόν τον χώρο.

Γκρυτσιάρ(η) η : [Στ'ν Κρυτσιάρ' > Σ' Γκρυτσιάρ'] Έκταση ΒΔ του χωριού, με εμφανή μεγάλη σχισμή στο έδαφος από υπάρχουσα κατολίσθηση. Εξηγείται ως «Πρωτορωγμή | Αρχική σχισμή», από το Αλβ. *kye* (= αρχή, κεφαλή, πρώτος, κύριος, αρχηγός, τρανός) + Αλβ. *zarë-a* (= σχισμή, ρωγμή). Για το πρώτο συνθετικό ιδέ και «Κρύηδες».

Γραβιά τα : Μέρος με πολλά δένδρα, λεγόμενα στην επιχώρια γλώσσα «γράβου/γραβιά» (= τα φυτά *καρπίνος ο βετουλοειδής* και *καρπίνος ο ανατολικός*) < αρχ. Ελλ. «εγγραύλης». Ιδέ και «Γράβος» στην Πυρσόγιαννη [39].

Γυαλένιος λάκκος ο : Λέγεται έτσι, επειδή η κοίτη του είναι τελείως καθαρή από φερτά υλικά, κοινώς είναι *γυαλί*, λόγω της φυσικής λειότητας του πετρώματος.

Δέσ(η) η : Από τη θέση αυτή έπαιρναν με «δέση» το νερό από τον «Τρανό Λάκκο» και με αυλάκι το έφερναν στο χωριό, για το πότισμα των κήπων στη θέση «Σκήπ'ς/Κάμπος». Εξηγείται από το νέο Ελλ. «δέση» (= μικρό ανάχωμα, που γίνεται μέσα στην κοίτη ρέματος, για την παροχέτευση του νερού). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στον Ίσβορο [13] και αλλού, καθώς και «Δέσινα» στη Μόλιστα [27].

Έλατος ο : Έκταση Δ του χωριού, με αρκετά έλατα, από όπου και η ονομασία. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται: «*τοποθεσία Καντσίκου εις ήν υπήρχε ελάτη διακρινόμενη των άλλων διά το πάχος και το ύψος της*». Τέτοιο χαρακτηριστικό έλατο δεν υπάρχει τώρα.

Ζιερμωτ(ι)νό το : Μέρος που ανήκει στο όμορο και αντίκρυ κείμενο χωριό Ζέρμα [12]. Οι αυτόχθονες, αλλά και οι περίοικοι, πάντα λένουν «Ζιερμωτνός-ή-ό» και όχι «Ζιερματνός-ή-ό». Εξηγείται από το όνομα του χωριού Ζέρμα [12], στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*», με αριθ. 12.

Καζέρμα η : [Στ'ν Καζέρμα > Σ' Γκαζέρμα] Υποπεριοχή της θέσης «Ταμπούρι», όπου, κατά διασωθείσες ομολογίες, υπήρχε τον παλιό καιρό στρατιωτική εγκατάσταση για τη φύλαξη του περάσματος Μακεδονία-Ήπειρος. Ερμηνεύεται ως «Στρατώνας | Φυλάκιο», από το νέο Ελλ. «*καζάρμα*» (= στρατώνας, Ιταλ. *cazarma*, Βλαχ. *căzearmă*, Βουλγ. *kazárma*) < Λατ. *quaterna* (= ανά τέσσερα), ήτοι φυλάκιο για τέσσερις στρατιώτες. Όρα και «Καζάρμα» στο Κεράσοβο [17].

Καζμούλ(η) η : [Στ'ν Καζμούλ'/Καžmul > Σ' Γκαζμούλ'/Gažmul] Τόπος με μεγάλο υψόμετρο πλησιόχωρος με βοσκοτόπους. Αποδίδεται ως «Μουλαρόσταβλος | Ημιονοστάσιο», από το Λατ. *casa* (= καλύβα) + Λατ. *mulus* (= ημίονος, ορεύς). Φαίνεται πως, κάποτε στο παρελθόν, οι φύλακες, από τις κοντινές

στρατιωτικές θέσεις «Καταυλισμός», «Ταμπούρι», «Καζέρμα», «Σιτσίνη», είχαν φτιάξει εκεί ιπποστάσιο όπου στάβλιζαν τα υποζύγιά τους.

Καλάμ(ι) το : Θέση σε επαφή με το χωριό, κοντά στο παρεκκλήσι «Άι Θανάσης», όπου υπάρχει μικροπηγή και λιγοστά *καλάμια*, εξού η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24], Βούρμπιανη [2] και αλλού.

Καλιουρ(ι)κό το : Παραποτάμιο δύσβατο μέρος, με έντονη κλίση, πυκνή βλάστηση, περικόλειστο και γι' αυτό αφόρητα ζεστό κατά το θέρος. Υπήρχαν εδώ καλύβες διαχείμασης αιγοπροβάτων. Αποδίδεται ως «Θερμό | Διάπυρο», από το μιν Λατ. *caloricus* (= θερμικός, θερμός, Λατ. *calidus/caldus*) < Λατ. *calor/caloris* (= θερμότητα), με εκφορά του Λ ως Λι, λόγω του ακολουθούντος Ο, κατά την συνήθεια των αλβανόφωνων. Ιδέ και ομοιόσημο «Τέρνια».

Κάλλεσια πέτρα η : [Στ'ν Κάλλεσια τ'ν πέτρα > Σ' Γκάλλεσια τ' μπέτρα] Τοποθεσία Α του χωριού, που έχει μεγάλη πέτρα με όψη παρδαλή. Ερμηνεύεται ως «Παρδαλόπετρα | Ποικιλόχρωμη Πέτρα», εκ του τοπικού «κάλλεσια» (= ωραία, παρδαλή) < Ελλ. «κάλλος» (= ωραιότητα, καλλονή, ομορφιά), εξού και «κάλλεσια προβατίνα». Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται: «τοποθεσία Καντσίκου, ονομασθείσα ούτως από μίαν μεγάλην πέτραν (βράχον), εξ ής εκρημνίσθη ξανθή γυνή της Λιάσκας, διότι κάλλισια σημαίνει ξανθή». Δεν είναι σωστή αυτή η ερμηνεία.

Καληρήκ(ι) το : Θέση που βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο, πάνω στην κορυφογραμμή, με απέραντη θέα. Αποδίδεται ως «Πανόραμα», από το Ελλ. «καλό» + «τηρώ» (= παρατηρώ, βλέπω). Παρόμοια θέση στην Καστάνιανη [16] την ονομάζουν «Όρασια».

Κάμπος ο : [Στου Κάμπου > Στου Γκάμπου] Το ίσιωμα στους πρόποδες του χωριού, γεμάτο κήπους (με λάχανα και πράσα), γι' αυτό λέγεται και «Σκήπ'ς». Εξηγείται από το νέο Ελλ. «κάμπος» < Λατ. *campus* (= πεδίο, πεδιάδα, έμπεδα).

Κάντσ(ι)κό το : [Στου Κάντσ'κου] Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο τώρα μετονομάστηκε σε Δροσοπηγή. Εξηγείται, με αριθ. 15, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Καντσ(ι)κούλ(ι) το : [Στου Καντσ'κούλ'] Τοποθεσία με εμφανή ίχνη οικισμού, πλησίον και Α της «Λιάσκας». Είναι υποκορ. της λέξης Κάντσικο [15]. Εξ αυτού τεμαίρεται ότι προϋπήρχε το χωριό Κάντσικο (ως πρωτεύον) και έπεται χρονικώς το Καντσικούλι (ως δευτερεύον). Λογικά, το αντίστροφο δεν μπορεί να ισχύει. Για άγνωστους σε μας λόγους, ο οικισμός αυτός χάθηκε, όπως και οι κοντινοί οικισμοί «Λιάσκα» και «Κουσαρτσ(ι)κό».

Καραγιώργος ο : Κορυφαία τοποθεσία, παρά την κορυφή «Ταμπούρι», εκτεινόμενη και στον χώρο της Φούρκας [45]. Γι' αυτόν τον *Καραγιώργο* δεν γνωρίζουμε κάτι σχετικό.

Καραούλι(ι) το : Μέρος πάνω και Ν από το χωριό, που από τη φύση του έχει απέραντη θέα, γεγονός που το καθιστά εξαιρετικό παρατηρητήριο. Αποδίδεται ως «Παρατηρητήριο | Βίγλα | Σκοπιά», από το επιχώριο «*καραούλι*» (= σκοπιά, φρουρά, Σερβ. *karaul* - παρατηρητήριο) < Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caragiuol* και Τουρκ. *karakul* (= φυλάκιο, σκοπιά - περίπολος). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στην Μπλήζιανη [28], Ζέρμα [12] και αλλού.

Καρκατσέλ(η) η : [Στ'ν Καρκατσέλ' > Σ' Γκαρκατσέλ'] Χώρος απόμακρος με μεγάλο υψόμετρο, ΝΑ του χωριού, περικλειστος και κατάφυτος, γι' αυτό λένε ότι εκεί διαβιούν οι λεγόμενοι στην επιχώρια γλώσσα «*καρκαντζέλοι*» (= κακά δαιμόνια, καλικάντζαροι), εξού και η ονομασία, με μεταφορά στον ενικό αριθμό. Η ονομασία, από τον τρόπο που εκφέρεται, δείχνει ότι δεν μπορεί να είναι κωριωνυμία.

Κασκούρ(ι) το : [Στο Καζκυρ] Μέρος Δ του χωριού, σχετικά ομαλό, με πηγή νερού, όπου κατά κανόνα λειτουργούσε τυροκομείο (*μπατζαρειό*, στην τοπική γλώσσα, Λατ. *caseale*). Αποδίδεται ως «Τυροκομείο», από το Λατ. *caseus* (= τυρί, Βλαχ. *cașu*, Αλβ. *kash*) + Λατ. *curo* (= φροντίζω, θεραπεύω, επιμελούμαι).

Καστανάδ(ι)κα τα : [Στα Καστανάδ'κα] Τόπος Β του χωριού με αμπέλια και οπωρικά. Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Κάποιος με επώνυμο *Καστανάς* ήταν παλιά κτήτορας του τόπου. Τώρα κανείς δεν ξέρει κάτι γι' αυτόν.

Καστριμπούκα η : [Στ'ν Καστριμπούκα > Σ' Γκαστριμπούκα] Τόπος με μεγάλο υψόμετρο, χαμηλότερα από την κορυφή «Ταμπούρι». Από τη θέση αυτή και πάνω αρχίζει η ζώνη της οξιάς (φηγεδών, *fagetum*). Αποδίδεται ως «Κλαδεμένη Οξιά», από το Σλ. *kastrja* (= κλαδεύω) < Λατ. *castro* (= εκτέμνω, κολοβώνω) + παλ. Σλ. *bukji* (= οξιά, φηγός, Βουλγ. *buk*, Σερβ. *bukva/buka*), επειδή εδώ κλάδευαν, τον παλιό καιρό, τις οξιές και το φύλλωμα, ηλιασμένο και ξερό, το έδιναν τροφή στα ζώα το χειμώνα. Ιδέ και «Μπούκα» στη Σταρίτσιανη [42].

Καταυλισμός ο : Τοποθεσία σε μεγάλο υψόμετρο, κοντά στον «Αϊ Λιά», όπου είχε εγκατασταθεί κάποτε στρατιωτικός καταυλισμός. Κανείς δε θυμάται κάτι σχετικό τώρα.

Καψάλια τα : Έκταση ΝΑ του χωριού, κοντά στη τοποθεσία «Λιάσκα». Κάποτε κάηκε το μέρος και ονομάστηκε έτσι. Όρα «Καψάλα» στην Μπλήζιανη [28] και Κόνιτσα [18]. Ιδέ ομοιόσημη «Παπαλαένη» στην Καστάνιανη [16] και Μόλιστα [27], καθώς και «Γκόνια» στη Σέλτση [41].

Κέδρα τα : Μέρος στα Α του χωριού όπου αφθονούν τα «*κέδρα*», δηλ. το φυτό άρκευθος, άλλως *γιουνίπερος ο οξύκεδρος*, κοινώς «*αδρίτσι*».

Κερασιά η : [Στην Κερασιά > Σ' Γκερασιά] Θέση ΒΑ του χωριού, παρά το Σαρα-

ντάπορο ποταμό, όπου, καθώς δείχνει το όνομά της, υπήρχε χαρακτηριστική κερασιά.

Κήπ(οι) οι : Είναι η τοποθεσία «Σκήπ'ς» στη βάση του χωριού.

Κλέφτ(η)ς ο : [Στουν Κλέφτ' > Στου Γκλέφτ'] Τοποθεσία Δ του χωριού, υποπεριοχή της θέσης «Μισιουράδικα», με πυκνά ψηλά πεύκα, όπου σκοτώθηκε ξένος ληστής από απόσπασμα στρατονόμων, περί τα τέλη της δεκαετίας του 1920, και έκτοτε ονομάστηκε έτσι.

Στο (16) της βιβλιογραφίας σημειώνεται: «... προ ετών εις την θέσιν ταύτην ελθόντες κλέφτες από την Θεσσαλίαν εμοίραζον τα κέρδη των, ηγέρθη όμως φιλονικία, εξ ής εφονεύθη εις, του οποίου το μνήμα σώζεται». Η διατύπωση αυτή δεν είναι ορθή.

Κοινά τα : Θέση ΒΔ του χωριού, ήπια και υψομετρικά χαμηλή, κατάλληλη για ξεχειμώνιασμα ζώων. Δεν είναι εμφανές ποια πράγματα ήσαν κοινά. Ενδεχομένως να υποδηλώνεται και οργάνωση κοινοβίου. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Μόλιστα [27] και Μπλήζιανη [28]. Όρα περίπου ομοιόσημη «Ντρούγκα» εδώ και στον Ίσβορο [13].

Κόκκινο χώμα το : Τοποθεσία κοντινή στο χωριό, πέρα από την «Πέρδικα», με κόκκινο χώμα, το οποίο έβαφε έντονα και ανεξίτηλα ερυθρά. Με αυτό έγραφαν συνθήματα στο σχολείο και στο γεφύρι, κατά την περίοδο της κατοχής και της αντίστασης, τα οποία διακρίνονται ακόμα και τώρα. Ιδέ και «Κοκκινόης» στην Καστάνιανη [16].

Κόντσμα το | Κόντζμα το : Ευρεία έκταση, σχετικά ομαλή, ΝΑ του χωριού και σε μεγάλη απόσταση από αυτό, πίσω από την ορατή κορυφογραμμή, όπου υπάρχει παλιό πέτρινο εικόνισμα. Εξηγείται ως «Εικόνισμα», από το επιχώριο «κόντσμα/κόντζμα» (= εικόνισμα). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

Κορομηλιά η : [Σ' Γκουρουμπλιά] Μακρινός τόπος, σημαινόμενος άλλοτε από μεγάλη «κορομηλιά» (= το οπωροφόρο προύνη η εμβόλιμος).

Κουνιά η : [Στ'ν Κουνιά > Σ' Γκουνιά] Τοποθεσία με πολύ μεγάλο υψόμετρο, πυκνή βλάστηση κωνοφόρων, στο σύρραχο περίπου, Ν και μακριά από το χωριό. Αποδίδεται ως «Πευκώνας | Στροβιλιά | Κουκουναριά», από το αρχ. Ελλ. η «κώνος» (= κουκουναριά, πεύκο). Όρα ίδια τοπωνυμία σε Σταρίτσιανη [42], Λεσκάτσι [22]. Από το νέο Ελλ. «κούνια» < Λατ. cuna (= λίκνο, αιώρα), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Κουρί το : Υπάρχουν δύο θέσεις με αυτό το όνομα. Η πρώτη είναι ένα πύκνό δασύλλιο, που υπέρκειται του χωριού, στα Δ και πολύ σιμά στο χωριό. Η δεύτερη είναι ομοίως σύδενδρος τόπος στα Α του χωριού, στη ράχη της θέσης «Λιασιώτικο». Ερμηνεύεται ως «Δασύλλιο», εκ του τοπικού «κουρί» (= δασύλλιο, δρυ-

μός, νάπη) < Τουρκ. *koru* (= μικρό δάσος, άλσος, Αλβ. *korie/koria*, Ρουμ. *codru*). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44], Κόνιτσα [18], Σέλση [41], καθώς και «Κορία» στο Πληκάτι [37].

Κουσαρτσ(ι)κό το : [Στου Κουσαρτσ'κό] Όνομα τόπου απόμακρου και παλιού οικισμού, στα Α του χωριού, χαμηλότερα από το μοναστήρι της Παναγίας Κλαδόρας/Κλαδόρμης {τώρα μοναστήρι Φούρκας}, ο οποίος μερικώς ανήκει στο Κάντσιο, ενώ η μεγαλύτερη έκτασή του υπάγεται στη Ζέρμα [12]. Αποδίδεται ως «Ληστήριο | Λημέρι κλεφτών | Άντρο ληστών», από το θέμα του Αλβ. *kusar-i* και παλ. Σλ. *kurjsarj* (= ληστής, κλέφτης, άρπαγας, πειρατής, Ιταλ. *cossaro*) < Ελλ. «κούρσος» και «κουρσάρος» < Λατ. *cursus* (= δρόμος, φορά, πλούς) + Σλ. τέρμα -ζκο/-sko. Ιδέ και οικωνύμιο Κορσάτσικο [19] στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών», που τώρα ταυτίζεται με την τοπωνυμία «Κορσάτσικο» στον Ίσβορο [13].

Στο (16) της βιβλιογραφίας λάθος γράφεται «Κοσταρτσικό» και ερμηνεύεται ως «τοποθεσία πρώην συνοικία Ζέρμας, ής αρχηγός ήτο εις Κώστας», ερμηνεία παντελώς λανθασμένη.

Κουτροβίλ(η) η : [Στ'ν Κουτροβίλ' > Σ' Γκουτροβίλ'] Ραχιαία θέση Δ του χωριού, με υψηλό διαβρωμένο βράχο/πέτρα στην κορυφή και πανοραματική θέα στην κοιλάδα του Σαραντάπορου ποταμού. Αποδίδεται ως «Πετροσκοπία | Πετροφυλακή», από το Ελλ. «κοτρώνι» (= μέγας λίθος) + Ελλ. «βίγλα» (= σκοπιά, παρατηρητήριο) < Λατ. *vigilia* (= εγρήγορση, φύλαξη, αγρυπνία), επειδή η θέση έχει εξαιρετική θέα προς την κοίτη του Σαραντάπορου. Στους ελληνικούς χάρτες αναγράφεται ως «Μεγάλη πέτρα».

Κρασιά η : [Στ'ν Κρασιά > Σ' Γκρασιά] Υπάρχουν δύο τοποθεσίες με αυτό το όνομα. Μία Α του χωριού και η άλλη Ν αυτού και σε μεγάλο υψόμετρο. Είναι φυτωνυμία. Κάποια μεγάλη και χαρακτηριστική κρασιά που ήταν εκεί στάθηκε αιτία για το όνομα.

Κριθάρια τα : Μεγάλη έκταση, κάτω ακριβώς από την κορυφή «Άι Λιάς», όπου στα εκεί χωράφια έσπερναν πάντα κριθάρι, εξού και το όνομα. Χωρίζεται στις υποπεριοχές «Πάνω κριθάρια» και «Κάτω κριθάρια». Όρα ίδια τοποθεσία στη Μόλιστα [27].

Κρύηδες οι : Η κορυφαία γειτονιά του χωριού. Οι κάτοικοί της εκκλησιάζονταν στον παρακείμενο παρεκκλήσι «Άι Θανάσ(η)ς». Θρυλείται ότι ήσαν οι πρώτοι οικιστές του χωριού. Αποδίδεται ως «Αρχικοί | Πρώτοι», από το Αλβ. *krye* (= αρχή, κεφαλή, πρώτος, κύριος, αρχηγός).

Κρυοπήγαδο το : Μέρος Δ του χωριού, με αρκετή βλάστηση και πηγή με κρύο νερό, από όπου και το όνομά του.

Λαιμός ο : Θέση πολύ υψηλή, αυχένας της κορυφογραμμή, που είναι στενό πέρασμα/δίοδος προς την κορυφή «Τρανταφλιά», ΝΔ του χωριού. Εξηγείται από το Ελλ. «λαιμός» (= δειράς, δηλ. στενό πέρασμα ράχης). Ιδέ ομοιόσημο «Λαιμός του Νταβέλη» και «Λαιμός του Ρόμπολου» στην Κόνιτσα [18].

Λάκκος του Τζιάτζιου ο : [Στ' Τζιάτζ' του λάκκου] Ρέμα Α του χωριού, κατερχόμενο από την τοποθεσία «Καντσικούλι» στον Σαραντάπορο, το οποίο αποδόθηκε σε κάποιον ονόματι Τζιάτζιος/Τζιάτζιας. Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται το εξής: «τοποθεσία Καντσίκου επικλινής, εδώ λέγουν ότι εκρύβει ο φοβερός ληστής Τζιάτζιας, καταδιωκόμενος υπό κατοίκων του Επταχωρίου της Μακεδονίας, του συνορεύοντος με το Κάντσικον. Ένας εκ των διωκτών τον αντελήθη εις το σπήλαιον, όπερ υπάρχει εις την θέσιν ταύτην, τον εφόνευσε. Λέγουν ότι είχε μαζί πολλά εκ των κλαπέντων και φλυτζάνια, τεμάχια των οποίων ευρίσκουν ακόμην».

Λάκκος του Φάτσ(η) ο : [Στου Λάκκου τ' Φάτσ'] Ρέμα που διαρρέει την περιοχή «Φάτσης».

Λατζινιές οι : [Στ'ς Λατζινιές] Τόπος σχετικά ίσιος, προσωμένος με ξέφωτα, Δ του χωριού, στα όρια προς τη «Μεγαληράχη». Αποδίδεται ως «Ξέφωτα | Δασοξέφωτα», από το Σερβ. lazina (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. ξέφωτο, κοινώς ρόγκι στην τοπική γλώσσα) < Λατ. lacina (= άκρα, γωνία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Σέλτση [42], «Λαζινιές» στο Λεσκάτσι [22], ενώ στο Τούρνοβο [44] υπάρχει τοπωνύμιο «Λαζίνια», με όμοια σημασία.

Λευκάδια τα : Τοποθεσία Α του χωριού, με αρκετά δένδρα λεύκες (λευκάδια, στην επιχώρια γλώσσα), από όπου και η ονομασία της.

Λευτεροχώρη το : Όνομα θέσης και παλιού οικισμού, ΒΔ του χωριού, παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, στη χαμηλότερη απόληξη της «Μεγάλης ράχης», η οποία είναι το σύνορο με το χωριό Μπλήζιανη [28], στο οποίο μερικώς ανήκει. Όπως δείχνει το όνομα, ήταν οικισμός ελεύθερων (όχι κολλήγων) αγροτών και κτηνοτρόφων, ο οποίος, για άγνωστο σε μας λόγο, χάθηκε. Ίσως δηώθηκε από Τουρκαλβανούς ληστές. Φημολογείται ότι τότε ένιοι εκ των κατοίκων του εγκαταστάθηκαν στο Κάντσικο και άλλοι στην κοντινότερη Μπλήζιανη. Λέγεται ότι εδώ υπήρχε η μονή των Αγίων Πάντων. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται: «...σώζεται το άγιο βήμα εκκλησίας».

Λεφτοκαρυά η : Μέρος Δ του χωριού, προς τη «Μεγαληράχη», όπου υπήρχε χαρακτηριστική λεπτοκαρυά, δηλ. φουντουκιά. Εδώ υπάρχει και βρύση που λέγεται «Πηγάδι της Λεφτοκαρυάς».

Λιανούρα η : Τοποθεσία Δ του χωριού, με μεγάλο υψόμετρο, πάνω στην κορυφογραμμή στα όρια με το χωριό Κεράσοβο [17]. Εδώ υπάρχει πυκνό δάσος από

υψηλές και λεπτές οξιές, εξού και η ονομασία, από το Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, ψιλός). Ως τοπωνυμία απαντάται και σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. Βούρμπιανη [2]. Ιδέ και ομοιόσημο «Λα Ληινούροι» στο Παλαιοσέλι [33].

Λιασιώτ(ι)κο το : Μέρος έναντι και Α του χωριού, που ανήκε στο πάλαι ποτέ υπαρκτό χωριό «Λιάσκα», εξού και η ονομασία.

Λιασιώτ(ι)κος λάκκος ο : Μεγάλο ρέμα που κατέρχεται από τα μέρη της «Λιάσκας» και ενώνεται χαμηλά με τον «Τρανό λάκκο».

Λιάσκα η : [Στ' Λιάσκα | Στ' Ljáška] Ομαλή και εύφορη έκταση, ακριβώς έναντι και Α του χωριού, πάνω σε προσήλια ράχη, καθώς και όνομα παλιού χωριού που υπήρχε σε εκείνη τη θέση, όπως μαρτυρούν τα εμφανή, ακόμη και τώρα, θεμέλια των κτισμάτων και το εξωκλήσι του «Άι Παντελεήμονα». Έχει πηγή με αφθονο νερό και ποτίστρες. Το χωριό αυτό χάθηκε περίπου τον 18^ο αιώνα, όπως και το κοντινό «Καντσ(ι)κούλι». Αναφέρεται και με την ύστερη λόγια γραφή «Λιάσικα».

Στο (2) της βιβλιογραφίας, στο λήμμα με αρ. 186, προτείνεται εξήγηση εκ του παλ. Σλ. Ijeska (= λεπτοκαρυά, Πολωνικά łaska, Βουλγ. leska), οπότε αποδίδεται ως «Λεπτοκαρυά», με τροπή του e/je σε a/ja, {κατά το σχήμα: παλ. Σλ. Ijeto > Βουλγ. Ijato (= θέρος) | Σλ. sjeno/seno > Ελλ. «σανός» (= χόρτος, χιλός, φορβή)}. Θεωρώ σωστή τούτη την ερμηνεία, διότι στη σλάβικη ομογλωσσία απαντούν και οι τύποι: παλ. Σλ. Ijeskonj, Βουλγ. leskon, Πολωνικά łaskowy (= λεπτοκάρινος). Ο τόπος θα είχε, στο απώτερο παρελθόν, πολλές λεπτοκαρυές. Ιδέ οικωνύμιο Λεσκάτσι [22], και παραμεθόριο «Λεσκοβίκι/Λιασκοβίκι» εντός της Αλβανίας.

Χωλαίνει γραμματικά η ερμηνεία ως «Προσήλια», από το Ελλ. «ηλιάζω/λιάζω» > *λιάστηκα/λιάσκα* > Λιάσκα, παρόλο που αυτό είναι αληθέστατο.

Λιβιάδ(ι) το : Ευρεία έκταση, σε πάρα πολύ μεγάλο υψόμετρο και πάνω από τη ζώνη της οξιάς, Ν του χωριού, κατάλληλη για βόσκηση προβάτων, δηλ. είναι λιβάδι, εξού και η ονομασία της.

Λιβιάδια τα : Τόπος ΒΔ του χωριού, με χαμηλό υψόμετρο, που είναι και εξαίρετο λιβάδι, από όπου και το όνομά του.

Λούτσες οι : [Στ'ς Λούτσες | Στ'ς Λούτσες] Θέση πάνω στον σημερινό αμαξιτό δρόμο προς το εξωκλήσι της «Παναγίας». Έχει αναβλύζοντα νερά και υπάρχει βρύση με στέγαστρο. Αποδίδεται ως «Νερόλακκοι», από το τοπικό «λούτσα» (= νερόλακκος, Αλβ. Ilucë) και «έγινα λούτσα» (= βράχηκα), Αλβ. Iucë-a (= λάσπη, ακάθαρτο νερό – διάβροχα, μούσκεμα) και παλ. Σλ. luža/kaluža (= τέλμα, έλος). Εντεύθεν και «Καλούτσιανη», παραλίμνια συνοικία των Ιωαννίνων. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44].

Λυκαίοι οι : Γειτονιά του χωριού όπου συνοικεί το γένος *Λύκος*, γνωστό άλλοτε στο χωριό, που μετονομάστηκε σε *Μακρής*. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Νταλίπ».

Μάμ(ο)ς ο : [Στ' Μάμ'] Τοποθεσία απόμακρη κάτω από τη θέση «Ούσαλη». Κάποιος *Μάμος*, άγνωστο τώρα επώνυμο, νεμόταν την έκταση. Μερικοί την ταυτίζουν με την τοποθεσία «Τσιούκαρη».

Μαντζαρά η : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Ρόγκος», σχετικά ομαλή και αντίκρου με το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Θέα | Θέαμα», από το Τουρκ. *manzara/manzar* (= θέα, θέαμα – όψη), επειδή βρίσκεται αντικριστά από το χωριό και έχει πανοραματική θέα προς αυτό.

Είναι ελάχιστα πιθανό να σημαίνει και «Ασκητήριο ίππων», εξηγούμενο από το Γαλλ. *maneger* (= ασκώ ίππο, εκτελώ γυμνάσια, εκπαιδεύω), επειδή εδώ το Γαλλικό εκστρατευτικό σώμα, κατά τα έτη 1918/19, είχε εγκαταστήσει ιπποστάσιο και εκπαίδευε άνδρες και άλογα.

Μάρμαρο το : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Τζιάμος», όπου υπάρχει μεγάλος εξέχων βράχος (*μάρμαρο*, στην τοπική γλώσσα), από όπου και το όνομά της.

Μεγαληράχ(η) η : Η μεγάλη ράχη Δ και πολύ μακριά από το χωριό, πού είναι και το φυσικό σύνορο με την Μπλήζιανη [28].

Μέκα η : Ομαλή σχετικά περιοχή, έναντι και ΝΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Απαλή | Ήπια», από το Σερβ. *mek/mekan* (= μαλακός, απαλός) και Βουλγ. *meko* (= μαλακό, απαλό, ήπιο, αβρό) < παλ. Σλ. *mjakjko* (= απαλό, μαλακό). Ιδέ ομόρριζη «Μέκουσ» στο Κεράσοβο [17].

Μέκιλα η : Τοποθεσία ΒΔ του χωριού, που είναι μια κοιλάδα κατάλληλη για διαβίωση ζωντανών. Αποδίδεται ως «Ήπια κοιλάδα», από το Σερβ. *mek* (= μαλακός, απαλός) και Βουλγ. *meko* (= απαλό, μαλακό, ήπιο, αβρό) < παλ. Σλ. *mjakjko* (= απαλό, μαλακό) + ελληνογενές Σλ. *kila* (= κούλο, κοιλότης) < Ελλ. «κοιλάς». Όρα και «Μέκα».

Μεσολάκκια τα : Χώρος ανάμεσα σε ρέματα (*λάκκοι*, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Μηλιά η : [Στ' Μπ'λιά] Θέση Α του χωριού πέραν από τον «Βαθύλακκο», όπου κάποια χαρακτηριστική μηλιά θα ήταν εκεί, από την οποία πήρε το όνομα η τοποθεσία.

Μηλιές οι : [Στ'ς Μπ'λιές] Μέρος Δ του χωριού, όπου υπήρχαν αρκετές ξινόμελιές, από όπου και η ονομασία.

Μισιουράδ(ι)κα τα : Τοποθεσία Δ του χωριού, προς τη «Μεγαληράχη» όπου τα όρια με τη Μπλήζιανη [28]. Δείχνει και είναι κτητοριώνυμο, λόγω της κτητορι-

κής κατάληξης «-άδικα». Το γένος *Μίσιος/Μισιουράς/Μισιουράδες* υπήρχε παλιά στο χωριό.

Μόναχο πεύκο το : [Στου Μόναχου του πεύκου] Τόπος άδενδρος, στον οποίο κάποτε υπήρχε χαρακτηριστικό μοναχικό πεύκο, από όπου η ονομασία.

Μόναχος στάλος ο : [Στουν Μόναχου του στάλου] Μοναχική δασοσυστάδα με οξιές, σε μεγάλο υψόμετρο, κοντά στην κορυφή «Ταμπούρι», η οποία είναι και φυσικός «στάλος» για τα ζώα από τους γύρω βοσκοτόπους.

Μότσιαλ(η) η : [Στ' Μότσιαλ'] Ομαλό μέρος σε επαφή με το Α τμήμα του οικισμού, με έδαφος που αναβλύζει νερά. Υπάρχουν εκεί αρκετοί κήποι και είναι εμφανή τα καλάμια. Εξηγείται ως «Υγρότοπος | Βαρικό», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= διαβροχή, μούσκεμα) < γενικώς Σλ. *močila* (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. *močar*, Ρουμ. *močirla*) < παλ. Σλ. *moča* (= έλος), *močiti* (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Φυτόκος [46], Λεσκάτσι [22], και «Λα Μουτσιάλε» στο Παλαιοσέλι [33].

Μουλισ(ι)νά τα : Πολύ μακρινή τοποθεσία ΒΔ του χωριού με δάσος και χωράφια. Φαίνεται πως άλλοτε τα χωράφια θα ανήκαν σε κατοίκους από το χωριό Μόλιστα [27] και ονομάστηκαν έτσι.

Μπάρα η : Απόμακρη θέση με μικρή εδαφική κοιλότητα που κρατάει νερό, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «μπάρα» (= λάκκος με νερό) < Σλ. *bara* (= τέλμα, νερόλακκος).

Μπάρα του Μούζα η : [Στ' Μπάρα τ' Μούζα] Θέση όπου υπάρχει λάκκος με νερό σε χωράφι που ανήκει σε κάποιον με το παρωνύμιο *Μούζας*. Το παρωνύμιο αυτό λέγεται ακόμη στο χωριό για το γένος *Δημόκας*. Ερμηνεύεται από το επιχώριο «μπάρα» (= λάκκος με νερό) < Σλ. *bara* (= τέλμα, νερόλακκος).

Μπάρα του Βελλά η : [Στ' Μπάρα τ' Βελλά] Εδώ, σε παρακείμενο χωράφι που ανήκει στο υπαρκτό και σήμερα στο χωριό γένος *Βελλάς*, υπάρχει νερόλακκος, (*μπάρα*, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Μπιλιχάν(η) η : [Στ'ν Πιλιχάν' > Σ' Μπιλιχάν'] Τοποθεσία πυκνοδασωμένη και απόμακρη, ΝΑ του χωριού, πέρα από τη θέση «Γιαννίσαρη». Το πιθανότερο είναι να σημαίνει είτε «Δασοκαλύβα», που θα υπήρχε κάποτε εκεί, εκ του Αλβ. *pyll-i* (= δάσος, δρυμός) + Αλβ. *hane* (= σπίτι) < Τουρκ. *hane* (= οικία), είτε «Πριονιστήριο», εκ του παλ. Σλ. *pira* (= πριόνι) + Τουρκ. *hane* (= οικία), αν ποτέ λειτουργούσε εκεί πριονιστήριο.

Εκ του τρόπου που προφέρεται δεν φαίνεται ότι μπορεί να είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με το ομόηχο επώνυμο *Μπιλιχάνης*, που δεν μνημονεύεται από κανέναν στο χωριό.

Μπ'λός ο | Π'λός ο : [Στουν Π'λό > Στου Μπ'λό] Μέρος στη ράχη πάνω από τη «Λιάσκα», κατάφυτο από πεύκα, με πηγή νερού. Από εδώ προμηθεύονταν πηλό (άργιλο) και έφτιαχναν πήλινα ταψιά (μπόντζες, στην τοπική γλώσσα). Η τοπωνυμία σημαίνει «Πηλός». Το τοπωνύμιο υπάρχει και σε άλλα χωριά, π.χ. Σταρίτσιανη [42], Λεσκάτσι [22], Σέλτση [41].

Μπού(γ)ια η : Χαμήλωμα, παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, ΒΔ του χωριού. Έχει έντονη ηχώ και στον παραμικρό θόρυβο, ο οποίος ακούγεται στην απέναντι πλαγιά. Εξηγείται ως «Βουϊστή | Ηχούσα», από το Αλβ. buje/buie (= πάταγος, θόρυβος, κρότος) < Ελλ. «βοώ». Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει στο Λούψικο [24].

Μπουρδέμ(η)ς ο : [Στ' Μπουρδέμ' | Στ' Μπουρντέμ'] Ρέμα μεγάλου βάθους παρά το Β άκρο του οικισμού, από όπου πάντα διερχόταν ο κύριος δρόμος επικοινωνίας του χωριού προς τον Σαραντάπορο ποταμό και το «Γεφύρι». Λόγω του μεγάλου βάθους ανέκαθεν διαμόρφωναν εκεί κάποιο πέρασμα, όπως και στα πρόσφατα χρόνια με τοξωτό πετρογέφυρο. Ερμηνεύεται ως «Πέρασμα | Πέραμα | Διάβαση», από το παλ. Σλ. brodj (= διάβαση, πέρασμα, πόρος, Βουλγ. brod) > Σερβ. brod (= πορθμείο, πλοίο για πέρασμα στην έναντι πλευρά), με αναγραμματισμό και φωνητική έκταση του ο σε υ. Συνήθης είναι και η έκφραση «Στ' Μπουρδέμ' του λάκκου». Ιδέ και ονομασία περάσματος «Μπροντέμικο» στο Πληκάτι [37]. Ισόκυρα θα αποδιδόταν και ως «Ασφόδελος», από το τοπικό «μπορντέμι/μπορντένι» (= ασφόδελος, Λατ. albus) < Αλβ. bartheme (= λευκόχρωμος) και ba(r)der (= ασφόδελος), αν το λευκανθές αυτό φυτό φύτρωνε εκεί. Τώρα, τέτοιο φυτό δεν απαντάται εκεί, αλλά δεν δύναται να αποκλειστεί η ύπαρξή του σε παρελθόντες αιώνες. Όμοιο ασφοδελότοπο στην Κόνιτσα [18] τον ονομάζουν «Πάψ(ι)/Πάπσ(ι)» < Βουλγ./Ρουμ. rap (= ασφόδελος, Τουρκ. çiriz).

Μύλ(οι) οι : [Στους Μύλους > Στ'ς Μύλ'ς] Μέρος κοντά στο χωριό, παρά τον «Τρανό Λάκκο», από όπου τροφοδοτούνταν με νερό οι υπάρχοντες εκεί μύλοι, που λειτουργούσαν τη χειμερινή περίοδο.

Μύλος ο : Η γύρω από τον μεγάλο νερόμυλο περιοχή, στην όχθη του Σαραντάπορου ποταμού.

Ναχούτσα η : [Στ' Ναχούτσα] Έκταση κάτω ακριβώς από τη βάση του χωριού, σε επαφή με τα τελευταία κτίσματα. Διαρρέεται από τα νερά της κεντρικής βρύσης «Χώρας» και πάντα εκεί ήσαν κήποι. Είναι φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Ρεβιθούσα | Ρεβιθώνας», από το Σλ. nahut (= ρεβίθι, κίκερ) < Τουρκ. naut/nohut (= ρεβίθι). Όρα και «Νόχτσια» στο Κεράσοβο [17].

Νταλίπ ο | Νταλίπ η : [Στ' Νταλίπ > η Νταλίπ] Τόπος κοντά και Δ του χωριού, πίσω από τη ράχη, όπου βγαίνει το βασικό μονοπάτι επικοινωνίας με όλες τις δυτικές του χωριού ευρισκόμενες καλλιεργημένες εκτάσεις. Υπάρχει εδώ η μικρή

βρύση «Σ' Νταλίπ' το πηγάδ'». Είναι κυριωνυμία, γιατί το όνομα «Νταλίπ/Dalip» ήταν και είναι σύνηθες στους μουσουλμάνους Αλβανούς. Ως εξήγηση μεταφέρουμε εδώ ό,τι στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται: «Πηγάδι του Νταλίπ' : βρύση και γύρω τοποθεσία Καντσίκου, εδώ εσκοτώθη Τούρκος Νταλίπ υπό Καντσιωτών, προς ούς εφέρετο βαρβάρως». Λέγεται ότι αυτόν τον Νταλίπ μπέη τον σκότωσαν οι «Λυκαίοι»

Νταλό(γ)ια η : [Σ' Νταλό(γ)ια] Ευρεία έκταση Α της «Λιάσκα», που προβάλλει πάνω από τη βαθιά κοιλάδα του «Βαθύλακκου», με εξαίρετη θέαση του Σαραντάπορου ποταμού. Αποδίδεται ως «Εξέχουσα», εννοείται θέση, από το Αλβ. dalloj (= εξέχω, προβάλλω – ξεχωρίζω, διακρίνω). Η ονομασία ίσως σχετίζεται με την φύλαξη του περάσματος του Σαραντάπορου ποταμού.

Ντραγασιά η | Δραγασιά η : Υπάρχουν δύο τοποθεσίες με το όνομα αυτό. Η πρώτη Δ του χωριού, και η δεύτερη πιο κάτω από τη «Λιάσκα». Έχουν καλή ορατότητα και από εκεί ο αγροφύλακας επόπτευε αμπέλια και καλλιέργειες. Εξηγείται ως «Παρατηρητήριο του Αγροφύλακα», γιατί στην τοπική γλώσσα «ντραγάτης/δραγάτης» (= αγροφύλακας) και «ντραγασιά/δραγασιά» (= καλύβι παρατηρητήριο του αγροφύλακα) < αρχ. Ελλ. «δέρκομαι» (= παρατηρώ). Ιδέ τοπωνυμία «Δραγατσιές» στη Μπλήζιανη [28]. Όμοιας λειτουργίας θέση στο Παλαιοσέλι [33] ονομάζεται «Λα Ντραγασίε»

Ντριγκουντίν(η) η : [Στ'ν Τριγκουντίν' > Σ' Ντριγκουντίν'] Μέρος Δ του χωριού, όπου, καθώς φαίνεται, παλιά υπήρχαν εκεί τρία κτίσματα, πιθανώς καλύβες. Εξηγείται ως «Τρίσπιτη | Τριοικη», από το Αλβ. tri (= τρία) + Αλβ. godinë-a (= κτίσμα, οίκημα, οικοδομή)

Ντρίχερις οι : [Στ'ς Ντρίχερις] Μέρος έντονα κατηφορικό, από το εξωκλήσι «Παναγιά» μέχρι τον Σαραντάπορο ποταμό, από όπου περνούσε ο δρόμος πρόσβασης προς το «Γεφύρι». Αποδίδεται ως «Τρίσγερτες | Κατακλινείς | Πολύ πλαγιερές», από το Σλ. tri (= τρεις, τρεις φορές) + Σλ. hero (= πλαγίως, λοξώς, κεκλιμένως, γερτώς) > Σερβ. na-heriti (= κλίνω, γέρνω).

Ντρούγκα η : Αμπελική περιοχή χαμηλότερα από τη θέση «Πέβιτα» και μέχρι τον «Τρανό λάκκο». Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Εταιρεία | Κοινόβιο», από το παλ. Σλ. druga/družina (= φίλη, εταίρα, σύμμαχος, κοινωνός, κοινή – εταιρεία, κοινωνία, κοινοπραξία, σύμπραξη, συμμορία, ομάδα, κ.λπ.). Ίσως είχαν εγκατασταθεί εδώ, κάποτε στον μεσαίωνα, σλαβόφωνοι που ζούσαν, κατά την τότε συνήθειά τους, κοινοβιακά/ομαδικά. Σχετική η ονομασία του υπαρκτού στο χωριό γένους «Ντρουζιαίοι» (σήμερα Βραζιώτης). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13]. Ιδέ ομοιόσημα «Κοινά» εδώ και στη Μόλιστα [27], Μπλήζιανη [28].

Ουβραγιές οι : Τόπος Ν του χωριού, κοντά σε παράρρεμα του «Τρανού Λάκκου»,

όπου υπήρχαν μικρά κηπάρια, δηλ. φυτώρια, πρασιές, για σπορά φυτών προς μεταφύτευση. Ερμηνεύεται ως «Σπορεία | Φυτώρια | Πρασιές», από το ομοίσημο τοπικό «ουβραγιά/βραγιά» (= κηποτεμάχιο με διαμορφωμένο περίγυρο, επιμελώς καλλιεργημένο για σπορά λαχανικών προς μεταφύτευση) < Ελλ. «ούβια» (= περιθώριο, παρυφή – τοπικώς *περίκηπος*) + αμάρτυρο Ελλ. «ραγιά» (= τμήμα) < αρχ. Ελλ. «ρηγνύω» (= σπάζω, σχίζω). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Σε κάθε περίπτωση είναι λάθος ερμηνεία από το Σλ. *onrag/vrag* (= χαράδρα), γιατί κάτι τέτοιο δεν ισχύει.

Ούσαλ(η) η : [Στ'ν Ούσαλ' > Στ' Νούσαλ'] Έκταση απόμακρη, γειτονική με το μοναστήρι της Κλαδόρας (Κλαδόρμης), με εκτεταμένη εδαφική κατολίσθηση κατερχόμενη μέχρι το «Κουσαρτσ(ι)κό», όπου μερικώς υπάγεται στη Ζέρμα [12]. Ερμηνεύεται ως «Γαιοκατολίσθηση», από το τοπικό «ούσαλη» (= κατολίσθηση γαιών) < Ελλ. «χούς» (= χώμα) + «σαλεύω» (= κουνώ, ταρασσω). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

Παλιάμπελα τα : Υποπεριοχή της αμπελουργικής έκτασης Β του χωριού, όπου φαίνεται ότι υπήρχαν παλιά αμπέλια.

Παλιοκόπρια τα : Εδώ, Α του χωριού και κάτω περίπου από τη «Λιάσκα», φαίνεται ότι υπήρχαν σωρευμένες παλιές κοπριές, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι. Στο (16) της βιβλιογραφίας σημειώνεται: «*τοποθεσία Καντσίκου όπου εστάλιζαν οι κτηνοτρόφοι της παλιάς Λιάσκας τα αιγοπρόβατά των, έχουσα πολλήν παχείαν κοπριάν*». Ιδέ και «Παλιοκόπρι» στην Κόνιτσα [18].

Παλιόμ(υ)λος ο : Η περιοχή γύρω από τον παλιό νερόμυλο στον Σαραντάπορο ποταμό, στη θέση «Χατζή». Σχετικό το ομοίσημο «Λα Παλιομοάρε» στο Παλαιοσέλι [33].

Παλιοπέβιτα η | Παλιοπέβιτις οι : [Στ'ν Παλιοπέβιτα > Σ' Μπαλιοπέβιτα | Στ'ς Παλιοπέβιτις] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Πέβιτα». Ερμηνεύεται ως «Παλιός αμπελώνας». Στο γειτονικό μακεδονικό χωριό Επταχώρι [Μπουρμπουτσ'κό] υπάρχει ευρεία παραποτάμια αμπελική περιοχή που ονομάζεται «Παλιοπέβιτα». Ιδέ «Παλιοπέβιτο» στη Ζέρμα [12].

Παλιοχώρ(ι) το : Έκταση πάνω και γύρω από το εξωκλήσι του «Άι Νικόλα», που ήταν και θέση παλιού οικισμού, με τον οποίο σχετίζεται το εξωκλήσι. Θρυλείται ότι οι κάτοικοί του μετακόμισαν στο Κάντσικο.

Παπασίμ(η) η : [Στ'ν Παπασίμ' > Σ' Μπαπασίμ'] Λιβαδότοπος για χορτονομή και βοσκή μαναριών, με πολλούς κήπους, σε επαφή με το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Βοσκαριά | Βόσκημα», από το Σερβ. *porašem* (= βόσκω, αρχ. Ελλ. «πατέομαι», νέμω, Λατ. *pasco*, Βουλγ. *rasá*) < παλ. Σλ. *porasi* (= βοσκή), με αφομοίω-

ση του ο σε α, όπως και στην τοπωνυμία «Παπαλαένη» της Καστάνιανης [16] και Μόλιστας [27].

Λιγότερο πιθανή είναι η εκδοχή της κυριωνυμίας, από κάποιον «παπά Σίμη/Σίμο». Αυτή χωλαίνει λόγω του τρόπου εκφοράς της, παρόλο που στο χωριό υπάρχει γένος Σίμος.

Παπατσένγκα η : [Στ'ν Παπατσένκα > Σ' Μπαπατσένγκα] Περιοχή χαμηλή, ΒΔ του χωριού, έναντι από το σημερινό χωριό Κεφαλοχώρι/Λούψικο [24], εξαίρετο βοσκοτόπι γιδιών, γεμάτη βαλανιδιές, από τις οποίες έκοβαν «κλαδί» και έβαζαν «κλαδαριές». Αποδίδεται ως «Βοσκαριά | Βοσκοτόπι», από ένα ομοίσημο Σερβ. *poraženka* < Σερβ. *poražen* (= βοσκηθέν μέρος, τόπος νεμηθείς) και *poražen* (= βόσκω, αρχ. Ελλ. «πατέομαι», νέμω, Λατ. *rasco*, Βουλγ. *rasá*) < παλ. Σλ. *poraseži* (= πλήρης νομή, καταβόσκηση) και *porasi* (= βοσκή) με αφομοίωση του ο σε α, όπως και στην τοπωνυμία «Παπασίμ(η)».

Λιγότερο πιθανή είναι η άποψη της κυριωνυμίας, από κάποιον «παπα Τσεγκα». Την αποδυναμώνει ο τρόπος που εκφέρεται η ονομασία, αλλά και ότι το όνομα Τσεγκας δεν είναι ακουστό στο χωριό, ενώ ως παρωνύμιο υπάρχει στην Πυρσόγιαννη [39].

Παπύρ(ι) το : [Στου Παπύρ'] Θέση χαμηλή, ΒΑ του χωριού, ανάμεσα στα ρέματα, χωρίς αμπέλια, γεμάτη βούρλα. Ερμηνεύεται ως «Βούρλο | Τύφη | Ράπη», εκ του τοπικού «παπύρ(ι)» (= το υδροχαρές φυτό *τύφη η στενόφυλλη*, κοινώς *ράπη*, Βουλγ. *parur*, που είναι είδος βούρλου με το οποίο φτιάχνουν ψάθες) < αρχ. Ελλ. «πάπυρος» (= υδροχαρές καλάμι).

Πάτρες οι : [Στ'ς Πάτρες | Στ'ς Πάτρις] Είναι τόπος χαμηλά προς το ποτάμι, ΒΔ του χωριού, έναντι από το σημερινό χωριό Κεφαλοχώρι [24], όπου παλιά διαχείμαζαν οι βοσκοί τα ποίμνιά τους. Φημολογείται ότι εκεί ήταν παλιός οικισμός του οποίου οι κάτοικοι μετοίκισαν στο Κάντσικο. Εξηγείται ως «Πατρίδες | Πάτριες», από το αρχ. Ελλ. «πάτρα» (= πατρίδα - πατρική καταγωγή ή γενιά).

Πατσιανόκ(η) η : [Στ'ν Πατσιανάκ' > Σ' Μπατσιανάκ'] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Αλευρία», στη σμίξη των εκεί ρεμάτων. Δεν φαίνεται κυριώνυμο. Ερμηνεύεται ως «Αλευρωμένη», παραφθορά από το Τουρκ. *racalak* (= είδος αλεύρου, σμιγάδι). Το άγνωστο επεισόδιο που ονοματοδότησε τη θέση «Αλεύρια», πρέπει λογικά να σχετίζεται και με τούτο το τοπωνύμιο.

Πέβιτα η | Πέβιτις οι : [Στ'ν Πέβιτα > Σ' Μπέβιτα | Στ'ς Πέβιτις] Το κέντρο της αμπελουργικής έκτασης του χωριού, Β και χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Παναγιά». Ερμηνεύεται ως «Αμπελώνας», από το Λατ. *per* (= στα, ανά, κατά, Ρουμ. *pe*) + Λατ. *vitis* (= κλήμα αμπέλου). Ιδέ και την τοπωνυμία «Μιτσιουπέβιτα» στην έναντι του Σαρανταπόρου ποταμού αντικριστή περιοχή, στη μεριά του χωριού Ζέρμα [12]. Όρα και «Παλιοπέβιτα».

Πειρί του Γιάνν(η) το : [Στ' Γιάνν' το πειρί] Θέση απόμακρη, σε Δ κατεύθυνση, όπου, καθώς φαίνεται, κάποιος ονόματι *Γιάννης* είχε κατασκευάσει βρύση με ειδική κάνουλα με πείρο (*πειρί*, στην τοπική γλώσσα) για έλεγχο της ροής, η οποία έκανε εντύπωση για την πρωτοτυπία της, εξού και το όνομα.

Πέρδικα η : [Στ'ν Πέρδικα > Σ' Μπέρδικα] Θέση, πάνω από το χωριό, Ν και πλησίον αυτού, όπου πιθανώς υπάρχουν πολλά πουλιά πέρδικες και να ονομάστηκε έτσι. Υπάρχει και πηγή νερού εδώ που λέγεται «Στ'ς Πέρδικας το πηγάδ'».

Πέτρα του Δημητρούλ(η) η : [Στ' Δημητρούλ' τ' μπέτρα] Επώνυμο *Δημητρούλης* υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Πηγάδ(ι) στη Νταλίπ το : [Στου Πηγάδ' στ' Νταλίπ] Πηγή στην περιοχή «Νταλίπ».

Πηγάδ(ι) της Λεφτοκαρυάς το : Πηγή στην τοποθεσία «Λεφτοκαρυά».

Πηγάδ(ι) της Πέρδικας το : [Στ'ς Πέρδικας το πηγάδ'] Βρύση στη θέση «Πέρδικα».

Πηγάδ(ι) της Τζίκας το : Βρύση στην παρυφή του χωριού. Ιδέ «Τζίκα».

Πηγάδ(ι) της Χώρας το : [Στ'ς Χώρας το πηγάδ'] Είναι η κεντρική βρύση/κρήνη στην πλατεία του χωριού. Ιδέ «Χώρας».

Πηγάδ(ι) του Μαργαρίτ(η) το : [Στ' Μαργαρίτ' του πηγάδ'] Βρύση και θέση κάτω από την τοποθεσία «Πρωτόπαπα», που αποδίδεται σε κάποιον ονόματι *Μαργαρίτη*. Φημολογείται ότι ήταν προεστός της «Λιάσκας», όπως και οι «Πρωτόγηρος» και «Πρωτόπαπας» των ομώνυμων θέσεων.

Πηγαδούλ(ι) το : Δευτερεύουσα βρύση/κρήνη μέσα στο χωριό. Όρα ίδια ονομασία βρύσης εντός του χωριού Σέλτση [41] και Βούρμπιανη [2].

Πλάγια του Διαμάντ(η) τα : [Στ' Διαμάντ' τα πλάγια] Τα πλάγια και η ράχη Α της θέσης «Ντρίχερις», Β του χωριού προς το ποτάμι. Είναι κυριώνυμο. Κάποιος ονόματι *Διαμάντης* σχετίζεται με την τοποθεσία. Με το όνομα αυτό αναφέρεται από την τοπική παράδοση κάποιος κλέφτης επί τουρκοκρατίας, αγνώστων λοιπών στοιχείων.

Πλάκα η : [Στ'ν Πλάκα > Σ' Μπλάκα] Μέρος, χαμηλά Α και έναντι του χωριού, αρκετά ομαλό, όπου υπήρχαν σχιστόλιθοι, από τους οποίους έπαιρναν πλάκες, για την επιστέγαση των σπιτιών, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17].

Πλάτονας ο : [Στουν Πλάτουνα > Στου Μπλάτουνα] Το κέντρο του χωριού, το μεσοχώρι, όπου η κεντρική κρήνη της «Χώρας» και η πλατεία με το τεράστιο πλατάνι, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41] και Κόνιτσα [18].

Πλατόνια τα : Είναι φυτωνυμία και αναφέρεται σε μακρινή θέση Α του οικισμού,

με βρύση, πλησίον της οποίας υπάρχουν πλατάνια, εξού και η ονομασία. Η τοπωνυμία απαντάται και σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κεράσοβο [17].

Προικιό της Αγόρωσ το : [Στ'ς Γόρωσ του προικιό] Είναι κυριωνυμία. Βρίσκεται Δ του χωριού. Το όνομα *Αγόρω/Γόρω* είναι πολύ συνηθισμένο στο χωριό. Η τοποθεσία φαίνεται ότι είχε δοθεί προίκα σε κάποια που έφερε το όνομα *Αγόρω*. Ιδέ και «Προικιό» σε Μόλιστα [27] και Βούρμπιανη [2].

Προσήλιο το : Μέρος προσήλιο και χαμηλό, Β του χωριού.

Προσωρινά τα : [Στα Προυσουρινά] Απόμακρη τοποθεσία, ΝΑ του χωριού, παρά τα όρια με τη γειτονική Φούρκα [45]. Ονομάστηκε έτσι, επειδή αμφισβητόταν η κυριότητά της από τους κατοίκους της γειτονικής Φούρκας [45] και έγιναν δικαστικά προσωρινά μέτρα. Ιδέ σχετικό σχόλιο στο λήμμα «Άι Λιάς».

Πυτσέλ(ι) το [Στου Πυτσέλ'] Ευρεία περιοχή, καλός και υψηλός βοσκότοπος, στα Ν του χωριού, με διαμορφωμένη βρύση και λάκκους για το πότισμα ζώων. Αποδίδεται ως «Υδροφρέαρ | Πηγάδι», από το τοπικό «πούσ(ι)/πούτσ(ι)» (= πηγάδι, υδροφρέαρ) < Βλαχ. *putsel* (= μικρό υδροφρέαρ) < Λατ. *puteus* (= φρέαρ, όρυγμα, Ιταλ. *rozzo*, Αλβ. *pus-i*, Ρουμ. *puț*, Βλαχ. *puț*) > Σερβ. *ruc* (= κοιλότητα, λάκκος, στέρνα). Ιδέ ομοιόσημο «Πούτσ(ι)» στη Μόλιστα [27], «Πούσια» στην Κόνιτσα [18] και «Πουτσομηλιά» στη Βούρμπιανη [2].

Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται εσφαλμένως: «Ο Πετσέλης : τοποθεσία Καντσίκου καλλιεργουμένη, κάποιος Πετσέλης θα είχε την κυριότητά του εδώ. Η αυτή τοπωνυμία είναι εν Βουρμπιάνη», γιατί σαφώς δεν είναι κυριωνυμία, ενώ στη Βούρμπιανη [2] υπάρχει επώνυμο *Τσεπέλης* και όχι *Πετσέλης*.

Πρωτό(γ)ηρος ο : [Στ' Προυτό(γ)ηρ'] Μέρος μέσα στο χώρο της «Λιάσκας», όπου φαινόταν τα θεμέλια μεγάλης οικοδομής. Λέγεται ότι εκεί ήταν το σπίτι του προεστού της «Λιάσκας», πριν το χαλασμό της. Ιδέ ομοιόσημο «Κόκας» στη Σέλτση [41] και «Κόκα_καρυά» στην Πυρσόγιαννη [39].

Πρωτόπαπας ο : [Στ' Προυτόπαπα] Θέση στην κάτω πλευρά της τοποθεσίας «Κόνιτσα», την οποία κατείχε κάποιος *Πρωτόπαπας*. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται: «τοποθεσία Καντσίκου της οποίας τα κτήματα κατείχε πρωτόπαπας της άλλοτε Λιάσκας».

Ραπουσιτιά η : [Στ' Ραπουσιτιά] Παραποτάμια τοποθεσία με πλατάνια μεταξύ των θέσεων «Παλιόμυλος» και «Βακούφικος μύλος». Εξηγείται ως «Πλατανιά | Πλατανεώνας», από το Αλβ. *rrapishtë-a* (= πλατανιά, πλατανότοπος) < Αλβ. *rrap-i* και παλ. Σλ. *rjerpina/gerpina* (= πλάτανος). Η τοπική παράδοση λέγει ότι στον υπερκείμενο βράχο είναι θαμμένη από κλέφτες μια χρυσή κούνια (*σαρμανίτσα*, στην τοπική γλώσσα).

Ραχούλα η : [Στ' Ράχ' | Στ' Ραχούλα] Η ράχη που είναι το όριο μεταξύ της έκτασης

Καντσίκου [15] και Φούρκας [45], πάνω από τη μονή Παναγία Κλαδόρα (Κλαδόρμη), προς τον «Άι Λιά».

Ρίζα στην πέτρα η : [Στ' Ρίζα σ' μπέτρα] Θέση N του χωριού, στη βάση του μεγάλου βράχου της τοποθεσία «Ρούπα».

Ριπάνα η : [Στ' Ρι_ Πάνα > Στ' Ριπάνα > η Ριπάνα] Εκτεταμένος λιβαδότοπος, σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, μεταξύ των κορυφών «Ταμπούρι» και «Άι Λιάς», που μερικώς ανήκει, πίσω από την κορυφογραμμή, στη γειτονική Φούρκα [45]. Αποδίδεται ως «Διαμονή του Πάνα», ονοματοποιία από το Αλβ. rri (= κάθομαι, διαμένω, κατοικώ, παραμένω) + Αλβ. Pan < Ελλ. «Παν/Πάνας» (= θεός των βοσκών, Λατ. Pan). Μάλλον πρόκειται για κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, επειδή είναι χλοερός και εκτεταμένος βοσκότοπος. Ιδέ ομοιόσημα: «Ριπάν(η)» στο Λούψικο [24], «Πανάτος» στο Κεράσοβο [2].

Άλλοι το θεωρούν ως κυριωνυμία, από κάποιον βοσκό με επώνυμο Ριπάνας, επίθετο μη μνημονευόμενο πλέον στο χωριό, θεματικά σχετιζόμενο με το νέο Ελλ. «ρεπάνι/ραπάνι» (= γογγύλιο, αρχ. Ελλ. «ράπις», Λατ. gara, παλ. Σλ. rjeri).

Ρόγκια του Ανάσ(η) τα : [Στ' Ανάσ' τα ρόγκια] Είναι κυριώνυμο. Κείται Δ του χωριού και σημαίνει στα νεοανοιγμένα χωράφια κάποιου ονόματι *Ανάσης*, μάλλον παραφθορά του *Θανάσης* ή *Αναστάσης*. Στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι προκύψαν από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο σε δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. rocus (= φωτιά, πυρά). Όμοια σημασία έχει και η πλησιόχωρη θέση «Λατζινιές».

Στο (16) της βιβλιογραφίας εσφαλμένως αναγράφεται: «*Στα Ρόκια τ' Θανασούλ'*: τοποθεσία Καντσίκου. Ρόγκια σημαίνει χωράφια νεοανοιγμένα με αποψίλωση του εδάφους, κάποιος Αθανάσιος το άνοιξε».

Ρόγκος η : [Στ' Ρόγκους] Περιοχή ΝΑ του χωριού, ορατή από το χωριό, όπου έβοσκαν και στάλιζαν τα αγελάδια του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Πυρά», από το Λατ. rocus (= φωτιά, πυρά), επειδή οι φωτιές, που εκεί ανάβουν οι βουκόλοι, είναι ορατές στο χωριό. Ομοιόσημο και το «Φλιάμα».

Στο (16) της βιβλιογραφίας εσφαλμένα αναγράφεται: «*ο Ρόγγος*: τοποθεσία Καντσίκου, όπου υπάρχουν λιμνάζοντα νερά, τα λεγόμενα βαρηά. Τα φυτά, που φυτρώνουν από τα βαρηά αυτά, τα λένουν ρογγόζια, εξ ού και η τοπωνυμία Ρόγγος». Η λέξη «ρογγόζια» δεν λέγεται στο Κάντσικο. Η περιγραφή αυτή ταιριάζει περισσότερο στη γειτονική θέση «Βυρό».

Ρούπα η : [Στ' Ρούπα] Κορυφή κρημνώδης, με ορατή οπή στο βράχο, Ν και ακριβώς πάνω από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Τρύπα», από το τοπικό «ρούπα/τρούπα» (= οπή, Σλ. rupa) < Ελλ. «τρύπα» (= οπή). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44], Βούρμπιανη [2], και «Ρούπες» στον Ίσβορο [13].

Ισόκυρα ερμηνεύεται ως «Γκρεμός», από το Λατ. *rupes* (= απορρώξ, κρημνός), λόγω του κρημνώδους τοπίου.

Ρσέλια τα | Αρσέλια τα : [Στα Ρσέλια > Στ' Αρσέλια] Τοποθεσία παρά τον ποταμό Σαραντάπορο, Α του χωριού, ανήκουσα μερικώς στη Ζέρμα [12]. Φημολογείται ότι ήταν τόπος κατοικημένος, όπου υπήρχε μικρό χωριό. Εξηγείται ως «Κατοικημένα», από τα Βουλγ. *razsélja* (= κατοικώ, αποικίζω, εγκαθιστώ) < παλ. Σλ. *razj* (= πρόθεμα σημαίνον διαχωρισμό, διάσπαση) + παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα).

Στο (16) της βιβλιογραφίας λάθος γράφεται: «τοποθεσία Ζέρμας όπου κατά την παράδοσιν κατώκουν άνθρωποι καλούμενοι Αρσάδες. Δεν φαίνεται αυτή η παράδοσις πιθανή».

Σαμανίκες οι | Αμανίκες οι : [Στ'ς Σαμανίκες > Σ' Τσαμανίκες > Στ'ς Αμανίκες] Έκταση ΒΔ του χωριού, όπου Άνοιξη και Φθινώπορο διαβιούσαν τα κοπάδια. Ερμηνεύεται ως «Αχυροκαλύβες», από το Τουρκ. *samanlik* (= αχυρώνας), με την έννοια της αχυροσκέπαστης ζωοκαλύβας. Υπήρχαν εδώ αρκετές διάσπαρτες καλύβες για τα αιγοπρόβατα, όπως και στην πλησιόχωρη και ομοιόσημη «Ντριγκουντίνη».

Σελιά τα : Τα προστατευμένα και γόνιμα χωράφια μέσα ή στην περίμετρο του χωριού. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σχεδόν σε όλα τα Μαστοροχώρια. Εξηγείται από το παλ. Σλ. *selj/sélo* (= αγρός - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= καλό χωράφι κοντά στο σπίτι, λαχανόκηπος).

Σιαπουτίκο το : Τοποθεσία πολύ απόμακρη σε ΝΑ κατεύθυνση, κάτω από τον «Άι Λιά» κοντά στα όρια με τη Φούρκα [45]. Εδώ υπάρχει νερό για πότισμα ζώων. Είναι υποκορ. της τοπωνυμίας «Σιαπουτό». Στο (16) της βιβλιογραφίας σημειώνεται: «τοποθεσία Καντσίκου, διότι υπάρχει εκεί νερό στάσιμο».

Σιαπουτό το : Ίσια έκταση Ν του χωριού και αρκετά υψηλά, διασχιζομένη από ρέματα που κρατούν νερό, κατάλληλη για πότισμα ζώων, κυρίως βοοειδών. Αποδίδεται ως «Ποτίστρα | Νερόλακκος», από το επιχώριο «*σιαποτούρα*» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική σκάφη ή λάκκο, ποτίστρα, πίστρα) < Βλαχ. *şaruto/şorutu* (= ποτίστρα, κρουνός, βρύση), παλ. Σλ. *sopotj* (= σωλήνας - κανάλι με νερό, τάφρος με νερό, ύδατα) < Ελλ. «*διαποτίζω*» < Ελλ. «*διά*» + «*πότος*» (= πότισμα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα αρκετά Μαστοροχώρια, π.χ. «Σιόποτο» στη Στραρίτσιανη [42], «Σιπουτά» στο Κεράσοβο [17], «Λα Σιόπατου» στο Παλαιοσέλι [33]. Υπάρχει στο χωριό Παλαιόπυργος (πρώην Μέβγεζα) Πωγωνίου μεγάλη λιθόκτιστη πελεκητή κρήνη, με ποτίστρες ζώων, ονομαζόμενη «Σιαποτός».

Σιούντας ο : [Στ' Σιούντα] Απόμακρος χωραφότοπος με εύφορους αγρούς χαμηλότερα από τη θέση «Ούσαλη», στα όρια με τη Ζέρμα [12], στη θέση «Κου-

σαρτσ(ι)κό». Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με το επώνυμο Σιούντας, παντελώς άγνωστο τώρα στο χωριό. Ιδέ «Καλύβα του Σιούντα» στη Βούρμπιανη [2].

Σιτσίν(η) η : [Στ' Σιτσίν'] Τοποθεσία σχετικά ομαλή σε μεγάλο υψόμετρο, πάνω από τη θέση «Χαλκιά», προς το «Ταμπούρι» με το οποίο πρέπει να σχετίζεται, λόγω της στρατιωτικής φύλαξης της περιοχής. Εξηγείται ως «Όρχος στρατιωτών | Άγημα οπλιτών | Τάγμα στρατού», από το παλ. Σλ. *sjciņj* (= τάξις, όρχος, στίχος, ταξιαρχία, Λατ. *ordo* - τάγμα, άγημα, στρατιά, Λατ. *agmen* - σύνταξη, διάταξη, παράταξη στρατού), δηλ. ό,τι και το Τουρκ. *tabur* (= τάγμα, φουσατάς, παράταξη οπλιτών).

Σκαμματίν(η) η : [Στ' Σκαμματίν'/*škamatin*] Λέγεται ο άδενδρος, διαβρωμένος και άγονος (λίσβας, στην τοπική γλώσσα) τόπος, Β και σε επαφή με το χωριό, που διασχίζεται από πολλά μικρορρέματα. Ερμηνεύεται ως «Σκαμμένη | Διαβρωμένη», από το Ελλ. «σκάπτω/σκάβω/σκάμματα», με την έννοια της διαβρωμένης.

Σκήπ'ς η : [Στους Κήπους > Στ'ς Κήπ'ς > Σ' Σκήπ'ς > η Σκήπ'ς] Είναι οι «Κήποι» της θέσης «Κάμπος», στη βάση του χωριού, όπου συστηματικά καλλιεργούσαν λάχανα και πράσα. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16] και αλλού.

Σκυλοχώραφο το : Περιοχή ΒΔ του χωριού, πολύ απόμακρη, περίπου στα όρια με το χωριό Μπλήζιανη [28] στο οποίο και μερικώς ανήκει. Τα εκεί χωράφια ήσαν επικλινή και δύσκολα στην καλλιέργεια, κοινώς παλιοχώραφα/σκυλοχώραφα, από όπου και η ονομασία.

Σντράνος ο : [Στου Σντράνου | Στου Ζντράνου] Κοιλάδα και πλαγιά κατάφυτη, ΒΔ του χωριού, προς τα όρια με την Μπλήζιανη [28]. Αποδίδεται ως «Σύδενδρο | Δρυμός | Νάπη», από το Ελλ. «δράνα» (= αναδενδράδα, κατάφυτος χαραδρωτός τόπος). Ιδέ «Λα Ντρεάνα» στο Παλαιοσέλι [33] και «Ντιμοζντράν(η)» στην Μπλήζιανη [28].

Σταυρός ο : Η θέση πάνω στη ράχη, Δ του οικισμού, όπου υπάρχει εικονοστάσι με σταυρό.

Στενό το : [Στου Στηνό] Στενή λωρίδα γης ανάμεσα στον «Τρανό Λάκκο» και παράπλευρο ρέμα, λίγο πιο πέρα από τη θέση «Αλεύρια».

Στουλνάδ(ι)κα τα : [Στα Στουλνάδ'κα] Είναι χαμήλωμα Β του χωριού. Λόγω της κτητορικής κατάληξης «-άδικα» είναι σαφώς κυριωνυμία, γιατί το γένος Στύλος/Στούλος/Στουλ(ι)νάδες υπήρχε παλιά στο χωριό, ενώ τώρα αχνά ακούγεται η ύπαρξή του. Αναφέρεται επώνυμο Στύλος και στη γειτονική Ζέρμα [12].

Στουπάδ(ι)κο το : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικο». Το χωράφι αυτό, που κείται πολύ κοντά στο χωριό, ανήκε, το πάλαι ποτέ, στο υπαρκτό και

γνωστό στο χωριό γένος *Στύπος/Στούπος/Στουπάδες*, από όπου βγήκε και η ονομασία.

Ταμπούρ(ι) το : Η υψηλότερη γυμνή κορυφή του βουνού «Οχυρό», Δ του χωριού, όπου ενώνονται τα όρια Καντσίκου [15], Φούρκας [45], Κερασόβου [17]. Το βουνό αυτό οι αρχαίοι Έλληνες Δωριείς μάλλον το έλεγαν «Φούρκο» (= οχύρωμα), από όπου ίσως και η ονομασία της γειτονικής Φούρκας [45]. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τις πλησιόχωρες τοπωνυμίες «Καζέρμα», «Καταυλισμός», «Σιτσίνη» που υπάρχουν εδώ. Αποδίδεται ως «Οχυρό | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο - στρατόπεδο, Σερβ. *tabor*) < Τουρκ. *tabya* (= προμαχώνας) και *tabur* (= τάγμα, παράταξη ανθρώπων ή οπλιτών, φουσατό). Ιδέ και «Νταμπόρι» στην Πυρσόγιαννη [39], Ίσβορο [13], Σέλτση [41] και αλλού.

Τέρνια τα : Έκταση σχετικά επίπεδη, παρά το ποτάμι, ΒΔ του χωριού, ακριβώς απέναντι από το σημερινό χωριό Κεφαλοχώρι [24], προστατευμένη γυροθεν και ζεστή, εξαιρετο χειμαδιό αιγοπροβάτων. Ερμηνεύεται ως «Ζεστά | Θερμά», από τα αρχ. Ελλ. «θέρομαι» (= θερμαίνω, ζεσταίνω) και «τέρω» (= στεγνώνω, ξηραίνω) > Αλβ. *ter* (= λιάζω, στεγνώνω, ξηραίνω). Ιδέ και ομοιόσημο «Καλιουρκό».

Τζιάμος ο | Τζιάμου η : [Στ' Τζιάμου > η Τζιάμου] Θέση Α του χωριού, απέναντι από τον «Τρανό λάκκο», με χαρακτηριστικό βράχο (ιδέ «Μάρμαρο»), από όπου αρχίζει η ζώνη των πεύκων. Δείχνει για κτητορωνυμία, αν και στο χωριό δεν θυμούνται τέτοιο επώνυμο ή παρωνύμιο. Όμως, στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται «Τζιάμος» και εξηγείται ως «τοποθεσία Καντσίκου, ής προ 50 ετών Τζιάμος τις εκ Πυρσόγιαννης είχε την κυριότητα». Στη Στράτσιανη [43] υπάρχει συνοικία «Τσιαμάτες», από κάποιον γενάρχη με επώνυμο *Τσιάμος*. Ιδέ και «Τσιάμος» στον Ίσβορο [13].

Χωλαίνει η φυτωνυμική ερμηνεία «Πευκόφυτο | Πευκοτόπι», από το Τουρκ. *çam* (= πεύκο, κωνοφόρο, Σλ. *çam*), λόγω της εκφοράς με Τζ και όχι Τσ.

Τζίκα η : [Σ' Τζίκα | Σ' Τζίκας το πηγάδ'] Βρύση και περιοχή στην Α παρυφή του οικισμού, που λειτουργούσε ως κοινόχρηστο πλυσταριό, όπου τα κορίτσια και οι νιόνυφες του χωριού θέρμαιναν με καυσόξυλα νερό σε λέβητες/καζάνια και έπλεναν τα ρούχα. Ερμηνεύεται ως «Νεράιδα | Κόρη | Νύφη», από το Αλβ. *cikë-a* (= κορίτσι, παρθένα, νύφη - νεράιδα, νύμφη). Όρα ίδιας λειτουργίας βρύση «Ντούμνος» στον Ίσβορο [13].

Τζιόκα η : [Σ' Τζιόκα] Θέση παρά το χωριό και Α αυτού, πέρα από τις αχυρώνες και μέχρι τον «Τρανό Λάκκο», που ήταν ο κύριος παιχνιδότοπος των παιδιών. Αποδίδεται ως «Παιδιά | Παιχνιδότοπος», από το Βλαχ. *tzioku* (= παίγνιο, παιδιά) < Λατ. *joco/jocare* (= παίζω, Ιταλ. *giocare*) και *jocus* (= παίγνιο, παιδιά, Ιταλ. *gioco*, Ρουμ. *joc*). Όρα θεματικώς όμοια «Ζιούκαρ(η)» στη Στράτσιανη [43].

Από το τοπικό «τζιόκα» (= ζακές, πανωφόρι, Αλβ. xhoka), δεν προκύπτει κάποια λογική εξήγηση, παρόλη την ομοιότητα της λέξης.

Τζουρτζουλιώτες οι | Τζυρτζυλιώτες οι : Έτσι ονόμαζαν στο παρελθόν τους κατοίκους της κάτω γειτονιάς του χωριού, λόγω του υγρού/βαρικού μέρους όπου είχαν κτίσει τα σπίτια τους. Εξηγείται ως «Διάβροχοι | Μουσκεμένοι», από το τοπικό «τζουρτζούλι» (= μούσκεμα) < Αλβ. xurxull (= μουσκίδι).

Τρανά σιάδια τα : Ευρύχωρη ίσια περιοχή, Ν του χωριού και υψηλότερα από αυτό. Το τοπωνύμιο σημαίνει «Μεγάλα ισιώματα», από το τοπικό «σιάδι» (= πεδίο, ισίωμα) < Ελλ. «ίσιος».

Τρανός λάκκος ο : Το μεγάλο και ορμητικό ρέμα που βρίσκεται Α και σχετικά κοντά στο χωριό.

Τρανταφ(υ)λλιά η : [Στ'ν Τρανταφ'λλιά > Σ' Ντρανταφ'λλιά] Κορυφογραμμή και κορυφή, ΝΔ και πάνω από το χωριό, με καταπληκτική θέα σε όλη την κοιλάδα του Σαραντάπορου. Είναι σαφέστατα φυτώνυμο και σημαίνει «Ροδωνιά», από το Ελλ. «τριανταφυλλιά» (= ροδή, Λατ. rosa). Κάποτε υπήρχε εδώ κάποια μεγάλη αυτοφυής αγριοροδή, που σημάδευε τον τοπο. Όμοια και η πλησιόχωρη «Ροίδη» στην Μπλήζιανη [28] και «Ροδίμι» στο Λεσκάτσι [22]. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται: «τοποθεσία Καντσίκου καλλιεργουμένη, όπου φύονται ολίγαι άγριαι τριανταφυλλέαι».

Τρία πηγάδια τα : Θέση ψηλότερα από το χωριό, όπου υπάρχουν τρεις μικροπηγές (πηγάδια, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Τριμπούζ(ι) το : [Στου Ντριμπούζ'] Τοποθεσία πολύ υψηλή στα Ν του χωριού, μέσα στις οξιές, κάτω από την κορυφή «Ταμπούρι», όπου υπάρχει και πηγή με πολύ κρύο νερό. Ερμηνεύεται ως «Τρισπαγωμένο | Κατάψυχρο», από το Ελλ. «τρισ» (= τρεις φορές) + Τουρκ. buz (= πάγος, ψύχος) και μάλλον θα αναφέρεται στο νερό της πηγής.

Τσαπουρνιά η : Μακρινή περιοχή και φυτωνυμία, από το τοπικό «τσαπουρνιά» (= το αγκαθωτό δένδρο προύνη η ακανθώδης).

Τσιαπιάν(η) η : [Στ'ν Τσιαπιάν' > Σ' Τσιαπιάν'] Μέρος με αγρούς στα ΒΔ του χωριού, κατάλληλο για βόσκηση γιδιών. Λένε ότι εδώ, στις κουφάλες γέρικων δένδρων, εύρισκαν συχνά σμήνη από μέλισσες. Αποδίδεται ως «Μελισσότοπος», από το παλ. Σλ. çarj/carj (= μέλισσα) + Σλ. τέρμα -jane. Ιδέ και «Μελίσσι» στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Ελάχιστα πιθανή είναι η ερμηνεία «Τραγότοπος», από το επιχώριο «τσάπος» (= τράγος) < Αλβ. çar-i/çjar-i (= τραγί, Ρουμ. țar) < Λατ. carer (= τράγος) + Σλ. κατάληξη -jane, διότι δεν συνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων, χωρίς να αποκλείεται παντελώς.

Τσιληβάν(η)ς ο | Τσιληνάν(η) η : [Στ' Τσιληβάν' > η Τσιληβάν'] Μέρος πλησιόχωρο με την τοποθεσία «Τριμπούζι». Είναι κτητορωνυμία. Εδώ, πάλαι ποτέ, κάποιος κτηνοτρόφος *Τσίλης* (= Βασίλης) *Βάνης* θα είχε τα καταλύματά του. Αυτό το όνομα κανείς σήμερα δεν το θυμάται.

Τσίντζιρας ο : [Στουν Τσίντζιρα] Είναι μέρος ΒΔ του χωριού, παρά το ποτάμι, περικόλειστο, με ανυπόφορη ζέστη το καλοκαίρι, όπως η πλησιόχωρη και ομοιόσημη θέση «Τέρνια». Αποδίδεται ως «Μέρος διάπυρο/θερμό | Τόπος με κουφόβραση», από το τοπικό «*τσιντζιρίζομαι*» (= λειώνω από τη ζέστη) < Αλβ. *xixeriu* (= σπινθηροβολώ).

Από το τοπικό «*τσίντζιρας*» (= σκαραβαίος, χρυσόμυγα), δεν μπορεί να προκύψει λογική εξήγηση, παρόλο που στο (16) της βιβλιογραφίας σημειώνεται: «*τοποθεσία Καντσίκου καλλιεργουμένη παρά παραπόταμον του Σαρανταπόρου, όπου την άνοιξη και το θέρος τραγουδεί ο τσίτσιρας (= τζίτζικας)*».

Τσιόλα Αδάμ(ου) τ' αμπέλ(ι) το : [Στ' Τσιόλα τ' Αδάμ' τ' αμπέλ'] Μέρος κάτω από το χωριό, στις υπώρειες του πρανούς της θέσης «Κάμπος», όπου είχε μεμονωμένο αμπέλι ο *Νικόλαος* (*Τσιόλας*, στην τοπική διάλεκτο) *Αδάμος*. Το γένος *Αδάμος* ήταν υπαρκτό άλλοτε στο χωριό και κατοικούσε εκεί που είναι τώρα το σπίτι του *Θωμά Β. Ζιώγα*. Επώνυμο *Αδάμος* υπήρχε και στην Πυρσόγιαννη [39], Μπλήζιανη [28], Γαναδιό [5].

Τσιούκαρ(η) η : [Σ' Τσιούκαρ'] Τοποθεσία και κορυφογραμμή με βραχώδη κορυφή, πάνω από το «Κουσαρτσικό», η οποία μερικώς ανήκει στη Ζέρμα [12]. Ερμηνεύεται ως «Κατσάβραχο | Βραχώδης κορυφή», από το τοπικό «*τσιουκάρ(ι)/τσ'κάρ(ι)*» (= βράχος, κατσάβραχο) < Βουλγ. *czukara/czucar* (= βράχος, κατσάβραχο, βραχούλα), Σλ. *czuka* (= λοφίσκος), Αλβ. *czukë-a* (= κορυφή). Ιδέ και «*Τσιουκάρια*» στο Λεσκάτσι [22].

Τσουκνίδα η : [Σ' Τσουκνίδα] Περιοχή με μεγάλο υψόμετρο, προς την θέση «Καζμούλη», όπου παλιά υπήρχε ένα τεράστιο δένδρο, που λέγεται «*τσουκνίδα*» στην τοπική γλώσσα, και το οποίο σημάδεψε και ονομάτισε την περιοχή. Αποδίδεται ως «Ορειπτελέα», γιατί στην επιχώρια γλώσσα «*τσουκνίδα/φτελιάς*» (= το πανύψηλο δασικό δένδρο *πτελέα η ορεινή*, άλλως *ούλμος η ορεινή*, αρχ. Ελλ. «*ορειπτελέα*»). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στους Χιονιάδες [47].

Επειδή στο χωριό ακούγεται ακόμη ότι υπήρχε άλλοτε επώνυμο ή παρωνύμιο *Τσουκνίδας*, γεννάται η σκέψη μήπως είναι και κτητορωνυμία. Και στην Καστάνιανη [16] υπήρχε άλλοτε αυτό το επίθετο.

Φάτσ(η)ς ο | Φάτζ(η)ς ο : [Στ' Φάτσ'/Φάτζ'] Απόμακρη περιοχή χωρίς χωράφια στα Α του χωριού, προς το «Κουσαρτσ(ι)κό», στα όρια με την Ζέρμα [12]. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Φάτσης/Φάτζης*, ο οποίος θα νεμόταν τον τόπο. Στα Αλβ. *fatzi* (= δύστυχος, κακόςτυχος, άτυχος).

- Φίλ(ι)ππας ο | Φίλ(ι)ππα η :** [Στου Φίλ'ππα > Στ' Φίλ'ππα > η Φίλ'ππα] Περιοχή Β του χωριού, επί του σημερινού αμαξιτού δρόμου. Είναι σαφώς κυριώνυμο. Κάποιος Φίλιππος/Φίλιππας ήταν χρήστης ή κτήτορας χωραφιών σε τούτο τον τόπο, από όπου και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].
- Φλιάμα η :** [Στ' Φλιάμα] Τοποθεσία ΝΑ του χωριού, πολύ μακρινή, ορατή από τον οικισμό, προς τα όρια με τη Φούρκα [45], στην οποία υπάγεται ένα τμήμα της. Ερμηνεύεται ως «Φλόγα | Πυρά», από το Βλαχ. *flama* (= φλόγα, πυρά) < Λατ. *flama* (= φλόγα). Ομοιόσημο είναι και το «Ρόγκος».
- Χαλασμένο λιθάρ(ι) το :** [Στου Χαλασμένου του λιθάρ'] Θέση απόμακρη, Α του χωριού, προς την «Ούσαλη», όπου υπάρχει ψαμμώδης, διαβρωμένος βράχος που ξεχωρίζει και έδωσε το όνομα.
- Χαλκιάς ο | Χαλκιά η :** [Στ' Χαλκιά] Τόπος υψηλός, κακοτράχαλος, δασωμένος, ανάμεσα στα ρέματα, με δύσκολη προσπέλαση και αργιλώδες εδάφος, Ν του χωριού. Ίσως να είναι κυριωνυμία, από κάποιον ονόματι Χαλκιάς. Το όνομα αυτό συνήθως το έφεραν οι σιδηρουργοί των χωριών. Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται: «τοποθεσία Καντσίκου, όπου κάποιος σιδηρουργός (χαλκιάς) έκοπτε δένδρα εν καιρώ χειμώνος και απέθανεν εκ του ψύχους». Τώρα δεν είναι γνωστό αυτό το συμβάν. Θα αποδιδόταν ως «Χαλκόχρωμη | Κοκκινόχρωμη», αν ονοματίστηκε από την κοκκινωπή απόχρωση του αργιλικού εδάφους.
- Χαρίτος ο | Χαρίτου η :** [Στ' Χαρίτου > η Χαρίτου] Περιοχή υψηλή, με αισθητό αεράκι και θαυμάσια θέα ΝΑ του χωριού. Δείχνει και είναι κυριωνυμία. Κάποιος Χαρίτος/Χαρίτιος είχε δικαιώματα σε τούτο το μέρος. Γι' αυτόν δεν ξέρουμε κάτι τώρα. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].
- Χασιώτ(η)ς ο :** [Στ' Χασιώτ'] Τοποθεσία υψηλόσταθμη, παρά τη θέση «Σιαπουτό», που διαρρέεται από κατάφυτο ρέμα, το οποίο έχει νερό όλο το καλοκαίρι. Η κατάληξη «-ιώτης» προδίδει κυριωνυμία και καταγωγή. Κάποιος ονόματι Χασιώτης, πιθανώς καταγόμενος από τα Χάσια, είχε δικαιώματα σ' αυτόν τον τόπο. Επώνυμο Χασιώτης υπήρχε άλλοτε στη Βούρμπιανη [2]. Μερικοί υποστηρίζουν ότι εδώ είχε κρησφύγετο ο γνωστός από την ιστορία περιβόητος κλέφτης Γιώργος Χασιώτης, αδελφός του Κατσαντώνη και του Κώστα Λεπενιώτη, ο οποίος έδρασε και στην Ήπειρο την εποχή του Αλή Πασά. Υπάρχει και υποπεριοχή λεγόμενη «Στ' Χασιώτ' του λάκκου». Επιμένουν, μάλιστα, ότι γι' αυτό στην τοπική μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο «λεπεγιώτης» (= ληστής, κλέφτης).
- Χατζής ο :** [Στ' Χατζή] Θέση χαμηλή, στην συμβολή του «Τρανού Λάκκου» με τον Σαραντάπορο, όπου, καθώς λέγουν, υπήρχαν τον παλιό καιρό «χάνια» (= παν-

δοχεία, επισταθμίες) για τους διερχομένους, καθώς και ο λεγόμενος «Παλιόμυλος». Αποδίδεται ως «Πανδόχος | Ξενοδόχος», από το Τουρκ. hanci (= πανδόχος, ξενοδόχος, Αλβ. hanci) < Τουρκ. han (= χάνι, πανδοχείο).

Χώρας η : [Στ'ς Χώρας το πηγάδ' > Στ'ς Χώρας > η Χώρας] Η κεντρική βρύση στο μεσοχώρι του χωριού, όπου η πλατεία με τον πανύψηλο «Πλάτονα». Σημαίνει «Κώμη | Μεγάλο χωριό», από το μsn. Ελλ. «χώρα» (= κεντρικό μεγάλο χωριό, κεφαλοχώρι). Ιδέ και «Πηγάδι της Χώρας».

—◆◆◆—

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

[16] Τοπωνυμίες του χωριού Καστάνιανη [Καστανέα]

{ Τις περισσότερες πληροφορίες για τις τοπωνυμίες του χωριού έλαβα από τους Καστανιανίτες Θωμά Γ. Φακούρα και Νίκο Στ. Κατσαρό }

- Αγία Κυριακή η :** Το ομώνυμο εξωκλήσι και η περιοχή που το περιβάλλει, στη γειτονιά «Ράχη» του χωριού.
- Αγία Παρασκευή η :** Εξωκλήσι και η περίξ αυτού περιοχή, στα ΒΔ και αρκετά μακριά από το χωριό, σε χαμηλόσταθμη θέση με χωράφια.
- Αγία Τριάδα η :** Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο γύρω χώρος, στα Δ του χωριού και σε σχετικά μεγάλη απόσταση από αυτό, πάνω σε ύψωμα με πανοραμική θέα της κοιλάδας του Σαραντάπορου ποταμού. Ήταν ο τόπος κατενόησης των ξενιτεμένων.
- Άγιοι Απόστολοι οι :** [Στ'ς Άϊ_Πουστόλ'ς] Εξωκλήσι στην κορυφή του οικισμού, από τα θεμέλια του οποίου αναβλύζει πολύ νερό με τρεις κρουνοί.
- Άγιος Κωνσταντίνος ο :** Νεότερο στεγασμένο εικόνισμα/προσκυνητάριο παρά τον αμαξιτό δρόμο, πριν από το χωριό.
- Άι Γιάνν(η)ς ο :** Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο περίξ αυτού μικροχώρος στη θέση «Σουρτσκό», με απέραντη θέα στον Σαραντάπορο ποταμό. Γιορτάζει την 24^η Ιουνίου, την γέννηση του Γιάννη του Προδρόμου, που τοπικά λέγεται «Άι Γιάννης Ριγανάς».
- Άι Γιώργ(η)ς ο :** Παρεκκλήσι που βρίσκεται μέσα στη γειτονιά «Γκάλινα».
- Άι Δημή(τρη)ς ο :** Παμπάλαιο εξωκλήσι πολύ κοντά και λίγο ψηλότερα από το χωριό. Το παλιό νεκροταφείο του χωριού ήταν εδώ. Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο.
- Άι Θανάσ(η)ς ο :** Το ομώνυμο εξωκλήσι και η περιοχή που το περιβάλλει, χαμηλότερα από το χωριό, πάνω στον νέο αμαξιτό δρόμο.
- Άι Λιάς ο :** Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η περίξ περιοχή, στα Δ/ΝΔ του χωριού, στη θέση «Στίκοβο/Στύκοβο».
- Άι Νικόλας ο :** Η κεντρική εκκλησία του χωριού στο μεσοχώρι, όπου και το σχολείο.
- Άι Παντελεήμονας ο :** Εξωκλήσι και ο γύρω από αυτό τόπος στην περιοχή «Σέργ'ς», σχετικά κοντά στο χωριό.
- Άι Σωτήρας ο :** Το εξωκλήσι της μεταμόρφωσης του Σωτήρος στη θέση «Βάχνος/

Βά(κ)χνος», Β του χωριού και αρκετά μακριά, σχεδόν ισόσταθμο με το χωριό. Ιδέ και «Καλόγηρος».

Άι Χαράλαμπος ο : Εκκλησιάκι Β της γειτονιάς «Γκάλινα», σιμά στο χωριό, όπου μεταφέρθηκε το νεκροταφείο του χωριού από τον «Άι Δημήτρη».

Άι Χριστόφορος ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο μικροχώρος που το περιβάλλει στην τοποθεσία «Τούμπα/Ντούμπα», σε Β κατεύθυνση και όχι πολύ μακριά από το χωριό.

Ανάληψη(η) η : [Σ'ν Ανάληψ'] Πάρα πολύ υψηλόσταθμη θέση κατάφυτη από κωνοφόρα ΒΑ του χωριού, στα όρια με την Μπλήζιανη [28]. Εδώ υπάρχει το εξωκλήσι της ανάληψης του Χριστού και γι' αυτό ονομάστηκε έτσι η τοποθεσία.

Παναγιά η : Εξωκλήσι στην κορυφαία άκρη της γειτονιάς «Γκάλινα», το οποίο γιορτάζει την 15^η Αυγούστου, την κοίμηση της Θεοτόκου, αλλά και την Ζωοδόχο πηγή.

Πανα(γ)ιοπούλα η : Αρκετά μακρινό, μικρό και παλιό εξωκλήσι προς την κατεύθυνση της γειτονικής Μπλήζιανης [28]. Είναι αφιερωμένο στη γέννηση της Θεοτόκου και γιορτάζει την 8^η Σεπτεμβρίου.

Πεντηκοστή η : Εξωκλήσι αφιερωμένο στην Πεντηκοστή, ενώ γιορτάζει την Μεσοπεντηκοστή. Βρίσκεται σε περίοπτη θέση υψηλότερα από το χωριό.

Αλατσιά η : Εδώ πάνω σε λιθόπλακες έδιναν αλάτι στα αιγοπρόβατα. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», από το Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], Σταρίτσιανη [42], Μόλιστα [27], Κάντσικο [15].

Αλώνια τα : Σχετικά ομαλή περιοχή όπου κάποτε θα υπήρχαν αλώνια.

Απλος ο : Πρόκειται για ομαλό σχετικά τόπο, πάνω από τον συνοικισμό «Μεσαριά». Αποδίδεται ως «Απλάδα», από το νέο Ελλ. «άπλα/απλάδα» (= ανοιχτός επίπεδος τόπος) < Ελλ. «απλώω/απλώνω» (= ανοίγω, ξεδιπλώνω).

Αραδιά η : [Στ'ν Αραδιά > Σ' Ναραδιά] Μεγάλη πλαγιά Β του χωριού με έδαφος σε εμφανή λεπτή στρωματική διάταξη (αράδες, στην τοπική γλώσσα) από τις οποίες και πήρε την ονομασία του. Στα νέο Ελλ. «αράδα» (= σειρά, γραμμή) < Βενετ. arada (= αυλακιά, αλετριά, άλοξ, ολκός αρότρου) < αρχ. Ελλ. «αρώω» (= οργώνω, Λατ. ago).

Αμφίβολη είναι η ερμηνεία «Θέση στην οποία αραδίζει/περνάει ο κόσμος», εκ του ιδίου θέματος, που προτείνεται στο (16) της βιβλιογραφίας.

Βαρί_τσιουμπάν(ι) το : [Στο Βαρί_τσιουμπάν'] Σημαίνει «Τάφος του βοσκού», από

το Αλβ. *varr-i/vorr-i* (= τάφος, μνήμα) + Αλβ. *zoban* και νέο Ελλ. «*τσομπάνος*» (= βοσκός) < Τουρκ. *zoban* (= βοσκός), που φαίνεται ότι υπήρχε κάποτε εκεί. Η τοπωνυμία απαντάται στο Λεσκάτσι [22] και Χιονιάδες [47]. Ιδέ και «*Βαρ_μπάτζιου*» στον Ίσβορο [13].

Βαρ(ι)κό το : Μέρος με βαρύ, κάθυγρο έδαφος (Λατ. *solum grave*). Είναι συνήθης τοπωνυμία σχεδόν σε όλα τα Μαστοροχώρια.

Βάχνος ο | Βά(κ)χνος ο : [Στου Βά(κ)χνου] Είναι η ευρύτερη τοποθεσία γύρω από το εξωκλήσι «*Αι Σωτήρας*», όπου στο παρελθόν στηνόταν μεγάλο πανηγύρι. Πάνω και κάτω από αυτήν υπάρχουν εδαφικές κατακρημνίσεις μεγάλου βάθους/ύψους. Ερμηνεύεται ως «*Βάκχιος | Βακχικός | Διονυσιακός*», από το Ελλ. «*Βάκχος*» (= ο θεός Διόνυσος, Λατ. *Bacchus*, παλ. Σλ. *Vakjho*) > ιδιωματικά «*βάκχινος*», αντί του ορθού «*βακχικός*» (= αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στον Βάκχο και στις τελετές του), {κατά το *μεταλλικός/μετάλλινος | κρυσταλλικός/κρυστάλλινος*}, με σίγηση του ενδιάμεσου άτονου ι. Επειδή το όνομα *Βάκχος* δεν ήταν σε χρήση στα Μαστοροχώρια και είναι παντελώς άγνωστο στο χωριό, εκτιμώ ότι η τοπωνυμία είναι κατάλοιπο αρχαίας λατρείας. Άλλωστε, το χωριό ήταν ανέκαθεν τόπος με πολλά και εκτεταμένα αμπέλια. Ιδέ ομοιόσημο «*Βάκχος*» στο Κάντσικο [15] και σχόλιο στην τοπωνυμία «*Γκουλιανή*» της Μπλήζιανης [28].

Η άποψη ότι ίσως σημαίνει «*Βαθύς | Υψηλός*» και αποδίδει τις εκεί κατακρημνίσεις, από το Ελλ. «*βάθος/βένθος*», είναι πολύ εξεζητημένη, γιατί οι παθήσεις των φθόγγων είναι υπερβολικά πολλές και δυσεξηγήτες.

Το ύστερο Βουλγ. *várhta* (= σκοπός, σκοπιά) < Γερμ. *Wache* (= σκοπιά, φρουρά) δεν μπορεί να είναι αφετηρία της ονομασίας, διότι το T ποτέ δεν τρέπεται σε N.

Βρωμονέρ(ι) το : [Στου Βρουμουνέρ'] Συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, η οποία δηλώνει ότι το νερό που πηγάζει εκεί έχει κάποια δυσάρεστη οσμή. Ιδέ και «*Βρωμονέρια*» στο Κάντσικο [15].

Βρύσες στους Αγίους Αποστόλους οι : Οι τρεις βρύσες που κρουνηδόν ρέουν από τα θεμέλια στο εξωκλήσι «*Άγιοι Απόστολοι*».

Βρύσ(η) στους Γκασιαίους η : Κρήνη μέσα στο χωριό, στη γειτονιά του γένους *Γκάσιος*. Το επώνυμο αυτό υπάρχει και στην Πυρσόγιαννη [39].

Βρύσ(η) στους Καραγκουναίους η : Βρύση μέσα στο χωριό στη συνοικία όπου κατοικούσε το γένος *Καραγκούνης*. Το επώνυμο αυτό υπήρχε και στο Κάντσικο [15].

Βρύσ(η) στους Κληματαίους η : Βρύση του χωριού κοντά στις οικίες του γένους *Κληματάς*. Το επώνυμο αυτό απαντάται και στην Μπλήζιανη [28].

- Βρύσ(η) στους Κουκουλαίους η :** Βρίσκεται κοντά στα σπίτια του γένους *Κουκούλης*.
- Βρύσ(η) στους Λιολαίους η :** Κείται πλησίον των οικιών του γένους *Λιόλιος*. Το επώνυμο αυτό υπήρχε και στη Βούρμπιανη [2].
- Βρύσ(η) στους Μισιακουλαίους η :** Αναβλύζει κοντά στα σπίτια του γένους *Μισιακούλης*.
- Βρύσ(η) στους Μουσιαίους η :** Είναι εγγύς στα σπίτια του γένους *Μούσιος*. Το επώνυμο υπάρχει και στην Μπλήζιανη [28].
- Βρύσ(η) στους Μπιμπαίους η :** Βρίσκεται σιμά στα σπίτια του γένους *Μπίμπας*.
- Βρύσ(η) στους Ντουκαίους η :** Κείται κοντά στις οικίες του γένους *Ντούκας/Δουκάς*. Αυτό το επώνυμο υπάρχει στην Πυρσόγιαννη [39] και Βούρμπιανη [2].
- Βρύσ(η) στους Παπαδημαίους η :** Το γένος *Παπαδήμας* κατοικεί κοντά σε αυτήν την βρύση.
- Βρύσ(η) της Ράχης η :** Η κύρια βρύση της συνοικίας «Ράχη».
- Βρύσ(η) του Κίρκα η :** Πηγή με βρύση μέσα στο χωριό η οποία αποδίδεται σε κάποιον ονόματι *Κίρκας/Κύρκας*. Αυτό το σπάνιο σε άλλα μέρη όνομα είναι κοινό στα Μαστοροχώρια.
- Γεράνια πέτρα η :** Πρόκειται για μεγάλο βράχο που έχει γαλαζωπή απόχρωση. Στην τοπική γλώσσα «γεράνιο» (= βαθυγάλαζο χρώμα, κυανόμαυρη βαφή με λουλάκι) < Ελλ. «αγέρινος/αγέρας/αέρας/αήρ». Ιδέ και «Λουλάκι» στη Σέλτση [41].
- Γιανν_Νόλ(η)ς ο :** [Στ' Γιανν' _Νόλ'] Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι *Γιάννης* του *Νόλη* (= Μανόλη), είχε εδώ μεγάλο χωράφι. Επειδή το όνομα *Μανόλης* σπανίζει στα Μαστοροχώρια, πιθανώς το δεύτερο να είναι και επώνυμο.
- Γιοφύρια τα :** Θέση παρά τον ποταμό Σαραντάπορο κοντά στον εκεί νερόμυλο, όπου τα παρακείμενα ρέματα ήσαν άλλοτε γεφυρωμένα, γιατί υπήρχε εκεί λιθόστρωτη οδός (Λατ. *strata via*, αρχ. Ελλ. «στρωτή οδός»). Μερικοί ομιλούν για «Παρεγνατία οδό», την οποία μαρτυρούν τα παρακείμενα τοπωνύμια «Σέμπτη», «Γκαλντιρίμια», «Καρβασαράς».
- Γκάλινα η | Κάλινα η :** [Στ'ν Κάλινα > Στ' Γκάλινα] Τοποθεσία Β/ΒΑ και εν επαφή με το χωριό, καθώς και ονομασία της συνοικίας του χωριού που εφάπτεται με αυτήν. Ερμηνεύεται ως «Πηλώδης | Αργιλώδης | Λασπώδης», από το παλ. Σλ. *kaljna* (= πηλώδης, λασπώδης, Βουλγ. *kalna* – ταραχώδης, τεταραγμένη) < παλ. Σλ. *kalj* (= πηλός, λάσπη, Σερβ./Βουλγ. *kal* – κυλίστρα, κυλινδήθρα), και αναφέρεται στην γαιοσύσταση του τόπου. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39] και Σταρίτσιανη [42].

Στα δυτικά της κωμόπολης «Πόγραδετς», στη σημερινή ΝΑ Αλβανία, υπάρχει τοποθεσία/ύψωμα «Γκάλινα», όπου έγιναν φονικότερες μάχες στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940.

Γκαλντιρίμια τα : Παρόχθια του Σαραντάπορου ποταμού περιοχή με εμφανή ίχνη λιθόστρωτου δρόμου. Συναφής είναι και η πλησιόχωρη τοποθεσία «Στου Μπαλντά τα γκαλντιρίμια», όπου *Μπαλντάς* είναι επώνυμο υπαρκτού γένους. Τα ίχνη της λιθόστρωτης οδού συνεχίζουν κατά μήκος του Σαραντάπορου ποταμού και στην έκταση των παρακείμενων χωριών Μπλήζιανη [28] και Κάντσικο [15]. Η ονομασία προέκυψε από το νέο Ελλ. «καλντερίμι» (= λιθόστρωτο δρόμου, Αλβ. *kalldërim*, Λατ. *pavimentum*, παλ. Σλ. *djno*, αρχ. Ελλ. «στρωτή οδός», Λατ. *strata via*), αντιδάνειο εκ του Τουρκ. *kaldirim* (= πεζοδρόμιο) < αρχ. Ελλ. «καλλυντή ρύμη» (= εξωραϊσμένη είτε σεσαγμένη οδός, πεζόδρομος, Λατ. *pavita via*). Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Γιοφύρια». Ίδια τοπωνυμία υπάρχει και στη Μόλιστα [27].

Γκόλιο το : Άδενδρος υψηλόσταθμος τόπος. Εξηγείται ως «Γυμνό | Φαλακρό», από το παλ. Σλ. *golj/golu* (= γυμνός). Είναι συνήθης τοπωνυμία σχεδόν σε όλα τα Μαστοροχώρια.

Γκουβατάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Πρόκειται για θέση ΝΔ του χωριού, όπου είχε χωράφι από υπαρκτό κάποτε γένος *Γκουβατάς*, εξού και η ονομασία.

Γκρυμπαβίτσα η : [Στ' Γκρυμπαβίτσα] Τοποθεσία Β του χωριού, εκεί περίπου όπου αρχίζει το «Λάκος της Μπαλντίτσας», με υβώδη βουνοκορυφή. Αυτό το στοιχείο ονομάτισε το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Κυφή | Κυρτή», από το τοπικό «γκρύμπαβος/γκρυμπίος» (= κυφός, κυρτός, καμπύλος, καμπούρης, Σερβ. *grban*) και «γκρυμπα» (= κύφωση, οπισθότονος, καμπούρα, ύβος, παλ. Σλ. *grjba*, Σερβ. *grba*) < αρχ. Ελλ. «γρυπός» (= κυρτός) + Σλ. κατάληξη *-ica* ή υποκορ. Ελλ. «-ίτσα». Όρα ομοιόσημη «Γκριάμπα» στη Σταρίτσιανη [42].

Γκώγκος ο : [Στ' Γκώγκ'] Μεσόσταθμη ευρεία τοποθεσία Δ και χαμηλότερα του συνυψισμού «Μεσαριά», η οποία ανήκε σε κάποιον ονόματι *Γιώργος* (Γκώγκος, στην τοπική γλώσσα). Είναι σαφώς κτητορωνυμία.

Γόρ(γ)ιαν(η) η : Τοποθεσία σε ΝΔ κατεύθυνση σε σχέση με το χωριό, όπου υπάρχουν καλά χωράφια. Αποδίδεται ως «Καψάλα | Καμένη», από το παλ. Σλ. *gorjanije/gorjenije* (= καύμα, πυρά) > Σερβ. *gorenje* (= καύση, κάψιμο, πυρπόληση) και *goreti* (= καίω, φλογίζω). Όρα και ομοιόσημη «Παπαλαένη». Ιδέ ομοιόσημα: «Γκόνια» στη Σέλτση [41], «Καψάλια» στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Γύφτ(ι)σσα η : [Στ' Γύφτ'σσα] Το βουνό και η κορυφή (1.752 μ) που υπέρκειται στα ΝΑ του χωριού και ορθώνεται ανάμεσα στον Σαραντάπορο ποταμό και τον

Βουργουπόταμο. Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*».

Δέντρο το : Τοποθεσία με βαλανιδιές (*δέντρα*, στην τοπική γλώσσα), όπου στάλιζαν τα γελάδια του χωριού.

Έλια η : [Στ'ν Έλια | Σ' Νέλια] Αρκετά υψηλή θέση, κατάφυτη με έλατα, στα Ν του χωριού. Αποδίδεται ως «Ελατιά», από το παλ. Σλ. *jela* (= ελάτη, Βουλγ. *elha*) και *elije/jelije* (= ελάτια, έλατα) < Ελλ. «ελάτη». Γενικώς το σλάβικο θέμα *jel-/el-* αναφέρεται σε δένδρα. Το μέρος δεν έχει στάσιμα νερά και έλη και συνεπώς δεν στέκει περιεμφερής εξήγηση. Ιδέ και «Έλιος της Χαρίσαινας» στη Σέλτση [41].

Θηλιά η : [Στ' Θ'λιά] Υψηλόσταθμη τοποθεσία στα Α του χωριού, σχεδόν στα όρια με την Μπλήζιανη [28]. Σήμερα δεν μπορούμε να εννοήσουμε γιατί η ελληνική λέξη «θηλιά» ονομάτισε τούτον τον τόπο. Ούτε η τοπική παράδοση διέσωσε κάποια σχετική ιστορία.

Θυμιάμα το : [Στο Θ'μιάμα] Είναι περιοχή με πολλά ρητινώδη «κέδρα» (= ο θάμνος *γιουνίπερος ο οξύκεδρος* και *γιουνίπερος ο κοινός*, αρχ. Ελλ. «*άρκευθος*»), στα Ν του χωριού. Λέγεται ότι, επειδή τον παλιό καιρό το θυμιάμα/λιβάνι ήταν πανάκριβο είδος, εδώ μάζευαν την «κεδρία», δηλ. την ρητινώδη έκκριση των κέδρων, και έφτιαχναν λιβάνι, που έκαιγαν στις θρησκευτικές τελετουργίες. Μάλλον είναι αληθής τούτη η εκδοχή, διότι το κέδρο προσφέρεται για τέτοια χρήση. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται ότι αυτό γινόταν από έναν θάμνο που λέγεται τοπικώς «*προυσκάβα/προυσκαβίτσα*». Αυτή, όμως, δεν είναι ρητινώδες φυτό.

Καλό(γ)ηρος ο : Δεύτερη ονομασία της τοποθεσίας περί το εξωκλήσι «Άι Σωτήρας». Ίσως να εμόναζε εκεί κάποιος καλόγηρος και να ονομάστηκε έτσι, ενώ θρυλείται ότι άλλοτε εκεί ήταν μοναστήρι.

Καλύβα του γελαδάρ(η) η : Θέση Α του χωριού όπου είχε καλύβα ο γελαδάρης που έβοσκε τα βόδια του χωριού.

Κάμπος ο : [Στουν Κάμπου > Στου Γκάμπου] Ομαλή περιοχή με κήπους στα Δ του οικισμού. Εξηγείται από το νέο Ελλ. «*κάμπος*» < Λατ. *campus* (= πεδίο, έμπεδα, πεδιάδα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Κανάλια τα : Στην θέση τούτη, προς τον «Άι Γιάννη», έχουν τοποθετηθεί, στην υπάρχουσα εκεί πηγή, «*κανάλια*» (= επιμήκεις σκάφες από κορμούς πεύκων) για το πότισμα των ζώων. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια. Ιδέ ομοίωση «Καρούτια».

Καραγιώργος ο : Τοποθεσία χαμηλόσταθμη, πάνω στο όριο με την Μπλήζιανη

[28], σε Β/ΒΑ κατεύθυνση. Είναι σαφώς κτητοριώνυμο. Το επώνυμο *Καραγιώργος* δεν υπάρχει σήμερα στο χωριό, ενώ υπάρχει τοπωνυμία «Καραγιώργος» στη Φούρκα [45], Κάντσικο [15].

Καρβασαράς ο : [Στουν Καρβασαρά > Στου Γκαρβασαρά] Θέση σε χαμηλή στάθμη ανάμεσα από το ρέμα «Ντρουμάκος» και το «Λάκκο της Μεσαριάς». Ερμηνεύεται ως «Επισταθμία | Χάνι», από το Τουρκ. *karavanseray* (= σταθμός καραβανιών, χάνι). Φαίνεται πως εδώ λειτουργούσε «επισταθμία», όπου εύρισκαν κατάλυμα οι κατά μήκος του ποταμού κινούμενοι αγωγιάτες και ταξιδευτές. Ιδέ σχόλιο στο λήμμα «Γιοφύρια». Και η κωμόπολη «Αμφιλοχία» της Αιτωλοακαρνανίας «Καρβασαράς» λεγόταν άλλοτε, για παρόμοιους λόγους.

Καρκάνν(η) η | Καρκάνν(ι) το : [Στ'ν Καρκάνν' > Σ' Γκαρκάνν' > το Καρκάνν] Πρόκειται για μεγάλη πηγή που βρίσκεται πιο ψηλά από το χωριό και τροφοδοτεί με νερό το ρέμα «Κοστανίκος/Γκοστανίκος», από όπου ποτίζονται όλοι οι παρακείμενοι κήποι. Ερμηνεύεται ως «Κεφαλόβρυσο», όπως και είναι, από τη σύνθεση των Ελλ. «κάρα» (= κεφάλι) + «κάννη» (= καλάμι, Λατ. *canna* - κατ' επέκταση σωλήνας νερού, Λατ. *canalis*).

Καρούτια τα : Θέση ΒΑ του χωριού, πέρα και υψηλότερα από την «Παναγιοπούλα», προς τα όρια με την έκταση του χωριού Μιλήζιανη [28]. Ερμηνεύεται ως «Κανάλια | Ποτίστρες», από το τοπικό «καρούτια» (= ξύλινη σκάφη για πότισμα ζώων, κοινώς κανάλι) < παλ. Σλ. *κοιμή* (= κηνός, κάνναλη, δεξαμενή, κιστέρνα) < Λατ. *cortina* (= λέβης, κοίλον). Εδώ υπήρχε ξύλινη κάνναλη με νερό, όπου πότιζαν τα ζώα. Ιδέ ομοιόσημα «Κανάλια». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41] και Φυτόκο [46].

Κασόλα η : [Στ'ν Κασόλα > Σ' Γκασόλα] Μέρος υψηλόσταθμο νότια της πηγής «Καρκάννη». Ερμηνεύεται ως «Καλυβάκι», εκ του Λατ. *casula* (= καλύβι, οικίσκος, καλά-τάφος). Κάποια μικρή και χαρακτηριστική καλύβα θα ήταν εδώ και γι' αυτό ονομάσαν έτσι το μέρος. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44].

Καστάνιαν(η) η : [Στ'ν Καστάνιαν' > Σ' Γκαστάνιαν'] Το παλιό όνομα του χωριού, που τώρα μετονομάστηκε σε Καστανέα [16]. Εξήγηση του ονόματος δίδεται, με αριθ. 16, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Καστρί το : Λόφος που ομοιάζει οχυρός. Αποδίδεται ως «Μικρό φρούριο», από το Λατ. *castrum* (= έρυμα, φρούριο). Όρα «Κάστρο» στο Κεράσοβο [17], Βούρμπιανη [2], καθώς και ομοιόσημα «Πετεινόκαστρο», «Καστέλι» στον Ίσβορο [13].

Κέδ(α)ρος ο : [Στουν Κέδ(α)ρου > Στου Γκέδ(α)ρου] Θέση Β του χωριού και γειτονική με την τοποθεσία «Αραδιά». Είναι μεγεθ. της λέξης «κέδρος» (= ο θάμνος *γιουνίπερος ο οξύκεδρος* και *γιουνίπερος ο κοινός*, αρχ. Ελλ. «άρκευ-

θος», κοινώς «αδρίτσι»). Κάποιος υπερμεγέθης κέδρος ήταν το τοπόσημο της περιοχής και γι' αυτό ονομάστηκε έτσι.

Κερασιά η : Περιοχή πάνω από τον οικισμό «Μεσαριά», η οποία είχε αρκετές κερασιές.

Κεχαγιάδ(ι)κα τα : Υποπεριοχή της τοπθεσία «Έλια» με αρκετούς αγρούς. Όπως φανερώνει η κατάληξη «-άδικα» είναι κτητορωνυμία. Γένος με επώνυμο *Κεχαγιάς* υπήρχε στο χωριό και θα είχε εδώ κτήματά του. Η λέξη προέρχεται από το νέο Ελλ. «κεχαγιάς» (= οικονόμος αρχοντικού - τοπάρχης) < Τουρκ. *kahya* (= προϊστάμενος).

Κήποι οι | Κηπάρια τα : [Σ' Κήπ'ς | Στα Κ'πάρια] Η θέση «Σκήπ'ς» πλησίον του οικισμού όπου υπάρχουν πολλοί κήποι, εξού και η ονομασία.

Κλειδί το : Ο ευρύτερος ποτάμιος χώρος της θέσης όπου ο Γοργοπόταμος (Βουρμπιανίτικο ποτάμι) εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό. Ομοίως ονομάζεται η θέση στη Σέλτση [41] και Πυρσόγιαννη [39].

Κοκκινόης ο | Κοκκινόη η : [Στ'ν Κοκκινόη > Σ' Γκοκκινόη] Μάλλον η περιοχή έχει ερυθρό πηλώδες χώμα και ονομάστηκε έτσι, από το Ελλ. «κόκκινο» (= ερυθρό). Ιδέ και «Κοκκινός» στη Σέλτση [41].

Κομμάτια τα : Πολλά μικρά τεμάχια κήπων διαφόρων ιδιοκτητών στα Δ του χωριού. Ιδέ και «Κομματσιούλια» στο Λεσκάτσι [22], Κεράσοβο [17].

Κοντογιάνν(η)ς ο : Χαμηλόσταθη θέση, λίγο υψηλότερα από τον «Νερόμυλο» του Σαραντάπορου. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Κοντογιάννης*.

Κόντζμα το | Κόντζμα το : Σημαίνει «Εικόνισμα», γιατί στη τοποθεσία αυτή, παρά τη θέση «Μπέρτη», υπάρχει μικρό εικόνισμα. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σε όλα τα Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39], Κάντσικο [15] και αλλού.

Κοστανίκος ο | Γκοστανίκος ο : [Στουν Κοστανίκου > Στου Γκοστανίκου | Λάκκος Κοστανίκος/Γκοστανίκος] Πρόκειται για το μεγάλο ρέμα που ρέει σε ΒΔ κατεύθυνση και συγκεντρώνει όλα τα νερά της λεκάνης απορροής του χωριού. Πρέπει κάποτε η κοιλάδα του να ήταν κατάφυτη από καστανιές, οι οποίες τώρα, για άγνωστο σε μας λόγο, δεν υπάρχουν. Αποδίδεται ως «Καστάνινος», από το παλ. Σλ. *kostanikj* (= καστάνινος, της καστανιάς) < παλ. Σλ. *kostanj* (= καστανέα, κάστανο, Σερβ. *kostanj*) < Ελλ. «καστανέα». Την ύπαρξη δένδρων καστανιάς μαρτυρεί και το παλιό όνομα Καστάνιανη [16] του χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27].

Κουμπλιές οι : Απόμακρη τοποθεσία, σχεδόν στα όρια της κοινοτικής έκτασης, σε ΝΑ κατεύθυνση σε σχέση με το χωριό. Κάποια μεγάλη και σημαδιακή κορομηλιά ήταν εδώ, από την οποία πήρε και το όνομα ο τόπος. Αποδίδεται ως

«Κορομηλιές», από το τοπικό «κουμπλιά» (= κορομηλιά, Αλβ. kumbulë).

Κουτσουπιά η : Τόπος ευρισκόμενος εν επαφή με το ποτάμι σε ΝΔ κατεύθυνση από το χωριό. Πρόκειται για φυτωνυμία, εκ του τοπικού «κουτσουπιά» (= το χαμηλό δένδρο *κερκίς η κερατονοειδής* και *κερκίς η κοινή*), το οποίο έχει χέδρωπες και καλό για ξυλοτεχνήματα ξύλο, λέξη προερχόμενη από το νέο Ελλ. «κουτσουμπός/κουτσουπός» (= ακόρυφος, κολοβός).

Κούτσουρα τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία Α του χωριού, προς το βουνό «Γύφτισσα», γεμάτη κατακείμενα πεύκα (κοινώς *κούτσουρα*), από όπου πήρε και το όνομά της. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22].

Κρυόνερο το : [Στου Κρυόνερου] Είναι μια θέση Α και υψηλότερα του οικισμού «Γκάλινα», όπου υπάρχει μεγάλη πηγή με πολύ κρύο νερό, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σταρίτσιανη [42], «Κρυόβρυσες» στη Βούρμπιανη [2] και «Κρυοπήγαδο» στο Κάντσικο [15].

Κ(ω)λάμπουρδα τα : [Στα Κ'λάμπουρδα] Είναι φυτωνυμία. Εδώ φύονταν «κωλάμπουρδα», δηλ. το τοπικό φυτό «κωλοπούρδι/πόπορδο» (= μύκητας που έχει ασκούς γεμάτους σκόνη/καπνό, χρήσιμη ως αιμοστατικό στην επούλωση πληγών) < αρχ. Ελλ. «πέρδομαι» (= κλάνω), επειδή οι ασκοί σκάζουν ηχηρώς. Ιδέομοιόσημο «Ντιμπ(λ)όπορδο» στη Σέλτσι [41].

Λάκκος της Μαλνίτσας ο : Το ρέμα αυτό κείται Β του χωριού και χύνεται στον Σαραντάπορο λίγο πιο κάτω από τη θέση «Νερόμυλος». Λέγεται έτσι γιατί ξεκινάει την κύρια ροή του από την υψηλόσταθμη θέση «Μαλνίτσα», όπου υπήρχε παλιά ομώνυμη μικροσυνοικία.

Λάκκος της Μεσαριάς ο : Είναι το ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που ξεκινάει από την πηγή «Καρκάννη», ρέει προς τα κάτω χωρίζοντας τις συνοικίες «Μεσαριά» και «Ράχη» και πορεύεται προς το ποτάμι, όπου εκβάλλει σχεδόν στο ίδιο μέρος με το ρέμα «Ντρουμάκος».

Λακκούλια τα : Το μέρος διαρέεται από πολλά μικρά ρέματα. Η ονομασία είναι υποκορ. του τοπικού «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος).

Λεσ(ι)νίτσα η | Λισ(ι)νίτσα η : Η ονομασία παραπέμπει στα παλ. Σλ. *ljesjnj* (= αλσώδης) και *ljesina* (= δένδρα) < παλ. Σλ. *ljesj* (= άλσος, δασάκι, Βουλγ. *les*) + Σλ. κατάληξη *-ica*, οπότε αποδίδεται ως «Άλσωμα | Συστάδα δένδρων». Συναφές το παλ. Σλ. *ljesnikj/lisnikj* (= στυράκινος – λεπτοκαρένιος, φουντουκένιος) και το Αλβ. *lis-i* (= δρυς, βαλανιδιά). Σχετικό και το όνομα του χωριού «Λεσινίτσα» Ιωαννίνων. Όρα και «Λέσιντσα/Λέσνιτσα» στη Μόλιστα [27].

Λιβιάδ(ι) το : Χαμηλόσταθμη θέση Β από το «Λάκκο της Μαλνίτσας», που είναι λιβάδι κατάλληλο για βοσκή αιγοπροβάτων.

Λίπονο το : [Στο Λίπονο] Είναι τοποθεσία με αγρούς στα Ν του χωριού, σχεδόν στα σύνορα της κοινοτικής έκτασης. Εδώ αφθονεί το φυτό «φλαμουριά» (= φιλύρα, τιλία, τοπικά «φιλιουριά/φέλιουρας»). Ερμηνεύεται ως «Φιλυριώνας | Τόπος με τιλίες», από το επιχώριο «λίπα» (= φιλύρα, τιλία, παλ. Σλ. lipa) < Λατ. liber/luber (= φιλύρα, φλοιός φιλύρας, παλ. Σλ. lur/lub).

Λουκάς ο : Χαμηλή τοποθεσία κοντά στο «Λάκκο της Μαλνίτσας» ΒΔ του χωριού. Είναι κτητορωνυμία και δείχνει ότι ανήκε σε κάποιον ονόματι Λουκάς.

Μαλνίτσα η : [Στ' Μαλνίτσα] Θέση που κείται Β του χωριού, από όπου πορίζεται τη βασική δίαιτα νερού το ομώνυμο ρέμα, δηλ. ο «Λάκκος τ'ς Μαλνίτσας». Κατά τα λεγόμενα των εντοπίων, εδώ υπήρχε παλιά μικρός οικισμός, οι κάτοικοι του οποίου μετοίκησαν υστερότερα στο σημερινό χωριό. Αυτήν την μικροσυνοικία την έλεγαν «Μαλνίτσα», δηλ. «Μικρούλα», από το Σερβ. μάινο (= μικρό, βραχύ, ολίγο) και Βουλγ. μάιικ (= μικρός, παλ. Σλ. mijeljkj) < παλ. Σλ. maij (= μικρός, παύρος, ολίγος, βραχύς) + Σλ. τέρμα -ica.

Μαντρί το : Στην τοποθεσία τούτη, που κείται υψηλά πάνω από το χωριό προς το βουνό «Γύφτισσα» και είναι χλοερός λειμώνας, κάθε καλοκαίρι έστηναν μαντρί, δηλ. «στρούγκα» όπως τη λένε οι επιχώριοι.

Μάραντο το : [Στο Μάραντο/Μαράντο] Περιοχή υψηλόσταθμη και δασωμένη. Και στον Ίσβορο [13] απαντάται «Μάραντος | Αμάραντος», ως δεύτερο όνομα του εκεί υπάρχοντος βουνού «Καμενίκος», επειδή σ' αυτό φυτρώνει το γνωστό φυτό «αμάραντος» (= αρχ. Ελλ. «αείζων», Λατ. sempervivo).

Μελίσσια τα : Μέρος στα Δ του χωριού όπου εύρισκαν σμήνη μελισσών στις κουφάλες των δένδρων.

Μελισσομάντ(ι) το : Φαίνεται πως σε τούτη τη θέση κάποιος μελισσοουργός τοποθέτησε πολλές μαζί κυψέλες μελισσών, τις οποίες περιέφρασε, εν είδει μαντρίου, για προστασία από αρκούδες.

Μεσαριά η : [Στ' Μεσαριά/Μισαριά] Είναι και σημαίνει τη μεσαία και μεγαλύτερη γειτονιά του χωριού, η οποία κείται ανάμεσα στο «Λάκκο της Μεσαριάς» και στο ρέμα «Ντρουμάκος», καθώς και μεταξύ των δύο άλλων συνοικισμών του χωριού που ονομάζονται «Γκάλινα» και «Ράχη». Ομοίως «Μεσαριά» λέγεται, για παρόμοιο λόγο, και ο μεσαίος οικισμός της Μόλιστας [27].

Μουσιάδ(ι)κα τα : Μέρος που κείται Ν του χωριού λίγο ψηλότερα από τη θέση «Έλια». Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κτητορικής κατάληξης «-άδικα». Το υπαρκτό γένος Μούσιος είχε εδώ τα χωράφια του. Το επώνυμο αυτό απαντάται και στην Μπλήζιανη [28].

Μπάντ(ι)να η : [Στ'ν Πάντ'να > Στ' Μπάντ'να] Περιοχή χαμηλόσταθμη, παρά τον

ποταμό Σαραντάπορο, ΝΔ του χωριού, με αναβλύζοντα νερά και ασταθές έδαφος, λόγω καταπτώσεων/κατολισθήσεων, όπως και στην γειτονική θέση «Ντέρτη». Ερμηνεύεται ως «Κατάπτωση | Υδατόπτωση», από τα παλ. Σλ. *radina* (= υδατόπτωση, Βουλγ./Σερβ. *rad*), *radanije/radenije* (= πτώση, κατάπτωση), *radati* (= πέφτω, πίπτω, Βουλγ. *radam*) > Σερβ. *rad* (= πτώση, ανάβρυση). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

Μπολιάνα η | Μπουλιάνα η : [Στ'ν Πολιάνα > Στ' Μπολιάνα/Μπουλιάνα] Είναι εκτεταμένη περιοχή Ν του χωριού, με ομώνυμη κορυφή (1.276 μ) και πολλά ομαλά ξέφωτα, εκτεινόμενη και πίσω από το βουνό στο μέρος του χωριού Μόλιστα [27]. Σημαίνει «Ομαλό Ξέφωτο», από το παλ. Σλ. *roljana/rolje* (= πεδίο, πεδιάδα, κάμπος) > Σερβ./Βουλγ. *roljana* (= ομαλό ξέφωτο σε δάσος, Ρουμ. *roiaņa*). Η τοπωνυμία υπάρχει και στην Πυρσόγιαννη [39]. Ιδέ και «Νταλιόπολη» στη Σταρίτσιανη [42].

Μπόμπολ(η) η : [Στου Μπόμπολου > Στ' Μπόμπολ' > η Μπόμπολ'] Το μέρος κείται χαμηλότερα από τη συνοικία «Γκάλινα» και σε επαφή με το ρέμα «Ντρουμάκος». Δείχνει και είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο ή παρωνύμιο *Μπόμπολος*, τελείως άγνωστος τώρα, που θα είχε εδώ κτήματα.

Στην επιχώρια γλώσσα «μπομπόλια» (= κόκκοι δημητριακών, κυρίως αραβοσίτου, που βρασμένοι και ζαχαρωμένοι προσφέρονται στις γιορτές) και Σερβ. *bubulja* (= σαρκώδης καρπός ή κόκκος), Ρουμ. *bobul* (= κόκκος, σπυρί), όλα εκ του Βενετ. *boba* (= σφαιροειδές βλήμα, όλμος). Εξ αυτού δεν δύναται να προκύψει πειστική ερμηνεία.

Μπούρτζουλ(η) η : [Στ' Μπούρτζουλ' > η Μπούρτζουλ'] Περιοχή υποκείμενη της θέσης «Ροσινιάδες» με νοτισμένο έδαφος και μεγάλη πηγή νερού. Δείχνει και είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο ή παρωνύμιο *Μπούρτζουλος*, παντελώς άγνωστος τώρα, ο οποίος θα είχε χωράφια εδώ.

Επειδή είναι υγρότοπος, πιθανώς να σημαίνει «Νερόβρεχτη | Κάθυγρη», απλολογία του σωστού «Μπουτζούρτζουλη > Μπούρτζουλη», από το τοπικό «μπου» (= νερό, αρχ. Ελλ. «βρυν», Λατ. *bua*) + τοπικό «τζουρτζούλ(ι)» (= μούσκεμα, διάβροχα) < Αλβ. *xirxull* (= μουσκίδι) και *qull* (= μουσκεύω, καταβρέχω).

Νερόμυλος ο | Μύλος ο : [Στου Νηρόμ'λου | Στου Μύλου] Ο μεγάλος υδρόμυλος του χωριού, στην αριστερή όχθη του Σαραντάπορου ποταμού.

Ντέρτ(η) η : [Στ'ν Τέρτ' > Σ' Ντέρτ'] Είναι το μέρος εκείνο όπου τώρα υπάρχει η μεγάλη κατολίσθηση της ασφαλτοστρωμένης εθνικής οδού, ΝΔ του χωριού. Η τοποθεσία εκτείνεται και στο χώρο της Μόλιστας [27]. Εδώ ο ποταμός Σαραντάπορος στενεύει και παλιά υπήρχε κρεμαστή ξύλινη γέφυρα, η γνωστή «Γέφυρα Ντέρτη». Όλη η έκταση είναι ρηγματωμένη και κατολισθαίνουσα, που έρπει προς το ποτάμι, όπως ακριβώς και η γειτονική «Μπάντ(ι)να». Αυτό το χαρα-

κτηριστικό ονομάτισε τον τόπο. Ερμηνεύεται ως «Κατολίσθηση | Μετατόπιση», από το θέμα *tjrt-/tert-* του Βουλγ. *tjrtja* (= ξαμολιέμαι, ξεχύνομαι, δρομαίως φεύγω) < παλ. Σλ. *tjerjati* (= σεύω, εκδιώκω) > Σερβ. *terati* (= διώχνω, εκδιώκω – εξωθώ, σπρώχνω - μετατοπίζω - ελαύνω).

Εκ του Αλβ. *derdhë-a* (= χύση, χύσιμο), εννοείται υγρών, θα μπορούσε να προκύψει παρόμοια ερμηνεία, αν ληφθεί μεταφορικώς, δηλ. ότι χύνεται το έδαφος, όπως π.χ. στην τοπωνυμία «Παλιχύματα» στη Μόλιστα [27].

Από το τοπικό «ντέρτι» (= στενοχώρια) και το Σερβ. *dert* (= μέριμνα, φροντίδα, μέλημα) < Τουρκ. *dert* (= δεινοπάθημα, ταλαιπωρία, παράπονο, σκοτούρα, θλίψη), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Ντισνίτσα η | Ντισλίτσα η : Θέση επικλινέστατη στα ΝΔ του χωριού, υπερκείμενη της θέσης «Ντέρτη». Αποδίδεται ως «Ασθμαίνουσα | Αγκομαχούσα», λόγω της ανηφοριάς που είχε το διερχόμενο από εδώ μονοπάτι που ένωνε το χωριό με την «Γέφυρα Ντέρτη», από το θέμα *disjñ-* του παλ. Σλ. *disjñj* (= ασθμαίνων, πνευστιών, αγκομαχών, φουσαλέος), *disjanije* (= αναπνοή, πνοή) > Σερβ. *disati* (= αναπνέω) + Σλ. κατάληξη *-ica*. Ιδέ και «Ντίσινο» στο Κεράσοβο [17].

Ντούρος ο : [Στ' Ντούρου] Το μέρος είναι υδατοβριθές και υπήρχε εκεί «βυρός/ βουρός» (= λάκκος/δεξαμενή συγκέντρωσης νερού για άδρευση), γι' αυτό δεν είναι δυνατόν να ερμηνευτεί ως «Σκληρός», από το Λατ. *durus* (= σκληρός, στερεός). Από το ίδιο θέμα, αποδίδεται ως κτητορωνυμία, αναφερόμενη σε κάποιον με επώνυμο ή παρωνύμιο *Ντούρος*, παντελώς άγνωστος τώρα, που θα είχε εκεί κήπους. Ιδέ ομοιόσημο «Ντουραλή» στο Κεράσοβο [17].

Ντρουμάκος ο : [Στο Ντρουμάκο > Στο Ντουρμάκο] Είναι το βαθύ ρέμα που χωρίζει τις συνοικίες «Γκάλινα» και «Μεσαριά», το οποίο λίγο χαμηλότερα ενώνεται με το ρέμα «Κοστανικός/Γκοστανικός». Η κατάληξη παραπέμπει σε ελληνικό θέμα. Από τα αρχ. Ελλ. «δρόμος» (= τρέξιμο, το τρέχειν, Λατ. *dromos*, Ρομ./Βλαχ. *drum*) και «δρομαίως» (= τρεχάτα, γοργά), αποδίδεται ως «Τρεχάτος | Γοργός | Ταχύς», όπως και είναι στη ροή του, λόγω έντονης κλίσης.

Ορασια η : [Στ'ν Όρασια > Σ' Νόρασια] Τοποθεσία μεσόσταθμη Β από το «Λάκκο της Μαλνίτσας» με απέραντη θέα προς την κοιλάδα του ποταμού Σαραντάπορου. Σημαίνει «Πανόραμα | Θέαση», από το Ελλ. «όραση» (= το βλέπειν).

Ορασιούλα η : [Στ'ν Ορασιούλα > Σ' Νορασιούλα] Είναι μια περιοχή που κείται απέναντι από τη θέση «Όρασια» και χωρίζεται από αυτήν από το «Λάκκο της Μαλνίτσας». Και από εδώ η θέαση προς το ποτάμι είναι απεριόριστη, γι' αυτό η ονομασία είναι υποκορ. της «Όρασια».

Παλιόστρουγγα η : Μέρος Β του χωριού, στο οποίο άλλοτε τακτικά λειτουργούσε στάνη. Στην τοπική γλώσσα «στρούγγα/στρούγκα» (= ξυλόπηκτο από χάρακες

και κλάδους κυκλικό μαντρί, αρμεγώνας αιγοπροβάτων, στο οποίο λειτουργεί και τυροκομείο, Αλβ. *strunga*, Βουλγ. *stjrga*, Βλαχ. *strunga*) < μων Ελλ. «στρούγκα» (= στάνη αιγοπροβάτων) < Λατ. *stringo* (= σφίγγω, στράγγω - δρέπω, μαζεύω - συνεκδοχικά αρμέγω, αμέλω).

Παντσοί οι : [Στ'ς Παντσούς] Είναι μια απάνεμη περιοχή σε μικρή σχετικά απόσταση από το χωριό και σε ΝΔ κατεύθυνση. Εξηγείται ως «Λεκάνες | Δεξαμενές | Γούβες», από τα παλ. Σλ. *rapica/rapicije* (= λεκάνη, πατάνη - δεξαμενή) > Σερβ. *rapica* (= ξύλινο πινάκιο), αν εκεί υπήρχαν κάποτε τέτοιες, (βούρες/βυρούς, τις λένε αλλού), όπου μάζευαν νερό για πότισμα των παρακείμενων χωραφιών.

Παπαγιάνν(η)ς ο : [Στ' Παπαγιάνν'] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Ντέρτ(η)» όπου θα είχε κτήμα κάποιος Παπαγιάννης.

Παπαλαέν(η) η : [Στ'ν Παπαλαέν' > Σ' Μπαπαλαέν'] Πρόκειται για απόμακρη περιοχή Ν του χωριού, σε μεγάλο υψόμετρο και με αρκετά ξέφωτα, η οποία εκτείνεται και πέραν των κοινοτικών ορίων, στο χώρο της Μόλιτσας [27]. Αποδίδεται ως «Καψάλα», από το λαϊκό νέο Ελλ. «πάπαλα» (= αποκαΐδια) < παλ. Σλ. *poraljenije* (= έμπρηση, πυρκαϊά) < παλ. Σλ. *paliti* (= φλέγω, καίω), με αφομοίωση του Ο σε Α, όπως και στην τοπωνυμία «Παπασίμ(η)» στο Κάντσικο [15]. Ιδέ ομοιόσημο «Καψάλια» στο Κάντσικο [15] και «Πάλεσι» στο Πληκάτι [37]. Η φωνητική ερμηνεία «Στου παπά / παπνη» δεν αποδίδει τίποτε, ούτε και σώζεται στο χωριό κάποιος σχετικός μύθος, ενώ είναι ανύπαρκτο το όνομα Λαένης.

Πέστ(η) η : [Στ'ν Πέστ' | Σ' Πεστ' > Σ' Μπέστ' | Σ' Βεστ'] Θέση απόκρημνη κοντά στο ποτάμι με πολλά εδάφη και ξεκόμματα. Στην τοπική γλώσσα «πέστ(η)» (= γκρεμός), εκ του Ελλ. «σπίτω/πέφτω/έπεσα», και αυτό ίσως σημαίνει η ονομασία. Άλλη ισόκυρη ερμηνεία είναι «Σπηλιά», από το παλ. Σλ. *reštj/rešterj* (= σπέος, σπήλαιο, βουμ. *reštera*), εφόσον εκεί υπάρχει κάποιο μικρό σπήλαιο. Ιδέ και «Πεσπέρη» στη Βούρμπιανη [2].

Πλαϊνή η : [Στ'ν Πλαϊνή > Σ' Μπλαϊνή] Εκτεταμένη πλαγιά ΝΑ του χωριού, σε μεγάλο υψόμετρο, κοντινή στην κορυφή «Γύφτ(ι)σσα». Η ονομασία σημαίνει «Πλάγια | Πλαγινή».

Πλαϊνόπολ(η) η | Πλα(ν)ινόπολ(η) η : Είναι ένα υψηλόσταθμο ίσωμα. Αποδίδεται είτε ως «Πλαϊνό πεδίο», είτε ως «Ορεινό πεδίο», από το Σλ. *planina* (= όρος, βουνό - δάσος) + παλ. Σλ. *polje/poljana* (= πεδίο, κάμπος). Η πρώτη ερμηνεία υστερεί, λόγω μίξης αλλοεθνών λέξεων. Ιδέ «Μπολιάνα», και «Νταλιόπολη» στη Σταρίτσιανη [42].

Πλακαριά η : Εδώ υπάρχουν μεγάλοι πλακοειδείς σχιστόλιθοι χρήσιμοι στην επικάλυψη στεγών και την επίστρωση αυλών ή αλωνιών, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι από τους χωριανούς.

Πλάσ(η) η : [Στ'ν Πλάσ'/Plas > Σ' Μπλάσ'/Blas] Χαμηλόσταθμη και σχετικά ομαλή πλαγιά στα ΒΔ του χωριού, στα αριστερά της εκβολής του ρέματος «Κοστανίκος/ Γκοστανίκος» στον Σαραντάπορο ποταμό, με αρκετά χωράφια άλλοτε. Από εδώ διερχόταν η κατά μήκος του ποταμού κύρια οδός επικοινωνίας. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Γιοφύρια». Εγγύτερα γραμματικά είναι το θέμα ρλαζτου παλ. Σλ. *plazati* (= φοβίζω, τρομάζω, πτώ, σκιάζομαι, πτύρομαι, Βουλγ. *plaza*, Σερβ. *plazati*). Εξ αυτού θα αποδιδόταν ως «Φοβερή | Τρομερή». Πιθανώς, θα ήταν λημέρι ληστών που λυμαίνονταν το πέρασμα του Σαραντάπορου ποταμού.

Από το Αλβ. *plasz-e* (= σχισμή, ρωγμή, Αλβ. *zarë-a*) θα προέκυπτε λογική ερμηνεία, αν η θέση είχε γεωλογικά ρήγματα, κατά το ομοίσημο «Κρυτσιάρ(η)/ Γκρυτσιάρ(η)» στο Κάντσικο [15]. Φωνητικά, όμως, υστερεί, επειδή απουσιάζει στην εκφορά το δασύφωνο ζ.

Πουρί το : Εδώ, στα Ν του χωριού, υπάρχει πέτρωμα μαλακό, το οποίο οι επιχώριοι ονομάζουν «πουρί» (= πωρόλιθος, Λατ. *tofus*) < αρχ. Ελλ. «πώρος». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Ράβ(ι)ν(η) η : [Στ' Ράβν'] Επίπεδη σχετικά έκταση με αμπέλια, μεσαίας στάθμης, ΝΔ του χωριού. Εξηγείται ως «Επίπεδη | Ομαλή», από το παλ. Σλ. *ranjna* (= πεδινή, ομαλή, ίσια, επίπεδη, Σερβ./Βουλγ. *ranja*) > Σερβ. *ranjina* (= επίπεδη επιφάνεια). Ιδέ ομοίσημη «Μιτσιουράβνιανη» στην Πυρσόγιαννη [39].

Ράχ(η) η : [Στ' Ράχ'] Είναι η Ν συνοικία του χωριού. Κείται πάνω σε μια υψηλή ράχη από όπου υπάρχει εξαιρετική θέα του υπόλοιπου χωριού και του όλου χώρου. Εξ αυτού του λόγου πήρε και την ονομασία της. Ιδέ ομώνυμη συνοικία «Ράχη» στη Στράτσιανη [43] και Ίσβορο [13].

Ράχ(η) του Μάζ(η) η : [Στ' Ράχ' τ' Μάζ'] Ράχη στα Β του χωριού σχετιζόμενη με κάποιον με επώνυμο *Μάζης*, άγνωστο πλέον στο χωριό.

Ρίζος Μπέζας ο : [Στ' Ρίζου Μπέζα] Εδώ ο βλαχοποιημένος που ονομαζόταν *Ρίζος Μπέζας* έβοσκε στα καταπράσινα λιβάδια τα κοπάδια του. Επί πολλά έτη μίσθωνε την έκταση από την κοινοτική αρχή και έτσι ταυτίστηκε το όνομά του με τη θέση. Ιδέ ομοίσημη «Μπεζούλ(ι)κα» στη Βούρμπιανη [2].

Ροίδ(η) η : Θέση κατάφυτη με βελανιδιές σε μεγάλο υψόμετρο, στα όρια με το γειτονικό χωριό Μπλήζιανη [28] στο οποίο κατά το πλείστον ανήκει. Δείχνει και είναι φυτωνυμία. Σε κάποια μεγάλη αγριοτριανταφυλλιά, που θα ήταν κάποτε εδώ, οφείλεται το όνομα. Αποδίδεται ως «Ροδωνιά», από το αρχ. Ελλ. «ροδή» (= τριανταφυλλιά, Λατ. *rosa*). Όρα ομοίσημη «Τρανταφλιά» στο Κάντσικο [15], καθώς και «Ροδίμι» στο Λεσκάτσι [22].

Ρόμπουλο το : Υψηλόσταθμη θέση Α του χωριού, πευκόφυτη. Είναι φυτωνυμία,

από το τοπικό «ρόμπουλο» (= είδος πεύκου, η *πεύκη η λευκόδερμος*, Αλβ. *rrobull-i*) < Λατ. *tubellus* (= ερυθρός), λόγω της πολλής ρητίνης που έχει. Θα ξεχώριζε κάποιο μεγάλο τέτοιο πεύκο, εξού και η ονομασία.

Ροσ(ι)νιάδες οι : [Στ'ς Ροσ'νιάδες] Έκταση στα ΝΔ του χωριού, κάθυγρη με πολλές αναβρύσεις νερού και ως εκ τούτου χλοερότατος λειμώνας, όπου υπάρχουν καλλιέργειες, κήποι και αμπέλια. Αποδίδεται ως «Δροσιές», με την έννοια του χλοερού τόπου, από το Ελλ. «δροσός» (= δροσιά, ρανίς, ψεκάς, Λατ. *ros*, παλ. Σλ. *rosa*, Βουλγ. *rosá*) > «δροσινός» (= δροσερός, νοτισμένος, τρυφερός, παλ. Σλ. *rosjnj*), όπως ακριβώς από το αρχ. Ελλ. «λιβάς» (= σταλαγμός, σταγόνα, ροή) προέκυψε το «λιβάδιον» (= κάθυγρος τόπος). Ιδέ και «Ρουσίδα» στη Βούρμπιανη [2].

Ρόσ(ι)ν(η) η : [Στ' Ρόσ'ν'] Άλλη χλοερότατη θέση με αναβλύσεις νερού. Αποδίδεται ως «Δροσινή», όπως ακριβώς και οι «Ροσ(ι)νιάδες».

Ρ(ου)μάν(ι) το : [Στου Ρ'μάν'] Πυκνοδασωμένη περιοχή υψηλότερα και ΝΑ του χωριού, προς το βουνό «Γύφτισσα». Το αδιαπέραστο δάσος ονομάτισε τον τόπο, οπότε ερμηνεύεται ως «Λασιώνας | Πυκνό δάσος», από το επιχώριο «ρ(ου)μάνι» (= πυκνό δάσος, λασιώνας) < Τουρκ. *orman* (= δάσος). Όρα και «Μαυρορούμανο» στη Βούρμπιανη [2].

Σαϊν_ράχ(η) η : [Στ' Σαϊν' ράχ'] Σε τούτο το πολύ επικλινές μέρος, που κείται ΝΔ του χωριού και σε χαμηλή στάθμη, συχνά αιωρούνται αρπακτικά πτηνά και αυτό έδωσε το όνομα στον τόπο. Αποδίδεται ως «Γερακορράχη», από το τοπικό «σαϊνι» (= είδος ευκίτη του γερακιού) < Τουρκ. *sahin* (= είδος γερακιού).

Σέμτ(η) η : Άλλη δεύτερη ονομασία της τοποθεσίας «Πλάσ'/Μπλάσ'», απ' όπου περνούσε η κατά μήκος του Σαρανταπόρου κύρια οδός επικοινωνίας. Αποδίδεται ως «Οδός | Δρόμος | Μονοπάτι», από το Λατ. *semita* (= στενή οδός, μονοπάτι, οδός). Σχετικό το τοπικό «σέμ(ι)/σέμπ(ι)» (= στενή λωρίδα ανάμεσα σε χωράφια, ανήκουσα εξ ημισείας σ' αυτά, που χρησιμεύει ως πέρασμα). Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Γιοφύρια».

Σέργ'ς οι : [Στους Έργους > Στ'ς Έργ'ς > Στ' Σέργ'ς > οι Σέργ'ς] Τοποθεσία στα Δ και σχετικά σιμά στο χωριό, με αμπέλια και σιταροχώρα. Εδώ είναι τώρα κτισμένο το εξωκλήσι «Άι Παντελεήμονας». Αποδίδεται ως «Λωρίδες αγρού», από το τοπικό «έργος» (= στενόμακρη λωρίδα αγρού που σκάπτουν ή θερίζουν οι αγρότες). Ιδέ ανάλογο λεκτικό πάθημα στην τοπωνυμία «Σκήπ'ς». Όρα ομοιόσημα «Λουριά» στην Πυρσόγιαννη [39] και Βούρμπιανη [2].

Σιάδια τα : Ομαλή περιοχή και καλό λιβάδι προβάτων στα Ν του χωριού. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, προκύπτουσα από το Ελλ. «ίσος/ίσιος».

Σιαπουτέτσ(ι) το : Περιοχή κειμένη Ν του συνοικισμού «Ράχη». Εδώ αναβλύζουν

πολλά νερά και υπήρχε παλιότερα κάρναλη/ποτίστρα. Στην τοπική γλώσσα «σιαποτούρα» (= πολύ νερό που πέφτει σε ποτιστική κάρναλη ή λάκκο) < Ελλ. «διαποτίζω» > Σλ. *xorot* (= τάφρος με νερό - ύδατα) και Βλαχ. *xorutu* (= κρουρός, βρύση). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο και απαντάται στα Μαστοροχώρια με διάφορες παραλλαγές, π.χ. «Σιαπουτό» και «Σιαπουτίκο» στο Κάντσικο [15], «Σιέπιτο» στη Σέλτση [41].

Σίνιο το : [Στο Σίνιο] Μέρος κείμενο υψηλότερα από τους γκρεμούς της θέσης «Πέστη». Μάλλον το έδαφός του έχει έντονη μαυριδερή χρώση, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι, δηλ. «Μαύρο | Σκοτεινό», από το παλ. Σλ. *sinj* (= πελιδνός, μέλας, αμαυρός, Σερβ. *sinj*, Βουλγ. *sino*) > Σερβ. *sinjan* (= υπόφαιος) < ίσως από τους «Σίνες» (= Κινέζοι), οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τη μαύρη μελάνη (την λεγόμενη *σινική*) στα μελανόχρωμα ποικίλματα των αγγείων πορσελάνης (τα ονομαζόμενα *κινέζικα*) στα οποία εξειδικεύονταν. Όρα ομοιόσημη «Σκούρλια», καθώς και «Μελανίτσα» στο Κεράσοβο [17].

Σκάλα η | Σκάλες οι : Απότομος ανήφορος με γκρεμούς και ελικοειδή ατραπό υψηλότερα από τον ποταμό Σαραντάπορο, στα όρια με το χωριό Μπλήζιανη [28], καθώς και παρόμοια τοποθεσία πάνω από τη θέση «Ντέρτη». Έτσι λένε οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. *skalá* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Είναι σύνηθες τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Σκήπ'ς η : [Στους Κήπους > Στ'ς Κήπ'ς > Στ' Σκήπ'ς > η Σκήπ'ς] Η θέση «Κήποι/Κηπάρια» κοντά στο χωριό. Όρα ίδιο λεκτικό μετασχηματισμό στην τοπωνυμία «Σέργ'ς».

Σκούρλια η : [Στ' Σκούρλια] Τοποθεσία μεσόσταθμη, σχεδόν στα όρια με το γειτονικό χωριό Μπλήζιανη [28]. Θρυλείται ότι υπήρχε εδώ μικροοικισμός, που συγχώρευτηκε με το σημερινό χωριό. Η μαυριδερή όψη του εδαφικού υλικού που εμφανίζει σκουρίλα είναι το αίτιο της ονομασίας. Αποδίδεται ως «Σκοτεινή | Κελαινή», από το νέο Ελλ. «σκουρίλα» και «σκούρα» < Λατ. *obscurulla/obscura* (= αμαυρή, κελαινή, σκοτεινή). Ιδέ ομοιόσημο «Σίνιο».

Σούκαλ(η) η : [Στ' Σούκαλ'] Είναι τοποθεσία υψηλόσταθμη που κείται Β της συνοικίας «Γκάλινα» και πάνω από τη θέση «Τούμπα». Η προσπέλαση γίνεται με πολύστροφο ανηφορικό μονοπάτι που έχει πολλούς επάλληλους ελιγμούς (*κλώσματα*, στην τοπική γλώσσα). Εξ αυτού ονοματίστηκε η θέση με την έννοια «Στροφή | Έλιξη», από το παλ. Σλ. *sukalj* (= στροφή, κλώσμα) < παλ. Σλ. *sukati* (= συστρέφω, κλώθω).

Σουρβιές οι : [Στ'ς Σουρβιές] Είναι φυτωνυμία. Η τοποθεσία κείται ΝΔ του χωριού, σχεδόν στα όρια με την έκταση του χωριού Μόλιστα [27], στο οποίο και μερι-

κώς ανήκει. Η «σουρβιά» είναι το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος ο ήμερος*, αρχ. Ελλ. «*όα/οία*», Λατ. *sorbus*. Φαίνεται πως εδώ υπήρχαν παλιότερα πολλά τέτοια δένδρα. Είναι σύνηθες στα Μαστοροχώρια, π.χ. στην Πυρσόγιαννη [39], Μπλήζιανη [28], Βούρμπιανη [2].

Σουρτσ(ι)κό το : [Στο Σουρτσ'κό] Μέρος, ΝΔ του χωριού, όπου το έδαφος εμφανίζει είτε τεφρή, είτε σκωριώδη απόχρωση, όπως ακριβώς και στο γειτονικό «Σίνιο». Αποδίδεται ως «Βαθύτεφρο | Σκωριώδες», δηλ. ό,τι περίπου και η «Σκούρλια», από το παλ. Σλ. *surj* (= σταχτός, λευκόφαιος - ιώδης, σκωριώδης, μουντός) > Σερβ. *sur* (= βαθύτεφρος) + Σλ. επιθετική τοπωνυμική κατάληξη -*σκο/*-*ska*.

Στίκοβο το | Στύκοβο το : Η ράχη και η ευρύτερη έκταση της θέσης όπου είναι κτισμένο το εξωκλήσι του «Άι Λιά», στα Δ/ΝΔ του χωριού. Η κατάληξη προοιωνίζει σλάβικο θέμα.

Από το Βουλγ. *stik* (= λόγχη), συγγενές του Γερμ. *Stich/Stecken* (= σούβλισμα, κέντημα, σουβλιά, νυγμός), ερμηνεύεται ως «Μέρος με λόγχες», δηλ. κάτι παρόμοιο με το τοπωνύμιο «Μέτσοβο» στους Χιονιάδες [47]. Αυτό φανερώνει ότι άλλοτε, κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους, ήταν λημέρι ληστών ή στρατιωτική θέση φύλαξης.

Η δεύτερη γραφή ερμηνεύεται ως «Τόπος με ήχο | Ηχηρό μέρος», από το θέμα *stuk-* του ηχοποιήτου παλ. Σλ. *stukj/ztukj* (= ήχος, ψόφος, κρότος, θόρυβος) + Σλ. επιθετική κατάληξη -*ονο*, με τροπή του U σε Y.

Το παλ. Σλ. *stjtkati/istjkatj* (= συνυφαίνω, εξυφαίνω, Βουλγ. *stjtkaj*) δεν μπορεί να δώσει λογική ερμηνεία.

Τούμπα η : [Στην Τούμπα > Σ'ν Τούμπα > Σ' Ντούμπα] Περιοχή Β της συνοικίας «Γκάλινα», όπου είναι και το εξωκλήσι «Άι Χριστόφορος». Καθώς η ονομασία δείχνει υπήρχε εδώ εμφανής τύμβος, Λατ. *tumba*, δηλ. τάφος με υψηλό σωρό χώματος επάνω του, εν είδει μικρού γηλόφου. Ίσως το εξωκλήσι να σχετίζεται με αυτό. Τέτοιο εύρημα δεν υπάρχει, ούτε και μαρτυρείται τώρα, πιθανόν όμως να υπήρχε πάλαι ποτέ. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27] και Σέλτση [41].

Τσιάφ(η) η : [Σ' Τσιάφ'] Είναι πολύ ανήλια περιοχή ΝΔ του οικισμού «Ράχη», όπου η πάχνη αργεί να φύγει, λόγω του ότι δεν τη βλέπει ο ήλιος. Ερμηνεύεται ως «Πάχνη», από το τοπικό «*τσιάφη*» (= πάχνη, στίβη, Αλβ. *caf-i*) < αρχ. Ελλ. «*τεάφη*» (= θείον, θειάφι), καθ' ομοίωση προς το παλ. Σλ. *slana* (= πάχνη) < παλ. Σλ. *slani* (= αλατισμένος).

Τσιλιμιγκάδ(ι)κο το : Πρόκειται για μέρος με βρύση και μεγάλο χωράφι που ανήκει στο υπαρκτό γένος *Τσιλιμίγκας*. Βρίσκεται σε μεγάλο υψόμετρο, Α του χωριού προς το βουνό «Γύφτ(ι)σσα». Το επώνυμο *Τσιλιμίγκας* υπάρχει και στο Κάντσικο [15].

Τσιούκα η | Τζιούκα η : Το ύψωμα ανάμεσα στις σχετικώς ίσιες περιοχές «Σέργ'ς» και «Ράβινη». Αποδίδεται ως «Κορυφή», από το επιχώριο «τσιούκα» (= κορυφή βουνού ή λόφου συνήθως απόκρημνη, Αλβ. *çukë-a*, Σερβ. *çuka*). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στην Κόνιτσα [18], Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41].

Φρύκος ο | Φρίκος ο : [Στ' Φρύκου/Φρίκου] Η πρώτη γραφή αυτής της μεσόσταθμης τοποθεσίας, που κείται σε μικρή σχετικά απόσταση από το χωριό και Β αυτού, πλησιόχωρα με τη θέση «Τούμπα», με την οποία λειτουργικά πρέπει να σχετίζεται, σημαίνει «Οχύρωμα», από το αρχ. Ελλ. «φύρκος» (= οχύρωμα, τείχος), με αναγραμματισμό. Ιδέ και οικωνύμιο Φούρκα [45].

Η δεύτερη γραφή ανάγεται στο αρχ. Ελλ. «φρίκος/φρίκη/φριξ» (= φόβος, τρόμος, θρησκευτικός φόβος, Ρουμ. *frică*), οπότε αποδίδεται ως «Φοβερός | Τρομερός», δηλ. ίσως κάτι ανάλογο με την «Πλάσ'/Μπλάσ'».

Από το παλ. Σλ. *frjkj* (= φτερό, πτίλο) δεν προκύπτει κάποια λογική εξήγηση.

Υπάρχει και η λόγια γραφή «Φιρίκος», η οποία παραπέμπει σε κυριωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Φιρίκος* είχε κτήματα εδώ και εξ αυτού προέκυψε η ονομασία. Κανένας πλέον στο χωριό δε θυμάται αυτό το επίθετο.

Χαρίτος ο | Χαρίτου η : [Στ' Χαρίτου > η Χαρίτου] Περιοχή στα ΝΑ του χωριού με χωράφια. Δείχνει και είναι κυριωνυμία. Κάποιος *Χαρίτος/Χαρίτωνας* είχε δικαιώματα σε τούτο το μέρος. Γι' αυτόν δεν ξέρουμε περισσότερα. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Χειμαδιά τα : Χαμηλόσταθμη τοποθεσία κείμενη λίγο ψηλότερα από τον επί του ποταμού Σαρανταπόρου «Νερόμυλο», όπου ξεχειμάζαν τα αιγοπρόβατά τους οι κτηνοτρόφοι χωριανοί.

Χούν(η) η : [Στ' Χούν'] Στενό πέρασμα είναι η θέση αυτή. Αποδίδεται ως «Φαράγγι», από το νέο Ελλ. «χούνη» (= χοάνη, χωνί – φαράγγι).

Χρηστάδ(ι)κα τα : Είναι σαφώς κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Εδώ είχε κτήματά το γένος *Χρήστου*, εξού και η ονομασία.

[17] Τοπωνυμίες του χωριού Κεράσοβο [Αγία Παρασκευή]

{Ο Κερασοβίτης Βασίλης Κιτσάκης, πριν την αποδημία του, μου είχε δώσει πολλές τοπωνυμίες του χωριού. Συμπληρωματικά στοιχεία μου έδωσε ο επίσης Κερασοβίτης Δημήτρης Στρατσιάνης του Θεοδώρου}

Αγία Βαρβάρα : Εξωκλήσι και η γύρω περιοχή του, όχι μακριά από το χωριό.

Αγία Παρασκευή η : Εξωκλήσι και η πέριξ έκταση, σε κοντινή απόσταση από το χωριό. Θεωρείται η πολιούχος του χωριού και εορτάζεται με μεγάλο πανηγύρι.

Αγία Τριάδα η : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η γύρω από αυτό περιοχή, παρά την «Τρανή ράχη», ΒΔ του χωριού.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Το ομώνυμο παλιό εξωκλήσι και ο γύρω από αυτό τόπος πάνω ακριβώς από το χωριό.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Εξωκλήσι αφιερωμένο στον ομώνυμο άγιο, κοντά στο χωριό.

Άι Θανάσ(η)ς : Εξωκλήσι στην παρυφή του χωριού, στη θέση «Δημόπ'λ'».

Άι Θεοδόσ(η)ς ο : Απόμακρο εξωκλήσι στα ΒΔ του χωριού και η γύρω περιοχή.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και ο περιβάλλον τόπος στα Α του χωριού. Ιδέ και «Σαντεκλιάς».

Άι Νικόλας ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι πολύ κοντά στο χωριό, όπου και το νεκροταφείο του χωριού. Ιδέ και «Σινίκου».

Παναγιά η : Η κεντρική εκκλησία στην πλατεία του χωριού, στο μεσοχώρι, αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου .

Αλατσιά η : [Σ'ν Αλατσιά] Περιοχή υψηλή του «Σμόλικα», όπου οι κτηνοτρόφοι πάνω σε λιθόπλακες δίδουν αλάτι στα αιγοπρόβατα. Επίσης άλλη θέση με παρόμοια λειτουργία στην τοποθεσία «Ντουραλή». Ερμηνεύεται ως «Αλαταριά | Αλατίστρα», από το Ελλ. «αλάτι». Ιδέ και «Σόλ(ι)στα». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Σταρίτσιανη [42], Μόλιστα [27].

Αλ(ου)πότρυπα η : [Σ'ν Αλ'πότρυπα] Περιοχή με διαβρωμένα διάτρητα βράχια Ν του χωριού, όπου εμφωλεύουν αλεπούδες (αλούπες/αλ'πές, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Υπάρχει στην Κόνιτσα [18] «Αλ(ου)ποχώρι/Αλ'ποχώρι». Ιδέ και «Αλ(ου)πότρυπες» στη Φυτόκο [46] και «Αλ(ου)πόπετρες» στην Μπλήζιανη [28].

Αμμούδα η : [Σ'ν Αμμούδα] Τόπος με αμμώδες έδαφος, εξού και η ονομασία του. Όρα «Άμμοι» στην Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41] και ομοιόσημες «Κούμες» στο Λεσκάτσι [22].

Αμπόλ(ι) του Κυράτσ(η) το : [Στ' Αμπόλ' τ' Κυράτσ'] Εδώ θα υπήρχε άλλοτε εμβολιασμένο άγριο οπωροφόρο (αμπόλι/μπόλι, στην τοπική γλώσσα) σε κτήμα κάποιου από το γένος *Κυράτσης*, το οποίο είναι υπαρκτό και τώρα στο χωριό.

Ανάληψ(η) η : Το κτιστό εικονοστάσι που υπάρχει εδώ ονομάτισε την τοποθεσία. Θα έφερε άλλοτε την εικόνα της ανάληψης του Χριστού.

Ανήλιο το : Τόπος που δεν τον βλέπει ο ήλιος, Α του χωριού, εκεί όπου ο πολυστροφος σημερινός αμαξιτός δρόμος ανηφορίζει προς τον ζυγό για τη Φούρκα [45]. Υποπεριοχές είναι το «Πάνω ανήλιο» και το «Κάτω ανήλιο». Σε άλλα χωριά τέτοιο μέρος το λένε και «Τυφλό».

Αραπούλ(η)ς ο : [Στ' Αραπούλ'] Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Κάποιος με αυτό το παρωνύμιο είχε εδώ κτήμα, και θα ήταν πολύ μελαψός για να έχει αυτό το παρτσούκλι.

Αρκουδάλωνο το : Δασώδης τόπος προς τον «Σμόλικα», όπου υπάρχουν αρκούδες, οι οποίες στα μικρά ξέφωτα είχαν και «κυλισταριές», δηλ. εδώ ήταν της αρκούδας το αλώνι. Ιδέ και «Αρκομδοπετρα» στο Λούψικο [24], Ζέρμα [12].

Ασπρόλίθ(ι) το | Άσπρη πέτρα η : Ασβεστολιθικός λευκός βράχος σημαίνει τον χώρο αυτής της τοποθεσίας, ο οποίος και τον ονομάτισε.

Αφουρισμένο το : [Στ' Αφουρισμένου] Μέρος στα ΝΑ του χωριού με αρκετά χωράφια, το οποίο, λόγω των ρεμάτων, ήταν επικίνδυνο, δηλ. «αφορισμένο/καταραμένο». Όρα ομοιόσημο «Αφουρισμός» στη Σταρίτσιανη [42] και «Πανάρατος» στη Στρατίτσιανη [43]. Ιδέ αντίθετο «Βλογημένο».

Βαγγέλ_Λώλης ο : [Στ' Βαγγέλ'_Λώλ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία. Ο *Βαγγέλης* Λώλης είχε μεγάλο χωράφι σε τούτη τη θέση. Το επώνυμο *Λώλης* δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό. Ιδέ και «Λωλαίικα/Λιωλαίικα» στη Βούρμπιανη [2].

Βαθύλακκος ο : Βαθύ ρέμα (*λάκκος*, στην τοπική γλώσσα) με πολλά νερά, προς την πλευρά του «Σμόλικα», από όπου υδρεύεται σήμερα το χωριό. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39], Κάντσικο [15] και αλλού.

Βακούφ(ι)κο το : Τοποθεσία με χωράφια Ν του χωριού. Μεγάλος αγρός ανήκε στην εκκλησία. Ερμηνεύεται ως «Εκκλησιαστικό | Μοναστηριακό», από το τοπικό «βακούφικο» (= κτήμα μοναστηριακό) < Τουρκ. vakif/vakuf (= τα αφιερωμένα σε ευαγή ιδρύματα κτήματα, χρήματα, πράγματα, δικαιώματα, κ.λπ.).

Βαρ(ι)κό το | Βαρ(ι)κό του Λαμίτσ(η) το : Γενικά τόποι με ύφυγρο έδαφος. Η δεύτερη τοπωνυμία αναφέρεται σε κάποιον από το υπαρκτό στο χωριό γένος *Λαμί-*

τσης. Στην τοπική γλώσσα «*βαρ(ι)κό*» (= έκταση ή χωράφι με έδαφος υδατοβριθές και βαρύ, Λατ. *solum grave*) < Ελλ. «*βάρος*». Υπάρχει και υποπεριοχή «*Πέρα βαρκό*».

Βαρόζ(ι) το : Η μεγάλη κάτω γειτονιά του χωριού. Ερμηνεύεται ως «*Προάστιο | Συνοικία*», από το τοπικό «*βαρόσ(ι)*» (= συνοικία πόλης) < Τουρκ. *varos* (= προάστιο) > Σερβ. *varos* (= πόλη). Και την πάνω Κόνιτσα την έλεγαν παλιότερα «*Βαρόσι*».

Βελίσ(ι)νο το : Βοσκότοπος προς την μεριά της θέσης «*Βέργος*». Ερμηνεύεται από το παλ. Σλ. *velicjno* (= μεγαλόπρεπο - με μεγαλοσύνη, μεγαλοπρεπώς) < παλ. Σλ. *velii/velikj* (= μέγας, Βουλγ. *velik*) και σημαίνει «*Αυτό που πρέπει/αγίζει σε τρανό άνθρωπο*», δηλ. σε προύχοντα ή κεφαλά. Κάποιοι άρχοντες νεμόταν, κατά τον μακρινό μεσαίωνα, αυτήν την περιοχή.

Βέργος ο : [Στου Βέργου] Η ράχη που χωρίζει τα όρια Κερασόβου – Φούρκας, ανάμεσα από το «*Ταμπούρι*» και το «*Κάστρο*», που είναι και αυχέννας/πέρασμα, καθώς και τα υποκείμενα εκατέροθεν πρανή. Αποδίδεται ως «*Φύρκος | Οχυρωμένο ύψωμα | Βουνό με οχυρό στην κορυφή*», από τον συνδυασμό των: μsn Λατ. *burgus* (= οχυρό, πύργος, φύρκος, Γερμ. *Burg*), παλ. Σλ. *brjegj* (= όρος, μικρό βουνό, λόφος, Σερβ. *brijeg*, Βουλγ. *breg*, Αλβ. *breg-u*, Γερμ. *Berg* – κλιτύς, κρημνός – χείλος, όχθη, όριο). Τούτη η ερμηνεία είναι συμβατή με τη διάχυτη παράδοση ότι το μέρος πάντα φυλασσόταν στρατιωτικώς. Άλλοι προτείνουν την εξήγηση «*Πλαγιερός | Επικλινής*», από το Λατ. *vergo* (= κλίνω, ρέπω, γέρνω). Εκ του τρόπου εκφοράς, αποκλείεται να είναι κυριωνυμία, παρόλο που επώνυμο *Βέργος* υπάρχει στη Μόλιστα [27].

Βλογημένο το : Σχετικά ομαλό μέρος με εύφορα σιταροχώραφα. Σημαίνει «*Ευλογημένο*», μάλλον λόγω της ευφορίας του. Ιδέ αντίθετο «*Αφουρισμένο*».

Βοϊδολίβαδο το : Περιοχή υψηλά στο «*Σμόλικά*», όπου έβοσκαν τα βόδια του χωριού.

Βουργουπόταμος ο : Το ποτάμι που περιρρέει τους πρόποδες του χωριού και σ' αυτό συγκλίνουν τα νερά από το «*Ταμπούρι/Οχυρό*», «*Βέργο*», «*Κάστρο*», «*Σμόλικά*». Σμίγει με τον Σαραντάπορο ποταμό στο χώρο της Μόλιστας [27]. Ερμηνεύεται ως «*Οχυροπόταμο | Καστροπόταμο*», στο ειδικό κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*». Όρα και «*Ποτάμι*».

Βουρτόπα η | Βρουτόπα η : Τόπος εύφορος με νερά, όπου υπήρχαν πολλοί λαχανόκηποι. Ερμηνεύεται ως «*Ανάβρυτη | Ποτιστική*», από το αρχ. Ελλ. «*βρυν*» (= νερό, Λατ. *bua*), «*βρύω*» (= αναβλύζω), τοπικό «*βουρός/βυρός*» (= λάκκος σε υγρότοπο όπου μαζεύεται νερό για πότισμα κήπων) + «*τόπος*» > παλ. Σλ.

vjrtjrpj/vrjtjrpj (= κήπος, λαχανόκηπος Λατ. hortus - άνδρο, σπήλαιο, κοίλωμα), Ρουμ. virtor (= υγρότοπος, τέναγος), Βουλγ. vjrtop (= δίνη, νερορουφήχτρα - λημέρι, άντρο). Ομοιόσχημο το «Καντόπι» στη Μόλιστα [27].

Βρα(γ)ιές οι : Υπήρχαν εδώ μικρά κηπάρια (φυτώρια, πρασιές), για σπορά φυτών προς μεταφύτευση. Ερμηνεύεται ως «Σπορεία | Φυτώρια | Πρασιές», από το ομοιόσημο τοπικό «βραγιά/ουβραγιά» (= κηποτεμάχιο με διαμορφωμένο περίγυρο, επιμελώς καλλιεργημένο για σπορά λαχανικών προς μεταφύτευση) < Ελλ. «ούβια» (= περιθώριο, παρυφή - τοπικώς ο περικήπος) + αμάρτυρο Ελλ. «ραγιά» (= τμήμα) < αρχ. Ελλ. «ρηγνύω» (= σπάζω, σχίζω). Όρα ομοιόσημες «Ουβραγιές» στη Βούρμπιανη [2], Κάντσικο [15].

Σε κάθε περίπτωση είναι λάθος ερμηνεία από το Σλ. onrag/vrag (= χαραδρα), γιατί κάτι τέτοιο δεν ισχύει.

Βρύσ(η) Αποστόλου η : Υποπεριοχή της θέσης «Μηλιά» με βρύση, που σχετίζεται με το υπαρκτό στο χωριό γένος *Αποστόλου*.

Γιώργος Μάνος ο : [Στ' Γιώργου_Μάνου] Είναι κυριωνυμία. Κάποιος *Γιώργος Μάνος* έβασκε τα ποιμνιά του σ' αυτήν την έκταση. Ιδέ και «Μάνος» στη Μπλήζιανη [28] προς την ίδια κατεύθυνση. Μάλλον πρόκειται για το ίδιο άτομο.

Γκόλιο το : Οι παρά την κορυφογραμμή του «Σμόλικα» γυμνές πλαγιές, που είναι εξαίρετος τόπος βοσκής προβάτων. Αποδίδεται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < παλ. Σλ. golj/golu (= γυμνός).

Γκορτσιές οι : [Στ'ς Γκορτσιές] Είναι φυτωνυμία. Το μέρος είχε αγριοαχλαδιές, που στην τοπική γλώσσα λέγονται «γκορτσιές» < Αλβ. gorricë-a (= αγριαπιδιά, αχράς) < Σλ. gorica kruza (= ορεινή αχλαδιά, αγριαπιδιά).

Γκούβα η : Εδαφική κοιλότητα είναι τούτη η τοποθεσία. Στην τοπική γλώσσα «γκούβα» (= γούβα, κοιλότητα, κοίλωμα). Ιδέ ομοιόσημο «Γούρνες».

Γκουμακίταλο το : [Στου Γκουμακίταλου] Μέρος προς την πλευρά του πάντα φυλασσόμενου διάσελου για το χωριό Φούρκα [45], λίγο πιο χαμηλά από τη θέση «Βέργος», προς τη θέση «Κάστρο». Αποδίδεται ως «Του Γκούμα το φονικό», εξηγούμενη από το υπαρκτό στο χωριό επώνυμο *Γκούμας* + Τουρκ. kital (= φονική μάχη, φονικό, αλληλοεξόντωση). Φαίνεται πως κάποιος *Γκούμας* {Αλβ. Guma = Ιάκωβος, Γιακουμής} σκοτώθηκε εδώ σε πολεμικό επεισόδιο και ονομάστηκε έτσι ο τόπος. Σήμερα δεν θυμάται κανείς στο χωριό αυτό το συμβάν, που σημαίνει ότι μάλλον έλαβε χώρα τον καιρό της πρώιμης τουρκοκρατίας. Υπάρχει στο Κάντσικο [15] κτητορωνυμία «Στ' Γκούμα».

Γούρνα του Γάκη η : [Στ' Γούρνα τ' Γάκη] Εδαφικό κοίλωμα/γούρνα στην οποία είχε χωράφι κάποιος ονόματι *Γιώργος*, (*Γάκης*, στην επιχώρια διάλεκτο). Ιδέ και «Γούρνες».

Γούρνες οι | Γουρνούλες οι : [Στ'ς Γούρνες] Ο τόπος έχει εδαφικά κοιλώματα, δηλ. γούπατα, γι' αυτό και τον είπαν έτσι, από το Ελλ. «γούρνα» (= λάκκος, κοιλότητα). Όρα και «Γκούβα».

Γύφτ(ι)σσα η : [Στ' Γύφτ'σσα] Βουνό με κορυφή (1.752 μ) και οι πλησιόχωρες πλαγιές, στα όρια με την Μπλήζιανη [28], Μόλιστα [27] και Καστάνιανη [16]. Εξηγείται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Δέντρος ο : Μεγάλη και σημαδιακή βελανιδιά ήταν εδώ και ονόμασε το μέρος, γιατί στην επιχώρια γλώσσα «δέντρος» (= δρύς, βαλανιδιά).

Δημόπουλος ο | Δημόπουλ(η) η : [Στου Δημόπουλου > Στ' Δημόπ'λ' > η Δημόπ'λ'] Είναι μια ομαλή τοποθεσία, στην κάτω παρυφή του χωριού μέχρι την όχθη του ποταμού, εκεί όπου είναι το εξωκλήσι «Αι Θανάσης», με πολλούς κήπους. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Δημόπουλος*, {υποκορ. του τοπικού *Δήμος* (= Δημοσθένης ή Δημήτρης)}, ο οποίος θα είχε κάποτε χαρακτηριστικό κτήμα εκεί. Τώρα κανείς δεν θυμάται ότι κάποτε υπήρχε αυτό το γένος στο χωριό. Ανάλογη είναι η τοπωνυμία «Δημόντας/Δήμοντα» στη Σταρίτσιανη [42].

Δούλος ο : [Στ' Δούλ'] Περιοχή στα ΝΔ του χωριού προς τα όρια με την Σταρίτσιανη [42]. Είναι κτητορωνυμία, γιατί το γένος *Δούλης/Δούλος* υπήρχε στη Σταρίτσιανη, όπου ιδέ τοπωνυμία «Δούλαικα».

Δραγασιά η | Ντραγασιά η : [Στ' Ντραγασιά] Υψηλό σημείο όπου ο αγροφύλακας είχε το παρατηρητήριο (*δραγασιά*, στην τοπική διάλεκτο). Ερμηνεύεται ως «Σκοπιά του αγροφύλακα», από το νέο Ελλ. «δραγάτης/ντραγάτης» (= αγροφύλακας) < αρχ. Ελλ. «δέρκομαι» (= βλέπω ή παρατηρώ καλώς). Ως τοπωνυμία απαντάται σε πολλά Μαστοροχώρια.

Έλατα τα : Μέρος με πολλά έλατα.

Ζελάδ(ι)κα τα : Λόγω της Ελλ. κτητορικής κατάληξης «-άδικα», αποδίδεται ως «Κτήματα του γένους *Ζέλας/Ζελάδες*». Στο χωριό θυμούνται ακόμη ότι υπήρχε παλιά αυτό το επώνυμο.

Ζικίρ(ι) το | Ζεκίρ(ι) το : [Στο Ζικίρ' | Στο Ζεκίρ'] Θέση γειτονική της τοποθεσίας «Μιντζιλείς», με την οποία σχετίζεται ερμηνευτικά, κατά την πλευρά της φυλασσόμενης κορυγραμμής προς τη Φούρκα [45]. Η πρώτη εκφορά αποδίδεται ως «Προσευχητήριο», από το Τουρκ. *zikir* (= μνεία, μνημόνευση, προσευχή). Πιθανώς εδώ ήταν κάτι το ιερό, ίσως τόπος προσευχής Τούρκων στρατιωτών που επιτηρούσαν τον αυχένα/πέρασμα προς τη Φούρκα [45]. Ιδέ και «Καζάρμα».

Η δεύτερη γραφή αναφέρεται στο (16) της βιβλιογραφίας ως κυριωνυμία, από κάποιον μουσουλμάνο ονόματι *Ζεκίρ*, ο οποίος σκοτώθηκε και ενταφιάστηκε εκεί. Ίσως και να είναι αληθές αυτό, αφού το όνομα *Ζεκίρ* είναι και τώρα σε

χρήση στους μουσουλμάνους Αλβανούς. Η σημερινή εκφορά μάλλον αντιβαίνει σ' αυτήν την εκδοχή.

Ιτιά η : [Σ'ν Ιτιά] Είναι φυτωνυμία. Το μέρος βρίσκεται ΒΑ του χωριού και σημειώταν από μεγάλη και χαρακτηριστική ιτιά, από την οποία προέκυψε και το όνομα. Υποπεριοχή της είναι η θέση «Ιτιά πέτρα». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Καζάρμα η : Θέση στην οποία θα υπήρχε άλλοτε στρατιωτική εγκατάσταση για τη φύλαξη του περάσματος Μακεδονία - Ήπειρος. Ερμηνεύεται ως «Στρατώνας | Φυλάκιο», από το νέο Ελλ. «καζάρμα» (= στρατώνας, Ιταλ. *cazarma*, Βλαχ. *căzearmă*, Βουλγ. *kazarma*) < Λατ. *quaterna* (= ανά τέσσερα), ήτοι φυλάκιο για τέσσερις στρατιώτες. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Κόν(ι)κα/Κόνικα». Όρα και «Καζέρμα» στο Κάντσικο [15].

Κακόλακκος ο : Το μεγάλο και ορμητικό ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που κατέρχεται από τις πλαγιές του «Σμόλικά» και σμίγει με τον «Βουργουπόταμο» πιο κάτω από το χωριό.

Καλό(γ)ηρος ο : Τοποθεσία γειτονική και υπερκείμενη της θέσης «Ριάχοβο». Φαίνεται πως κάποιος καλόγερος ασκήτεψε εδώ και από αυτόν ονόμασαν έτσι τον τόπο. Προς την ίδια μεριά είναι το «Παλιομανάστρ'», καθώς και η θέση «Καλόγερος» της Μόλιστας [27].

Καλύβα του Γαλάν(η) η : Το γένος *Γαλάνης* ευδοκίμει ακόμη στο χωριό. Σε δικό τους κτήμα υπήρχε η καλύβα.

Καλύβα του Ζούκα η : Το επώνυμο *Ζούκας* αφθονεί και τώρα στο χωριό. Εδώ, σε χωράφι τους, είχαν καλύβα.

Καλύβα του Τζίμου η : Το γένος *Τζίμος/Τζιμοτόλης* υπάρχει στο χωριό. Η καλύβα βρισκόταν σε δικό τους χωράφι.

Καλύβα Τζιόλα η : Πρόκειται για καλύβα στη θέση «Ντουραλή», η οποία σχετίζεται με κάποιον που έφερε το επώνυμο *Τζιόλας*, που υπήρχε άλλοτε στο χωριό.

Κάμπος ο : [Στουν Κάμπου > Στου Γκάμπου] Σχετικά επίπεδη έκταση Ν/ΝΔ του χωριού προς τον «Σμόλικά», με καλά χωράφια, την οποία διασχίζει το ρέμα «Μεσοπόταμος». Σημαίνει «Πεδίο | Κάμπος», από το Ελλ. «κάμπος» (= πεδιάδα) < Λατ. *campus* (= πεδίο, πεδιάδα, έμπεδο). Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Κάμπος μεγάλος» και «Κάμπος μικρός».

Κανναβοκήπια τα : Κήποι όπου καλλιεργόταν το φυτό *κάνναβις*, νότια και σε μικρή απόσταση από το χωριό. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Βούρμπιανη [2], Μποτσιφάρι [29], «Κανναβοτόπια» στον Ίσβορο [13], καθώς και «Κανναβίστριες» στο χωριό «Καλουτάς» Ζαγορίου Ιωαννίνων.

- Καπνίστα η :** [Στ'ν Καπνίστα > Σ' Γκαπνίστα] Θέση όπου προπολεμικά καλλιεργούσαν κυρίως καλαμπόκι, αλλά, καθώς δείχνει η ονομασία, παλιότερα καλλιεργούσαν καπνά, για ίδια χρήση. Αποδίδεται ως «Καπνοτόπι», από το Ελλ. «καπνός» + Σλ. περιεκτική κατάληξη *-ista/-izta*, αν και δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων. Όρα και «Καπνός» στο Τούρνοβο [44].
- Καρα(γ)ιαννάδ(ι)κα τα :** Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα», και δηλώνει ότι κτήτορες του τόπου ήσαν κάποιιοι από το γένος *Καραγιάννης*, το οποίο υπάρχει στο χωριό.
- Καραλής ο :** [Στ' Καραλή] Το μέρος το νεμόταν άλλοτε κάποιος *Καραλής*. Ως επώνυμο δεν είναι πλέον ακουστό στο χωριό. Ως παρατσούκλι υπήρχε στο γειτονικό Κάντσικο [15].
- Καραμούσ(η)ς ο :** [Στ' Καραμούσ'] Δείχνει και είναι κυριωνυμία. Καθώς φαίνεται, κάποιος με επώνυμο *Καραμούσης* (= ίσως Μαυρογένης) είχε χωράφια σε τούτο το μέρος. Το επίθετο αυτό δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό.
- Καρ(γ)υά η :** Θέση μέσα στο χωριό με μεγάλη καρυδιά {*καρ(γ)υά*, στην τοπική γλώσσα}, και βρύση με ξύλινες ποτίστρες για τα ζώα.
- Κάστρο το | Καστρί το :** Θέση υψηλή παρά τον αυχένα προς το χωριό Φούρκα [45], όπου φαίνεται υπήρχε κάστρο, δηλ. οχύρωμα, έννοια απόλυτα ταιριαστή με άλλα τοπωνύμια του χώρου που δηλώνουν φύλαξη, π.χ. «Ταμπούρι», «Βέργος», «Μιντζιλείς», «Κόν(η)κα», «Καζάρμα», κ.λπ., εξηγούμενο από το Ελλ. «κάστρο» (= φρούριο, πύργος) < Λατ. *castrum* (= στρατόπεδο). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2] και ομοίωση «Καστέλι» στον Ίσβορο [13].
- Καταφύγ(ι) το :** [Στου Καταφύγ'] Τοποθεσία ΒΔ του χωριού με αρκετή βλάστηση. Ερμηνεύεται ως «Καταφύγιο», εννοείται ληστών και συμμοριτών, όπως θα ήταν κάποτε.
- Καψάλια τα :** Τόπος που κάηκε για να διανοιγούν χωράφια. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.
- Κέδρος του Μακρυγιάνν(η) ο :** Το γένος *Μακρυγιάννης* είναι υπαρκτό στο χωριό. Σε κτήμα του θα υπήρχε μεγάλο δένδρο, λεγόμενο τοπικώς «κέδρος/κέδρο» (= άρκευθος, αδρίτσι, το δένδρο *γιουνίπερος ο οξύκεδρος*), εξού και η ονομασία.
- Κελιά τα :** Θέση στα Ν του χωριού με κοιλότητες στο πρανές που ομοιάζουν με κελιά, εξού και η ονομασία.
- Κερασιές οι :** Θέση κοντινή στην γειτονιά «Βαρόζι», στην οποία υπήρχε βρύση με κρύο νερό. Άλλοτε, θα υπήρχαν εδώ οπωρικά δένδρα κερασιές.
- Κεράσοβο το :** [Στο Κεράσοβο | Στου Κηράσοβου] Είναι το παλιό όνομα του χωριού, πριν μετονομασθεί σε «Αγία Παρασκευή». Ερμηνεία δίδεται, με αριθ. 17,

στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Κέτσ(η)ς ο | Γκέτσ(η)ς ο : [Στουν Κέτσ' > Στου Γκέτσ'] Υψηλή τοποθεσία με νερά, μικρή λίμνη και πολλά σιταροχώραφα. Είναι εξαιρετο φθινοπωρινό λιβάδι για τα αιγοπρόβατα, το οποίο μισθώνεται σε νομάδες κτηνοτρόφους. Αποδίδεται ως «Αιγοβοσκός | Ποιμένας | Μηλοκόμος», από το Τουρκ. keci (= γίδα, αίγα), με την έννοια του αρχιτσέλιγκα, γιατί το μέρος πάντα νοικιάζεται μετά τον θερισμό σε βλαχοποιμένες.

Ακόμη και κυριωνυμία να είναι, από κάποιον με επώνυμο *Κέτσης*, το επίθετό του σημαίνει και πάλι βοσκός, γιδάρης, εξηγούμενο από το ίδιο θέμα. Παρωνύμιο *Κέτσος* υπήρχε στο Κάντσικο [15].

Κίνιου ο : [Στουν Κίνιου > στου Γκίνιου] Υψηλόσταθμη θέση στα όρια με το βλαχόφωνο χωριό Φούρκα [45]. Ερμηνεύεται ως «Πεύκο», από το Βλαχ. kiniu/kinlu (= πεύκο) < Λατ. ripus (= πεύκο, πίτυς). Κάποιο υψηλό και χαρακτηριστικό πεύκο θα υπήρχε εδώ, από το οποίο ονοματοδοτήθηκε η περιοχή.

Κιούγκια τα : Μέρος όπου βρέθηκαν παλιοί πηλοσωλήνες παροχέτευσης νερού, όπερ σημαίνει ότι και παλιότερα είχαν γίνει προσπάθειες μεταφοράς νερού για ύδρευση. Αποδίδεται ως «Υδραγωγός | Πηλοσωλήνες», από το Τουρκ. küng (= πηλοσωλήνας) < Λατ. aquagium/aquigium (= οχετός ύδατος, υδραγωγός). Υποπεριοχή είναι η θέση «Κάτω Κιούγκια».

Κλαδιά τα : Περιοχή με πολλές χαμηλές βαλανιδιές, κατάλληλες για κλαδονομή.

Κλένια τα : Είναι φυτωνυμία, γιατί η τοποθεσία έχει πολλά σφεντάμια (*κλένια/κλένιοι*, στην τοπική γλώσσα). Ερμηνεύεται ως «Σφεντάμια | Τίλια», από το αρχ. Ελλ. «γλείνος» (= το δένδρο σφένδαμος, τίλια, εγλενιός, Σλ. klen). Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Πάνω κλένια» και «Κάτω κλένια». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Κλήμα Αγίας Παρασκευής το : Θέση παρακείμενη στο εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή», όπου θα υπήρχε χαρακτηριστικό κλήμα/άμπελος, ίσως κληματαριά.

Κλήμα του Ζούκα το : Το επώνυμο *Ζούκας* υπάρχει στο χωριό. Εδώ, σε κτήμα τους, είχαν κλήμα/άμπελο, ίσως μεγάλη κληματαριά, εξού και η ονομασία.

Κοκκινόπετρα η | Κοκκινόπετρες οι : Μεγάλες βραχώδεις πέτρες, κόκκινου χρώματος, σημαίνουν τον τόπο.

Κολόνα η : [Στ'ν Κολόνα > Σ' Γκολόνα] Τόπος που είχε πολλά αμπέλια. Κάποιος στύλος χαρακτηριστικός ήταν εδώ, για άγνωστο σε μας λόγο, και ονομάτισε το μέρος. Αποδίδεται ως «Στύλος | Κολόνα», από το νέο Ελλ. «κολόνα» < Λατ. columna (= στήλη, κολόνα, στύλος - άκρα). Η εκφορά αποκλείει κυριωνυμία.

Κομματσιούλια τα : Μέρος με πολλά μικρά χωραφάκια. Αποδίδεται ως «Μικροτε-

Κεράσοβο

μάχια», από το τοπικό «κομματσούλι», υποκορ. του Ελλ. «κομμάτι». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Λεσκάτσι [22] και «Κομμάτια» στην Καστάνιανη [16].

Κόν(ι)κα η | Κονίκα η | Κωνίκα η : [Στ'ν Κόν'κα > Σ' Γκόν'κα | Σ' Γκονίκα] Ερμηνεύεται από το παλ. Σλ. κόνικj/κοηjνικj (= ιππεύς), Βουλγ. κόπηica και Σερβ. κοηjica (= ιππικό) < παλ. Σλ. κοηj (= ίππος, άλογο), και σημαίνει «Ιπποστάσιο | Ιππικό». Με το παραπάνω θέμα σχετίζεται και το οικωνύμιο Κόνιτσα [18]. Θα ήταν, κατά τον μακρινό μεσαίωνα, θέση καταυλισμού ιππέων στρατιωτών, οι οποίοι φύλασσαν το πέρασμα Μακεδονία - Ήπειρος. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Καζάρμα». Όρα και ομοιόσημη «Καζμούλη» στο Κάντσικο [15].

Η τρίτη γραφή, με απόδοση ως «Πευκώνας» και αναγωγή στο αρχ. Ελλ. η «κωνος» (= πεύκο), {κατ' αναλογία προς το «Κουνιά» στο Κάντσικο [15], Σταρίτσιανη [42], Λεσκάτσι [22]}, μόνον ως ιδιωματική έκφραση θα ήταν αποδεκτή στην ελληνική.

Κόντα_ράχ(η) η : [Στ'ν Κόντα_ράχ' > Σ' Γκόντα_ράχ'] Μεγάλη ράχη που κείται ΒΑ και έναντι του χωριού, καθώς βλέπουμε προς το βουνό «Ταμπούρι». Σημαίνει «Αντίρραχο | Απέναντη Ράχη | Κοντινή Ράχη», από το Ελλ. «κοντά» > παλ. Σλ. kodj (= παρά, κοντά, άγχι, έναντι).

Κουνίσματα τα | Εικονίσματα τα : Καλό και ευρύ βοσκοτόπι, όπου υπήρχαν εικονίσματα, δηλ. εικονοστάσια.

Κουπάνες οι : [Στ'ς Κουπάνες] Υποπεριοχή της θέσης «Βαρ'κό». Εδώ υπήρχαν ξύλινες σκάφες (κουπάνες, στην τοπική γλώσσα), για πότισμα ζώων, δηλ. ποτίστρες.

Κουτάρια τα : Μακρινή τοποθεσία στα όρια με την κοινότητα «Σαμαρίνα» του νομού Γρεβενών. Αποδίδεται ως «Άκρα | Σύνορα | Όρια», από το παλ. Σλ. kotarj (= έσχατα, όρια, άκρα, σύνορα, πέρας) > Σερβ. kotar (= οριοθετημένη περιοχή ή περιφέρεια). Η τοπωνυμία υπάρχει και στο Δέντσικο [8].

Κούτσορο το : Περιοχή του «Σμόλικά» με μεγάλο υψόμετρο, υψηλότερα από την τοποθεσία «Πευκόφυτο». Κάποιο χαρακτηριστικό κούτσορο δένδρου την εσήμαινε, εξού και η ονομασία. Όρα ίδιο όνομα βουνού στη Ζέρμα [12].

Κούτσουρα τα : Περιοχή μεσόσταθμη, Ν του χωριού, γεμάτη με χονδρούς κορμούς δένδρων για ξύλευση, δηλ. «κούτσουρα» είχε το μέρος και το ονόμασαν έτσι. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Λεσκάτσι [22].

Κοψίματα τα : Τόπος ασταθής, που κατολισθαίνει και κόβεται/σχίζεται το έδαφός του, δηλ. έχει πολλά κοψίματα.

Κρανιά η : [Στ'ν Κρανιά > Σ' Γκρανιά] Είναι φυτωνυμία. Μεγάλη δένδρο κρανιά (Λατ. cornus) ήταν το σήμα κατατεθέν της τοποθεσίας. Επίσης άλλη τοποθεσία πλησιόχωρη στη θέση «Χαλασμένα».

- Κρέμασ(η) η :** [Στ'ν Κρέμασ' > Σ' Γκρέμασ'] Μεγάλη κατωφέρεια με γκεμό είναι το μέρος τούτο, πιο κάτω από τη θέση «Παλιομανάστρ'», στα όρια με τη Μόλιστα [27], στην οποία και μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Γκρεμός», γιατί στην τοπική γλώσσα «κρέμαση» (= γκρεμός, κάθετη πλαγιά). Ιδέ και «Κρεμάσματα» στη Φυτόκο [46].
- Κρυονέρ(ι) το :** Τοποθεσία κοντινή στο χωριό με βρύση.
- Κωστάδες οι :** [Στ'ς Κωστάδες] Γειτονιά του χωριού η οποία οικείται από το γένος *Κώστας*, το οποίο μετονομάστηκε σε *Κωτούλας* και υπάρχει εν αφθονία στο χωριό και τώρα.
- Λαγούμια Τσιώνους τα :** Ερμηνεύεται από το νέο Ελλ. «λαγούμι» (= υπόγειο όρυγμα, υπόνομος) < ομοιόσημο Τουρκ. *lağam/lağım*, αραβικής αρχής, και αναφέρονται στο γένος *Τσιώνης/Τσιωνάδες*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Όρα και «Μπάρα_Τσιώνη».
- Λάκημα το :** Θέση ψηλά προς το βουνό «Ταμπούρι», εκεί όπου συγκλίνουν τα όρια με το Κάντσικο [15], Μπλήζιανη [28], Φούρκα [45]. Αποδίδεται ως «Διαφυγή | Φυγή», από το ομοιόσημο νέο Ελλ. «λάκημα/λάκισμα», εννοείται πίσω από τη ράχη προς την κατεύθυνση των ως ανω όμορων χωριών. Ιδέ και ομοιόσημο «Φουγκάς».
- Λάκκα Γκουγκέτα η :** Το γένος *Γκουγκέτας* αφθονεί και τώρα στο χωριό, και σχετίζεται με την παρούσα κοιλάδα (λάκκα, στην τοπική γλώσσα).
- Λάκκα Σιάφους η :** Πρόκειται για κοιλάδα (λάκκα, στην επιχώρια γλώσσα) σχετιζόμενη με το υπαρκτό στο χωριό γένος *Σιάφης*.
- Λάκκος ο :** Είναι ένα ρέμα/χειμαρρος με πολύ νερό. Στην τοπική γλώσσα «λάκκος» (= ρέμα).
- Λάκκος του Μώρ(η) ο :** [Στο Λάκκο τ' Μώρ'] Πρόκειται περί ρεματος (λάκκος, στην τοπική γλώσσα), που σχετίζεται με το γένος *Μώρης*, το οποίο υπήρχε παλιότερα στο χωριό. Όρα και «Μώρ' τα σιάδια».
- Λάμια η :** [Στ' Λάμια] Περιοχή στα Ν του χωριού, επέκεινα από τον «Πέρα μαχαλά». Στα Ελλ. «λάμια/λάμνια» (= τέρας μυθώδες που τρώγει ανθρώπους και μάλιστα παιδιά). Δεν γνωρίζουμε γιατί ονομάστηκε έτσι το μέρος.
- Λιανούρα η :** [Στ' Λιανούρα] Δάσος με πυκνά, λεπτά και υψηλά δενδρύλλια οξιάς στην υψηλή ζώνη του βουνού, στα όρια με το γειτονικό χωριό Κάντσικο [15]. Αποδίδεται ως «Πολλά λιανά δένδρα», από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, αδύνατος, ψιλός). Είναι τοπωνυμία συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Βούρμπιανη [2] και «Λα Λιηνούρι» στο Παλαιοσέλι [33].
- Λιβάδ(ι) το :** Λειμώνας βορείως και έναντι του χωριού.

- Λιβιάδια τα** : Λειμώνες πλούσιοι σε χορτοβοσκή, προς την πλευρά του «Σμόλικα».
- Λιβιάδ(ι) μεσιό το** : Σημαίνει «Μεσαίο λιβάδι», από το τοπικό «μεσιός» (= μεσαίος).
- Λιθάρ(ι) μικρό το** : Θέση σημαινόμενη από μικρή χαρακτηριστική πέτρα/λιθάρι, εξού και η ονομασία.
- Λίμν(η) η | Λίμνη Σμόλικα η | Δρακόλιμνη η** : Αλπική μικρή λίμνη, γνωστή τώρα ως «Δρακόλιμνη», στις πανύψηλες κορυφές του «Σμόλικα», στα Ν του χωριού, εντός της οποίας ζουν κάτι μικρά σαυροειδή, ονομαζόμενα τοπικώς «δράκοι» < αρχ. Ελλ. «δράκων» (= όφεις, δράκος, θεριό). Ιδέ και «Δρακόλιμνη» στο Πληκάτι [37].
- Λίμνη Κέτσ(η) η** : Μικρή λιμνούλα στη θέση «Κέτσης».
- Λόγκα η** : [Στ' Λόγκα] Κοντινή στο χωριό ίσια περιοχή γεμάτη κήπους και νερά. Εξηγείται ως «Πλάτωμα | Τανύπεδο», από το Λατ. *longa* (= εκτεταμένη, μακρύπλατη, Βλαχ./Ρουμ. *lunga*). Καμία σχέση με το νέο Ελλ. «λόγγος». Όρα και «Σιπουτά Λόγκας».
- Λύτους οι | Λύτους η** : [Στ'ς Λύτους > η Λύτους] Περιοχή παρόχθια στον «Βουργουπόταμο» και κοντινή στο χωριό, με χωράφια. Η εκφορά παραπέμπει σε κυριωνυμία, αφού υπάρχει και υποπεριοχή «Χωράφι Λύτου». Το γένος *Λύτος* δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό. Πιστεύον να υπήρχε άλλοτε.
- Μαντρινιά η** : Χαμηλόσταθμος τόπος κατάλληλος για διαχείμαση αιγοπροβάτων. Αποδίδεται ως «Μανδροστοπος», από το Ελλ. «μάνδρα» (= μαντρί, περιφραγμένος τόπος για εγκλεισμό αιγοπροβάτων, Λατ. *mandra*).
- Μασίτσα η** : [Στ' Μασίτσα/*Masitsa*] Τόπος χαμηλόσταθμος, σχετικά ομαλός και γεμάτος δένδρα, Δ του χωριού, σε επαφή με τον «Βουργουπόταμο», με αρκετά ξαφνικά ισιώματα, σχεδόν στο σύνορο με την έκταση της Σταρίτσιανης [42], στην οποία μερικώς ανήκει. Ερμηνεύεται ως υποκορ. «Τραπεζίτσα», από το Βλαχ./Ρουμ. *masa* (= τραπέζι, Αλβ. *masa*) < Λατ. *mensa* (= τραπέζι) + Ελλ. υποκορ. κατάληξη «-ίτσα». Ομοιόσημα είναι τα: «Λα Σοφρά» στο Παλιοσέλι [33], «Τραπεζίτσα» στην Κόνιτσα [18].
- Μαχαλάδες οι** : Λέγεται και έτσι η περιοχή «Πέρα μαχαλάς/Κάτω μαχαλάς».
- Μεγα(γ)ιάνν(η)ς ο** : Δείχνει κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι *Μέγας Γιάννης* είχε δικαιώματα στην τοποθεσία. Το επώνυμο *Μέγας* δεν είναι ακουστό τώρα στο χωριό.
Αν πάλι η ονομασία είναι παραφθορά της φράσης «*Μέγας Άι Γιάννης*», τότε θα ήταν εδώ, κάποτε, εξωκλήσι του αγίου Ιωάννη.
- Μεγάλο λιθάρ(ι) το** : Μέρος στα ΝΑ του χωριού σημαινόμενο από μεγάλο λιθάρι/βράχο, εξού και η ονομασία.

Μέκουσ οι | Μέκουσ η : [Στ'ς Μέκουσ > η Μέκουσ] Τόπος μεσόσταθμος κάτω από τη θέση «Κάστρο». Όπως εκφέρεται, δείχνει κτητορωνυμία. Θα είχε εδώ χωράφια το γένος *Μέκος*, το οποίο υπήρχε παλιά στο χωριό. Αυτό ερμηνεύεται ως «Πράος | Ήπιος», από το Βουλγ. *meko* (= μαλακό, απαλό, ήπιο, αβρό, πράο, υποχωρητικός) και Σερβ. *mek/mekan* (= μαλακός, απαλός) < παλ. Σλ. *mjakjko* (= απαλό, μαλακό). Ιδέ και «Μέκουσ_κρανιά». Όρα και ομόρριζα «Μέκα», «Μέκιλα» στο Κάντσικο [15].

Μέκουσ_κρανιά η : Υποπεριοχή της θέσης «Μέκουσ», όπου υπήρχε χαρακτηριστική κρανιά.

Μελανίτσα η : Απόμακρη ράχη ΝΔ του χωριού, χαμηλότερα και συνέχεια από την «Τυφλορράχη», στα όρια με την Σταρίτσιανη [42]. Σημαίνει «Μαυριδερή | Μελανή», από το Ελλ. «μέλας/μελανός» (= μαύρος) + Ελλ. υποκορ. κατάληξη «-ίτσα», ίσως επειδή το έδαφος έχει μαύρη απόχρωση, ή είναι σκοτεινή από πυκνή δασοκάλυψη. Ιδέ ομοιόσημα «Σίνιο» και «Σκούρλια» στην Καστάνιανη [16].

Μελισσόπετρα η : Περιοχή με βράχο/πέτρα στα Δ του χωριού, στην οποία σμηνοουργούσαν μέλισσες.

Μεσοπόταμος ο : [Στου Μισουπόταμου] Ο μεσαίος ορμητικός χείμαρρος που κατέρχεται από τον «Σμόλικα». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37].

Μεσορράχ(η) η : [Στ' Μισορράχ'] Η ψηλή κορυφογραμμή του «Σμόλικα», στα όρια με το χωριό Πάδες [32].

Μηλιά η : [Στ' Μπ'λιά] Είναι φυτωνυμία. Χαρακτηριστική μεγάλη μηλιά την ονομάτισε. Κείται ΝΔ του χωριού και εκεί υπάρχει η κορυφή «Τζιούμα». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Μίγλα η | Μίχλα η : Είναι μέρος περικλειστο και γι' αυτό ομιχλώδες. Ερμηνεύεται ως «Αχλύς | Ομίχλη», απευθείας από το παλ. Σλ. *mjgla* (= αχλύς, ομίχλη, νεφέλη, Βουλγ. *mjgla*, Λατ. *nebula*, Αλβ. *miegullë-a*, Βλαχ. *niegura*) < Ελλ. «ομίχλη». Όρα «Μοκλίβα/Σμοκλίβα» στο Γαναδιό [5] και «Μουκλίβα» στην Πυρσόγιαννη [39].

Μικρό ταμπούρ(ι) το : Θέση στα όρια με το χωριό Φούρκα [45], δεξιά του αυχένα, προς την μεριά του «Σμόλικα». Ερμηνεύεται ως «Μικρό οχυρό», όπως και η αντικριστή κορυφή «Ταμπούρι».

Μιντζιλείς οι : [Στ'ς Μιντζιλείς > Στ'ς Μεντζιλείς] Τοποθεσία προς την μεριά της θέσης «Κάστρο» και γειτονική με τη θέση «Ζικίρι», με τις οποίες ερμηνευτικά σχετίζεται. Διεκδικούταν από την όμορη Φούρκα [45] και υπήρξαν έριδες και δικαστήρια. Φαίνεται πως σε τούτο το μέρος είχε στρατοπεδεύσει κάποτε τούρκικος στρατός, για τη φύλαξη της κορυφογραμμής προς Φούρκα και είχε εδώ

την επιμελητεία του, γιατί Τουρκ. menzil (= σταθμός, τόπος στάθμευσης, κατάλυμα, η στα μετόπισθεν επιμελητεία του στρατού). Λόγω του πληθυντικού αριθμού, αποδίδεται ως «Καταλύματα». Η ερμηνεία είναι συμβατή με τη στρατιωτική φύλαξη της περιοχής. Σχετική η τοπωνυμία «Καζάρμα».

Από το ομόρριζο τοπικό «μιντζιλ'» (= τροχάδην, δρομαίως), < Τουρκ. menzilci (= έφιππος ταχυδρόμος), δεν προκύπτει λογική ερμηνεία.

Μιχαλώη η | Μιχαλόη η : Απόμακρη περιοχή με σιταροχώραφα, βόρεια του χωριού. Η πρώτη γραφή δείχνει ότι εδώ ήταν του *Μίχα/Μίχου* (= Μιχάλη) η «αλώη» (= αλώνι), και αυτό επειδή πολλά θερίσματα τα αλώνιζαν επί τόπου, ιδίως όταν τα χωράφια ήσαν απόμακρα.

Η δεύτερη γραφή μάλλον είναι κυριωνυμία, από κάποια με το όνομα *Μιχαλού/Μιχαλόη*, άλλη εκδοχή του ανδρωνυμικού *Μιχάλαινα/Μίχαινα*, εκ του *Μιχάλης*.

Μοναχή δαδιά η : Είναι γυμνή περιοχή, στην οποία υπήρχε μεμονωμένο ρητινούχο πεύκο (δαδιά, στην τοπική διάλεκτο), η οποία σήμαινε τη θέση. Όρα «Μόναχο πεύκο» στο Κάντσικο [15] και «Μόναχο ήπωρο» στη Βούρμπιανη [2].

Μπάλτες οι : [Στ'ς Μπάλτες] Πρόκειται για τόπο βαρικό με πολλά νερά και τη βρύση «Πίνα», χαμηλότερα από τη θέση «Κέτσις». Αποδίδεται ως «Βάλτοι | Τενάγη», από το Ελλ. «βάλτος» < Σλ. blato (= βάλτος, τέλμα, τέναγος, Σερβ./Βουλγ. blato, Αλβ. baltinë-a) > Αλβ. baltë-a (= λάσπη – πηλός, αργιλόχωμα). Ιδέ ομοίωση: «Βάλτος» στους Χιονιάδες [47], «Μπάλντεζα» στο Πληκάτι [37], «Λα Μπάλτε» στο Παλαιοσέλι [33].

Μπάμπω η : [Στ' Μπάμπου] Επώνυμο *Μπάμπος* δεν υπάρχει, ούτε και είναι ακουστό κάτι τέτοιο στο χωριό, οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί κυριωνυμία. Γι' αυτό αποδίδεται ως «Γριά», από το τοπικό «μπάμπω» (= γριά, γιαγιά) < παλ. Σλ. bába (= μαία, μαϊεύτρια, μαμή, Σερβ. babica, Αλβ. babo-ja – γριά, γιαγιά). Καθώς φαίνεται, κάποια γριά σχετίζεται με την περιοχή.

Μπάρρα_Τσιών(η) η : [Στ' Μπάρρα τ' Τσιών' > Στ' Μπααρατσιών'] Εδώ θα υπήρχε μικρός λάκκος με νερό, γι' αυτό αποδίδεται ως «Νερόλακκος του Τσιώνη», από το τοπικό «μπάρρα» (= νερόλακκος) < Σλ. bara (= τέλμα, λάκκος με νερό) + επώνυμο *Τσιώνης*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Όρα και «Λαγούμια Τσιώνους». Ιδέ ομοίωση «Μπάρρα_Τσιώτη» στη Μόλιστα [27], και παρόμοιο «Μπάρρα τ' Μούζα» στο Κάντσικο [15].

Μπέκος ο : [Στου Μπέκου] Κορυφή και η γύρω τοποθεσία στη ράχη προς το βουνό «Ταμπούρι», εξαίσιο λιβάδι προβάτων. Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για κυριωνυμία, από κάποιον βοσκό ονόματι *Μπέκος*, που νεμόταν το λιβάδι. Όρα και «Μνήμα του Μπέκου» στη Βούρμπιανη [2].

Μπηστεριά η : [Στ'ν Πηστεριά > Στ' Μπηστεριά] Μεγάλο και επικλινές ρέμα, που

Ξεκινάει από την κορυφή του βουνού «Γύφτισσα», στα ΒΔ του χωριού, διέρχεται κοντά από το εξωκλήσι «Αι Θεοδόσης» και χύνεται στον «Βουργουπόταμο» πίσω από την θέση «Ράχη τρανή». Αποδίδεται ως «Σπήλαιο | Σπηλιά», από το τοπικό «μψηστεριά/μψηστηριά/μψηστριά» (= σπήλαιο, άντρο, εδαφική κοιλότητα, καταφύγιο) < παλ. Σλ. *režterj* (= σπήλαιο, σπέος, Λατ. *specus*, Ρουμ. *pe tera* - τρώγλη, καλύβι), από υπάρχουσα εκεί σπηλιά που σήμαινε το χώρο. Ιδέ ομόρριζα: «Πέστερη» στη Βούρμπιανη [2], «Πέστη» στην Καστάνιανη [16]. Σχετική η τοπωνυμία «Μψηστριά» στην Κόνιτσα [18], όπου επίσης υπάρχει εμφανές σπήλαιο. Η τοπωνυμία μάλλον δεν σχετίζεται με τις «Μπιστιριές».

Μπιγκόζ(η) η : [Στ'ν Πιγκόζ' > Στ' Μπιγκόζ'] Τόπος κατάφυτος από πεύκα, ΝΔ του χωριού, κατά την μεριά του «Σμόλικα» και υψηλότερα από την τοποθεσία «Τυφλορράχη», όπου συνέλεγαν και ρητινόπισσα (κατράμη/κατράνη, στην τοπική γλώσσα). Ερμηνεύεται, είτε ως «Πευκώνας | Πισσουργείο», είτε ως «Μαύρη | Κελαινή», από το μsn Λατ. *ricosa/riceosa* (= πίσσινη - μαύρη - πεύκινη) < Λατ. *ricea* (= πίσσα - πίτυς, πεύκο) και *riceus* (= πισσοειδής - μαύρος) < Λατ. *rix* (= πίσσα, ρητινόπισσα). Ιδέ ίσως ομόρριζη «Πίκιανη» στη Βούρμπιανη [2].

Μπιστιριές οι : [Στ'ς Μπιστιριές] Μέρος στους πρόποδες της θέσης «Πάδη» που το διασχίζουν πολλοί μικροχειμάρροι. Αποδίδεται ως «Γάργαρες | Διαυγείς», από το Βουλγ. *bistjr/bistra* (= γάργαρος, διαυγής, ξάστερος, καθαρός, διαφανής, Σερβ. *bistar*). Ίσως το νερό της μικρής μόνιμης δίαιτας των ρεμάτων θα είναι γάργαρο. Συνήθως τα ορεινά ποτάμια και ρέματα στα σλάβικα τα λένε γενικώς *Bistrica*. Μάλλον δε σχετίζεται ετυμολογικά με την «Μψηστεριά».

Μπογντάν(ι) το : [Στου Μπουγκντάν'] Πολύ υψηλός τόπος, στα σύνορα με το γειτονικό χωριό «Σαμαρίνα» του νομού Γρεβενών, στο οποίο κατά το πλείστον ανήκει. Αποδίδεται ως «Θεοδοσμένο | Θεόδοτο», από το παλ. Σλ. *bogodanj/bogodanj* (= θεόδοτος, θεοδόσιος) < παλ. Σλ. *bogj* (= θεός). Πιθανώς κάποτε να ήταν τόπος αρχαίας λατρείας, π.χ. του ποιμενικού θεού Πάνα, {ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Ριπάνα» στο Κάντσικο [15] και «Ριπάν(η)» Λούψικο [24]}. Ιδέ «Μπογδανάκια» στους Χιονιάδες [47] και «Μπόγκοβο» στον Ίσβορο [13].

Μπούσιο το : [Στου Μπούσιου] Είναι μέρος γεμάτο χαμηλή θαμνώδη βλάστηση, πιο κάτω από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Θαμνότοπος | Φυταλιά», από το Σερβ. *buž* (= δάσος θάμνων, χαμόδενδρα, θάμνοι, Ιταλ. *busso*, Γερμ. *Bush*) < Λατ. *buxus/ryxus* (= πυξάρι) < αρχ. Ελλ. «πύξος». Όμοια σημασία έχει και η «Μπούσ(ι)/Βυζ» στο Πεκλάρι [34] παρά το ρέμα «Τοπόλιστα».

Μύλος ο : Λέγονται οι θέσεις όπου λειτουργούσαν νερόμυλοι. Υπάρχουν οι εξής: «Μύλος του Πασιά», «Μύλος του Γκουντούλη», «Μύλος του Μακρυγιάννη», «Μύλος του Ζήκα» και ο «Παλιόμυλος». Τα παραπάνω επώνυμα των ιδιοκτητών ή μυλωνάδων είναι και τώρα γνωστά.

Μωραϊταίοι οι : Γειτονιά του χωριού κατοικούμενη από το γένος *Μωραϊτης*. Λέγουν ότι ο γενάρχης τους καταγόταν από τον Μωριά (Πελοπόννησος).

Μώρ(η) τα σιάδια : [Στ' Μώρ' τα σιάδια] Ισιώματα (*σιάδια*, στην τοπική γλώσσα) ανήκοντα σε κάποιον με επώνυμο *Μώρης*. Το επίθετο αυτό το θυμούνται ακόμη στο χωριό. Όρα και «Λάκκος του Μώρ'». Ιδέ ομοιόσημο «Κύρ' τα σιάδια» στη Βούρμπιανη [2].

Νήσοι μακάρων οι : [Στ'ς Νήσ' μακάρων] Ευρύ και περικλειστο πευκόφυτο μέρος στην περιοχή του «Σμόλικα». Ερμηνεύεται ως «Παράδεισος», από το αρχ. Ελλ. «νήσοι μακάρων» (= παράδεισος). Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι ονομάστηκε έτσι είτε λόγω της παραδεισένιας, εξαίσιας φύσης, είτε διότι κάτι ιερό ήταν εδώ, που σχετίζεται με τους «μάκαρες» (= νεκρούς). Η ελληνικότητα αυτή τοπωνυμίας είναι άξια ιδιαίτερης προσοχής και έρευνας. Συνειρμικά διασυνδέεται με τα σχόλια στο λήμμα Σταρίτσιανη [42].

Υπάρχει ενδεχόμενο να είναι και κτητορωνυμία, από κάποιον Διονύση (*Νύση*, στην τοπική διάλεκτο) *Μακάριο*. Το επώνυμο *Μακάριος* υπάρχει στο Μποτσιφάρι [29]. Δεν φαίνεται πολύ πιθανό αυτό, λόγω στέλειας στην εκφορά και του πληθυντικού αριθμού.

Νόχτσια η : [Στ' Νόχτσια] Κοντινή στο χωριό περιοχή, έναντι και σε επαφή με τον «Βουργουπόταμο», όπου παλιά μάλλον θα καλλιεργούσαν ρεβίθια. Εξηγείται ως «Ρεβιθώνας», από το Τουρκ. *nohut* (= ρεβίθι, Σλ. *nahut*). Όρα και «Ναχούτσα» στο Κάντσικο [15].

Νταλιόπολ(η) : [Σ' Νταλιόπολ'] Απόμακρη και σχετικά ομαλή υψηλόσταθμη περιοχή του «Σμόλικα» Ν/ΝΔ του χωριού στα όρια με όμορες κοινότητες, στις οποίες και μερικώς ανήκει. Αποδίδεται «Απόμακρο Πεδίο | Μακρινό Ίσωμα», από το παλ. Σλ. *dalje* (= μήκος, μακρότητα τόπου, μάκρος, μακρυσμός) + παλ. Σλ. *polje* (= πεδίο, κάμπος, ίσιωμα). Ιδέ και «Μπολιάνα» στην Καστάνιανη [16].

Νταμπουγιάνν(η) η : [Στ' Νταμπουγιάνν' > η Νταμπουγιάνν'] Κοντινή στο χωριό ίδια τοποθεσία, με πολλά κηπάρια, προς το εξωκλήσι της «Αγίας Βαρβάρας». Θρυλείται ότι εδώ υπήρχε, τον παλιό καιρό, μικροοικισμός και νεκροταφείο. Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον ονόματι *Ντάμπος Γιάννης*, αν και αυτό το ονοματεπώνυμο δεν το έχουν ακουστό στο χωριό. Ιδέ και «Ντάμπος» στη Βούρμπιανη [2].

Ντίσ(ι)νο το : [Στο Ντίσ'νο/Δίζνο] Τόπος στα υψηλά πρανή του «Σμόλικα», στον οποίο για να φθάσει κανείς πρέπει να βαδίζει αγκομαχώντας σε απότομη ανωφέρεια. Αποδίδεται ως «Ασθμαίνον | Αγκομαχών», λόγω της ανηφοριάς και του υψομέτρου, από το παλ. Σλ. *disjnj* (= ασθμαίνων, πνευστιών, αγκομαχών, φυσαλέος), *disanije* (= αναπνοή, πνοή) > Σερβ. *disati* (= αναπνέω). Όρα και

«Ντισνίτσα» στην Καστάνιανη [16]. Ομοιόσημη η «Ντισίνα» στο Γρισμπάνι [7].

Ντουραλή η : [Στου Ντουραλή > Σ' Ντουραλή > η Ντουραλή] Υψηλόσταθμη περιοχή, Β του χωριού, στα όρια με το Κάντσικο [15]. Υποπεριοχή της είναι η θέση «Αλατσιά σ' Ντουραλή». Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Ντουραλής* (= σκληρός, στερεός), άγνωστος τώρα στο χωριό, ο οποίος θα νεμόταν την περιοχή. Το επίθετο αυτό εξηγείται από το νέο Λατ. *dural* (= ανθεκτικός, στερεός) < Λατ. *durus* (= σκληρός, στερεός) > νέο Ελλ. «*ντούρος*» (= σκληρός, γερός, άκαμπτος). Ιδέ και «*Ντούρος*» στην Καστάνιανη [16].

Στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται ανάστροφα, δηλ. ως «*Αλή Ντουρ*», άγνωστο γιατί, αφού δεν ονομάζεται έτσι, και ανάγεται σε κάποιον Τούρκο ονόματι *Ντουρ*. Δεν φαίνεται σωστή αυτή η ερμηνεία.

Ξεσιάλα η : Περιοχή κατολισθαίνουσα με κινούμενο ασταθές έδαφος. Ερμηνεύεται ως «Κατολίσθηση», από το Ελλ. «*ξε*» + «*σάλος*» (= ταραχή, κίνηση). Σχετική θεματικά η κατολίσθηση «*Ούσαλη*» στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41].

Ξηλοράκκια τα | Ξηρολάκκια τα : Χαμηλόσταθμη τοποθεσία στα Α του χωριού με μικρά δένδρα, διαρρεόμενη πολλά ρέματα. Το όνομα δείχνει και είναι εξ ολοκλήρου ελληνικό και σημαίνει «*Ξηρά ρέματα*», από το Ελλ. «*ξηρός*» + τοπικό «*λάκκος*» (= ρέμα, υδατόρρεμα). Η πρώτη γραφή και εκφορά προέκυψε από αναγραμματισμό της δεύτερης, και αναφέρεται στα πολλά ρέματα που την διασχίζουν, τα οποία ξηραίνονται το θέρος. Υπάρχει και υποπεριοχή «*Μαντρί στα Ξηλοράκκια*».

Ξηρολίμν(η) η : Κοιλότητα εδαφική στον «*Σμόλικα*», όπου σχηματίζεται λίμνη το χειμώνα, η οποία ξηραίνεται το θέρος, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι η τοποθεσία.

Οξιά Σαράγαλη η : Θέση που σημεινόταν από μεγάλη οξιά, ή είχε πολλές οξιές, σε χωράφι ενός *Σαράγαλη*. Αυτό το παρωνύμιο ή επίθετο το θυμούνται ακόμη στο χωριό.

Πάδ(η) η | Πάδες οι : [Στην Πάδ' > Σ' Μπάδ'] Έκταση σχετικά ίσια, καλό βοσκοτόπι, με πολλά δένδρα, ΒΑ του χωριού στον ανήφορο για το βουνό «*Ταμπούρι*». Υπάρχουν οι υποπεριοχές «*Πάνω Πάδ'*» και «*Κάτω Πάδ'*». Αποδίδεται ως «*Φηγεδώνας | Τόπος με πολλές οξιές*», από το αρχ. Ελλ. «*πάδος*» (= φηγώδες δένδρο, π.χ. δρυς ή οξιά).

Άλλη ισόκυρη εξήγηση είναι «*Ίσιωμα | Πλάτυσμα*», από το Βλαχ. *rande* (= επίπεδη έκταση, ίσιωμα, πεδίο) < Λατ. *rando* (= εκτείνω, απλώνω, ανοίγω, πετάννυμι). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12], και ομοιόσημες: «*Του Πάντε*» στο Παλαιοσέλι [33], «*Παντιαμάρε*» στη Βρυάζα [7].

Επειδή ο τόπος είναι σχετικά ομαλός, δεν μπορεί να εξηγηθεί από το Σλ. *rad* (= πτώση, υδατόπτωση), όπως το οικωνύμιο *Πάδες* [32].

- Παλιομανάστρ(ι) το** : Τοποθεσία στα ΒΔ του χωριού, πλησιόχωρη με τις θέσεις «Ραχοβίτσα» και «Καλό(γ)ηρος», όπου θα υπήρχε παλιό μοναστήρι, εξού και η ονομασία. Θρυλείται ότι ήταν αφιερωμένο στον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο.
- Παλιόμυλος ο** : [Στουν Παλιόμ'λου] : Θέση στο ποτάμι όπου υπήρχε παλιός νερόμυλος και αυτό σημαίνει η τοπωνυμία.
- Παλιοπρίονο το** : Δασώδης περιοχή του «Σμόλικα» όπου είχε εγκατασταθεί σε παλιότερη εποχή υδροπρίονο. Ιδέ και «Πριόνι».
- Παλιοστρούγκ(ι) το** : Τοποθεσία του «Σμόλικα» απόμακρη και υψηλόσταθμη, όπου οι νομάδες βλαχοποιμένες είχαν κάποτε μαντρί. Αποδίδεται ως «Παλιομάντρι» από το τοπικό «στρού(ν)γκα/στρού(ν)γγα» (= αρμεγώνας αιγοπροβάτων, ήτοι ξυλόπηκτο από χάρακες και κλάδους κυκλικό μαντρί, όπου συγκεντρώνουν τα αιγοπρόβατα για να τα αρμέξουν και όπου παράλληλα λειτουργεί τυροκομείο, το λεγόμενο «μπατζαρειό») < Λατ. stringo (= σφίγγω, στράγγω - δρέπω, αμέρω, μαζεύω - και με την συνεκδοχική έννοια του «αμείλω» είτε αρμέγω) > Βλαχ. strunge (στρούντζε) (= μαζεύει, δρέπει, Ρουμ. stringe) > μσν Ελλ. «στρούγκα» (= στάνη αιγοπροβάτων, Βλαχ./Αλβ. strunga, Βουλγ. stjrga).
- Πανάτος ο** : [Στου Πανάτου] Εξαίρετο βοσκότοπι προβάτων ψηλά προς το «Ταμπούρι». Αποδίδεται ιδιωματικώς ως «Τόπος του Πάνα | Τόπος πανικός», αν σχετισθεί ερμηνευτικά και λειτουργικά με την συνεχόμενη έκταση «Ριπάνα» των χωριών Κάντσικο [15] και Φούρκα [45]. Μάλλον πρόκειται για κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, επειδή είναι χλοερός και εκτεταμένος βοσκότοπος. Ενδεχομένως να είναι και απλή κυριωνυμία, αν και επώνυμο Πανάτος/Πάνας δεν είναι σε χρήση στα Μαστοροχώρια.
- Παπαγιανναίοι οι** : Γειτονιά του χωριού κατοικούμενη από το υπαρκτό εν αφθονία γένος Παπαγιάννης.
- Παπαλέξ(η)ς ο** : [Στ' Παπαλέξ'] Είναι κυριωνυμία και δείχνει ότι κάποιος ονόματι Παπαλέξης, ή κάποιος «παπάς Αλέξης», ήταν κύριος ή νομέας του χώρου.
- Παπανικόλας ο** : [Στου Παπανικόλα] Χωράφια που ανήκουν στο πολυπληθές γένος Παπανικολάου, και αναφέρεται στον γενάρχη τους Παπανικόλα (παπάς Νικόλαος).
- Παπί το** : Μέρος κάθυγρο, με πάντα νοτισμένο χώμα και πλήρες από ελόφυτα, γειτονικό με την παρόμοια θέση «Μπάλτες», με την οποία σχετίζεται ερμηνευτικά. Αποδίδεται ως «Υγρό | Βρεγμένο», από την ιδιωματική έκφραση «έγινα παπί» (= μούσκεμα, διάβροχα). Ενδεχομένως να είναι και απλολογία της παρόμοιας τοπωνυμίας «Παπύρ'» στο Κάντσικο [15], με την οποία έχει κοινά χαρακτηριστικά.
- Παραφύτια τα** : Περιοχή με ιδιαίτερα πυκνή θαμνώδη βλάστηση. Αποδίδεται ως

- «Πυκνόφυτη | Παραφυτεμένη», από το αρχ. Ελλ. «*παράφυτος*» (= ο πλησίον φυτρωμένος).
- Πέρα μαχαλάς ο | Κάτω μαχαλάς ο** : Περιοχή εγγύς στο χωριό, προς τον «Άι Νικόλα», όπου παλιότερα υπήρχε συνοικία. Σημαίνει «Πέρα γειτονιά | Κάτω γειτονιά», από το τοπικό «*μαχαλάς*» (= γειτονιά) < Τουρκ. *mahalle* (= συνοικία, γειτονιά), αραβικής αρχής. Όρα και «Μαχαλάδες».
- Περγουλιά η** : Ερμηνεύεται ως «Αναδενδράδα | Κληματαριά», από το τοπικό «*πέργουλα/περγουλιά*» (= κλήμα αναρριχώμενο πάνω σε σκιάδα, κληματαριά, Λατ. *pergulana*, Βλαχ. *riergula*) < Λατ. *pergula* (= αναδενδράδα επί σκιάδος). Μάλλον κάποια μεγάλη κληματαριά ήταν εδώ και εξ αυτής ονοματίστηκε ο τόπος. Ιδέ και «Πέργουλα» στο Πληκάτι [37].
- Περ(ι)βόλ(ι) το** : Περιοχή στο αντέρεισμα του βουνού «Γύφτισσα», όπου υπήρχαν περιβόλια. Εκτείνεται και στο χώρο της Μόλιστας [27], στην οποία κατά το πλείστον ανήκει.
- Πέτρα του Γελαδάρ(η) η** : [Σ' Μπέτρα τ' Γελαδάρ'] Το επώνυμο *Γελαδάρης* υπάρχει στο χωριό, και σε κάποιον εξ αυτών αναφέρεται η τοπωνυμία. Σε κτήμα τους υπήρχε εμφανής βράχος.
- Πέτρες οι** : Τοποθεσία Δ του χωριού, όπου υπάρχουν πολλές πέτρες.
- Πέτρες του Γκούτσιου οι** : [Στ' ο Πέτρες τ' Γκούτσιου] Το πολυπληθές γένος *Γκούτσιος* είναι υπαρκτό στο χωριό. Εδώ, υπάρχουν βράχοι/πέτρες κοντά σε δικό τους χωράφι.
- Πευκόφυτο το** : Εκτεταμένη περιοχή του «Σμόλικα» κατάφυτη από πεύκα.
- Πηγάδ(ι) Χαρίσ(η) το** : Βρύση κοντά σε αγρό που ανήκει στο γένος *Χαρίσης*, το οποίο υπάρχει στο χωριό.
- Πηγαδούλια τα** : Μέρος κοντινό στο χωριό με πολλές μικρές πηγές και βρύση, που στην τοπική γλώσσα λέγονται «*πηγαδούλια*». Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Πηγαδούλια μεγάλα» και «Πηγαδούλια μικρά». Ιδέ και «Πηγαδούλι» στη Σέλτση [41], Κάντσικο [15] και αλλού.
- Πίνα η | Μπίνα η** : [Στ'ν Πίνα > Στ' Μπίνα] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Μπάλτες», με μεγάλη πηγή, από όπου υδρευόταν παλιότερα το χωριό. Αποδίδεται ως «Πηγή», από το Τουρκ. *pinar/runar* (= πηγή) > Βουλγ. *binar/bunar* (= πηγή). Όρα και πηγή «Μαυρομπίνα» στη Βούρμπιανη [2], Σταρίτσιανη [42], καθώς και «Γκουλουμπίνα» στο Κάντσικο [15].
- Πίπτας ο | Πήτας ο** : [Στ' Πίπτα/Πήτα] Μάλλον πρόκειται για κυριωνυμία, αν και αυτό το επώνυμο δεν είναι ακουστό τώρα στο χωριό. Ίσως ήταν κάποιο παρατσούκλι για κάποιον που ορεγόταν πίττες.

Πλάκα η : [Στ'ν Πλάκα > Σ' Μπλάκα] Μέρος ίσιο (πλάκα, στην τοπική διάλεκτο), στα σύνορα με το χωριό «Σαμαρίνα» του νομού Γρεβενών.

Με την ίδια ονομασία υπάρχει και άλλη τοπωνυμία Ν του χωριού, όπου υπάρχουν πολλές πέτρες με κομμούς, από τις οποίες έβγαζαν σχιστόπλακες, για την επικάλυψη των σπιτιών. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Πλάτανος ο : Εδώ υπήρχε μεγάλο πλατάνι που ξεχώριζε και ονομάτισε το χώρο.

Πλατόνια τα : Είναι φυτωνυμία. Το μέρος έχει πάμπολλα πλατάνια, είναι δηλ. πλατανεώνας, και ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «πλάτονας/πλάτανος» (= μεγάλο πλατάνι). Χωρίζεται στις υποπεριοχές «Τρανά πλατόνια» και «Μικρά πλατόνια». Υπάρχει και η τοποθεσία «Στ' Γύφτ'σσα στα πλατόνια». Η τοπωνυμία υπάρχει και σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. Βούρμπιανη [2], Κάντσικο [15] και αλλού.

Ποδαρ(ι)κό το : Θέση νότια του χωριού προς τον «Σμόλικα», στους πρόποδες της θέσης «Αρκουδάλων». Αποδίδεται ως «Πέζα | Πόδι | Βάση». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12], και «Ποδαρ'κό της Παναγιώταινας» στη Φυτόκο [46].

Πόρος ο : [Στον Πόρο > Στο Μπόρο] Στενή περιοχή μεταξύ των θέσεων «Κέτσης» και «Μπάλτες», που θεωρείται πέρασμα, δηλ. πόρος, εξού και το όνομα.

Ποτάμ(ι) το : Λέγεται και έτσι ο «Βουργουπόταμος».

Πουρνάρ(ι) το : Είναι φυτώνυμο. Αν και το θαμνοειδές «πουρνάρι» δεν είναι κοινό στα μέρη μας, φαίνεται πως εδώ υπήρχαν πουρνάρια που ονομάτισαν και τον τόπο. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Πούσια τα : Αποδίδεται ως «Υδροφρέατα | Πηγάδια», από το τοπικό «πούσ(ι)/πούτσ(ι)» (= πηγάδι, φρέαρ) < Λατ. ruteus (= φρέαρ, όρυγμα, Ιταλ. rozzo, Αλβ. rus-i, Ρουμ. ruț, Βλαχ. ruts) > Σερβ. ruc (= κοιλότητα, λάκκος, στέρνα). Όρα ομοιόσημο «Πυτσέλι» στο Κάντσικο [15], «Πούσι» στη Βούρμπιανη [2], «Πούσα» στην Κόνιτσα [18], «Πούτσι» στη Μόλιστα [27].

Πρασιαν(η) η : [Στ'ν Πράσιανη > Σ' Μπράσιαν'] Υψηλή τοποθεσία με άφθονη βλάστηση, στα σύνορα με τη Σταρίτσιανη [42], στην οποία κατά το πλείστον ανήκει. Ερμηνεύεται ως «Πράσινη», από το αρχ. Ελλ. «πρασσιανός» (= πράσινος).

Πριόν(ι) το | Πριόν(ι) του Ζήκα το : Δάσος του «Σμόλικα» όπου παλιά λειτουργούσε πριόνι (υδροπρίονο). Με το δεύτερο σχετίζεται κάποιος από το γένος Ζήκας, που υπάρχει και τώρα στο χωριό. Ιδέ και «Παλιοπρίονο».

Προσήλιο το : Μέρος προσηλιακό είναι τούτη η θέση.

Πύργος ο | Παράπυργος ο : [Στον Πύργο > Στου Μπύργου] Τόπος υψηλόσταθμος στα Δ/ΒΔ του χωριού, πέρα από τον «Άι Θεοδόση», στα όρια με τη Μόλιστα [27], στην οποία μερικώς ανήκει, όπου θα υπήρχε «πύργος» (= οχύρωμα, ταμπούρι, φύρκος, Λατ. burgus). Η τοπωνυμία είναι συμβατή με την φύλαξη του

ευρύτερου χώρου. Ιδέ και πλησιόχωρα «Φον(ι)κά». Όρα ίδιο όνομα βουνού στη Στράτσιανη [43].

Ράχ(η) η : Το κορυφογραμμή/ράχη που χωρίζει την έκταση του χωριού από εκείνη της Φούρκας [45].

Ράχ(η) τρανή η | Τρανή ράχ(η) η : Η μεγάλη ράχη που είναι ορατή έναντι και Δ/ΒΔ του χωριού, η οποία κρύβει τη θέαση του βουνού «Γύφτισσα».

Ραχοβίτσα η : Τόπος γεμάτος θάμνους, εξαιρετο βοσκοτόπι, λίγο χαμηλότερα από τη θέση «Ριάχοβο», καθώς και ονομασία του εκεί διερχομένου ρέματος. Ερμηνεύεται ως «Καρυδιά», από το παλ. Σλ. orahonjci (= καρυδιά, καρύδι, Σερβ orah, Βουλγ. oreh, Αλβ. arrë-a), οι οποίες θα υπήρχαν και σήμαιναν τον τόπο.

Ριάχοβο το : Τοποθεσία με πολλές βαλανιδιές, ψηλά προς το βουνό «Γύφτισσα», όπου, καθώς λένε, υπήρχε παλιός οικισμός. Στη βάση της υπάρχει σήμερα το εξωκλήσι «Άι Θεοδόσης». Ερμηνεύεται ως «Τόπος με καρυδιές | Καρυώνας», από το παλ. Σλ. orahonj (= καρύινος, καρυδένιος), το οποίο συχνά αναφέρεται και ως όνομα τόπων.

Ριζό το : Η θέση αυτή είναι η βάση, η πέζα, η πατωσιά, του υπερκείμενου «Σμόλικα», δηλ. η ρίζα του, εξού και το όνομα. Είναι συνηθες τοπωνύμιο σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. «Ριζό» στον Ίσβορο [13], «Ριζά» στη Βούρμπιανη [2].

Ρισάδ(ι)κα τα : Θέση παραποτάμια και μακρινή, στα πρανή της δεξιάς όχθης του «Βουργουπόταμου», στα όρια με την Σταρίτσιανη [42], στην οποία κυρίως ανήκει. Λόγω της κτητικής κατάληξης «-άδικα», σημαίνει κτήματα του γένους Ρισάς/Ρισάδες, το οποίο δεν είναι τώρα ακουστό στο χωριό. Ίσως να υπήρχε άλλοτε, ή να υπήρχε στη γειτονική Σταρίτσιανη [42].

Ρόγκια χαμένα τα : [Στα Χαμένα ρόγκια] Απόμακρα μεμονωμένα χωράφια, περιτριγυρισμένα από δάσος, δηλ. μέσα σε ξέφωτα. Αποδίδεται ως «Άφαντα ξέφωτα» από το τοπικό «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από κοπή ή κάψιμο δάσους, Αλβ. rogë) < Λατ. rokus (= φωτιά, πυρά) > νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω τη βλάστηση χωραφιού ως προετοιμασία για τη σπορά).

Ροντοβάτο το : Εξαίσιος τόπος με πολλά εύφορα χωράφια, ΝΑ του χωριού, προς την μεριά του «Σμόλικα». Ερμηνεύεται ως «Καρπερό | Εύφορο», από το παλ. Σλ. radovati (= χαίρω, αγαλλιώμαι) και radovanije (= χαρά - ευφορία τόπου, αφθονία νομής) > Βουλγ. rodovito (= καρπερό, γόνιμο, εύφορο).

Ρουκάς ο : [Στου Ρουκά] Δείχνει για κυριωνυμία. Κάποιος από το γένος Ρουκάς/Ρουκάδες είχε εδώ χωράφι. Το επώνυμο αυτό είναι ακουστό και το θυμούνται ακόμη στο χωριό.

Σαντεκλιάς ο : [Στουν Σαντεκλιά] Παλιά ονομασία του λόφου πάνω στον οποίο εί-

ναι κτισμένο το εξωκλήσι «Άι Λιάς», στα Α του χωριού. Αποδίδεται ως «Προφήτης Ηλίας | Άι Λιάς», και αυτό σημαίνει στη βλάχικη διάλεκτο, από το λατ. *sanctus* (= άγιος, όσιος, αγνός, καθαρός) + όνομα *Ηλίας*. Σχετική η τοπωνυμία «Σιντιλίου».

Σιδέρης ο : [Στ' Σιδέρ'] Είναι κυριωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Σιδέρης* είχε εδώ δικαιώματα. Το επίθετο αυτό το θυμούνται και τώρα στο χωριό.

Σιμπενίκο το : [Στο Σιμπενίκου/Σιβενίκου] Εξαίρετος βοσκότοπος με πολλές θαμνώδεις βαλανιδιές. Εξηγείται ως «Πληγμένο | Κτυπημένο», με την έννοια κεραυνόπληκτο, από το θέμα *ξιβεν-* του παλ. Σλ. *ξιβενίε* (= κτύπημα, πλήγμα, βολή – μεταφ. κεραυνός) και *ξιβενj* (= πλήγμα - κτυπημένος από βροντή ή αστραπή), Βουλγ. *ξιβνα/ξιβαν* (= χτυπώ, ραβδίζω, δέρνω με βέργα) < παλ. Σλ. *ξίβα* (= βέργα, κλαδί) + Σλ. επιθετική κατάληξη *-jkj*. Ελάχιστα πιθανό είναι να σημαίνει και «Θαμνοτόπι», από το Σερβ. *ξιβ* (= δενδρύλλιο, χαμόδενδρο, θαμνίσκος) και *ξιβljak* (= θαμνώνας) < παλ. Σλ. *ξίβα* (= βέργα, κλαδί). Ιδέ και «Σίμπα» στη Βούρμπιανη [2].

Σινίκου ο : [Στου Σινίκου] Παλιά ονομασία της θέσης όπου είναι κτισμένο το εξωκλήσι «Άι Νικόλαος». Στη βλάχικη διάλεκτο σημαίνει «Άγιος Νίκος/Νικόλαος».

Σιντιλίου το : Απόμακρη τοποθεσία στα όρια με το βλαχόφωνο χωριό «Σαμαρίνα», στην οποία μερικώς υπάγεται. Αποδίδεται ως «Άγιος Ηλίας | Άι Λιάς», γιατί στη βλάχικη διάλεκτο αυτό σημαίνει. Η τοπωνυμία υπάρχει και στη βλαχόφωνη Φούρκα [45]. Ιδέ ομοίωση «Λα Σιντιλίε» στο επίσης βλαχόφωνο Παλαιοσέλι [33]. Θα υπήρχε, άλλοτε, εδώ ναϊδριο του προφήτη Ηλίας. Σχετική η τοπωνυμία «Σαντεκλιάς».

Σιουλιάδ(ι)κά τα : Λόγω της κτητορικής κατάληξης «-άδικα», σημαίνει «Χωράφια του γένους Σιούλας». Το επώνυμο αυτό ήταν υπαρκτό άλλοτε στο χωριό. Γένος Σιούλας υπήρχε και στο Γαναδιό [5], ενώ ως Σιούλης απαντούσε στη Βούρμπιανη [2].

Σιπουτά τα : [Στα Σιπουτά/Σιρπυτά] Μέρος κατάφυτο με πολλά χαμόδεδρα, πέρα από την «Τρανή ράχη», όπου υπήρχε ξύλινη κάνναλη για πότισμα ζώων. Αποδίδεται ως «Ποτίστρες | Νερόλακκοί», από το επιχώριο «*σιαποτούρα*» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική σκάφη ή λάκκο, ποτίστρα, πίστρα) < Βλαχ. *ξαρπυτο* (= ποτίστρα) και *ξορυτυ* (= κρουνός, βρύση), παλ. Σλ. *σοροτj* (= σωλήνας – κανάλι με νερό, τάφος με νερό, ύδατα) < Ελλ. «*διαποτίζω*» < Ελλ. «*διά*» + «*πότος*» (= πότισμα). Είναι συνήθης τοπωνυμία, π.χ. «Σιόποτο» στη Σταρίτσιανη [42], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], «Λα Σιόπατου» στο Παλαιοσέλι [33].

Σιπουτά Λόγκας τα : Υποπεριοχή της θέσης «Λόγκα» με αναβλύζοντα νερά και ποτίστρες ζώων. Για την ερμηνεία ιδέ «Σιπουτά».

Σμόλ(ι)κας ο : Το μεγάλο βουνό με την κορυφή του (2.637 μ) που υπέρκειται του χωριού, το οποίο είναι κατάφυτο από πεύκα. Ερμηνεύεται ως «Πευκώνας | Πιτυώνας», στο ειδικό κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*».

Σόλ(ι)στα η : Τοποθεσία προσήλια, όπου παλιά πάνω σε πλάκες έδιναν οι βλαχοποιμένες αλάτι στα αιγοπρόβατα, δηλ. ότι σημαίνει και η τοπωνυμία «Αλατσιά». Ερμηνεύεται ως «Αλατίστρα | Αλαταριά», απευθείας από το παλ. Σλ. *solizte* (= άλες, αλατοπήγια, αλυκές, Λατ. *salinae*) < αρχ. Ελλ. «(σ)άλας» (= αλάτι, Λατ. *sal*, Σλ. *sol*). Όρα και «Αλατσιά». Όμοιας λειτουργίας θέσεις ονομάζονται με τα ομοιόσημα «Λα Ντζολίστε», «Λα Σαλατούρα» στο Παλαιοσέλι [33] και «Σαρπούνι» στο Τούρνοβο [44].

Σουγλιά τα : Βραχώδης, οξυκόρυφη περιοχή της ακραίας κορυφογραμμής του «Σμόλικά», εκτεινόμενη και στη Σταρίτσιανη [42]. Αποδίδεται ως «Σουβλιά», από το επιχώριο «*σουγλί*» (= σουβλί) < Λατ. *subula* (= οβελός).

Στύλας ο | Στύλα η : [Στ' Στύλα > η Στύλα] Είναι κυριωνυμία, παρόλο που το γένος Στύλας δεν το θυμούνται από καιρό πλέον στο χωριό. Το επώνυμο Στύλος/Στούλης υπήρχε άλλοτε στη Ζέρμα [12] και στο γειτονικό Κάντσικο [15].

Ταμπούρ(ι) το : Το βουνό και η κορυφή (1.878 μ) όπου σμίγουν τα σύνορα με τα χωριά Κάντσικο [15] και Φούρκα [45], το οποίο τώρα μετονομάστηκε σε «Οχυρό». Εξηγείται ως «Προμαχώνας | Οχυρό», στο κεφάλαιο «*Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας*». Ιδέε και «Νταμπόρι» στην Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41] και αλλού.

Τελλιάδες οι : Συνοικία του χωριού στην οποία κατοικεί το πολυπληθές γένος Τέλλης. Η Ελλ. κατάληξη «-άδες» είναι δηλωτική ανθρώπων ενός γένους.

Τζιούμα η : [Σ' Τζιούμα] Υπάρχουν δύο κορυφές με την ονομασία αυτή, ορατές από το χωριό. Η μία Β και έναντι του χωριού, και η άλλη Ν προς την μεριά του «Σμόλικά» παρά τη θέση «Μηλιά». Συνήθως, κορυφές ονομάζονταν με ονόματα σκευών, λόγω σχήματος, π.χ. «Καρδάρι» και «Καζάνι» στον Γράμμο, «Καυκί» και «Τέντζιερη = χύτρα» στην Κόνιτσα [18], όπως και εδώ, από το τοπικό «*τζιούμα*» (= βαθύ πινάκιο, ξύλινο ή μεταλλικό, χρήσιμο και ως πρόχειρο γουδί - γαβαθοειδές μαγειρικό σκεύος) < Λατ. *zuma/zema* (= χάλκινη χύτρα, εψάνη, χαλκούς λέβης) < αρχ. Ελλ. «ζέω» (= βράζω). Ως τοπωνυμία υπάρχει στο Λεσκάτσι [22], Κόνιτσα [18].

Τζιουμίχα η : [Σ' Τζιουμίχα] Πρόκειται για ονοματοποιία της φράσης «*Τζιούμα μικά*», δηλ. «Τζιούμα μικρή», από το αρχ. Ελλ. «*μικκός*» (= μικρός, ολίγος, βραχύς, Ρουμ. *mic*) > Ρουμ./Βλαχ. *mika/nika* (= μικρή), με τροπή του Κ σε Χ.

Τρανό πηγάδ(ι) το : [Στου Τρανό π'γάδ'] Υπάρχει εδώ βρύση/πηγή (*πηγάδι*, στην τοπική γλώσσα) με πολύ νερό.

Τραντάφ(υ)λλο το : Τοποθεσία χαμηλότερα από τη θέση «Σόλ(ι)στα», με πολλά αμπέλια. Εδώ υπήρχε κάποια σημαδιακή τριανταφυλλιά, η οποία ονομάτισε το μέρος. Ιδέ «Τρανταφ'λλιά» στο Κάντσικο [15] και ομοιόσημη «Ρόιδ(η)/Ρόιδ(ω)» στη Μπλήζιανη [28].

Τρεπινίτσες οι | Τριπινίτσες οι | Τερπινίτσες οι : [Στ'ς Τριπινίτσες/Τρεπινίτσες] Ανήλια τοποθεσία χαμηλότερα από τη θέση «Χαλασμένα». Αποδίδεται ως «Παγωμένες», από το παλ. Σλ. θέμα *terp/trjrp* (= παγώνω, πέπηγα) > Βουλγ. *trjpen* (= ριγών, ριγηλός, αισθανόμενος κρυάδες) και *trjrna* (= σύγκρου, τουρτούρισμα, ρίγος) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-iça/-ica*. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτα [22], Μόλιστα [27].

Τριεθνές το : Πολύ απόμακρη θέση, όπου συγκλίνουν τα όρια με τα γειτονικά χωριά Φούρκα [45] και «Σαμαρίνα» του νομού Γρεβενών.

Τρυποξύλ(η)ς ο : [Στον Τρυποξύλ'] Δασωμένο μέρος με βαλανιδιές, όπου υπήρχαν πολλά πουλιά δρυοκολάπτες, γι' αυτό αποδίδεται ως «Δρυοκολάπτης | Καλοτύπος», από το τοπικό «*τρυποξύλης*» (= δρυοκολάπτης, τύπανος).

Τσαπουρνιά η : Είναι φυτωνυμία. Κάποια μεγάλη «*τσαπουρνιά*» (= το δένδρο *προύνη η ακανθώδης*, κοινώς *αγριοδαμασκηλιά*) ήταν το τοπόσημο του χώρου και τον ονομάτισε.

Τσερρίβραχος ο | Τσιρρίβραχος ο : Τοποθεσία με σημαδιακό βράχο και χαμηλές βελανιδιές έναντι του χωριού, ψηλά ανεβαίνοντας προς το βουνό «Ταμπούρι». Αποδίδεται ως «Βράχος στις βαλανιδιές», από το τοπικό «*τσέρρος /τσερράδι*» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «*άσπρις/αλίφλοιος*», Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerrus* (= είδος δρυός,) < αρχ. Ελλ. «*κιρρός*» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Όρα και «Τσερρ(ι)νίτσα».

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Σχιστόβραχος», από το Αλβ. *ciem* (= σχίζομαι, σχίζω). Υστερεί τούτη η ερμηνεία, λόγω μίξης αλλοεθνών λεκτικών στοιχείων. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].

Τσερρ(ι)νίτσα η | Τσιερνίτσα η : Τόπος γεμάτος βελανιδιές, κοντά στο εξωκλήσι του «Άι Λιά». Η πρώτη γραφή αποδίδεται ως «Μικρός δρυμός | Άλσος», από το Σλ. *cer* και το τοπικό «*τσέρρος/τσερράδι*» (= είδος δρυός, η *δρυς η κηρρίς*, αρχ. Ελλ. «*άσπρις/αλίφλοιος*», Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerrus* (= είδος δρυός) < αρχ. Ελλ. «*κιρρός*» (υπόξανθος, κιτρινωπός) + Σλ. κατάληξη *-ica*. Παρόμοια τοποθεσία στην Πλάβαλη [35] λέγεται «Τσέρροβο» και στην Κόνιτσα [18] «Τσερρί».

Η δεύτερη γραφή παραπέμπει στο Βουλγ. *çerna* (= μαύρη) + Σλ. κατάληξη *-ica*, και αποδίδεται ως «Μαύρη | Σκοτεινή», λόγω της πυκνότητας των δένδρων. Ομοιόσημα τα δάση «Μαύρα» και «Σκοτάδι» στο Πληκάτι [37]. Για το πρώτο συνθετικό ιδέ και «Τσιερνοβόντα» στην Πυρσόγιαννη [39].

Τσιαλάκ(ι) το : Μέρος με πολλά φρυγανώδη χαμόφυτα. Ερμηνεύεται ως «Φρυγανάκι», από το νέο Ελλ. «τσαλί» (= φρύγανο) < Τουρκ. çali (= φρύγανο).

Τσιάχα η : [Σ' Τσιάχα] Τοποθεσία κοντινή στο χωριό με σαθρό έδαφος που ανοίγει σχισμές και ρέπει σε κατολίσθηση. Αποδίδεται ως «Ευκολόσχιστη | Εύρηκτη», από το Αλβ. çahje (= διαρρηκτικός, δηλ. αυτός που εύκολα ανοίγει ή σχίζεται).

Τσουκνίδα η : [Σ' Τσουκνίδα] Μεγάλο δασικό δένδρο *ορειπτελέα* σήμαινε τον χώρο, εξού και η ονομασία, γιατί στην τοπική γλώσσα «*τσουκνίδα*» (= το δασικό δένδρο *πτελέα η ορεινή*, αλλιώς *ούλμος η ορεινή*, αρχ. Ελλ. «*ορειπτελέα*»). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στους Χιονιάδες [47] και το Λεσκάτσι [22].

Τυφλορράχ(η) η : Η μεγάλη ράχη ΝΔ του χωριού, στα σύνορα με το γειτονικό χωριό Σταρίτσιανη [42], στο οποίο μερικώς ανήκει. Ονομάζεται έτσι επειδή δεν είναι ορατή από το χωριό, λόγω παρεμβολής του υψώματος/κορυφής «Τζιούμα» της τοποθεσίας «Μηλιά».

Φον(ι)κά τα : [Στα Φουν'κά] Μέρος μακρινό στα Δ/ΒΔ του χωριού, παρά τη θέση «Πύργος», στα όρια με τη Μόλιστα [27]. Κάποιος φονικό επεισόδιο, του οποίου δεν γνωρίζουμε το ιστορικό, έγινε εδώ και ονομάτισε το μέρος.

Φουγκάς ο | Φουγκά η : [Στ' Φουγκά > η Φουγκά] Θέση στα Β του χωριού, στο δρόμο προς «Ντουραλή». Δείχνει για κυριωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Φουγκάς* σχετίζεται με την περιοχή. Τέτοιο επίθετο δεν το θυμάται κανείς τώρα. Αποδίδεται ως «Φυγάς», από το Λατ. fuga (= φυγή, φυγαδεία, Βλαχ. fuga) < αρχ. Ελλ. «φυγή». Όρα ομοίωση «Λάκημα».

Φτέρ(η) η : Είναι φυτιωνυμία. Το μέρος έχει πολλές φτέρες.

Φώτης Γιάτας ο : [Στ' Φώτ' Γιάτα] Μέρος προς την κατεύθυνση του χωριού Σταρίτσιανη [42]. Είναι κυριώνυμο. Ο κτηνοτρόφος *Φώτης Γιάτας* νεμόταν την περιοχή αυτή. Το επίθετο *Γιάτας* είναι σύνηθες στους αλβανόφωνους και αποδίδεται ως *Μακρής*, από το Αλβ. gjatë (= μακρύς, μακρός, εκτενής).

Χαλασμένα τα | Χαλασμένα λιθάρια τα : Εννοείται βράχια, γιατί το μέρος έχει μεγάλα, σαθρά και διαβρωμένα βράχια/λιθάρια, δηλ. χαλασμένα, από όπου και η ονομασία.

Χάνια τα : Εδώ, πάλαι ποτέ, υπήρχαν «χάνια» (= πανδοχεία/ξενώνες), όπου διέμεναν οι περαστικοί. Εξηγείται από το Τουρκ. han (= πανδοχείο, χάνι), περσικής αρχής.

Χαρίσ(η)ς ο : [Στ' Χαρίσ'] Μέρος με μεγάλο χωράφι του γένους *Χαρίσης*, το οποίο υπάρχει εν αφθονία στο χωριό. Ιδέ και «Πηγάδι Χαρίση».

Χασάν_κοπάτσ(ι) : [Στ' Χασάν_κοπάτσ'] Τοποθεσία με πολλά μεγάλα δένδρα. Αποδίδεται είτε ως «Καλλίδενδρη | Εύπρεμνη», είτε ως «Δένδρα του Χασάν», από το Τουρκ. hasan (= ωραίος, καλός, αλλά και ανδρικό κύριο όνομα), αραβι-

κής αρχής + τοπικό «κοπάτσι/κοπατσιούλι» (= κούτσουρο, πρέμνο, ροζιάρικο καυσόξυλο) και Βλαχ. koratsi (= δένδρα) < αρχ. Ελλ. «κοπάς» (= δένδρο κομμένο ή κλαδεμένο). Η δεύτερη εκδοχή είναι πιθανότερη, διότι φημίζεται ότι στα δένδρα τούτης της θέσης φονεύτηκε κάποιος Τούρκος ονόματι Χασάν. Ιδέ «Μνήμα του Χασάν» στη Φυτόκο [46] και «Πούντια αλ Χασάν» (= γεφύρι του Χασάν) στο Παλαιοσέλι [33]:

Χελώνα η : Η κορυφογραμμή που ενώνει το βουνό «Γύφτισσα» με το βουνό «Ταμπούρι», στα όρια με την Μπλήζιανη [28], με στρογγυλές κορυφές, όμοιες με «χελώνιο» (= καύκαλο χελώνας), από όπου και η ονομασία. Ιδέ ομοιόσημο ύψωμα «Καυκί» στην Κόνιτσα [18].

Χωράφ(ι) του Γαλάν(η) το : Στο πολυπληθές γένος *Γαλάνης* ανήκει ο μεγάλος αγρός τούτης της θέσης.

Ψηλή πέτρα η : Θέση κοντινή στο χωριό, σημαινόμενη από μεγάλη πέτρα, όπου υπήρχε και βρύση.

[22] Τοπωνυμίες του χωριού Λεσκάτσι [Ασημοχώρι]

{Τις περισσότερες πληροφορίες για τα τοπωνύμια του χωριού βρήκα στο βιβλίο «Ασημοχώρι Κόνιτσας», του Τιμόθεου Α. Χρήστου, Αθήνα 2001. Πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες μου έδωσε ο Λεσκατσιίτης Δημήτρης Γεωργάκης}

Αγία Παρασκευή : Παρεκκλήσι σε περίοπτη θέση ΝΑ του χωριού και ο περιβάλλον χώρος.

Άι Δημήτρ(η)ς : Εξωκλήσι Β/ΒΑ του χωριού και η περίξ περιοχή.

Άι Θανάσ(η)ς : Παρεκκλήσι στα Δ/ΝΔ του χωριού.

Άι Κωνσταντίνος : Εξωκλήσι και το γύρω μέρος, στα όρια με το γειτονικό χωριό Τούρνοβο [44], στο οποίο και ανήκει ο ναΐσκος.

Άι Λιάς : [Προφήτης Ηλίας] Εξωκλήσι πάνω σε κορυφή, στα Ν του χωριού, και η περίξ περιοχή, όπου υπάρχει και πηγή.

Άι Νικόλας : Εκκλησία στις παρυφές της κάτω γειτονιάς (κάτω μαχαλάς), όπου υπάρχει και το κοιμητήριο του χωριού.

Άι Σπυρίδωνας : Μικρό νεότερο εκκλησάκι και ο γύρω τόπος στα Β/ΒΔ του χωριού.

Παναγιά : Είναι η κεντρική εκκλησία του χωριού, αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, γι' αυτό εορτάζει την 15^η Αυγούστου.

Αγριοβανίδα η : Τοποθεσία στα ΝΑ του χωριού με πολλές αγριοβαλανιδιές/ βαλανιδιές (= δρύς η κηρρίς, *τσέρρος* στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Παλιαβανίδα» στη Ζέρμα [12], «Βανίτσες» στο Τούρνοβο [44].

Άι Χριστόφορος ο : [Στ' Άι Χριστουφόρ'] Αγιωνυμική τοποθεσία στην οποία άλλοτε θα υπήρχε εξωκλήσι ή εικονοτάσι του αγίου Χριστοφόρου. Τώρα δεν υπάρχουν ίχνη κτίσματος.

Αλατίστρα η : [Σ'ν Αλατίστρα] Τοποθεσία επίπεδη όπου πάνω σε σχιστόπλακες έδιναν αλάτι στα αιγοπτόβατα. Ιδέ ομοίωση: «Αλατσιά» στο Κάντσικο [15] και Κεράσοβο [17], «Αλιάγα» στην Πυρσόγιαννη [39], «Σαλατούρι» στους Χιονιάδες [47], «Σαρπούνι» στο Τούρνοβο [44].

Αλωνάκ(ι) το : Θέση Β του χωριού, προς το βουνό «Όρλα». Από τη μορφή/σχήμα του ονομάστηκε έτσι, δηλ. μικρό αλώνι.

Βρύσ(η) του Ιζερού/Νιζερού η : Βρίσκεται στην τοποθεσία «Ιζερός».

Βρύσ(η) του Λάζου η : [Στ' Βρύσ' τ' Λάζου] Βρίσκεται Ν/ΝΔ του χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Ιζερός». Κάποιος Λάζος (= Λάζαρος) σχετίζεται με την κατασκευή της, ή κάποιος από το υπαρκτό στο χωριό γένος Λάζος.

Βρύσ(η) του Μπέλου η : [Στ' Βρύσ' τ' Μπέλου] Βρύση στην υψηλή περιοχή του «Βαρ_τσιομπάνι», την οποία έφτιαξε κάποιος ονόματι Μπέλος, μάλλον τσέλιγκας και νομέας του βοσκοτόπου.

Βρύσ(η) του Τσεπέλη η : [Στ' Βρύσ' τ' Τσεπέλ'] Κρήνη στη θέση «Τζιούμα | Κάτω Τζιούμα» την οποία κατασκεύασε κάποιος από το υπαρκτό στο χωριό γένος Τσεπέλης, που υπήρχε και στη Βούρμπιανη [2], {Τουρκ. *zerel* (= σκουπίδι, βρομιά)}.

Βρύσ(η) Χολεβαίικη η : [Στ' Βρύσ' τ' Χολεβαίικ'] Το γένος Χολέβας είναι υπαρκτό στο χωριό και σχετίζεται με το μέρος και τη βρύση.

Βρωμονέρ(ι) το : Υγρότοπος Ν του χωριού. Επειδή το στάσιμο νερό έχει οσμή δυσάρεστη, δηλ. βρωμάει, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Είναι συχνό τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Καστάνιανη [16], Κάντσικο [15] και αλλού.

Βυρός ο | Βυρό το : Τοποθεσία μακρινή στα Ν/ΝΔ του χωριού, υψηλότερα από την υδροβριθή θέση «Ιζερός», με κατολισθαίνον έδαφος και πολλά αναβλύζοντα νερά που σχηματίζουν «(ο)βουρούς» (= λάκκους, λακκούβες με νερό). Αποδίδεται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < Ελλ. ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βούω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω, ακμάζω, πρασινίζω - αναβλύζω νερό), «βρση» (= νερό, Λατ. *bua*), «βρύλον» (= βούρλο, ελόφυτο, σπάρτο) > Ρουμ. *vișor* (= κάθυγρος τόπος, τέναγος), παλ. Σλ. *vrjtrj* (= ποτιστικός λαχανόκηπος). Η λέξη προέκυψε από το αρχ. Ελλ. «βρύον έδαφος» ή απλώς βρύον και με αναγραμματισμό «βυρόν». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Φυτόκος [46], Σταρίτσιανη [42] και αλλού.

Γκόλιο το : Βουνό και κορυφογραμμή του Γράμμου, με κορυφή (~ 1.934 μ) στα Δ/ΝΔ του χωριού, εκεί όπου σμίγουν τα σύνορα με τα όμορα χωριά τη Βούρμπιανη [2], Πυρσόγιαννη [39], Ίσβορο [13]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Γκορτσιά του Τσέτα η : Περιοχή σχετικά κοντινή στα ΝΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Αχλαδιά του Τσέτα». Γι' αυτόν τον Τσέτα δεν γνωρίζουν κάτι τώρα στο χωριό. Ιδέ και «Γκορτσιές».

Γκορτσιές οι : Άγριες αχλαδιές υπήρχαν εδώ και ονομάτισαν το μέρος, γιατί στην επιχώρια γλώσσα «γκορτσιά» (= αγριαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricë-a*) <

- Άμμος ο** : Αμμώδης τόπος Β/ΒΑ του χωριού, από όπου διέρχεται το ανηφορικό μονοπάτι προς το γειτονικό Τούρνοβο [44]. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41], Σταρίτσιανη [42] και αλλού.
- Αμπέλ(ι) το** : Τόπος Α του χωριού, όπου υπήρχε κάποιο μεμονωμένο αμπέλι, εξού και η ονομασία.
- Ανήλιο το** : Απόμακρη τοποθεσία στα όρια με τους Χιονιάδες [47], στο οποίο και μερικώς ανήκει.
- Αρκουδοκαρ(γ)υά η** : [Σ'ν Αρκουδοκαρ(γ)υά] Το μέρος σημεινόταν από μεγάλη καρυδιά (καρ(γ)υά, στην τοπική γλώσσα), όπου έγινε κάποιο επεισόδιο με αρκούδα, άγνωστο τώρα σε μας. Εξ αυτού ονομάστηκε το μέρος.
- Ασβεσταριά η** : [Σ'ν Ασβεσταρ(γ)ιά] Τοποθεσία στα Δ του χωριού, παρά τον «Αι Θανάση». Εδώ γινόταν εκκαμίνευση ασβέστης, γιατί ο παρακείμενος χείμαρρος έχει ασβεστόλιθους.
- Αυλάκ(ι) το** : [Στ' Αυλακιού] Από κάποιο αυλάκι που ήταν σε χρήση για άρδευση ή πότισμα ζώων ονοματίστηκε η τοποθεσία.
- Βαθύλακκος ο** : Στενό και βαθύ ρέμα ΝΑ του χωριού. Στη γλώσσα των γηγενών «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος). Όρα ιδιοτοπωνύμιο στην Πυρσόγιαννη [39], Κεράσοβο [17], Κάντσικο [15] και αλλού.
- Βαρ_τσιομπάν(ι) το** : Υψηλόσταθμη τοποθεσία και βουνό στα Δ/ΝΔ του χωριού, σχεδόν πάνω στα σύνορα με την Αλβανία, εκτεινόμενη και στην περιοχή του χωριού Χιονιάδες [47]. Εξηγείται ως «Τάφος του βοσκού» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας». Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].
- Βρύσ(η) του Βυρού η** : Κείται στην τοποθεσία «Βυρός».
- Βρύσ(η) Λαζαίικη η** : [Στ' Λαζαίικη τ' βρύσ'] Βρύση που σχετίζεται με το υπαρκτό στο χωριό γένος Λάζος.
- Βρύσ(η) της Νάσαινας η** : [Στ' Βρύσ' τ'ς Νάσαινας] Βρύση πάνω από την υψηλόσταθμη θέση «Στάλος». Κάποια με το ανδρωνύμιο *Νάσαινα* (= Αθανάσαινα) είχε σχέση με τη βρύση και την ονόμασαν έτσι.
- Βρύσ(η) της Τσινής η** : [Στ' Βρύσ' Τσ'νής] Βρύση πάνω από τη θέση «Στάλος». Κάποια γυναίκα με το παρωνύμιο *Τσινή* (= Ευφροσύνη, Φρόσω) σχετίζεται με την πηγή, ή με τον χώρο όπου ήταν η πηγή.
- Βρύσ(η) της Τσιούραιννας η** : [Στ' Βρύσ' τ'ς Τσιούραιννας] Βρύση στη θέση «Κλενάδια». Κάποια *Τσιούραιννα*, σύζυγος ενός με παρωνύμιο *Τσιούρας*, είχε σχέση με το χώρο και την πηγή. Το παρωνύμιο αυτό ήταν υπαρκτό στο χωριό.

πο. Σήμερα δεν υπάρχει λίμνη, πιθανώς λόγω κάποιου γεωλογικού ρήγματος, το έδαφος, όμως, εξακολουθεί να είναι υδατοβριθές. Όρα ομοιόσημο «Αζέρι» στη Μόλιστα [27] και «Εζερός» στη Βούρμπιανη [2].

Καρακάτ(η) η : [Στ' Καρακάτ'] Δείχνει για κυριωνυμία, αν και τέτοιο όνομα δεν διασώζεται πλέον στο χωριό.

Καρδάρ(ι) το : Υψηλή, διακριτή κορυφή της περιοχής «Γκόλιο», όπου σμίγουν οι βοσκοτόποι των όμορων χωριών. Λόγω της μορφής της ονομάστηκε έτσι, αφού ομοιάζει με «καρδάρι» (= αλμογεύς, πέλλα, ξύλινος κάδος για το άρμεγμα). Συχνά τις κορυφές τις ονομάζουν με ονόματα σκευών, π.χ. «Καυκί» στην Κόνιτσα [18], «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17].

Κερασιές οι : Όλη η περιοχή κάτω από το νεκροταφείο (Άι Νικόλας) και μέχρι την «Ποταμιά». Είχε πολλές κερασιές το μέρος και το ονόμασαν έτσι.

Κεχρί το : Χαμηλόσταθμος χωραφότοπος στα ΝΑ του χωριού, όπου, καθώς δείχνει η ονομασία, κάποτε καλλιεργούσαν το αγροστώδες «κεχρί» (= κέγχρος, πανικόν το μιλιόμορφον στη βοτανική), το οποίο τρώγεται. Όρα «Κεχριά» στην Μπλήζιανη» [28].

Κ(η)πάρια τα : Περιοχή γειτονική με τα σπίτια της κάτω γειτονιάς (κάτω μαχαλάς) του χωριού και μέχρι το νεκροταφείο, όπου υπήρχαν κήποι με λαχανικά (κηπάρια, στην τοπική γλώσσα).

Κηπαρικός ο : Μέρος υψηλότερα από τη θέση «Γρεμποστάνα». Παρόλο το σχετικά μεγάλο υψόμετρο της τοποθεσίας, κάποιος μεμονωμένος κήπος (κηπάρι, στην τοπική γλώσσα) θα υπήρχε εκεί και εξ αυτού δόθηκε το όνομα στο μέρος.

Κήπ(οι) οι : Είναι η τοποθεσία «Σκήπ'ς», μέρος ομαλό στα ΝΔ του χωριού, όπου υπήρχαν κήποι, οι οποίοι ποτίζονταν με νερό που έρχονταν από τη θέση «Κραβιά».

Κλειδί το : Συνήθως «κλειδί» λέγεται το μέρος όπου σμίγουν δυο ποτάμια ή ρέματα. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και εδώ. Όρα ίδια τοπωνυμία της θέσης όπου ενώνονται ο ποταμός Σαραντάπορος με τον «Γοργοπόταμο» (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), στην Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41], Καστάνιανη [16].

Κλενάδια τα | Κλεινάδια τα : Τοποθεσία Δ του χωριού με πολλά δένδρα σφενταμιές. Η ονομασία αποδίδεται ως «Σφενταμιές», γιατί στην τοπική γλώσσα «κλένιος / κλένος / κλενάδι» (= σφένδαμνος, σφενταμιά, Λατ. acer) < αρχ. Ελλ. «γλείνος» (= είδος σφενταμιάς, εγλενιός, Σλ. klen). Όρα και «Κλένος».

Κλένος ο : Σημαδιακή μεγάλη σφενταμιά υπάρχει εδώ, στα ΝΑ του χωριού, και ονομάτισε τον τόπο, γιατί στην επιχώρια γλώσσα «κλένιος / κλένος / κλενάδι» (= σφένδαμνος, σφενταμιά, Λατ. acer) < αρχ. Ελλ. «γλείνος» (= είδος σφεντα-

Σλ. gorica kruza (= ορεινή αχλαδιά). Ιδέ ομοιόσημη «Κρούσια» στην Πυρσόγιαννη [39].

Γκούβες οι : Περιοχή κάτω από τις «Μπούρντες», στα Ν του χωριού. Το μέρος είναι «γούβα» (= εδαφικό κοίλωμα, γκούβα στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Γκρεμποστάνα η | Γκρεμπόστάνες οι : Χωραφότοπος και μερικώς αμπελική περιοχή ΝΑ του χωριού, πάνω από τη θέση «Ποταμιές». Στην τοπική μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο «γκρέμπος» (= πετρόκτιστος τοίχος, λιθόδημητη τοιχοποιία, Βλαχ. grebu) < παλ. Σλ. greban (= απότομος, κρημνώδης, βραχώδης) και grebenje (= σειρά βράχων ή λίθων, ερίπνη) > νέο Ελλ. «γρέμπανος» (= σπιλάς, δηλ. υψηλός βράχος ακροθαλασσιάς) + νέο Ελλ. «σάνη» < παλ. Σλ. stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και stanje (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία). Εξ αυτών αποδίδεται ως «Πετρόκτιστη σάνη», σε αντίθεση με τα πρόχειρα και με ξύλινο φράχτη περίφρακτα μαντριά. Ιδέ και «Μπαλαστάνα» στη Βούρμπιανη [2] και Σέλτση [41]. Από το τοπικό «γκρυμπός» (= καμπούρης, κυφός, Βουλγ. grjban) < αρχ. Ελλ. «γρυπός» (= κυρτός, καμπύλος), δεν βγαίνει καμία λογική ερμηνεία.

Γοργοπόταμος ο : Το ποτάμι χαμηλά στη βάση της κοινοτικής έκτασης, το οποίο στην κάτω κοίτη του ονομάζεται και «Βούρμπιανίτικο ποτάμι». Ιδέ και «Ποτάμι».

Ζιουμπάν(ι) το : [Στο Ž'μπάν'] Χωραφότοπος με πανοραματική θέα ΒΔ του χωριού, που μερικώς ανήκει στους Χιονιάδες [47]. Επειδή Βυζ. «ζουπάνος» (= φύλαρχος ποιμενικής ομάδας Σλάβων) < Σλ. župan (= άρχοντας), συμπεραίνεται ότι εδώ είχε την έδρα του (τα λεγόμενα τοπικώς «κονάκια») κάποιος φύλαρχος αρχιτσέλιγκας, σε απώτερους αιώνες, και σώθηκε μέχρι τώρα η ονομασία. Το εγγύς μαστοροχώρι «Πεντάλοφος» Κοζάνης λεγόταν παλιά «Žμπάν(ι)/Žουμπάν(ι)».

Ζοράτες οι : [Στ'ς Ζοράτες] Τοποθεσία ΒΑ του χωριού, απέναντι από τη θέση «Κούμα», κοντά στο «Ποτάμι». Η πρώτη αίσθηση της αυγής φαίνεται στο χωριό από αυτό το μέρος, γι' αυτό αποδίδεται ως «Χαράματα | Ξημερώματα», από το Βουλγ. zoráta/zorá (= αυγή, χαραυγή, χαράματα) < παλ. Σλ. zorja/zarja (= αυγή, όρθος, χαραυγή, αίγλη, φέγγος, απαύγασμα). Ιδέ ομοιόσημα: βουνό «Λιούκου» στο Πληκάτι [37], Τούρνοβο [44] και «Σνίμιαλο» στη Βούρμπιανη [2], όλα με τον ίδιο προσανατολισμό.

Ιζερός ο | Νιζερός ο : [Στουν Ιζερό > Στου Νιζερό] Βαρικός τόπος γεμάτος ελόφυτα, Ν/ΝΔ του χωριού και ψηλότερα από τον «Άι Λιά». Αποδίδεται ως «Λίμνη», από το παλ. Σλ. jezero (= λίμνη, Βουλγ. ezero). Τεκμαίρεται ότι εδώ, προ αμνημονεύτων ετών όταν έποικοι Σλάβοι ήλθαν στο χώρο του βυζαντινού κράτους, υπήρχε κάποια λίμνη, από την οποία ονομάτισαν στη γλώσσα τους και τον τό-

αυτού του λόγου ονοματίστηκε ο τόπος. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17].

Κρασιά η : [Στην Κρασιά > Σ' Γκρασιά] Είναι φυτωνυμία. Ένα σημαδιακό δένδρο κρασιά (Λατ. cornus) ήταν εδώ και εξ αυτού ονοματοδοτήθηκε το μέρος.

Κρυονέρ(ι) το : Προφανώς πρόκειται για πηγή με κρύο νερό, κείμενη προς δυ-
σμάς.

Κρυοπήγαδο το : Υπάρχει βρύση (πηγάδι, στην τοπική γλώσσα) σε τούτη τη θέση.
Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Λαζινιές οι | Λαζινιά η : Χωραφότοπος ΒΔ του χωριού, στα όρια με το γειτονικό χωριό Χιονιάδες [47], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Ξέφωτα», από το Σερβ. lazina (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. ξέφωτο, ρόγκι στην τοπική γλώσσα) < Λατ. lacinia (= άκρα, γωνία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Όρα ομοιόσημες «Λατζινιές» στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41] και «Λαζνιά» στο Τούρνοβο [44].

Λαιμός ο : Ο γυμνός αυχένας κάτω από τη θέση «Στάλος», στα ΝΔ του χωριού.

Λάκκος μικρός ο : Ρέμα Α/ΝΑ του χωριού, σχετικά μικρό.

Λάκκος της Μπούρντας ο : Ρέμα Ν/ΝΔ του χωριού, που ξεκινάει από την τοποθεσία «Μπούρντα».

Λάκκος του Άι Θανάσ(η) ο : Ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που περνάει από το ομώνυμο εξωκλήσι και έχει πάμπολλες λεπτοκαρυές.

Λάκκος του Λιβαδιού ο : Ρέμα που κατέρχεται από τη θέση «Λιβάδι».

Λάκκος Τούμπα ο : Ρέμα Β/ΒΑ του χωριού πέρα από το εξωκλήσι του «Άι Δημήτρη». Επειδή στο χωριό δεν υπάρχει τοπωνυμία «Τούμπα», ενώ υπάρχει στη Μόλιστα [27] και Καστάνιανη [16], δεν μπορεί να εξηγηθεί από το Ελλ. «τύμβος» και το Λατ. tumba (= τύμβος, μνήμα με γήλοφο).

Αν στο ρέμα υπήρχε κάποια διάβαση με σωληνωτή κατασκευή, τότε ερμηνεύεται από το Λατ. tuba/tubus (= σωλήνας).

Το πιθανότερο είναι, επειδή το ρέμα είναι πολύ επικλινές και το νερό κατρακυλάει τυρβωδώς, να ονομάστηκε έτσι, από το νέο Ελλ. «τούμπα» (= περιστροφή σώματος, κυβίστηση) < Βλαχ./Ρουμ. tumbă (= κατρακύλα, κουτροβάλα), όπως το εννοούν και οι γηγενείς.

Λάκκος του Πιτούλ(η) ο : Ρέμα που πήρε το όνομα του μεγαλοτσέλιγκα Πιτούλη εκ Θεσπρωτίας, ο οποίος κάθε καλοκαίρι βοσκούσε στο Γράμμο τα ποιμνιά του.

Λάκκος του Τσιάρα ο : [Στ' Τσιάρα του λάκκου] Παράπλευρο ρέμα στο «Λάκκο του λιβαδιού». Μάλλον εδώ είχε λημέρι ο γνωστός από την τοπική παράδοση κλέ-

μιάς, εγλενιός, Σλ. klen). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κεράσοβο [17] και αλλού.

Κλίχτρες οι : [Στ'ς Κ'λίχτρες > Στ'ς Τ'λίχτρες] Επίπεδη μικροπεριοχή εφαπτόμενη του χωριού, όπου οι γυναίκες μετρούσαν το στημόνι και το τύλιγαν στο αντί, εξού και η ονομασία, που σημαίνει «Τυλίχτρες», εκ του Ελλ. «*τυλίσσω/τυλίγω*». Ιδέ ομοιόσημα «Τ(υ)λίχτρια» στη Φυτόκο [46] και «Τ(υ)λίχτρες» στην Πυρσόγιανη [39].

Κομματσιούλια τα : Μέρος Α του χωριού με πολλά μικρά χωραφάκια. Αποδίδεται ως «Μικροτεμάχια», από το τοπικό «*κομματσούλι*», υποκορ. του Ελλ. «*κομμάτι*». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κεράσοβο [17].

Κούμα η | Κούμες οι : [Στ'ν Κούμα > Στ' Γκούμα] Τόπος με χωράφια Β/ΒΑ του χωριού. Το έδαφός του είναι αμμουδερό. Αποδίδεται ως «Αμμούδες», από το Αλβ. *kum-i* (= άμμος) < Τουρκ. *kum* (= άμμος). Όρα και «Άμμος». Ιδέ ομοιόσημη «Άμμος» στη Σέλτση [41], Σταρίτσιανη [42] και «Αμμούδα» στο Κεράσοβο [17].

Κουμπλιές οι : Βρίσκεται ΝΑ του χωριού κάτω από τον «Αίλια». Αποδίδεται ως «Κορομηλιές», από το τοπικό «*κουμπλιά*» (= κορομηλιά, το οπωροφόρο δένδρο *προύνος η εμβόλιμος*, αρχ. Ελλ. «*βράβυλος*», Αλβ. *kumbullë*). Υπάρχει και άλλη θέση με το όνομα «Κουμπλιές» στα Δ του χωριού.

Κουναριά η : Η περιοχή είναι υψηλόσταθμη και κατάφυτη με κωνοφόρα. Αποδίδεται ως «Πευκώνας | Στροβιλιά», από το αρχ. Ελλ. «*κωνάριον/κώνος*» (= μικρός κώνος, κουκουναριά, στρόμβος) < αρχ. Ελλ. η «*κώνος*» (= κουκουναριά, πεύκο). Παρόλο που στην τοπική γλώσσα «*κουναριά/κούνια*» (= αιώρα, λίκνο, κούνια, Λατ. *cupa*), από αυτήν δεν μπορεί να προκύψει πειστική ερμηνεία. Η ονομασία απαντάται και στην Πυρσόγιανη [39]. Ιδέ και ομοιόσημη «Κουνιά».

Κουνιά η : Τόπος ΝΑ του χωριού υπεράνω της τοποθεσίας «Ντέτσιε» με πολλά κωνοφόρα. Αποδίδεται ως «Πευκώνας | Στροβιλιά», από το αρχ. Ελλ. η «*κώνος*» (= κουκουναριά, πεύκο). Με το ίδιο όνομα υπάρχουν τόποι στο Κάντσικο [15] και Σταρίτσιανη [42].

Από το νέο Ελλ. «*κούνια*» < Λατ. *cupa* (= λίκνο, αιώρα), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Κουτσομπάνια η : Επειδή σε όλες τις γειτονικές γλώσσες, αλλά και σλάβικα, *banja* (= λουτρό) < νέο Ελλ. «*μπάνια*» (= λουτρό) < αρχ. Ελλ. «*βαλανείον*» (= λουτρό, Λατ. *balnum*), εικάζουμε ότι εδώ υπήρχαν κάποιοι μικροί λάκκοι με νερό, όπου πλένονταν. Η λέξη «*κουτσό*» εδώ σημαίνει μικρά. Ιδέ «Λουτρό/Μπάνια» στον Ίσβορο [13] και «Μπανούλια» στην Κόνιτσα [18].

Κούτσουρα τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία Δ του χωριού με πολλές οξιές. Μάλλον υλοτόμηση κορμών οξιάς (*κούτσουρα*, στην τοπική γλώσσα) γινόταν εδώ και εξ

ξεων δεν πολυσυνηθίζεται, εν τούτοις το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Μικρό ίσιωμα», με τσιτακισμό από το αρχ. Ελλ. «μικκός» (= μικρός, Ρουμ./Βλαχ. mic/nik) > Ρουμ. πληθ. mici/μίτσι (= μικροί) + παλ. Σλ. ranjna (= πεδινή, ίσια, ομαλή, επίπεδη, Σερβ./Βουλγ. ranpa). Για το πρώτο συνθετικό, σχετικό είναι το τοπικό «μιτσιμάνι» (= πλήθος μικρών παιδιών, μικρομάνι). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39] και ομοιόσημη «Ράβ(ι)ν(η)» στην Καστάνιανη [16]. Σχετική γραμματικά είναι και η τοπωνυμία «Μιτσιουπέβιτα» στη Ζέρμα [12].

Το πρώτο μέρος δεν σχετίζεται με το Βουλγ. mižen (= δύσκολος, δυσχερής, επίπονος, κοπιαστικός) < παλ. Σλ. mžsenije (= βάσανος, τιμωρία), γιατί δεν δίδει λογική ερμηνεία. Ούτε και το παλ. Σλ. mješ/mešj (= μάχαιρα, ξίφος, ρομφαία, Βουλγ. meč) δίδει πειστική εξήγηση.

Μνήμα Πιτούλη το : [Στο Μνήμα τ' Πιτούλ'] Απόμακρη τοποθεσία στα ΝΔ του χωριού, παρά το «Ντερβένι». Το επώνυμο *Πιτούλης* είναι γνωστό ως επίθετο μεγαλοκτηνοτρόφων της Θεσπρωτίας, οι οποίοι μίσθωναν τα βοσκοτόπια του Γράμμου.

Μότσιαλ(η) του Κωσταντή η : Είναι μια κάθυγρη υποπεριοχή του «Ιζερού», γεμάτη νερά και ελόφυτα (*φάσιαρες*, στην τοπική γλώσσα). Ο *Κωσταντής* ήταν παλιός επιφανής προεστός του χωριού. Αποδίδεται ως «Υγρότοπος», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= μούσκεμα, διαβροχή) < γενικώς Σλ. močila (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. mozar, Ρουμ. moșia) < παλ. Σλ. moza (= έλος) και močiti (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Φυτόκος [46], Κάντσικο [15].

Μπαϊρία τα : Μέρος Β και κάτω από το χωριό. Αποδίδεται ως «Χερσάδια | Ακαλλιέργητα», εννοείται χωράφια, από το τοπικό «μπαϊρι» (= χέρσο χωράφι) < Τουρκ. bair (= χερσάδα).

Μπατάν(ι) του Κωσταντή το : Εδώ, σε επαφή με το ρέμα, υπήρχε νεροτριβή (*ντριστέλλια*, στην τοπική γλώσσα) και «μπα(ν)τάνι/μαντάνι» (= υδροκίνητος κρουστικός μηχανισμός επεξεργασίας υφαντών, Βλαχ. batane) < Λατ. batuo (= κτυπώ, Ρουμ. bat) > Σερβ. badanj (= κάδος πτώσης του νερού στη φτερωτή του μύλου). Ο *Κωσταντής* είναι παλιός επιφανής προύχοντας του χωριού. Όρα και «Μπα(ν)τάνια» στο Λούψικο [24].

Μπινομηλιά η : [Στ' Μπινομπ'λιά] Κάποια μηλιά που βρισκόταν κοντά σε μικροπηγή ονομάτισε τον τόπο. Αποδίδεται ως «Βρυσομηλιά», από το Τουρκ. rinar/runar (= πηγή) > Βουλγ. binar/bunar (= πηγή). Τοπωνυμία «Μπίνα» υπάρχει στο Κεράσοβο [17].

Μπ'λός ο | Π'λός ο : [Στουν Π'λό > Στου Μπ'λό] Θέση στα ΝΑ του χωριού με αργιλικό έδαφος, δηλ. πηλό, εξού και η ονομασία. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Στάριτσιανη [22], Κάντσικο [15] και αλλού.

φτης *Τσιάρας*, που έδρασε κατά τις τελευταίες δεκαετίες της τουρκοκρατίας. Ιδέ ομοιόσημο άνδρo ληστή «Στ' Τζιάτζ' του λάκκου» στο Κάντσικο [15].

Λάκκος τρανός ο | Λάκκος μέγας ο : Μεγάλο ρέμα Δ του χωριού, το οποίο έχει τις απαρχές του σχεδόν στην κορυφή «Γκόλιο».

Λεσκάτσ(ι) το : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, πριν μετονομαστεί σε «Ασημοχώρι». Εξηγείται, με αρ. 22, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*».

Λεύκες οι : Χαμήλωμα, πάνω από τις «Ποταμιές». Υπήρχαν εδώ υψηλά δένδρα λεύκες.

Λιανούρα η : Δάσος με πυκνά, λεπτά και ψηλά δενδρύλλια οξιάς στην υψηλή ζώνη του βουνού, που εκτείνεται και στα όμορα χωριά. Από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, αδύνατος) προέκυψε η τοπωνυμία, που είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15].

Λιβιάδ(ι) το : Μεγάλο βοσκοτόπι για τα πρόβατα και λειμώνας κοινής χορτονομής σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, ΝΔ του χωριού, κάτω από το «Γκόλιο». Υποπεριοχή του είναι το «Λιβιάδι του Κωνσταντή».

Λιβιάδι του Κωνσταντή το : Υποπεριοχή της ευρείας έκτασης «Λιβιάδι», που χωρίζεται απ' αυτό από τον «Λάκκο του Τσιάρα». Τον νεμόταν άλλοτε ο επιφανής προύχοντας του χωριού *Κωνσταντής*.

Μακρύ το : Ευρεία έκταση ΝΔ του χωριού παρά την θέση «Σιαγμένο». Ιδέ ομοιόσημο «Μακρύκαμπος» στην Ίσβορο [13].

Μαργαρίτ(η)ς ο : [Στ' Μαργαρίτ'] Χορτολίβαδο σε υψηλή στάθμη είναι το μέρος, το οποίο νεμόταν κάποιος ονόματι *Μαργαρίτης*, επώνυμο υπαρκτό στο χωριό.

Μάρμαρο του Τσεπέλ(η) το : Μεμονωμένος μεγάλος βράχος (*μάρμαρο*, στην τοπική γλώσσα) στα όρια με τους Χιονιάδες [47]. Το γένος *Τσεπέλης* είναι υπαρκτό στο χωριό, όπως και στη Βούρμπιανη [2].

Μεγάλη πέτρα η : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Μπούρντα», όπου υπάρχει μεγάλη εμφανής πέτρα.

Μελίσσ(ι) το : Πυκνός δρυμώνας ΒΑ του χωριού προς τις «Ποταμιές». Ίσως, λόγω μικροκλίματος, να εύρισκαν εδώ μελίτσια στις κουφάλες των βελανιδιών. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Στράτσιανη [43] και αλλού.

Μηλιές οι : [Στ'ς Μπ'λιές] Τόπος με αρκετές αγριομηλιές, στα Α του χωριού, πάνω από τη θέση «Κεχρί».

Μιτσιουράβνιαν(η) η : Περιοχή στα ΝΑ του χωριού και κάτω από τη θέση «Αγριοβανίδα». Πρόκειται για σχετικά ομαλό τόπο. Παρόλο που η μίξη αλλοεθνών λέ-

Παλιοτσάρ(ου)χο το : [Στο Παλιοτσάρ'χο] Τοποθεσία γεμάτη πεύκα, κάτω από τον «Άι Λιά». Στην επιχώρια γλώσσα «παλιοτσάρχο» (= παλιοτσάρουχο). Μάλλον ήταν απαξιωτικό παρωνύμιο κάποιου βλαχοποιμένα, ο οποίος νεμόταν τον τόπο.

Πέτρα η : [Στην Πέτρα > Σ' Μπέτρα] Μεγάλη πέτρα σηματοδοτεί τον χώρο αυτόν, κοντά στον «Ιζερό», εξού και η ονομασία.

Πέτρα του Κωσταντή η : Στην «Ποταμιά», Δ του χωριού, κάτω από το «Πηγαδούλι» βρίσκεται αυτή η μεγάλη σημαδιακή πέτρα. Ο Κωσταντής ήταν παλιός επιφανής δημογέροντας του χωριού.

Πηγάδ(ι) επάνω το : [Στο Μπ'γάδ' αχπάνω | Στο Μπ'γάδ' οχπάνω] Τοποθεσία με χωράφια και βρύση (πηγάδι, στην τοπική γλώσσα) στα Δ του χωριού, κάτω από τον «Άι Θανάση».

Πηγάδ(ι) τρανό το : [Στου Τρανό π'γάδ'] Πηγή στα Δ του χωριού με άφθονο νερό.

Πηγαδούλ(ι) το : Γραφική τοποθεσία με πηγή δροσερού νερού πριν από τη θέση «Ζιουμπάνι». Είναι υποκορ. του τοπικού «πηγάδ» (= βρύση, πηγή, κρήνη). Όρα ίδια ονομασία βρύσης στη Σέλτση [41], Κάντσικο [15] και αλλού.

Πλατόνια τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία Β του χωριού, όπου φύονται αγριοπλάτανοι (πλατόνια, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία του τόπου. Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Λούψικο [24] και αλλού.

Πλέπ(ι) το : Κοντά στο εξωκλήσι «Άι Δημήτρης» είναι η τοποθεσία αυτή. Πρόκειται για φυτωνυμία. Παλιά, πρέπει να υπήρχε εδώ μεγάλη αγριολεύκα, που σήμαινε τον τόπο. Αποδίδεται ως «Λεύκα», από το τοπικό «πλέπι» (= αγριολεύκα, Λατ. *porulus nigra*, Αλβ. *pler-i*) < Λατ. *porulus* (= λεύκη, αίγειρος). Ιδέ ομοίσημο «Λεύκες», καθώς και «Πλέπια» στο Τούρνοβο [44], «Πλέπλια» στη Βούρμπιανη [8].

Ποτάμι το : Λέγεται συχνότερα και έτσι ο «Γοργοπόταμος».

Ποταμιές οι | Ποταμιά η : Τα χαμηλόσταθμα αμπέλια, κήποι, οπωρικά, καλά χωράφια, κ.λπ., που βρίσκονται κατά μήκος και απέναντι από το μεγάλο ρέμα/ποτάμι που κατέρχεται από τους Χιονιάδες [47]. Έτσι λέγονται και οι κατά μήκος του «Γοργοπόταμου» περιοχές.

Ραγκούλ(ι) το : Μάλλον παρέφθαρται από το επιχώριο «ρόγκι/ρογκούλι» > ραγκούλι. Πρόκειται για μικρό ξέφωτο. Ιδέ και «Ρόγκια», καθώς και «Παλιόραγκο» στη Σταρίτσιανη [42].

Ράχες οι : Λέγονται οι ράχες γύρω και πάνω από το εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή».

Ρεμπελαίικα τα : Τοποθεσία με κτήματα που ανήκουν στο γένος με επώνυμο Ρε-

Μπορίκια τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία γεμάτη πεύκα. Αποδίδεται ως «Πεύκα», από το τοπικό «μπορίκα» (= δενδρύλλιο πεύκης, πίτυς, Αλβ. borikë-a) < Σλ. bor (= πεύκο).

Μπουρδούκα η : [Στ' Μπουρδούκα] Περιοχή και ομώνυμη βρύση. Δείχνει και είναι κτητορωνυμία. Το γένος *Βουρδούκας/Μπουρδούκας* υπάρχει στο χωριό.

Μπούρντα η | Μπούρντες οι : Σειρά κορυφών ΝΔ του χωριού, κάτω από τον «Άι Λιά». Αποδίδεται ως «Ράχη | Ραχούλες», από το παλ. Σλ. bjrdο (= ράχη, ραχούλα, λοφίσκος, υψωματάκι, βουναλάκι).

Μύλ(οι) οι : [Στους Μύλους > Στ'ς Μύλ'ς] Κάτω από τη θέση «Ζουμπάνι» στα ΒΔ του χωριού στην «Ποταμιά» λειτουργούσαν, παλιά, αρκετοί νερόμυλοι, εξού και η ονομασία του τόπου.

Ντερβέν(ι) το : Στενό πέρασμα ανάμεσα από απόκρημνα βουνά είναι οι τρεις θέσεις που φέρουν το ίδιο όνομα. Αποδίδεται ως «Κλεισούρα», από το νέο Ελλ. «δερβένι» < Τουρκ. dervent/derbent (= κλεισώρεια, κλεισούρα, μικρό μεθοριακό φρούριο). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27], καθώς και οικωνύμιο Δερβένι [10].

Ντέτσιε η | Ντέτσιες οι : [Στ'ν Τέτσιε > Στ' Ντέτσιε > Στ'ς Ντέτσιες] Περιοχή Α του χωριού, πάνω από τη θέση «Κεχρί» σε επαφή με το ρέμα «Βαθύλακκος», με υγρό βαρύ έδαφος. Αποδίδεται ως «Νυτισμένη | Υγρή», από ένα παλ. Σλ. tečije (= ροή) > παλ. Σλ. vodotečije (= υδρορροή), tečenije (= το ρέειν, το τρέχειν, δρόμος - ροή, ρεύμα, ρύση, ρεύση), tečij (= ρευστός, ρυτός), teča (= ροή, ρύση, ρεύση - τρέξιμο, δρόμος) > Βουλγ. τέτσεν (= υγρός) και τεχ (= διαρροή νερού), με συνεκφορά του τελικού Ν του άρθρου. Και στο νησί των Ιωαννίνων, όπου υπάρχουν νερά, υπάρχει ίδια τοπωνυμία. Ιδέ ομοιόρριζο «Ντέτσκα» στο Πληκάτι [37].

Ντράζκος ο : Αποδίδεται ως «Τερπνός | Θελκτικός», από τα Σερβ. dražiti (= τέρνω), draž (= θέλγητρο, φίλτρο, δέλεαρ, τερπνότης). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Μποτσιφάρι [29], Πυρσόγιαννη [39], καθώς και ομόσημο «Ντράγκος» στη Φυτόκο [46] και Βούρμπιανη [2].

Ξηρικά τα : [Στα Ξηρ'κά] Κάτω από τη θέση «Τράφος» υπάρχουν χωράφια με λίγη απόδοση, που τα λένε «Ξηρικά».

Όρλα η : Ορατό βουνό με βραχώδη κορυφή Β του χωριού, στα όρια με το χωριό Χιονιάδες [47] και Τούρνοβο [44], στα οποία και ανήκει. Αποδίδεται ως «Αετός | Αετίνα», από το παλ. Σλ. orla (= η αετός, αετομάνα, αετίνα) > Βουλγ. orla (= αετόπουλο), orlica (= αετίνα). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13]. Υπάρχει βουνό «Όρλιακας» στο νομό Γρεβενών. Επίσημα έχει μετονομαστεί και γράφεται πλέον ως «Κώνος», ονομασία εννοιολογικά άσχετη προς την τοπωνυμία «Όρλα».

Σήμαντρος ο : Θέση πάνω από τον «Άι Νικόλα». Κάποιο μεταλλικό «σήμαντρο» υπήρχε εδώ, για εκκλησιαστική ή άλλη χρήση, και ονομάστηκε εξ αυτού και ο τόπος.

Σιαγμένο το : Τοποθεσία σχετικώς ομαλή και υψηλόσταθμη, πάνω από το δάσος «Σκοτάδι», στα Ν/ΝΔ του χωριού. Αποδίδεται ως «Τακτοποιημένο», από το νέο Ελλ. «σιαγμένο» (= ισιασμένο, τακτοποιημένο). Μάλλον πρόκειται για τακτοποίηση νομής ή κυριότητας.

Σιάδια τα : Σχετικά ομαλές εκτάσεις χωρίς δένδρα Δ του χωριού, πάνω από τη θέση «Κομματσιούλια». Στα νέο Ελλ. «σιάδι» (= ίσιος τόπος, ομαλή ή επίπεδη έκταση), όπως και είναι.

Σιάδ(ι) στο Ντερβέν(ι) το : Σχετικά ομαλό μέρος κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, στην τοποθεσία «Ντερβένι». Στα νέο Ελλ. «σιάδι» (= ίσιος τόπος, ομαλή ή επίπεδη έκταση), όπως και είναι.

Σιάδ(ι) του Πασχάλ(η) το : Ίσιο σχετικά μέρος πιο κάτω από τον «Αι Λιά», που το κατείχε κάποιος ονόματι Πασχάλης, επώνυμο υπαρκτό στο γειτονικό χωριό Χιονιάδες [47].

Σιάδ(ι) τρανό το : Μεγάλη ομαλή έκταση πάνω από τη θέση «Κήποι». Στα νέο Ελλ. «σιάδι» (= ίσιος τόπος, ομαλή ή επίπεδη έκταση), όπως και είναι.

Σιούμος ο : Πυκνός δρυμώνας Β του χωριού, ψηλότερα από τη θέση «Ζοράτες». Αποδίδεται ως «Δρυμός | Ρωπακιά», από το τοπικό τα «σιούμαρα/σμάρια» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπακία) < παλ. Σλ. *zuma* (= δάσος) και *zumaras* (= πυκνά χαμόδενδρα). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13], Μόλιστα [27].

Σκήπ'ς η : [Στους Κήπους > Στ'ς Κήπ'ς > η Σκήπ'ς] Ταυτίζεται με την τοποθεσία «Κήποι».

Σκοτάδ(ι) το : Πυκνότατο και απόμακρο δάσος στα ΝΔ του χωριού. Λόγω της σκοτεινότητας που επικρατεί εκεί, από την πυκνότητα των δένδρων, ονομάστηκε έτσι, από το Ελλ. «σκοτάδι». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37].

Στάλος ο : Τοποθεσία πάνω από τη θέση «Λαιμός» στα ΝΔ του χωριού. Εδώ μεσημβρίαζαν (στάλιζαν, στην τοπική γλώσσα) τα αιγοπρόβατά τους οι βοσκοί. Στα νέο Ελλ. «στάλος» (= τόπος όπου τις ζεστές ώρες της μεσημβρίας στέκεται το κοπάδι) < αρχ. Ελλ. «στάλη/σταλός» (= ταμείον κτηνών) < αρχ. Ελλ. «ίσταμαι».

Σταυρός ο : Τοποθεσίες όπου υπάρχουν εικονοστάσια, συνήθως σε σταυροδρόμια ή κορυφές, ονομάζονταν έτσι. Κάτι τέτοιο συμβαίνει και εδώ.

Στενό το : Απόμακρη δασική περιοχή στα Ν/ΝΔ του χωριού, πλησιόχωρη στη θέση «Βυρό». Υπάρχει στενή αποψιλωμένη λωρίδα δάσους και ονομάστηκε έτσι. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15].

μπέλης, το οποίο υπάρχει στη γειτονική Βούρμπιανη [2], {Λατ. rebellis (= επαναστάτης, αποστάτης, αφηνιαστής)}.

Ρίζες οι : [Στ'ς Ρίζες] Είναι ένα γούπατο, Δ του χωριού, στη βάση (ριζό/ριζά, στην τοπική γλώσσα) του βουνού, εξού και η ονομασία.

Ροδίμ(ι) το : Τοποθεσία μεσόσταθμη στα ΝΑ του χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Κουνιά». Ο τόπος θα είχε άγριες τριανταφυλλιές (κυνορροδή, κυνόσβατος). Αποδίδεται ως «Ροδωνιά», από το Ελλ. «ροδή» (= τριανταφυλιά, Λατ. rosa). Ιδέ ομοιόσημη «Τρανταφ(υ)λλιά» στο Κάντσικο [15] και «Ροίδη/Ροίδω» στην Μπλήζιανη [28].

Ρόγκι του Νίτσα το : [Στ' Νίτσα το ρόγκ'] Μέρος υψηλόσταθμο και πολύ μακρινό, πλησιόχωρο στη θέση «Στενό», στα Ν του χωριού. Το εκεί ξέφωτο (ρόγκι, στην τοπική γλώσσα) σχετίζεται με κάποιον ονόματι Νίτσακας (= ίσως Νικόλαος), όνομα βλάχικης προέλευσης. Όρα και «Ρόγκια».

Ρόγκια τα : Θέσεις και χωράφια που περικλείονται από δάσος. Στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο ζωσμένο από δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. rokus (= φωτιά) > νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω ξερόχορτα ως προστομασία για νέα σπορά χωραφιού). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Σέλτση [41] και αλλού.

Ρούγκιω η : Βρύση μέσα στο χωριά, στην οποία έπλεναν ρούχα και πότιζαν τα ζώα. Είχε σωληνωτή ακρορρόη (σιούρκα, στην τοπική γλώσσα) για την διευκόλυνση των χωριανών. Η ακρορρόη αυτή λέγεται ελληνικά και «ρογί/ρουγί» < Ελλ. «ρέω». Εξ αυτού παρέφθαρται η ονομασία και αποδίδεται ως «Κρήνη με ακρορρόη». Όρα ίδια ονομασία βρύσης στη Σέλτση [41].

Ρούγκιες οι : Τοποθεσία στα ΝΑ του χωριού, όπου άλλοτε υπήρχαν βρύσες με διαμορφωμένες ακρορρόες. Αποδίδεται ως «Ακρορρόες» και ερμηνεύεται όπως και η τοπωνυμία «Ρούγκιω».

Σάικο το : [Στου Σάικου] Περιοχή Β του χωριού, προς το βουνό «Όρλα» με πολλά δένδρα (βαλανιδιές). Στην τοπική γλώσσα «σάικος» (= ολόκληρος, σωστός, ακέραιος, απείραχτος, αβλαβής - υγιής, γιερός) < αρχ. Ελλ. «σάος» (= σώος, σωστός, ακέραιος, ολόκληρος, ανελλιπής, Λατ. sanus). Αποδίδεται ως «Απείραχτο», έννοια σχετική με την κοινή διαχείριση της νομής, της βοσκής και της κοπής κλαδιού για τα αιγοπρόβατα.

Σελιά τα : Τα καλά χωράφια και λιβάδια γύρω από το χωριό. Μερικά εξ αυτών είναι ποτιστικά. Τέτοια χωράφια λέγονται στην επιχώρια γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= μικρός εύφορος αγρός κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Τσιαϊρία τα : Λιβάδια με χλοερό και άφθονο χορτάρι έχει η περιοχή. Αποδίδεται ως «Λειμώνες | Λιβάδια», από το τοπικό «τσιαϊρί» (= χλοερό λιβάδι) < Τουρκ. çayır (= λειμών).

Τσιουκάρια τα : [Στα Τσιουκάρια > Στα Τσ'κάρια] Μέρος δίπλα στις «Ποταμιές» με βραχώδη κορυφή, η οποία και το ονομάτισε. Ερμηνεύεται ως «Κατσάβραχα», από το τοπικό «τσιουκάρι» (= βράχος στην κορυφή βουνού/λόφου, αίπος, απότομος γκρεμός, ερίπνη, μεμονωμένος βράχος) < Βουλγ. çukár/çukára (= βράχος, κατσάβραχο - λόφος). Όρα και «Τσιούκαρ(η)» στο Κάντσικο [15].

Τσουκνίδα η : [Σ' Τσουκνίδα] Τόπος υψηλόσταθμος παρά την θέση «Μιτσιουράβ-βιανη». Μεγάλο δασικό δένδρο ορειπτελέα σήμαινε τον χώρο, εξού και η ονομασία, γιατί στην τοπική γλώσσα «τσουκνίδα» (= το δασικό δένδρο πτελέα η ορεινή, αλλιώς ούλμος η ορεινή, αρχ. Ελλ. «ορειπτελέα»). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στους Χιονιάδες [47] και το Κεράσοβο [17].

Χτέν(ι) του Ιζερού το : Απότομη βουνοπλαγιά περί τη θέση «Ιζερός». Στην επιχώρια γλώσσα «χτένι» (= σειρά απότομων βράχων γκρεμού, βραχώδης όψη βουνού, κατσάβραχα), όπως παλ. Σλ. greben (= χτένι) και grebenje (= σειρά βράχων ή λίθων, ερίπνη, νέο Ελλ. «γρέμπανος»). Όρα και «Χτένι» στην Πυρσόγιαννη [39].

Ψαρί το : Τοποθεσία δασωμένη Ν του χωριού, εκτεινόμενη και στον χώρο της Βούρμπιανης [2]. Μάλλον το έδαφος του είναι γκριζόχρωμο και ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «ψαρής» (= πολιός, σταχτής) < αρχ. Ελλ. «ψαρ» (= το πουλί ψαρώνι) με παρόμοια απόχρωση.

Στρού(ν)γγες οι : Χωροφότοπος Ν του χωριού, όπου οι βοσκοί είχαν τα μαντριά και άρμεγαν τα αιγοπρόβατά τους. Στην τοπική γλώσσα «*στρού(ν)γγα/στρούγγα*» (= αρμεγώνας αιγοπροβάτων, Βλαχ./Αλβ. *strunga*, Βουλγ. *stjrga*, ήτοι περίφρακτο από χάρακες και κλάδους μαντρί, όπου συγκεντρώνουν τα αιγοπρόβατα για να τα αρμέξουν, και όπου συνήθως λειτουργεί τυροκομείο, το λεγόμενο *μπατζαρειό*) < μσν Ελλ. «*στρούγκα*» (= στάνη αιγοπροβάτων) < Λατ. *stringo* (= σφίγγω, στράγγω - δρέπω, αμέργω, μαζεύω, Βλαχ. *struntze*, Ρουμ. *string* - συνεκδοχικά αμέλγω, αρμέγω).

Ταμπακαρ(ε)ιό το : Αριστερά στις «Ποταμιές» στα ΝΑ του χωριού, κάποιος είχε στήσει, τον παλιό καιρό, υδροκίνητο εργαστήριο, στον οποίο άλεθε καπνά, τα οποία μετέτρεπε σε σκόνη, το λεγόμενο «*ταμπάκο/ταμπάκος*», εξού και η ονομασία. Ιδέ ομοιόσημο «Νταμπακόμυλος» στη Μόλιστα [27].

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Βυρσοδεψείο», από το Τουρκ. *tabak* (= βυρσοδέψης - πιάτο, πινάκιο), λέξη αραβικής προέλευσης, επειδή τα δέρματα ήσαν άφθονα από τα βλάχικα κοπάδια και εκεί υπήρχε άφθονο νερό.

Τζιούμα η : [Στ' Τζιούμα] Λόφος βραχώδης και ο γύρω τόπος. Υπάρχει η «Πάνω Τζιούμα» και η «Κάτω Τζιούμα». Συνήθως, κορυφές ονομάζονταν με ονόματα σκευών, λόγω σχήματος, όπως και εδώ, γιατί στην τοπική γλώσσα η «*τζιούμα*» (= βαθύ πινάκιο, ξύλινο ή μεταλλικό, χρησιμο και ως πρόχειρο γουδί - γαβαθοειδές μαγειρικό σκεύος) < Λατ. *zumma/zema* (= χάλκινη χύτρα, εψάνη, χαλκούς λέβης) < αρχ. Ελλ. «*ζέω*» (= βράζω). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17] και Κόνιτσα [18].

Τράφος ο : Τοποθεσίες στις οποίες υπήρχε παλιά νεραγώγι (αυλάκι) για άρδευση κτημάτων από παρακείμενα ρέματα ή πηγές. Αποδίδεται ως «Τάφρος», από το μσν Ελλ. «*τράφος*» (= χαντάκι, επίμηκες όρυγμα, αυλάκι, τάφρος). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2] και ομοιόσημο «Τραφέλι» στη Μόλιστα [27].

Τρεπινίτσες οι | Τριπινίτσες οι | Τερπινίτσες οι : Ανήλια τοποθεσία ΝΑ του χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Ντέτσιε». Αποδίδεται ως «Παγωμένες», από το παλ. Σλ. θέμα *terp/trjrp* (= παγώνω, πέπηγα) > Βουλγ. *trjpen* (= ριγηλός, ριγών, αισθανόμενος κρυάδες) και *trjrna* (= σύγκρουο, ρίγος, τουρτούρισμα) + Σλ. κατάληξη *-ica/-ica*. Ιδέ όμοιο τοπωνύμιο στο Κεράσοβο [17].

Τσέρρος ο : Υποπεριοχή στη θέση «Τζιούμα», που σημεινόταν από χαρακτηριστική μεγάλη βελανιδιά. Είναι φυτωνυμία, διότι στην τοπική γλώσσα «*τσέρρος*» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «*άσπρις/αλίφλοιος*», Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerrus* (= είδος δρυός) < αρχ. Ελλ. «*κιρρός*» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28] και «Τσερρακλιά» στη Σέλτση [41].

του παλιού χωριού. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», από το Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17] και αλλού.

Άλλη θέση ονομάζεται «Αλατσιά τ' Κουλιούφα». Το όνομα *Κουλιούφας* είναι υπαρκτό στο χωριό.

Αμπέλια τα : Αμπελική ισόπεδη περιοχή κοντά στον ποταμό Σαραντάπορο. Εκεί τώρα κτίστηκε το νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Υπάρχει και η τοπωνυμία «Τα αμπέλια τα Φασουλαίικα». Το γένος *Φασούλης* υπάρχει στο χωριό.

Αρβανίτης ο : Ρέμα στη νότια πλευρά του παλιού χωριού. Άγνωστο επεισόδιο με κάποιον *Αρβανίτη* έγινε εδώ, ίσως σκοτωμός, και ονομάστηκε έτσι το ρέμα. Και με το ρέμα «Μεσοχωρίτης» κάτι ανάλογο θα έγινε.

Αρένα η : [Στ'ν Αρένα > Σ' Ναρένα] Τα ψηλά βραχώδη βουνά πάνω από το χωριό που αποτελούν την προς νότο κορυφογραμμή του Γράμμου. Η «Πάνω Αρένα» είναι προς το Δέντσικο [8] και η «Κάτω Αρένα» υπέρκειται του παλιού χωριού Λούψικο [24]. Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Αρκουδόπετρα η : Τοποθεσία με σημαδιακή πέτρα κάτω από την κορυφή «Καζάνι». Εδώ, σε εμφανή βράχο, λένε ότι φώλιαζαν αρκούδες, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12] και «Αρκουδόπετρες» στον Ίσβορο [13].

Ασπρόπετρα η : Μέρος πλησιόχωρο στη θέση «Αλατσιά», στο δρόμο για την τοποθεσία «Μάρ(γ)ιαντσκο». Μεγάλη άσπρη πέτρα σημαίνει τον τόπο τούτο. Ιδέ και «Ασπρόπετρες» στο Κάντσικο [15].

Βαθύλακκος ο : Μεγάλο και βαθύ ρέμα στα ΒΔ όρια του κοινοτικού χώρου, προς τη θέση «Σιουμλάζαρη». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στην Πυρσογιαννη [39], Κάντσικο [15] και αλλού.

Βάφτ(ι)σ(η) η : [Στ' Βάφτ'σ' > Στ' Βάφτ'ς] Φημολογείται ότι στην θέση ετούτη, που είναι σε επαφή με το μεγάλο ρέμα «Ντιβόικα», υπήρχε μικρός οικισμός. Η ονομασία προέρχεται από τα Ελλ. «βάπτω» (= βυθίζω στο νερό, βυθίζω σε βαφή, χρωματίζω) και «βαπτίζω/βαφτίζω» (= βυθίζω σε νερό). Για κάποιο συναφή με τα παραπάνω λόγο, που είναι άγνωστος τώρα σε μας, ονομάστηκε έτσι το μέρος. Κάποιο συμβάν με βάπτισή έγινε εδώ. Υποψιάζομαι ότι σε τούτο το μέρος έγινε ομαδική βάπτισή των εντοπίων, όταν κάποτε στο απώτερο παρελθόν προσχώρησαν στον χριστιανισμό, παρόλο που δεν υπάρχει τέτοια θύμηση, ούτε και σώζεται σχετική προφορική παράδοση.

Βίμ(ι)τσα η : [Στ' Βίμ'τσα] Χαμηλόσταθμος λόφος γεμάτος βλάστηση, κείμενος ψηλότερα από το σημερινό νέο χωριό Κεφαλοχώρι [24]. Αποδίδεται ως «Λοφί-

**[24] Τοπωνυμίες του χωριού Λούψικο
[Λυκόρραχη | Κεφαλοχώρι]**

{Τις περισσότερες πληροφορίες για τα τοπωνύμια του χωριού μου τις έδωσε ο Λουσιώτης Κώστας Τσίος του Επαμεινώντα. Αρκετά βρήκα και στο περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ, τεύχος αριθ. 33, 34/1990}

Αγία Παρασκευή η : Το υπάρχον παρεκκλήσι στο νεκροταφείο του παλιού χωριού Λούψικο και η περιοχή που το περιβάλλει.

Αγία Τριάδα η : Το εκκλησάκι στο νέο νεκροταφείο στη θέση «Κάποτα», απεναντι από το νέο χωριό Κεφαλοχώρι [24].

Άγιοι Ταξιάρχες οι : [Στον Ταξιάρχ'] Η κεντρική εκκλησία του παλιού χωριού Λούψικο.

Άγιος Κωνσταντίνος και Ελένη : Η κεντρική εκκλησία στο νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Εξωκλήσι και ο τριγύρω από αυτό χώρος.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και ο γύρω τόπος. Παλιά γινόταν εδώ μεγάλο πανηγύρι την 20^η Ιουλίου.

Άι Νικόλας ο : Το υπάρχον εξωκλήσι και η πέριξ περιοχή.

Αγία Κυριακή η : Αγιωνυμία θέσης όπου, τον παλιό καιρό, θα υπήρχε ομώνυμο εξωκλήσι. Τώρα δεν υπάρχει ίχνος από το κτίσμα του ναού.

Αγριοκέρασα τα : Τόπος που είχε πολλές αγριοκερασιές. Ιδέ και ομοιόσημη «Μουζντράβα» στη Βούρμπιανη [2], Ίσβορο [13].

Άι Γιώργ(η)ς ο : Αγιωνυμία θέσης όπου, το πάλαι ποτέ, θα υπήρχε ομώνυμο εξωκλήσι, το οποίο τώρα δεν υφίσταται.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Αγιωνυμία περιοχής όπου ήταν κτισμένο, τα παλιά χρόνια, ομώνυμο εξωκλήσι, το οποίο κατέρρευσε και χάθηκε τελείως με το πέρασμα του χρόνου.

Άι Μηνάς ο : Αγιωνυμία τοποθεσίας όπου, στο παρελθόν, θα υπήρχε ομώνυμο εξωκλήσι. Σήμερα δεν σώζεται ίχνος από αυτό.

Αλατσιά η : Μέρος όπου πάνω σε λιθόπλακες δίνουν αλάτι στα ζώα. Υπάρχουν δύο τέτοιες τοποθεσίες. Η μία πάνω από τη θέση «Μάρ(γ)ιαντσκο» και η άλλη νότια

«Βυρά». Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Γεωργάκης* νεμόταν αυτό το μέρος.

Γκορτσιές οι : [Στ'ς Γκορτσιές] Πρόκειται για τόπο που έχει πολλές αγριοαχλαδιές. Ερμηνεύεται ως «Αγριοαχλαδιές | Αγριοαπιδιές», από το επιχώριο «γκορ(ι)τσιά» (= αγριαπιδιά, αχράς) < Αλβ. *gorricë-a* (άγρια αχλαδιά) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά).

Γκουμπέδια τα : Είναι ένας εξαιρετος λιβαδότοπος διάσπαρτος με μικρούς στρογγυλούς θίνες (γήλοφους). Ερμηνεύεται ως «Θόλοι», από το νέο Ελλ. «κουμπές/κουμπέδες/κουμπέδια» (= θόλοι, τρούλοι) < Τουρκ. *kubbe* (= θόλος). Ιδέ και «Γκουμπές/Κουμπές», βρύση στο κέντρο της Πυρσόγιαννης [39].

Γκουσιαβέτσ(ι) το : Το όνομα αναφέρεται στο ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που διέρχεται μέσα από το παλιό χωριό και εκβάλλει χαμηλά στο μεγάλο ρέμα «Ντιβόικα», στη θέση «Μύλος». Αποδίδεται ως «Πνίκτης | Πνικτικό», από τα τοπικά: «γκούσιαβος» (= βρογχοκηλικός), «γκούσια» (= βρογχοκήλη) < Σερβ. *gužan* (= πνικτικός - βρογχοκηλικός) < Λατ. *guttur/gussur* (= λάρυγγας, λαιμός).

Γκουστερίτσα η : Τοποθεσία στα όρια με την έκταση του γειτονικού χωριού Ζέρμα [12], στην οποία μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Σαύρα», από το επιχώριο «γκουστερίτσα» (= σαύρα, φρύνος) < Σλ. *guster* (= σαύρα) + Σλ. τέρμα *-ica*.

Γούρνα του Μπάτσ(η) η : [Στ' γούρνα τ' Μπάτσ'] Είναι μια εδαφική κοιλότητα (γούρνα, στην τοπική γλώσσα) που ανήκε σε κάποιον ονόματι *Μπάτσης*, όνομα άγνωστο τώρα.

Γύφτ(ι)σσα η : [Στ' Γύφτ'σσα] Κάτι σχετιζόμενο με κάποια γύφτισσα, άγνωστο τώρα σε μας, ονομάτισε τούτη την τοποθεσία, η οποία κείται δίπλα στη θέση «Μούκα πέτρα», εκτός και το έδαφός της είναι κατάμαυρο. Όρα ίδια ονομασία βουνού στην Καστάνιανη [16], Μπλήζιανη [28].

Γύφτος ο : [Στ' Γύφτ' | Στ' Γύφτ' το μνήμα] Εδώ, στον πόλεμο του 1940, σκοτώθηκε και ενταφιάστηκε κάποιος γύφτος ονόματι *Χαλκιάς*, από τη Βούρμπιανη [2] και έκτοτε λέγεται έτσι η θέση.

Δέσ(η) η : Είναι θέση σε ρέμα κάτω από τη «Μούκα πέτρα», όπου κάθε χρόνο έφτιαχναν «δέση» παροχέτευσης του νερού για το πότισμα των κήπων στην εύφορη «Ράμστα». Εξηγείται από το νέο Ελλ. «δέση» (= μικρό ανάχωμα, που γίνεται μέσα στην κοίτη ρέματος, για την παροχέτευση του νερού). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στον Ίσβορο [13], Κάντσικο [15] και αλλού.

Ελατιά η : Τοποθεσία υψηλόσταθμη, κατάφυτη με έλατα. Ιδέ ομοιόσημη «Έλια» στην Καστάνιανη [16].

σκος | Βουνάκι», απόδοση του αρχ. Ελλ. «μαστός/μαστάριον» (= βυζί – λοφίσκος), από το Βουλγ./Σερβ. *vime* (= μαστός, βυζί, μαστάρι) + Σλ. τέρμα *-ica*.

Βλαχόστρατα η : Μονοπάτι/δρόμος πάνω από το παλιό χωριό, που συνεχίζεται προς τον αυχένα «Πρυάσωπος/Πρηάσωπος» της γειτονικής Ζέρμας [12], από όπου διέρχονταν τα κοπάδια των νομάδων Βλάχων κτηνοτρόφων που πήγαιναν ή έρχονταν από τα χειμαδιά. Στην τοπική γλώσσα «στράτα» (= δρόμος, μονοπάτι) < Λατ. *strata via* (= στρωμένη οδός, στρωτή).

Βούγκ(ου)ρο το : Τοποθεσία στα όρια με τη Ζέρμα [12], στην οποία μερικώς ανήκει. Στον απόμακρο αυτόν τόπο, για κάποιον άγνωστο σε μας λόγο, ενδημούσε ο «ζάθος» που προσβάλλει τα ζωντανά. Αποδίδεται ως «Ζάθος», από το τοπικό «βούγκ(ου)ρος/βούγκ(ου)ρας» (= ζάθος, παρασιτικό έντομο βοδιών και αιγοπροβάτων που το σκουλήκι του ζει υποδοριώς και σχηματίζει βούζουνες) < αρχ. Ελλ. «βους» + «κείρω» (= κόπτω, κουρεύω - καταστρέφω, κατατρώγω) > βούγκουρος (= βουραϊστής, βουφάγος - καταφαγωγτής), δηλ. «ζάθ(ω)ος» (= ζωοφάγος) < Ελλ. «ζώα/ζα» + αρχ. Ελλ. «θώμαι» (= τρώγω, θοιμάομαι). Το τμήμα της τοποθεσίας που ανήκει στο χωριό έχει μετονομαστεί επίσημα, από το 1970, σε «Κρασιά», επειδή νομιζόταν ξενικό.

Βρύσ(η) στου Γεωργάκ(η) η : Πηγή στην τοποθεσία «Γεωργάκης».

Βρύσ(η) του Δημητράκ(η) η : Πηγή που σχετίζεται με κάποιον υπαρκτό άλλοτε χωριανό ονόματι Δημητράκης.

Βρύσ(η) του Μάτσιακα η : Το Μάτσιακας είναι γνωστό στο χωριό παρωνύμιο, ενώ υπάρχει και στη Βούραμπιανη [2].

Βρύσ(η) του Νούτσου η : Βρύση σχετιζόμενη με το υπαρκτό στο χωριό γένος *Νούτσος*. Επωνύμιο *Νούτσης* υπάρχει και στο Λεσκάτσι [27], Μπλήζιανη [28].

Βυρά τα : Τοποθεσία με αναβλύζοντα νερά, τα οποία σχηματίζουν λιμνούλες με νερά (βούροι, λέγονται αλλού). Ερμηνεύεται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < Ελλ. ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. *bua*), «βρύλον» (= βούρλο, ελόφυτο, σπάρτο) > αρχ. Ελλ. «βρύον» και με αναγραμματισμό «βυρόν». Η τοπωνυμία «Βυρό/Βυρά» απαντάται σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22], Ζερμα [12], Σέλτση [41].

Γεφύρ(ι) το : [Στου Γεφύρ'] Θέσεις όπου υπάρχουν γέφυρες, όπως «Στου Γεφύρ' τ' μύλου», καθώς και οι νεότερες γεφυρώσεις στο ρέμα «Ντιβόικα», κοντά στο νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Γεωργάκ(η)ς ο : [Στ' Γιουργάκ'] Μέρος κείμενο Α του χωριού πάνω από τη θέση

Καρανίκας ο : [Στ' Καρανίκα/Καρανίκ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία, γιατί το επώνυμο *Καρανίκας* υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Καραούλ(ι) του Μάμου το : [Στου Καραούλ' τ' Μάμ'] Δηλώνει ότι κάποιος *Μάμος*, άγνωστος τώρα στο χωριό, είχε εκεί παρατηρητήριο, ή ότι ο τόπος ανήκε σ' αυτόν. Αποδίδεται ως «Παρατηρητήριο | Βίγλα», από το τοπικό «*καραούλι*» (= παρατηρητήριο σε κορυφή, βίγλα, σκοπιά, Σερβ. *karaul*) < Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caraguoi*, Τουρκ. *karakol* (= φυλάκιο, περίπολος, φρουρά). Όρα ίδια κυριωνυμία στο Κάντσικο [15]. Ιδέ και «Καραούλια».

Καραούλια τα : Άλλη τοποθεσία που επίσης σημαίνει «Παρατηρητήρια», όπως και η παραπάνω. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12], Τούρνοβο [44] και αλλού.

Καρ(γ)υές οι : Τοποθεσία εντός του παλιού χωριού με πολλές καρυδιές, οι οποίες στην τοπική γλώσσα λέγονται «*καρυές/καργυές*».

Καψάλα η : Η τοποθεσία τούτη, εγγύτατα ευρισκόμενη στο ρέμα «Πιστίλιανη/ Πιστίλιαπη», κάηκε παλιά για να ανοίξουν νέα χωράφια. Ιδέ «Καψάλια» στο Κάντσικο [15], «Καψάλα» στην Μπλήζιανη [28].

Κεφαλόβρυσο το : Μεγάλη πηγή με άφθονο νερό, από όπου υδρεύεται σήμερα το νέο χωριό Κεφαλοχώρι.

Κλίτσ(η) η : [Στ'ν Κλίτσ' > Σ' Γκλίτσ'] Είναι ένας χωραφότοπος με καλή σοδειά σιταριού και πολλά χαμηλά δένδρα. Αποδίδεται ως «Κραυγή | Φωνή», από το παλ. Σλ. *klicj* (= κραυγή, βοή, αλλαγή) > Βουλγ. *klica* (= βοή) και Σερβ. *klicam* (= ζητοκραυγάζω), γιατί από τη ράχη της θέσης αυτής φώναζαν για να ακουστούν μακριά. Ιδέ ομοίωση «Βότσ(η)» στο Κάντσικο [15].

Άλλη αποδεκτή ερμηνεία είναι «Βλαστερή», από το Σερβ. *klica* (= φύτρα, βλάστη - σπόρος, σπέρμα) και *klicam* (= βλαστώνω, φυτρώνω), αν εκεί είχαν φυτώρια (βραγιές, πρασιές) για τα κηπευτικά.

Κοκκινόπετρα η : Υπάρχουσα σημαδιακή κόκκινη πέτρα ονομάτισε την τοποθεσία τούτη.

Κόντζμα το | Κόντσμα το : Σημαίνει «Εικόνισμα | Εικονοστάσι». Υπάρχει και η τοποθεσία «Κόντζμα τ' Μήτσιου Νούτσου» που αναφέρεται σ' αυτόν που έφτιαξε το εικόνισμα. Το επώνυμο *Νούτσος* είναι και σήμερα υπαρκτό στο χωριό. Η τοπωνυμία είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Σέλτση [41], Πυρσόγιαννη [39].

Κόπστα η | Κόπ(ι)στα η : [Στ'ν Κόπ'στα > Σ' Γκόπ'στα] Τοποθεσία που είχε παλιά πολλούς κήπους. Αποδίδεται ως «Κήπος», από το Αλβ. *kopsht-i* (= κήπος). Ιδέ και «Κάπστα».

Η δεύτερη γραφή, επίσης σχετιζόμενη με την κηπευτική, ερμηνεύεται ως «Πασ-

Υπάρχει και η τοπωνυμία «Ελατιά τ' Κουλιούφα». Το όνομα αυτό είναι υπαρκτό στο χωριό.

Ζγούρτα η : [Στ' Ζγούρτα] Σκωριόχρωμη όψη έχει το έδαφος και τα πετρώματα στη θέση αυτή. Ερμηνεύεται ως «Σκουριά | Σκωρία», από το Βουλγ. *sgurta* (= σκουριά, Ρουμ. *zguira*) < Ελλ. «σκωρία». Ιδέ ίσως ομοίωσημο «Ζγκούρης» στον Ίσβορο [13].

Ζουμπούλ(η)ς ο | Ζουμπούλ(η) η : Η πρώτη γραφή δείχνει για κυριωνυμία. Κάποιος ονόματι *Ζουμπούλης* νεμόταν αυτήν την έκταση. Τέτοιο όνομα δεν υπάρχει πλέον στο χωριό.

Η δεύτερη γραφή ίσως μας αποκαλύπτει ότι εκεί φύτεωναν πολλά «ζουμπούλια» (= υάκινθοι) < Τουρκ. *zühmbül* (= υάκινθος), εξού και η ονομασία.

Καζάν(ι) το : Ερμηνεύεται ως «Λεβήτι», γιατί είναι μια λεβητόσχημη κορυφή του βουνού «Πάνω Αρένα», από το νέο Ελλ. «καζάνι» (= λέβητας) < Τουρκ. *kazan* (= λέβης, καζάνι). Τις κορυφές συχνά τις ονομάζουν με ονόματα σκευών, π.χ. κορυφή «Καρδάρι» στη Βούρμπιανη [2], βουνό «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17].

Καλάμ(ι) το : Παραποτάμιος τόπος και τα παραπλήσια πρηνή, όπου το έδαφος έχει νερά και φύονται καλάμια, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Καλλιθέα η : [Στην Καλλιθέα > Σ' Γκαλλιθέα] Θέση με απέραντη θέα προς τον Σαραντάπορο ποταμό.

Καλύβια του Κουλιούφα τα : Προφανώς αναφέρονται στον ιδιοκτήτη τους *Κουλιούφα*. Το όνομα αυτό υπάρχει στο χωριό.

Καμπίτσιος ο : Πρόκειται για μικρό ίσωμα στο βουνό «Κάτω Αρένα». Αποδίδεται ως «Μικρό πεδίο | Μικρό πλάτωμα», ως υποκορ. του Ελλ. «κάμπος» < Λατ. *campus* (= πεδίο, πεδιάδα, έμπεδο). Όρα και «Καμπάκης» στη Στράτσιανη [43]. Επίσημα, από το 1970, έχει μετονομαστεί επιτυχώς σε «Πλάτωμα».

Κάποστα η | Κάπ(ι)στα η : [Στ'ν Κάπ'στα | Σ' Γκάπ'στα] Η χαμηλόσταθμη και ομαλή τούτη τοποθεσία βρίσκεται σε επαφή με το ρέμα «Ντιβόικα», ακριβώς έναντι από το σημερινό νέο χωριό Κεφαλοχώρι [24], εκεί όπου έγινε το νέο νεκροταφείο και ο μικρός ναός της «Αγίας Τριάδας». Ερμηνεύεται ως «Βωμός», από το παλ. Σλ. *karizte* (= τέμενος, βωμός, άγαλμα, είδωλο, ξόανο, στήλη). Φαίνεται πως οι πάλαι ποτέ επήλυδες Σλάβοι βρήκαν εδώ κάποιο μνημείο και ονόμασαν έτσι την τοποθεσία. Η ανεύρεση και άλλων αρχαιοτήτων στον εγγύς χώρο του νέου χωριού Κεφαλοχώρι [24] δικαιολογεί ετούτη την ερμηνεία.

Άλλη ισόκυρη ερμηνεία είναι «Λαχανόκηπος», από το Σλ. *karuzta* (= κραμβολάχανο, λάχανο, μάπα) < Λατ. *caput* (= κεφαλή), με επορροή του αρχ. Ελλ. (Δωρικό) «κάπος» (= κήπος, Αλβ. *kopsht-i*). Ιδέ και «Κόποστα».

τονομαστεί σε «Λυκόρραχη». Ερμηνεύεται, με αρ. 24, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Μάρ(γ)ιαντσκο το : Καλός γόνιμος τόπος, απέναντι από το παλιό χωριό, με πολλά καλά οριοθετημένα χωράφια, οπωρικά, κλήματα, αλλά και πολλές καλύβες για τα ζωντανά, τον οποίο νεμόταν κυρίως το υπαρκτό γένος *Νούτσος*. Αποδίδεται ως «Επιμελημένο | Τακτοποιημένο», από το Σερβ. *maran/marjan* (= επιμελής, φροντισμένος) + Σλ. επιθετική, τοπωνυμική κατάληξη *-sko/-sko*, κατά πως λένε «Σιαγμένο» στο Λεσκάτσι [22]. Ιδέ και «Μαρ(γ)ιανοχώραφα» στη Σέλτση [41].

Μάρμαρο το : Η βραχώδης απότομη πλαγιά πάνω από το νέο χωριό Κεφαλοχώρι. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15].

Μάτσιακας ο : [Στουν Μάτσιακα] Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Μάτσιακας* είχε εδώ κτήματα και έδωσε το όνομά του στον τόπο. Το όνομα αυτό είναι σε χρήση ακόμη στο χωριό, ενώ υπάρχει και στη Βούρμπιανη [2]. Όρα και «Βρύσ' τ' Μάτσιακα».

Μεγαλάκκος ο : Σημαίνει το μεγάλο ρέμα (*λάκκος*, στην τοπική γλώσσα), όπως και είναι. Κατέρχεται από τις κάτω από τη «Μούκα πέτρα» πλαγιές, ΒΔ του παλιού χωριού.

Μεσοχώρ(ι) το : Το κέντρο του παλιού χωριού, όπου υπάρχει και η εκκλησία «Άγιοι Ταξιάρχες».

Μεσοχωρίτ(η)ς ο : Ρέμα (*λάκκος*, στην τοπική γλώσσα) στα ΒΔ του παλιού χωριού. Θρυλείται ότι εδώ συνέβη κάποιο επεισόδιο με κάτοικο από το «Μεσοχώρι», δηλ. μεσοχωρίτη, ίσως φονικό, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι, κατ' αναλογία με την ονομασία του ρέματος «Αρβανίτης».

Μηλιές οι : [Στ'ς Μπ'λιές] Βεβαίως και είναι φυτωνυμία. Το μέρος είχε πολλές μηλιές και το ονόμασαν έτσι.

Μούκα πέτρα η : [Στ' Μούκα τ' μπέτρα] Πρόκειται για μοναχικό ριζικό βράχο σε μεγάλο υψόμετρο (1.843 μ), ορατό από το παλιό χωριό, προς την κατεύθυνση του χωριού Δέντσικο [8]. Η πρώτη λέξη είναι επίθετο, οπότε ερμηνεύεται ως «Βουβή πέτρα», από το επιχώριο «μούκα/μούτα» (= βουβή) < αρχ. Ελλ. «μυκός» (= άφωνος, βωβός, μυττός, Λατ. *mutus*, Ιταλ. *moccio*). Στην τεχνική ορολογία των ντόπιων μαστόρων «βουβό» (= μεγάλο και ανθεκτικό ξύλινο δοκάρι). Όντως, έτσι απόμακρη και μοναχική που είναι τούτη η πέτρα, σωστά τη θεωρούν οι επιχώριοι βουβή. Σχετική γραμματικά η τοπωνυμία «Στ' Κάλλεσια τ' μπέτρα» στο Κάντσικο [15].

Σφόδρα χωλαίνει η προταθείσα στο (2) της βιβλιογραφίας εξήγηση εκ του παλ. Σλ. *mjhj* (= βρύο, Αλβ. *myk*), παρεφθαρμένη απόδοση του Ελλ. «μύκης», με την έννοια της βρυοσκεπούς πέτρας. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

σαλωμένη | Κονταρωμένη», από το παλ. Σλ. *korizte* (= δόρυ, κοντάρι), επειδή στήριζαν τα κηπευτικά σε κοντάρια/παλούκια. Όρα ομοιόσημη «Πόγονη» στη Σταρίτσιανη [42], «Πογονίσκος» στη Μόλιστα [27]. Από το 1970 επισήμως και επιτυχώς έχει μετονομαστεί σε «Κήπος».

Κούλια η : Υψηλή κορυφή (1.502 μ) στο σύρραχο, λίγο ψηλότερα από τη θέση «Παλιοκούλια», με απέραντο αγνάντεμα. Ερμηνεύεται ως «Σκοπιά | Φυλάκιο», από το νέο Ελλ. «κούλια» (= πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά) < Τουρκ. *kule* (= φρούριο). Φαίνεται πως εδώ, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, υπήρχε μόνιμη φρουρά για την επιτήρηση της περιοχής. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47].

Κουλιακάδες οι : [Στ'ς Κουλιακάδες] Οι ράχες που βρίσκονται λίγο υψηλότερα από τη θέση «Κούλια», με την οποία σχετίζεται η εξήγηση της ονομασίας. Ερμηνεύεται ως «Ράχες της σκοπιάς», όπως και είναι, αντί του ορθού «Κουλιακάρκιδες», γιατί Τουρκ. *arka* (= ράχη).

Κούμπλα η : [Στην Κούμπλα > Σ' Γκούμπλα] Τοποθεσία Α του χωριού, καλό βοσκοτόπι, που είχε πολλές κορομηλιές. Αποδίδεται ως «Κορομηλιά», από το τοπικό «κουμπλιά» (= κορομηλιά, το οπωροφόρο φρούριο ή εμβόλιμος, αρχ. Ελλ. «βράβυλος», Αλβ. *kumbullë*). Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει και σε άλλα χωριά, π.χ. στο Λεσκάτσι [22].

Κρασιά του Κωστάκ(η) η : [Σ' Γκρασιά τ' Κωστάκ'] Στη θέση τούτη, στο χωράφι κάποιου *Κωστάκη*, υπήρχε μεγάλη κρασιά, εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Κρασιές».

Κρασιές οι : Είναι φυτωνυμία, γιατί το μέρος, που κείται ΝΑ από το παλιό χωριό, έχει πολλά δένδρα κρασιές, από όπου πήρε το όνομα και η τοποθεσία. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια,

Κριθάρια του Νούτσου τα : Υψηλόσταθμη τοποθεσία όπου ο ιδιοκτήτης *Νούτσος* έσπεργε κριθάρι. Το επώνυμο αυτό είναι υπαρκτό στο χωριό.

Κρυονέρ(ι) το : Η υπάρχουσα εκεί πηγή, με το παγωμένο σχεδόν νερό της, ονομάτισε την τοποθεσία αυτή.

Λεφτοκαρυά η : Είναι φυτωνυμία. Κάποια μεγάλη λεπτοκαρυά (φουντουκιά) ήταν το τοπόσημο του χώρου και τελικά τον ονομάτισε.

Λίβα η : [Στ' Λίβα] Στην τοποθεσία τούτη υπάρχει αξιόλογη πηγή. Ερμηνεύεται ως «Πηγή», από το αρχ. Ελλ. «λιβάς» (= πηγή, ροή, στάλαγμα).

Λίσβας ο : Πρόκειται για τοποθεσία με σκληρό και άγονο έδαφος. Στην τοπική γλώσσα «λίσβας/λισβάρι» (= άγονος τόπος με αργιλώδες έδαφος, το μη εύφορο χωράφι) και «λισβός» (= πελιδνός, ωχρός και κατ' επέκταση καχεκτικός, ισχνός) < Λατ. *līneo* (= είμαι πελιός). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46].

Λούψ(ι)κο το : [Στο Λούψ'κο] Είναι το όνομα του παλιού χωριού, το οποίο είχε με-

Νταούτ(η) η : [Στ' Νταούτ'] Δείχνει κτητορωνυμία. Κάποιος αλλοεθνής με αυτό το όνομα, ίσως Τουρκαλβανός, νεμόταν αυτόν εδώ τον καλό τόπο, που κείται δίπλα στη θέση «Ράμστα». Το μουσουλμανικό όνομα Daut είναι πολύ διαδεδομένο στην Αλβανία.

Ντιβόικα η : [Σ' Ντιβόικα | στο ρέμα Ντιβόικα] Είναι το μεγάλο ρέμα που διασχίζει τον ευρύτερο κοινοτικό χώρο. Ερμηνεύεται ως «Άγρια | Γοργή», από το παλ. Σλ. divji (= άγριος, Βουλγ. div) και divo (= αγρίως) + Σλ. επιθετική κατάληξη -jka. Βάσιμα τεκμαίρεται ότι αρχικά και η λέξη «Λούψ(ι)κο», πριν καθιερωθεί ως ονομασία του χωριού, αναφερόταν σε τούτο το ρέμα και είχε παρόμοια σημασία. Κάτι τέτοιο συμβαίνει και με την «Πιστίλιανη/ Πιστίλιαπη».

Υπάρχει και η λανθασμένη γραφή «Ντεβόικα», ερμηνευόμενη από το Σερβ. devojka και Βουλγ. devojka (= νέα άγαμος, κορίτσι, παρθένος, κόρη, κοπέλα) < παλ. Σλ. djena/djenica (= παρθένος, κοράσιο). Αυτή δεν έχει λογικότητα ως ονομασία ρέματος, παρά την ομοιότητα της λέξης. Εξ αυτού, το ρέμα μετονομάστηκε εσφαλμένως, από το 1970, σε «Ρέμα Λυγεράς».

Ντουκανάρ(η)ς ο : [Σ' Ντουκανάρ'] Το μέρος τούτο έχει πηγή με άφθονο νερό και κάθε χρόνο εκεί στηνόταν από τους ποιμένες «στρούγκα». Αποδίδεται ως «Βοσκός | Ποιμένας», από συνεκφορά της φράσης «του Κανάρη > Τουκανάρη/ Ντουκανάρη», εκ του τοπικού «κανάρης/καναριάρης» (= βοσκός αιγοπροβάτων) και «καναρά» (= αιγοπρόβατα ή αμνοερίφια ελεύθερης περιπατητικής βοσκής) < νέο Ελλ. «κανιά» (= πόδια), σε αντίθεση με τα οικόσιτα «μανάρια» < Λατ. manuaris (= ο δια της χειρός τρεφόμενος).

Ξεκόμματα τα : Κατωφέρης τόπος με ασταθές και κατολισθαίνον έδαφος, το οποίο ξεκόβεται και κατακυλάει.

Ουμιαλούρα η : Δεύτερη ονομασία της κατολισθαίνουσας τοποθεσίας «Σέρπ'σα». Ερμηνεύεται ως «Τόπος που κινήθηκε | Κατολίσθηση», από το παλ. Σλ. umiljati > αναγρ. umjaliti (= κινώ, κατακινώ, μετακινώ, Λατ. commovere) + Ελλ. κατάληξη «-ούρα», {κατά το «Μυλούρα», όπερ ιδέ}. Όρα εδαφική κατακρήμνιση «Ουμιαλός» στη Στράτσανη [43]. Εννοιολογικά όμοια η «Ούσαλη» στο Κάντσικο [15] και Σέλτση [41].

Παλιοκούλια η : Τοποθεσία με υψηλή κορυφή προς την πλευρά του ρέματος «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη», παρά τα όρια με την έκταση του Δέντσικου [8]. Η λέξη μαρτυρεί ότι παλιά εδώ ήταν «κούλια» (= πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά) < Τουρκ. kule (= πύργος).

Παλιομανάστηρο το : Εδώ φημολογείται ότι υπήρχε κάποτε μοναστήρι. Αυτό μόνο η τοπωνυμία το μαρτυρεί, διότι δεν διασώζεται ίχνος από κτίσματα. Το μέρος κείται προς την πλευρά του ρέματος «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη».

Μπακακάκια τα : Σημαίνει «Βατραχάκια», από το τοπικό «μπακακάκι» (= μικρό βάτραχο) < αρχ. Ελλ. «βάβακος» (= βάταχος).

Μπαλογιάνν(η)ς ο : Δείχνει και είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Μπαλογιάννης* είχε εδώ δικαιώματα ιδιοκτησίας ή νομής και ονομάτισε τον τόπο. Σήμερα δε θυμάται κανείς αυτό το όνομα.

Μπατάνια τα : Στον νερόμυλο που υπήρχε παλιά στο εδώ ρέμα, ανάμεσα από τις θέσεις «Ράμστα» και «Κόπστα», λειτουργούσαν «μπα(ν)τάνια/μαντάνια» με τα οποία επεξεργάζονταν τα υφαντά. Στην επιχώρια γλώσσα «μπα(ν)τάν(ι)» και Βλαχ. *batane* (= υδροκίνητος μηχανισμός/κτυπητήρι υφαντών στον υδρόμυλο) < Λατ. *batuo* (= κτυπώ, Ρουμ. *bat*). Στα Σερβ. *badanj* (= κάδος πτώσης του νερού στη φτερωτή του μύλου). Ιδέ «Παλιομπάτανο», «Μπατάνια» στη Βούρμπιανη [2] και «Μπατάνι» στο Πληκάτι [37].

Μπάχα η : [Στην Πάχα > Στ'ν Πάχα > Στ' Μπάχα] Είναι ένας υψηλός σταθμός και ανεμόδαρτος τόπος πάνω από τη θέση «Βυρά». Αποδίδεται ως «Επηνεμη | Ανεμόεσσα | Ανεμόδαρτη», από το παλ. Σλ. *rahati* (= ανεμώ, εκθέτω στον άνεμο - σαλεύω, σείω) και *rah* (= φύσημα, πνοή). Ιδέ ίσως ομοιόσημη «Νεράρα» στο Πληκάτι [37].

Μπελοτά τα : Ασπρολίθαρα διάσπαρτα έχει αυτός ο τόπος και τον ονόμασαν έτσι, από το Βουλγ. *belotá* (= ασπράδα, ασπράδα, λευκότητα).

Μπού(γ)ια η : Ο τόπος έχει ηχώ. Εξηγείται ως «Βουϊστή | Ηχούσα», από το Αλβ. *buje/buie* (= πάταγος, θόρυβος, κρότος) < Ελλ. «βοή/βουή». Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει στο Κάντσικο [15], έναντι από το νέο χωριό Κεφαλοχώρι [24], στην αντίπερα όχθη του Σαρντάπορου ποταμού.

Μπρέμ'στο το : Είναι ένα μικρό μέρος με βαρύ και κάθυγρο έδαφος, ακριβώς δίπλα στο ρέμα «Ντιβόικα». Ερμηνεύεται ως «Βαρικό | Βαρύ», από το Σερβ./Βουλγ. *breme* (= βάρος, φορτίο) + ουδέτερο Σλ. τέρμα *-isto*. Επισήμως, από το 1970, έχει μετονομαστεί ανεπιτυχώς σε «Αδιάβατο».

Μύλος ο : Τοποθεσία όπου υπήρχε νερόμυλος. Τέτοιοι νερόμυλοι ήσαν: «Ο Μύλος τ' Μίχου τ' Ρούλια», «Ο Μύλος τ' Παπά», «Ο Μύλος τ' Τσίου». Τα επώνυμα αυτά είναι υπαρκτά ακόμη στο χωριό.

Μυλούρα η : Είναι μια μεγάλη κατολίσθηση κάτω από τη θέση «Άι Γιώργης» και αυτό μεταφορικώς σημαίνει η ονομασία, εξηγούμενη από το Ελλ. «μύλος», λόγω του ανακατεμένου εδάφους. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Πληκάτι [37] και «Μυλούρες» στη Σέλτση [41].

Μύτ(ι)κα η : [Στ' Μύτ'κα] Μικρή προεξέχουσα εδαφική έκταση, δηλ. μια μύτη εδάφους. Ερμηνεύεται ως «Κορυφή | Ρίον | Μύτη». Η συνήθης τοπωνυμία «Μύτικας» σημαίνει κορυφή, εκ του Ελλ. «μύτη».

νομένου υπόψη ότι το Δέντσικο κατοικείται από βλαχόφωνους Έλληνες. Η δεύτερη γραφή παρέφθαρται από την πρώτη. Λέγεται ότι υπήρχε στην χαμηλή του κοίτη μικρός ομώνυμος οικισμός, ο οποίος έχει εξαφανισθεί προ πολλών ετών.

Πλάκα η : Από τους σχιστόλιθους αυτού του χώρου έβγαζαν «σχιστόπλακες/πλάκες» για την επικάλυψη των στεγών του χωριού, εξού και η ονομασία.

Πλατόνια τα : Στην τοπική γλώσσα «πλάτονας/πλατόνι» (= πλάτανος, μεγάλο πλατάνι). Το μέρος είχε πολλά υψηλά πλατάνια. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17] και αλλού.

Προσήλια τα | Προσήλιο το : Ονομασία ευήλιων τόπων. Τέτοιοι είναι «Τα προσήλια στ' Σιουμλάζαρ'» και «Τα προσήλια στα Μπαντάνια», που αναφέρονται στις αντίστοιχες τοποθεσίες.

Προύσια η : Απόμακρη περιοχή, πέρα από τη θέση «Πευκόφυτο». Ερμηνεύεται ως «Ανθρακιά». Φαίνεται πως εδώ κάποιος έφτιαχνε ξυλοκάρβουνα, ή ο τόπος έχει όψη καμένου, γιατί στην επιχώρια γλώσσα «προύσια» (= δυνατή φωτιά με πυρώδη θράκα, Λατ. *purina*, Αλβ. *prush*) < Ελλ. «πυρ».

Ράμστα η | Ράμνστα η : Είναι καλός και πολύβλαστος τόπος, απέναντι και Β από το παλιό χωριό Λούψικο [24]. Φημολογείται ότι εδώ ήταν παλιά ένας ομώνυμος οικισμός, ο οποίος κάποτε συγχωνεύτηκε με το Λούψικο. Η ύπαρξη εκεί της υποπεριοχής «Παναγιά» αυτό υποδηλώνει. Ερμηνεύεται ως «Τόπος με αγκαθωτούς θάμνους | Παλιουριά», από το θέμα του παλ. Σλ. *ramijh/ramjha* (= ράμνος, λευκάκανθα) < Ελλ. «ράμνος» (= αγκαθωτός θάμνος, παλιουρος) + περιεκτική Σλ. κατάληξη *-ista/-ista*. Ιδέ ομοιόσημη «Ραμάστα» στη Στραρίτσιανη [42].

Ράχ(η) του Παπά η : Είναι προφανής η ερμηνεία της. Επώνυμο και γένος *Παπάς* υπάρχει και σήμερα στο χωριό.

Ριπάν(η) η : [Στ' Ρι_Πάν' > Στ' Ριπάν' > η Ριπάν'] Εξαίρετο βοσκοτόπι είναι η θέση τούτη. Αποδίδεται ως «Διαμονή του Πάνα», ονοματοποιία από το Αλβ. *ri* (= κάθεται, διαμένω, κατοικώ, παραμένω) + Αλβ. *Pan* < Ελλ. «Παν/Πάνας» (= θεός των ποιμένων, Λατ. *Pan*). Δείχνει κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, επειδή το μέρος είναι καλός βοσκοτόπος. Ιδέ ομοιόσημη «Ριπάνα» στο Κάντσικο [15] και «Πανάτος» στο Κεράσοβο [17].

Άλλοι το θεωρούν κυριωνυμία, από κάποιον κτηνοτρόφο με επώνυμο *Ριπάνης*, επίθετο που κανείς δεν θυμάται να ήταν ακουστό άλλοτε στο χωριό, θεματικά σχετιζόμενο με το νέο Ελλ. «ρεπάνι/ραπάνι» (= γογγύλιο, αρχ. Ελλ. «ράπυς», Λατ. *gapa*, παλ. Σλ. *gjeri*).

Ρόγκια τα : Τέτοιες τοποθεσίες είναι «Τα ρόγκια τ' Κωστάκ'», «Τα ρόγκια τ' Άι Λιά», «Τα ρόγκια στου Πάτωμα» και αναφέρονται σε ονόματα ανθρώπων ή τοποθεσιών. Στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από

Παναγιά η : Αγιωνυμία θέσης στην ευρύτερη περιοχή «Ράμστα», όπου προ αμνημονεύτων ετών υπήρχε εκκλησία αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου. Τώρα δεν υπάρχει τίποτε από το κτίσμα του ναού. Θρυλείται ότι η «Ράμστα» ήταν παλιός οικισμός που χάθηκε.

Παπαγιάνν(η)ς ο : Δείχνει και είναι κτητορωνυμία.

Παπαγιώργ(η)ς ο : Θέση ΒΑ του παλιού χωριού. Δείχνει και είναι κτητορωνυμία.

Παπαμάρτινας ο | Παπαμάρτινα η : Τοποθεσία λίγο πιο πίσω από τη θέση «Αι Γιώργης». Φαίνεται για κτητορωνυμία. Ιδέ και «Μαρτίνης» στη Φυτόκο [46].

Παρασπόρ(η)ς ο : Είναι όνομα ρέματος. Φαίνεται πως τα εκατέρωθεν χωράφια καλλιεργούνταν σαν «παρασπόρια», δηλ. γι' αυτά πλήρωναν γεώμορο, που όποιο γαιοκτήμονα ήταν τότε. Εξ αυτού ονομάστηκε έτσι και το ρέμα. Όσα και «Παρασπόρι» στους Χιονιάδες [47], Πληκάτι [37], καθώς και στο Κερσάτσικο [19], ανήκουσα πλέον στον Ίσβορο [13].

Πατερίτσα η : Είναι η βάση ενός γκρεμού από όπου διέρχεται επικίνδυνο μονοπάτι. Αποδίδεται είτε ως «Πάτος | Βάση», υποκορ. του μιν. Ελλ. «πάτος/πατερό», είτε ως «Βακτηρία», από το Ελλ. «πατερίτσα» (= βακτηρία, δεκανίκι, Βουλγ. raterica), ίσως γιατί οι διαβάτες έπρεπε να κρηπίδων οπωσδήποτε δεκανίκι, για να διαβαίνουν με ασφάλεια.

Πάτωμα το | Πατώματα τα : Ομαλές επελληλες εκτάσεις στο σύρραχο που χωρίζει τις κοιλάδες των ρεμάτων «Ντιβόικα» και «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη», χαμηλότερα από την τοποθεσία «Παλιοκούλια». Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει στη Σταρίτσιανη [42] και Ζέρμα [12]. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο (1946-1949) έγιναν εδώ φονικότερες μάχες.

Πέντε Βρύσες οι : Υπάρχουν όντως εδώ πέντε πηγές οι οποίες ονομάτισαν την τοποθεσία.

Πετρίτ(ι) το : Υψηλή τοποθεσία εκεί όπου η ζώνη της οξιάς συναντά τα γυμνά βραχώδη πρανή του βουνού «Αρένα». Το έδαφος είναι μια μεγάλη χαλικάριά, η οποία δημιουργήθηκε από τη συσσώρευση λιθαρίων και σκύρων που κατακυλούν από τη διάβρωση των βράχων της «Αρένας». Σαφέστατα η ονομασία εξηγείται από τη λέξη «πέτρα». Ιδέ και «Πετρίτης» στην Πυρσόγιαννη [39].

Πευκόφυτο το : Απόμακρη τοποθεσία κατάφυτη με πεύκα.

Πιστίλιαν(η) η | Πιστίλιαπ(η) η : Το μέγα ρέμα που διασχίζει τον ευρύτερο χώρο του γειτονικού χωριού Δέντσικο [8]. Λόγω της λίαν επικλινούς κοίτης και της μεγάλης λεκάνης απορροής που έχει, είναι πολύ ορμητικό και επικίνδυνο. Εξηγείται ως «Ολέθρια», δηλ. ό,τι περίπου και το ρέμα «Ντιβόικα», βλάχικη απόδοση του Λατ. pestilens (= μεταφ. φθοροποιός, ολέθριος, καταστρεπτικός), λαμβαν-

Όρα ίδιο τοπωνύμιο στην Πυρσόγιαννη [39], Κασπάνιανη [16], Μπλήζιανη [28].

Σταυρός ο : Το εικονοστάσι που σημαίνει τη θέση ονομάτισε και τον τόπο.

Στράτ(η) η : [Σ' Στράτ'] Είναι το μονοπάτι/δρόμος (*στράτα*, στην επιχώρια γλώσσα) που οδηγεί από το παλιό χωριό Λούψικο [24] προς την θέση «Νταούτη». Αυτόν τον δρόμο τον συντηρούσαν με αγγαρείες οι χωριανοί, ενδεχομένως κατ' απαίτηση του τσιφλικά *Νταούτη*. Αποδίδεται ως «Δρόμος», από το τοπικό «στράτα» (= δρόμος, μονοπάτι) < Λατ. *strata via* (= στρωμένη οδός, στρωτή). Ισόκυρα ερμηνεύεται και ως κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Στράτος*, ο οποίος θα είχε δικαιώματα στην περιοχή. Τώρα, δεν ξέρουν κάτι γι' αυτόν στο χωριό. Το επίθετο αυτό υπήρχε άλλοτε και στη Βούρμπιανη [2].

Τζίμες οι | Τσίμες οι : Ερμηνεύεται ως «Λιβάδια | Λειμώνες», από το Τουρκ. *çimen* (= λιβάδι) και *çim* (= χόρτο – βρύο), όπως και είναι.

Τουρκί το : Θέση χαμηλού υψομέτρου με εμφανή κρημνώδη κορυφή (*στεφάνι*, στην τοπική γλώσσα). Ερμηνεύεται ως «Κρημνός | Γκρεμός», από το επιχώριο «*τουρκί*» (= στεφάνι, κυρίως των βαρελιών) < Λατ. *torqueo* (= στρέφω), δηλ. είναι απόδοση της έννοιας «*στεφάνι*», αλλά από άλλη λέξη. Δεν φαίνεται να σχετίζεται η τοπωνυμία με κάποιον Τούρκο.

Τρανός λάκκος ο : Συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, που σημαίνει «Μεγάλο ρέμα». Ο συγκεκριμένος κατέρχεται από το βουνό «Αρένα».

Τρίγωνο το : Μικρή τοποθεσία τριγωνικού σχήματος ανάμεσα από ρέματα.

Τρικαλ(ι)νή η | Τρικαλλινή η : [Στ'ν Τρικαλ'νή > Σ' Ντρικαλ'νή] Επιθετικός προσδιορισμός βρύσης του παλιού χωριού Λούψικο, υψηλότερα από την πάνω γειτονιά, προς τη θέση «Καραούλια», με άφθονο νερό, κρουνηδόν ρέον άλλοτε. Δεν σχετίζεται με κάποια γυναίκα *Τρικαλινή*, δηλ. από τα Τρίκαλα Θεσσαλίας, γιατί ποτέ δεν λέγεται κτητικά. Ερμηνεύεται ως «Ρέουσα | Τρεχούμενη», δηλ. πηγή της οποίας το νερό κυλάει, από το θέμα *trjkalj-* του παλ. Σλ. *trjkaljati* (= κυλώ, κυλίνδω, ελίπτω. κατρακυλώ, Βουλγ. *tjrkaljam*) < παλ. Σλ. ρίζα *trjk-* (= τρέξιμο, δρόμος, ροή), συν την παλ. Σλ. επιθετική κατάληξη *-jnj/-jna*, με υποβιβασμό του τόνου. {Σχετικά εννοιολογικά: το αρχ. Ελλ. «*νηρόν/ναρόν*» (= ρώδες, τρεχούμενο, ρέον) και το τοπικό/μαστόρικο «*ντιβόλκο*» (= νερό, δηλ. κατρακυλιστό, τρεχούμενο, ρέον)}.

Εναλλακτικά και ισόκυρα, η δεύτερη γραφή αποδίδεται και ως «Τρισκαλλίρροη», όπως και ήταν, έννοια συμβατή με την υπερκείμενη ερμηνεία, παραφθορά από το αμάρτυρο αρχ. Ελλ. «*τρικαλλίναη*» (= τρισκαλλίρροη, εξαιρετικά καλλίρροη), εκ του αρχ. Ελλ. «*νάω*» (= ρέω), {κατά το «*αέναη*» (= αεί ρέουσα)}. Η άποψη ότι σημαίνει «Τρικάναλη», δηλ. έχουσα τρία κανάλια/ποτίστρες, {κατά το σχήμα Τρικάναλη > αναγρ. Τρικάλανη > Τρικαλ'νή}, από το τοπικό «*κανά-*

αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο μέσα σε δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. rogus (= πυρά, φωτιά). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Σειράδες οι : [Στ'ς Σειράδες] Η κατάληξη «-άδες» δείχνει ότι πρόκειται για κτητορωνυμία. Το άγνωστο σήμερα γένος Σειράς θα νεμόταν την περιοχή. Υπάρχει και υποπεριοχή «Βρύσ' στ'ς Σειράδες».

Εναλλακτικά ίσως σημαίνει είτε ότι τα χωράφια ήσαν διατεταγμένα σε σειρές, είτε ότι το έδαφος ήταν σε σειρές/στρώσεις, οπότε ερμηνεύεται αναλόγως από το Ελλ. «σειρά».

Σελιά τα : Πρόκειται για τα καλά και εύφορα χωράφια κοντά στο παλιό χωριό Λούψικο. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, εξηγούμενη από το παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωριό, χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος).

Σέρπ'σα η : [Στ' Σέρπ'σα] Είναι μια εδαφική κατολίσθηση/κατακρήμνιση και αυτό σημαίνει το όνομά της, εκ του αρχ. Ελλ. «(σ)έρπουσα» (= αυτή που κινείται συρόμενη) < Ελλ. «(σ)έρπω» (= έρπω, Λατ. serpo - ολισθαίνω, βραδέως κινούμαι). Ιδέ και «Ουμιαλούρα», με την αυτήν έννοια.

Σιδηριές οι : Λένε ότι στη θέση αυτή έβαζαν παλιά σιδερένια δόκανα για να πιάνουν άγρια θηράματα. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στην Μπλήζιανη [28] και ομοιόσημο «Δόκανο» στο Τούρνοβο [44].

Σιουμλάζαρ(η) η : [Στ' Σιουμλάζαρ] Είναι μια ευρεία δασική έκταση, γεμάτη οξιές, ανάμεσα από τις περιοχές «Μούκα πέτρα» και «Πάνω Αρένα». Ερμηνεύεται ως «Δάσος του Λάζαρου», από το τοπικό «σιούμαρα/σμάρια» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπάκια) < παλ. Σλ. žuma (= δάσος) και žumagac (= πυκνά χαμόδενδρα). Ιδέ και «Σιούμος» στο Λεσκάτσι [22], Γαναδιό [5], Χιονιάδες [47].

Σιουποτήρ(η) το : Βρίσκεται χαμηλότερα από τη θέση «Μούκα πέτρα», Β/ΒΔ του παλιού χωριού. Αποδίδεται ως «Ποτίστρα | Νερόλακκος», από το τοπικό «σιαποτούρα/σιοποτούρα» (= πολύ πηγαίο νερό που πέφτει σε κάνναλη για πότισμα - ποτίστρα, πίστρα), λέξη που παρέφθαρται εκ του Ελλ. «διαποτίζω», εξού Σλ. žopot (= τάφρος με νερά, ύδατα) και Βλαχ. žoputu (= κρουρός, βρύση). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο, π.χ. «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], «Σιόπατου» στο Παλαιοσέλι [33], «Σιπουτά» στο Κεράσοβο [17], «Σιόπιτο» στη Μόλιστα [27].

Σκέμ(ν)ια τα : Θέση που έχει γκρεμούς απότομους και βραχώδεις. Αποδίδεται ως «Βράχια», από το τοπικό «σκέμπι/σκέμι» (= βράχος, βραχώδης γκρεμός) < Αλβ. shkemb-i (= βράχος). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28] και Σέλτση [41].

Σουρβιές οι : Οπωσδήποτε είναι φυτωνυμία, γιατί ο τόπος έχει άφθονες «σουρβιές» < Λατ. sorbus (= το αγκαθωτό δένδρο σόρβος η ήμερος, αρχ. Ελλ. «όα/οία»).

**[27] Τοπωνυμίες του χωριού Μόλιστα
{[Γαναδιό [5] – Μεσαριά [27] – Μποτσιφάρι [29]}**

{Τις περισσότερες τοπωνυμίες τις βρήκα στο εξαιρετο βιβλίο του Γαναδιώτη Χαρίλαου Γ. Γκούτου «Η επαρχία Κόνιτσας και η Μόλιστα επί τουρκοκρατίας – Αθήνα 2003». Συμπληρωματικά στοιχεία μου έδωσε η Μποτσιφαρίτισσα Αντιγόνη Μακάριου συζ. Βασιλείου}

Αγία Βαρβάρα η : Υπάρχουν 2 φερώνυμα εξωκλήσια. Το πρώτο κείται ψηλότερα από την παρόχθια στον «Βουργουπόταμο» τοποθεσία «Ατζιαρούχι/Ατζιερούχι». Το άλλο είναι εξωκλήσι της Μεσαριάς [27]. Υπάρχουν και οι τοπωνυμίες «Βαρβάρα πάνω» και «Βαρβάρα κάτω».

Αγία Παρασκευή η : Το εκκλησάκι του νεκροταφείου της Μεσαριάς [27], λίγο έξω από αυτήν, στην απέναντι πλευρά του εκεί ρέματος.

Αγία Τριάδα η : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η πέριξ χαμηλοσταθμη περιοχή στην τοποθεσία «Φράξοι».

Άγιοι Απόστολοι οι : Εξωκλήσι πολύ κοντά στη Μεσαριά [27].

Άγιοι Ταξιάρχες οι : Η κεντρική εκκλησία των αγίων Ταξιαρχών στην πλατεία του Γαναδιού [5].

Άγιοι Ταξιάρχες οι : Εξωκλήσι στο Μποτσιφάρι [29].

Άγιος Αθανάσιος ο : Είναι η κεντρική εκκλησία του οικισμού Μποτσιφάρι [29].

Άγιος Γεώργιος ο : Εξωκλήσι της Μεσαριάς [27].

Άγιος Δημήτριος ο : Μικρό εξωκλήσι της Μεσαριάς [27].

Άγιος Νικόλαος ο : Είναι η κεντρική εκκλησία της Μεσαριάς [27].

Άγιος Χαράλαμπος ο : Εξωκλήσι που ανήκει στο Μποτσιφάρι [29].

Άι Γιώργ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η πέριξ αυτού περιοχή, λίγο πιο χαμηλά από το Γαναδιό [5] προς τη θέση «Λειβηδερά».

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Μικρό εξωκλήσι στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», ανάμεσα από τις θέσεις «Λιβάδι» και «Περιβόλι».

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το παλιό ομώνυμο εκκλησάκι στην κορυφή του οικισμού Μποτσιφάρι [29], το οποίο παλιά ήταν η κεντρική του εκκλησία, μέχρι που κτίστηκε ο καινούργιος ναός «Άγιος Αθανάσιος».

Άι Θόδωρος ο : Το εξωκλήσι των αγίων Θεοδώρων και όλη η γύρω και υπερκείμενη περιοχή, που ανήκουν στο Μποτσιφάρι [29].

λια» (= ποτίστρες από ξύλινες σκάφες), δεν φαίνεται πιθανή, λόγω των έντονων φθογγικών παθήσεων.

Τσιαμένιος ο : Τόπος με πολλά πεύκα. Αποδίδεται ως «Πευκώνας», από το Τουρκ. çam (= πεύκο, Βουλγ. çam). Όρα ίσως ομοιόσημη «Τσιάμαρη» στους Χιονιάδες [47].

Φουκάλες οι : Τοποθεσία όπου έκοβαν κλαδιά για πρόχειρες σκούπες, οι οποίες στην γλώσσα λέγονται «φουκάλες» αντί του σωστού «φροκάλες». Ακόμη στην τοπική γλώσσα «φουκάλη» (= το φυτό *υπερικόν το ούλον*, κοινώς *σκουπόχορτο*), από το οποίο φτιάχνουν σάρωθρα, η αρχ. Ελλ. «σάρος». Ενδεχομένως εκεί να φύονται αυτά τα φυτά.

Φούρνος του Τζιάτζιου ο : [Στ' Τζιάτζ' του φούρνου] Περίκλειστο μέρος προς το ρέμα «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη», καταφυγή και άντρο κλεπτών. Εδώ λημέριασε, έφτιαξε μάλιστα και φούρνο όπως μας αποκαλύπτει η τοπωνυμία, ο φοβερός *Τζιάτζιας/Τζιάτζιος*, περιβόητος ληστής της περιοχής. Αυτόν, λένε, ότι τον σκότωσαν οι κάτοικοι του γειτονικού μακεδονικού χωριού Επταχώρι (πρώην Μπουρμπουτσ'κό) σε ενέδρα που του έστησαν σε ρέμα/λάκκο στο Κάντσικο [15], το οποίο έκτοτε λέγεται εκεί «Στ' Τζιάτζ' του λακκου».

Φραξιά τα : Είναι φυτωνυμία, από το επιχώριο «φράξος» (= το δένδρο μελία, μέλεγος, *φράξινος ο όρνος*, Λατ. *fraxinus*, Αλβ. *frashër-i*). Υπάρχει και η τοποθεσία «Στα Φραξιά τα Φασουλαίικα». Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28].

Φτελιάδια τα : Είναι φυτωνυμία. Το μέρος έχει πολλές πτελέες/φτελιές και γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Στην επιχώρια γλώσσα «φτελιά/φτελιάδι» (= πτελέα, το δένδρο *ούλμος ο πεδινός*, άλλως «*καραγάτσι*»). Άλλο δένδρο είναι το τοπικώς λεγόμενο «φτελιάς/τσουκνίδα» (= το μεγάλο δασικό δένδρο *ορειπτελέα*, άλλως *ούλμος η ορεινή*).

Φτέρρες οι : Μέρος που έχει πολλές φτέρρες, δηλ. είναι γεμάτο από το φυτό *περίδιον το αέτειον*, αρχ. Ελλ. «*πτέρις*». Ιδέ ομοιόσημη «Φιερίστα» στο Πληκάτι [37].

Φ(υ)τειά η : [Στ' Φ'τειά] Πρόκειται για μια κατάφυτη περιοχή που βρίσκεται σε επαφή με το νέο χωριό Κεφαλοχώρι [24]. Ερμηνεύεται ως «Φυτεία | Φυταλιά», όπως και πράγματι είναι. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σταρίτσιανη [42] και «Φ'τειές» στην Πυρσόγιαννη [39].

Χαντάκια τα : Χάνδακες, που για κάποιο λόγο ανοίχτηκαν εδώ, ονομάτισαν τη θέση. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44].

Αδάμος ο : [Στ' Αδάμ' | Στ' Αδάμου] Είναι κτητορωνυμία. Το γένος *Αδάμος* υπήρχε παλιά στο χωριό και είχε εδώ κτήμα. Το επώνυμο αυτό απαντάται στην Μπλήζιανη [28], ενώ υπήρχε και στο Κάντσικο [15].

Αζέρ(ι) το : [Στα Ζέρ(η) > Στ' Αζέρ' > το Αζέρ'] Τόπος στο Γαναδιό [5] με κάθυγρο έδαφος, πλησιόχωρος με τις θέσεις «Λίμνη» και «Βλύστρες». Ερμηνεύεται ως «Λιμνούλες», από το παλ. Σλ. jezero (= λίμνη, Βουλγ. ezero). Τεκμαίρεται ότι εδώ, προ αμνημονεύτων ετών όταν έποικοι Σλάβοι ήλθαν στο χώρο του βυζαντινού κράτους, υπήρχαν κάποιες μικρές λιμνούλες, από τις οποίες ονομάτισαν στη γλώσσα τους τον τόπο. Όρα και «Ιζερός» στο Λεσκάτσι [42], «Εζερό» στη Βούρμπιανη [2]. Σχετικό το «Ζηρό/Ζερό» παρά την Φιλιπιάδα Πρεβέζης όπου υπάρχει λίμνη, και «Οζερός» ονομασία λίμνης στο «Λεσίνιο» (Παλιοκατούνα) Αιτωλοακαρνανίας.

Αλατσιά η : Είναι τόπος όπου πάνω σε λιθόπλακες έδιναν αλάτι στα αιγοπρόβατα. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», από το Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17], Σταρίτσιανη [42], Κάντσικο [15].

Αλ(ου)πουκούμασο το : [Στ' Αλ'πουκούμασου] Μέρος ΒΔ του Γαναδιού [5], όπου μάλλον υπήρχαν πολλές αλεπούδες, (*αλούπες/αλ'πές*, στην τοπική γλώσσα). Στην επιχώρια γλώσσα «κουμάσι» (= ορνιθώνας, κοτέτσι) < κατά Ησύχιο αρχ. Ελλ. «κουμάσιον» (= κοτέτσι, Τουρ. kümes).

Αλώνια τα : Τοποθεσία Δ της Μεσαριάς [27] όπου υπάρχουν αλώνια.

Αμπελούλ(ι) το : Υπήρχε εδώ, λίγο χαμηλότερα από το Γαναδιό [5], ένα μικρό αμπέλι, από το οποίο ονομάστηκε ο τόπος.

Ανεμοχόρτ(ι) το : Τόπος κείμενος Β και λίγο πιο κάτω από το Γαναδιό [5], όπου φυτρώνει και αφθονεί ένα είδος χόρτου, λεγόμενο από τους ντόπιους «ανεμοχόρτι», το οποίο δεν κατέστη δυνατόν να το ταυτίσουμε με κάποιο φυτό της βοτανικής, για να έχουμε το επιστημονικό του όνομα.

Ανήλιο το : Το μέρος προς τα όρια με την Κορτίνιστα [20] που ήταν στην ολότητα του ανήλιο.

Αντρών(η)ς ο : [Στ' Αντρών'] Τοποθεσία λίγο ψηλότερα από τη Μεσαριά [27] με αρκετά νερά. Δείχνει για κτητορωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Αντρώνης/Ανδρώνης* είχε εδώ μεγάλο κτήμα. Αυτό το επίθετο υπήρχε στη Σέλτση [41], αλλά κανείς δεν θυμάται ότι υπήρχε και στη Μόλιστα.

Αργάζ(ι) το : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Έλτση», όπου παλιά λειτουργούσαν δυο χειμωνιάτικοι υδρόμυλοι, υδροδοτούμενοι από το ρέμα που κατέρχεται από την Κορτίνιστα [20] και εκβάλλει εδώ στον Σαραντάπορο ποταμό. Αποδίδεται ως «Βυρσοδεψείο», από το τοπικό «αργάζω» (= μαλάσσω, μαλακώνω δέρ-

- Άι Λιάς ο** : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η γύρω περιοχή του, Δ από τη θέση «Περιβόλι», σε μεγάλο υψόμετρο, πάνω σε ύψωμα στο πρηνές του βουνού «Γύφτισσα».
- Άι Μηνάς ο** : Το εξωκλήσι του αγίου Μηνά και ο πέριξ χώρος, λίγο χαμηλότερα από το νοητό άξονα που ενώνει τη Μεσαριά [27] με το Μποτσιφάρι [29].
- Άι Νικόλας ο** : Υπάρχουν στα χαμηλώματα 2 εξωκλήσια του αγίου Νικολάου. Ένα λίγο ψηλότερα από τη θέση «Παλιχύματα/Παλιοχύμα», παρά τη θέση «Πύργος», μετά τη διασταύρωση προς Κεράσοβο [17] της σημερινής εθνικής οδού, και το άλλο στην έναντι δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου» στην τοποθεσία «Ατζιαρούχι/ Ατζιερούχι».
- Άι Σωτήρας ο** : Εξωκλήσι της μεταμόρφωσης του Σωτήρος σε χαμηλό υψόμετρο, λίγο πιο ψηλά από την παραποτάμια τοποθεσία «Γκαλίτσιο» και κοντά τη θέση «Βουργάτικο/Βουργάρικα Μνήματα». Εορτάζει την 6^η Αυγούστου, και τότε γίνεται μεγάλο πανηγύρι στο χωριό.
- Άι Χαράλαμπος ο** : Μικρό εξωκλήσι της Μεσαριάς [27].
- Μοναστήρι(ι) το** : Το τοπικό μοναστήρι της Παναγίας (εισόδια της Θεοτόκου) στο χωριό Μποτσιφάρι [29] και ο περιβάλλον χώρος, αλλά και το νέο όνομα αυτού του χωριού.
- Παναγία η** : Υπάρχουν 2 φερώνυμα ναΐδρια. Το ένα είναι εκκλησάκι του Γαναδιού [5] στο παρακείμενο νεκροταφείο, έξω και σε πολύ μικρή απόσταση από το χωριό, αφιερωμένο στην κοίμηση της Θεοτόκου. Το άλλο είναι εξωκλήσι στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», παρά τη θέση «Λιβάδι», αφιερωμένο στη γέννηση της Θεοτόκου.
- Παναγιούλα η | Παναγία η** : Εξωκλήσι που κείται λίγο ψηλότερα από το παλιό μονοπάτι που ένωνε το Μποτσιφάρι [29] με την Μεσαριά [27], στην τοποθεσία «Γιόγκος». Γιορτάζει την 8^η Σεπτεμβρίου, την γέννηση της Θεοτόκου.
- Προφήτης Ηλίας ο** : Ομώνυμο εξωκλήσι σε λόφο, κοντά και πάνω από το Γαναδιό [5]. Και ένα άλλο εξωκλήσι που ανήκει στο Μποτσιφάρι [29].
-
- Αγριοκερασιά η** : Το τοπόσημο της θέσης ήταν μεγάλη άγρια κερασιά. Όρα ομοίωση «Μουζντράβα» στη Βούρμπιανη [2].
- Αγροκήρι(ι) το** : [Στ' Αγροκήρι'] Σημαίνει «Αγριοκέρι», δηλ. κερύ από άγρια μελίτσια που έκαναν κηρήθρες στις κουφάλες των δένδρων, τα οποία θα αφθονούσαν εδώ.
- Αγροφωλιά η** : Ως «Φωλιά αγριμιών» πρέπει να αποδοθεί τούτη η τοπωνυμία στο Μποτσιφάρι [29].

δω, ελίσσω), αποδίδεται, είτε ως «Κυλισταριά | Κυλίστρα | Κυλινδήθρα» για τα ζώα, είτε ως «Κατολίσθηση | Τόπος που κυλιέται», εφόσον συμβαίνει κάτι τέτοιο εκεί.

Εκ του παλ. Σλ. *valj* (= σταύρωμα, χαράκωμα, περιχαράκωμα) > Βουλγ. *val* (= ανάχωμα, πρόχωμα), ίσως εξηγείται ως «Χαράκωμα | Πρόχωμα | Παρεμβολή», και να σχετίζεται με την φύλαξη του χώρου, όπως τα ομοιόσημα «Δερβένι», «Ταμπούρι/ Παλιοτάμπουρο».

Το Βουλγ. *valna* (= ψιλοβρέχει, ψιλοχιονίζει) δείχνει άσχετο.

Βάλτοι οι : [Στ'ς Βάλτ'ς] Τοποθεσία με λασπόνερα, δηλ. υπήρχαν εδώ βάλτοι. Ιδέ και «Βάλτος» στους Χιονιάδες [47].

Βαρ(ι)κά τα : [Στα Βαρ'κά] Τόπος με έδαφος κάθυγρο. Αποδίδεται ως «Βαριά | Κάθυγρο», από το τοπικό «*βαρ(ι)κό*» (= τόπος με έδαφος κάθυγρο, έκταση ή χωράφι με χώμα υδατοβριθές και συνεπώς βαρύ, Λατ. *solum grave*) < Ελλ. «βάρος». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στην Μπλήζιανη [28] και αλλού.

Βασινιά η : Τόπος με πολλά βάτα (*βασινιές*, στην τοπική γλώσσα) είναι τούτη η περιοχή. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

Βίγλα η : Ράχη χαμηλότερα από το Γαναδιό, με απέραντη θέα στην κοιλάδα του «Βουργουπόταμου», κοντά στο εξωκλήσι «Αι Σωτήρας». Ερμηνεύεται ως «Σκοπιά | Παρατηρητήριο», από το ομοιόσημο νέο Ελλ. «βίγλα» < μσν Λατ. *vigilare/vigilare* (= παρατήρηση) < Λατ. *vigilia* (= νυκτερινή φυλακή, νυχτοφύλακας). Ομολογείται ότι επί τουρκοκρατίας ήταν εδώ σκοπιά/φυλάκιο. Όρα ίδια τοπωνυμία ράχης στο βουνό «Δούσκο/Ντούσκο», με πανοραματική θέαση της πεδιάδας της Κόνιτσας.

Βλύστρες οι : Μέρος κοντινό στο Γαναδιό [5] με αρκετά νερά. Υπήρχαν εδώ λίγοι ποτιστικοί κήποι και βρύση. Σημαίνει «Αναβλύσεις | Ανάβρυτα», από το αρχ. Ελλ. «βλύζω» (= αναβλύζω, αναβρύω, πλημμυρίζω) και «βλύσις» (= ανάβλυση, πλημμύρισμα), όπως και είναι. Όρα ομοιόσημο «Βυρός».

Δεν πρόκειται για φυτωνυμία, γιατί σε κανένα Μαστοροχώρι δεν λέγονται «βλύστρες» τα ελόφυτα, όπως στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται.

Βόρ(ι)στα η : [Στ' Βόρ'στα] Τοποθεσία με καλά κτήματα. Ερμηνεύεται ως «Φραγμένη | Περιφραγμένη», από το θέμα *vor-* του παλ. Σλ. *nóra* (= φραγμός, περίφραγμα) + Σλ. επιθετική, περιεκτική κατάληξη *-izta/ista*. Μάλλον ήσαν περιφραγμένα τα κτήματα που βρίσκονταν εδώ.

Σωστότερο είναι να αποδοθεί ως «Μέρος με μνήματα | Νεκροταφείο», από το θέμα *vor-* του παλ. Σλ. *vorj* (= όρυγμα, σκάμα) > Αλβ. *vorr-i/varr-i* (=τάφος) + Σλ. περιεκτική κατάληξη *-izta/ista*, η αντίστοιχη Αλβ. *-ishta*, {κατά το Βουλγ.

μα, δέφω) και «αργαστό» (= δέρμα επεξεργασμένο και μαλακό) < αρχ. Ελλ. «οργάζω» (= ποιώ κάτι μαλακό, μαλάσσω). Τα ειδικά στοιχεία της τοποθεσίας επιτρέπουν και ευνοούν τη λειτουργία βυρσοδεψείου.

Αργιάν(η)ς ο : [Στ' Αργιάν'] Μεσόσταθμη περιοχή με χωράφια, στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», πλησιόχωρη στη θέση «Μπολιάνα». Είναι κτητορωνυμία, γιατί το γένος *Αργιάνης* υπήρχε παλιά στο χωριό.

Αρμύρες οι | Αλμύρες οι : Κάτι αλμυρό έχει ο τόπος και ονομάστηκε έτσι. Ίσως το νερό που αναβλύζει εκεί είναι αλμυρό.

Ασβεσταριά η : Υπήρχε εδώ καμίνι για την καύση ασβεστολίθων και την παραγωγή ασβέστης, για οικοδομική χρήση.

Ασπρολίθ(ι) το | Ασπρολίθαρο το : Μέγα άσπρο λιθάρι είναι το τοπόσημο του χωριού και εξ αυτού ονοματίστηκε. Η τοπωνυμία υπάρχει και στο Κεράσιβο [17].

Ατζιαρούχ(ι) το | Ατζιερούχ(ι) το : [Στ' Ατζιαρούχ'] Τοποθεσία χαμηλοσταθμη και σχετικά επίπεδη, με αρκετά αμπέλια και πολλά κηπευτικά σε επαφή με την δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου», στα όρια με τη Σταρίτσιανη [42]. Αποδίδεται ως «Κράμβη | Λάχανο», από το τοπικό «τζιαρούχι/τζιερούχι» (= τα εξωτερικά φύλλα που καλύπτουν το λάχανο, αρχ. Ελλ. «κράμβης σπείρεα») < Σλ. *cegurka* (= φλούδα) < Ελλ. «κέλυφος». Μάλλον, τον παλιό καιρό, εδώ καλλιεργούσαν κραμβολάχανα, εξού και η ονομασία. Ερμηνεία ως κυριωνυμία, από κάποιον με αυτό το όνομα, με επίκληση της ανύπαρκτης τοπωνυμίας «Χάνι του Τζιαρούχη/Τζιερούχη», που είναι ανάλογη με την παρεμφερή παρερμηνεία «Χάνι του Τσαούση» της τοπωνυμίας «Καντσαούση», δεν είναι καθόλου πειστική, για γραμματικούς λόγους.

Βαθύλακκος ο : Είναι ένα βαθύ και σκιερό ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) στα όρια σχεδόν με τη Σταρίτσιανη [42]. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39], Καντσικό [15] και αλλού.

Βάλβος ο : [Στ' Βάλβου] Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για κτητορωνυμία, λόγω εκφοράς στη γενική κτητική, από κάποιον με το επώνυμο *Βάλβος*, άγνωστος τώρα στο χωριό.

Από το Λατ. *valvolus* (= λουβίδι, λοβός καρπών) > Ρουμ. *valnă* (= το μισό κέλυφος των ελλόβων καρπών - βαλβίδα) < αρχ. Ελλ. «βαλβίς» (= δικλίδα της θύρας, Λατ. *valva*), θα προέκυπτε η ερμηνεία «Λουβίδα». Στην τοπική γλώσσα «λουβίδα» (= φασολάκια, τα κεράτια της φασολιάς). Δεν φαίνεται πιθανή αυτή η εξήγηση, γιατί εκεί δεν υπήρχαν κήποι.

Εκ του Αλβ. *valvitje* (= κυματισμός, κυμάτισμα) < παλ. Σλ. *valj* (= κύμα, Σερβ./Ρουμ. *val*, Βουλγ. *vjlná*, Αλβ. *valë-a*), ίσως σημαίνει «Κυματιστός».

Από το παλ. Σλ. *valiti/valjati* (= κυλίω), σε συνδυασμό με το Λατ. *volno* (= κυλίν-

ντάται δύο φορές. Όρα σχετικό σχόλιο στο οικωνύμιο Βράνιστα [3].

Βρύσ(η) της Λουπότσιανης η : Πηγή κείμενη στην υψηλή ζώνη της τοποθεσία «Λουπότσιανη».

Βρυσ(ι)κό του Λιούλιου το : [Στ' Λιούλιου_βρυσ'κό] Τόπος με βρύση, όπου είχε χωράφι το υπαρκτό στο χωριό γένος *Λιούλιος*.

Βρωμονέρ(ι) το : Το νερό στη θέση αυτή της Μεσαριάς [27] είχε κάποια δυσάρεστη οσμή, δηλ. βρωμούσε, εξού και η ονομασία. Είναι συχνό τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Βρωμονέρια» στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Βυρός ο : Τοποθεσία κοντινή στο Γαναδιό [5] με μικροαναβλύσεις και δεξαμενή νερού φερτού με αυλάκι. Αποδίδεται ως «Ανάβρυτα», από την ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. *bua*), «βρύλον» (= ελόφυτο, σπάρτο, βούρλο) > αρχ. Ελλ. «έδαφος βρύον» ή απλώς «βρύον» και με αναγραμματισμό «βυράν». Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. Φυτόκο [46], Κάντσικο [15], Ζέρμα [12] και αλλού. Ιδέ ομοιόσημο «Βλύστρες».

Πιθανόν να ερμηνεύεται και από το τοπικό «β(υ)ράν/β(υ)ρός», είτε «β(ου)ρός/οβ(ου)ρός» (= φυσικός ή τεχνικός λάκκος σε υδατοβριθή τόπο στον οποίο μαζεύεται νερό χρησιμοποιούμενο για πότισμα καλλιεργειών), εκ του αυτού θέματος ως άνω, και να σημαίνει «Νερόλακκος | Στέρνα».

Γαναδιό το : Ο ανατολικός οικισμός χωριό της μείζονος Μόλιστας [27]. Ερμηνεύεται, με αριθ. 5, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Γερασάδ(ι)κο το : Είναι κτητορωνυμία λόγω του τέρματος «-άδικα». Εδώ, ΒΑ από το Γαναδιό [5], θα είχε χωράφι κάποιος με επώνυμο *Γεράσης*.

Γιόγκος ο : [Στ' του Γιόγκου] Θέση πάνω στο δρόμο που συνδέει το Μποτσιφάρι [29] με τη Μεσαριά [27], όπου και το εξωκλήσι της «Παναγιοπούλας». Δείχνει για κτητορωνυμία, λόγω της εκφοράς στην κτητική γενική, από το επώνυμο *Γιόγκος*, που δεν είναι πλέον ακουστό στο χωριό.

Γιόρακας ο : Δείχνει παραφθορά εκ του αρχ. Ελλ. «διορώ/διεόρακα/διεορακώς» > νέο Ελλ. «διορατικός» (= αυτός που προνοεί, αυτός που προβλέπει), με τροπή του Δ σε Γ, {κατά το σχήμα *διόσμος/γιόσμος*}, οπότε σημαίνει «Προβλέπτης | Μάντης». Η εξήγηση είναι συμβατή με την ιερότητα του χώρου, όπως αυτή προκύπτει από την ερμηνεία του οικωνυμίου Μόλιστα [5, 27, 29] στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών». Σχετικό και το «Μάντ(η) ράχ(η)». Και στα Τουρκ. *yoğum* (= προμαντεύω).

Από το Αλβ. *gjorë* (= δύστηχος, αξιολύπητος) δεν προκύπτει πειστική εξήγηση, ενώ υπάρχει και φωνητική απόκλιση.

grobizta (= νεκροταφείο)}. Ίδε ομοιόσημες «Γκρόμπες» στην Μπλήζιανη [28]. Ερμηνεία από το Σλ. bor (= πεύκο) φαίνεται αδύνατη για γλωσσικούς και πραγματολογικούς λόγους.

Η εξήγηση από το τοπικό «βυρός/βουρός/βρός» (= νερόλακκος, υγρότοπος) < αρχ. Ελλ. «βρύω» (= αναβλύζω) και «βρυν» (= νερό, Λατ. bua), σε συσχέτιση με την τοπωνυμία «Βυρός», χωλαίνει, εκτός των άλλων, και από την εκφώνηση της ονομασίας.

Βούζια τα : Ακαλλιέργητη περιοχή στα ΒΑ του Γαναδιού [5]. Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Ακτέες | Σαμπούκοι», από το τοπικό «βούζιο» (= το δύσοσμο ποώδες φυτό *σαμπούκος ο εύβουλος*, αρχ. Ελλ. «χαμαιάκτη», Βουλγ. bjez, Σερβ. baz) < ίσως εκ του Ελλ. «βούζω» (= βουίζω, ηχώ, κροτώ), επειδή φτιάχνουν εξ αυτού «αυλούς/Λατ. sambuca». Ίδέ «Βούζιοι» στο Τούρνοβο [44] και ομοιόσημη «Μπιζωνιά» στη Βούρμπιανη [2].

Βουργάρ(ι)κο το | Βουργάρ(ι)κα μνήματα τα : Τοποθεσία χαμηλόσταθμη με χωράφια, Β από το Γαναδιό [5], κοντινή στη θέση «Τούρκος» και πάνω από τη θέση «Δερβένι», με την οποία και σχετίζεται. Ερμηνεύεται από το «Βούλγαρος/Βούργαρος» (= κάτοικος της Βουλγαρίας, ο καταγόμενος από τη Βουλγαρία). Κάποιο φονικό έγινε στη φυλασσόμενη θέση «Δερβένι» με διερχόμενους σλαβόφωνους, τους οποίους έθαψαν εκεί, ίσως και η ονομασία. Το επεισόδιο δεν το θυμούνται, ούτε το διηγούνται τώρα, οπότε θα συνέβη στην πρώιμη τουρκοκρατία.

Βουργουπόταμος ο : Ο μεγάλος παραπόταμος του Σαραντάπορου που κατέρχεται από τα όρη του Κερασόβου [17], γι' αυτό συχνά λέγεται και «Κερασοβίτικο ποτάμι». Όχι σπάνια πολλοί τον αποκαλούν και «Βουρκοπόταμο». Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Βουρκωσιέ η : Παρόχθια τοποθεσία στην αριστερή πλευρά του «Βουργουπόταμου», απέναντι σχεδόν από τη θέση «Ταμπακόμυλος», στα όρια με τη Σταρίτσιανη [42], με βρύση ικανής παροχής. Αποδίδεται ως «Λασπερό τέλμα | Βουρκώτοπος», από το Ελλ. «βούρκος» (= βορβορώδες τέλμα, λασπόνερα). Ίσως στο επίπεδο της κοίτης του ποταμού να υπήρχε κάποτε τέλμα τροφοδοτούμενο από το νερό της βρύσης και εξ αυτού να ονοματίστηκε η θέση.

Βράν(ι)κο το : [Στο Βράν'κο] Περιοχή μεσόσταθμη σε βαθιά χαράδρα Β/ΒΑ του Γαναδιού [5], καθώς και άλλη τοποθεσία ΒΔ από το Μποτσιφάρι [29]. Ερμηνεύεται ως «Μαύρο | Κελαινό | Σκοτεινό», από το παλ. Σλ. vranj (= μαύρος, Σερβ. vran) + παλ. Σλ. επιθετική κατάληξη -jkj. Μάλλον το έδαφός του έχει μαύρη απόχρωση. Ίδέ ομοιόσημα «Σίνιο» και «Σκούρλια» στην Καστάνιανη [16]. Δεν μνημονεύεται γένος Βράνος/Βρανάς στο χωριό, για να θεωρηθεί κτητορωνυμία. Δεν αποκλείεται όμως να υπήρχε κάποτε, αφού ως τοπωνυμία απα-

λογερικό», απευθείας από το παλ. Σλ. igumenjskj (= του ηγουμένου, ηγουμενικό) < παλ. Σλ. igumenj (= ηγούμενος) < Ελλ. «ηγούμενος», {κατά το «Ηγουμενίτσα»}. Τούτη η εξήγηση, σε συνδυασμό με το παλ. Σλ. gumijice (= κουρά, κούρεμα), πιθανώς να αναφέρεται σε «κουρά μοναχών/καλογέρων» και να σχετίζεται με την ιερότητα του ευρύτερου χώρου, όπως αυτή αναλύεται στο λήμμα Μόλιστα [5, 27, 29] του ειδικού κεφαλαίου «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Από το παλ. Σλ. gumjno (= αλώνι, Βουλγ. gumno), μπορεί να προκύψει η ερμηνεία «Τόπος με αλώνια», αν βέβαια εκεί υπήρχαν τέτοια.

Γκρεμούρα η : [Στ' Γκρημούρα] Τόπος έντονα απόκρημνος, δηλ. «γκρεμός». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Γκριάμπα η : Είναι μια ράχη με διαδοχικές κορυφές, στις πλαγιές του απέναντι βουνού «Γύφτισσα», και αυτό σημαίνει η ονομασία. Αποδίδεται ως «Κορυφοσειρά», από το Σερβ. grjaba/grjana (= διαδοχικές καμπούρες, δηλ. κορυφές μιας ράχης) < παλ. Σλ. grjba (= οπισθότονος, κύφος, καμπούρα, Σερβ. grba) < αρχ. Ελλ. «γρυπός». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σταρίτσιανη [42].

Γλύκερα τα : Έτσι λέγονταν οι κήποι και τα καλά χωράφια που ήσαν χαμηλότερα από τη θέση «Γλυκό». Δεν υπάρχουν φυτά «γλύκερα» για να θεωρηθεί φυτωνυμία, χωρίς να αποκλείεται άλλοτε να έλεγαν κάποιο φυτό έτσι. Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Γλυκερά», διότι θα κάρπιζαν τα χωράφια εύγευστους καρπούς.

Γλυκό το : Το τι γλυκό υπήρχε σε τούτο το μέρος δεν μπορεί να προσδιοριστεί τώρα. Μάλλον το όλο φυσικό περιβάλλον, με την υπάρχουσα εκεί πηγή, ήταν ήπιο, είτε γλυκό όπως συνήθως λέγεται, και ονομάστηκε εξ αυτού ο τόπος.

Γορ(γ)ιάν(ι) το : [Στο Γορ(γ)ιάν'] Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Καμένο | Καψαλισμένο», από το παλ. Σλ. gorjanije/gorjenije (= καύμα, πυρά) > Σερβ. gorenje (= καύση, κάψιμο, πυρπόληση). Όρα ομοιόσημη «Γόρ(γ)ιανη» στην Καστάνιανη [16].

Επειδή λαϊκά Ελλ. «γοργογιάνι/η» (= φασκομηλιά, το φυτό *σαλβία η φαρμακευτική* – σταυροβότανο, το φυτό *βερμπένα η φαρμακευτική*, αρχ. Ελλ. «ιεροβοτάνη»), γεννάται η σκέψη μήπως είναι φυτωνυμία, με ελάχιστη παραφθορά. Τούτη η εκδοχή χωλαίνει, διότι η ονομασία «γοργογιάνι» δεν συνηθίζεται στα Μαστοροχώρια.

Η γραφή «Γιωργιάννη» και η εξ αυτής ερμηνεία «Στου Γιώργου του Γιάννη» μάλλον είναι ατυχέστατη.

Γρεντζουλιά η : Στην τοπική γλώσσα «γρέντζουλα/γρεντζούλια» (= σταφύλια με μαδημένο και αραιό βότρυ/τσαμπί, αγριοστάφυλα) < τοπικό «γρέντζος/γρέτζος» (= επιφανειακώς ανώμαλος, τραχύς, αδρός) < Ιταλ. greggio/grezzo (= ακατέρ-

Γκανάς ο : [Στ' Γκανά] Είναι κυριωνυμία. Το επώνυμο *Γκάνιος/Γκανάς* υπήρχε παλαιά στο χωριό.

Γκάλια η : Τοποθεσία μεσόσταθμη, στην πλαγιά του βουνού «Γύφτισσα», χαμηλότερα από τη θέση «Περιβόλι» και γειτονική με τη θέση «Κρέμαση». Αποδίδεται ως «Άλμα | Πήδημα», από το θέμα *gal-* του παλ. Σλ. *galiti* (= σκιρτώ, εξάλλομαι, εκπηδώ, εκτινάσσομαι), και μάλλον αναφέρεται σε κάποια μικρή υδατόπτωση που θα υπάρχει εκεί.

Γκαλίτσιο το : Πλαγιά στα ΒΔ του χωριού. Αποδίδεται ως «Καρακάξα | Κολιοός», από το επιχώριο «*γκαλίτσι/γκαρίτσι*» (= το πτηνό κολιοός, καλοιακούδα, καρακάξα) < παλ. Σλ. *galica* (= κολιοός, κίσσα).

Γκαλντιρίμ(ι) το : Ο δρόμος εδώ ήταν λιθόστρωτος. Η ονομασία προέκυψε εκ του νέο Ελλ. «καλντερίμι» (= λιθόστρωτο δρόμου, Λατ. *ranimentum*, αρχ. Ελλ. «στρωτή οδός», Λατ. *strata via*), αντιδάνειο εκ του Τουρκ. *kaldirim* (= πεζοδρόμιο) < αρχ. Ελλ. «καλλυντή ρύμη» (= εξωραϊσμένη οδός, πεζοδρομος, Αλβ. *kalldërim*). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].

Γκλαβάς ο : [Στ' Γκλαβά] Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος με επώνυμο *Γκλαβάς* είχε εδώ κτήμα. Το επίθετο αυτό δεν το θυμάται κανείς τώρα. Ενδεχομένως να ήταν «κεφαλάς», δηλ. προεστός, δημογέροντας, γιατί Σλ. *glava* (= κεφαλή). Ιδέ ομοιόσημα «Κόκα_καρυά» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Κόκας» στη Φυτόκο [46].

Γκόλιασ(η) η | Γκόλιασ(η)ς ο : [Στ' Γκόλιασ' > η Γκόλιασ'] Αποδίδεται ως «Γυμνοσάλιαγκας», από το Αλβ. *gollashí* (= γυμνοσάλιαγκας, λείμαξ) < τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός, γδυτός) < παλ. Σλ. *golj/golu* (= γυμνός).

Γκόλιο το : Γυμνή από βλάστηση περιοχή ψηλά προς την κορυφή του βουνού «Γύφτισσα». Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < Σλ. *golj/golu* (= γυμνός). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Γκορτσιές οι : Υπήρχαν εδώ αρκετές αγριοαχλαδιές, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «γκορτσιά» (= αγριοαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Γκούβες οι | Γκούβα η : [Στ'ς Γκούβες] Χαμηλόσταθμη τοποθεσία παρά τη θέση «Ντέρτη» ανήκουσα στο Μποτσιφάρι [5]. Αποδίδεται ως «Κοιλώματα | Κοιλότητες», από το τοπικό «γκούβα» (= κοιλότητα, κάπετος, κοίλωμα - όρυγμα του τάφου) < αρχ. Ελλ. ρίζες «*κυτ-/κυπ-/κυφ-/κυβ-*», που σημαίνουν κάτι κοίλο. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12] και αλλού.

Γκουμέν(ι)τσ(η) η : Τοποθεσία στο Μποτσιφάρι [29] στην οποία κάποτε υπήρχε κάτι το εκκλησιαστικό, όπως δείχνει η ονομασία. Εξηγείται ως «Ηγουμενικό | Κα-

υστερεί το να αποδοθεί ως «Δεξιά», εννοείται πλευρά, από το ομοιότυπο παλ. Σλ. desjna/desnaja/dežina (= δεξιά, Σερβ./Βουλγ. desna), παρόλο που κείται στην δεξιά πλευρά της «Σουπόστιανης», όπως αυτή είναι ορατή από την αντίκρου Μόλιστα [27].

Δημόρτ(ι) το : Αντί του σωστού «Γημόρτ'», {κατά το σχήμα Γημήτρηρ > Δημήτηρ}, από το αρχ. Ελλ. «γη» + «μορτή» (= γεώμορο, γήμορο, μερίδιο της σοδειάς που έδινε στον ιδιοκτήτη κτήματος ο καλλιεργητής αγρότης). Φαίνεται πως το μέρος αυτό της Μεσαριάς [27] καλλιεργόταν κάποτε έναντι γεωμόρου.

Δημκύρου η : [Στ' Δήμ' Κύρου] Είναι κτητορωνυμία, λόγω της εκφοράς στην κτητική γενική. Κάποιος ονόματι Δήμος (Δημήτριος ή Δημοσθένης) Κύρος, επώνυμο που δεν θυμίζει τίποτε σήμερα, είχε κτήματα σε τούτο το μέρος της Μεσαριάς [27].

Έλατος ο : Ελατοδάσος στο Γαναδιό [5], εξού και η ονομασία.

Έλτσ(η) η : [Στ'ν Έλτσ' > Σ' Νέλτσ'] Περιοχή παραποτάμια και επίπεδη μαζί με τις πλησιόχωρες κατάφυτες πλαγιές, εκεί όπου το ρέμα από την Κορτίνιστα [20] εκβάλλει στον ποταμό Σαραντάπορο. Παλιότερα λειτουργούσαν εδώ, στην υποπεριοχή «Αργάζι», χειμερινοί νερόμυλοι. Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Πλατανιά | Πλατανεών», από το παλ. Σλ. elšija/jelšije (= πλάτανος), επειδή στην ποταμιά πάντα υπήρχαν πλατάνια. Ιδέ και «Έλτσια/Νέλτσια» στο Τούρνοβο [44].

Δεν φαίνεται πιθανή η διασύνδεσή της με το θέμα του ονόματος του χωριού Σέλτση [41], λόγω της επιπεδότητας του χώρου, και να σημαίνει «Αγρόκτημα | Χωράφι», από το τοπικό «σελιό» < παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα), με σύγηση του αρχικού Σ. Τέτοια σύγηση δεν είναι αισθητή στην εκφώνηση της ονομασίας.

Έπαχτος ο : [Στ' Έπαχτου] Τόπος στο Γαναδιό [5] που ερμηνεύεται ως «Έπηλυσ | Ξένος | Αλλοδαπός», από το αρχ. Ελλ. «επακτός» (= επείσακτος, εισηγμένος - αλλοδαπός, ξένος), και αναφέρεται σε κάποιον ξενοχωρίτη/σώγαμβρο, παντελώς άγνωστον τώρα.

Ζάρωσ(η) η | Ζάροσ(η) η : Τοποθεσία στο Μποτσιφάρι [29] με αρκετούς κήπους. Η πρώτη γραφή παραπέμπει στο Ελλ. «ζαρώνω», από το οποίο δεν φαίνεται πιθανή ερμηνεία, για λόγους πραγματολογικούς.

Η δεύτερη γραφή σημαίνει «Για τα δροσερά | Προς τα νοτερά | Για τα λιβάδια», από το Σλ. za (= για, προς) + παλ. Σλ. rosa (= δροσιά, ρανίς, ψεκάς, Βουλγ. rosá) > Σερβ. rositi (= δροσίζω) < Λατ. ros (= δροσιά) < αρχ. Ελλ. «δρόσος», {κατά το σχήμα «Ζάλογγος» και «Ζαγόρι»}. Ιδέ και «Ροσίδα» στη Βούρμπιανη [2], «Ρουσινιάδες» στην Καστάνιανη [16].

γαστος - αδιαμόρφωτος, ασχημάτιστος). Οπότε «γρεντζουλιά» (= αναδενδράδα αγριοκλήματος ή κληματαριά που κάνει τέτοια σταφύλια). Κάτι τέτοιο υπήρχε εδώ και ονομάτισε τον τόπο.

Γυφτάκ(ι) το : Κάποιο, άγνωστο τώρα σε μας, επεισόδιο με ένα γυφτάκι συνέβη στον λοφίσκο που είναι εδώ και εξ αυτού ονοματίστηκε το μέρος. Ίσως να ήταν και τόπος όπου άλλοτε κατασκήνωναν γύφτοι. Ιδέ και «Γύφτισσα».

Γύφτ(ι)σσα η : Το έναντι μακρινό βουνό και η κορυφή του (1.752 μ), μεταξύ του Σαραντάπορου ποταμού και του «Βουργουπόταμου». Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Γυφτοκάλυβο το : [Στο Γυφτοκάλ'βο] Θέση στις κάτω παρυφές του Γαναδιού [5], όπου σε πρόχειρο οίκημα είχε εργαστήρι ο σιδηρουργός/γύφτος του χωριού. Οι τελευταίοι σιδηρουργοί και οργανοπαίχτες μουσικοί ήσαν από το γένος Μπέτζιος.

Δαιμον(ι)κή η : [Στ' Δημον'κή] Κορυφογραμμή N από το Μποτσιφάρι [29], προς τη μεριά της Κορτίνιστας [20]. Στα αρχ. Ελλ. «δαίμον» (= θεός, τύχη, ψυχές, πνεύματα) και «δαιμονική» (= η αναφερόμενη σε δαίμονα, η κατεχόμενη από δαίμονα). Δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαίο ότι η ονομασία είναι συμβατή με τις ερμηνείες για την ιερότητα του ευρύτερου χώρου, που δίνονται στα ονόματα Γαναδιό [5], Μόλιστα [27], Μποτσιφάρι [29], στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Ενδεχομένως και από κάποια λαϊκή πρόληψη σχετική με δαίμονες, την οποία τώρα αγνοούμε, να ονοματίστηκε η κορυφογραμμή αυτή.

Δαμασκηνιά η : [Στ' Δαμασκ'νιά] Τοποθεσία και ράχη στα όρια με την Κορτίνιστα [20]. Το τοπίο του χώρου ήταν μια μεγάλη δαμασκηνιά, αρχ. Ελλ. «προύνη».

Δέντρα τα : Μέρος με πολλές βαλανιδιές, οι οποίες τοπικά λέγονται «δέντρα».

Δερβέν(ι) το : Παρόχθια του «Βουργουπόταμου» περιοχή, στην αριστερή του πλευρά, όπου το ποτάμι στενεύει και παρουσιάζει κλειστό ελιγμό, κάτω από τη θέση «Βουργάρικο/Βουργάρικα μνήματα». Αποδίδεται ως «Κλεισούρα | Κλεισώρεια | Φυλάκιο κλεισούρας», από το νέο Ελλ. «δερβένι» (= στενό πέρασμα ανάμεσα από βουνά - στρατιωτικός σταθμός/φυλάκιο σε στενωπό βουνού) < Τουρκ. dervent/ derbent (= κλεισώρεια, κλεισούρα, μικρό μεθοριακό φρούριο). Όρα «Ντερβένι» στο Λεσκάτσι [22], καθώς και οικωνύμιο Δερβένι [10].

Δέσινα η : [Στ' Δέσ'να] Από το Ελλ. «δέση» (= ανάχωμα εντός της κοίτης προς εκτροπή του νερού ποταμού ή χειμάρρου για άρδευση ή για κίνηση υδρομύλου) είναι πιθανή η ερμηνεία της ονομασίας, εάν στον εκεί μικροχειμάρρο έφτιαχναν κάποιο ανάχωμα/δέση για πότισμα κήπων της «Σουπόσπιανης».

Επειδή ο φθόγγος (Δε-) και Αλβ. (Dhe-) δεν υπάρχει στη σλάβικη ομογλωσσία,

ση», «Δερβένι», «Παλιοτάμπουρο». Χωλαίνει, όμως, λόγω μίξης αλλοεθνών λέξεων, η οποία δεν πολυσυνηθίζεται.

Καντσαούσ(η) η : [Στ' Καντσαούσ'] Αμπελική χαμηλόσταθμη περιοχή στην έναντι δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», απέναντι από τη θέση «Δερβένι», όπου κάποτε σκοτώθηκε Τούρκος υπαξιωματικός. Το επεισόδιο δεν το θυμούνται σήμερα. Ερμηνεύεται ως «Αιματοχυσία του λοχία/τσαούση», από το Τουρκ. kan (= αίμα, αιματοχυσία) + Τουρκ. ζανυζ (= υπαξιωματικός) > νέο Ελλ. «τσαούσης» (= λοχίας, φρουρός). Η ερμηνεία είναι πλήρως συμβατή με τη φύλαξη του χώρου, όπως φανερώνει η τοποθεσία «Τούρκος» και το πλησιόχωρο «Δερβένι». Όρα ίσως ομοιόσημο «Καντόπι», καθώς και «Γκουμακίταλο» στο Κεράσοβο [17].

Η παρερμηνεία «Χάνι του τσαούση» σφόδρα χωλαίνει, τόσο στην εκφορά, όσο και διότι οι έννοιες «χάνι» και «τσαούσης» είναι ασύμβατες επαγγελματικά μεταξύ τους.

Καπηλειό το : Τοποθεσία κοντινή στη συμβολή Σαρανταπόρου ποταμού και «Βουργουπόταμου», όπου κάποτε λειτουργούσε πανδοχείο/καπηλειό, αφού από εδώ διερχόταν ο κύριος δρόμος προς και από την Κόνιτσα [18]. Ιδέ και ομοιόσημο «Χανόπουλο».

Καραδήμος ο : Είναι οπωσδήποτε κτητορώνυμια. Κάποιος με επώνυμο *Καραδήμος* είχε εδώ μεγάλο χωράφι/κτήμα, παρόλο που αυτό το επώνυμο δεν είναι πλέον γνωστό στο χωριό.

Καραπούλια τα : Σημαίνει «Μικρές καρυδιές», οι οποίες θα υπήρχαν εδώ, από το τοπικό «καρ(γ)υά» (= καρυδιά). Όρα «Καροπούλια» στη Βούρμπιανη [2]. Εναλλακτικά, ίσως σημαίνει και «Μαυροπούλια», από το τοπικό «καραπούλια» (= μαυροπούλια) < Τουρκ. kara (= μαύρος, μέλας), αν εκεί φώλιαζαν τέτοια πουλιά.

Καρ(γ)υές οι : [Στ'ς Καρ(γ)υές] Το μέρος είχε καρυδιές και ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «καρ(γ)υά» (= καρυδιά).

Καστανιά η : Τοποθεσία πολύ υψηλότερα από το Μποτσιφάρι [29], η οποία κάποτε είχε δένδρα καστανιές, ή κάποια μοναχική μεγάλη καστανιά. Ιδέ και «Κοστανίκος».

Κέδαρος ο : Το τοπόσημο του χώρου θα ήταν ένας μεγάλος «κέδρος» (= το δένδρο άρκευθος). Ιδέ «Κέδρος» στην Μπλήζιανη [28].

Κήπ(οι) οι : [Σ' Κήπ'ς] Μέρος αρκετά υψηλόσταθμο, στα έναντι πρηνή του βουνού «Γύφτισσα» και σιμά στο εξωκλήσι «Άι Δημήτρης», με αρκετές πηγαίες αναβλύσεις νερού, όπου, παρά το υψόμετρο, υπήρχαν κήποι.

Καγκέλ(ι) το | Καγκέλια τα : Χαμηλόσταθμη τοποθεσία παρά το εξωκλήσι «Αι Νικόλας», υψηλότερα από τη θέση «Παλιχύματα/Παλιοχύμα» στην αριστερή πλευρά του «Βουργουπόταμου». Στην τοπική γλώσσα «κανγκέλι/κανγκέλια» (= στροφές δρόμου, ελιγμοί ανηφορικού μονοπατιού) < Λατ. cancelli (= κιγκλίδα, δρύφακτος). Επίσης άλλη θέση στο Μποτσιφάρι [29].

Καλο(γ)ηρ(ι)κό το : Θέση με αγρό σχετιζόμενον με καλόγηρους από τη μονή της Παναγίας, δηλ. το «Μοναστήρι». Ιδέ και «Καλόγηρος».

Καλό(γ)ηρος ο : Τοποθεσία κειμένη στη δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», προς την «Μπολιάνα», στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα». Ίσως ήταν τόπος ασκητών μοναχών, από το θρυλούμενο μοναστήρι της «Σουπόσπιανης». Και οι τοποθεσίες «Καλόγηρος» και «Παλιομανάστρι» του Κερασόβου [17] προς την περιοχή αυτή βρίσκονται.

Άλλη θέση στο Μποτσιφάρι [29], που σχετίζεται με το εκεί μοναστήρι και τις εκκλησιαστικές κτήσεις, π.χ. τοπωνυμία «Μετόχι».

Καλύβα του Σίμου η : Θέση στην τοποθεσία «Μόκλιβα/Συγκλιβα» όπου είχε καλύβα κάποιος με επώνυμο Σίμος. Το επώνυμο αυτό απαντάται και αλλού, π.χ. στο Κάντσικο [15].

Καλύβες οι : Τόπος ΒΑ του Γαναδιού [5] όπου κτηνοτρόφοι είχαν τις καλύβες τους.

Κανναβοκήπια τα : Ομαλή έκταση μέσα στο Γαναδιό [5] με πολλούς κήπους, στους οποίους παλαιότερα καλλιεργούνταν το φυτό κάνναβις για υφαντική χρήση. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κεράσοβο [17] και Βούρμπιανη [2].

Κανταρού η : [Σημ. Κανταρούς] Τοποθεσία που ανήκει στο Μποτσιφάρι [29], όπου είχε μεγάλο χωράφι κάποια γυναίκα καταγόμενη από την γειτονική Σταρίτσιανη [42] της οποίας οι κάτοικοι λέγονταν από τους λοιπούς Μαστοροχωρίτες με το παρατσούκλι «Κανταράδες». Σήμερα κανείς δεν θυμάται ποια ήταν αυτή η «Κανταρού». Όρα και «Καντάρας» στη Ζέρμα [12].

Καντόπ(ι) το : Αμπελική περιοχή Δ της Μεσαριάς [27]. Το πιθανότερο είναι, λόγω του δεύτερου ελληνικού συνθετικού, να σημαίνει «Καλαμότοπος | Ταρσοτόπι», από το αρχ. Ελλ. «κάννη/κάνης» (= καλάμι, αρούνδος, ταρσός, Λατ. canna) + Ελλ. «τόπος», αν στο παρελθόν, πριν φυτευτούν εκεί κλήματα, ήταν υγρότοπος με καλάμια, {κατά την τοπωνυμία «Βουρτόπα» στο Κεράσοβο [17]}. Ιδέ ίσως ομοιόσημο οικωνύμιο Κάντσικο [15].

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Αιματότοπος | Αιματοχυσίας τόπος», από το Τουρκ. kan (= αιματοχυσία, αίμα) + Ελλ. «τόπος», αν κάποιο, άγνωστο τώρα, αιματηρό επεισόδιο έγινε κάποτε εδώ. Η ερμηνεία τούτη είναι συμβατή με τη φύλαξη του χώρου, όπως αυτή αποκαλύπτεται από τις τοπωνυμίες «Καντσαού-

πειστική εξήγηση, εκτός και θεωρηθεί κτητορωνυμία, από κάποιον με το ομοίσημο επώνυμο *Κουκ(ου)λής/Κουκλής*. Στην όμορη Καστάνιανη [16] υπάρχει γένος *Κουκούλης* και θέση «Βρύση στους Κουκουλαίους».

Ισόκυρα θα ερμηνευόταν και ως «Κούκκοι/Κούκοι», από το Λατ. *cuculus* (= κόκκυξ, το πουλί κούκκος), δηλ. εκεί όπου λαλούν ή υπάρχουν πολλοί κούκκοι.

Κουλούρι(ι) το : Περιοχή στη δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», υψηλότερα από τη θέση «Σουπόστιανη» και πλησιόχωρη στο εξωκλήσι «Αγία Βαρβάρα». Κάποιο κυκλοτερές κατασκεύασμα θα ήταν εκεί και ονομάτισε το μέρος.

Ίσως να αποδίδεται και ως «Κοιμητήριο | Νεκροταφείο», γιατί, σπανίως και κατά συνεκδοχή, στην τοπική γλώσσα «*κουλούρι*» (= νεκροταφείο), λόγω του κυκλικού μαντρότοιχου περίφραξης. Η ερμηνεία είναι συμβατή με τα φημιζόμενα περί οικισμού και μοναστηριού στη θέση «Σουπόστιανη». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46], Χιονιάδες [47] και «Κουλούρια» στη Βούρμπιανη [2]. Ιδία και «Τσίρκος».

Κουτσομπουρνιές οι : Τοπωνυμία στο Γαναδιό [5] που σημαίνει «Μικρές προύνες | Μικροδαμασκηνιές», από το τοπικό «*πουρνιά/προυνιά*» (= δαμασκηνιά, ενίοτε κορομηλιά) < αρχ. Ελλ. «*προύνη*» (= δαμασκηνιά, Λατ. *prunus*).

Κουτσομύλι(ι) το : Μικρός χειμερινός υδρόμυλος λειτουργούσε κάποτε εδώ, εξού και η ονομασία του τόπου.

Κρανιές οι : Το μέρος είχε πολλά δένδρα «κρανιές» και ονομάστηκε έτσι. Υπάρχει και τοποθεσία «Κρανιά».

Κρασοτάι το : Κατάφυτη περιοχή κοντινή με την τοποθεσία «Βουργάρικο/ Βουργάρικα μνήματα». Προέκυψε απευθείας από το παλ. Σλ. *krasotá* (= ωραιότης, τερπνότης) > Βουλγ. *krasotá* (= ομορφιά, κάλλος, καλλονή) και ερμηνεύεται ως «Ωραίο | Τερπνό», δηλ. κάτι παρόμοιο με τη θέση «Ντράζιος».

Κρέμασ(η) η : [Στ'ν Κρέμασ' > Σ' Γκρέμασ'] Μεσόσταθμη απόκρημη περιοχή με μικρό καταρράκτη στην πλαγιά του βουνού «Γύφτισσα», που είναι και όριο με την εκταση του Κερασόβου [17], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Γκρεμός», εκ του τοπικού «*κρέμαση*» (= γκρεμός, κάθετη πλαγιά).

Κριθάρια τα : Περιοχή όπου συνήθως έσπερναν κριθάρι, αλλά είχε και πολλά αμπέλια, στην απέναντι δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», ψηλότερα από τη θέση «Καντσαούση» και πλησιόχωρα στο εξωκλήσι «Αγία Βαρβάρα».

Κρυονέρ(ι) το : Τοποθεσία ΝΔ του χωριού, στα όρια με την Κορτίνιστα [20], όπου υπάρχει πηγή που τροφοδοτεί και το ομώνυμο ρέμα, το οποίο γεφυρώνεται με λιθόκτιστο τοξωτό γεφύρι.

Λάκκος της Αγίας Βαρβάρας ο : Το ρέμα που κατέρχεται από το εξωκλήσι «Αγία Βαρβάρα», στην δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», και οι εκατέρωθεν περιοχές με πολλά χωράφια.

Κίσκας ο : [Στ' Κίσκα] Ίσως είναι επώνυμο κάποιου παλιού κατοίκου του χωριού, παρόλο που τέτοιο επίθετο δεν θυμάται κανείς.

Κλέφτ(η)ς ο : [Στουν Κλέφτ' > Στου Γκλέφτ'] Βουνό και η κορυφή του (1.846 μ), από όπου βλέπει κανείς μέχρι και τον κάμπο της Κόνιτσας [18]. Κάποιο παλιό επεισόδιο με πρωτοστάτη ληστή/κλέφτη, αμφότερα άγνωστα σήμερα σε μας, ονομάτισαν το βουνό. Η τοπική παράδοση δεν τα διέσωσε, γεγονός που δείχνει ότι συνέβησαν πολύ παλιά. Οι βλαχόφωνοι της «Λάκκας Αώου» τον ονομάζουν «Σπαρτσάνα».

Κοινά τα : Δεν είναι τώρα εμφανές ποια πράγματα ήσαν κοινά και μεταξύ ποίων. Ίσως και να υποκρύπτει κοινοβιακή διαβίωση. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάνταικο [15], Μπλήζιανη [28]. Ιδέ περίπου ομοιόσημη «Ντρούγκα» στον Ίσβορο [13].

Κόντσμα το | Κόντζμα το : Θέση στο Μποτσιφάρι [29] όπου υπήρχε εικόνισμα, λεγόμενο στην τοπική γλώσσα «κόντσμα/κόντζμα». Είναι συνηθής τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Κοστανίκος ο : [Στουν Κοστανίκο > Στου Γκοστανίκο] Το μέρος κάποτε θα είχε πολλές καστανιές, ενώ τώρα δεν υπάρχουν. Αποδίδεται ως «Καστάνινος», από το ελληνογενές παλ. Σλ. *kostanikj* (= καστάνινος, της καστανιάς) < παλ. Σλ. *kostanj* (= καστανέα, κάστανο, Σερβ. *kostanj*) < Ελλ. «καστανέα». Όρα ίδια ονομασία ρέματος στην Καστανιάνη [16]. Ιδέ και «Καστανιά». Η ερμηνεία «Στου Κώστα του Νίκου» είναι λαθεμένη.

Κουκκουμάνο το | Κουκουμάνο το : Τοποθεσία στο Μποτσιφάρι [29]. Ίσως ερμηνεύεται ως «Κουκκουλόγι | Κουκκουμάνι», δηλ. πλήθος κούκκων, από το νέο Ελλ. «κούκκος/κούκος» (= το πουλί κόκκυξ, Λατ. *cuculus/cuculus*) + Λατ. *manes* (= ψυχές), {κατά στο σχήμα παιδομάνι, κοριτσομάνι, κ.λπ.}.

Η δεύτερη γραφή, από το αρχ. Ελλ. «κουκούμιον» (= μαγειρικό σκεύος, κακκάβη, λέβης, Λατ. *cucuma*) > παλ. Σλ. *kukumarj* (= ποτήρι), θα μπορούσε να αποδοθεί ως «Λεβήτι», αν είναι λεβητόσχημο το μέρος (λόφος/ράχη), κατά τη συνήθεια να ονομάζουν κορυφές με ονόματα σκευών, π.χ. «Καρδάρι» στη Βούρμπιανη [2], «Τζιούμα» στο Κεράσοβο [17].

Κουκλιοί οι : [Στ'ς Κουκλιούς] Τοποθεσία Δ από το Μποτσιφάρι [29]. Έχει την αυτή ρίζα και εξήγηση με το όνομα του χωριού «Κουκλιοί» στην επαρχία Δωδώνης Ιωαννίνων. Ίσως σημαίνει «Σκιάχτρα | Ανδρείκελα», από το νέο Ελλ. «κούκλα/κούκλος/κουκλί» (= ανδρείκελο, σκιάχτρο - κούκλα) < Λατ./Ιταλ. *cuculla* (= κάλυμμα κεφαλής), γιατί στα καλά κτήματα της θέσης αυτής θα τοποθετούσαν συχνά ανθρωπόμορφα σκιάχτρα για εκφοβισμό αγριμιών και αγριοπτηνών. Η συσχέτιση με το νέο Ελλ. «κουκούλα» (= υφαντό κάλυμμα κεφαλής, γενικώς υφασμάτινο κάλυμμα) < Λατ. *cuculla/cucullus* (= κάλυμμα κεφαλής) δεν δίδει

σκή. Το δεύτερο όνομα φέρει ευρεία τοποθεσία πλησιόχωρη με την έναντι «Μπολιάνα».

Λίμν(η) η : Περιοχή καλλιεργούμενη με μικρό κοίλωμα, λίγο πιο ψηλά από το Γαναδιό [5], όπου μαζεύονταν νερά και σχημάτιζαν μικρή λιμνούλα.

Λινικό το : Τοποθεσία μεταξύ Μεσαριάς [27] και της θέσης «Καπηλειό». Ερμηνεύεται ως «Τιμαριακό | Τσιφλικάδικο», εκ του παλ. Σλ. linj (= τιμάριο, φέουδο, τσιφλίκι, Βουλγ. lin) + παλ. Σλ. επιθετική κατάληξη -jkj, δηλ. κάτι παρόμοιο με την τοπωνυμία «Μοσιάς/Μοσιά».

Ίσως να σημαίνει και «Λιναρένιο | Λινό», από το ελληνογενές παλ. Σλ. ljn (= λινάρι, Λατ. linum, Βουλγ. len) < αρχ. Ελλ. «λίνον/λίνοσ» + παλ. Σλ. επιθετική κατάληξη -jkj. Ιδέ «Λινοτόπι» στο Λεσκάτσι [22], και το περίπου ομοιόσημο «Κανναβοκήπια».

Στα Μαστοροχώρια δεν είναι γνωστό κανένα δένδρο «λενίκι», όπως στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται, για να θεωρηθεί φυτωνυμία.

Στους ελληνικούς χάρτες αναγράφεται ως «Ελληνικό», κατά παρετυμολογία της ονομασίας.

Λουπότσιαν(η) η : Ευρεία, δενδρόφυτη περιοχή με επιμήκη, κατωφερή ράχη, στα Α/ΝΑ του χωριού, που αρχίζει περίπου από τη θέση «Τσιουμπάνι», και αποτελεί το φυσικό όριο με τον χώρο της Στρατίσιανης [42], στην οποία μερικώς ανήκει. Στην κορυφαία θέση της υπάρχει η «Βρύση της Λουπότσιανης».

Ερμηνεύεται ως «Ληστήριο | Άντρο ληστών», ενώ κυριολεκτείται ως «ομάδα ληστών», από το θέμα lupoz- /lurež- < παλ. Σλ. lurežj (= αρπαγή, λεία, άρπαγμα) και Σερβ. lurež (= ληστής, λεηλάτης) < παλ. Σλ. lupiti/lupjsj (= βίαια αποσπώ, αρπάζω, αφαιρώ, αφέλκω) + Σλ. επιθετικό τέρμα -jane/ (πληθ.) -jani, δηλωτικό ανθρώπων σχετιζομένων με το θέμα, {με τροπή του Ž σε C = Τσ, κατά το σχήμα Σλ. stražanj > Στράτσιανη [43]}. Τούτη η ερμηνεία είναι ομοιόσημη με την ονομασία «Κλέφτης» του ομώνυμου βουνού, επί του οποίου βρίσκεται η «Λουπότσιανη».

Γιθανώς να είναι και φυτωνυμία, αποδιδόμενη ως «Φιλυριώνας», δηλ. τόπος με φλαμουριές, από το θέμα ενός παλ. Σλ. lupjsj/lubjsj (= της φιλύρας, της τιλίας) < παλ. Σλ. lup/lub (= φλοιός δένδρου, Σερβ. lub - φιλύρα, ταινία εκ φλοιού φιλύρας) < Λατ. liber/luber (= βιβλίο, φιλύρα, φλοιός, το ενδότερο του δένδρου λέπος) και τοπικό «λίπα» (= φιλύρα, τιλία, παλ. Σλ. lipa, Αλβ. lipë-a) + Σλ. περιεκτικό επιθετικό τέρμα -jane/ (πληθ.) -jani. Και για τις δύο εκδοχές όρα το ίσως ομοιόσημο οικωνύμιο Λούψικο [28].

Μακρυνάρα η | Μακρινάρα η : [Στ' Μακρινάρα] Τοποθεσία ανάμεσα στη θέση «Ατζιαρούχι/Ατζιερούχι» και το εξωκλήσι της «Αγίας Βαρβάρας», στη δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου». Επειδή η τοποθεσία δεν είναι απόμακρη, μάλ-

Λάκκος Κατσούφα ο : [Στου Λάκκου τ' Κατσούφα] Στην τοπική γλώσσα «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος) και ο Κατσούφας είναι κύριο όνομα.

Λειβήθρες οι : Πρόκειται για υγρό τόπο της Μεσαριάς [27], οπότε αποδίδεται ως «Νοτερές | Υγρές», από το αρχ. Ελλ. «λείβηθρον/λίβηθρον» (= νερότοπος, λιβάδι – αυλάκι, οχετός). Σχετικό είναι το όνομα της αρχαίας πόλης της Πιερίας «Λείβηθρα/Λίβηθρα», με πολλά νερά.

Επειδή στην τοπική γλώσσα «λειβήθρα/λειβίδα» (= γλιστρίδα, έλμινθα, δηλ. σκώληκας λεπτός και μακρύς παράσιτο των εντέρων, Σερβ./Αλβ. glista, Λατ. lumbricus) < αρχ. Ελλ. «έλμινς», γεννάται η σκέψη μήπως εξ αυτού προέκυψε η ονομασία, αν βέβαια στον εκεί υγρότοπο ενδημούσαν έλμινθες.

Λειβηδερά τα | Λειβεδερά τα : Τοπος με σιταροχώραφα στο Γαναδιό [5]. Αποδίδεται ως «Λιβαδερά/Λειβαδερά», δηλ. χλοερά σαν λιβάδια. Ιδέ και «Λειβήθρες». Σχετικό το όνομα «Λειβαδερό» ορεινού χωριού στο νομό Δράμας.

Λέσιντσα η | Λέσνιτσα η : Περιοχή της Μεσαριάς [27]. Η πρώτη γραφή παραπέμπει στο τοπικό «λέσι» (= ψοφίμι) < Τουρκ. leş (= ψοφίμι, κουφάρι σε σήψη και η δυσσομία του, Βουλγ./Σερβ. leş), που στην τοπική γλώσσα λέγεται και «μούρσι/μούρσια». Ίσως ήταν το μέρος όπου άφηναν δεμένα τα γερασμένα υποζύγια για να ψοφήσουν, δηλ. κάτι ανάλογο με τα «Μούρσιαλα». Όρα «Λυκομούρσι» στο Τούρναβο [44], «Μουρσιά» στους Λιονιάδες [47] και Ίσβορο [13]. Υστερεί τούτη η εκδοχή λόγω τονισμού.

Αν εκεί σχηματίζεται κάποια εποχιακή μικρή λιμνούλα, τότε ερμηνεύεται ως «Λιμνούλα», από το παλ. Σλ. ljeso (= λίμνη) + Σλ. επιθετικό τέρμα -ica/-ica. Σχετικό είναι το οικωνύμιο «Λεσίνιο» (Παλιοκατούνα) στην Αιτωλοακαρνανία, όπου υπάρχει η λίμνη «Θζερός».

Η δεύτερη γραφή παραπέμπει στα παλ. Σλ. ljesj (= άλσος, δασάκι, Βουλγ. les), ljesij (= αλσώδης), ljesina (= δένδρα, δενδροσυστάδα), ljesnikj/lişnikj (= στουράκιος – λεπτοκαρένιος, φουντουκένιος) + Σλ. επιθετική κατάληξη -ica/-ica, οπότε αποδίδεται ως «Άλσωμα | Συστάδα δένδρων», αν αυτό επιβεβαιώνεται από τα πραγματολογικά στοιχεία του χώρου. Συναφές το Αλβ. lis-i (= δρυς, βαλανιδιά). Σχετικό και το όνομα του χωριού «Λεσίνιτσα» Ιωαννίνων. Ιδέ και «Λεσ(ι)νίτσα/ Λισ(ι)νίτσα» στην Καστάνιανη [16].

Το Αλβ. lesh (= μαλλί) φαίνεται άσχετο προς την ονομασία.

Λεύκες οι | Λεύκα η : Τοποθεσίες που έχουν ψηλά δένδρα «λεύκες».

Λεφτοκαρυά η : [Στ' Λεφτοκαργυά] Πρόκειται για φυτωνυμία, από το δένδρο «λεπτοκαρυά» (= φουντουκιά). Βρίσκεται Α από την «Σουπόστιανη». Σχετικό το ομοίωσμο «Του Αλούνιοι» στο Παλαιοσέλι [33].

Λιβάδια τα | Λιβάδ(ι) το : Περιοχές με εξαιρετους λειμώνες για χορτονομή ή βο-

Μεσιό το | Μισιό το : Σημαίνει «Μεσαίο | Ενδιάμεσο».

Μετόχ(ι) το : Ευρεία αμπελική περιοχή, όπου υπήρχε και εκκλησιαστικός αμπελώνας (μετόχι) του τοπικού μοναστηριού της Παναγίας. Ιδέ και «Μετόχια» στη Φυτόκο [46].

Μηλιά η | Μηλιές οι : [Στ' Μπ'λιά | Στ'ς Μπ'λιές] Ράχη στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», στα όρια με την Καστάνιανη [16] και ψηλότερα από την τοποθεσία «Σουρβιές». Κάποια μεγάλη μηλιά ήταν το τοπόσημο του χώρου. Ομοίως και στη δεύτερη ονομασία.

Μόκλιβα η | Σμόκλιβα η : [Στ' Μόκλιβα > Σ' Μόκλιβα > η Σμόκλιβα] Τοποθεσία παραποτάμια στον Σαραντάπορο, απέναντι από το μέρος της Στράτσιανης [43], με αρκετά εκκλησιαστικά κτήματα. Ερμηνεύεται ως «Αχλυώδης | Ομιχλώδης» από το Βουλγ. mijliva (= ομιχλώδης) < παλ. Σλ. mijla (= αχλός, ομίχλη, νεφέλη, Λατ. nebula, Αλβ. miegullë-a, Βλαχ. niegura, Βουλγ. mijla) < Ελλ. «ομίχλη». Εδώ, συχνά, η κοιλάδα του Σαραντάπορου καλύπτεται από ομίχλη. Ιδέ ομοιόσημη «Μουκλίβα» στην Πυρσόγιαννη [39] και ομοιόσημη «Μίγλα» στα Κεράσοβο [17].

Μόλιστα η : Το κοινό όνομα του χωριού, ως μείζονος και ενιαίου οικιστικού συνόλου, εκ των οικισμών/χωριών Γαναδιό [5], Μεσαριά [27] και Μποτσιφάρι [29]. Ερμηνεύεται, με αριθ. 27, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Μοναστηρόπουλο το : Σημαίνει «Μικρό μοναστήρι», αν και τώρα δεν σώζεται κανένα ίχνος κτίσματος.

Μοσιάς ο | Μοσιά η : [Στ' Μοσιά > η Μοσιά] Φαίνεται για κτητορωνυμία. Εδώ είχε κτήματα κάποιος σπουδαίος, άγνωστος τώρα, δημογέροντας, λεγόμενος *Μοσιάς*, δηλ. γέροντας/πρεσβύτης. Το όνομα εξηγείται από το Ρουμ. moş (= άνδρας περασμένος στα χρόνια, μεγάλος στην ηλικία, γέροντας) και το Αλβ. moshuar (= ηλικιωμένος, γηραιός, πολυχρόνιος, γέρικος) < Αλβ. moshë-a (= ηλικία).

Επειδή, από το παραπάνω Ρουμ. moş, προέκυψε το Ρουμ. moşie (= μεγαλοϊδιοκτησία καλλιεργήσιμης γης, μεγάλη αγροτική ιδιοκτησία κατεχόμενη με αγορά, κληρονομιά ή δωρεά), ισόκυρα αποδίδεται και ως «Τιμάριο | Σύγκτηση | Φέουδο | Τσιφλίκι», δηλ. κάτι παρόμοιο με το «Λινίκο».

Μούζγκα η | Μούζγκες οι : Αργιλώδες ύφυγρο χώμα έχει τούτος ο τόπος. Αποδίδεται ως «Άργιλος | Πηλός», από το τοπικό «μούζγκα» (= διαβρεγμένη άργιλος, πηλός, Λατ. lutum) < παλ. Σλ. muzga (= τέλμα, τέναγος, λασιώδης γη) > Ρουμ. mizga (= λάσπη, βόρβορος). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και Πυρσόγιαννη [39].

Μούρσιαλα τα : Περιοχή του Γαναδιού [5]. Στην τοπική γλώσσα «μούρσια/μούρσι»

λον σημαίνει «Μακρουλή | Επιμήκης», από το νέο Ελλ. «μακρινάρι» (= ό,τι έχει μεγάλο μήκος).

Μαλακάδ(ι)κα τα : Απόμακρος λιβαδότοπος πάνω σε υψηλή ράχη του βουνού «Γύφτισσα», στα όρια με την Καστάνιανη [16]. Η κατάληξη «-άδικα» φανερώνει κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι *Μαλακάς/Μαλακός* είχε χωράφια ή νεμόταν την περιοχή. Το όνομα αυτό δεν υπάρχει πλέον στο χωριό, ούτε και το θυμάται κανείς. Ίσως ήταν κάποιος βλαχοποιμένας, μισθωτής του λιβαδιού.

Η απόδοση ως «Μαλακάδικα χωράφια», δηλ. μαλακά χωράφια, μάλλον είναι ατυχής, γιατί η λέξη *μαλακάδικα* είναι αδόκιμη, ούτε την συνηθίζουν οι γηγενείς.

Μάντ(η) ράχ(η) η : [Στ' Μάντ' ράχ' > η Μαντράχ'] Είναι μια ράχη Α του Γενναδιού [5], ψηλότερα από τη θέση «Πέτρα», στα όρια σχεδόν με την γειτονική Σταρίτσιανη [42]. Αποδίδεται ως του «Μάντη ράχη > Μαντράχη», δηλ. ράχη όπου υπήρχε «μάντης» (= ο προβλέπων και προλέγων τα μελλούμενα, προφήτης). Υπάρχει συσχέτιση με την ιερότητα του χώρου της Μόλιστας [5, 27, 29], που αποκαλύπτεται από την ερμηνεία των ονομάτων των τοιών οικισμών/χωριών, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών». Σχετικό και το «Γιόρακας». Επώνυμο *Μάντης* δεν αναφέρεται ότι υπήρχε ποτέ στη Μόλιστα [5, 27, 29], για να θεωρηθεί ως κτητορωνυμία. Ιδέ όμοιας σύνθεσης τοπωνυμία «Ράχη του Μάρκου/Μέρκου ράχη» στον Ίσβορο [13].

Άλλη, επίσης συναφής με την ιερότητα του χώρου, ερμηνεία είναι ως «Μικρή μονή | Μοναστηρόπουλο» από το Ελλ. «μάνδρα/μαντράκι» (= μαντρί αιγοπροβάτων, Βουλγ. *парна* «μοναστήρι»), αν, βεβαίως, υπάρχουν εδώ μοναστηριακά κτήματα. Ιδέ και «Μοναστηρόπουλο». Ακόμη, από το ίδιο θέμα, μπορεί να αποδοθεί και ως «Μικρό μαντρί | Μαντράκι» για τα αιγοπρόβατα. Τούτες οι δυο τελευταίες ερμηνείες σφόδρα χωλαίνουν, λόγω φωνητικής και γραμματικής αλλοίωσης, αλλά και του γένους της ονομασίας.

Μαστρούγκα τα : Ερμηνεύεται ως «Παχιά/Λιπαρά Ξέφωτα | Πυαρά χωράφια», από το παλ. Σλ. *mastj* (= λίπος, λιπαρότητα, Σερβ. *mast*, Βουλγ. *masti*) + τοπικό «ρόγκια» (= νεοανοιγμένοι αγροί/Ξέφωτα που προέκυψαν από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, Αλβ. *rogë*) < Λατ. *rogus* (= πυρά, φωτιά), κατά την έννοια του ονόματος του χωριού Μάζι [25], αν και δεν συνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γλωσσικών στοιχείων, χωρίς να λείπουν οι εξαιρέσεις. Ιδέ και «Παλιόρρογκα».

Μεσαριά η : Ο μεσαίος οικισμός/χωριό της μεϊζονος Μόλιστας [27]. Εξηγείται, με αρ. 27, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Μέσ(η) η : [Στ' Μέσ'] Αμπελική περιοχή κείμενη ανάμεσα, είτε στη μέση, από δύο ρέματα, εξού και η ονομασία της.

ριό, από το Τουρκ. bati (= δύση) < Τουρκ. batmak (= βουτώ, βουλιάζω, βυθίζω, καταδύω, δύω).

Η δεύτερη γραφή ερμηνεύεται ως «Πατωσιά | Πρόποδες πλαγιάς», από το Ελλ. «πάτος», επειδή είναι παρόχθια.

Από το νέο Ελλ. «εμπατή» (= είσοδος), δεν διαφαίνεται ερμηνεία. Ούτε και από το Λατ. batuo (= κτυπώ, κρούω, Ρουμ./Βλαχ. bat) μπορεί να προκύψει λογική εξήγηση.

Μπλέτσ(ι)κο το : [Στο Μπλέτσ'κο] Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για κτητορωνυμία. Το γένος *Μπέλτσιος*, και με αναγραμμ. *Μπλέτσιος*, το οποίο υπήρχε παλιά στο χωριό, θα κατείχε μεγάλο κτήμα σε τούτο το μέρος.

Σε διαφορετική περίπτωση αποδίδεται ως «Λάμψη | Φέγγος», από το παλ. Σλ. bleskj/bljeskj/bljckj (= λαμπρότης, αυγή, αστραπή, λάμψη, φέγγος, στίλβη), αν από εκεί ανατέλει ο ήλιος.

Ίσως να σημαίνει και «Χλοερό | Καταπράσινο», από το παλ. Σλ. bjlilje/bjilj (= βότανο, χόρτος, φάρμακο) > Βουλγ. bile/bilka και Σερβ. bilje/bilina (= χλόη, χορτάρι, βοτάνι). Σχετικά είναι: το τοπικό «μπιλίζνα» (= χόρτο ζιζάνιο των σιτηρών), το παλιό όνομα «Μπελέτσι/Μπιλέτσι/ Μπλέτσι» του χωριού «Παλαιομονάστηρο» Τρικάλων, οι τοπωνυμίες «Μπίλιζα» και «Μπλέτσι» στους πρόποδες της Πάρνηθας Αττικής, που είναι όλοι τους τόποι χλοεροί. Το τοπωνύμιο υπάρχει και στα Ζαγοροχώρια.

Μπόγκος ο : [Στ' Μπόγκ'] Εύφορος χωραφότοπος που έδιδε πλούσιες σοδειές. Εξηγείται ως «Θεϊκός | Θεϊός», από το παλ. Σλ. bogj (= θεός – πλούτος). Ιδέ, εκ του αυτού θέματος, «Μπογκάτσι» στη Στράτσιανη [43], «Μπογκντάνι» στο Κεράσοβο [17], «Μπόγκοβο» στον Ίσβορο [13]. Ίσως είναι κατάλοιπο αρχαίας λατρείας. Η εξήγηση ταιριάζει με την ιερότητα του χώρου της Μόλιστας [5, 27, 29], η οποία προτείνεται στο κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*».

Μπολιάνα η | Μπουλιάνα η | Πολιάνα η : Είναι εκτεταμένη περιοχή στα πρανή του βουνού «Γύφτισσα», με ομώνυμη κορυφή (1.276 μ) και πολλά ομαλά ξέφωτα, εκτεινόμενη και πίσω από τη ράχη στο μέρος της Καστάνιανης [16]. Εξηγείται ως «Ομαλό Ξέφωτο», από το παλ. Σλ. roljana (= πεδίο), Σερβ./Βουλγ. roljana (= μικρό πεδίο, άδενδρο τμήμα δάσους, ξέφωτο, Ρουμ. roiana). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39]. Σχετική η «Νταλιόπολη» στη Σταρίτσιανη [42].

Μπολιάνκα η | Μπουλιάνκα η | Πολιάνκα η : Ερμηνεύεται ως «Ξέφωτο», από το Βουλγ. roljanaka/roljana (= ξέφωτο). Ιδέ και «Μπολιάνα».

Μπόλοι οι : [Στ'ς Μπόλους | Στ'ς Μπόλ'ς] Χαμηλόσταθμη τοποθεσία λίγο πιο πάνω από τη θέση «Ταμπακόμομυλος», στη δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου». Είναι

(= ευρωτίαση, μύδος, μούχλα ή σήψη από υγρασίας - δυσώδης μυδαλέα ακαθαρσία - ψοφίμι σε σήψη που ζέχει, κοινώς *λέσι*, Βουλγ. *mijzan*, Βλαχ. *marza*) και «*μουρσιάζω*» (= ευρωτιώ, μυδαίνω, μουχλιάζω από υγρασία, σαπίζω από υγρασία), οπότε σημαίνει είτε «Μουχλιασμένα | Σαπισμένα», είτε «Κουφάρια σε σήψη», δηλ. ίσως κάτι παρόμοιο με την «*Λέσιντσα*». Όρα «Μουρσιά» στους Χιονιάδες [47] και Ίσβορο [13], «Λυκομούρσι» στο Τούρνοβο [44].

Μούτα η : [Στ'ς Μούτας] Θέση στο Γαναδιό [5], όπου κάποια βουβή γυναίκα είχε μεγάλο κτήμα. Αποδίδεται ως «Βουβή | Άλαλη», από το τοπικό «*μούτα/μούκα*» (= άφωνη, μουγκή, βωβή) < αρχ. Ελλ. «*μυττός*» (= μυνδός, άφωνος, άλαλος, βωβός, Λατ. *mutus*).

Μπαμπίμαλ(η)ς ο | Μπαμπίμαλ(η) η : [Στ' Μπαμπίμαλ'] Δείχνει και μάλλον είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Μπαμπίμαλης*, άγνωστος πλέον στο χωριό, είχε εδώ κτήματα.

Αν έχει σλάβικο υπόθεμα, εξηγείται ως «Γριούλα | Γιαγιούλα», από το Σλ. *baba* (= γιαγιά, γριά) + Σλ. *mal/malo/mali/malik/malen* (= μικρός).

Μπαρκούτ(ι) το : Τοποθεσία με δάσος στο Γαναδιό [5], όπου φυτρώνει ένα ομώνυμο χόρτο, λεγόμενο τοπικώς «*μπαρμπούτα/μπαρμπούτι/μπαρκούτι*» και έχει μαλακά φύλλα. Αποδίδεται ως «*Ημεροχόρτο*», από το Αλβ. *bar-i* (= χόρτο, χορτάρι, χλόη, Σλ. *tarj*) + Αλβ. *bute* (= ήμερος, μαλακός). Ιδέ ανάλογη φυτωνυμία «*Μπαρπάρρα*» στη Στράτσιανη [43].

Από το Αλβ. *bar-k-u* (= κοιλιά, κοινώς *μπάκα* – γένος, γενεά) δεν φαίνεται πιθανή ερμηνεία.

Μπάρρα_Τσιώτ(η) η : [Στ' Μπάρρα τ' Τσιώτ' > Στ' Μπαρατσιώτ'] Πρόκειται για παρόχθια τοποθεσία μαζί με την συνεχόμενη πλαγιά επί του Σαρανταπόρου ποταμού, από τη θέση «*Ντέρτη*» της Καστάνιανης [16] μέχρι την εκβολή του «*Βουργουπόταμου*», η οποία, τον παλιό καιρό, είχε πολλά αμπέλια. Θα υπήρχε άλλοτε εδώ μικρός νερόλακκος, γι' αυτό αποδίδεται ως «*Νερόλακκος του Τσιώτη*», από το τοπικό «*μπάρρα*» (= νερόλακκος) < Σλ. *bara* (= τέλμα, λάκκος με νερό) + επώνυμο *Τσιώτης*, το οποίο θα υπήρχε άλλοτε στο χωριό, παρόλο που κανείς δεν το θυμάται πλέον. Ιδέ ομοιόσημο «*Μπάρρα_Τσιώνη*» στο Κεράσοβο [17] και παρόμοιο «*Μπάρρα τ' Μούζα*» στο Κάντσικο [15].

Υπάρχει και η εκδοχή της κτητορωνυμίας, από κάποιον με επώνυμο *Μπαρατσιώτης*, επίθετο άγνωστο στο χωριό, ο οποίος θα είχε εδώ δικαιώματα κυριότητας ή μεγάλο κτήμα. Σήμερα κανένας δεν θυμάται, ούτε και έχει ακουστά αυτό το πρόσωπο.

Μπάτ(η) η | Πάτ(η) η : [Στ'ν Πάτ' > Σ' Μπάτ'] Η πιο απόμακρη, δυτική, παραποτάμια περιοχή στον Σαραντάπορο ποταμό, Δ και πέρα από την εκβολή σ' αυτόν του ρέματος της Κορτίνιστας [20]. Αποδίδεται ως «*Δυτική*», σε σχέση με το χω-

Μύλος ο : Τοποθεσία ΒΑ του Γαναδιού [5] με υδρόμυλο.

Μυλωνάς ο : Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος παλιός μυλωνάς του χωριού είχε εδώ κτήμα.

Νάνος ο : [Στ' Νάν'] Η παρόχθια ομαλή, χαλικοειδής κοίτη του Σαραντάπορου ποταμού και τα παρακείμενα πρανή, Β του χωριού. Η έκτασή της δημιουργήθηκε από τις αλλουβιακές προσχώσεις/αποθέσεις του ποταμού, οπότε ερμηνεύεται ως «Πρόσχωση | Μπάζωμα», από το Βουλγ. *νάπος* (= πρόσχωση, φερτές ύλες ποταμού). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28].

Εξήγηση από το τοπικό «νάνα/νένα» (= λαχανευόμενο πλατύφυλλο βλίτο) < Αλβ. *nanë-a* (= βλίτο) < Τουρκ. *nane* (= ηδύοσμος, μίνθη), δεν ταιριάζει με την τοποθεσία.

Ν(η)τρουβιές οι : Παρόχθια στον «Βουργουπόταμο» θέση, στην δεξιά πλευρά του, στις υπώρειες του λόφου «Τούμπα». Είναι παραφθορά του Ελλ. «νεροτριβές», όπου επεξεργάζονταν με νερό τα μάλλινα υφαντά, οι οποίες τοπικά λέγονται συνήθως «ντριστελλές/δριστελλές». Ιδέ ομοιόσημα «Αρατροβιές» και «Νεροτρουβιές» στη Βούρμπιανη [2].

Νιά τα : [Στα Νιά] Σημαίνει «Νέα», εννοείται χωράφια, από το νέο Ελλ. «νιός» (= νέος). Ιδέ ομοιόσημη «Γένοβο_νίβα» στη Σταρίτσιανη [42].

Νίκα_καρ(γ)υές οι : [Στ' Νίκα τ'ς καρ(γ)υές] Το επώνυμο *Νίκας* υπάρχει και σήμερα στο χωριό. Στην τοπική γλώσσα «καρ(γ)υά» (= καρυδιά). Μπορεί να αποδοθεί και ως «Στου Νίκου τις καρυδιές», διότι τοπικώς *Νίκας* λεγόταν ο *Νίκος*. Όρα και «Νίκα_γκορτσιές» στη Σέλτση [41].

Νιτσιά(ν)αινα η : [Στ'ς Νιτσιά(ν)αινας] Τοποθεσία του οικισμού Μποτσιφάρι [29] με χωράφια, στα όρια με την Κορτίνιστα [20], στην οποία μερικώς ανήκει. Δείχνει για κτητορωνυμία. Κάποια γυναίκα από το γένος *Νίτσας*, είχε εδώ κτητορικά δικαιώματα. Το επώνυμο αυτό ήταν υπαρκτό στο χωριό. Υπάρχει και «Ρέμα τ'ς Νιτσιά(ν)αινας».

Νταβή η : [Σ' Νταβή] Περιοχή με εξέχον ύψωμα στα πρανή του βουνού «Γύφτισσα», κοντά στη θέση «Πύργος». Αμφίβολο αν είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Νταβής*, επίθετο που κανένας δεν θυμάται να ήταν ακουστό στο χωριό.

Από το θέμα *dan-* του παλ. Σλ. *daviti* (= πνίγω, άγχω, στραγγαλίζω, Βουλγ. *dánja*, Σερβ. *daviti*) > παλ. Σλ. *udanj/udana* (= πνιγμός, απαγχονισμός), ίσως να σημαίνει «Απαγχονισμένη | Πνιγμένη | Κρεμασμένη», και να αναφέρεται σε κάποιο τέτοιο, πολύ παλιό συμβάν, που έλαβε χώρα εκεί.

Από το θέμα *dan-* του παλ. Σλ. *davati* (= δίνω, Βουλγ. *davam*), θα ερμηνευόταν ως «Δωσμένη | Παραχωρημένη», ίσως για νομή σε κάποιον κτηνοτρόφο.

κτητορωνυμία. Το υπαρκτό γένος *Μπόλος/Μπολούλης* είχε εδώ κτήμα, εξού και η ονομασία. Όρα και «Μπουλάδικο».

Μπορμποράτο το | Μπουρμποράτο το : Ομαλός χωραφότοπος Α της Μεσαριάς [27] προς το Γαναδιό [5], όπου άλλοτε θα υπήρχαν πεύκα. Αποδίδεται ως «Πευκόφυτο | Πευκιάς | Πευκοτόπι», με αυξητική αρχική δίπλωση, από το Σλ. *bor* (= πεύκο, πίτυς) > Μποράτο/Μπορμποράτο (= πευκώνας, πιτυώνας, Λατ. *pinetum*), {κατά το αδόκιμο Ελλ. «*πευκάτο*»}, παρόλο που το σημερινό τοπίο έχει λιγοστά πεύκα. Σχετικό το τοπικό «*σιούμπουρο*» (= κουκουνάρι).

Άλλη ελάχιστα πιθανή εκδοχή είναι να πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Μπούρμπουρας*. Η κτητορική κατάληξη «-άτο» δεν είναι σε χρήση στα Μαστοροχώρια, αλλά ούτε και το επίθετο αυτό είναι ακουστό στο χωριό. Ιδέ και ομοιόσημο «Μπούμπουρο» στον Ίσβορο [13].

Μποτσιφάρ(ι) το : Ο δυτικός οικισμός/χωριό της μείζονος Μόλιστας [27], ο οποίος μετονομάστηκε σε «Μοναστήρι», λόγω της εκεί ύπαρξης του μοναστηριού της Παναγίας. Ερμηνεύεται, με αριθ. 29, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*».

Μπουλάδ(ι)κο το : [Στο Μπουλάδ'κο] Είναι κτητορωνυμία. Το γένος *Μπόλος/Μπούλος/Μπολούλης* υπήρχε παλιά στο χωριό. Ιδέ και «Μπόλοι».

Μπούμπαρ(η) η | Μπούμπαρ(η)ς ο : [Στ. Μπούμπαρ'] Τοποθεσία Δ της Μεσαριάς [27]. Αν δεν είναι κτητορωνυμία από κάποιον *Μπούμπαρη*, όνομα παντελώς άγνωστο τώρα, τότε ερμηνεύεται ως «Τόπος με φοβερά δαιμόνια», από το τοπικό «*μπούμπαρος*» (= μορμολύκι, δηλ. φανταστικός μαύρος δαίμονας που φοβίζει τα παιδιά) < τοπικό «*μπούμπα*» (= λάμια, έμπουσα) < ίσως αρχ. Ελλ. «*Βαυβώ*» (= Λατ. *Baubo*, αρχέγονη θεότητα/δαιμόνιο ιδιαίτερα άσεμνη και φιλοσκώμμων) και συσχέτιση με τη «*μπάμπω*» (= γριά) < Σλ. *baba* (= γριά). Άλλως είναι παραφθορά από το νέο Ελλ. «*μπαμπούλας*».

Μπούρου η : Είναι μια τοποθεσία με πολλές αναβλύσεις νερού, κοντά στο Μποτσιφάρι [29]. Ερμηνεύεται ως «Σωληνωτή», κρήνη εννοείται, από το Τουρκ. *boyu* (= σωλήνας) > τοπικό «*μπουρί*» (= καπνοσωλήνας). Φαίνεται πως κάποια βρύση με σωληνωτό προστόμιο ροής είχε κατασκευαστεί εκεί.

Μπροκότσιαν(η) η | Μπρουκότσιαν(η) η | Προκότσιαν(η) η : Αν είναι φυτωνυμία, ερμηνεύεται ως «Τόπος με γαιδουράγκαθα», από το παλ. Σλ. *prokosj* (= ατρακτυλλίς, γαιδουράγκαθο) + Σλ. περιεκτική κατάληξη *-jane*.

Από το παλ. Σλ. *bojkosj* (= κείμενος στην παρυφή, στην άκρη, στην κρηπίδα) + Σλ. περιεκτική κατάληξη *-jane*, μπορεί να προκύψει η ερμηνεία «Ακραία | Συνοριακή», κατά πως λένε «Κουτάρια» στο Κεράσοβο [17], αρκεί αυτό να είναι πραγματικό.

Παλιόρρογκα τα : [Στα Παλιόρρουγκα] Τοποθεσία της Μεσαριάς [27]. Σημαίνει «Παλιά Ξέφωτα», από το τοπικό «ρόγκια» (= νεοανοιγμένοι αγροί/ ξέφωτα που προέκυψαν από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, Αλβ. rogë) < Λατ. rocus (= πυρά, φωτιά). Ιδέ και «Μάστρουγκα». Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47], καθώς και «Παλιόρραγκο/Παλιόρρογκο» στη Σταρίτσιανη [42].

Παλιόσπ(ι)τα τα : Θέση χαμηλότερα και κοντά στη Μεσαριά [27] όπου υπήρχαν σπίτια/οικίες. Μάλλον πρόκειται για μικροσυνοικία, οι κάτοικοι της οποίας συγχωνεύτηκαν υστερότερα στη Μεσαριά [27].

Παλιοτάμπουρο το | Ταμπούρ(ι) το : Τοποθεσία παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, όπου υπήρχε επί τουρκοκρατίας φυλάκιο, για τον έλεγχο των προς Κόνιτσα ταξιδευτών. Ταυτίζεται με την τοποθεσία «Χανόπουλο». Αποδίδεται ως «Παλιός προμαχώνας | Παλιό οχυρό», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. taborj (= φρούριο, στρατόπεδο, Λατ. castra) < Τουρκ. tabya (= προμαχώνας) και tabur (= τάγμα, παράταξη ανθρώπων ή οπλιτών, φουσάτο). Ιδέ και «Νταμπούρι» στην Πυρσόγιαννη [39], Ζέρμα [12] και «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15].

Παλιουριά η | Παλιούρια τα | Πάλιουρας ο : Διάφορες μικροτοποθεσίες και κυρίως μια ράχη υψηλότερα από τη δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου», όπου φύονται πολλά παλιούρια (αρχ. Ελλ. «παλιουρος»), εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Παλιουριά» στη Στράτσιανη [43].

Παλιοχώραφο το : Χωράφι από τον παλιό καιρό ήταν εδώ σε καλλιέργεια, εξού και η ονομασία της θέσης.

Παλιχύματα τα | Παλιοχύμα το : Ασταθής γεωλογικά περιοχή, με πολλά αμπέλια, παρόχθια με τον «Βουργουπόταμο», η οποία συχνά κατολισθαίνει, δηλ. χύνεται προς τα κάτω, επηρεαζόμενη από την αστάθεια της υπερκείμενης τοποθεσίας «Σπάσμα». Αποδίδεται ως «Παλιά κατολίσθηση», από το Ελλ. «παλιό» + αρχ. Ελλ. «χύμα» (= χεύμα, ό,τι χύνεται, ροή).

Η δεύτερη ονομασία αποκλείει τη λόγια γραφή «Παλιχειμάτα» και την πιθανολογούμενη ερμηνεία «Παλιοχειμάδα», παρόλο που η περιοχή είναι παραποτάμιο χαμήλωμα.

Παπαζήσ(η)ς ο : [Στ' Παπαζήσ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία, από το επώνυμο κάποιου Παπαζήση, ο οποίος είχε εδώ χωράφι. Υπάρχει θύμηση για κάποιον παπά Ζήση/Ζήκο, από τον οποίο προέκυψε το γένος Παπαζήκος.

Παπαλαέν(η) η : [Στην Παπαλαέν' | Σ' Μπαπαλαέν'] Είναι μια απόμακρη περιοχή στο βουνό «Γύφτισσα», σε μεγάλο υψόμετρο και με αρκετά ξέφωτα, της οποίας η μεγαλύτερη έκταση ανήκει στην Καστάνιανη [16]. Αποδίδεται ως «Καψάλα», από το λαϊκό νέο Ελλ. «πάπαλα» (= αποκαϊδία) < παλ. Σλ. poraljenije (= έμπρηση, πυρκαϊά) < παλ. Σλ. raliti (= φλέγω, καίω), με αφομοίωση του Ο σε Α,

Από το Τουρκ. *dava* (= δίκη, αγωγή, Αλβ. *davá-ja*), δεν είναι διακριτή κάποια εξήγηση, όπως π.χ. η «Νταβάλιστα» στην Κόνιτσα [18].

Η ερμηνεία «Τυμπανίστρια», από το τοπικό «*νταούλι*» (= τύμπανο) < Τουρκ. *davul* (= είδος τυμπάνου) και *davulci* (= τυμπανιστής), είναι ατελέστατη γραμματικά.

Ντέρτ(η) η : [Στ'ν Τέρτ' > Σ' Ντέρτ'] Περιοχή του Γαναδιού [5], χαμηλά στον Σαραντάπορο ποταμό και οι παρακείμενες πλαγιές, στα όρια με την Καστάνιανη [16], στην οποία κατά το πλείστον ανήκει. Όλη η έκταση είναι ρηγματωμένη και κατολισθαίνουσα, που έρπει προς το ποτάμι. Αυτό το χαρακτηριστικό ονομάτισε τον τόπο. Ερμηνεύεται ως «Κατολίσθηση | Μετατόπιση», από το θέμα *tirt-/tert-* του Βουλγ. *tirtja* (= ξαμολιέμαι, ξεχύνομαι, δρομαίως φεύγω) < παλ. Σλ. *tjerjati* (= σεύω, εκδιώκω) > Σερβ. *terati* (= διώχνω, εκδιώκω – εξωθώ, σπρώχνω - μετατοπίζω - ελαύνω).

Εκ του Αλβ. *derdhë-a* (= χύση, χύσιμο), εννοείται υγρών, θα μπορούσε να προκύψει παρόμοια ερμηνεία, αν ληφθεί μεταφορικώς, δηλ. ότι χύνεται το έδαφος, όπως π.χ. στην τοπωνυμία «Παλιχύματα».

Από το τοπικό «*ντέρτι*» (= στενοχώρια) και το Σερβ. *derť* (= μέριμνα, φροντίδα, μέλημα) < Τουρκ. *derť* (= δεινοπάθημα, ταλαιπωρία, παράπονο, σκοτούρα, θλίψη), δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Ντραγασιά η : Παραποτάμια περιοχή στην αριστερή όχθη του «Βουργουπόταμου», πριν την εκβολή του στον Σαραντάπορο ποταμό. Εξηγείται ως «Παρατηρητήριο του αγροφύλακα», από το τοπικό «*ντραγάτης/δραγάτης*» (= αγροφύλακας), «*ντραγασιά/δραγασιά*» (= καλύβι παρατηρητήριο του αγροφύλακα) < αρχ. Ελλ. «*δέρκομαι*» (= παρατηρώ). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και «*Λα Ντραγασίε*» στο Παλαιοσέλι [33]. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Ντράζιος ο : [Στ' Ντράζιου] Βρύση με κρύο νερό στις παρυφές του οικισμού Μποτσιφάρι [29]. Αποδίδεται ως «Τερπνός | Θελκτικός», από τα Σερβ. *dražiti* (= τέρπω), *draž* (= θέλγητρο, φίλτρο, δέλεαρ, τερπνότης). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39], ομοιόσημο «Ντράγκος» στη Φυτόκο [46], και βρύση «Ντράγκος» μέσα στη Βούρμπιανη [2].

Ντρίζος ο : [Σ' Ντρίζ'] Χωραφότοπος όπου ίσως είχε κτήματα κάποιος με επώνυμο *Ντρίζος*, άγνωστος τώρα στο χωριό. Στα παλ. Σλ. *drjzj* (= τολμηρός, θρασύς, θαρραλέος) και *drjzati* (= τολμώ, ξεθαρρεύω).

Παλιάλωνα τα | Παλιάλωνο το : Η τοπωνυμία σημαίνει «Παλιά αλώνια». Ιδέ και «Παλιάλενα/Παλιάλωνα» στη Βούρμπιανη [2].

Παλιάμπελα τα : Είναι το μέρος με τα πιο παλιά αμπέλια του χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

σημο «Πυτσέλι» στο Κάντσικο [15], «Πούσια» στην Κόνιτσα [18] και Κεράσοβο [17], «Πούσι» και «Πουτσομηλιά» στη Βούρμπιανη [2].

Προικιό το : Τοποθεσία Γαναδιού [5], αρκετά ψηλότερα από τη θέση «Βουρκωσιά». Ήταν κάποτε προίκα κάποιας επώνυμης γυναίκας του χωριού, άγνωστης τώρα. Ιδέ και «Προικιό της Αγόρως» στο Κάντσικο [15].

Πρόκος ο : [Στουν Πρόκου] Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Πρόκος*, {ίσως εκ του Προκόπιος}, αν και αυτό το γένος δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό, ενώ υπήρχε στη Βούρμπιανη [2] και Πυρσόγιαννη [39]. Όρα ίδια κτητορωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39].

Θεωρώ απίθανη την ερμηνεία από το παλ. Σλ. *prokor* (= αύλαξ, χάνδαξ, οχετός - όρυγμα, εκσκαφή), *prokorati* (= διορύττω, εξορύττω) > Βουλγ. *prokor* (= διόρυγμα, τάφος, υπόνομος), λόγω συλλαβικής διαφοράς.

Προσήλια τα : Μέρη της Μεσαριάς [27] που είναι προσήλια.

Πύργος ο : Υπάρχουν δυο θέσεις με το όνομα αυτό. Η πρώτη είναι μια υψηλόσταθμη κορυφή στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», κοντά στη θέση «Νταβή» και στα όρια με το Κεράσοβο [17], στο οποίο μερικώς ανήκει. Η δεύτερη είναι ένα ύψωμα κάτω από τη θέση «Σιούμος» με θέα προς το ποτάμι. Η ονομασία υποδηλώνει οχύρωση των θέσεων αυτών. Όρα ίδια ονομασία βουνού στη Στράτσιανη [43] και «Πύργοι» στους Χιονιάδες [47].

Ράχ(η) η : Τοποθεσία του Γαναδιού [5] που είναι όντως μια ράχη.

Ρόβια τα : Περιοχή όπου καλλιεργούσαν «ρόβι», αρχ. Ελλ. «όροβος», εκλεκτή τροφή των βοοειδών. Ιδέ και «Τροβική».

Ρόγκια του Νάκου τα : Δάσος στα ΒΑ του Γαναδιού [5]. Εκεί, κάποιος ονόματι *Νίκος* (*Νάκος*, στην βλάχικη διάλεκτο) είχε ανοίξει χωράφια. Σημαίνει «Ξέφωτα του Νίκου», από το τοπικό «ρόγκια» (= νεοανοιγμένοι αγροί/ ξέφωτα που προέκυψαν από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, Αλβ. *rogë*) < Λατ. *rogus* (= πυρά, φωτιά). Ιδέ και «Παλιόρρογκα».

Σαρίκα η : Μέρος απότομο και κρημνώδες στα Ν του χωριού, με πρανή που έχουν χαλικοειδές έδαφος που κυλιέται προς τα κάτω. Ερμηνεύεται ως «Μικρή χαλικαριά | Μικρή σάρα», ως υποκορ. από το νέο Ελλ. «σάρα» (= πλαγιά καλυμμένη με χαλίκια). Ιδέ ομοιόσημο «Αρίστρες/ Σαρίστρες» στον Ίσβορο [13].

Σάτ(ι)να η : [Στ' Σάτ'να] Αποδίδεται ως «Βρυχώμενη | Βρέμουσα | Βουϊστή», από το θέμα *szat-* του παλ. Σλ. *szatati* (= βρέμω, βρυχώμαι, ψοφώ, θορυβώ, γογγύζω, φρυάπτω) + παλ. Σλ. επιθετικό τέρμα *-jnj/-jna*, και να δηλώνει το βουητό παρακείμενου ρέματος. Ιδέ ομοιόσημη «Γκίμω» στο Κάντσικο [15], «Ρέπιτο» στη Ζέρμα [12]. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Στράτσιανη [43].

{όπως και στην τοπωνυμία «Παπασίμ(η)» στο Κάντσικο [15]}. Ιδέ ομοιόσημα «Καψάλα» στην Μπλήζιανη [28], «Γκόνια» στη Σέλτση [41], «Πάλεσι» στο Πληκάτι [37], «Καψάλια» στο Κάντσικο [15].

Η φωνητική ερμηνεία στου «παπά Λαένη» μάλλον δεν ευσταθεί, γιατί δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ίδια ακριβώς τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16], παρόλο που στη Μόλιστα διασώζεται αχνή διήγηση για παλιό γένος *Παπαλαιϊνάδες*, η οποία μάλλον προέκυψε λόγω της τοπωνυμίας και για να αιτιολογηθεί η ύπαρξή της και όχι αντιστρόφως.

Παπαντών(η)ς ο : Μέρος στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», χαμηλότερα από τη θέση «Νταβή». Είναι σαφώς κτητορωνυμία, από κάποιον ιερέα *Παπαντώνη* (παπά Αντώνη).

Παχνιά τα : Θέση στην κορυφή της έναντι «Σουπόστιανης» με χωράφια, όπου κάποιος είχε κατασκευάσει «παχνιά» (= φάτνες, ταγίστρες), για να θρέφει τα αιγοπρόβάτά του. Ιδέ ομοιόσημο «Τα(γ)ίστρια» στους Χιονιάδες [47].

Περατ(ι)νό το | Περατ(ι)νός ο : [Στο Πιρατ'νό] Τόπος του Γαναδιού [5] κείμενος στην απέναντι πλευρά του ρέματος. Ερμηνεύεται ως «Πέραν κείμενο | Πέραν τόπος». Σχετικό το «Πέραν» στην Κωσταντινούπολη, ως κείμενο πέραν του Κεράτιου κόλπου.

Περ(ι)βόλ(ι) το : Κατάφυτη και αύδενδρη ευρεία περιοχή, στη έναντι δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου», ψηλά προς το βουνό «Γύφτισσα», εκτεινόμενη μερικώς στο χώρο του Κερασόβου [17]. Λέγεται ότι εδώ φυτρώνει το πλέον αρωματικό «τσάι του βουνού» (= η πόα σιδερίτης η ορεινή).

Πέτρες οι : [Στ'ς Πετρίς] Πετρώδης τόπος Β του Γαναδιού [5].

Πέτρα η | Μεγάλη πέτρα η : [Σ' Μπέτρα | Στ' Μεγάλ' τ' μπέτρα] Μεγάλη, υψηλή, σηματοδοτική πέτρα υπάρχει εδώ, όπου φωλιάζουν αρπακτικά πτηνά.

Πηγάδακια τα : Θέση με αναβλύζουσες πηγές στα Α της Μεσαριάς [27]. Σημαίνει «Βρυσούλες», υποκορ. από το επιχώριο «πηγάδι» (= κτιστή βρύση, κρήνη).

Πλάτανος ο : Τοποθεσία κοντινή στο εξωκλήσι «Άι Λιάς», στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», όπου υπήρχε κάποτε μεγάλο πλατάνι, που ήταν και το τοπόσημο του χώρου. Επίσης άλλη ομώνυμη θέση στο Μποτσιφάρι [29].

Πλάτωμα το : Πρόκειται για μέρος ευρύ και σχετικά επίπεδο, εξού και η ονομασία του.

Πούτσ(ι) το : Υπάρχει εδώ πηγή νερού με όρυγμα/φρέαρ όπου συγκεντρωνόταν το νερό. Αποδίδεται ως «Υδροφρέαρ | Πηγάδι», από το τοπικό «πούτσ(ι)/πούτσ(ι)» (= πηγάδι, φρέαρ) < Λατ. *ruteus* (= φρέαρ, όρυγμα, Ιταλ. *rozzo*, Αλβ. *rus-i*, Ρουμ. *ru*, Βλαχ. *puts*) > Σερβ. *ruc* (= κοιλότητα, λάκκος, στέρνα). Όρα ομοιό-

Κεράσοβο [17], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], «Σιέπιτο» στη Σέλτση [41].

Σιούμος ο : Πυκνά χαμηλά δένδρα και θάμνοι υπήρχαν εδώ και ονόμασαν έτσι το ύψωμα τούτο, που κείται χαμηλότερα από την Μεσαριά [27]. Αποδίδεται ως «Δρυμός | Ρωπακιά», από το επιχώριο «σιούμαρα/σμάρια» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπάκια) < παλ. Σλ. *zuma* (= δάσος) και *zumaras* (= πυκνά χαμόδενδρα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22], Χιονιάδες [47], καθώς και «Σιουμάρα» στη Βούρμπιανη [2].

Σκάλα η : Ανηφορική τοποθεσία χαμηλότερα από την Μεσαριά [27], όπου το μονοπάτι έχει πολλούς ελιγμούς. Επίσης άλλη τοποθεσία στο Μποτσιφάρι [29] με απότομες πλαγιές, απέναντι από τη θέση «Κουκλιοί». Οι αυτόχθονες λένε «σκάλες» παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες, από τις οποίες περνούν ελισσόμενα μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. *skalá* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Όρα και «Σκάλες» στην Καστανιανη [16], Σέλτση [41] και αλλού.

Σκήπ'ς η : [Στους Κήπους > Σ' Κήπ'ς > η Σκήπ'ς] Ταυτίζεται με την τοπωνυμία «Κήποι».

Σκρίκα η : [Σ' Σκρίκα > Σ' *škrika*] Απότομο μέρος στα Ν του χωριού. Αποδίδεται ως «Κρημνώδης κορυφή», από το Αλβ. *shkrika* (= κορυφή δύσβατη και κρημνώδης), όπως και είναι. Ίδια ακριβώς τοπωνυμία υπάρχει στην Κόνιτσα [18].

Σκριπού η : [Στ' Σκριπού > η Σκριπού] Μέρος στα ΝΔ της Μεσαριάς [27]. Δείχνει, λόγω της εκφοράς στην κτητική γενική, ιδιοκτησία κάποιου με επώνυμο *Σκριπος/Σκριπός*, άγνωστος τώρα στο χωριό.

Σουπόστιαν(η) η : [Στ' Σουπόστιαν'] Διασώζεται και η γραφή «Σιπόστιανη». Ευρεία μεσόσταθμη περιοχή, αντικριστή με τη Μόλιστα, στην έναντι δεξιά μεριά του «Βουργουπιόταμου», εκτεινόμενη καθ' ύψος από το εξωκλήσι «Αγία Βαρβάρα» μέχρι και το εξωκλήσι «Αι Δημήτρης». Φημολογείται ως θέση παλιού οικισμού και μοναστηριού. Ερμηνεύεται ως «Αντικριστή | Αντιμέτωπη», όπως και πράγματι είναι σε σχέση με τη Μόλιστα, από το θέμα του παλ. Σλ. *sjprostati/sjprostatijnj* (= αντίος, ενάντιος, αντίπαλος – αντικρύ κείμενος, έναντι τιθέμενος, αντιμέτωπος) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-jane*, λέξη προερχόμενη από το Λατ. *posta/posita* (= τιθέμενη, κείμενη). Συναφής ίσως είναι και η σερβική «Σοπότσανη», με μεσαιωνικά μοναστήρια και αγιογραφίες περίπου του 1260 μ.Χ., βυζαντινής τεχνοτροπίας. Ίσως εξηγείται και ως «Υποκείμενη», από το Λατ. *supposta* (*sub + posta*) (= υποκείμενη, υποκάτω τοποθετημένη, υπόβλητη) < Λατ. *suppono* (= βάζω υποκάτω, Βλαχ./Ρουμ. *surun*) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-jane*, ερμηνεία χωλαίνουσα λόγω μίξης αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων. Πιθανώς, λόγω της σμικρότητάς της, αυτή θα ήταν διοικητικά υποκείμενη στη Μόλιστα [27].

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Σκαλισμένη | Τσαπισμένη», από το Αλβ. *shat-i/shatë-a* (= τσαπί, τσάπα) και *shatoj* (= τσαπίζω), εφόσον τα κτήματα που ήσαν εδώ, για κάποιον όχι προφανή τώρα λόγο, τα καλλιεργούσαν με τσάπισμα. Ίσως ήσαν άλλοτε καλαμποχώραφα.

Σελιό το : [Στο Σελιό | Στο Σιλιό] Περιοχή λίγο πιο χαμηλά από το Γαναδιό [5] με καλά χωράφια και λιβάδια για χορτονομή. Τέτοια χωράφια λέγονται στην επιχώρια γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός, χωράφι, άρουρα - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= μικρός εύφορος αγρός κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

Σέλωμα το : Ράχη πάνω στο όριο με την γειτονική Σταρίτσιανη [42], ψηλότερα από τη θέση «Μάντ(η) ράχ(η)», όπου περνούσε ο δρόμος από Γαναδιό [5] προς Σταρίτσιανη [42]. Αποδίδεται ως «Διάσελο», από το νέο Ελλ. «σέλα/σέλλα» (= δερμάτινο εφίππιο σάγμα) < Λατ. *sella* (= κάθισμα, θέση, έδρα).

Σιάδια τα | Σιάδ(ι) το : Πρόκειται για ίσια μέρη στο Γαναδιό [5]. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια και σημαίνει «Ισιώματα | Ίσες εκτάσεις».

Σιλφό το | Σελφό το : Μάλλον είναι κτητορωνυμία, και αναφέρεται σε χωράφι του γένους Σέλφος, το οποίο υπήρχε παλιά στο χωριό.

Από το αρχ. Ελλ. «σίλφιον» (= φυτό με χυμό αρτυματικό/ιατρικό), δεν ερμηνεύεται η ονομασία, αφού αυτό δεν φέεται στα Μαστοροχώρια.

Ούτε και από το αρχ. Ελλ. «σίφλος» (= πηρός, σακάτης, στραβός - κούφιος, άδειος - αδηφάγος, πειναλέος - κουφιοκέφαλος, ανόητος) μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Σιμοκάλυβα τα : [Στα Σιμοκάλυβα] Το πρώτο συνθετικό πρέπει να είναι επιθετικός προσδιορισμός του δεύτερου μέρους. Συνεπώς δεν δύναται να είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επίθετο Σίμος, παρόλο που αυτό το επίθετο είναι υπαρκτό, π.χ. στο Κάντσικο [15], αλλά όχι στη Μόλιστα. Επειδή η τοποθεσία είναι σχετικά πλησιόχωρη με το χωριό, ερμηνεύεται ως «Κοντινά καλύβια», από το νέο Ελλ. «σιμά» (= κοντά, πλησίον).

Ερμηνείες από τα Ελλ. «άσημος» και «ασήμι» είναι δύσκολο να γίνουν αποδεκτές, γιατί αυτές είναι ασύμβατες με την έννοια καλύβι.

Σιόπιτο το : Κάποτε υπήρχαν εδώ ποτίστρες για τα ζώα και ονομάστηκε έτσι το μέρος αυτό της Μεσαριάς [27]. Αποδίδεται ως «Ποτίστρα | Νερόλακκος», από το επιχώριο «σιαποτούρα» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική σκάφη ή λάκκο, ποτίστρα, πίστρα) < Βλαχ. *zaruto/ζορυτου* (= ποτίστρα, κρουνός, βρύση), παλ. Σλ. *sorotj* (= σωλήνας - κανάλι με νερό, τάφρος με νερό, ύδατα) < Ελλ. «διαποτίζω» < Ελλ. «διά» + «πότος» (= πότισμα). Είναι συνήθης τοπωνυμία, π.χ. «Σιόποτο» στη Στραρίτσιανη [42], «Σιοποτήρι» στο Λούψικο [24], «Σιπουτά» στο

Ταμπακόμ(υ)λος ο | Νταμπακόμ(υ)λος ο : [Στου Νταμπακόμ'λου] Κάποτε εδώ, στη δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου» και κοντά στα όρια με τον χώρο της Σταρίτσιανης [42], λειτουργούσε υδρόμυλος, ο οποίος, εκτός από γεννήματα, άλεθε και καπνά, τα οποία μετέτρεπε σε σκόνη, τον λεγόμενο «ταμπάκο», τον οποίο οι χρήστες ρουφούσαν από τη μύτη, κατά την τότε συνήθεια. Εξ αυτού και η ονομασία, κατά τον γραμματικό τύπο «μπαρουτόμυλος» στη Δημητσάνα Αρκαδίας, όπου άλεθαν πυρίτιδα. Όρα ομόσημο «Ταμπακαρ(ε)ιό» στο Λεσκάτσι [22].

Επειδή η λέξη «μύλος» είναι ασύμβατη με τη βυρσοδεψία, δεν μπορεί να ερμηνευτεί από το Τουρκ. tabak (= βυρσοδέψης – πιάτο, πινάκιο) και tabakhane (= βυρσοδεψείο, το κτίσμα/οίκημα του βυρσοδεψείου), από όπου «Ταμπάκικα» ονομάστηκε η παραλίμνια γειτονιά των βυρσοδεψών στα Γιάννενα.

Τζιαντόρα η : Ύψωμα ανάμεσα στη Μεσαριά [27] και στο Γαναδιό [5]. Εδώ υπήρχε κάποτε ένα ξυλόπηκτο πρόχειρο στέγαστρο, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «τζιαντόρα» (= πρόχειρο στέγαστρο από κλαδιά δένδρου, παλ. Σλ. catori/ξatori) < Τουρκ. cadir (= σκηνή).

Τζίμος ο : [Στ' Τζίμου] Είναι κτητορωνυμία, γιατί το γένος *Τζίμος/Τσίμος* υπήρχε παλαιά στο χωριό. Υπάρχει ακόμη στο Κάντσικο [15] και είναι ακουστό στον Ίσβορο [13] και στη Σέλτση [41].

Τούμπα η : Ο λόφος πάνω από τη θέση «Νητρουβιές» στην δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου». Καθώς φαίνεται υπήρχε εδώ εμφανής τύμβος, Λατ. tumba, δηλ. τάφος με υψηλό σωρό χώματος επάνω του, εν είδει μικρού γηλόφου. Τέτοιο εύρημα δεν υπάρχει, ούτε και μαρτυρείται τώρα, ίσως όμως να υπήρχε πάλαι ποτέ. Όρα και «Τούμπα» στην Καστάνιανη [16], «Τούμπες» στη Σέλτση [41].

Τούρκος ο : Τοποθεσία κοντινή στη θέση «Βουργάρικο/Βουργάρικα μνήματα» και λίγο πιο ψηλά από τη θέση «Δερβένι» με την οποία σχετίζεται. Πιθανολογείται ότι πρόκειται για τάφο κάποιου Τούρκου, θύμα φονικού επεισοδίου στη φυλασσομένη θέση «Δερβένι».

Τράφος ο | Τραφέλ(ι) το : Ο ποτιστικός υδραύλαξ που υπήρχε εδώ ονομάτισε τον χώρο. Ερμηνεύεται ως «Τάφρος | Μικροαυλάκι | Αμάρι», ως υποκορ. από το τοπικό «τράφος» (= χαντάκι, νεραγώγι, Αλβ./Σλ. trap) < αρχ. Ελλ. «τράφος» (= τάφρος). Ιδέ «Τράφοι Ριζαίκοι» στη Βούρμπιανη [2], και ίσως ομοιόσημη «Τράπια» στη Σταρίτσιανη [42].

Τριπινίτσες οι : [Στ'ς Τριπ'νίτσες] Μεσόσταθμη περιοχή στο έναντι ορατό πρανές του βουνού «Γύφτισσα», σε επαφή με τα ανατολικά κοινοτικά όρια. Αποδίδεται ως «Παγωμένες», από το παλ. Σλ. θέμα *terp/trjp* (= παγώνω, πέπηγα) > Βουλγ. *trjben* (= ριγηλός, ριγών, αισθανόμενος κρυάδες) και *trjrna* (= σύγκρυστο, ρίγος,

Είναι λάθος η συσχέτισή της με το «Σιόπιτο», και τα ομοιόσημα «Σιόποτο» στη Στραρίτσιανη [42], «Σιοποτήρι» στο Λούψικο [24], «Σιπουτά» στο Κεράσοβο [17], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], για να ερμηνευτεί ως «Τόπος με νερά».

Σουρβιά η : Η ράχη που κατέρχεται από την «Μπολιάνα» προς το σημείο ένωσης του «Βουργουπόταμου» με τον Σαραντάπορο ποταμό, η οποία κείται στο σύνορο με την έκταση της Κάστάνιανης [16], στην οποία μερικώς ανήκει. Πρόκειται για φυτωνυμία, γιατί ο τόπος είχε «σουρβιές» < Λατ. sorbus (= το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος η ήμερος*, αρχ. Ελλ. «όα/οία»). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24], Πυρσόγιαννη [39].

Σπάσμα το : Τοποθεσία κείμενη Α από το εξωκλήσι «Άι Νικόλας» και αρκετά χαμηλή υψομετρικώς. Το έδαφός της σπάει, δηλ. έχει ρωγμές και ρέπει σε κατολίσθηση, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Η εδαφική αυτή αστάθεια εκτείνεται και στην υποκείμενη περιοχή «Παλιχύματα». Ιδέ και «Σπάσματα» στη Σελτση [41].

Σταλάγματα τα : Κρημνώδης πλαγιά υψώματος χαμηλότερα από τη θέση «Σιούμος». Στον κατακόρυφο γκρεμό έσταζε νερό, εξού και η ονομασία.

Στάλος ο : Μέρος όπου τα αιγοπρόβατα μεσημεριάζουν, από το Ελλ. «στάλος» (= μέρος όπου στέκονται τα ζώα κατά τις ζεστές ώρες της ημέρας και αυτή η ίδια η σταλία) < από το θέμα «στα-» του Ελλ. «ίσταμαι».

Σταυροπήδ(ι) το : Μάλλον είναι παραφθορά του μsn Ελλ. «σταυροπήγιον» (= τοποθέτηση σταυρού στα θεμέλια ναού/μοναστηριού). Συνήθως ο σταυρός αυτός αποστέλλοταν από τον Πατριάρχη. Η ονομασία έχει σχέση με την ιερότητα του χώρου, η οποία αναπτύσσεται στο λήμμα Μόλιστα [5, 27, 29] του ειδικού κεφαλαίου «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Σταυρός ο : Λιθίσκος μετά τη θέση «Γυφτάκι» κοντά στο Γαναδιό [5]. Επίσης άλλη θέση στο Μποτσιφάρι [29]. Συνήθως σε τέτοιες θέσεις κατασκεύαζαν κτιστά εικονίσματα με σταυρό, γι' αυτό και τις ονόμαζαν έτσι. Κάτι τέτοιο συμβαίνει και εδώ, αν και κανείς σήμερα δε θυμάται ότι εκεί υπήρχε άλλοτε εικονοστάσι.

Στενά τα : Στενό πέρασμα είναι τούτη η τοποθεσία του Γαναδιού [5].

Στρυπού η | Τρυπού η : [Στ' Τρυπού > Σ' Τρυπού > η Στρυπού] Πλησιόχωρη στον οικισμό Μποτσιφάρι [29] τοποθεσία. Είναι κτητορωνυμία, λόγω της εκφοράς στην κτητική γενική, από κάποιον με επώνυμο *Τρύπος/Τρυπός*, που τώρα δεν το θυμάται κανείς στο χωριό. Το επίθετο αυτό σχετίζεται με το Ελλ. «τρύπα/τρύπη» (= οπή).

Σφουντάμ(ι) το : Το μέρος έχει πολλά δένδρα σφεντάμια, αρχ. Ελλ. «σφένδαμνος», τοπικώς «σφουντάμι/σφουντάνι». Ιδέ ομοιόσημα «Κλένος/Κλένιος/Κλενάδια» σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39].

πάδα) και σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες *czuk/czukan/czekan* (= σφυρί), όλες ηχοποίητες. Αποδίδεται ως «Δρυοκολάπτης», διότι, λόγω των πολλών δρυών, θα είχε πολλούς ο τόπος.

Τσιούκαλο το : Περιοχή στο Γαναδιό [5] με άγονο έδαφος, επιφανειακώς θρυμματισμένο από διάβρωση. Ερμηνεύεται ως «Τριμμένο | Θρυμματισμένο», από το Βουλγ. *czukalo* (= γουδοχέρι, ιγδικόπανον) < Βουλγ. *czukam* (= κτυπώ, κρούω) και τοπικό «*τσιουκαλίζω/τσιουκανίζω*» (= τυκίζω, τύπτω, κτυπώ με το σφυρί/τσιοκάνι), όλα ηχοποίητα, αποδίδοντας την θρυμματισμένη/τριμμένη εδαφική κατάσταση.

Τσίρκος ο : [Σ' Τσίρκου] Δείχνει να είναι κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Τσίρκος*. Το επίθετο αυτό δεν είναι ακουστό στο χωριό.

Από το Λατ. *circus* (= κύκλος - ιππόδρομος) και το αρχ. Ελλ. «*κίρκος*» (= κύκλος, κρίκος), από όπου το νέο Ελλ. «*τσίρκο*», δεν διαφαίνεται λογική εξήγηση, εκτός και ερμηνευτεί ως «Στρογγυλό | Κυκλικό», συσχετιζόμενο με την ερμηνεία της τοπωνυμίας «Κουλούρι», δηλ. νεκροταφείο.

Φούρκα η : Από το τοπικό «*φούρκα*» (= δίχαλο - υποστάτης - δίχαλος ξύλινος στύλος των αναδενδράδων, - τα δίχαλα κρατευτήρια που υποβαστάζουν την περιστρεφόμενη σούβλα - η ξύλινη φορτωτήρα - οργή, θυμός) < Λατ. *furca* (= δίκρανο, υποστάτης - τα στενά), δεν διαφαίνεται πειστική ερμηνεία, εκτός και είναι αυχένιας μεταξύ δυο κορυφών, γιατί έχει και αυτήν την έννοια.

Μάλλον πρόκειται για οχυρή θέση, οπότε αποδίδεται ως «Οχύρωμα», από το αρχ. Ελλ. «*φούρκος/φύρκος*» (= οχύρωμα, τείχος). Ιδέ και οικωνύμιο Φούρκα [45], καθώς και «*Φρύκος/Φυρκος*» στην Καστάνιανη [16].

Φράξ(οι) οι | Φράξος ο : [Στ'ς Φράξ'] Πρόκειται για χαμηλόσταθμες τοποθεσίες και είναι σαφώς φυτωνυμίες. Αποδίδεται ως «Μελίες | Μελιοί», από το τοπικό «*φράξος*» (= το δένδρο *φράξινοσ ο όρνος*, αρχ. Ελλ. «*μελίη*»), που σε ένια βλαχοχώρια λέγεται και «*όλνου*» < Λατ. *ornus/fraxinus* (= μελία). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28].

Χανόπ(ου)λο το : Περιοχή παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, πάνω στον κύριο δρόμο προς Κόνιτσα [18]. Σε παλιότερη εποχή εδώ υπήρχε επισταθμία, δηλ. «*χάνι*» < Τουρκ. *han* (= πανδοχείο), λέξη περσική, εξού και η ονομασία. Ταυτίζεται με την θέση «Παλιοτάμπουρο». Ιδέ και «Καπηλειό».

Χωραφούλ(ι) το | Χωραφόπ(ου)λο το : Δυο διαφορετικές τοποθεσίες όπου υπήρχε μοναδικό μικρό χωράφι.

τουρτούρισμα) + Σλ. επιθετικό τέρμα -ίσα/-ica. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Λεσκάτσι [22] και Κεράσοβο [17].

Τροβ(ι)κή η | Ροβ(ι)κή η : [Στ' Ροβ'κή > Σ' Τροβ'κή] Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Μικρό όρυγμα/τάφρος», που θα υπήρχε εκεί, από το ομοιότυπο παλ. Σλ. *ronikj* (= μικρή τάφρος), υποκορ. του *ronj/gjnj* (= λάκκος, τάφρος, σκάμμα, όρυγμα, διώρυγα). Ιδέ ομοιόσημο «Τράφος/Τραφέλι».

Αν εδώ καλλιεργούσαν «ρόβι», αρχ. Ελλ. «όροβος», εξαίρετη τροφή για τα βοοειδή, θα ήταν δυνατόν και εξ αυτού να ερμηνευτεί, αλλά προϋποθέτει ένα ιδιωματικό «ροβικός», αντί του σωστού «ρόβινος», το οποίο πουθενά δεν απαντάται. Ιδέ και «Ρόβια».

Από το θέμα *tron-* του Βουλγ. *tronja* (= φαρμακώνω, δηλητηριάζω), δεν διαφαίνεται λογική ερμηνεία, εκτός και αν εκεί φύτεωναν δηλητηριώδη φυτά.

Τσέρρος ο : Πρόκειται για φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Δρυς | Βουλγανιδιά», από το τοπικό «τσέρρος/τσερράδι» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «κισπρίς/αλίφλοιος») < Λατ. *ceruus* (= είδος δρυός, Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπλήζιανη [28], Λεσκάτσι [22] και «Τσερρί» στην Κόνιτσα [18].

Τσίλιαρ(η)ς ο : [Στ' Τσίλιαρ'] Δείχνει και είναι κτητορωνυμία. Κάποιος που έφερε το παρόνομα *Τσίλιαρης* είχε κτήματα εδώ. Το παρόνομα εξηγείται από το Ελλ. «τιλώ/τσιλώ/τσιρλώ» (= κόνη, μδαρή κόπρανα).

Τσιομπάν(ι) το | Τσιουμπάν(ι) το : Απόμακρη και υψηλόσταθμη τοποθεσία Ν του χωριού, εκτεινόμενη και στο χώρο της Σταρίτσιανης [42], στην οποία μερικώς υπάγεται. Αποδίδεται ως «Βοσκός | Ποιμένας», από το επιχώριο «τσιομπάνης» (= βοσκός) < Τουρκ. *çoban* (= βοσκός, ποιμήν), γεγονός που δείχνει ότι είναι καλά βοσκοτόπι και κάποιος βοσκός το νεμόταν. Όρα «Bar_τσιομπάνι» στους Λεσκάτσες [47], Λεσκάτσι [22], Καστάνιανη [16].

Η ίδια ερμηνεία «Ποιμένας» προκύπτει και από το Βυζ. «ζουπάνος» (= τίτλος φυλάρχου ποιμενικής ομάδας στους Σλάβους) < παλ. Σλ. *župan* (= άρχοντας, ηγέτης), λέξη που με τον καιρό ταυτίστηκε εννοιολογικά με το νέο Ελλ. «τσιομπάνης». Θα είχε εδώ τα καταλύματα του κάποιος αρχιτσέλιγκας, σε απώτερους αιώνες, και σώθηκε μέχρι τώρα η ονομασία. Το εγγύς μακεδονικό κεφαλοχώρι «Πεντάλοφος», φημισμένο μαστοροχώρι, λεγόταν παλιά «Ζουπάν(ι)/Ζμπάν(ι)». Ιδέ και «Ζιουμπάνι» στο Λεσκάτσι [22].

Τσιουκαλιάνος ο : Τοποθεσία στο Μποτσιφάρι [29] στα όρια με την Κορτίνιστα [20]. Στην τοπική γλώσσα «τσιουκαλιάνος/τσιουκ(α)λιτάρσ» (= δρυοκολάπτης, καλοτύπος, τύπανος) < τοπικό «τσιουκαλίζω/τσιουκανίζω» (= τυκίζω, τύπτω, κτυπώ με το σφυρί/τσιοκάνι, Βουλγ. *çukam*) < αρχ. Ελλ. «τύκος/τυκάνη» (= σφυρί, τυ-

Ελλ. «αείζων», Λατ. sempervivo). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13].

Αράπ(η)ς ο : [Στ' Αράπ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος με το παρωνύμιο *Αράπης* (ίσως επειδή ήταν μαυριδερός) είχε δικαιώματα σε τούτον τον χώρο.

Αρκούδα η : Θέση Δ του χωριού όπου συχνά εμφανιζόταν αρκούδα (ακόμη και τώρα), γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Ιδέ ομοίωση «Αρκουδόπετρα» στο Λούψικο [24] και Ζέρμα [12], καθώς και «Αρκουδόπετρες» στον Ίσβορο [13].

Βακούφ(ι)κα τα : Έκταση Α του χωριού και σε μικρή σχετικά απόσταση, στην οποία υπήρχαν πολλά χωράφια ανήκοντα στην εκκλησία. Αποδίδεται ως «Εκκλησιαστικά | Μοναστηριακά», από το τοπικό «βακούφικο» (= μοναστηριακό, εκκλησιαστικό) < Τουρκ. vakuf/vakif (= τα αφιερωμένα σε ευαγή ιδρύματα κτήματα, χρήματα, πράγματα, δικαιώματα, κ.λπ.), αραβικής προέλευσης.

Βαρ(ι)κά τα : [Στα Βαρ'κά] Τόπος με νοτερό και ως εκ τούτου βαρύ έδαφος, πολύ κοντινός στο χωριό. Αποδίδεται ως «Βαριά | Νοτερά», από το τοπικό «βαρ(ι)κό» (= μέρος με έδαφος υδατοκορεσμένο, έκταση ή χωράφι με χώμα υδατοβριθές και συνεπώς βαρύ, το Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος».

Βουρμπιανί(ι)κα τα : Το μικρό παραποτάμιο πεδίο, Β του χωριού, εκεί όπου ο σημερινός αμαξιτός δρόμος περνάει την γεφύρωση του Σαραντάπορου ποταμού. Την περιοχή, παλαιά, κατείχαν και νεμόταν κάποιοι από την Βούρμπιανη [2], άγνωστο τώρα πως και γιατί.

Βρύσ(η) του Μάνου η : [Στ' Βρύσ' τ' Μάν' | Στ' Μάν' τ' βρύσ'] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Μάνος», όπου υπάρχει βρύση με άφθονο νερό (καφαλόβруσο). Θεωρούν ότι το «Μέγα ρέμα» πορίζεται την μόνιμη παροχή του από αυτήν εδώ την βρύση, γι' αυτό συχνά καταγράφεται και ως «Ρέμα Μάνου».

Γκαλντερίμια τα : Παραποτάμια περιοχή προς το «Λευτεροχώρι» με εμφανές λιθόστρωτο οδού. Ερμηνεύεται από το νέο Ελλ. «καλντερίμι» (= λιθόστρωτο δρόμου, Αλβ. kalldërim, Λατ. pavimentum, παλ. Σλ. djno, αρχ. Ελλ. «στρωτή οδός», Λατ. strata via), αντιδάνειο εκ του Τουρκ. kaldirim (= πεζοδρόμιο) < αρχ. Ελλ. «καλλυντή ρύμη» (= εξωραϊσμένη είτε σεσαγμένη οδός, πεζόδρομος, Λατ. pavita via). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Καστάνιανη [16], Μόλιστα [27].

Γκόλιο το : Η γυμνή και απόμακρη κορυφογραμμή στα ΝΑ του χωριού, με πολύ μεγάλο υψόμετρο, που αποτελεί το ακρότατο φυσικό όριο με το Κάντσικο [15]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το παλ. Σλ. golj/golu (= γυμνός). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41] και αλλού.

Γκούβες οι : Μέρος στα Ν του χωριού με πολλά κοιλάματα. Στην τοπική γλώσσα

[28] Τοπωνυμίες του χωριού Μπλήζιανη [Λαγκάδα].

{ Τα τοπωνύμια και σχετικές πληροφορίες μου τα έδωσε ο Μπληζιανίτης Γιάννης Τσιούτσιος του Ηλία, τον οποίο τα μάλα ευχαριστώ }

Αγία Παρασκευή η : Χαμηλόσταθμη τοποθεσία Β του χωριού με ομώνυμο εξωκλήσι, γειτονική με τη θέση «Παλιοχώρια», με τα οποία λογικά πρέπει να σχετίζεται. Πρόκειται για παμπάλαιο ναΐδριο, ίσως το πιο αρχαίο από όσα σώζονται στο χώρο των Μαστοροχωρίων.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Εξωκλήσι Β του χωριού παρά τη θέση «Παλιοχώρια», με τα οποία μάλλον σχετίζεται.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η γύρω περιοχή που κείται υψηλότερα από το χωριό.

Άι Νικόλας ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η γύρω περιοχή, Β και πολύ κοντά στο κάτω μέρος του χωριού.

Άι Σωτήρας ο : [Στ'ν Αγιά Σωτήρα] Το νεκροταφείο του χωριού, Β και σιμά στο χωριό, και το εκεί εκκλησάκι που γιορτάζει την 6^η Αυγούστου, την μεταμόρφωση του σωτήρος Χριστού.

Παναγιά η : Η κεντρική εκκλησία του χωριού αφιερωμένη στην κοίμηση της Παναγίας Θεοτόκου.

Αδαμαίικο το : Αρκετά υψηλόσταθμη και απόμακρη περιοχή Ν/ΝΑ του χωριού, όπου είχε χωράφια το γένος *Αδάμος*, το οποίο είναι υπαρκτό στο χωριό ακόμη και τώρα.

Άι Στέφανος ο : Θέση στα Α/ΒΑ του χωριού. Θα υπήρχε άλλοτε εξωκλήσι ή εικόνισμα του αγίου Στεφάνου και ονομάστηκε έτσι. Κανείς πλέον δεν θυμάται κάτι τέτοιο, ούτε και σώζονται ίχνη κτίσματος.

Αλπόπετρες οι : [Στ'ς Αλ'πόπετρες] Μέρος Ν του χωριού, όπου στα εκεί υπάρχοντα βράχια είχαν φωλιές αλεπούδες, (*αλούπες/αλ'πές*, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία. Ιδέ «Αλπότρυπα» στο Κεράσοβο [17] και «Αλποχώρι» στην Κόνιτσα [18].

Αμάραντος ο : Μέρος με αρκετό υψόμετρο, Δ του χωριού, όπου υπάρχει αυτοφυές το γνωστό φυτό «αμάραντος» (= το φυτό *σεμπερβίβο το αείζων*, αρχ.

Δραγατσιές οι | Γραγατσιές οι : Χαμηλόσταθμη θέση ΒΔ του χωριού, όπου έστηναν τα πρόχειρα καλύβια/παρατηρητήρια οι κατά καιρούς αγροφύλακες. Εξηγείται ως «Παρατηρητήρια», από το τοπικό «ντραγάτης/δραγάτης» (= αγροφύλακας) και «ντραγασιά/δραγασιά» (= καλύβι/παρατηρητήριο του αγροφύλακα) < αρχ. Ελλ. «δέρκομαι» (= παρατηρώ). Ιδέ «Ντραγασιά» στο Κάντσικο [15] και «Λα Ντραγασίε» Παλαιοσέλι [33].

Ελατιά η : Μεσόσταθμη και κατάφυτη από πυκνά έλατα περιοχή, Ν του χωριού, στην Α πλαγιά του ρέματος «Μέγα ρέμα».

Ελληνόπουλο το : Πλησιόχωρη στο χωριό περιοχή, σε Δ κατεύθυνση. Δεν γνωρίζουμε τώρα το ιστορικό επεισόδιο που συνδέεται με αυτό το ελληνικότατο τοπωνύμιο. Θρυλείται ότι εδώ, σε τουρκική ενέδρα, σκοτώθηκε Έλληνας 20χρονος στρατιώτης κατά τα πολεμικά γεγονότα του 1912/13, οπότε απελευθερώθηκε η Ήπειρος.

Ζιαμπονέρια τα : Μέρος χαμηλό στα Β του χωριού με χλιαρά νερά πλήρη γυρίνων και βατράχων. Ερμηνεύεται ως «Βατραχόνερα», από το τοπικό «ζιάμπα» (= φρύνος, βάτραχος) < Σλ. žaba (= βάτραχος, Αλβ. zhabiak-u).

Θαρτζήδες οι | Θρατζήδες οι | Σαρτζήδες οι : [Στ'ς Θρατζήδες] Στην υψηλόσταθμη τούτη θέση, ΝΔ του χωριού, τον πολύ παλιό καιρό λειτουργούσαν χειροσχιστήρια ξυλοκορμών (χειροκίνητα πριόνια), εντεύθεν και η ονομασία, η οποία φέρει την επαγγελματική κατάληξη «-τζήδες». Αποδίδεται ως «Πριονάδες | Πριονιστές | Πρίστες» από τα τοπικά «σιάρα» (= παμπρίων, μεγάλο πριόνι των υλοτόμων) και «σαρτζής» (= πριονάς που σχίζει κορμούς δένδρων) < Λατ. serra (= πριόνι, Αλβ. sharrë-a), με τροπή του Σ σε Θ, {κατά το αρχ. Ελλ. σάλασσα > θάλασσα}. Υπάρχει τοπωνυμία «Σαρτζής» στην Κόνιτσα [18]. Ιδέ σχετικό «Πριόνια».

Καμίνια τα : Περιοχή μεγάλου υψομέτρου στην οποία γινόταν εκκαμίνευση για ξυλοκάρβουνα ή ασβέστη.

Κάμπος ο : Χαμηλή και επίπεδη έκταση ΒΔ του χωριού με καλλιέργειες τριφυλλιών και καλαμποκιών. Εξηγείται από το νέο Ελλ. «κάμπος» < Λατ. campus (= κάμπος, πεδίο, πεδιάδα).

Κάντο η | Γκάντο η : [Στ'ν Κάντο > Σ' Γκάντο] Ονομασία θέσης γειτονικής με τους γκρεμούς της τοποθεσίας «Σκιέμια», Δ του χωριού. Αποδίδεται ως «Πτώση | Γκρεμός», από το Βλαχ. kadu (= πέφτω, Ρουμ. cad) < Λατ. cado (= πίπτω).

Καντσιώτ(ι)κο το : [Στου Καντσιώτ'κου] Περιοχή Α του χωριού, παρά τα φυσικά όρια με το γειτονικό Κάντσικο [15], Δ της τοποθεσίας «Μεγαληράχη». Την περιοχή, παλαιά, κατείχαν και νέμονταν κάτοικοι από το Κάντσικο [15], εξού και η ονομασία.

«γκούβα/γούβα» (= εδαφική κοιλότητα. κάπετος) < από τις αρχ. Ελλ. ρίζες «κυτ-/κυπ-/κυφ-/κυβ-» που δηλώνουν κάτι κοίλο.

Γκουλιανή η : [Στ' Γκουλιανή] Παραποτάμια περιοχή και τα παρακείμενα ομαλά πρηνή, Β του χωριού, χαμηλότερα και σε επαφή με το παμπάλαιο εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή» και τα «Μισάμπελα», εφαπτόμενη στις θέσεις «Γκρόμπες», «Παλιοχώρια». Λέγεται ότι στο παρελθόν ήταν μεγάλος και αποδοτικός αμπελώνας. Φαίνεται πως εδώ ήταν το χοροστάσι, όπου πανηγύριζαν και γλεντοκοπούσαν οι παλαιοί οικιστές αυτών των παλιοχωρίων, {πιθανώς στις γιορτές του θεού Βάκχου, στο απώτερο παρελθόν, λόγω των εκεί αμπελώνων, οι οποίες θα υποκαταστάθηκαν από τη γιορτή της αγίας Παρασκευής, κατά τους χριστιανικούς αιώνες. Ιδέ σχόλιο στην τοπωνυμία «Βάκχος» στο Κάντσικο [15] και «Βάχνος/Βά(κ)χνος» στην Καστάνιανη [16]}. Αποδίδεται ως «Όρχηση | Γλεντοκόπημα», από το πανομοιότυπο Βουλγ. guljáne (= γλέντι, ευωχία, γλεντοκόπημα) < παλ. Σλ. galjenije (= όρχηση, χορός).

Μικρή πιθανότητα υπάρχει να σχετίζεται η ονομασία με το παλ. Σλ. guljnaja (= μαγική), με αναφορά στην κατάφυτη περιοχή, αν, βεβαία, δεν υποκρύπτει κάτι άλλο.

Από το Αλβ. golle-gollja (= κοιλότητα, κοίλωμα, βαθούλωμα) δεν μπορεί να ερμηνευτεί η ονομασία, επειδή η περιοχή δεν είναι κοίλωμα.

Γκρόμπες οι : [Στ'ς Γκρόμπες] Η επίπεδη παραποτάμια περιοχή και τα παρακείμενα πρηνή, Α από το σημείο όπου εκβάλλει το «Μέγα Ρέμα» στον Σαραντάπορο ποταμό, γειτονική με την θέση «Παλιοχώρια». Ερμηνεύεται ως «Τάφοι | Μνήματα», από το Βουλγ./Σερβ. grob (= τάφος) και Βουλγ. grobišta (= νεκροταφείο) < παλ. Σλ. gronj (= τάφος, μνήμα) > Βλαχ./Ρουμ. groară (= λάκκος, κάπετος, τάφος, σκάμμα, γούβα, Αλβ. gorpë-a) και τοπικό «γρόπα» (= κοίλωμα, εδαφική κοιλότητα). Η ονομασία σχετίζεται με την υπερκείμενη τοποθεσία «Παλιοχώρια», τα οποία μάλλον εδώ είχαν το νεκροταφείο τους. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37] και ομοιόσημη «Λα Γκροπορίου» στο Παλαιοσέλι [33].

Γλυκομηλιά η : [Στ' Γλυκομπλιά] Τόπος κοντινός στο χωριό, σε Δ κατεύθυνση, στον οποίο υπήρχε γλυκόκαρπη μηλιά, εξού και η ονομασία.

Γλυκονέρ(ι) το : Κατακόρυφος βράχος στη θέση «Σκιέμια», έναντι και ΝΔ του χωριού, εκ του οποίου ρέει στάγδην λίγο νερό. Τα νερό αυτό θεωρείται από τους ντόπιους ιαματικό, εντεύθεν και η μεταφορική έννοια του γλυκού, γιατί στην πραγματικότητα το νερό δεν είναι γλυκό. Όρα ίδια τοπωνυμία με επίσης θεραπευτικές ιδιότητες στη Στράτσιανη [43].

Γύφτ(ι)σσα η : Το βουνό και η κορυφή (1.752 μ) μακριά στα Ν του χωριού, που ορθώνεται ανάμεσα στον Σαραντάπορο ποταμό και τον Βουργουπόταμο. Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Κήπ(οι) οι : [Σ' Κήπ'ς] Κήποι ποτιζόμενοι από το «Μέγα ρέμα», Β του χωριού και πάνω από τη θέση «Μύλος».

Κλένιος ο : Βρίσκεται στα Δ του χωριού, ψηλά στα όρια με την Καστάνιανη [16]. Προφανώς εδώ υπήρχε/υπάρχει μεγάλη σφενταμιά, η οποία και ονομάτισε τον χώρο. Αποδίδεται ως «Σφενταμιά | Γλείνος», από το τοπικό «κλένιος/κλένος/κλενάδι» (= σφένδαμνος, σφενταμιά, Λατ. acer) < αρχ. Ελλ. «γλείνος» (= είδος σφενταμιάς, εγλενιός, Σλ. klen). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Κλένος/Κλενάδια» στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Κοινά τα : Έκταση σχετικά κοντινή και Ν του χωριού. Δεν είναι εμφανές ποια πράγματα ήσαν κοινά. Ενδεχομένως να υποδηλώνεται και οργάνωση κοινοβίου. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Μόλιστα [27] και Κάντσικο [15]. Όρα περίπου ομοιόσημη «Ντρούγκα» στον Ίσβορο [13] και Κάντσικο [15].

Κολιός ο : Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι Νικόλαος (Κολιός, στην τοπική διάλεκτο) νεμόταν τον τόπο ή είχε κτήματα εδώ.

Κοντογιαννούλας ο : [Στ' Κοντογιαννούλα] Πρόκειται για μέρος Ν του χωριού, στο γυμνό κορυφαίο τμήμα του βουνού, το οποίο νεμόταν ως βοσκοτόπι ο βλαχοποιμένας Κοντογιαννούλας.

Κουμπλιές οι : Περιοχή αρκετά υψηλόσταθμη και μακρινή, ΝΔ του χωριού, στην οποία υπήρχαν, παρόλο το υψόμετρο, άγριες κορομηλιές. Ερμηνεύεται ως «Κορομηλιές», από το τοπικό «κουμπλιά» (= κορομηλιά, το οπωροφόρο δένδρο *προύνος η εμβόλιμος*, αρχ. Ελλ. «βράβυλος», Αλβ. kumbullë). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Κουρί το : Πυκνό δάσος Ν και πάνω από το χωριό. Αποδίδεται ως «Δασύλλιο», από το τοπικό «κουρί» (= δασύλλιο, άλσος, τμήμα δάσους του οποίου έχουν κλαδευτεί ή κοπεί τα δένδρα και προστατεύεται για να ξαναβλαστήσει, Αλβ. korie/koria, Ρουμ. cedru) < Τουρκ. kocu (= άλσος, μικρό δάσος). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15], Κόνιτσα [18] και αλλού, καθώς και «Κορία» στο Πληκάτι [37].

Κουτσομπός ο : Εννοείται έλατος, γιατί ομολογείται ότι ήταν εκεί σημαδιακός, κοντόχοντρος και χωρίς κορυφή έλατος. Στα νέο Ελλ. «κουτσομπός/κουτσομπλός/κουτσοβλός/κουτσοφλός» (= χωρίς κορυφή, κορυφότμητος, κολοβωμένος). Οι λέξεις αυτές προέρχονται είτε από το νέο Ελλ. «κουτσωπός» (= αυτός που φαίνεται κολοβός), είτε από κάποιο «ακόσσυμβος» (= ακόρυφος) < αρχ. Ελλ. «κοσσύμβη» (= κορυφαία τούφα μαλλιών, κορυφαία φούντα). Σχετικό το οικωνύμιο Κουτσούφλιανη [21].

Κρασιά η : [Στην Κρασιά > Σ' Γκρασιά] Μεσόσταθμη περιοχή κείμενη ΝΑ του χωριού, που έχει και γκρεμό. Κάποια μεγάλη κρασιά (Λατ. cornus) σήμαινε και ονομάτισε την περιοχή.

- Καραλής ο** : Περιοχή μεγάλου υψομέτρου, ΝΑ του χωριού, καλό βοσκοτόπι, το οποίο νεμόταν για πολλά χρόνια ο μεγαλοκτηνοτρόφος *Καραλής*. Εξ αυτού και η ονομασία.
- Καραούλ(ι) το** : Τόπος υψηλός με θέα κοντά και Ν του χωριού. Αποδίδεται ως «Παρατηρητήριο | Βίγλα | Σκοπιά», από το τοπικό «*καραούλι*» (= σκοπιά, φρουρά - παρατηρητήριο, Σερβ. *karaul*) < Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caraguoi* και Τουρκ. *karakuil* (= φυλάκιο, σκοπιά - περίπολος). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Ζέρμα [12], Κάντσικο [15], Λούψικο [24].
- Καρ(γ)υές οι** : Θέση Ν του χωριού όπου υπάρχουν καρυδιές (*καρυά/καργυά*, στην επιχώρια γλώσσα).
- Καρτέρ(ι) το** : Η θέση βρίσκεται κάτω από την τοποθεσία «Λιβάδια» και ήταν ανέκαθεν καρτέρι κυνηγητικό.
- Καστανιανί(ι)κα τα** : Ιδιαίτερα απόμακρη και υψηλόσταθμη περιοχή, Ν του χωριού, στις πλαγιές του βουνού «Γύφτισσα», όπου είχαν κτήματα και κάτοικοι από την όμορη Καστάνιανη [16]. Εξ αυτού και η ονομασία του χώρου.
- Κατσιώτας ο** : [Στ' Κατσιώτα] Το υπαρκτό γένος *Κατσιώτας* είχε κτήματα εδώ και εξ αυτού η ονομασία. Το επώνυμο αυτό υπάρχει και στο Κάντσικο [15].
- Καχριμάν(η)ς ο** : Κορυφαία υποπεριοχή της θέσης «Οξιές», σχεδόν στο σύρραχο του βουνού, Ν/ΝΑ του χωριού, καταφυγή με υψηλές οξιές, όπου παλαιά είχε εγκαταστήσει πριόνι και έβλεπε το δάσος ο ξυλέμπορος *Καχριμάνης*. Τα υποπροϊόντα (τις άκρες από τον ορθογωνισμό των κορμών τα έπαιρναν οι χωρικοί για περιφράξεις).
- Καψάλα η** : [Στ' Καψάλα > Στ' Γκαψάλα] Μέρος Ν του χωριού, αρκετά μακρινό, σχεδόν κάτω από την θέση «Ανάληψη» του χωριού Καστάνιανη [16], το οποίο, κάποτε στο παρελθόν, κάηκε από απρόσεκτους συλλέκτες μελισσών/μελιού που υπήρχαν σε αφθονία στις κουφάλες των δένδρων, εντεύθεν και η ονομασία. Ιδέ και «Καψάλια» στο Κάντσικο [15].
- Κέδρος ο** : [Στουν Κέδρου > Στου Γκέδρου] Μέρος Β του χωριού, λίγο υψηλότερα από τη θέση «Νάνος» και κάτω από τη θέση «Καρτέρι». Πρόκειται για φυτωνύμιο. Το τοπόσημο του χώρου ήταν κάποια μεγάλη άρκευθος, η οποία στην τοπική γλώσσα λέγεται «*κέδρος/κέδρο*» (= το δένδρο *γιουνίπερος ο οξύκεδρος*, κοινώς *αδρίτσι*, Τουρκ. *ardic*, αρχ. Ελλ. «*άρκευθος*»), που δεν έχει καμία συγγένεια με το αρχ. Ελλ. «*κέδρος*» της οικογένειας πευκίδες. Όρα ομοίωση «*Κέδαρος*» στη Μόλιστα [27].
- Κεχριά τα** : Χωράφια στα Ν του χωριού όπου έσπερναν το αγροστώδες «*κεχρί*» (= *κέγχρος*, *πανικόν το μιλιόμορφον* στη βοτανική), το οποίο τρώγεται. Ιδέ και «*Κεχρί*» στο Λεσκάτσι [22].

φείο του χωριού με το μικρό εκκλησάκι «Άι Σωτήρας». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44] και «Μνημόρια» στη Ζέρμα [12].

Μολισ(ι)νά τα : [Στα Μουλισ'νά] Τοποθεσία Ν του χωριού, σε πολύ μεγάλη απόσταση, στα έσχατα όρια προς το βουνό «Γύφτισσα», όπου είχαν χωράφια κάτοικοι της Μόλιστας [27], εξού και η ονομασία. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται σαν τόπος που ήταν στην κυριότητα *Μολιστινών*, δηλ. ανθρώπων από τη Μόλιστα [27].

Μπεράτ(η)ς ο : [Στ' Μπεράτ'] Πρόκειται για βοσκοτόπι σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, Ν του χωριού, στα πρανή του βουνού «Γύφτισσα», το οποίο μίσθωνε/νεμόταν ο αρβανιτόβλαχος *Μπεράτης*.

Μπλήζιαν(η) η : [Στ' Μπλήζιαν'] Είναι το παλιό όνομα του χωριού. Εξηγείται με αριθ. 28, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Μύλος ο : Ο παλιός νερόμυλος του χωριού κάτω από τη θέση «Κήποι», ο οποίος έπαιρνε νερό από το «Μέγα ρέμα».

Νάνος ο : [Στ' Νάν'] Η παρόχθια ευρεία και επίπεδη κοίτη του Σαραντάπορου ποταμού με τα παρακείμενα πρανή, στα Β του χωριού. Αυτή προέκυψε από αλλουβιακές προσχώσεις/αποθέσεις του ποταμού, οπότε ερμηνεύεται ως «Πρόσχωση | Μπάζωμα», από το Βουλγ. *πάπος* (= πρόσχωση, φερτές ύλες ποταμού). Όρα ίδια παρόχθια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27].

Εξήγηση από το τοπικό «νάνα/νένα» (= λαχανευόμενο πλατύφυλλο βλίτο) < Αλβ. *panë-a* (= βλίτο) < Τουρκ. *pape* (= ηδύοσμος, μίνθη), δεν ταιριάζει με την τοποθεσία.

Νήρας ο : [Στ' Νήρα] Περιοχή πολύ μεγάλου υψομέτρου, απόμακρη, καλό βοσκοτόπι, Ν του χωριού, το οποίο μίσθωνε και νεμόταν ο κτηνοτρόφος *Νήρας*, τον οποίο θυμούνται ακόμη στο χωριό.

Νούτσας ο : [Στ' Νούτσ'] Εδώ, ΝΔ του χωριού, είχε κτήματα το υπαρκτό και σήμερα γένος *Νούτσας*. Το επώνυμο αυτό υπάρχει και στο Λεσκάτσι [22], ενώ το *Νούτσος* υπάρχει στο Λούψικο [24].

Ντέμ(η) η | Τέμ(η) η : [Στ'ν Τέμ' > Σ' Ντέμ'] Ενδιάμεση υψηλή κορυφή βουνού, δασωμένη με πυκνά δένδρα, Ν/ΝΑ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Κορυφή», από το Σερβ. *teme* (= κρανίο - κορυφή, το άκρο/χείλος κορυφής ή γκρεμού) ή το Βουλγ. *téme* (= βρέγμα, το υπέρ το μέτωπο μέρος της κεφαλής – μεταφ. κορυφή) < παλ. Σλ. *tjemja* (= μέτωπο, κρανίο). Σχετικό το «Ντεμίλογγος» στη Βούρμπιανη [2]. Ιδέ ομοιόσημο «Κράπα» στην Πυρσόγιαννη [39] και Ίσβορο [13]. Από το Αλβ. *dem-i* (= δαμάλι) δεν διαφαίνεται πιθανή ερμηνεία.

Ντιμοσντράν(η) η : [Σ' Ντιμοζντράν'] Παραποτάμια περιοχή και η παρακείμενη κα-

- Κρανιές οι :** Μέρος με πολλά δένδρα κρανιάς (Λατ. cornus) κοντά και Β του χωριού.
- Λάκκος Νατσαίικος ο :** [Στουν Νατσαίικο το λάκκο] Μικρό ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που διέρχεται από τη γειτονιά του γένους *Νάτσης*, το οποίο υπάρχει στο χωριό.
- Λευτεροχώρ(ι) το :** Όνομα σχετικά ομαλής θέσης και παλιού οικισμού, ΒΑ του χωριού, παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, στην χαμηλότερη απόληξη της «Μεγάλης ράχης», η οποία είναι το όριο με το Κάντσικο [15], στο οποίο μερικώς ανήκει. Όπως δείχνει το όνομα, ήταν οικισμός ελεύθερων (όχι κολλήγων) αγροτών και κτηνοτρόφων, ο οποίος, για κάποιον άγνωστο σε μας λόγο, εξαφανίστηκε. Η παράδοση διασώζει ως λόγο εγκατάλειψης, είτε ότι ο τόπος είχε πολλά φρούδια, είτε ότι πέθαιναν τα νεογέννητα αγόρια. Φημίζεται ότι εδώ υπήρχε η μονή των αγίων Πάντων. Στο (16) της βιβλιογραφίας αναφέρεται: «...σώζεται το άγιο βήμα εκκλησίας».
- Λιβιάδ(ι) το :** Έκταση πλησιόχωρη και Δ του χωριού, κατάλληλη για βοσκή και χορτονομή.
- Λιβιάδια τα :** Ευρύς και ομαλός τόπος ΒΑ του χωριού, εξαιρετος βοσκοτόπι για τα ζωντανά του χωριού.
- Λυκοπόρ(ι) το :** Μέρος γεμάτο θάμνους στα Β του χωριού. Μάλλον θα ήταν πόρος/διάβαση λύκων και ονομάστηκε έτσι.
- Μάνος ο :** [Στ' Μάν'] Κορυφαία και πολύ μακρινή περιοχή, Ν του χωριού στα υψηλά πρανή του βουνού «Γύφτισσα», την οποία μίσθωνε/νεμόταν για τα ποιμνιά του ο μεγαλοκτηνοτρόφος *Μάνος*. Ιδέ «Ρέμα του Μάνου» και «Βρύση του Μάνου». Όρα και τοπωνυμία «Γιώργος Μάνος» στο Κεράσοβο [17], προς την ίδια κατεύθυνση.
- Μεγαληράχ(η) η :** Η μεγάλη ράχη Α και πολύ μακριά από το χωριό, πού είναι και το φυσικό σύνορο με το Κάντσικο [15].
- Μέγα ρέμα το :** Το μεγάλο ρέμα Δ του χωριού, το οποίο έχει τεράστια λεκάνη απορροής και ξεκινάει από πολύ μεγάλο υψόμετρο, από τα βουνό «Γύφτισσα» και τα πρανή του βουνού «Ταμπούρι». Συχνά καταγράφεται και ως «Ρέμα Μάμου», επειδή θεωρούν ότι οι μόνιμες πηγές του είναι η «Βρύση Μάνου».
- Μεσιά η :** Εννοείται «στράτα» (= οδός, μονοπάτι), ευρισκόμενη παρά την θέση «Σουρβιές» και αποδίδεται ως «Μέση οδός».
- Μισάμπελα τα :** Περιοχή κοντινή Β του χωριού, πάνω από το εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή», όπου η μισή έκταση ήταν χωράφια και η άλλη μισή αμπέλια, εξού και η ονομασία.
- Μνήματα τα :** Τοποθεσία πολύ κοντινή στο χωριό. Εδώ υπάρχει το νέο νεκροτα-

στα «Βακούφικα». Θα υπήρχε, άλλοτε, μοναστήρι εδώ, αλλά τώρα δεν διασώζεται ίχνος από τα κτίσματά του.

Παλιοχώρια τα : Μέρος Β του χωριού, όπου, καθώς θρυλείται, παλαιά υπήρχαν μικροοικισμοί/χωριά, εξού και η ονομασία. Σήμερα δεν υπάρχουν ίχνη αυτών των οικισμών. Το πολύ παλιό εξωκλήσι της «Αγία Παρακευή» και ο «Άι Θανάσης» μάλλον σχετίζονται με αυτά τα παλιοχώρια, καθώς και οι εφαπτόμενες θέσεις «Γκρόμπες» και «Γκουλιανή».

Παπαβαγγέλ(η)ς ο : Τόπος Β του χωριού. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον ιερέα/παπά ονόματι *Βαγγέλης*, που είχε εδώ χωράφι.

Παπαγιώργ(η)ς ο : [Στ' Παπαγιώργ'] Είναι κτητορωνυμία τόπου κειμένου Α του χωριού, παρά την «Μεγάλη ράχη». Κάποιος ιερέας/παπάς ονόματι *Γιώργιος* είχε κτήματα εδώ.

Παπαχαρίσ(η)ς ο : [Στ' Παπαχαρίσ'] Περιοχή Δ του χωριού, στην οποία είχε κτήματα κάποιος ιερέας/παπάς *Χαρίσης*.

Περδικοφωλιές οι : Τοποθεσία στα όρια με την Καστάνιανη [16], σε ΒΔ κατεύθυνση από το χωριό, όπου φώλιαζαν πουλιά πέρδικες.

Πέτρα η : [Σ' Μπέτρα] Διακριτός μοναχικός βράχος κοντά και Β από το χωριό.

Πέτρα του Ζήκου η : [Σ' Μπέτρα τ' Ζήκ'] Χαρακτηριστική πέτρα σε χωράφι κάποιου ονόματι *Ζήκος* υπήρχε εδώ και εξ αυτού ονοματίστηκε ο χώρος, που κείται Ν του χωριού.

Πευκοτόπ(ι) το : Απόμακρη και υψηλόσταθμη τοποθεσία ΝΑ του χωριού, κατάφυτη με πεύκα.

Πούλιοι οι : [Στ'ς Πούλιους > Στ'ς Πούλ'ς] Θέση και γειτονιά στα Ν του χωριού, ονομασθείσα από κάποιον ονόματι *Πούλιος*, {όνομα σύνηθες στην περιοχή των Γρεβενών, που παλιά υπήρχε και στη Μόλιστα [27]}. Το όνομα είναι άγνωστο τώρα στο χωριό. Ιδέ και «Πούλιος» στον Ίσβορο [13].

Πριόνια τα : Σε νεότερα χρόνια εδώ εγκαταστάθηκαν πριόνια για ξύλευση του δάσους και εξ αυτού ονομάστηκε ο τόπος. Ιδέ ομοίωση «Θαρτζήδες».

Προσήλια τα : Χωράφια πολύ κοντά και Β του χωριού. Ο τόπος είναι όντως προσήλιος.

Ρέμα του Μάνου το : [Στου Ρέμα τ' Μάν' | Στ' Μάν' του ρέμα] Οι απαρχές του ρέματος «Μέγα ρέμα», που ξεκινάει από την απόμακρη και υψηλόσταθμη θέση «Μάνος». Ιδέ και «Βρύση του Μάνου».

Ριζά τα : Θέση κοντά και Β από το χωριό, στη βάση (*ρίζα/ριζό*, στην τοπική γλώσσα) μιας πλαγιάς.

τάφυτη πλαγιά, ΒΔ του χωριού, στα όρια με την Καστάνιανη [16]. Επειδή είναι χαμηλόσταθμη και παρόχθια περιοχή (πατωσιά, στην τοπική γλώσσα), παλιά ήταν χειμερινό βοσκοτόπι για τα αιγοπρόβατα των βοσκών. Αποδίδεται ως «Πατινός δρυμός | Παρόχθιο σύδενδρο», από το παλ. Σλ. *djno* (= πάτος, πυθμένας - κρηπίδα ποταμού) > Βουλγ. *djno* (= πάτος - βάθος) + Ελλ. «δράνα/ντράνα» (= αναδενδράδα, κατάφυτος χαραδρωτός τόπος) < νέο Ελλ. «δρένιος/ντρένιος» (= δρύινος) < αρχ. Ελλ. «δρύς» (= βαλανιδιά), με την συνήθη τροπή του Ν σε Μ. Για το δεύτερο μέρος όρα «Σντράνος/Ζντράνος» στο Κάντσικο [15] και «Λα Ντρεάνα» στο Παλαιοσέλι [33]. Παρόλη τη μίξη αλλοεθνών λέξεων, η οποία δεν πολυσυνηθίζεται, η δοθείσα ερμηνεία είναι πολύ πιθανή, κυρίως για λειτουργικούς λόγους, αφού πάντα ήταν βοσκοτόπι/χειμαδιό.

Ντούλ(ι)κα η : [Στ' Ντούλ'κα] Περιοχή υψηλόσταθμη ΝΑ του χωριού, κατάφυτη με γέρικες βαλανιδιές, γειτονική με την τοποθεσία «Τσέρρος». Αποδίδεται ως «Δενδροκουφάλα | Δενδροκοιλότητα», από το θέμα *dul-* του παλ. Σλ. *dulj/dulu* (= κοίλωμα/ κουφάλα δένδρου, οπή σε κορμό δένδρου) + Σλ. επιθετική κατάληξη *-jkj*. Όρα ομοιόσημη «Κουφάλες» στην Πυρσόγιαννη [39]. Σχετικά «Ντουλίνεζα» και «Ροζντόλι» στο Πληκάτι [37], καθώς και τα ονόματα των χωριών «Δολός/Ντόλος/Ντουλό» (τώρα Βυθός) Βοΐου Κοζάνης, και «Δολό/Ντουλό» Πωγωνίου Ιωαννίνων.

Ίσως είναι και κυριωνυμία, από κάποιον με παρωνύμιο *Ντούλικας/Ντούλκας*, υποκορ. του τοπικού *Ντούλας* (= Κωνσταντίνος), αν και αυτό δεν είναι τώρα γνωστό στο χωριό, ούτε κατ' ακοήν.

Από το Σερβ. *tul/tulica* (= το φυτό φλόμος, ευφόρβιον, Λατ. *vebrascum*) και το Αλβ. *tull-i/tullác-i* (= φαλακρός) δεν διαφαίνεται πειστική εξήγηση για πραγματολογικούς λόγους, αλλά ούτε και από το Τουρκ. *dul* (= χήρος).

Ντούμπ(ι)στα η : [Στ' Ντούμπ'στα] : Απόμακρο πυκνότατο δάσος με έλατα, πεύκα και βαλανιδιές στα Ν του χωριού και σε μεγάλο υψόμετρο. Ερμηνεύεται ως «Δρυμώνας», από το παλ. Σλ. *dubj/džbj/drusj* (= δένδρο - δρυς, βαλανιδιά, Σερβ. *dub*, Βουλγ. *djb*) + Σλ. περιεκτική κατάληξη *-išta/-ista*.

Οξιές οι : Ευρεία και απόμακρη υψηλόσταθμη περιοχή, Ν/ΝΑ του χωριού, κατάφυτη από πανύψηλες οξιές.

Παλιοκάλ(υ)βες οι : Τόπος κείμενος λίγο υψηλότερα από τη θέση «Κοινά», στον οποίο υπήρχαν καλύβες για την διανυκτέρευση των αιγοπροβάτων.

Παλιοκόπρια τα : Τοποθεσία χαμηλόσταθμη ΒΑ του χωριού. Στα εκεί χωράφια διανυκτέρευαν τα ποιμνιά τους οι βοσκοί και τα κόπριζαν, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Παλιομονάστηρο το : Ονομάζεται έτσι μια περιοχή στα Α του χωριού, πλησιόχωρα

Σκυλοχώραφο το : Περιοχή ΒΑ του χωριού συνεχόμενη της θέσης «Καντσιώτικα», η οποία εκτείνεται και στο χώρο γειτονικού Κάντσικου [15], γι' αυτό υπάρχει ως τοπωνυμία και εκεί.

Σπίνγκες οι : [Στ'ς Σπίνγκες] Μέρος στα ΒΑ του χωριού, δίπλα από την τοποθεσία «Φράξος». Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Ακτέες | Κουφοξυλιές», τοπικώς «βούζια», από το Βλαχ. «σπίντζιος» (= χαμαιάκτη, σαμπούκος ο εβουλος) < Λατ. *exringo* (= χρωματίζω), επειδή βάφουν οι καρποί του.

Σουρβιές οι : Χαμηλόσταθμη περιοχή στην οποία υπάρχουν πολλά καρποφόρα δένδρα σουρβιές. Η «σουρβιά» είναι το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος ο ήμερος*, αρχ. Ελλ. «όα/οία», Λατ. *sorbus*. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16] και Πυρσόγιαννη [39].

Στανιά η : Βραχώδης θέση στα Β του χωριού. Ερμηνεύεται είτε ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», είτε ως «Στάση | Σταθμός», από το παλ. Σλ. *stanj* (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και *stanije* (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία) > νέο Ελλ. «στανή» (= μαντρί, προβατοστάσιο). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σταρίτσιανη [42] και «Στανιές» στη Σέλτση [41].

Στρουγκάνια τα : Μεσόσταθμη δασωμένη και υγρή τοποθεσία Ν του χωριού, στην οποία αυτοφύεται ένα δηλητηριώδες φυτό, καλούμενο στην τοπική γλώσσα «στρουγκάνι/στρουγκάνι/στηρουγκάνι» (= η δηλητηριώδης πόα *βέρατρον το λευκόν*, που αλλού ονομάζεται *στερογιάνι*, Ρουμ. *stirigoaie*, αρχ. Ελλ. «ελλέβορος ο λευκός», Λατ. *veratrum album*) < ίσως από το αρχ. Ελλ. «στρύχνος» (= δηλητηριώδες φυτό). Συνεπώς αποδίδεται ως «Ελλέβοροι | Βέρατρα». Ιδέ ομοίωση: «Στερογκάνια» στη Σταρίτσιανη [42], «Στερουγκάνι» στον Ίσβορο [13], «Στρουγκάνι» στη Βούρμπιανη [2].

Σχολ(ι)κό το : Βοσκοτόπι μεγάλου υψομέτρου, το οποίο είναι κτήμα του σχολείου (σχεδόν 116 στρέμματα) και μισθωνόταν στους κτηνοτρόφους για τις ανάγκες του, εντεύθεν και η ονομασία.

Τόλινα η : [Στ'ς Τόλινας] Απόμακρη και υψηλόσταθμη περιοχή, Ν του χωριού, όπου είχε χωράφι κάποια χήρα που ονομαζόταν *Τόλινα*, ανδρωνύμιο από το τοπικό *Τόλης* (= Απόστολος, Αποστόλης).

Τσέρρος ο : Τοποθεσία πλήρως δρυόφυτη ΝΑ του χωριού. Είναι φυτωνύμιο και αποδίδεται ως «Δρυς | Βαλανιδιά», από το τοπικό «τσέρρος» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η *δρυς η κηρρίς*, αλλιώς *δρυς η ευθύφλοιος*, αρχ. Ελλ. «άσπρις/αλίφλοιος», Σλ. *cer*, Αλβ. *qerr-i*) < Λατ. *cerrus* (= είδος δρυός,) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κιτρινωπός). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Ρίφια τα : [Στα Ρίφια > Στα Ρίφ'] Τοποθεσία Α του χωριού, παρά την «Μεγάλη ράχη», όπου απομονώνονταν και έβοσκαν τα ερίφια μετά τον απογαλακτισμό τους. Αποδίδεται ως «Ερίφια | Κατσίκια», από το νέο Ελλ. «ρίφι» (= κατσικάκι) < μιν Ελλ. «ρίφιν» < αρχ. Ελλ. «ερίφιον».

Ρόγκια τα : Περιοχή Α του χωριού. Τα νεοανοιγμένα μέσα σε ξέφωτα του δάσους χωράφια ονομάτισαν το μέρος, γιατί στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, Αλβ. rogë) < Λατ. rocus (= φωτιά, πυρά), εξού νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Σταρίτσιανη [42] και αλλού.

Ροίδ(η) η | Ροίδω η : [Στ' Ροίδ'] Απόμακρη έκταση κατάφυτη με πανύψηλα δένδρα (βαλανιδιές, αγριοπλατάνια), ΝΑ του χωριού, στα σύνορα με την Καστανιανη [16]. Δείχνει και είναι φυτωνυμία. Σε κάποια μεγάλη αγριοτριανταφυλλιά, που ήταν κάποτε εδώ, οφείλεται το όνομα. Αποδίδεται ως «Ροδωία», από το Ελλ. «ροδή» (= τριανταφυλλιά, Λατ. rosa). Ιδέ ομοιόσημη «Τριανταφ'λλιά» στο Κάντσικο [15] και «Ροδίμι» στο Λεσκάτσι [22].

Σιδηριές οι : Μικρή περιοχή σε επαφή με το χωριό. Δεν γνωρίζουμε σήμερα γιατί ονομάζεται έτσι η περιοχή. Μάλλον τοποθετούσαν, τον παλιό καιρό, σιδερένια δόκανα/παγίδες για να συλλάβουν αγριοζώα. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24], και «Δόκανο» στο Τούρνοβο [44].

Σκάλα η : [Στ' Σκάλα | και για τους ξενοχωρίτες Στ' Μπληζιανίτ'κ' τ' σκάλα] Το ελικοειδές απότομο μονοπάτι ανάμεσα στους γκρεμούς της τοποθεσίας «Σκιέμια», το οποίο άγει την παραποτάμια οδό στον πιο ομαλό χώρο της Καστανιανης [16], παρακάμπτοντας τους γκρεμούς. Έτσι ονομάζουν οι αυτόχθονες παρόμοιες δυσβάτες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. skala (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. scala (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Είναι συχνή τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Σκήπ'ς οι : [Στους Κήπους > Σ' Κήπ'ς] Είναι η τοποθεσία «Κήποι» και αυτό σημαίνει.

Σκιέμια τα : Οι υψηλοί βραχώδεις γκρεμοί παρά τον Σαραντάπορο ποταμό, ΒΔ του χωριού προς την πλευρά της Καστανιανης [16], καθώς και οι έναντι και Δ/ΝΔ του χωριού γκρεμοί, οι οποίοι χωρίζονται μεταξύ τους από την διάβαση της «Σκάλας». Ερμηνεύονται ως «Κρημνοί | Γκρεμοί», από το τοπικό «σκιέμπι/σκιέμι/σκέμι» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. shkemb-i (= βράχος).

Σκιέμ(ι) της Κρανιας το : [Στου Σκιέμ' τ'ς Κρανιας] Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Κρανια», στην οποία υπάρχει απότομος βραχώδης γκρεμός, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «σκιέμι/σκέμι/σκέμπι» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. shkemb-i (= βράχος).

[37] Τοπωνυμίες του χωριού Πληκάτι [Πληκάτι]

{ Με επιμέλεια του Πληκαδίτη Αποστόλη Βασάκου και της συντροφιάς του έγιναν πολλές συμπληρώσεις και αρκετές διορθώσεις. Σημειώνω ότι επειδή οι κάτοικοι του χωριού είναι δίγλωσσοι, ομιλούντες την αλβανική και την ελληνική, πολλές τοπωνυμίες εκφέρονται και κατά τον αλβανικό τύπο }

Αγία Τριάδα η : [në Triadha] Το φερώνυμο εξωκλήσι και ο χώρος που το περιβάλλει. Στα Αλβ. në/te (= εις, σ', σε).

Άι Θανάσ(η)ς ο : Μικρό, παμπάλαιο εκκλησάκι στην άκρη του χωριού.

Άι Κωνσταντίνος ο : Εξωκλήσι και ο πέριξ χώρος.

Άι Λιάς ο : [te Shën Olli] Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η τριγύρω περιοχή. Στα Αλβ. shën (= άι, άγιος, συγκομμένος τύπος του shenjt-i) < Λατ. sanctus (= άγιος).

Άι Φανούρ(η)ς : Εικονοστάσι με εικόνα του ομώνυμου αγίου και η γύρω περιοχή, αρκετά μακρινό, στα Β του χωριού και σε πολύ μεγάλο υψόμετρο.

Άι Χριστόφορος ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο τόπος που το περιβάλλει.

Παναγία η : [te Shëmëria] Είναι η κεντρική εκκλησία του χωριού, αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου, η οποία, ενώ κανονικώς τιμάται την 15^η Αυγούστου, εορτάζεται κατ' εξαίρεση την 16^η Φεβρουαρίου, με λιτανεία της εικόνας μέχρι το εξωκλήσι «Παναγιωπούλα». Στα Αλβ. Shëmëria (= Παναγία | Αγία Μαρία).

Παναγιωπούλα η : [në Shëmëria e vogël] Πρόκειται για εξωκλήσι απέναντι από το χωριό, αφιερωμένο στη γέννηση της Θεοτόκου, η οποία, αν και επισήμως τιμάται την 8^η Σεπτεμβρίου, εορτάζεται εξαιρετικώς την 16^η Φεβρουαρίου. Τότε γίνεται λιτάνευση της εικόνας της Παναγίας, από την κεντρική εκκλησία «Παναγία» του χωριού έως εδώ και επιστρέφουν πάλι στο χωριό. Στα Αλβ. Shëmëria (= Παναγία – Αγία Μαρία) και vogël/vogli (= μικρός/ή).

Αργιοβάν(ι) το : Περιοχή χαμηλότερα από το «Σαρπούνι», με πολλές βαλανιδιές. Το πιθανότερο είναι να σημαίνει είτε «Χωράφι του Γιοβάνη», είτε «Καρυδιά του Γιοβάνη», από τα Αλβ. arë (= άρουρα, χωράφι) και arrë (= καρυδιά). Στα Αλβ. Jovan/Gjovan (= Ιωάννης).

Λιγότερο πιθανή είναι η ερμηνεία «Αγριοβαλανίδι», από το νέο Ελλ. «βαλάνι» < αρχ. Ελλ. «βάλανος/βαλάνιον» (= βαλανίδι). Επίσης νέο Ελλ. «αρία/αριά/αρ(γ)ιά»

Τσιαπαρέσ(η) η : Είναι η βάση και η αρχή της τοποθεσίας «Σκάλα» με το ελικοειδές μονοπάτι. Αποδίδεται ως «Ελικοειδής | Κυκλωτή», και αναφέρεται στο μονοπάτι, από το τοπικό «τσιαπερωτός/τσιαπαρωτός» (= σπειρώδης, κυκλοτερός, ελικώδης, κυκλωτός) < αρχ. Ελλ. «διασπειρώνομαι» (= κουλλουριάζομαι, σπειρόομαι, τυλίγομαι σε σπείρες), με απώλεια του Σ λόγω τσιτακισμού της πρώτης συλλαβής.

Φερεντίνης ο | Φερεντίνος ο : [Στ' Φερεντίν'] Θέση πολλή μακρινή, Ν του χωριού, με μεγάλο υψόμετρο, καλό βοσκοτόπι για τα ποίμνια των νομάδων βλαχοποιμένων. Ο κτηνοτρόφος Φερεντίνης/ος νεμόταν παλαιά την περιοχή.

Φράξος ο | Φραξιά τα : Δενδρόφυτη περιοχή με αρκετά χωράφια ΒΑ του χωριού. Υπήρχαν εδώ πολλά δένδρα λεγόμενα στην τοπική γλώσσα «φράξος» (= το δένδρο μελία, μέλεγος, φράξινος ο όρνος, Λατ. fraxinus, Αλβ. fraxheri). Το έδαφος, στα λεία πρανή του ρέματος που διασχίζει τούτο το μέρος, είναι έντονα αρμυρό και το γλείφουν τα αιγοπρόβατα, δηλ. είναι μια φυσική αλαταριά, γεγονός που ίσως συνέτεινε και στην καθιέρωση της ονομασίας «Μπλήζιανη». Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Λούψικο [24].

Φτελιάς ο : Τοποθεσία απόμακρη και μεγάλου υψομέτρου στα ΝΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Ορειπτελέα». Μεγάλο δασικό δένδρο πτελέα η ορεινή σήμαινε τον χώρο, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «φτελιάς/τσουκνίδα» (= το δασικό δένδρο πτελέα/ούλμος η ορεινή, αρχ. Ελλ. «ορειπτελέα»). Όρα ομοιόσημη «Τσουκνίδα» στο Λεσκάτσι [12] και Χιονιάδες [47]. Άλλο δένδρο είναι η τοπικώς λεγόμενη «φτελιά/καρραγιάσι» (= πτελέα, ούλμος η πεδινή), απ' όπου οι τοπωνυμίες «Φτελιάδια» και «Φτελιά του καλό(γ)ηρου» στη Ζέρμα [12].

Φώτες οι : [Στ'ς Φώτες] Περιοχή ΝΑ του χωριού, καλό βοσκοτόπι. Οι φωτιές που άναβαν εδώ οι διανυκτερεύοντες βοσκοί ήσαν ορατές από το χωριό, εξού και η ονομασία. Ίδέ ομοιόσημες «Φλιάμα», «Ρόγκος» στο Κάντσικο [15] και «Φανάρι» στους Χιονιάδες [47].

Χελώνη η : Η υψηλότετη κορυφογραμμή που ενώνει το βουνό «Γύφτισσα» με το βουνό «Ταμπούρι», και αποτελεί το φυσικό όριο με το γειτονικό Κεράσοβο [17], στο οποίο μερικώς ανήκει. Από τις στρογγυλόσχημες, σαν «χελώνια» (= καύκαλο χελώνας), κορυφές ονοματίστηκε η θέση.

- Βρύσ(η) των Ντεντελαραίων η** : [në Kroï i Dedellarëne] Βρύση κοντά στα σπίτια του γένους *Ντέντος/Ντεντελαίοι* + παριεκτική Αλβ. κατάληξη -arë.
- Βρύση του Ναζίφ(η) η** : [në Kroï i Nazifit] Βρύση που η κατασκευή της αποδίδεται σε κάποιον μουσουλμάνο *Ναζίφ*.
- Βρύση του πουλαριού η | Κροϊκέριτς η** : [në Kroï i kërricit] Υποπεριοχή της θέσης «Φούσια/Κάμπος» με βρύση και ποτίστρες ζώων. Στα Αλβ. kërric-i (= ο πώλος, το πουλάρι των υποζυγίων).
- Βρωμονέρι το** : Περιοχή στις υπώρειες της κορυφής «Γράμμος», κοντά στη θέση «Μυλούρα», όπου υπάρχει πηγή με οσμηρό νερό, που βρωμάει σαν κλούβιο αυγό, εξού και η ονομασία. Λέγουν ότι το νερό έχει ιαματικές ιδιότητες.
- Γιότζια η** : Ομαλός τόπος στα ΒΑ του χωριού, ανάμεσα από το «Μεσοπόταμο» και το «Περαπόταμο», με πολλά ποτιστικά τριφύλλια άλλοτε. Ερμηνεύεται ως «Τριφύλλι», από το Αλβ. joxhë-a (= μηδική η σπαρτή, τριφύλλι).
- Γκέσος ο** : Πολύ μακρινό στρογγυλόμορφο βουνό ΒΑ του χωριού, υψηλότατο, με κορυφή (2.166 μ), χαμηλότερα από την κορυφή «Περήφανος» και δίπλα στο «Καρδάρι/Σταυρός», στα όρια με το Δέντσικο [8], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Ερυθρός | Κόκκινος», από το τοπικό «γκέσος/γκεσουήλης» (= ζώο που είναι κοκκινωπό στο πρόσωπο, στη ράχη και στην κοιλιά, Βλαχ. gesu) < Τουρκ. kizil/kezel (= κόκκινος). Φαίνεται πως η απόχρωση του εδάφους του είναι ερυθρή. Ιδέ ομοιόσημα «Κοκκινός» στη Σέλτση [41], «Κοκκινόης» στην Καστάνιανη [16].
- Γκιογκιολάρ(οι) οι** : [në Gjosjollarë] Συνοικία του χωριού στην οποία κατοικεί το γένος *Γκιόγκιος/Γκιογκιολαίοι* + παριεκτικό Αλβ. τέρμα -arë.
- Γκιόλιο το** : [në Gjollio] Μέρος απέναντι και Α του χωριού, κοντά στη θέση «Αρεγκιάτα». Ερμηνεύεται ως «Έλος | Τέναγος», από το Αλβ. gjol-i (= λίμνη – έλος, βάλτος, λασπόνερα) < Τουρκ. göl (= λίμνη), επειδή είναι τόπος με λασπερό άφυγρο έδαφος.
- Ισόκυρα αποδίδεται και ως «Αλαταριά», δηλ. τόπο όπου πάνω σε λιθόπλακες βάζουν αλάτι για τα αιγοπρόβατα, από το Αλβ. gjollë-a (= οι πλάκες πάνω στις οποίες βάζουν αλάτι για τα πρόβατα), αν εκεί λειτουργούσε αλαταριά.
- Γκρίκα η** : [në Gryka] Υψηλόσταθμη χαράδρα Β του χωριού, πέρασμα ανάμεσα στις περιοχές «Σκάλα» και τα πρανή της κορυφής «Γράμμος». Αποδίδεται ως «Χαράδρα», όπως και είναι, από το Αλβ. grykë-a (= κλεισούρα, στενό, χαράδρα - λαρύγγι - στόμιο). Και η χαράδρα στο χωριό Μπουτσικό [30] ονομάζεται ομοίως «Γκρίκα».
- Γκρόμπες οι** : Είναι μια περιοχή πίσω από τον «Άι Λιά». Ερμηνεύεται ως «Τάφοι | Μνήματα», από το Βουλγ. grob (= τάφος) και grobišta (= νεκροταφείο) < παλ. Σλ.

(= είδος βαλανιδιάς). Όρα και «Παλιαβανίδα» στη Ζέρμα [12], «Αγριοβανίδα» στο Λεσκάτσι [22], «Βανίτσες» στο Τούρνοβο [44].

Αρεγκιάτα η : Μέρος με αγρούς απέναντι και Α του χωριού. Ερμηνεύεται είτε ως «Αγρός μακρύς/επιμήκης | Μακροχώραφο», είτε ως «Αγρός του Γκιάτα», από τα Αλβ. arë-a (= η άρουρα, ο αγρός) και gjatë (= μακρύς, μακρός, επιμήκης). Είναι σύνηθες στους Αρβανίτες το επώνυμο Γκιάτας (= Μακρής).

Αρεζήκος ο : Τοποθεσία πλησιόχωρη στη θέση «Σιουλέρι». Ερμηνεύεται ως «Αγροί του Ζήκου», από το Αλβ. arë-a (= η άρουρα, ο αγρός). Το επώνυμο Ζήκος είναι υπαρκτό.

Αρεμπασιακολάρ(οι) οι : Αγροί στην τοποθεσία «Καμένο χωριό/Παλιό χωριό». Ερμηνεύεται ως «Αγροί των Μπασιακαίων», από το Αλβ. arë-a (= η άρουρα, ο αγρός) + επώνυμο Βασάκος/Μπασιάκος/Μπασιακολαίοι, που είναι υπαρκτό στο χωριό + περιεκτικό Αλβ. τέρμα -arë. Ιδέ και «Μπασιακολάρ(οι)».

Αμπέλια τα : Κοντινή στο χωριό περιοχή, με πολλά αμπέλια άλλοτε.

Βάθα η : [Στ' Βάθα] Μέρος ανάμεσα στο «Μικροπόταμο» και «Μεσοπόταμο», όπου κάθε καλοκαίρι στηνόταν μαντρί για τα αιγοπρόβατα του χωριού. Αποδίδεται ως «Μαντρί | Στάνη», από το Αλβ. vathë-a (= μαντρί για πρόβατα).

Βλάχ(ι)κα τα : Τοποθεσία ΒΑ του χωριού, χαμηλότερα από το βουνό «Γκέσος», η οποία ήταν καλό θερινό λιβάδι για τους νομάδες βλαχοποιμένες, οι οποίοι έστηναν εκεί και τα «κονάκια» τους. Σχετική η τοπωνυμία «Στάνη» και «Κοτσοί». Ιδέ και «Βλάχοι» στη Σάλτσι [41].

Βρύσ(η) η πατ(ι)νή η : [në Kroj i fundit] Είναι η τελευταία βρύση στον πάτο του χωριού, εξού και η ονομασία. Στα Αλβ. kroj/krua (= κρουνός) και πληθ. krouje/krouj (= κρουνοί, βρύσες) < αρχ. Ελλ. «κρουνός» (= πηγή αναβρύουσα ύδωρ) και Αλβ. fund-i (= πάτος, πυθμένας, βυθός, βάθος, τέλος), νέο Ελλ. «φούντο» (= πάτος, πυθμένας) < Λατ. fundus (= βυθός, πυθμένας). Στην τοπική γλώσσα «πατινή/πατνή» (= τελευταία, έσχατη, ουραγός, κείμενη στον πάτο).

Είναι εσφαλμένη η απόδοσή της σε κάποια γυναίκα ονόματι Φούντω.

Βρύσ(η) του γύφτου η : [në Kroj i evgjtit] Βρύση μέσα στο χωριό, η οποία αναφέρεται σε κάποιον γύφτο. Οι γύφτοι ήσαν συνήθως γανωτήδες ή σιδεράδες του χωριού. Στα Αλβ. evgjtit (= γύφτος) < Ελλ. «γύφτος».

Βρύση του Δαμιανού η : [në Kroj i Dhámit] Βρύση στην περιοχή «Ροζντόλι», η οποία αποδίδεται σε κάποιον ονόματι Δαμιανός. Γι' αυτόν τίποτε δεν γνωρίζουν τώρα στο χωριό.

Βρύσ(η) μεγάλη η : [në Kroj i madhë] Η μεγάλη κεντρική βρύση του χωριού. Στα Αλβ. madh/madhe (= μεγάλος/η).

ρός». Ιδέ και «Σταυρός». Συχνά τις κορυφές των βουνών τις ονομάζουν με ονόματα σκευών. Το ονόμασαν έτσι, λόγω του σχήματός του, που ομοιάζει με ανεστραμμένο «καρδάρι» (= αλμογεύς, αρμεγάδι, πέλλα, κάδος για το άρμεγμα). Όρα ίδια ονομασία άλλης θέσης στη Βούρμπιανη [2]. Για παρόμοιους λόγους, άλλες κορυφές του Γράμμου ονομάζονται «Καζάνι» και «(Γ)κουμπέλι», από τα Τουρκ. *kazan* (= λέβης) και *kubbe* (= θόλος) αντίστοιχα.

Κατσκερίζος ο : [në Kaçke e Rizos] Περιοχή κάτω από τη θέση «Γκρόπες». Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Καρυδιές του Ρίζου», από το Αλβ. *kaçkë-a* (= καρυδιά) + επώνυμο *Ρίζος*, που ήταν ακουστό άλλοτε στο χωριό, αλλά υπήρχε και στη Βούρμπιανη [2].

Κέμπζα η : Ομαλό ποτιστικό μέρος πέρα από το εξωκλήσι «Άι Κωντσαντίνος» και τον «Ξεροπόταμο». Αποδίδεται ως «Στυλοβάτης | Υποστάτης | Φούρκα», από το Αλβ. *këmbëz-a* (= ξύλινος στύλος, φούρκα – σκανδάλη – αλετροπόδι).

Κέμπσ(ι) το : [në Këmbësi] Είναι μια απότομη κρημνώδης πλαγιά με δύσκολη βατότητα. Ερμηνεύεται ως «Αναβάθρα | Σκάλα», από τα Αλβ. *këmbës-i* (= κλίμακα, σκάλα – πεζός) < Αλβ. *këmbë-a* (= πόδι, ποδάρι).

Κερσιεμπίζος ο : [në Qershî e Bizos] Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Κερασιές του Μπίζου», από το Αλβ. *qershî-a* (= η κερασιά) < αρχ. Ελλ. «κέρασος» + επώνυμο *Μπίζος*, το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Λέγουν ότι το γένος αυτό μετανάστευσε κάπου στην Αιτωλοακαρνανία.

Κόνισμα το : Τοποθεσία με εικονοστάσιο. Στην τοπική γλώσσα «κόντσμα/κόντζμα» (= εικονοστάσι) < Ελλ. «εικόνισμα».

Κορία η : Είναι ένα μικρό δάσος πέρα από το «Μεσοπόταμο», που προστατεύεται από την υλοτόμηση και τη βοσκή. Αποδίδεται ως «Δασύλλιο | Άλσος», από το τοπικό «κουριά» (= δασύλλιο, δρυμός, νάπη) και Αλβ. *korîa-korîe* (= μικρό δάσος κοινής ιδιοκτησίας των χωριανών) < Τουρκ. *koçu* (= μικρό δάσος, άλσος, Βλάχ./Ρουμ. *codru*). Ιδέ και «Κουρί» στο Τούρνοβο [44], Κόνιτσα [18], Σέλση [41], Κάντσικο [15].

Κοτσοί οι : [në Κοçi] Περιοχή χαμηλότερα από τη θέση «Στάνη». Ερμηνεύεται ως «Κριάρια | Κριοί», από το Αλβ. *koç-i* (= κριός – μονόκερος κριός) < Τουρκ. *koç* (= κριάρι). Εδώ απομόνωναν οι βλαχοποιημένες τους επιβήτορες κριούς, πριν από την οχεία των προβάτων, εξού και η ονομασία.

Κουκούλ(ι) το : Ενδιάμεση κορυφή (~ 1.900 μ) της κορυφογραμμής του «Γράμμου», ονομασθείσα έτσι από τη μορφή της, εκ του νέου Ελλ. «κουκούλι» και «κουκούλα» < Λατ. *cuculla/cucullus* (= κάλυμμα κεφαλής). Ιδέ και «Παλιό φυλάκιο».

Κούμπλα τα : Περιοχή κοντινή στη θέση «Πλέπα» με πολλές κορομηλιές. Είναι φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Κορόμηλα | Κορομηλιές», από το τοπικό «κού-

gronj (= τάφος, μνήμα) > Βλαχ./Ρουμ. groarǎ (= λάκκος, κάπετος, τάφος, σκάμμα - γούβα, κοίλωμα, Αλβ. ggorë-a) και τοπικό «γρόπα» (= κοίλωμα, γούπατο, εδαφική κοιλότητα). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μπλήζιανη [28] και «Λα Γκροπορίου» στο Παλιοσέλι [33].

Γκροπεσταύρες η : Μακρινή θέση με εδαφικό κοίλωμα έναντι και Α του χωριού. Αποδίδεται ως «Κοίλωμα του Σταύρου», από το τοπικό «γρόπα» (= κοίλωμα, γούπατο, εδαφική κοιλότητα) και το Αλβ. ggorë-a (= κοίλωμα, γούβα) + όνομα Σταύρος.

Γκροπεφιέρ(ι) το : Πρόκειται για ένα γούπατο/κοίλωμα όπου ευδοκίμούσαν πολλές φτέρες. Αποδίδεται ως «Κοίλωμα με φτέρες», από το τοπικό «γρόπα» (= κοίλωμα, γούπατο, εδαφική κοιλότητα) και το Αλβ. ggorë-a (= κοίλωμα, γούβα) + Αλβ. fier-i (= φτέρη, το φυτό *ππερίδιον το αέτειον*). Ιδέ και «Γκρόπιες», για το πρώτο μέρος της ονομασίας.

Γράμμος ο : Η υψηλότερη κορυφή (2.520 μ) της ομώνυμης οροσειράς, η οποία υπέρκειται του χωριού. Ερμηνεύεται στο κεφάλαιο «κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Δρακόλιμνη η : Εδαφική κοιλότητα πάνω ακριβώς από την τοποθεσία «Σκάλα», όπου σχηματίζεται αλπική λίμνη, στην οποία ζουν μικρά σαυροειδή, λεγόμενα τοπικά «δράκοι» < αρχ. Ελλ. «δρακόνων» (= όφεις, δράκος, θεριό). Ιδέ και «Λίμνη/Λίμνη Σμόλικα/Δρακόλιμνη» στο Κεράσοβο [17].

Θωμολάρηδες οι | Θωμολάρ(οι) οι : Γειτονιά του χωριού κατοικούμενη τώρα από το γένος Θεολόγος. Ίσως γενάρχη τους να ήταν κάποιος *Θωμάς/Θώμος*, απ' όπου το γένος ονομάστηκε *Θωμολαίοι*, που έγινε στα Αλβ. Thomollarë με προσθήκη της Αλβ. περιεκτικής κατάληξης -arë και ελληνοποιήθηκε κατόπιν σε *Θωμολάρηδες*.

Ίσκος ο | Ήσκιος ο : Τόπος κλειστός και σκιερός είναι η θέση τούτη, που βρίσκεται στους πρόποδες της «Σκάλας».

Καλύβα του Μπολάσ(η) η : Ο *Μπολάσης* είναι επώνυμο. Γι' αυτόν δεν ξέρουμε περισσότερα.

Καμένο χωριό το | Παλιό χωριό το : Θέση παρά τον δρυμό «Σκοτάδι». Θα υπήρχε εδώ μικροοικισμός/χωριό, ο οποίος κάηκε, άγνωστο τώρα πως και γιατί, εξού και η ονομασία. Σχετική η τοπωνυμία «Αρεμπασιακολάρ(οι)».

Καρδάρ(ι) το | Σταυρός ο : Υψηλό βουνό στα Α/ΒΑ του χωριού, δασωμένο με οξιές, μεταξύ των κορυφών «Γκέσος» και «Λιούκου», στα όρια με το χωριό Δέντσικο [8], στο οποίο ανήκει η Α πλευρά του. Στην κορυφή έχει στηθεί και υπάρχει μνημείο/ηρώο πεσόντων στρατιωτών κατά τον εμφύλιο πόλεμο 1946-1949, με μεγάλο και διακριτό σταυρό. Γι' αυτό τώρα το βουνό ονομάζεται και «Σταυ-

και νότια από το «Ροζντόλι», εκτεινόμενο και πέραν της μεθορίου. Από την σκοτεινότητα του χώρου ονομάστηκε έτσι, κατά πως ονόμασαν και την τοποθεσία «Σκοτάδι».

Μαύρη πέτρα η : Υψηλόσταθμη αλπική μεθοριακή περιοχή, Β του χωριού, με κρημνώδη πρηνή, παρά την κορυφή «Γράμμος».

Επίσης άλλη, παρόμοια με την προηγούμενη, μεθόρια περιοχή και κορυφή (~ 2.431 μ) ανάμεσα στο «Ροζντόλι» και την «Πάνια», στα ΒΔ του χωριού. Ίδια ονομασία άλλης θέσης υπάρχει στο Δέντσικο [8].

Μεσοπόταμο το : [te Lumi i mesëm] Το μεσαίο από τα μεγάλα ρέματα, που κατέρχονται από τα πρηνή της κορυφής «Γράμμος». Συνεχίζει με το ίδιο όνομα στον χώρο του χωριού Τούρνοβο [44], σχηματίζοντας από εκεί και κάτω τον «Γοργόπόταμο», δηλ. το Βουρμπιανίτικο ποτάμι. Στα Αλβ. lumë-i (= ποτάμι) και mesëm/mesme (= μεσαίος, μέσος) < Ελλ. «μέσος»

Μιαλταγά το : [në Mialti i Agait] Μακρινή περιοχή στα Α του χωριού, πέρα από τα ποτάμια, ανάμεσα στις θέσεις «Αρεγκιάτα» και «Μονέ(ς)». Ερμηνεύεται ως «Μέλι του αγά», από το Αλβ. mjaltë-t/mjaltë-i (= το μέλι) + Ελλ. «αγάς» και Αλβ. aga < Τουρκ. aga (= κατώτερος αξιωματούχος στην οθωμανική αυτοκρατορία).

Μικροπόταμο το : [te Lumi i vogël] Το κοντινό μικρότερο ρέμα που περνάει Β/ΒΑ και κάτω από το χωριό. Στα Αλβ. lumë-i (= ποτάμι) και vogël (= μικρός/ή).

Μονέ(ς) οι | Μοναί οι : Τοποθεσία κοντινή στη θέση «Γκροπεσταύρες». Ερμηνεύεται ως «Μονές | Λημέρια», από το Ελλ. «μονή» (= το να μένεις κάπου, διαμονή – σταθμός – μοναστήρι), επειδή, ίσως, ήταν λημέρι κλεφτών. Ιδέ «Μονές» στους Χιονιάδες [47] και ομοιόσημες «Μανέρες» στη Ζέρμα [12].

Μούριζα τα : Πρόκειται για φυτωνυμία. Η περιοχή έχει πολλά αγκαθωτά δενδρύλλια, γι' αυτό αποδίδεται ως «Τρικουκκιές | Κράταιγοι | Τσαπουρνιές», από το Αλβ. muriz-a (= κράταιγοι, οι τρικουκκιές, τσαπουρνιές).

Μπάλντεζα η : Περιοχή με λασπώδες και υδατοβριθές έδαφος, κειμένη υψηλότερα από το χωριό. Αποδίδεται ως «Βαλτώδης | Ελώδης», από το νέο Ελλ. «βάλτος» (= έλος, λασπώδης τόπος) < παλ. Σλ. blato (= έλος, τέλμα, Σερβ./Βουλγ. blato, Αλβ. baltinë-a) > Αλβ. baltë-a (= λάσπη – πηλός, αργιλόχωμα) + Αλβ. κατάληξη -eza. Όρα και «Μπάλτες» στο Κεράσοβο [17], «Βάλτος» στους Χιονιάδες [47].

Μπασιακολάρ(οι) οι : [në Bashakollarë] Η γειτονιά του χωριού όπου κατοικεί το γένος Βασάκος/Μπασιάκος/Μπασιακολαίοι + περιεκτικό Αλβ. τέρμα -arë. Το επώνυμο Μπασιάκος είναι σύνηθες και στους Αρβανίτες της Βοιωτίας.

Μπατάν(ι) το : Εδώ υπήρχαν «μπα(ν)τάνια/μαντάνια» με τα οποία επεξεργάζονταν τα ύφαντά. Στην επιχώρια γλώσσα «μπα(ν)τάν(ι)» και Βλαχ. batane (= υδροκίνητος μηχανισμός/κτυπητήρι υφαντών στον υδρόμυλο) < Λατ. batuo (= κτυπώ,

μπλο» (= κορόμηλο) και «κουμπλιά» (= κορομηλιά, το οπωροφόρο δένδρο προύνος η εμβόλιμος, αρχ. Ελλ. «βράβυλος», Αλβ. kumbullë) < απλολογία του Ελλ. «κορομηλιά». Ιδέ και «Κουμπλιές» στο Λεσκάτσι [22].

Κρύκ(ι) το | Κρύτσ(ι) το : [në Kryqi] Άλλη ονομασία της θέσης «Σταυρός», από το Αλβ. kryq-i (= σταυρός, Σερβ. križ) < Λατ. crux/crucis (= σταυρός).

Λάκκος του Άι Λιά ο : [në Përroi i Shën Ollis] Το ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) που κατέρχεται από τον «Άι Λιά/Shën Olli». Στα Αλβ. rërrua (= ρέμα, λάκκος, ρυάκι).

Λέμζας ο : [Στ' Λέμζα] Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον ονόματι *Λέμζας*, άγνωστος τώρα στο χωριό. Το όνομα αυτό ερμηνεύεται εκ του Αλβ. lemza (= λόξυγγας, λύγγιασμα).

Λιαϊθή η : [në Lajthi] Περιοχή με διάσπαρτες λεπτοκαρυές, στα Δ του χωριού και κοντά στη θέση «Κατσκερίζος». Είναι φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Λεπτοκαρυά», από το Αλβ. lajthi-a/lejthi-a (= λεπτοκαρυά – λεπτοκάρμο, φουντούκι).

Λιανούρ(ι) το : Δάσος με πυκνά, λεπτά και ψηλά δανδρούλλια οξιάς στην υψηλή ζώνη του βουνού, στα Β της θέσης «Άι Φανούρης». Ερμηνεύεται από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, αδύνατος) και είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Λιανούρα» στο Λεσκάτσι [22], Κάντσικο [15] και αλλού.

Λιούκου η : [Στ' Λιούκου] Βουνό στα Α του χωριού, πολύ μακρινό, με κορυφή (1.942 μ) και απέραντη θέα, χαμηλότερα από τη θέση «Καρδάρι/Σταυρός», εκτεινόμενο και στον χώρο του χωριού Τούρνοβο [44]. Αποδίδεται ως «Αυγή | Πρωτοχάραμα | Λυκαυγές», από το Λατ. lucus/lux (lucis) (= φως, φέγγος, αυγή) < αρχ. Ελλ. «λύκη» (= φως), επειδή από εκεί είναι ορατό στο χωριό το πρωτοχάραμα (Λατ. primus lucus) της ημέρας. Για τον ίδιο λόγο υπάρχει, προς την ίδια κατεύθυνση, η ομοιόσημη τοπωνυμία «Ζοράτες» στο Λεσκάτσι [22]. Φωνητικά το Λ εκφέρεται ως Λι, λόγω του ακολουθούντος ΟΥ, κατά την συνήθεια των αλβανοφώνων. Και από το Λατ. lucus (= δεινδρώνας, άλσος, δρυμός) θα προέκυπτε η λογική εξήγηση «Δρυμός | Δάσος», εφόσον αυτή αναφερόταν στις όντως κατάφυτες με οξιές πλαγιές του βουνού, γιατί η κορυφή του είναι άδενδρη.

Λιούξτρα η | Λιούκστρα η : [Στ' Λιούξτρα] Περιοχή με αγρούς, διαρρεόμενη από το ρέμα «Μπροντέμ(ι)κο/Προντέμ(ι)κο». Αποδίδεται ως «Φωτεινή | Φωτερή», από το αναφερόμενο στον ήλιο Λατ. lustru (= φωτίζω, λάμπω, καταυγάζω), {από κάποιο leucstro/lucstro}. Επίσης, Λατ. lucisco/luceo (= φωτίζω) < Λατ. lux/lucis (= φως, φέγγος, αυγή) > Σερβ. luz (= ακτίνα φωτός, Βουλγ. luz), όλα συγγενή με το αρχ. Ελλ. «λύκη» (= φως). Φωνητικά το Λ εκφέρεται ως Λι, λόγω του ακολουθούντος ΟΥ, κατά την συνήθεια των αλβανοφώνων. Όρα ομοιόσημη «Λιούκου».

Μαύρα η : Βουνό με δάσος στα ΒΔ του χωριού, πάνω από τη θέση «Γκροπεφιέρι»

τοπωνυμία στο Λούψικο [24] και «Μυλούρες» στη Σέλτση [41], καθώς και ομοιόσημο «Πετρίτσι» στο Λούψικο [24].

Νενκίσια η : Τοποθεσία κάτω από το παμπάλαιο εξωκλήσι «Άι Θανάσης». Αποδίδεται ως «Κάτω από την εκκλησία», από το Αλβ. *nën* (= υπό, κάτω) + Αλβ. *kishë-a* (= ναός, εκκλησία) < παραφθορά του Ελλ. «εκκλησία».

Νεράρα η : [*në Rërat* > Νεράρα] Είναι μια χαλικοειδής/αμμώδης περιοχή ανάμεσα στο «Μεσοπόταμο» και «Ξεροπόταμο». Ερμηνεύεται ως «Άμμοι | Φερτά χαλίκια ποταμού», από το Αλβ. *rërë-a* (= άμμος).

Ισόκυρα, λόγω των ισχυρών καταβατικών ανέμων εκ της κορυφής «Γράμμος», αποδίδεται και ως «Αέρηδες | Άνεμοι», παραφθορά του Αλβ. *në erërat*, εκ του πληθ. *erëra* (= αέρηδες, άνεμοι) < Αλβ. *erë-a* (= άνεμος, αέρας) < αρχ. Ελλ. «αήρ». Ιδέ ομοιόσημη «Μπάχα» στο Λούψικο [24].

Ντεντουλάρ(οι) οι : [*në Dedullarë*] Συνοικία του χωριού όπου έχει τα σπίτια του το γένος *Ντέντος/Ντεντουλαίοι* + περιεκτική Αλβ. κατάληξη *-arë*.

Ντέτσκας ο | Ντέτσκα η : [*Στ'ν Τέτσ'κα* > *Στ' Ντέτσ'κα* > *në Detsëki*] Εννοείται λάκκος, και είναι το ρέμα που απάγει τα όμβρια από τα πρηνή των βουνών «Περήφανος» και «Γκέσος», στα ΒΑ του χωριού, κάτω και πέρα από τη «Σκάλα» προς το βουνό «Γκέσος». Ερμηνεύεται ως «Ταχύρροος | Γοργά ρέων», από το παλ. Σλ. *tesjka* (= τρεχάτη, δρομαία) < παλ. Σλ. *tesa* (= ροή, ρύση, ρεύση – τρέξιμο, δρόμος), με συνεκφορά του τελικού N του άρθρου. Ιδέ ομοιόρριζη «Ντέτσιε» στο Λεσκάτσι [22].

Πολλοί το θεωρούν κτητορωνυμία, από ένα επώνυμο *Ντέτσ(ι)κας*, πολύ σύνηθες αλλού στην Ήπειρο, παντελώς άγνωστο στο χωριό. Ίσως γι' αυτό στους ελληνικούς χάρτες αποδόθηκε «Ντέτσικας».

Ντουλίν(ε)ζα η : Μια περιοχή με πολλά ρέματα και κοιλάδες είναι τούτο το μέρος, πάνω από το εκτός οικισμού νεόδμητο ξενοδοχείο «Αγριολούλουδο του Γράμμου». Το πιθανότερο είναι, λόγω της Αλβ. κατάληξης *-eza*, να είναι κτητορωνυμία, από κάποια με το ανδρωνύμιο *Ντούλινα/Ντούλαινα*, σύζυγος ενός ονόματι *Ντούλας* (= *Κώστας*, στην τοπική γλώσσα).

Ντουμουλάρ(οι) οι : [*në Dumullarë*] Συνοικία του χωριού όπου οικούσε το γένος *Ντούμος/Ντουμουλαίοι* + περιεκτική Αλβ. κατάληξη *-arë*.

Ξεροπόταμο το : Ένα από τα πολλά ρέματα του χώρου, το οποίο το θέρος δεν έχει καθόλου νερό, δηλ. είναι ξερό, εξού και η ονομασία του.

Ουδεκαρδάρη η : [*në Udh e Kardhërit*] Ο δρόμος/μονοπάτι και τα εκατέρωθεν αυτού μέρη που οδηγεί στην τοποθεσία «Καρδάρη». Αποδίδεται ως «Οδός του Καρδαριού», από το Αλβ. *udh/udhë-a* (= οδός, ο δρόμος - ταξίδι) < αρχ. Ελλ. «ουδός/οδός» + τοπωνύμιο «Καρδάρη».

Ρουμ. bat). Στα Σερβ. badanj (= κάδος πτώσης του νερού στη φτερωτή του μύλου). Ιδέ «Παλιομπάτανο» στη Βούρμπιανη [2] και «Μπατάνια» στο Λούψικο [24].

Μπουρίμια τα : Περιοχή στα Δ του χωριού και δεξιά από τη θέση «Γκροπεφιέρι», με αναβλύσεις νερού από πολλές πηγές. Αποδίδεται ως «Πηγές», από το Αλβ. burim-i (= πηγή). Ιδέ και ομοίωση «Μπουνάρι» στο Τούρνοβο [44].

Μπρέγκου το : Είναι μια ράχη κάτω από το εξωκλήσι «Άι Νικόλας». Ερμηνεύεται ως «Λόφος | Ράχη», από το Αλβ. breg-u (= λόφος) < παλ. Σλ. brjegj (= όρος, μικρό βουνό, λόφος, Σερβ. brjieg, Βουλγ. breg, Γερμ. Berg – κλιτύς, κρημνός – χείλος, όχθη, όριο). Όρα και «Βέργος» στο Κεράσοβο [17].

Μπροντέμ(ι) το | Μπροντέν(ι) το : Όνομα ραχιαίας θέσης και των παρακειμένων πρανών, στα Δ του χωριού προς τη θέση «Σαρπούνι», κοίλωμα της μεθόριας κορυφογραμμής του Γράμμου, συνεχόμενη με τις κορυφές «Μπάντρες/Μπάντρα» του χωριού Χιονιάδες [47]. Είναι η ομαλότερη διάβαση προς το όμορο και ομώνυμο αλβανικό χωριό «Μπροντέν/Μπροντέμ». Ερμηνεύεται ως «Πέρασμα | Πέραμα | Διάβαση», από το παλ. Σλ. brodī (= διάβαση, πέρασμα, πόρος, Βουλγ. brod) > Σερβ. brod (= πορθμείο, πλοίο για πέρασμα στην έναντι πλευρά). Και το όνομα το παραπάνω αλβανικού χωριού ομοίως σημαίνει «Πέρασμα». Σωστά στους ελληνικούς χάρτες αποδίδεται ως «Πέρασμα». Ιδέ ομοίωση μη διάβαση ρέματος «Μπουρδέμης» στο Κάντσικο [15].

Μπροντέμ(ι)κο το | Μπροντέν(ι)κο το | Μπροϊντέμ(ι)κο το : Εννοείται ρέμα/ λάκκος, που έχει τις απαρχές του στην τοποθεσία «Μπροντέμ(ι)/Μπροντέν(ι)». Η τρίτη γραφή και εκφορά ασφαλώς και είναι παραφθορά της πρώτης. Όπως ακούγεται θα ερμηνευόταν «Ρέμα του Ντέμκου», εκ του Αλβ. në rëggoi i Demkos < Αλβ. rëgguā (= ρέμα, χείμαρρος, ρυάκι) + όνομα Ντέμκος. Αυτό το όνομα είναι δυσεύρετο ακόμη και στους αλβανόφωνους.

Μύλος Βακούφ(ι)κος ο : Παρόχθια θέση στην έναντι αριστερή πλευρά του «Περαπόταμου», όπου λειτουργούσε παλιά εκκλησιαστικός μύλος, δηλ. ήταν «βακούφικος» όπως λένουν οι γηγενείς, από το Τουρκ. vakif/vakuf (= περιουσία ναού ή ιδρύματος).

Μύλος του Θώδου ο : [në Mulliri i Thodhos] Είναι ο υδρόμυλος του χωριού, τον οποίο λειτουργούσε κάποιος Θώδος (= Θεόδωρος). Στα Αλβ. mulli-ri (= μύλος, νερόμυλος) < Ελλ. «μύλος» και Λατ. mola (= μύλος).

Μυλούρα η : Κρημνώδης τοποθεσία με πολλά ρέματα, χαμηλότερα από την «Μαύρη πέτρα» και την κορυφή «Γράμμος», γεμάτη με λατύπες, δηλ. σκύρα, χαλίκια, που προήλθαν από την διάβρωση των υπερκείμενων βράχων και κυλίνονται μέχρι εδώ. Με τη λέξη «μυλούρα» < Ελλ. «μύλος», αυτό εννοούν οι ντόπιοι. Συνήθως, παρόμοιες θέσεις τις ονομάζουν «σάρες/χαλικάριές/χαλικιές». Όρα ίδια

στηκε έτσι. Οι όμοροι Μακεδόνες τον αποκαλούν «Σκίρτση».

Πιέργουλα η | Πέργουλα η : Τοποθεσία κείμενη πέρα από το νεκροταφείο του χωριού με πολλά αμπέλια άλλοτε. Ερμηνεύεται ως «Αναδενδράδα | Κληματαριά», από το τοπικό «πέργουλα/περγουλιά» (= κλήμα αναρριχώμενο πάνω σε σκιάδα, κληματαριά, Λατ. pergulana, Βλαχ. piergula) < Λατ. pergula (= αναδενδράδα επί σκιάδος). Μάλλον κάποια μεγάλη κληματαριά ήταν εδώ και εξ αυτής ονοματίστηκε ο τόπος. Ιδέ και «Περγουλιά» στο Κεράσοβο [17].

Πλέπα τα : Τοποθεσία στα Δ του χωριού, λίγο ψηλότερα από το εξωκλήσι «Άι Λιάς», με πολλά αγριοπλατάνια τώρα. Είναι φυτωνυμία και σημαίνει «Λεύκες | Λευκάδια», από το τοπικό «πλέπι» (= αγριολεύκα, Λατ. porulus nigra) και Αλβ. plera (= λεύκες). Όρα και «Πλέπι». Ιδέ «Πλέπια» στο Τούρνοβο [44], «Πλέπια» στη Βούρμπιανη [2].

Πλέπι το : Μέρος στην κάτω πλευρά του χωριού, το οποίο άλλοτε σφαιρινόταν από κάποια υψηλή λεύκα. Είναι φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Λεύκα | Λευκάδι», από το τοπικό «πλέπι» (= αγριολεύκα, Λατ. porulus nigra) και Αλβ. pler-i (= λεύκα) < Λατ. porulus (= λεύκη, αίγειρος). Ιδέ και «Πλέπα». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Λεσκάτσι [22].

Πληκάτ(ι) το : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο δεν άλλαξε. Εξηγείται, με αρ. 37, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Ροζντόλ(ι) το | Ραζντόλ(ι) το : Το βουνό που υπέρκειται στα ΒΔ του χωριού και μέχρι την μεθοριακή κορυφογραμμή, καθώς και οι παρακείμενες κρημνώδεις πλαγιές και λαγκαδιές. Ερμηνεύεται ως «Λαγκαδιά | Ορεινή κοιλάδα | Φαράγγι», από το παλ. Σλ. razdolj/rozdolj (= κοιλάδα) < παλ. Σλ. razj/rozj (= πρόθεμα σημαίνον διάσπαση, διαχωρισμό) + dolj/dol (= βάραθρο, λάκκος, κοιλάδα, ρεματιά, λαγκαδιά - οπή).

Σαρπουν(ι) το : Υψηλόσταθμη (~ 1.680 μ) άδενδρη περιοχή, σχεδόν γυμνή, καλό βοσκοτόπι, η οποία μισθώνεται σε βλαχοποιμένες, εκτεινόμενη και στο μέρος του χωριού Τούρνοβο [44]. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», εννοείται για τα πρόβατα, από το Βλαχ. sare run (= αλάτι βάζω) < Βλαχ./Ρουμ. sare (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol) < αρχ. Ελλ. «(σ)άλς» (= αλάτι, άλας) + Βλαχ./Ρουμ. run (= βάζω, θέτω) < Λατ. pono (= θέτω). Ιδέ ομοιόσημα «Αλατσιά/Σόλ(ι)στα/Σαλατούρ(ι)» σε άλλα Μαστοροχώρια.

Σελίστα η : Θέση στο κάτω μέρος του χωριού, όπου άλλοτε υπήρχε μικρή γειτονιά με σπίτια και κήπους. Ερμηνεύεται ως «Λαχανόκηποι | Χλοερά χωράφια», τα τοπικώς λεγόμενα «σελιά», από το Αλβ. selishtë-a (= λαχανόκηπος, καλό χωράφι) < παλ. Σλ. selj/sélo (= αγρός - χωριό - χώρα).

Ουδεντερμπάρδε η : [në Udh e derëbárdhë] Υψηλόσταθμη οδός/μονοπάτι που οδηγούσε κατευθείαν από την Αλβανία στη Μακεδονία, χωρίς δυνατότητα ενδιάμεσης παράκαμψης, λόγω της ορεινής όδευσής της. Γι' αυτό ονομάστηκε έτσι από τους αγωγιάτες, δηλ. «Οδός καλότυχη | Οδός καλοτάξιδη | Οδός κατευθείαν», εκ του Αλβ. udh/udhë-a (= δρόμος, η οδός - ταξίδι) < αρχ. Ελλ. «ουδός/οδός» + πολυσήμαντο Αλβ. derëbárdhë (= μεταφ. καλότυχος, ευτυχής, τυχερός, αίσιος, κ.λπ.), ενώ κυριολεκτείται «λευκή πύλη/πόρτα».

Οχυρό το : Περιοχή αντίκρου και Α από το χωριό, από όπου διέρχεται και ανηφορίζει η αμαξιτή οδός προς τη θέση «Καρδάρι/Σταυρός», όπου είναι το μνημείο/ηρώτων πεσόντων στρατιωτών κατά τον εμφύλιο πόλεμο 1946-1949. Το ρέμα που την διασχίζει λέγεται «Ρέμα του οχυρού». Μερικώς ταυτίζεται με το «Ταμπούρι».

Παλέσ(ι) το : Τώρα είναι μέρος με πολλές βαλανιδιές, όπου κόβουν κλαδί για τα αιγοπρόβατα. Κάποτε θα είχε καεί, γι' αυτό αποδίδεται ως «Καμένο | Πυρπολημένο», από το παλ. Σλ. palež (= πυρά, εμπρησμός, Βουλγ. palež) < παλ. Σλ. paliti (= φλέγω, καίω, ανάβω φωτιά, Βουλγ. palja). Ιδέ «Πάλεζι» στη Βούρμπιανη [2] και ομοιόσημη «Παπαλαένη» στην Καστάνιανη [16], Μόλιστα [27].

Παλιό φυλάκιο το : Το στρατιωτικό φυλάκιο στην κορυφή «Κουκούλι» και η πέριξ περιοχή, στα σύνορα με την Αλβανία.

Πάνια η : Υψηλόσταθμη περιοχή Δ του χωριού. Ένα μεγάλο δένδρο σφενδαμιάς θα ήταν το τοπόσημο του όλου χώρου. Ερμηνεύεται ως «Σφενδαμιά | Σφεντάμι», από το Αλβ. panjë-a (= σφένδαμος, γλείνος). Συνήθως στα Μαστοροχώρια «κλένιος/κλένος/κλενάδι» ονομάζουν αυτό το δένδρο, εξού και οι ομώνυμες τοπωνυμίες σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22].

Παρασπόρι το : Περιοχή με χωράφια στα Ν του χωριού και χαμηλότερα από τη θέση «Πιέργουλα», τα χωράφια της οποίας, άλλοτε, ανήκαν σε κάποιον μεγαλοκτηματία, που τα παραχωρούσε για καλλιέργεια στους χωριανούς έναντι γεωμόρου, δηλ. ήσαν «παρασπόρια», όπως λέγονται στην τοπική γλώσσα. Όρα ίδια τοπωνυμία στην έκταση του Κορσάτσικου [19], ανήκουσα πλέον στον Ίσβορο [13], καθώς και στους Χιονιάδες [47]. Ιδέ και «Παρασπόρης» στο Λούψικο [24].

Περαπόταμο το | Μακροπόταμο το | Τρίτο ποτάμι το : [te Lumi e tejmë] Το έναντι από το χωριό, πολύ μακρινό ρέμα, που πορίζεται τα νερά του από τις πλαγιές της κορυφής «Γράμμος». Στα Αλβ. lumë-i (= ποτάμι) και tejmë (= ο/η πέραν, ο/η απέναντι) < Αλβ. tej (= πέραν, εκείθε, μακράν).

Περήφανος ο | Περήφανο το : Η δεύτερη σε ύψος κορυφή (2.442 μ) της οροσειράς του Γράμμου, η οποία ανήκει στον ΝΑ κλάδο του. Επειδή ανταγωνίζεται ισάξια την ακόμη υψηλότερη κορυφή «Γράμμος» (2.520 μ), γι' αυτό και ονομά-

φοι. Ερμηνεύεται ως «Προβατοστάσιο», από το νέο Ελλ. «*σάνη*» (= προβατοστάσιο, μαντρί) και Αλβ. *stan-i* (= μαντρί, στρούγκα – κοπάδι αιγοπροβάτων) < παλ. Σλ. *stanj* (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο), *stanije* (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία), *stanica* (= έπαυλη, μέρος/οικία διανυκτέρευσης - κτηνοστάσιο, χόρτος).

Σταυρός ο : Η δειράς/αυχένας ανάμεσα στις κορυφές «Καρδάρι» και «Λιούκου», από όπου διερχόταν το μονοπάτι προς το Δέντσικο [8]. Μάλλον, εδώ υπήρχε ανέκαθεν κάποιο εικονοστάσι και ονόμασαν έτσι τη θέση, κατά την συνήθεια των εντοπίων. Όρα ομοιόσημο «Κρύκ(ι)» και «Καρδάρι/Σταυρός».

Ταμπούρ(ι) το : Τοποθεσία απέναντι και Α του χωριού, πέρα από τα ποτάμια, με πυκνές βαλανιδιές. Ίσως σχετίζεται λειτουργικά με τη θέση «Μονέ(ς)» ενώ μερικώς ταυτίζεται με το «Οχυρό». Αποδίδεται ως «Οχυρό | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «*ταμπούρι*» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο - στρατόπεδο, Σερβ. *tabor*) < Τουρκ. *tabya* (= προμαχώνας) και *tabur* (= τάγμα, παράταξη ανθρώπων ή οπλιτών, φουσατό). Ιδέ και «Νταμπούρι» στην Πυρσόγιαννη [39], Ίσβορο [13], Σέλτση [41] και αλλού.

Τσιούκα του Πέτσι(ου) η : [në Çuka e Peçit] Άλλη τοπική ονομασία της πλέον υψηλής κορυφής «Γράμμος» (2.520 μ), της ομώνυμης οροσειράς, πάνω από το «Ροζντόλ(ι)» και τη «Σκάλα», με απέραντη θέαση προς την πλευρά της Αλβανίας. Αποδίδεται ως «Κορυφή του Πέτρου», από το τοπικό «*τσιούκα*» (= κορυφή λόφου ή βουνού) < Αλβ. *çikë-a* (= κορυφή, Σερβ./Βουλγ. *çuka*) + τοπικό *Πέτσιος* (= Πέτρος, Αλβ. *Peç*). Υπάρχει τοπωνυμία «Τσιούκα» στην Κόνιτσα [18] και Πυρσόγιαννη [39].

Φιερίστα η : Περιοχή πλησιόχωρη στη θέση «Μουρίζα» στην περιοχή «Φούσια». Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Τόπος γεμάτος φτέρες | Πτερεώνας», από το Αλβ. *fiër-i* (= φτέρη, πτερίς) + Αλβ. περιεκτική κατάληξη *-ishta*. Όρα και «Γκροπεφιέρι». Ομοιόσημη η τοπωνυμία «Φτέρες» στη Μπλήζιανη [28].

Φουσιεβόγκλ(η) η : [në Fushën e vogël] Επίπεδη περιοχή κάτω από το εξωκλήσι «Αι Χριστόφορος». Ερμηνεύεται ως «Μικρή πεδιάδα | Μικρός κάμπος», από το Αλβ. *fushë-a* (= πεδιάδα, κάμπος, πεδίο) + Αλβ. *vogël* (= μικρός).

Φούσια η | Φουσιεμάδε η | Κάμπος ο : [në Fusha | në Fushën e madhe] Ίσιος εκτεταμένος τόπος με πολλά καλά χωράφια. Ερμηνεύεται ως «Πεδιάδα | Κάμπος | Μεγάλο πεδίο», από τα Αλβ. *fushë-a* (= πεδιάδα, κάμπος, πεδίο) και *madh/madhe* (= μεγάλος/η), όπως και είναι. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Στράτσιανη [43].

Σιάδ(ι) μεγάλο το : [në Sheshi i madhë] Σχεδόν επίπεδο μέρος στα Δ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Μεγάλο ίσιωμα», από το Αλβ. shesh-i (= ίσιωμα, τόπος επίπεδος, πλατεία) και Αλβ. madh (= μέγας, μεγάλος). Ιδέ ομοίσημο «Τρανά σιάδια» στο Κάντσικο [15].

Σιαρεβιέτρ(ι) το : [në Sharra e vjetër] Περιοχή στα πρηνή του βουνού «Καρδάρι», όπου άλλοτε λειτουργούσε πριονιστήριο. Ερμηνεύεται ως «Παλιοπρίονο», από το τοπικό «σιάρα» (= πριόνι, παμπρίων) και Αλβ. sharrë-a (= πριόνι) < Λατ. serra (= πριόνι) + Αλβ. vjetër (= παλαιός, αρχαίος, γηραιός) < Λατ. vetus/veteris (= παλαιός, αρχαίος, πρεσβύτης).

Σιασίμ(ι) το : Είναι η κεντρική πλατεία του χωριού, η οποία προέκυψε από ισοπέδωση του χώρου. Αποδίδεται ως «Επιπέδωση | Πλατεία», παραφθορά του Αλβ. sheshim-i (= επιπέδωση, ισοπέδωση) < Αλβ. shesh-i (= ίσιωμα, τόπος επίπεδος, πλατεία).

Σιέλγκιες οι : [në Shelgje] Περιοχή κοντινή στη θέση «Ίσκιος/Ήσκιος». Είναι φυτωναμία και ερμηνεύεται ως «Ίτιές», από το Αλβ. shelgje (= ιτιές).

Σιέσ(ι) το : Μικρή πλατεία στο κάτω μέρος του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Πλατεία», από το Αλβ. shesh-i (= ίσιωμα, τόπος επίπεδος, πλατεία). Όρα και «Σιέσ(η)» στον Ίσβορο [13].

Σιουλέρι το : [në Shullë-ri] Ομαλός προσηλιος τόπος με χωράφια. Αποδίδεται ως «Προσήλιο», από το Αλβ. shullë-ri (= προσήλιο) και Αλβ. shullëj (= προσηλιάζω) < αρχ. Ελλ. «(σ)ήλιος» και Λατ. sol (= ήλιος) .

Σκάλα η : [te Skala] Τα απόκρημνα πρηνή της υψηλότερης κορυφής «Γράμμος» (2.520 μ), της ομώνυμης οροσειράς, στα Β του χωριού.

Επίσης, οι κρημνώδεις πλαγιές πάνω και βόρεια από την περιοχή «Ντέτσκας», στα ΒΑ του χωριού. Έτσι λένε οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες, εκ του παλ. Σλ. skalá (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. scala (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στην Μλήζιανη [28], Καστάνιανη [16] και αλλού.

Σκέμπ(ι) το : Λέγονται και έτσι οι δύο τοπωνυμίες «Μαύρη πέτρα». Ερμηνεύεται ως «Κρημνός | Γκρεμός», από το τοπικό «σκιέμπι/σκιέμι/σκέμι» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. shkemb-i (= βράχος).

Σκοτάδ(ι) το : [te Skodadhi] Πυκνότατο δάσος από μεγάλα έλατα και πεύκα, ΒΔ του χωριού, χαμηλότερα από το «Ροζντόλι» και κοντινό με την ομοίσημη «Μαύρα». Λόγω της σκοτεινότητας που επικρατεί εκεί, από την πυκνότητα των δένδρων, ονομάστηκε έτσι, από το Ελλ. «σκοτάδι». Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22].

Στάνη η : Απέραντο βοσκοτόπι χαμηλότερα από το βουνό «Περήφανος», όπου άλλοτε βοσκούσαν και στάβλιζαν τα πρόβατά τους οι βλάχοι μεγαλοκτηνοτρό-

χή. Θρυλείται ότι εδώ υπήρχε παλιός μικροοικισμός. Εδώ γίνεται μεγάλο ετήσιο πανηγύρι την 15^η Αυγούστου.

Ταξιάρχες οι : [Των Αγίων Ταξιαρχών] Το μικρό εκκλησάκι του νέου νεκροταφείου στη θέση «Τραχηλάρης».

Αγκάθ(ι) το : Αγκαθότοπος είναι το μέρος και το ονόμασαν έτσι. Κάποιο αγκαθωτό φυτό θα αφθονεί εδώ.

Αλιάγα η : Στην περιοχή τούτη που είναι χαμηλόσταθμη και έχει μικρή πηγή, έδιναν αλάτι στα ζώα, ήταν δηλ. «αλατσιά» (= αλισταριά, αλαταριά), όπως την ονομάζουν σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κεράσοβο [17], Κάντσικο [15] και αλλού. Ερμηνεύεται από το αρχ. Ελλ. «αλία» (= αλατοδοχείο) < αρχ. Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol).

Ενδεχομένως και από το νέο Ελλ. «αλιάδα» (= σκορδαλιά, Ιταλ. agliata) < αρχ. Ελλ. «άγλις» (= κεφάλι/σκελίδα σκόρδου) και Λατ. allium (= σκόδρο), αν εκεί υπήρχαν αυτοφυή φυτά του γένους άλλιον, π.χ. το λεγόμενο τοπικώς «σκυλόσκορδο» (= το άγριο *άλλιον το μέλαν*, αρχ. Ελλ. «μώλυ»), που χρησιμοποιείται στις λαϊκές μαγανείες.

Η κτητορωνυμική ερμηνεία «Αλή αγά», από κάποιον ομώνυμο Τούρκο, σκοντάφτει στο γένος και στην τονικότητα της λέξης, αν και στο (16) της βιβλιογραφίας αναγράφεται «Αλιά αγάς» και σημειώνεται «...την πηγήν ταύτην είχε κατασκευάσει Τούρκος υπολοχαγός, επιβλέπων εκ της θέσεως αυτής την κατασκευήν της προς τα δεξιά οδού».

Αλώνια τα : Τοποθεσία πέρα από τη θέση «Παναγιά», όπου υπήρχαν αλώνια, γιατί τα πολύ απομακρυσμένα σπαρτά τα αλώνιζαν επί τόπου. Ίσως να σχετίζονται και με τον οικισμό «Ζέλιβο/Ζέλεβο», που κατά την παράδοση υπήρχε εκεί κοντά.

Άμμος ο | Άμμοι οι : Το μέρος είναι χαμήλωμα, ακριβώς κάτω από το χωριό προς τον ποταμό Σαραντάπορο, με αρκετά αμπέλια και ασφαλώς αμμώδη σύσταση του εδάφους, όπως και η ονομασία του μαρτυρεί. Ιδέ «Αμμούδα» στο Κεράσοβο [17], «Άμμος» στο Λεσκάτσι [22], Σέλτση [41] και αλλού.

Ανήλιο το : Μέρος προς την κατεύθυνση της Βούρμπιανης [2], χαμηλότερα από τη θέση «Χούμα» προς το «Βαρακάλο», το οποίο όντως δεν βλέπει ο ήλιος, δηλ. είναι «ανήλιο».

Βαθύλακκος ο | Μαύρος ο : Πρόκειται για πολύ μεγάλο και βαθύ ρέμα, χαμηλά στα όρια με την Στράτσιανη [43] και ψηλά στα όρια με τον Ίσβορο [13], όπου ονομάζεται «Λάκκος του Μακρύκαμπου». Αρχίζει από τις πλαγιές του «Γκόλι-

[39] Τοπωνυμίες του χωριού Πυρσόγιαννη [Πυρσόγιαννη]

{Στοιχεία για τις τοπωνυμίες της Πυρσόγιαννης έδωσαν ο Δημήτρης Ζαφείρης (Σιάντρας) και ο Βασίλης Παπαγεωργίου, αμφότεροι Πυρσογιαννίτες}

Αγία Τριάδα η : Εξωκλήσι και η γύρω περιοχή στην κορυφή της θέσης «Κράπα».

Άγιοι Απόστολοι οι : Εξωκλήσι και όνομα τοποθεσίας πάνω στο δρόμο προς το εξωκλήσι «Παναγία». Θρυλείται ότι εδώ ήταν, πάλαι ποτέ, οικισμός, του οποίου οι κάτοικοι μετοίκησαν στην Πυρσόγιαννη.

Άγιος Αθανάσιος : Η μεγάλη εκκλησία στον *Πέρα μαχαλά* του χωριού.

Άγιος Νικόλαος ο : Η μεγάλη, παλιά και καλοκτισμένη εκκλησία στην κάτω γειτονιά του χωριού. Το παλιό νεκροταφείο του χωριού ήταν εδώ πριν μεταφερθεί, κατά την δεκαετία του 1920, στη σημερινή θέση «Τραχηλάρης» με το νέο εκκλησάκι «Ταξιάρχες».

Άι Γιώργ(η)ς ο : Η μεγάλη εκκλησία του αγίου Γεωργίου, στην πάνω γειτονιά, που είναι και η κεντρική εκκλησία του χωριού.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Εξωκλήσι του αγίου Δημητρίου, κτισμένο σε ράχη που βλέπει στο ποτάμι, πριν από τη θέση «Πισιρονοβόντα», στον παλιό δρόμο για τη Βούρμπιανη [2].

Άι Θανάσ(η)ς ο : Εξωκλήσι και η γύρω τοποθεσία που ονομάζεται «Χαλκιάδες».

Άι Λιάς ο : Εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η πέριξ περιοχή υψηλότερα από την «Αγία Τριάδα».

Άι Μηνάς ο : Εξωκλήσι πάνω στο δρόμο για την Κόνιτσα, σημείο κατευόδωσης των ταξιδευτών.

Άι Νικόλας ο : Εξωκλήσι και η γύρω περιοχή που ονομάζεται «Χαλκιάδες». Φημολογείται ως θέση παλιού οικισμού και νεκροταφείου.

Άι Χαράλαμπος ο : Εξωκλήσι κτισμένο σε ράχη, προς την πλευρά του χωριού Βούρμπιανη [2], με απέραντη θέα προς το ποτάμι.

Άι Χριστόφορος ο : Εξωκλήσι στο δρόμο από τη θέση «Γκάλινα» προς τη θέση «Παναγία».

Ανάληψ(η) η : Εξωκλήσι δίπλα στο χωριό και η πέριξ περιοχή, στο δρόμο προς τη θέση «Γκάλινα».

Παναγία η : Το εξωκλήσι της κοίμησης της Θεοτόκου και η πέριξ κατάφυτη περιο-

Στα δυτικά της κωμόπολης «Πόγραδετς», στη σημερινή ΝΑ Αλβανία, υπάρχει τοποθεσία/ύψωμα «Γκάλινα», όπου έγιναν φονικότατες μάχες στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940.

Γκασιάδ(ι)κο πηγιάδ(ι) το : Είναι η κύρια βρύση στον *Πέρα μαχαλά* του χωριού, εγγύτατα στα σπίτια του γένους *Γκάσιος*. Πηγάζει υψηλότερα και με υδροσωλήνες το νερό φτάνει στην υπάρχουσα βρύση.

Γκόλιο το : Υψηλόσταθμη και γυμνή περιοχή του Γράμμου, με κορυφή (~ 1.934 μ), εξαίρετο βοσκοτόπι, εκεί όπου συγκλίνουν τα σύνορα με τα χωριά Ίσβορος [13], Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22]. Ερμηνεύεται ως «Γυμνό | Ψιλό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < παλ. Σλ. *golj/golu* (= γυμνός).

Γκορτσιές οι : Τοποθεσία εφραπτόμενη με το χωριό και τον *Πέρα_Μαχαλά*. Υπήρχαν εδώ πολλές αγριαχλαδιές, γεγονός που καταδειχνει και η ονομασία, γιατί στην επιχώρια γλώσσα «γκορτσιά» (= αγριαχλαδιά, αχράς, αχλαδιά, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά).

Γκουλιόρραχες οι : Ράχες γυμνές, χωρίς δένδρα, δηλ. αποψιλωμένες. Ερμηνεύονται ως «Ψιλορράχες | Γυμνορράχες», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < παλ. Σλ. *golj/golu* (= γυμνός) + Ελλ. «ράχη».

Γράβος ο : Η μεσόσταθμη τούτη έκταση, ανάμεσα στα ρέματα «Λάκκος της Σκάλας» και «Λάκκος της Παναγιάς», θρυλείται ως τόπος παλιού οικισμού. Είναι κατάφυτη από «γράβους/γραβιά» (= τα δένδρα *καρπίνος ο βετουλοειδής* και *καρπίνος ο ανατολικός*, αρχ. Ελλ. «εγγραύλης»). Ιδέ «Γραβιά» στους Χιονιάδες [47], Κάντσικο [15] και αλλού.

Γρεντά η : Στην επιχώρια γλώσσα «γρεντιά» (= ξυλοδοκός, πάτερο) < Σερβ./Βουλγ. *greda* (= δοκός) < παλ. Σλ. *grjada* (= ξυλοδοκός). Πιθανώς από αυτήν εδώ τη θέση να προμηθεύονταν οι χωριανοί ξυλοδοκούς πατωμάτων και στεγών. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκος [46] και Κόνιτσα [18].

Δέσ(η) η : Στα Μαστοροχώρια «δέση» λένε το προσωρινό φράγμα που φτιάχνουν στην κοίτη ρέματος ή ποταμού, για να παροχετεύσουν το νερό σε μύλο ή σε ποτιστικά χωράφια και κήπους. Εδώ τέτοια δέση υπήρχε και από αυτό βγήκε και η ονομασία. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Ζέλιβο το | Ζέλεβο το : Καταπράσινος τόπος δίπλα και πάνω από το εξωκλήσι της «Παναγιάς», όπου, καθώς λένε οι παλιότεροι, υπήρχε οικισμός, ο οποίος συγχωνεύτηκε με την Πυρσόγιαννη. Ερμηνεύεται ως «Χλωρό | Πράσινο», από το παλ. Σλ. *zelo* (= βοτάνη, χόρτο), *zelenj* (= χλωρός, πράσινος, Σερβ. *zelen*). Όρα ομοίσημο «Πράσιανος» στο Κεράσοβο [17], Σταρίτσιανη [42] και ομόριζο οικωνύμιο Ζέλιστα [11].

ου». Στην τοπική γλώσσα «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος). Είναι συνήθης τοπωνυμία σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22]. Το δεύτερο όνομα δόθηκε λόγω της σκοτεινότητας που παρουσιάζει, εξ αιτίας του βάθους του. Όρα ομοιόσημη «Μαύρα» στο Πληκάτι [37].

Βαρακάλο το | Βαρακάλος ο : [Στο Βαρακάλο] Είναι μια σύδενδρη πλαγιά, της οποίας οι πρόποδες είχαν αμπέλια και η ομαλή παρόχθια βάση της είχε ποτιστικούς κήπους. Βρίσκεται σε επαφή με τον Γοργοπόταμο (Βουρμπιανίτικο ποτάμι). Εδώ ήταν ο νερόμυλος των *Σουρλαίων* και λίγο πιο πάνω, στην έναντι αριστερή όχθη, ο *Σελτσιώτικος* νερόμυλος. Αν είναι σύνθετη λέξη, όπως και δείχνει, έχει πολλές ερμηνείες. Το πιθανότερο, όμως, είναι να σημαίνει «Χαρακωτό | Πασσαλωτό», με την έννοια ότι στους εκεί αμπελώνες και κήπους συστηματικώς χρησιμοποιούσαν δίχαλους ξύλινους πασσάλους (*φούρκες*, στην τοπική γλώσσα) για πρόσδεση και στήριξη των φυτών. Εξηγείται από το αμάρτυρο Λατ. *varacala* (= διχαλωτός ξύλινος χάραξ/πάσσαλος) < Λατ. *vara* (= σχαλίσ, διχαλωτός χάραξ/σταλίκι/παλούκι) + Λατ. *cala* (= ξύλο) < αρχ. Ελλ. «κάλον» (= ξύλο).

Ταυτόσημη ερμηνεία προκύπτει και από το Λατ. *vallis* (= χάραξ, πάλος, σταυρός, παλούκι, σκόλοψ, παλ. Σλ. *kolj*), με αρχική εκφορά «Βαλακάλος», που στη συνέχεια έγινε «Βαρακάλος», με την συνήθη τροπή του Λ σε Ρ, επειδή έπεται και άλλο Λ. Όρα και ομοιόσημη «Πογόνη» στη Σταρίτσιανη [42].

Βελοναίικα τα : Χωράφια που ανήκουν στην υπαρκτή στο χωριό γενεά *Βελόνης*.

Βρίζες οι : Εδώ καλλιεργούταν το δημητριακό «βρίζα» (= *σίκαλη η μεγίστη*, Λατ. *secale*).

Βρύσ(η) της Σιλ(ι)βιάς η : Βρίσκεται στην περιοχή «Σιλ(ι)βιά».

Βρύσ(η) του Κολοκύθα η : Πηγή στα ΝΔ του χωριού, παρά τον αγρό κάποιου με το επώνυμο *Κολοκύθας*. Το επίθετο αυτό υπήρχε και στην Καστάνιανη [16].

Βρωμονέρ(ι) το : Η ιδιαίζουσα οσμή του νερού που πηγάζει εδώ ονομάτισε τον χώρο.

Γεράνια ράχ(η) η : Στην επιχώρια γλώσσα «γεράνιο» (= γαλανό, λουλακί), εκ του χρώματος του «*αέρα/αγέρα*». Η γαλαζωπή απόχρωση του εδάφους φαίνεται πως ονομάτισε τη ράχη. Ιδέ ομοιόσημο «Λουλάκι» στη Σέλτση [41].

Γκάλινα η : [Στην Κάλινα > Στ' Γκάλινα] Τοποθεσία με πολλά αμπέλια και ποτιστικούς κήπους, με ασταθές αργιλώδες έδαφος, όπου υπήρχαν οι νερόμυλοι του *Χατζή* και του *Σγολόμπη*. Το ίδιο τοπωνύμιο απαντάται στην Καστάνιανη [16] και Σταρίτσιανη [42]. Ερμηνεύεται ως «Πηλώδης | Αργιλώδης | Λασπώδης», από το παλ. Σλ. *káljna* (= πηλώδης, λασπώδης, Βουλγ. *kalna* – ταραχώδης, τεταραγμένη) < παλ. Σλ. *kalj* (= πηλός, λάσπη, Σερβ./Βουλγ. *kal* – κυλίστρα, κυλινδήθρα), και αναφέρεται στην γαιοσύσταση του τόπου.

διά του κεφαλά | Καρυδιά του προεστού», από το επιχώριο «κόκα» (= κεφαλή, Αλβ. kokë-a) και «κόκας/σκόκας» (= κεφάλας – ανόητος, δύσνους) < αρχ. Ελλ. «καύκα» (= κεφαλή). Μάλλον, παλιά, έλεγαν Κόκα τον προεστό/κεφαλά/κοτζαμπάση του χωριού, ο οποίος και θα την φύτεψε. Ιδέ και «Κόκας» στη Σέλτση [41].

Κοκκινόπετρα η : Το τοπόσημο της περιοχής τούτης είναι μια μεγάλη κόκκινη πέτρα, από την οποία και πήρε το όνομά της.

Κολώναινα η : [Σ' Γκολώναινα] : Η ονομασία, λόγω κατάληξης, δείχνει για κτητορωνυμία. Κάποια γυναίκα, μάλλον χήρα ενός ονόματι Κολώνας, ή καταγόμενου από την γειτονική, πίσω από το Γράμμο, περιοχή «Κολώνια/Κολόνια» της σημερινής Αλβανίας, νεμόταν την έκταση και εξ αυτού πήρε το όνομά της. Υπήρχε εδώ βρύση, λεγόμενη «Τ'ς Κολώναινας το πηγάδι», της οποίας το νερό ερχόταν από τη θέση «Νέλα».

Κόντσμα το : [Στο Κόντσμα/Κόντζμα] Εδώ υπάρχει εικόνισμα, που στην τοπική λαλιά λέγεται «κόντζμα/κόντσμα», εξού και η ονομασία. Και στα άλλα χωριά έτσι ακριβώς ονομάζουν μια τοποθεσία που έχει εικόνισμα, π.χ. στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17].

Κουμάσια τα : Στην επιχώρια γλώσσα «κουμάσι» (= κοτέτσι, ορνιθώνας) < αρχ. Ελλ. κατά Ησύχιο «κουμάσιον» (= ορνιθώνας), Τουρκ. kumas (= κλωβός). Ίσως κάποτε υπήρχαν τέτοια εδώ.

Κουμπές ο | Γκουμπές ο : Η κεντρική βρύση στο κέντρο του χωριού, στη θέση «Κόκα_καρυά», με μεγάλη μόνιμη δίαιτα νερού, η οποία, καθώς λέγεται, σε παλιότερη εποχή ήταν θολωτά κτισμένη. Αυτό μαρτυρεί η ονομασία της, γιατί Τουρκ. kubbe (= θόλος). Οι γεροντότεροι θυμούνται ακόμη τη θολωτή επικάλυψή της.

Κουμπλιά η : Απόμακρη θέση Δ του χωριού και σε μεγάλο υψόμετρο, όπου υπήρχε σημαδιακή κορομηλιά, η οποία και ονομάτισε τον τόπο, από το επιχώριο «κουμπλιά» (= κορομηλιά, Αλβ. kumbulë).

Κουναριά η : Πολύ υψηλή τοποθεσία, κατάφυτη με κωνοφόρα. Αποδίδεται ως «Πευκώνας | Στροβιλιά | Κουκουναριά», από το αρχ. Ελλ. «κωνάριον/κώνος» (= μικρός κώνος, κουκουναριά, στρόμβος) < αρχ. Ελλ. η «κώνος» (= κουκουναριά, πεύκο). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και ομοιόσημη «Κουνιά» στο Κάντσικο [15], Σταρίτσιανη [42].

Παρόλο που στην τοπική γλώσσα «κουναριά/κούνια» (= αιώρα, λίκνο, κούνια, Λατ. cuna), από αυτήν δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Κουνίσματα τα : Πρόκειται για θέση στο όριο με τη Βούρμπιανη [2] με εικονίσματα, δηλ. εικονοστάσια, εξού και η ονομασία της.

Κάναλες οι : Εδώ υπήρχαν «κανάλια», δηλ. επιμήκεις κορμοί πεύκου σκαμμένοι σε διαδοχικές σκάφες που γέμιζαν με νερό για να πίνουν τα ζώα. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Χιονιάδες [47], Ίσβορος [13], Σέλτση [41] και αλλού.

Καρανίκας ο : [Στ' Καρανίκα] : Είναι κτητορωνυμία. Ιδιοκτήτης του χώρου ήταν το γένος *Καρανίκα*, το οποίο υπήρχε παλιά στην Πυρσόγιαννη. Το επώνυμο σημαίνει είτε «Εριστικός» < Σλ. *karanije* (= έρις, μάλωμα), είτε «Μαύρος Νίκος» < Τουρκ. *kara* (= μαύρος, μέλας). Στο Λούψικο [24] και Κάντσικο [15] υπάρχουν πολυάνθρωπα γένη *Καρανίκας* και *Καρανικούλης* αντιστοίχως.

Καραπούλια τα : Στην τοπική γλώσσα «*καρ(γ)υά*» (= καρυδιά) και «*καροπούλια*» (= μικρό-*ρόπουλο*) (= μικρή/χαμηλή καρυδιά), οπότε η ονομασία αποδίδεται ως «Μικρο-καρυδιές». Φαίνεται πως στο μέρος αυτό υπήρχαν πολλές χαμηλές καρυδιές και το ονόμασαν έτσι. Το τοπωνύμιο υπάρχει στη Βούρμπιανη [2] και Μόλιστα [27]. Η ίδια εξήγηση δίδεται και στο (1) της βιβλιογραφίας.

Καρδάρ(ι) το : Έτσι λέγεται η υψηλότερη κορυφή (1.250μ) της περιοχής «Γκόλιο», που υπάγεται στην κορυφογραμμή του Γράμμου. Την ονόμασαν έτσι, λόγω του σχήματός της, που ομοιάζει με ανεστρωμένο «*καρδάρι*» (= αλμογεύς, αρμεγάδι, πέλλα). Για παρόμοιους λόγους άλλες κορυφές του Γράμμου ονομάζονται «Καζάνι» και «(Γ)κουμπέλι» από τα Τουρκ. *kazan* (= λέβης) και *kubbeli* (= θολωτός) αντίστοιχα.

Καψάλια τα : Σύνηθες, σχεδόν σε όλα τα χωριά, τοπωνύμιο που σημαίνει τόπο που κάηκε για να ανοιχτούν καινούργια χωράφια. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Κάντσικο [15].

Κερασιές οι : Πολλές υψηλές κερασιές υπήρχαν εδώ και εξ αυτού προέκυψε η ονομασία.

Κλειδί το : Ο ευρύτερος χώρος της θέσης όπου ο Γοργοπόταμος (Βουρμπιανίτικο ποτάμι) εκβάλλει στον Σαραντάπορο ποταμό. Ομοίως την ονομάζουν στη Σέλτση [41] και Καστάνιανη [16]. Ιδέ και ομώνυμη θέση παρά το «Μπουραζάνι», όπου σμίγουν ο Αώος με τον Σαραντόπορο.

Κλένος ο : Σε τούτο το μέρος υπήρχε κάποιο σημαδιακό δένδρο «*σφεντάμι*», που στην επιχώρια γλώσσα λέγεται «*κλένος/κλένιος*» < αρχ. Ελλ. «*γλείνος*» (= είδος σφενδάμνου, *άκερ η σφένδαμνος*, Σλ. *kleh*). Ως τοπωνυμία απαντάται σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Λεσκάτσι [22].

Κόκα_καρυά η : [Στ' Κόκα τ' γκαρυά] Πρόκειται για το κύριο σταυροδρόμι και χοροστάσι στο κέντρο του χωριού, όπου τελούνταν όλα τα δρώμενα τις Απόκριες και το Πάσχα. Ο *Κόκας* είναι ο φυτευτής της μεγάλης καρυδιάς που κάποτε υπήρχε εκεί, ενώ σήμερα δεν σώζεται κανένα ίχνος της. Αποδίδεται ως «Καρυ-

τησία από δημογέροντες των άλλων Μαστοροχωρίων. Αποδίδεται ως «Αχλαδιά», από το Βουλγ. *kruza* (= αχλαδιά) < παλ. Σλ. *kružjka/kruška* (= αχλαδιά, Σερβ. *kruška*). Όρα «Κρούσιανα» στη Ζέρμα [12].

Κρυόβρυσ(η) η : Τοποθεσία με πηγή κρύου νερού.

Κρυονέρ(ι) το : Υπάρχει πηγή με κρύο νερό, γι' αυτό την ονόμασαν έτσι τη θέση τούτη.

Κρυοπήγαδο το : Υπήρχε εδώ κτιστή βρύση με κρύο νερό. Στην τοπική γλώσσα «πηγάδι» (= βρύση με κρουνό, αλλά και το φρέαρ). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Λάκκος της Γκάλινας ο : Το ρέμα που διαρρέει την περιοχή «Γκάλινα».

Λάκκος της Κιούρως ο : [Στ'ς Κιούρως το λάκκο] Από κάποια τυφλή γυναίκα πήρε το όνομά του τούτο το ρέμα, διότι στην τοπική γλώσσα «κιόρω/κιόραβη» (= κοντόφθαλμη, μύωψ) < Τουρκ. *kior* (= τυφλός, αόμματος, άοψ, Ρουμ. *ehior*, Βουλγ. *kjorav*, Αλβ. *qorr*).

Λάκκος της Μούζγκας ο : Το ρέμα που διασχίζει την τοποθεσία «Μούζγκα».

Λάκκος της Παναγιάς ο : Πρόκειται για το ρέμα (λάκκος, στην επιχώρια γλώσσα) που διέρχεται από τη θέση «Παναγιά», όπου και το ομώνυμο εξωκλήσι.

Λάκκος της Σιάν(ι)στας ο : Το ρέμα που διέρχεται από την τοποθεσία «Σιάν(ι)στα».

Λάκκος της Σκάλας ο : [Στ'ς Σκάλας το λάκκο] Λένε «σκάλα», στην τοπική γλώσσα, μια απότομη πλαγιά, συνήθως βραχώδη, όπου ελίσσεται ένας δρόμος με πολλές επικίνδυνες στροφές (καγκέλια/κλώσματα, στην τοπική γλώσσα) και «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος). Και εδώ αυτό ακριβώς συμβαίνει. Η ονομασία εξηγείται από το Λατ. *scala* (= αναβάθρα, κλίμαξ, σκάλα) > παλ. Σλ. *skalá* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ).

Λεφτοκαρυά η : Υπήρχαν εδώ πολλές φουντουκιές, τις οποίες οι ντόπιοι ονομάζουν «λεφτοκαρυές» (= το καρποφόρο κόρυλος η αβελλάνιος), εξ αυτού και η ονομασία.

Λιάρος ο : [Στο Λιάρο] : Περιοχή με δάσος στα Δ του χωριού. Στην επιχώρια γλώσσα «λιάρος» (= παρδαλός) < Σλ. *ljar* (= παρδαλός, ποικιλόχρωμος, Αλβ. *llarë/larë*). Τι το παρδαλό ήταν εδώ δεν είναι διακριτό τώρα.

Λιβιάδ(ι) το : Πρόκειται για έκταση με μεγάλο υψόμετρο που είναι εξαίρετος τόπος για βόσκηση προβάτων και την οποία συχνά μίσθωναν σε νομάδες κτηνοτρόφους. Υπάρχει υποπεριοχή «Μεγάλο λιβιάδι» και «Μικρό λιβιάδι». Ακόμη υπάρχει Δ του χωριού η τοπωνυμία «Σουρλαίικο λιβιάδι», που κάποτε ανήκε στην υπαρκτή στο χωριό γενεά *Σούρλας*. Αν το επώνυμό τους σχετίζεται με το σλάβικης

Κουτσούκ(η)ς ο : [Στ' Κουτσούκ'] : Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Το επώνυμο *Κουτσούκης* είναι σύνηθες και πιθανώς παλιότερα να υπήρχε στο χωριό.

Κουτσουπιές οι : Πολλά δένδρα «κουτσουπιές» (= κερκίς η κοινή) υπάρχουν εδώ, από τις οποίες πήρε και το όνομά της η τοποθεσία.

Κουφάλες οι : Απόμακρη και πυκνοδασωμένη έκταση Δ του χωριού, όπου αφθονούν οι γέρικες και κουφωτές οξιές (κοινώς *κουφάλες*), εξού και η ονομασία.

Κοψίματα τα : Η απόμακρη αυτή περιοχή, στα όρια με την έκταση της Στράτσιανης [43], πέραν από τη θέση «Παναγιά», έχει έδαφος σαθρό, κομμένο από κατολισθήσεις, γι' αυτό την ονόμασαν έτσι.

Κρασιά η : [Στην Κρασιά > Σ' Γκρασιά] Μεγάλο και σημαδιακό δένδρο «κρασιά» (= κρανέα, *κόρνος ο άρρηνη*) υπήρχε εδώ, εξού και η ονομασία.

Κράπα η : [Στην Κράπα > Σ' Γκράπα] Βραχώδης τόπος ακριβώς πάνω από το χωριό, όπου υπήρχε λατομείο, από το οποίο προμηθεύονταν πέτρες για τις δομικές ανάγκες του χωριού. Στην κορυφή της τοποθεσίας τούτης είναι κτισμένο το εξωκλήσι της «Αγίας Τριάδας» και λίγο πιο πάνω το εξωκλήσι του «Άι Λιά». Το πιθανότερο είναι να σημαίνει μεταφορικώς «Κορυφή | Κορωνίδα | Μέτωπο», από το τοπικό «καράπα/κράπα» (= βρέγμα, βρεγματική χώρα, το πάνω από το μέτωπο μέρος της κεφαλής) < αρχ.Ελλ. «κάρα» (= κεφάλι), γιατί η θέση είναι όντως το μέτωπο του χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και ομοιόσημη «Ντέμη/Τέμη» στην Μπλήζιανη [28].

Κρεπιανίνος ο : Παρόχθια περιοχή στον Σαραντάπορο ποταμό, γεμάτη κήπους και αμπέλια άλλοτε, όπου ήταν και ο μύλος των *Τζιαμπολωλαίων*. Αποδίδεται ως «Πλήρης με κουρέλια | Γεμάτος με ράκη», από το τοπικό «κρίπα/κίρπα» (= λακίς, κουρέλι, ράκος) < αμάρτυρο παλ. Σλ. *krepiŋj* (= ρακώδης, κουρελιάρης, ράκινος) < παλ. Σλ. *krepiŋa/krjpa* (= σχισμένο πανί, ράκος, κουρέλι, λακίς) < Λατ. *stero* (= κροτώ, ψοφώ, παταγώ), {όπως από το ομοιόσημο αρχ. Ελλ. «λάσκω» προέκυψε το «λακίζω» (= ξεσχίζω με κρότω) και η «λακίς» (= ράκος, κουρέλι)}. Φαίνεται πως, για να προστατεύσουν τα σταφύλια και τους κήπους, θα κρεμούσαν πολλά ράκη, εν είδει σκιάχτρων, για να φοβίζουν τα πτηνά. Ιδέ ίσως λειτουργικά ομοιόσημο «Κουκλιοί» στη Μόλιστα [27].

Από το παλ. Σλ. *krjerpjŋj* (= ισχυρός) και *krjerpiti* (= ενδυναμώνω, κραταιούμαι) > Βουλγ. *krerjǎ* (= στηρίζω, υποστηρίζω) δεν διαφαίνεται λογική ερμηνεία.

Κρούσια η : Υπάρχουν δύο τοποθεσίες με αυτό το όνομα. Εδώ υπάγεται και η υποπεριοχή «Κάτω Κρούσια». Επί τουρκοκρατίας, είχε αμφισβητηθεί η κυριότητα, από το γειτονικό χωριό Βούρμπιανη [2], της πλέον υψηλόσταθμης εκ των δύο και έγιναν επεισόδια μεταξύ των δυο χωριών. Τελικώς, κατά την δεκαετία 1890, το θέμα διευθετήθηκε δικαστικώς υπέρ της Βούρμπιανης [2], αλλά και με διαι-

δυσχερής, επίπονος, κοπιαστικός) < παλ. Σλ. mžsenije (= βάσανος, τιμωρία, κολασμός), γιατί δεν προκύπτει λογική ερμηνεία. Ούτε και το παλ. Σλ. mjčj/mečj (= μάχαιρα, ξίφος, ρομφαία, Βουλγ. meč) δίδει κάποια αποδεκτή εξήγηση.

Μνήμα του βλάχου το : [Στ' Βλάχ' το μνήμα] Κάποιος «βλάχος», δηλ. κτηνοτρόφος, που θάφτηκε εδώ, για μη γνωστούς σήμερα λόγους, ονομάτισε τον τόπο με το μνήμα του. Ιδέ και «Μνήμα της βλάχας» στους Χιονιάδες [47].

Μότσιαλ(η) η : Πρόκειται για χαμηλόσταθμη τοποθεσία με αρκετά αμπέλια, αλλά και με πάμπολλα νερά, τα οποία και την ονομάτισαν, από το τοπικό «μοτσιάλα» (= διαβροχή, μούσκεμα) < γενικώς Σλ. močila (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. močar, Ρουμ. mocirla) < παλ. Σλ. moča (= έλος) και močiti (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κάντισκο [15], Ζέρμα [12] και αλλού.

Μούζγκα η : Τοποθεσία που συναντάμε καθώς πηγαίνουμε προς το εξωκλήσι της Παναγίας. Εδώ η εδαφική σύσταση είναι αργιλική και μάλιστα σε ύφυγρη μορφή. Η ονομασία αυτό ακριβώς σημαίνει, δηλ. «Άργιλος | Πηλός», γιατί στην τοπική γλώσσα «μούζγκα» (= διαβρεγμένη άργιλος, λασπώδης πηλός) < παλ. Σλ. mizga (= λασπώδης γη, τέλμα, τέναγος, βόρβορος, Ρουμ. mizga). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και Μόλιστα [27].

Μουκλίβα η : Περιοχή απόμακρη, δασώδης και υψηλόσταθμη, κειμένη πέρα από το «Λάκκο της Παναγιάς». Είναι μέρος περικόλειστο και γι' αυτό ομιχλώδες. Ερμηνεύεται ως «Αχλυώδης», απευθείας από το Βουλγ. mjglina (= ομιχλώδης) < παλ. Σλ. mjgla (= αχλυσ, σμίχλη, νεφέλη, Βουλγ. mjgla, Λατ. nebula, Αλβ. miedullë-a, Βλαχ. niçgura) < Ελλ. «ομίχλη». Όρα «Σμοκλίβα/ Μόκλιβα» στο Γαναδιό [5] και ομοιόσημη «Μίγλα» στο Κεράσοβο [17].

Μπιλαίικα τα : Χωράφια που ανήκαν στο γένος *Μπίλης*, που είναι υπαρκτό στο χωριό.

Μπίλ(η) το στρέμμα : [Στ' Μπίλ' το στρέμμα] : Συνήθως οι επιχώριοι λένε «στρέμμα» το βαθιά σκαμμένο χωράφι, με αναστροφή του εδάφους, προς φύτευση κλημάτων. Τέτοιο χωράφι είχε εδώ κάποιος από το υπαρκτό γένος *Μπίλης*, από όπου και «Μπιλαίικα».

Μπόκλ(η) η : [Στ' Μπόκλ'] Πρόκειται για την κατάφυτη πλαγιά πέρα από τον «Λάκκο της Παναγιάς» και μέχρι τα σύνορα με την έκταση της Στράτσιανη [43]. Δεν δείχνει για κυριωνυμία. Όνομα *Μπόκλης* δεν είναι ακουστό στο χωριό. Γι' αυτό εξηγείται ως «Πλαγιά | Πλευρά | Μπάντα», από το παλ. Σλ. bokj (= πλευρό, πλευρά, μπάντα, Σερβ. bok) > Σερβ. bok (= πλαγιά). Ιδέ ομοιόσημη «Λα Μπάντα» στο Παλιοσέλι [33].

Μπολιάνα η | Μπουλιάνα η : [Στ'ν Πολιάνα > Στ' Μπολιάνα/Μπουλιάνα] : Η τοπω-

αρχής νέο Ελλ. «σούρλα» (= κορυφή, μυτερή κορυφή), τότε Σούρλας (= κορυφαίος), επειδή όντως είχαν τα σπίτια τους στην κορυφή του χωριού.

Λίμνες οι : Εδώ, σε κοιλάματα του εδάφους συγκεντρώνονται νερά και σχηματίζουν μικρές λίμνες, εξού και η ονομασία. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει και αλλού, π.χ. στη Ζέρμα [12].

Λόντζια η : Κυρίως η θέση «Στ' Λόντζια τ' Πετσιναιίκη», που ήταν το μόνιμο χοροστάσι των κοριτσιών της πάνω γειτονιάς. Στην τοπική γλώσσα «λόντζια» (= το κυκλικό πεζούλι γύρω από το πλατάνι στο μεσοχώρι - τοποθεσία υψίπεδη με πανοραματική θέα) < Ιταλ. loggia (= θεωρείο, Τουρκ. loca, Βουλγ. λόζα, Αλβ. llozhë-a/lozhë-a) > Σερβ. londza (= τaráτσα). Το γένος *Πετσίνης* είναι ακόμα υπαρκτό στο χωριό.

Λουριά η : Περιοχή κατάφυτη τώρα με δενδρύλλια. Το παλιό καιρό πολλοί ιδιοκτήτες είχαν από μια στενή λωρίδα/λουρίδα χωραφιού, εξού και η ονομασία, από το Λατ. *lucus* (= ιμάς, ζώνη, μαστίγιο - βέργα). Όρα και «Μεσολούρι» στους Χιονιάδες [47].

Μαντένια τα : Εδώ υπήρχαν πετρώματα από τα οποία προμηθεύονταν οικοδομικούς λίθους για το κτίσιμο των οικιών του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Λατομεία», από το τοπικό «μαντένι/μαντέμι» (= λατομείο - χυτοσίδηρος) < Τουρκ. maden (= μετάλλευμα - μεταφ. πηγή). Όρα «μαντένι» στον Ίσβορο [15] και «Λα Μαντέμε» στο Παλαιοσέλι [33].

Μελισσόπετρα η : Χαμήλωμα προς τον ποταμό Σαραντάπορο, με πολλά αμπέλια, τον παλιό καιρό. Στην χαρακτηριστική πέτρα που υπάρχει εδώ συχνά εμφανίζονταν εσμοί από μελισσες και γι' αυτό την ονόμασαν έτσι.

Μ(ι)σές στράτας οι : Δείχνει ότι σε τούτη τη θέση ήταν το ήμισυ του δρόμου (της απόστασης) από το χωριό μέχρι κάποια άλλη σημαντικότερη τοποθεσία. Στην τοπική γλώσσα «στράτα» (= δρόμος, βατό μονοπάτι - δρομολόγιο) < Λατ. strata via (= στρωμένη οδός, στρωτή).

Μιτσιουράβνιαν(η) η : Πρόκειται για ίσωμα με χωράφια, πέρα από το εξωκλήσι του «Άι Λιά», στα όρια με τη θέση «Μαυρομπίνα» της Βούρμπιανης [2]. Το πιο πιθανό είναι να σημαίνει «Μικρό ίσιωμα», με τσιπακισμό από το αρχ. Ελλ. «μικρός» (= μικρός, Ρουμ./Βλαχ. mic/nik) > Ρουμ. πληθ. micí/μίτσι (= μικροί) + παλ. Σλ. ranjna (= πεδινή, ίσια, ομαλή, επίπεδη, Σερβ./Βουλγ. ranpa), αν και δεν συνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται. Για το πρώτο μέρος, σχετικό είναι το τοπικό «μιτσιμάνι» (= πλήθος μικρών παιδιών, μικρομάνι). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και ομοιόσημη «Ράβ(ι)ν(η)» στην Καστάνιανη [16]. Σχετική γραμματικά είναι και η τοπωνυμία «Μιτσιουπέβιτα» στη Ζέρμα [12]. Το πρώτο μέρος δεν μπορεί να προέρχεται από το Βουλγ. micen (= δύσκολος,

Ντράζιος ο : Η περιοχή τούτη, που αρχίζει από τον Σαραντάπορο ποταμό και εκτείνεται κατά μήκος του «Λάκκου της Σκάλας», ήταν ένας μεγάλος αμπελώνας που έδιδε εξαιρετα σταφύλια. Σήμερα η όψη του δεν μαρτυρεί κάτι τέτοιο, λόγω της από ετών εγκατάληψης των καλλιεργειών. Αποδίδεται ως «Τερπνός | Θελκτικός», από τα Σερβ. *dražiti* (= τέρπω), *draž* (= θέλγητρο, φίλτρο, δέλεαρ, τερπνότης). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Μποτσιφάρι [29] και Λεσκάτσι [22], και ομοίωση «Ντράγκος» στη Φυτόκος [46] και Βούρμπιανη [2].

Ξινήθρες οι : Τοποθεσία που έχει πολλά αυτοφυή φυτά που λέγονται «Ξινήθρες» (= λάπαθον η οξαλίσ, *ρούμεξ η οξαλίσ*), που έχουν όξινη γεύση και συχνά λαχάνευσονται.

Ξινομ(η)λιές οι : [Στ'ς Ξινομπ'λιές] Τοποθεσία ΒΑ του χωριού, στο σύνορο σχεδόν με τη Βούρμπιανη [2], με πολλές άγριες μηλιές (= *μηλέα η ναγωδης*), οι οποίες λέγονται από τους ντόπιους «Ξινομηλιές».

Παλιάμπελα τα : Η ονομασία δείχνει ότι εδώ, στα ΝΑ του χωριού, ήταν τα παλιά αμπέλια του χωριού.

Παλιόρρογκα τα : Οι επιχώριοι λένε «ρόγκια» (= νεοαναγμένα χωράφια που προέκυψαν από κόψιμο ή κάψιμο δάσους, χωράφι σε ξεφωτο δάσους, Αλβ. *rogë*) < Λατ. *rogus* (= πυρά). Πρόκειται για θέση με χωράφια που βρίσκεται Β του χωριού, στα όρια με το μέρος της Βούρμπιανης [2] και λίγο ψηλότερα από το «Βουρμπιανίτικο ποτάμι». Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47] και «Παλιόρραγκο» στη Σταρίτσιανη [42].

Πετρίτ(η)ς ο : Τόπος Δ/ΝΔ του χωριού γεμάτος βράχους (πέτρες), εξού και το όνομα. Ιδέ και «Πετρίτσι» στο Λούψικο [24].

Πηγάδ(ι) του Γκούλ(η) το : [Στ' Γκούλ' το μπ'γάδ'] : Εδώ, στην αρχή σχεδόν του ρέματος «Λάκκος της Παναγιάς», κάποιος ονόματι *Γκούλας/Γούλας* (= Γιώργος) είχε κτίσει κάποια βρύση σε υπάρχουσα πηγή, την οποία η ντόπιοι συνήθως αποκαλούν «πηγάδι». Σήμερα το νερό αυτό με σωλήνες οδηγείται σε βρύση στην «Παναγία».

Πηγαδούλ(ι) το : Μέρος στα ΝΑ του χωριού με μικρή βρύση (*πηγαδούλι*, στην τοπική γλώσσα). Είναι κοινή ονομασία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Βούρμπιανη [2], Κάντσικο [15] και αλλού.

Πικροκερασιά η : Κάποια μεγάλη άγρια κερασιά (*πικροκερασιά*, στην τοπική γλώσσα), υπήρχε εδώ και από αυτήν ονοματίστηκε η τοποθεσία. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41], και ομοίωση «Μουζντράβα» στη Βούρμπιανη [2].

Πλάκα η : Από αυτήν εδώ την περιοχή προμηθεύονταν κατά κανόνα πλάκες (σχιστόπλακες) για την επιστέγαση των οικιών του χωριού, εξού και η ονομασία.

νυμία αυτή υπάρχει και στο έναντι χωριό Καστάνιανη [16]. Όπως εκεί, έτσι και εδώ σημαίνει «Ομαλό Ξέφωτο», πράγματι αληθέστατο, από το παλ. Σλ. *roljana/rolje* (= πεδίο, πεδιάδα, κάμπος) > Σερβ./Βουλγ. *roljana* (= ομαλό ξέφωτο σε δάσος, Ρουμ. *ροϊαπα*). Σχετική η «Νταλιόπολη» στη Σταρίτσιανη [42].

Μύλος του Σγκολόμπη ο : [Στ' Σγκολόμπ' το μύλο] Παρόχθια περιοχή στη δεξιά πλευρά του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), όπου είχε και λειτουργούσε νερόμυλο κάποιος από το γένος *Σγκολόμπης*. Το επώνυμο αυτό είναι υπαρκτό στο χωριό.

Μύλος του Τζιούμα ο : [Στ' Τζιούμα το μύλο] Θέση στον «Λάκκο της Κιούρως», όπου υπήρχε ο λεγόμενος εσχάτως *Πουρτσιάδικος* νερόμυλος, τον οποίον πρωτύτερα κατείχε κάποιος ονόματι *Τζιούμας*, εξού και η ονομασία.

Νέλα η : [Στ' Νέλα] Δείχνει για κτητορωνυμία. Κάποιος *Νέλας* νεμόταν τούτη την ομαλή έκταση. Αυτόν κανείς πλέον δεν τον θυμάται στο χωριό. Το επώνυμο αυτό είναι υπαρκτό και αφθονεί στα χωριά του Δομοκού Φθιώτιδος.

Νταμπόρ(ι) το : Βουνό με κορυφή μεγάλου υψομέτρου (1.750 μ) και απέραντη θέα, Δ/ΒΔ του χωριού, στα όρια με το χωριό Βουρμπιανη [2]. Αποδίδεται ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «*ταμπούρι*» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο, στρατόπεδο, Λατ. *castra*) < Τουρκ. *tabya* (= προμαχών, οχύρωμα) και *tabur* (= παραταξη οπλιτών, τάγμα). Φημολογείται ότι εκεί υπήρχε τουρκικό φυλάκιο. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Ζέρμα [12], «*Ταμπούρι*» στο Κάντσικο [15], «*Παλιόταμπούρο/Ταμπούρι*» στη Μόλιστα [27].

Ντίκα η : [Στ' Ντίκα] Περιοχή όπου υπάρχει πηγή με βρύση, λεγόμενη «Τ'ς Ντίκας το πηγάδι». Παλιότερα είχε μόνιμη και σταθερή παροχή, ενώ τώρα το θέρος στερεύει. Δείχνει κτητορωνυμία, γιατί υπήρχε παλιά στο χωριό οικογένεια με επώνυμο *Ντίκας*.

Ντόμ(ι)στα η : [Στ' Ντόμ'στα] Περιοχή συνεχόμενη με την πάνω γειτονιά του χωριού, με αρκετά αμπέλια και μικρή βρύση που πηγάζει επί τόπου και λέγεται «Τ'ς Ντόμ'στας το πηγάδι». Πρέπει εδώ να υπήρχαν κάποτε οικήματα, ίσως ο πρώτος μικροοικισμός στο χώρο του σημερινού χωριού, αφού ακόμη μαρτυρείται ότι η πρώτη δομική αρχή του χωριού έγινε από την πάνω γειτονιά (*Σιουγκαράδες*). Αποδίδεται ως «*Δομημένη | Έχουσα οικίες | Οικισμός*», από το θέμα του ελληνογενούς παλ. Σλ. *domj* (= δόμος, οικία, Λατ. *domus*, Σερβ. *dom*) > Σερβ. *domista* (= χώρος υποδοχής), Αλβ. *dhomë-a* (= δωμάτιο) < Ελλ. «*δομώ/δέμω*» (= κτίζω) + Σλ. περιεκτικό τέρμα *-izta/-ista*.

Ντραγατίκ(ι) το : Εδώ είχε το παρατηρητήριο του ο εκάστοτε αγροφύλακας (*ντραγάτης/δραγάτης*, στην τοπική γλώσσα). Στα άλλα Μαστοροχώρια συνήθως τέτοια τοποθεσία τη λένε «*Ντραγασιά*».

κάποια λογική ερμηνεία. Η τοπωνυμία απαντάται και στη Ζέρμα [12].

Σελιά τα : Πρόκειται για κοντινά και εύφορα χωράφια ή λιβάδια, στα ΒΑ του χωριού και δίπλα στα σπίτια του γένους *Σούρλας*. Τέτοια χωράφια λέγονται στην επιχώρια γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. selj/selo (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα). Όρα και «Σελός». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

Σελός ο | Σελό το : Περιοχή σχετικά ομαλή με ποτιστικά χωράφια και πολλά αμπέλια. Όμοια περιοχή φέρει την ίδια ονομασία στη Σταρίτσιανη [42]. Εξηγείται από το παλ. Σλ. selo/selj (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Σερβ./Βουλγ. selo (= χωριό).

Σελτσιώτ(ι)κο το : Μέρος παρόχθιο στην αριστερή πλευρά του Γοργοπόταμου (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), σχεδόν απέναντι από τη θέση «Μύλος του Σγκολομπη». Το μέρος ανήκει στο γειτονική Σέλτση [41]. Εδώ υπήρχε και ο «Σελτσιώτικος μύλος», λεγόμενος από τους Σελτσιώτες και «Μύλος του Ντώνη».

Σερίφαινα η : [Στ'ς Σερίφαινας] : Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Κάποια γυναίκα, ίσως χήρα, από το υπαρκτό γένος *Σερίφης*, είχε χωράφια σε τούτο το μέρος. Στα Τουρκ. serif (= έντιμος, ευγενούς καταγωγής, ενδοξος, ιερός).

Σεραφαίικα τα : Χωράφια που ανήκαν στο υπαρκτό γένος *Σερίφης*.

Σιάδ(ι) το : Σημαίνει «Ίσωμα | Πεδίο», δηλ. ισόπεδη ευρεία έκταση, όπως και είναι, εξηγούμενη από το Ελλ. «ίσος/ίσιος». Υπάρχει «Τρανό σιάδι» και «Μικρό σιάδι» στην περιοχή «Κράπα».

Σιάδ(ι) της Γκιούζως το : Δείχνει για κτητορωνυμία. Σε κάποια που είχε το παρόνομα *Γκιούζω* ανήκε το πεδίο (ίσωμα) τούτο.

Αν πάλι το ίσιωμα αυτό ήταν το φθινοπωρινό λιβάδι, τότε αποδίδεται ως «Φθινοπωρινό ίσιωμα/λιβάδι», από το Τουρκ. güz (= φθινόπωρο).

Σιάν(ιστα) η : [Στ' Σιάν'στα] Είναι μεσόσταθμη περιοχή και παλιά είχε πολλά αμπέλια. Εδώ λειτουργούσε ανέκαθεν χειμωνιάτικος υδρόμυλος, με τελευταίο τον «Μύλο του Παπαγιώργη», που τροφοδοτούταν με νερό, μέσω υδραύλακος, από το παρακείμενο ρέμα. Αυτός ο υδραύλαξ ονομάτισε τον τόπο, γιατί Σλ. şapac/şapac (= τάφος, όρυγμα, χαντάκι - χαράκωμα) + Σλ. περιεκτικό τέρμα -ista/-ışta. Ιδέ και «Σιανακόστι» στους Χιονιάδες [47].

Σιαφάρ(ι) το | Σιαφάρ(η)ς ο : [Στου Σιαφάρ' > το Σιαφάρ'] : Απόμακρη και υψηλόσταθμη περιοχή στα Δ του χωριού, γεμάτη οξιές, στα ακραία σύνορα με τη Στράτσιανη [43] και Ίσβορο [13], στα οποία χωριά μερικώς ανήκει. Είναι κτητορωνυμία. Το γένος *Σιαφάρης/Σιάφαρης* υπήρχε άλλοτε στη Στράτσιανη [43] και το θυμούνται ακόμη.

Άλλως ερμηνεύεται ως «Σώρευμα φύλλων | Φορυτός», από το επιχώριο τα

Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17] και Κάντσικο [15].

Πουρνάρ(ι) το : Εδώ υπήρχε κάποιο μεγάλο δένδρο «πουρνάρι» (= πρίνος, δρυς η κοκκοφόρος) που σημάδευε τον τόπο και εν τέλει τον ονομάτισε. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και Κεράσοβο [17].

Προζέλ(ι)κο το : Είναι χαμηλόσταθμο και παρόχθιο του Σαραντάπορου μέρος, στην πλαγιά μεταξύ της θέσης «Άμμοι» και του κατερχόμενου από τη θέση «Τραχηλάρης» ρέματος, κατάφυτο από ήμερη βλάστηση, πάμπολλα αμπέλια και λαχανόκηπους άλλοτε. Σημαίνει είτε «Καταπράσινο | Κατάχλωρο», από το παλ. Σλ. pro (= κατά, διά) + παλ. Σλ. zelo (= χόρτο, βοτάνη), zelni (= χλωρός, πράσινος) > Βουλγ. zelen (= πράσινος, άγουρος) και Σερβ. zelen (= πράσινος, χλωρός), είτε «Φιλόκραμβο | Λαχανόφιλο» εννοείται μέρος, από το Βουλγ. pro (= πρόθημα ονομάτων σημαίνον «υπέρ», «φιλό-») + Βουλγ. zélko (= λάχανο, κράμβη), όπως θα και ήταν κάποτε. Σχετικό το ομόρριζο οικωνύμιο Ζέλιστα [11].

Πρόκος ο : [Στον Πρόκο > Στουν Πρόκου] Περιοχή συνεχόμενη με την κάτω γειτονιά του χωριού, όπου υπάρχει μεγάλο εκκλησιαστικό χωράφι (βακούφικο) και αρκετοί κήποι. Εδώ υπάρχει βρύση, λεγόμενη «Στ' Πρόκου το πηγάδι», που πηγάζει επί τόπου και δεν στερεύει ακόμη και στις μεγαλύτερες ανομβρίες. Πρόκειται για κτητορωνυμία, γιατί το γένος Πρόκος μνημονεύεται στο χωριό, ενώ υπήρχε και στη γειτονική Βούρμπιανη [2]. Μάλλον είναι απλολογία του Προκόπιος. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Γλααδίο [5].

Παρόλο που και το αυλάκι, το οποίο οδηγούσε το νερό από την γειτονιά Στυλάδες στους κήπους έξω και κάτω από το χωριό, περνούσε από τη θέση τούτη, δεν θεωρώ πιθανή την ερμηνεία από το παλ. Σλ. prokor (= αύλαξ, χάνδαξ, σχετός - όρυγμα, εκσκαφή) < παλ. Σλ. prokorati (= διορύττω, εξορύττω), διότι δεν ταιριάζει στην εκφορά.

Προσήλια τα : Χωράφια Δ του χωριού που είναι ιδιαίτερα προσήλια, εξού και η ονομασία.

Προφύρια τα | Πορφύρια τα : Το έδαφος σε τούτη τη θέση έχει σκούρα βαθυκόκκινη απόχρωση. Αυτό το χαρακτηριστικό του τόπου αποδίδει η ονομασία, ερμηνευόμενη από το αρχ. Ελλ. «πορφύριος» (= μαυροκόκκινος, ερυθρομέλας). Ιδέ «Κοκκινός» στη Σέλτση [41], «Κοκκινόης» στην Καστάνιανη [16].

Πυρσόγιανν(η) η | Πρισόγιαν(η) η : [Σ' Μπρισόγιαν' / Μπρυσόγιαν'] Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο δεν άλλαξε. Εξηγείται, με αριθ. 39, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/ χωριών».

Ρόκα η : Περιοχή και λοφοσειρά Β του χωριού προς την κατεύθυνση της Βούρμπιανης [2]. Από το Ιταλ. rocca (= φρούριο σε κορυφή ή βράχο - βράχος - κόκκαλο, οστούν - ηλακάτη) και roccia (= πέτρωμα, βράχος) μπορεί να προκύψει

κονίζεται, ως ιερωμένος που ήταν, με «*επιτραχήλιο/περιτραχήλιο/πετραχήλι*», δηλ. ήταν «*επιτραχηλάρης > τραχηλάρης*». Γι' αυτό, για τους αυτόχθονες, η λέξη «νεκροταφείο» και «τραχηλάρης» είναι ταυτόσημες. Η έννοια αυτή μεταφέρθηκε, ως τοπωνυμία πλέον, στη νέα θέση του νεκροταφείου.

Από το Ελλ. «*τραχηλάς*» (= χονδρόλαιμος, χονδραύχενος) δεν μπορεί να προκύψει λογική ερμηνεία.

Τσιολαίνως καρυά η : [Στ'ς Τσιουλαίνως τ' γκαρυά] : Περιοχή στα σύνορα με τη Βούρμπιανη [2], όπου υπήρχε σημαδιακή καρυδιά (*καρυά*, στην τοπική γλώσσα) η οποία ανήκε σε κάποια με το ανδρωνύμιο *Τσιόλαινα* (Νικόλαινα), γιατί *Τσιόλας* (= Νικόλαος) στην τοπική γλώσσα.

Τσιούκα η | Τζιούκα η : Χαμηλόσταθμη τοποθεσία στα Β του χωριού, με αρκετά αμπέλια και χαρακτηριστική κορυφή, γι' αυτό και αποδίδεται ως «Κορυφή | Κορυφή», από το τοπικό «*τσιούκα*» (= κορυφή βουνού ή λόφου, συνήθως απόκρημνη, Σερβ./Βουλγ. *ζυκα*, Αλβ. *ζυκë-a*). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει και στην Κόνιτσα [18]. Ιδέ και «Τσιούκα του Πέτσιου» στο Πληκάτι [37].

Τσιούμπα η : Περιοχή με δάσος στα Δ του χωριού. Κάποιος μικρός γήλοφος θα υπάρχει εδώ και ονομάτισε τον τόπο, διότι στην τοπική γλώσσα «*τσιούμπα/τσιουμπάρι*» (= λόφος, γήλοφος, τύμβος, Λατ. *tumba/tumulus* – μέγας σωρός). Ερμηνεύεται ως «Λόφος | Γήλοφος | Κολώνη». Ιδέ και «Τούμπα» στην Καστάνιανη [16], Μόλιστα [27], καθώς και «Τούμπες» στη Σέλτση [41].

Τ(υ)λίχτρες οι : Εδώ, στο ίσωμα που υπάρχει, οι γυναίκες τύλιγαν (*δίαζαν*, στην τοπική γλώσσα) τα νήματα που χρησιμοποιούσαν στον αργαλειό. Όρα «Τ(υ)λίχτρια» στη Φυτόκο [46] και ομοιόσημες «Κλίχτρες» στο Λεσκάτσι [22].

Φ(υ)τειές οι : [Στ'ς Φ'τειές] Τόπος κατάφυτος με χαμηλή βλάστηση. Είναι πληθυντικός της τοπωνυμίας «Φ(υ)τειά», που σημαίνει «Φυτεία» και απαντάται στο Λούψικο [24] και Σταρίτσιανη [42]. Εξηγείται ως «Φυταλιές», δηλ. τόπο κατάφυτο.

Χαλκιάδες οι : Κατά τα θρυλούμενα, εδώ στα ΝΔ του χωριού, υπήρχε οικισμός όπου κατοικούσαν σιδηρουργοί, οι λεγόμενοι «*χαλκιάδες*», οι οποίοι κάποτε μετακόμισαν στο σημερινό χωριό. Τα υπάρχοντα εδώ εξωκλήσια «Άγιοι Απόστολοι», «Άι Νικόλας», «Άι Θανάσης» στηρίζουν αυτήν την άποψη. Ίσως, το υπαρκτό γένος *Περονάδες* να ήλθε από εδώ, αφού στην μαστόρικη/κουδαρίτικη διάλεκτο «*περόνια*» (= καρφιά, ήλοι).

Χτέν(ι) το : Βραχώδης κορυφή της θέσης «Νταμπόρι». Στην επιχώρια γλώσσα «*χτένι*» (= σειρά απότομων βράχων γκρεμού, βραχώδης όψη βουνού, κατσάβραχα), κατ' απόδοση του παλ. Σλ. *greben* (= χτένι) και *grebenje* (= σειρά βράχων ή λίθων, ερίπνη, νέο Ελλ. «*γρέμπανος*»). Ιδέ και «Χτένι του Ιζερού» στο Λεσκάτσι [22].

«σιάφαρα» (= συρφετός από φύλλα/κλαδιά) < αρχ. Ελλ. «σύρφαξ» (= συρφετός), και αναφέρεται στο παχύ στρώμα φύλλων κάτω από τις οξιές.

Σιλλ(υ)βιά η | Σιλ(ι)βιά η : Εδώ, στα ΒΔ του χωριού, κάποτε υπήρχε μια μεγάλη δαμασκηλιά, η οποία και ονομάτισε τον τόπο. Αποδίδεται ως «Προύνη | Δαμασκηλιά», από το τοπικό «σιλλυβιά/σιλιβιά» (= είδος δαμασκηλιάς, προύνη, βράβυλος) < παλ. Σλ. silva (= προύνα, δαμάσκηνα). Ιδέ και «Σίλβα/Σλίβα» στους Χιονιάδες [47].

Σιωμαίικα τα : [Στα Σιωμαίικα] Είναι κτητορωνυμία. Το υπαρκτό γένος με επώνυμο Σιώμος είχε εδώ χωράφια. Κάποιος Θωμάς (Σιώμος, στην τοπική γλώσσα) είναι ο γενάρχης του. Γένος Σιώμος/Σιωμάδες υπήρχε παλαιά και στο Κάντσικο [15].

Σλίβιαν(η) η : Τοποθεσία μέσα στο χωριό με πολλούς κήπους και οπωρικά. Εξηγείται ως «Προυνιά», από το παλ. Σλ. sliva (= προύνα, δαμάσκηνα) + Σλ. τοπωνυμικό τέρμα -jane. Όρα και «Σιλλυβιά/Σιλιβιά».

Σουρβιές οι : Περιοχή στην οποία υπάρχουν πολλά καρποφόρα δένδρα σουρβιές. Η «σουρβιά» είναι το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος ο ήμερος*, αρχ. Ελλ. «όα/οία», Λατ. sorbus. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στην Καστανιανή [16] και Μπλήζιανη [28].

Σταυρός ο : Λόφος στα Δ με εικονοστάσι. Οι γηγενείς, τις περίοπτες τοποθεσίες όπου στήνονται εικονοστάσια, τις λένε «σταυρός». Τέτοια είναι και τούτη η θέση.

Στεγνάδια τα : Ήταν τόπος ξύλευσης και προμήθειας καυσοξύλων, λόγω των πολλών κατακείμενων στεγνών δένδρων, εξού και η ονομασία.

Στενό το : Τοποθεσία με πολύ μεγάλο υψόμετρο, στα όρια με την έκταση του χωριού Λεσκάτσι [22]. Λόγω της μορφής της ονομάστηκε έτσι.

Τσιερνοβόντα η | Τσιερναβόντα η : Θέση σχετικά υψηλή, πάνω στον παλιό δρόμο προς Βούρμπιανη [2], με πολλές λεπτοκαρυές, ελάχιστα αμπέλια και πηγή με άφθονο κρύο νερό. Εξ αυτού του τελευταίου ονοματίστηκε η τοποθεσία και σημαίνει «Μαυρονέρι», από το Βουλγ. *czernavoda* (= μαυρονέρι) < Βουλγ. *czerna* (= μαύρη) + Βουλγ. *voda* (= νερό). Στη Σταρίτσιανη [42] παρόμοια πηγή την ονομάζουν «Μαυρομπίνα» (= μαυροπηγή). Ιδέ ομοιόσημο «Σ(ι)μπήγαδο» στη Σέλτση [41] και Φυτόκο [46]. Σήμερα δεν είναι κατανοητό γιατί τέτοιες πηγές τις ονόμαζαν έτσι.

Τραχηλάρ(η)ς ο : Νεότερη ονομασία της μικρής περιοχής όπου είναι το σημερινό νέο νεκροταφείο του χωριού με το εκκλησάκι «Ταξιάρχες», μαζί με τις παρακείμενες πλαγιές προς τον Σαραντάπορο ποταμό. Το νεκροταφείο μεταφέρθηκε, κατά την δεκαετία του 1920, από τον «Άγιο Νικόλαο» που κείται μέσα στο χωριό. Οι παλιότεροι έλεγαν σκωπτικά μεταξύ τους «τραχηλάρη» τον άγιο Νικόλαο, ο οποίος τους κατευόδωνε στην τελευταία τους κατοικία, επειδή πάντα ει-

[41] Τοπωνυμίες του χωριού Σέλτση [Οξυά]

{Ευχαριστώ τον Σελτσιώτη δάσκαλο Κώστα Απ. Αθανασόπουλο για τα τοπωνυμικά στοιχεία που μου έδωσε, σε συνεργασία με τους συγχωριανούς του Νίκο Τσίμα και Δήμο Πορφύρη, καθώς και τον επίσης Σελτσιώτη Ευάγγελο Κυπαρίσση, ο οποίος μου έστειλε συμπληρωματικά στοιχεία}

Αγία Παρασκευή η : Το παρεκκλήσι του νεκροταφείου στις παρυφές του οικισμού.

Αγία Τριάδα η : Το ομώνυμο εξωκλήσι πάνω σε διακριτή κορυφή, εκεί όπου τώρα είναι στημένη η υψηλή κεραία της κινητής τηλεφωνίας.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Εξωκλήσι ΒΑ του χωριού, σχετικά κοντά στο χωριό και ο γύρω από αυτό χώρος.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Μικρό εκκλησάκι μέσα στο χωριό.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο πέριξ χώρος υψηλότερα και σχετικά κοντά στο χωριό.

Άι Νικόλας ο : Η κεντρική εκκλησία στο μεσοχώρι. Ο Άι Νικόλας είναι ο πολιούχος του χωριού.

Άι Χαράλαμπος ο : Εξωκλήσι και ο περιβάλλον χώρος του, αρκετά σιμά στο χωριό, στο δρόμο προς την «Αγία Τριάδα».

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία, το οποίο κείται Β και αρκετά ψηλότερα από το χωριό, καθώς και η υπερκείμενη αυτού κορυφή (1.521 μ).

Αλών(ι) κοινό το : [Στ' Αλών' το κοινό] Το αλώνι αυτό ήταν σε κοινή χρήση, εξού και ονομασία.

Αλών(ι) Μητρονασαιίκο το : Αλώνι στις παρυφές του χωριού που ανήκε στο γένος *Μητρονάσος* (Δημήτρης του Αθανασίου), το οποίο είναι υπαρκτό στο χωριό.

Αλών(ι) της Ρήνα_Τόρω το : [Στ' Αλών' τ'ς Ρήνα_Τόρω] Το αλώνι ανήκε σε κάποια *Ειρήνη* (Ρήνα, στην τοπική γλώσσα) από το γένος *Τόρης*. Το επώνυμο αυτό είναι υπαρκτό, αλλά είναι άγνωστο τώρα στο χωριό.

Άμμος ο : Πλαγιά στα ΝΔ του χωριού, με αμμουδερό έδαφος και αρκετά αμπέλια και οπωροφόρα.. Από την αμμώδη γαιοσύστασή της πήρε το όνομά της. Ιδέ ομοιόσημη «Αμμούδα» στο Κεράσοβο [17] και «Κούμες» στο Λεσκάτσι [22].

Χούμα η : Περιοχή μεσόσταθμη με αμπέλια. Ερμηνεύεται ως «Άργιλος | Πηλός | Ασπρόχωμα», από το Βουλγ. *huma* (= άργιλος, αργιλόχωμα, ασπρόχωμα) < Ελλ. «χώμα» και Λατ. *humus* (= χθων, γη – χώμα, χούμος). Η περιοχή έχει αργιλικό ασπρόχωμα. Ιδέ ομοιόσημα «Ασπρόχωμα», «Μούζγκα», καθώς και «Χούμες» στη Βούρμπιανη [2].

Από το παλ. Σλ. *humj* (= οπός, χυμός) < Ελλ. «χυμός», δεν βγαίνει κανένα νόημα.

—◆—

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Βρυσούλα η : Μικρή πηγή στα Β του χωριού.

Βρωμονέρ(ι) το : Τοποθεσία άνωθεν του χωριού, όπου υπάρχει πηγή/βρύση με αρκετό θειούχο νερό, το οποίο έχει χαρακτηριστική οσμή, εξού και η ονομασία. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Βούρμπιανη [2], Καστάνιανη [16].

Βυρό το : Στην τοποθεσία τούτη, που κείται Β/ΒΔ από τον «Άι Λιά», το έδαφος έχει νερά και υπάρχουν «βουροί» (= κοιλώματα) με αναβλύζοντα ύδατα. Εξηγείται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυ» (= νερό, Λατ. bua), «βρύλον» (= ελόφυτο, σπάρτο) > αρχ. Ελλ. «έδαφος βρύον» ή «βρύον» και με αναγραμματισμό «βυρόν». Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Λούψικο [24], Φυτόκος [46] και αλλού.

Γελαδομάντρ(ι) το : Εδώ μαζεύονταν και διανυκτέρευαν κατά το θέρος τα αγελάδια του χωριού, δηλ. ήταν «γελαδαριά», όπως λένε οι επιχώριοι.

Γέροντας ο : [Στο Γέροντα] Τον παλιό καιρό, κάποιος χωριανός δημογέροντας είχε εδώ κτήμα ή βοσκοτόπι, εξ αυτού και η ονομασία. Ιδέ ανάλογο «Πρωτόγερος» στο Κάντσικο [15].

Γιωργάνος ο : [Στ' Γιωργάνου] Είναι κτητορωνυμία. Στη μακρινή ετούτη θέση κάποιος Γιωργάνος είχε μεγάλο χωράφι, εξού και η ονομασία. Όρα και «Στ' Βρύσ' τ' Γιωργάνου». Ιδέ και «Γιωργανάδ(ι)κο» στο Κάντσικο [15].

Γκαμπάσιος ο : [Στον Γκαμπάσιο > Στο Γκαμπάσιο] Τώρα είναι μια πευκόφυτη πλαγιά. Αποδίδεται ως «Ογκώδης», από το επιχώριο «γκαμπάτης/γκαμπάτικος» και ίσως, κατά τοπικό ιδιωματισμό, «γκαμπάσης/γκαμπάσιος» (= χονδρός, ογκώδης, νεο Ελλ. «καμπάς») < Τουρ. kaba (= χονδρός, αγροίκος). Σήμερα δεν είναι κατανοητό γιατί ονομάστηκε έτσι.

Γκόλιο το : Υψηλόσταθμη απόμακρη περιοχή με κορυφή (1.750 μ), άδενδρη και με πολλά λιβάδια για βοσκή προβάτων, Β από τη θέση «Βυρό». Ερμηνεύεται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < Σλ. golj/golu (= γυμνός). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Λεσκάτσι [22], Κάντσικο [15] και αλλού.

Γκολογκινιά η : [Στ' Γκολογκινιά] Είναι φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Κράταιγος», από το τοπικό «γκολογκινιά/γκουργκανιά» (= το ακανθώδες δένδρο κράταιγος ο μονόγυνος), που οι ελλειψοειδείς καρποί του λέγονται «γκολογκίνια/γκούργκανα».

Γκόνια τα : Αμπελική περιοχή με αρκετές καλλιέργειες σχετικά κοντά στο χωριό, η οποία δημιουργήθηκε, στο απώτερο παρελθόν, μάλλον με κάψιμο του δά-

Αμπέλ(ι)_απεκείθε το : [Στ' Αμπέλ'_απεκείθε] Σημαίνει «Αμπέλι πσιινό | Αμπέλι πέ-
ρα από τη ράχη], από το αρχ. Ελλ. «απεκείθεν/εκείθεν» (= από εκεί, επέκεινα,
πέραν της γραμμής).

Ανδρονάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Εδώ είχε
τα περισσότερα χωράφια το υπαρκτό στο χωριό γένος *Ανδρονιάδης*.

Ανήλιο το : Περιοχή που δεν την βλέπει ο ήλιος.

Ασβεσταριά η : Εδώ υπήρχε ασβεστοκάμιнос, από όπου προμηθεύονταν ασβέστη
οι χωριανοί.

Ασπρόπετρα η : Μεγάλος ασβεστολιθικός βράχος είναι το σήμα αυτής της τοπο-
θεσίας, εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Ασπρόπετρες» στο Κάντσικο [15].

Βακούφ(ι)κα τα : Εδώ υπήρχαν κτήματα εκκλησιαστικά, λεγόμενα στην τοπική
γλώσσα «βακούφικα» < Τουρκ. vakuf/vakif (= τα αφιερωμένα σε ευαγή ιδρύμα-
τα κτήματα, χρήματα, πράγματα, δικαιώματα, κ.λπ.), αραβικής προέλευσης.

Βαρ(ι)κό με τα σίτ(ι)κα το : [Στο Βαρ'κό με τα σίτκα] Είναι μέρος με έδαφος υδα-
τοκορεσμένο, γεμάτο ελόφυτα. Στην τοπική γλώσσα «βαρ(ι)κό» (= έκταση ή
χωράφι με έδαφος υδατοβριθές και βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος»,
ενώ «σίτ(ι)κα» (= τα τεναγόφυτα σκίρπος ολιμναίος και ελειοχαρίς η ελώδης,
αρχ. Ελλ. «δίψακος», Αλβ. sitkë-a) < παλ. Σλ. sitije (= τα ελόφυτα σκίρπος,
σχοίνος, βούτομον) < Λατ. sitis (= δίψα).

Βαρ(ι)κό της βλαχοπούλας το : [Στο Βαρ'κό τ'ς βλαχοπούλας] Τόπος με βαρύ κά-
θυγρο έδαφος, γεμάτος ελόφυτα. Κάποια βλαχοπούλα σχετίζεται με τη θέση
τούτη. Τώρα δεν είναι γνωστό γιατί. Υπάρχει και τοποθεσία «Κάτω Βαρ'κά».

Βασιινιά η : Παραποτάμια περιοχή Ν του χωριού. Κάποια μεγάλη βάτος (*βασιινιά*,
στην τοπική γλώσσα) θα εσήμαινε τη θέση και ονομάστηκε εξ αυτού η τοποθε-
σία. Το μεγάλο ρέμα που τη διασχίζει και χύνεται στον Σαραντάπορο ποταμό λέ-
γεται «Ρέμα τ'ς βασιινιάς» και οι απαρχές του είναι πιο ψηλά από τον «Άι Λιά».

Βλάχοι οι : [Στ'ς Βλάχ'ς] Περιοχή ψηλά στο βουνό, με μεγάλο υψόμετρο, όπου
έστηναν τα πρόχειρα καταλύματά τους οι νομάδες κτηνοτρόφοι (*βλάχοι*, στην
τοπική γλώσσα), οι οποίοι μίσθωναν για θερινή βόσκηση την περιοχή. Ιδέ και
«Βλάχικα» στο Πληκάτι [37].

Βουνό το : Η ευρύτερη ορεινή περιοχή πάνω από τον «Άι Λιά».

Βρύσ(η) του Αποστόλ(η) η : [Στ' Απουστόλ' τ' βρύσ'] Υποπεριοχή της θέσης «Ρό-
γκια» με πηγή/βρύση. Κάποιος ομόματι *Αποστόλης* σχετίζεται με αυτήν.

Βρύσ(η) του Γιωργάν(ου) η : [Στ' Γιωργάν' τ' βρύσ'] Βρύση αρκετά έξω από το χω-
ριό, πηγαίνοντας για τη θέση «Ντόρες», η οποία αποδίδεται σε κάποιον *Γιωρ-
γάνο*. Όρα και «Γιωργάνος». Ιδέ και «Γιωργανάδ(ι)κο» στο Κάντσικο [15].

Εξακόσια τα : Πριν το 1940, την έκταση τούτη, που ήταν καλλιεργήσιμη και βρίσκεται στο «Βουνό», Β του χωριού, την μοίρασαν οι χωριανοί, και ο καθένας πήρε τα αναλογούντα σ' αυτόν 600 τετραγωνικά μέτρα, εξού και η ονομασία.

Θαναίικα τα | Θανασαίικα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-αίικα». Κάποιος ονόματι *Αθανάσιος* (*Θανάσης/Θάνος*, στην τοπική γλώσσα) είχε κτήματα εδώ. Αυτό το όνομα δεν θυμίζει πλέον τίποτε στους σημερινούς χωριανούς. Υπάρχει, όμως, επώνυμο *Αθανασόπουλος*.

Θέμα το : Η υπερκείμενη της θέσης «Ασβεσταριά» τοποθεσία. Δεν είναι κατανοητό γιατί ονομάζεται έτσι, από το αρχ. Ελλ. «θέμα» (= κατάθεμα, παρακαταθήκη – θέμα, υπόθεση, το συζητούμενο, ρίζα λέξης – ωροσκόπιο).

Καλάμ(ι) το : Τόπος κείμενος Δ του χωριού, στην πλαγιά και στις στροφές του σημερινού αμαξιτού δρόμου, μετά το πέρασμα του «Βουρμπιανίτικου» ποταμού. Το μέρος νεροκρατεί και εκεί φυτρώνουν καλάμια, εξού και η ονομασία. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15], Λούψικο [24].

Καλύβα του Γκέλιου η : [Στ' Γκέλιου τ' γκαλύβα] Είχε εδώ καλύβα κάποιος ονόματι *Ευάγγελος* (*Γκέλιος*, στην επιχώρια γλώσσα). Τώρα δεν γνωρίζουμε κάτι γι' αυτόν.

Καλύβια τα : Υπήρχαν εδώ κάποτε πρόχειρα οικήματα, δηλ. καλύβια, εξού και η ονομασία της θέσης.

Κανάλια τα : Υψηλόσταθμη θέση όπου υπάρχει πηγή νερού και ξύλινες ποτίστρες (*κανάλια/κάναλοι*, στην τοπική γλώσσα). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο σχεδόν σε όλα τα Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12]. Ιδέ και ομοίωση «Καρούτια». Υπάρχουν και οι υποπεριοχές «Πέρα κανάλια» και «Μεσιά κανάλια»

Καρβέλ(η)ς ο : [Στον Καρβέλ'] Είναι μια υψηλόσταθμη θέση. Μάλλον πρόκειται για κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Καρβέλης*, ίσως νομάς βλαχοποιμένας. Τώρα δεν τον θυμάται κανείς στο χωριό. Το επώνυμο αυτό σχετίζεται με το νέο Ελλ. «καρβέλι» (= στρογγυλός ιπνίτης άρτος). Εξ αυτού, άλλοι θεωρούν ότι η ονομασία αποδίδει το στρογγυλόσχημο ύψωμα.

Καρούτια τα : Θέση απόμακρη με πηγή, όπου είχαν τοποθετήσει ποτίστρες ζώων, φτιαγμένες από διαδοχικές σκάφες σε κορμούς δένδρων. Αποδίδεται ως «Ποτίστρες | Κανάλια», από το τοπικό «καρούτα» (= κάνναλη για πότισμα ζώων ή για προσαγωγή νερού στο μύλο) < παλ. Σλ. korjitj (= ληνός, κάνναλη, δεξαμενή, κιστέρνα) < Λατ. cortina (= λέβης, κοίλον). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16] και Φυτόκο [46].

Κάτσ(η) η : [Στ'ν Κάτσ' > Σ' Γκάτσ'] Το έδαφος στη θέση αυτή ξεκόπηκε και κάθισε, λόγω κατολίσθησης, γι' αυτό ερμηνεύεται ως «Κάθισμα | Βύθισμα | Ξέκομμα», από το νέο Ελλ. «καθίζω/κάθισα/έκατσα» > «κάτση» (= κατακάθιση του

σους. Αποδίδεται ως «Καμένα | Πυρπολημένα | Καψάλια», από το παλ. Σλ. *ogonj* (= πυρ, φωτιά, Βουλγ. *ognj*) < Λατ. *ignis* (= πυρ) < αρχ. Ελλ. «λιγνύς» (= φλόγα με καπνό). Ιδέ ομοιόσημα: «Καψάλια» στο Κάντσικο [15], Φυτόκο [46], «Γόργιανη» και «Παπαλαένη» στην Καστάνιανη [16].

Από το παλ. Σλ. *goniti* (= ελαύνω – διώκω, καταδιώκω, κυνηγώ, Ρουμ. *goni*) > Βουλγ. *gonja* (= κυνηγώ), θα μπορούσε ισόκυρα να ερμηνευτεί ως «Κυνήγια | Καταδιώξεις», αν ήταν κάποτε καλός τόπος για ενέδρες θήρευσης (παγάνες, στην τοπική γλώσσα). Όρα και «Πόγονη» στη Σταρίτσιανη [42].

Γλυκομ(η)λία η : [Στ' Γλυκομπ'λιά] Κάποια μπολιασμένη μηλιά, που έκανε γλυκά μήλα, θα ήταν άλλοτε το τοπόσημο του χώρου.

Γοντζιές ο : [Στο Γοντζιέ] Χώρος με κήπους κοντά στο χωριό. Ερμηνεύεται από το τοπικό «γοντζιές» (= ανθόκηπος – χλοερότατο ποτιστικό χωράφι ή κήπος – τριφύλλι, μηδική, Αλβ. *jonxhë-a*) < Τουρκ. *konca/gonca* (= μπουμπούκι, Αλβ. *gonxhja*).

Γοργοπόταμος ο : Σπάνια ονομάζεται έτσι το ποτάμι που ρέει ΝΔ του χωριού, το οποίο συνηθέστερα ονομάζεται «Βουρμπιανίτικο ποτάμι» ή απλώς «Ποτάμι».

Γραβάδ(ι)κα τα : Καλή περιοχή με αμπέλια και χωράφια. Η κατάληξη «-άδικα» δείχνει ότι είναι κτητορωνυμία. Το γένος Γράβος, το οποίο υπήρχε κάποτε στο Λεσκάτσι [22], είχε εδώ χωράφια.

Γραικιώτ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-ιώτικα». Εδώ είχε χωράφια το γένος Γραικός/Γραικός (= Έλληνας/Ρωμιός), το οποίο υπήρχε άλλοτε στο χωριό, ενώ είναι άγνωστο τώρα. Συναφής είναι η τοπωνυμία «Ρωμαίικο».

Δεντρί το : Ραχί με λιγοστές αλλά υψηλόκορμες βαλανιδιές (δέντρα, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Έλατος ο : Έκταση υψηλόσταθμη και βοσκήσιμη, Α του χωριού, όπου υπάρχουν διάσπαρτα έλατα. Το τοπόσημο του χώρου ήταν ένας πανύψηλος έλατος, εξού και η ονομασία. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15].

Έλιος της Χαρίσαινας ο : [Στουν Έλιου τ'ς Χαρίσαινας] Το μέρος δεν έχει νερά και δεν είναι έλος. Συνεπώς, δεν ευσταθεί ερμηνεία από το Ελλ. «έλος».

Γι' αυτό αποδίδεται ως «Έλατος της Χαρίσαινας», από το παλ. Σλ. *jela* (= ελάτη, Βουλγ. *elha*) και *elije/jelije* (= ελάτια, έλατα) < Ελλ. «ελάτη». Γενικώς το σλάβικο θέμα *jel-/el-* αναφέρεται σε δένδρα. Παρόλο που το μέρος είναι χαμηλώμα, χωρίς κωνοφόρα δένδρα, εν τούτοις φαίνεται πως ένα μεμονωμένο έλατο, σε χωράφι κάποιας με το ανδρωνύμιο Χαρίσαινα, ήταν το τοπόσημο της περιοχής. Το γένος Χαρίσης ήταν υπαρκτό στο χωριό, αφού υπάρχει και τοπωνυμία «Χαρισαίικα». Ιδέ και «Έλια» στην Καστάνιανη [16].

Κρέτσιος ο : Παρόχθιο μέρος στα ΝΔ του χωριού, γόνιμο με αμπέλια και κήπους, στους οποίους κάποτε καλλιεργούσαν συστηματικώς λάχανα (*καρπουλάχανα*, στην επιχώρια γλώσσα). Πολλοί από τους γείτονες Βουρμπιανίτες είχαν εδώ χωράφια. Αποδίδεται ως «Λαχανότοπος», από το Αλβ. *kreçe/kreçja* (= κραμβο-λάχανο, κράμβη).

Κριθάρια τα : Χωραφότοπος αρκετά υψηλόσταθμος, όπου καλλιεργούταν συνήθως κριθάρι.

Κύρ(η) τα σιάδια : [Στ' Κύρ' τα σιάδια] Ομαλή αμπελική περιοχή, η οποία μερικώς ανήκει στη Βούρμπιανη [2]. Τα εκεί ισώματα (*σιάδια*, στην τοπική γλώσσα), κάποτε ανήκαν σε κάποιον με επώνυμο *Κύρης* (ίσως παραφθορά του *Κυριάκος* ή *Κύρκας*). Γι' αυτόν δεν γνωρίζουμε τίποτα, ούτε και τον θυμάται κανείς στο χωριό. Όρα και «Μώρ' τα σιάδια» στο Κεράσοβο [2].

Κωστάκ(η)ς ο : Είναι κυριωνυμία, από κάποιον *Κωστάκη*, για τον οποίο δεν ξέρουμε κάτι τώρα.

Λαγο(μ)μάτ(ι) το : Μέρος κοντινό στο χωριό με φωλεούς/τρύπες (*μάτια*, ιδιωματικά τοπικώς) στους οποίους γεννοβολούσαν λαγοί. Αν το δεύτερο συνθετικό είναι το παλ. Σλ. *matj* (= μάνα, μητέρα), {κατά το *Vodomatj* (= νερομάνα) > *Βοϊδομάτης*}, τότε αποδίδεται ως «Λαγομάνα | Λαγουδίνα», αν και δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών στοιχείων, χωρίς και να αποκλείεται παντελώς.

Λάκκος ο : Κοντινό στο χωριό ρέμα (*λάκκος*, στην τοπική γλώσσα).

Λαμπραίικα τα : Εδώ είχε κτήματα το γένος *Λάμπρος*. Το επώνυμο αυτό υπήρχε κάποτε στο χωριό, αν και συνήθως είναι κύριο όνομα και όχι επίθετο.

Λατζ(ι)νιές οι : Διάσπαρτα χωράφια μέσα σε δάσος. Αποδίδεται ως «Ξέφωτα», από το Σερβ. *lazina* (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. ξέφωτο, *ρόγκι* στην τοπική γλώσσα) < Λατ. *lacinia* (= άκρα, γωνία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Όρα «Λατζινιές» στο Κάντσικο [15], «Λαζίνια» στο Τούρνοβο [44], «Λαζινιές» στο Λεσκάτσι [22].

Λεφτοκαρυά η : Φυτωνυμική περιοχή στα Δ του χωριού, όπου φύονται «λεφτοκαρυές» (= φουντουκιές).

Λ(η)τόπια τα | Λ(ι)τόπια τα : [Στα Λ'τόπια] Ευρεία ομαλή και προσήλια έκταση άνωθεν του χωριού, με πολλούς κήπους και καλά σιταροχώραφα. Αποδίδεται ως «Σιταγροί | Σπαρτοτόπια», από το αρχ. Ελλ. «λήιον» (= χωράφι σπαρμένο, σπαρτά) + Ελλ. «τόπος».

Η δεύτερη γραφή άγει στην πιθανή εξήγηση «Λινοτόπια», δηλ. τόποι όπου κάποτε καλλιεργήθηκε λινάρι (αρχ. Ελλ. «λίνον»), σε συσχετισμό με τις τοπωνυμίες «Λινοτόπι» στη Βούρμπιανη [2] και «Κανναβοκήπια» στο Κεράσοβο [17],

εδάφος), κατά τοπικό ιδιωματοισμό. Σχετικό το μαστόρικο/κουδαρίτικο «κωλο-κάτσι/κουλουκάτσι» (= κάθισμα, σκαμνί, σκίμπους).

Καψάλια τα : Μέρος όπου έκαψαν το δάσος για να διανοίξουν νέα χωράφια. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και «Καψάλα» στην Μπλήζιανη [28].

Κέδρος ο | Κέδρα τα : Θέση και ρέμα κοντά και Α του χωριού, με χωράφια και αυτοφυή κέδρα. Στην επιχώρια γλώσσα «κέδρος» (= ο θάμνος *γιουνίπερος ο οξύκεδρος* και *γιουνίπερος ο κοινός*, αρχ. Ελλ. «*άρκευθος*», κοινώς «*αδρίτσι*»).

Κηπώματα τα : Μέρος με πολλούς επάλληλους κήπους, εξού και η ονομασία.

Κιτσάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το άγνωστο τώρα γένος *Κίτσας/Κίτσης* είχε εδώ κτήματα. Το επώνυμο αυτό ήταν συνηθές στους βλαχόφωνους.

Κλειδί το : Η ποτάμια ευρύτερη περιοχή της μισγάγκειας όπου το «Ποτάμι» (Βουρμπιανίτικο ποτάμι) σμίγει με τον Σαραντάπορο ποταμό. Η θέση ονομάζεται με το ίδιο όνομα στην Πυρσόγιαννη [39] και Καστάνιανη [16].

Κόκας ο : [Στ' Κόκα] Περιοχή απόμακρη και πλησιοχώρη στη θέση «Μπάντ(ι)να». Το πάλαι ποτέ, κάποιος τοπικός προεστός/κεφαλός είχε δικαιώματα εδώ. Ερμηνεύεται ως «Κεφαλός | Προεστός», από το τοπικά: «κόκα» (= κεφάλι, Αλβ. *kokë-a*) και «κόκας/σκόκας» (= κεφαλός – δύσνους) < αρχ. Ελλ. «*καύκα*» (= κεφαλή). Όρα και «Κόκα_καρυά» στην Πυρσόγιαννη [39].

Κοκκινός ο : [Στον Κοκκινό] Τόπος κείμενος ΝΑ του χωριού με έδαφος ερυθρωπό. Ιδέ και «Κοκκινόης» στην Καστάνιανη [16].

Κοκκινόπετρα η : Υπάρχει εδώ ριζική πέτρα/βράχος κόκκινου χρώματος.

Κόντζμα το | Κόντσμα το : Σημαίνει «Εικόνισμα», γιατί στη θέση αυτή υπάρχει μικρό εικόνισμα. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39], Κάντσικο [15]. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

Κουρί το : Πρόκειται για μεμονωμένο πυκνό δάσος. Ερμηνεύεται ως «Δασύλλιο», από το τοπικό «*κουρί*» (= δασύλλιο, μικροδρυμός, νάπη) < Τουρκ. *koru* (= μικρό δάσος, άλσος, Αλβ. *korie/koria*, Ρουμ. *codru*). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Τούρνοβο [44], Κόνιτσα [18], Κάντσικο [15] και «Κουρία» στο Πληκάτι [37].

Κουτσουρούμπες οι : [Στ'ς Κουτσουρούμπες] Πρόκειται για ξέφωτα πιο χαμηλά από τη θέση «Μάραντος/Αμάραντος». Αποδίδεται ως «Κουτσοστροβιλιές | Λιανές κουκκουναριές», από το νέο Ελλ. «*κουτσό-*» (= λίγο, μικρό) + αρχ. Ελλ. «*ρύμβος*» (= ρόμβος, στρόβος, σβούρα) > τοπικό «*ρούμπος*» (= σβούρα, βέμβιξ, κώνος), εδώ με την έννοια κουκκουνάρι, κατά το αρχ. Ελλ. «*κώνος*» (= κουκκουνάρι), εξού και «*κωνοφόρα*». Ιδέ ομοιόσημη «Κουνιά» στο Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22], Σταρίτσιανη [42].

Μέγας λάκκος ο : Το μεγάλο ρέμα (λάκκος, το λένε οι ντόπιοι) προς τα Δ του χωριού, στο δρόμο προς τη Βούρμπιανη [2], που κατεβάζει πολύ νερό και έχει μικρό γεφύρι.

Μνήμα του Χασάν το : [Στ' Χασάν το μνήμα] Στη θέση τούτη Α του χωριού, περίπου στα όρια με τη γειτονική Φυτόκο [46], υπήρχε τάφος/μνήμα κάποιου μουσουλμάνου ονόματι Χασάν, από την εποχή της τουρκοκρατίας. Στα Τουρκ. hasan (= ωραίος, καλός), λέξη αραβική. Δεν γνωρίζουμε κάτι ιστορικό γι' αυτό το επεισόδιο της ταφής αυτού του ανθρώπου. Ιδέ και «Χασάν _κοπάτσ'» στο Κεράσοβο [17].

Μοίρος ο : [Στου Μοίρου] Αποδίδεται ως «Μερίδιο | Μερτικό | Κλήρος», από το Ελλ. «μοιράζω» < αρχ. Ελλ. «μοίρα» (= μέρος, μερίδιο, μερτικό – τύχη, ειμαρμένη), επειδή τα χωράφια τούτης της περιοχής ήσαν ένας ενιαίος κλήρος (μοίρος, στην τοπική γλώσσα), του υπαρκτού γένους Ζάρας/Ζαράδες, και δεν διανεμήθηκε ποτέ.

Μότσιαλ(η) η | Μεγάλ(η) Μότσιαλ(η) η : Τόπος υδατοβροχής στα ΒΑ του χωριού είναι τούτη η τοποθεσία. Ερμηνεύεται ως «Υγρότοπος | Κάθυγρη», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= μούσκεμα, διαβροχή) < γενικώς Σλ. močila (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. mozar, Ρουμ. moșia) < παλ. Σλ. moza (= έλος), močiti (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Φυτόκος [46], Κάντσικο [15].

Μούκα πέτρα η : [Στ' Μούκα πέτρα] Πρόκειται για μοναχικό, μεγάλο και διακριτό βράχο. Ερμηνεύεται ως «Βουβή Πέτρα», από το τοπικό «μούκα/μούτα» (= βουβή) < αρχ. Ελλ. «μυκός/μυττός» (= άφωνος, βωβός, Λατ. mutus, Ιταλ. moccio). Στην ορολογία των ντόπιων μαστόρων «βουβό» (= χονδρό και ανθεκτικό ξύλινο δοκάρι). Όντως, έτσι απόμακρη και μοναχική που είναι τούτη η πέτρα, σωστά τη θεωρούν οι επιχώριοι βουβή.

Σφόδρα χωλαίνει η προταθείσα στο (2) της βιβλιογραφίας εξήγηση εκ του παλ. Σλ. mjhj (= βρύο, Αλβ. myk) < Ελλ. «μύκης», με την έννοια της βρυοσκεπούς πέτρας. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24].

Μπαλασάνα η : Περιοχή πλησιόχωρη στην θέση «Κυρ' τα σιάδια», με τοπόσημο έναν υψηλότατο βράχο. Η μεγαλύτερη έκτασή της ανήκει στη Βούρμπιανη [2]. Αποδίδεται ως «Μετωπική στάνη | Κορυφαία στάνη», από το τοπικό «μπάλα» (= κούτελο, μέτωπο, Αλβ. bal-i) < Τουρκ. bala (= άνω, κορυφή) + Ελλ. «στάνη» < παλ. Σλ. stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και stanije (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία). Φαίνεται πως τον παλιό καιρό εδώ έστηναν τακτικά στάνη/μαντρί. Ιδέ και «Γκρεμπίοσάνα» στο Λεσκάτσι [22].

Μόλιστα [27], Ίσβορος [13], Λεσκάτσι [22]. Πολύ αμφίβολη είναι τούτη η ερμηνεία, λόγω της έντονης απλολογίας.

Στο (16) της βιβλιογραφίας γράφεται ως «Ηλιοτόπια» και φυσικά ερμηνεύεται ως «Προσήλιο», ερμηνεία που επίσης είναι αμφίβολη.

Λιανούρ(ι) το : Πυκνό δάσος από λεπτά και υψηλά δενδρύλλια οξιάς είναι η θέση τούτη, εξού και η ονομασία, από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= ψιλός, λεπτός). Ιδέ ομοιόσημη «Λιανούρα» στη Βούρμπιανη [2], Κάντσικο [2], Χιονιάδες [47].

Λιβιάδια τα : Εξαιρετος λειμώνας σε μεγάλο υψόμετρο, κατάλληλος για βόσκησι από τα πρόβατα των νομάδων ή του χωριού.

Λουλάκ(ι) το : Περιοχή και ράχη κάτω από το χωριό, της οποίας το έδαφος έχει γαλάζια απόχρωση, ωσάν το «λουλάκι» (= γαλάζια χρωστική ουσία φυτικής προέλευσης), λέξη αραβική. Υπάρχει και υποπεριοχή «Στ' Ράχη στο Λουλάκι». Όρα ομοιόσημο «Γαλαζιόχωμα» στη Βούρμπιανη [2] και Φυτόκο [46].

Λούπος ο | Λούπ(η) η : [Στ' Λούπ' > η Λούπ'] Μέρος με δάσος στα ΒΑ του χωριού. Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο Λούπος, που δεν το θυμούνται πλέον στο χωριό. Είναι βλάχικη απόδοση του ελληνικού ονόματος Λύκος, εκ του Λατ. *lupus* (= λύκος, βλάχ. Φουμ. *lup*). Ιδέ γένος «Λυκαίοι» στο Κάντσικο [15].

Ενδεχομένως να σημαίνει και ευθείαν «Λύκος», εκ του αυτού θέματος.

Λυκόγραβος ο : Κοντινή στο χωριό περιοχή κατάφυτη από χαμηλά δένδρα «γράβους». Στην τοπική γλώσσα «γράβος» και «σκυλόγραβος/λυκόγραβος» (= τα δένδρα καρπίου βετουλοειδής, κοινώς ασπρόγραβος, με λευκίζοντα φλοιό, και καρπίου ανατολικός, κοινώς μαυρόγραβος, με σκουρόχρωμη φλούδα) < αρχ. Ελλ. «γαύρος/εγγραύλης».

Μάραντος ο | Αμάραντος ο : Περιοχή λοφώδης και αρκετά πυκνόφυτη, στα Β του χωριού, υψηλότερα από τον «Αι Λιά». Στον Ίσβορο [13] απαντάται η ίδια τοπωνυμία, και είναι δεύτερη ονομασία του βουνού «Καμενίκος», επειδή εκεί φυτρώνει το φυτό «αμάραντος» (= αρχ. Ελλ. «αείζων», Λατ. *sempervivum*). Στην Καστάνιανη [16] υπάρχει τοπωνυμία «Μάραντο».

Μαρ(γ)ιανοχώραφα τα : Εκτεταμένα γόνιμα χωράφια, καλώς οριοθετημένα, με αρκετά σπωρικά. Αποδίδεται ως «Επιμελημένα | Φροντισμένα», από το Σερβ. *maran/marjan* (= επιμελής, φροντισμένος), κατά την έννοια της τοπωνυμίας «Σιαγμένο» στο Λεσκάτσι [22]. Ιδέ και «Μάρ(γ)ιαντσκο» στο Λούψικο [24].

Μαρ(ου)λάδ(ι)κα τα : Είναι σαφώς κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το άγνωστο σήμερα γένος με το επώνυμο *Μαρουλάς/Μαρλάς* είχε εδώ κτήματα. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Φυτόκο [46].

Λαμπροβασίλ'] Νερόμυλος που λειτουργούσε μόνο το χειμώνα στις όχθες του ρέματος «Λάκκος». Παλιότερα λεγόταν «Μύλος του Λαμπροβασίλη». Κάποια, που ο άντρας της έφερε το επώνυμο *Ρίζος* και την φώναζαν με το ανδρωνύμιο *Ρίζαινα*, είχε ή λειτουργούσε τον μύλο. Παλιότερα ήταν μυλωνάς κάποιος *Λαμπροβασίλης* (Λάμπρος Αθανασόπουλος του Βασίλη).

Μύλος του Ντών(η) ο : [Στο Μύλο τ' Ντών'] Νερόμυλος παρά τον Γοργοπόταμο (Βουρμπιανίτικο ποτάμι), γνωστός στα όμορα χωριά και ως «Σελτσιώτικος μύλος», δηλ. μύλος του χωριού Σέλτση [41]. Τον κατείχε ή τον λειτουργούσε κάποιος από το υπαρκτό στο χωριό γένος *Αντωνιάδης* (*Ντώνης*, λεγόταν ιδιωματικά από τους χωριανούς), εξού και η ονομασία.

Μ(υ)λούρες οι :]Στ'ς Μ'λούρες] Μέρος με έδαφος σαθρό και κοκκώδες, το οποίο τρίβεται και σέρνεται (*αλέθει*, στην τοπική γλώσσα) προς τα κάτω, σαν χαλικάρια, με συνέπεια να κατακρημνιστεί/ξεκοπεί. Αυτό αποδίδει η τοπωνυμία, από το Ελλ. «μύλος». Ιδέ ομοίωση: «Μυλούρα» στο Πληκάτι [37] και Λούψικο [24], «Πετρίτσι» στο Λούψικο [24], «Χαλίκι» στο Δέντσικο [8].

Μυλωνάς ο : Εδώ είχε κτήματα κάποιος που ήταν μυλωνάς στο χωριό.

Νίκα_γκορτσιές οι : [Στ' Νίκα τ'ς γκορτσιές | Στ'ς γκορτσιές τ' Νίκα] Περιοχή προς τη θέση «Ρόγκια». Σημαίνει και «Στου Νίκου τις αγριοαχλαδιές», διότι τοπικώς *Νίκας* (= Νίκος) + «γκορτσιά» (= αχράς, αγριαχλαδιά, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά). Όρα και «Νίκα_καρυές» στη Μόλιστα [27].

Νταμπόρ(ι) το : Θέση υψηλόσταθμη και φύσει οχυρή στα ΒΔ του χωριού. Αποδίδεται ως «Προμαχώνας | Οχυρό», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. *taborj* (= φρούριο, στρατόπεδο, Λατ. *castra*) < Τουρκ. *tabya* (= προμαχών) και *tabur* (= τάγμα, παράταξη ανθρώπων ή οπλιτών, φουσατό). Ιδέ και «Νταμπόρι» στην Πυρσόγιαννη [39], «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15], «Παλιοτάμπουρο» στη Μόλιστα [28].

Ντάρτας ο | Ντάρτα η : [Στ' Ντάρτα > η Ντάρτα > Στ' Ντάρτα το λημέρ'] Απόμακρη τοποθεσία στα όρια με τη Φυτόκο [46], στην οποία μερικώς ανήκει. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον οπλοφόρο ονόματι *Ντάρτας*, άγνωστον κατά τα λοιπά. Το όνομά του αποδίδεται ως «Ακοντιστής | Βελεηφόρος | Τοξότης», από το μσν Ελλ. «ντάρντος/τάρδος» (= ακόντιο - βέλος, τόξευμα) < Ιταλ. *dardo* (= βέλος).

Ντιμπ(λ)όπορδο το : Μέρος προς τα ΝΑ του χωριού. Μάλλον είναι φυτωνυμία, γιατί υπάρχει φυτό, λεγόμενο τοπικά «πόπορδο/πορδομανίταρο/κωλοπούρδι» (= μύκητας που έχει ασκούς γεμάτους σκόνη/καπνό χρήσιμη ως αιμοστατικό των πληγών) < αρχ. Ελλ. «πέρδομαι» (= κλάνω), επειδή σκάζουν με κρότο. Το πρώτο συνθετικό ίσως εκ του Βουλγ. *dupre* (= κώλος). Μάλλον το μέρος είχε πολλά τέτοια φυτά. Όρα και «Κ(ω)λάμπουρδα» στην Καστάνιανη [16].

Μπάλια η : Εννοείται πέτρα. Είναι τόπος στα Ν του χωριού, όπου υπάρχει βράχος παρδαλός, λόγω βρύων και λειχήνων. Στην τοπική γλώσσα η «μπάλια» (= ζώο με λευκή κηλίδα στο μέτωπο, αρχ. Ελλ. «κηλάς» - ζώο μαύρο με λευκές κηλίδες ή αντίστροφα – μεταφ. πόρνη) < αρχ. Ελλ. «βαλιός» (= σικτός, ποικίλος, παρδαλός, Βλαχ. *baliu*, Αλβ. *bal-i*, Σερβ. *baljav*).

Μπάμπες οι : [Στ'ς Μπάμπες] Μέρος παρακείμενο στη χλοερότατη θέση «Σελιά», λιγότερο όμως παραγωγικό. Εδώ φαίνεται καλλιεργούσαν καλαμπόκι, το οποίο δεν έκανε πλήρεις και μεστωμένους σπάδικες (ρόκες, στην επιχώρια γλώσσα). Στην ντόπια γλώσσα «μπάμπω» (= σπάδικας καλαμποκιού με αραιούς και ζαρωμένους κόκκους - γριά) < παλ. Σλ. *bába* (= γριά, γιαγιά - μαία, μαιεύτρια, μαμή, Αλβ. *babo-ja*). Εξ αυτών και η ονομασία. Ιδέ ομόρριζη «Μπάμπα» στον Ισβορο [13], όπου είναι οι ατμούχες θερμοπηγές.

Μπάντ(ι)να η : [Στην Πάντ'να | Στ' Μπάντ'να] Η περιοχή είναι ένα απόμακρο και σχετικά ομαλό μέρος, κατάφυτο τώρα από κωνοφόρα, πάνω από μια υψηλή εδαφική κατάπτωση, στα όρια με τη γειτονική Φυτόκο [46]. Το γένος *Ζάρας/Ζαράδες* είχε εδώ κτήματα. Ερμηνεύεται ως «Υδατόπτωση | Πτώση», με συνεκφορά του τελικού Ν του άρθρου, από το παλ. Σλ. *radina* (= υδατόπτωση, Βουλγ./ Σερβ. *rad*), *radanije/radenije* (= πτώση, κατάπτωση) και *radati* (= πέφτω, πίπτω, Βουλγ. *radam*) > Σερβ. *rad* (= πτώση, ανάβρυση). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].

Μπ(γ)ιάλια τα : Από το Βουλγ. *biálio* (= λευκό, άσπρο) < παλ. Σλ. *belj* (= λευκός), μπορεί να ερμηνευτεί ως «Άσπρα | Λευκά», αρκεί εκεί το έδαφος να είναι ανοιχτόχρωμο προς το λευκό.

Ακόμη, στην τοπική γλώσσα «μπιάλια» (= μπαλώματα, φολίδες – μεταφ. μεγάλες νιφάδες χιονιού) < αρχ. Ελλ. «εμβάλλω». Αν εξ αυτού προέκυψε η ονομασία, δεν είναι κατανοητό τώρα γιατί έτσι ονόμασαν αυτόν εδώ τον τόπο.

Μπίνα_καρ(γ)υά η : Τώρα δεν υπάρχει εδώ πηγή/βρύση. Αν, όμως, άλλοτε υπήρχε και στέρεψε, τότε αποδίδεται ως «Βρυσοκαρυδιά», από το Τουρκ. *rinar/runar* (= πηγή) > Βουλγ. *binar/bunar* (= πηγή) + τοπικό «καρ(γ)υά» (= καρυδιά), {κατά την «Μπινομηλιά» στο Λεσκάτσι [22]}. Ιδέ και «Μπίνα» στο Κεράσοβο [17].

Διαφορετικά πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Μπίνας*, επίθετο υπαρκτό μεν, άγνωστο όμως στο χωριό, κατά με το σχήμα «Κόκα_καρυά» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Νίκα_καρυές» στη Μόλιστα [27].

Μπ'λός ο | Π'λός ο : [Στουν Π'λό > Στου Μπ'λό] Μέρος υψηλότερα από το χωριό με αργιλικό έδαφος. Ο πηλός που υπάρχει εδώ ονομάτισε τον χώρο. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Σταρίτσιανη [22], Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22].

Μύλος της Ρίζαινας ο | Μύλος του Λαμπροβασίλ(η) ο : [Στο Μύλο τ'ς Ρίζαινας/τ'

- Περιβόλια τα** : Κοντινή στο χωριό περιοχή στα ΝΔ του χωριού, όπου ήσαν κήποι και περιβόλια.
- Πέτρα τρανή η | Πέτρα η** : [Σ' Μπέτρα τ'ν τρανή] Θέση στα Α του χωριού, προς τη θέση «Ρόγκια», περίπου στα όρια με την γειτονική Φυτόκο [46]. Χαρακτηριστική μεγάλη (τρανή, στην τοπική γλώσσα) πέτρα/βράχος σημαίνει τον χώρο, εξού και η ονομασία.
- Πέτρες του Σπανού η** : Πετρώδης λόφος στα Β του χωριού, παρά τον αγρό του γένους Σπανός, το οποίο υπάρχει στο χωριό.
- Πηγάδ(ι) της Μάρως το** : [Στ'ς Μάρως το π'γάδ'] Η υπάρχουσα εδώ βρύση, στα Α του χωριού, ήταν στην άκρη αγρού που ανήκε σε κάποια *Μάρω* (= Μαρία). Δεν γνωρίζουμε τώρα κάτι περισσότερο γι' αυτήν.
- Πηγάδ(ι) του Βασίλ(η) το** : [Στ' Βασίλ' το π'γάδ'] Σε χωράφι ενός ονοματι *Βασίλη* υπήρχε βρύση (πηγάδι, στην επιχώρια γλώσσα).
- Πηγαδούλ(ι) το** : Θέση μέσα στο χωριό, όπου υπήρχε μικρή βρυσούλα (πηγαδούλι, στην τοπική γλώσσα). Όρα ίδια ονομασία βρύσης μέσα στο Κάντσικο [15] και αλλού.
- Πικροκερασιά η** : Τόπος κλαδονομής με πολλές βαλανιδιές. Κάποια μεγάλη άγρια κερασιά, που καρποφορούσε πικρά κεράσια, ήταν το τοπόσημο της περιοχής, εξού και η ονομασία. Στην τοπική γλώσσα «αγριοκερασιά/πικροκερασιά» (= το δένδρο κέρασος η μαχαλέπρος, αρχ. Ελλ. «πηδός»). Ιδέ ομοιόσημη «Μουζντράβα» στη Βούρμπιανη [2].
- Πλάτονας ο** : Ο τόπος έχει πλατάνια (ξεροπλατάνια). Κάποιο χαρακτηριστικό μέγα πλατάνι ήταν το τοπόσημο του χώρου, στον οποίο υπάρχει και πολύρροη πηγή, με πόσιμο νερό που καταλήγει στο υδραγωγείο του χωριού. Εξ αυτού ονοματίστηκε ολος ο περίξ χώρος, από το τοπικό «πλάτονας» (= πλάτανος, μέγα πλατάνι). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Σταρίτσιανη [42] και αλλού.
- Ποτάμ(ι) το** : Ο μεγάλος ποταμός/ρέμα που έχει τις απαρχές του ψηλά στο χωριό Πληκάτι [37] και χύνεται στον Σαραντάπορο ποταμό στη θέση «Κλειδί». Σπανίως ονομάζεται «Γοργοπόταμος» και πιο συχνά «Βουρμπιανίτικο ποτάμι».
- Ποτάμ(ι) τρανό το** : Έτσι ονομάζεται ο Σαραντάπορος ποταμός, ο οποίος είναι το μεγαλύτερο ποτάμι που διασχίζει τον χώρο των Μαστοροχωρίων, από το νέο Ελλ. «τρανός» (= μεγάλος), προς διάκριση από τα άλλα μικρότερα ποτάμια ή ρέματα.
- Πριόν(ι) το** : Θέση με μεγάλο υψόμετρο, μέσα σε πυκνό δάσος, όπου γινόταν δασική ξύλευση και υπήρχε εγκαταστημένο πριόνι.
- Προσήλιο το | Προσήλια τα** : Υποπεριοχή της θέσης «Βουνό», που τη βλέπει πολύ ο ήλιος, εξού και η ονομασία.

Ντόρες οι : [Στ'ς Ντόρες] Το Λατ. *Dores* (= Δωριείς) < αρχ. Ελλ. «Δωριείς», όπως ήσαν οι αρχαίοι Ηπειρώτες Μολοσσοί, είναι πανομοιότυπο με την τοπωνυμία. Να είναι, άραγε, απομεινάρι από την αρχαιότητα; Ίσως και ναι, ίσως και όχι.

Εδώ οι χωριανοί είχαν πολλά σιταροχώραφα, οπότε δύναται να αποδοθεί και ως «Οργώματα | Άρουρες», από το θέμα *door-* του Βουλγ. *doorá/ dooránam* (= οργώνω), συγγενές του Ελλ. «αρόω» (= οργώνω, Λατ. *arō*, Βουλγ. *orá*).

Δεν δίδει λογική ερμηνεία η συσχέτιση με το παλ. Σλ. *dóra* (= αντίδωρο, μικρό τεμάχιο άρτου που δίδει ο ιερέας στους εκκλησιαζόμενους) < Ελλ. «δώρο». Όρα ίσως όμοιας αιτιολογίας «Προσκούρκος».

Ούτε από το Αλβ. *dorë-a* (= χέρι, χερούλι - ποιότητα) προκύπτει κάποια λογικό φανής εξήγηση, μήτε και από το Ρουμ. *dor* (= πόθος, αποθυμιά, επιθυμιά).

Ντρόζγκες οι : [Στ'ς Ντρόζγκες] Τόπος στα Ν του χωριού, που ήταν και ίσως ακόμη είναι γεμάτος αγκαθωτούς θάμνους. Ερμηνεύεται ως «Αγκάθια | Ακανθώνας», από το τοπικό «ντρόζγκες» (= αγκαθωτοί θάμνοι) < παλ. Σλ. *drozgj* (= αγκαθωτός - αγκαθοπούλι, ακανθίς) και Αλβ. *drosh-t-i* (= θάμνος). Ιδέ «Ντρόζγκα» στον Ίσβορο [13] και Χιονιάδες [47].

Ούσαλ(η) η : [Στ'ν Ούσαλ' > Στ' Νούσαλ'] Περιοχή εκτεινόμενη μέχρι την παρυφή του χωριού, με εμφανή εδαφικά ρήγματα και κατολισθήσεις. Ερμηνεύεται ως «Κατολίσθηση», από το τοπικό «ούσαλη» (= γαιοκατολίσθηση, ξέκομμα γαιών) < αρχ. Ελλ. «χους» (= χώμα) + «σαλος» (= ταραχή, κίνηση, κούνημα). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Ζέρμα [12].

Παλιοκάλυβα τα : Μαλλον προμνιοστάσια ήσαν αυτά τα παλιά καλύβια.

Παλιομανάστηρο τα : Στην τοποθεσία αυτή υπήρχε πολύ παλαιά μοναστήρι. Γι' αυτή τη μονή δεν γνωρίζουμε τίποτε τώρα. Η τοπωνυμία ανευρίσκεται και σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. Βούρμπιανη [2], Λούψικο [24].

Παλιοχέργινα η : Περιοχή συνεχόμενη με την παρυφή του χωριού, προς τα «Μαρ(γ)ιανοχώραφα», όπου υπάρχει βρύση λιγοστής παροχή νερού. Αποδίδεται ως «Παλιά οικία | Παλιόσπιτο | Παλιοκάλυβα», η οποία θα υπήρχε κάποτε εκεί, παραφθορά από το Ελλ. «παλιό» + παλ. Σλ. *hljēvina/hljevina* (= οικία, οίκημα - στάβλος, καλύβι), με αναγραμματισμό και τροπή του V σε Γ. Υπάρχει τοπωνυμία «Παλιοχέργιανο» στη Ζέλιστα [11]. Ιδέ όμοιας σύνθεσης όνομα Παλιοσέλι [33] του ομώνυμου χωριού.

Παλιοχώραφα τα : Τόπος που παλαιόθεν είχε αγρούς, σε αντίθεση με τα νεοανοιγμένα χωράφια εντός των δασών, π.χ. στη θέση «Ρόγκια».

Παν(α)γιωτάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Ένας Παναγιώτης, ή το γένος Παναγιώτου, είχε κτήματα εδώ. Τώρα δεν γνωρίζουμε κάτι γι' αυτούς.

Σελιό της Γαλάνως το : [Στο Σελιό τ'ς Γαλάνως] Είναι καλή χλοερή έκταση στις παρυφές του χωριού. Κάποια γυναίκα από το υπαρκτό στο χωριό γένος *Γαλάνης* είχε την κυριότητά του. Τέτοιο χλοερό χωράφι λέγεται στην επιχώρια γλώσσα «σελιό» < παλ. Σλ. selo/selj (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι – λαχανόκηπος). Ιδέ και «Σελιά».

Σέλτσ(η) η : Το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο εξηγείται, με αριθ. 41, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*».

Σιέπιτο το : Τοποθεσία με βρύση και ποτίστρες για ζώα από ξύλινα κανάλια. Ερμηνεύεται ως «Ποτίστρα | Νερόλακκος», από το επιχώριο «*σιαποτούρα*» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική σκάφη ή λάκκο, ποτίστρα, πίστρα) < Βλαχ. şaruto/şorutu (= ποτίστρα, κρουνός, βρύση), παλ. Σλ. sorotj (= σωλήνας – κανάλι με νερό, τάφρος με νερό, ύδατα) < Ελλ. «διαποτίζω» < Ελλ. «δια» + «πότος» (= πότισμα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Σιόποτο» στη Στραρίτσιανη [42], «Σιοποτήρι» στο Λούψικο [24], «Σιπουτά» στο Κεράσοβο [17], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], «Σιόπιτο» στη Μόλιστα [27].

Σ(ι)μπήγαδο το : [Στο Σινπήγαδο > Στο Σ'μπήγαδο] Ονομασία θέσης Β του χωριού με βρύση (*πηγάδι*, στην τοπική γλώσσα), η οποία ερμηνεύεται ως «Μαυροπηγή», από το παλ. Σλ. sinj (= πελιδνός, μέλας, αμαυρός, Σερβ. sinj), {κατά το «Τσιερνοβόντα» στην Πυρσόγιαννη [39], «Μαυρομπίνα» στη Βούρμπιανη [2], Σταρίτσιανη [42]}. Ιδέ και «Σίνιο» στην Καστάνιανη [16].

Η αδόκιμη στην ελληνική γλώσσα γραφή «Συμπήγαδο» θα ερμηνευόταν ως «Κοινή πηγή», από το Ελλ. «συν» + «πηγάδι», με την έννοια ότι ήταν κοινή, δηλ. σ' αυτήν πότιζαν και οι χωριανοί και οι νομάδες βοσκοί. Την θεωρώ παντελώς απίθανη.

Επειδή η βρύση δεν κείται κοντά στο χωριό, δεν μπορεί να ερμηνευτεί ως «Κοιινή πηγή | Πλησία βρύση», από το νέο Ελλ. «σιμά» (= πλησίον, κοντά), κατ' αναλογία προς τα «Σιμοκάλυβα» στη Μόλιστα [27].

Υπάρχει και η λόγια γραφή «(Α)σημοπήγαδο», αναγόμενη στο νέο Ελλ. «*ασήμι*». Από αυτό πλάστηκε ένας μύθος ότι, τον παλιό καιρό, εκεί κλέφτες έκρυψαν ασημικά. Άλλη ερμηνευτική εκδοχή που προτάθηκε είναι ότι το νερό της βρύσης είχε χρώμα ασημιού, πράγμα αδύνατο και αφύσικο. Όρα ίδια ονομασία άλλης πηγής στη γειτονική Φυτόκο [46].

Σιούτ_μαντρί το : [Στο Σιούτ_μαντρί] Ορθότερο είναι να αποδοθεί ως «Γαλατομάντρι», από το Τουρκ. sut (= γάλα) + Ελλ. «μαντρί», με την έννοια ότι εκεί λειτουργούσε γαλακτοκομείο (*μπατζαρειό*, στην τοπική διάλεκτο).

Η εκφορά της ονομασίας αποκλείει την κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Σιούτης*, επίθετο άγνωστο στο χωριό, αλλά υπαρκτό στη Στράτσιανη [43] και το Κάντσικο [15], ο οποίος θα είχε εκεί μαντρί αιγοπροβάτων.

Προσκούρ(κ)ος ο : Θέση απόμακρη, στα σύνορα με τη Φυτόκο [46]. Αποδίδεται ως «Πρόσφορο | Λειτουργιά», από το ελληνογενές παλ. Σλ. *proskura* (= άρτος, πρόσφορο, λειτουργιά, Βουλγ. *proskurij*, Ρουμ. *preskură*) < Ελλ. «προσφορά», {με προσθήκη ενός Κ, κατά το παλ. Σλ. *kurj* (= πετεινός – ταώς, παγώνι) > Ελλ. «κούρκος» (= ινδική όρνιθα, γάλος, διάνος, Ρουμ. *cucă*). Τώρα δεν είναι κατανοητός ο λόγος που ονομάστηκε έτσι. Ιδέ πιθανώς όμοιας αιτιολογίας «Ντόρες». Προσθέτω ότι παλ. Σλ. *prosj* (= ευχές, δεήσεις), έννοια συμβατή με το πρόσφορο.

Ράχ(η) η : Υπάρχουν μερικές μικροτοπωνυμίες, όπως: «Ράχη», «Πρώτη ράχη», «Μεσιά ράχη».

Ράχ(η) του Μπίζιου η : [Στ' Ράχ' τ' Μπίζιου] Είναι μια ράχη που σχετίζεται με κάποιον ονόματι *Μπίζιος*, όνομα υπαρκτό και τώρα στο χωριό.

Ρόγκια τα : Χωράφια που περικλείονται από δάσος. Στην τοπική γλώσσα «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο σε δάσος, Αλβ. *rogë*) < Λατ. *rogus* (= φωτιά) > νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22], Κόνιτσα [18] και αλλού.

Ρομπολιά η : Πευκόφυτος τόπος, με αρκετά πεύκα ενός είδους που τοπικώς λέγεται «ρόμπουλο» (= το κωνοφόρο πεύκη η λευκόδερμη, Αλβ. *rogbull-i*) < Λατ. *rubellus* (= ερυθρός), επειδή έχει κόκκινο ρητινώδες σομφόξυλο, χρήσιμο στην καδοποιία. Συνεπώς αποδίδεται ως «Πευκώνας από ρόμπολα».

Ρούγκιω η : Πρόκειται για κρήνη με τεχνητό προστόμιο ροής, δηλ. είχε ακρορρόη (σιούρκα, στην τοπική γλώσσα) για την διευκόλυνση στην πλύση και στο πότισμα. Η ακρορρόη αυτή λέγεται ελληνικά και «ρογί/ρουγί» < Ελλ. «ρέω», οπότε η ονομασία αποδίδεται ως «Κρήνη με ακρορρόη | Βρύση με ρογί». Όρα ίδια ονομασία βρύσης στο Λεσκάτσι [22].

Ρωμαίικο το : Μέρος πολύ κοντινό στο χωριό. Αποδίδεται ως «Ελληνικό», από το μισν Ελλ. «Ρωμαίος» (= Έλληνας, Γραικός, Ρωμιός, Τουρκ. *Rumi*) > νέο Ελλ. «ρωμαίικο» (= ελληνικό). Τι το ελληνικό ήταν εκεί, που ξεχώριζε και δεν υπήρχε αλλού, σήμερα δεν μπορούμε να καταλάβουμε. Ίσως κάποιο μνήμα. Όρα παρόμοιο εννοιολογικά «Ελληνόπουλο» στην Μπλήζιανη [28].

Ενδεχομένως να είναι και κτητορωνυμία. Τότε εδώ θα είχε καλό και μεγάλο κτήμα κάποιος με επώνυμο *Ρωμαίος* (= Γραικός), που είναι άγνωστο τώρα στο χωριό. Συναφές ίσως είναι το τοπωνύμιο «Γραικιώτικα».

Σελιά τα : Εύφορα και χλοερά χωράφια κοντά στα Ν του χωριού, τα οποία λέγονται στην τοπική γλώσσα «σελιά» < παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι – λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

τάλυμα - μονή, οικία) > νέο Ελλ. «στάνη». Όρα «Στανιά» στην Σταρίτσιανη [42], Μπλήζιανη [28], εκ του ιδίου θέματος.

Σταυρός ο : Πολύ απόμακρο βουνό στα Β του χωριού, όπου σμίγουν τα όρια με τα χωριά Πληκάτι [37] και Δέντσικο [8]. Ίσως υπήρχε, πάλαι ποτέ, εδώ κάποιο εικονοστάσι και ονομάστηκε έτσι ο τόπος, όπως συνηθίζεται στα Μαστοροχώρια.

Στενά τα : Μάλλον πρόκειται για στενόμακρα χωράφια, το ένα δίπλα στο άλλο. Ιδέ και «Στενό» στη Βούρμπιανη [2] και Κάντσικο [15].

Σωλήνας ο : [Στου Σουλήνα] Πηγή κοντά στον «Άι Νικόλα», με προστόμιο (σιούρκα, στην επιχώρια γλώσσα) από μεταλλικό σωλήνα, εξού και η ονομασία. Ιδέ ομόρριζη «Σουληνάρα» στη Ζέρμα [12].

Τζουλαίικα τα : Λόγω της κατάληξης «-αίικα» είναι κτητορωνυμία, από το υπαρκτό στο χωριό παρωνύμιο *Τζούλας*.

Τούμπες οι : Καθώς φαίνεται υπήρχαν εδώ, στα Β του χωριού, εμφανείς τύμβοι, Λατ. *tumbae*, δηλ. τάφοι με υψηλό σωρό χώματος επάνω τους, εν είδει μικρού γηλόφου. Τέτοιο εύρημα δεν φαίνεται ούτε και μαρτυρείται τώρα, ίσως όμως να υπήρχε πάλαι ποτέ. Όρα και «Τούμπα» στην Καστάνιανη [16], Μόλιστα [27].

Τουρκάκ(ι) το : Κάποιο συμβάν με ένα Τουρκάκι, δηλ. μικρό παιδί ενός Τούρκου, έγινε εδώ. Μερικώς ανήκει στη Φυτόκο [46]. Το επεισόδιο δεν μνημονεύεται πλέον από κανέναν. Ιδέ και «Τούρκος» στη Μόλιστα [27].

Τουρναβίτσα η : [Στ'ν Τουρναβίτσα > Σ' Ντουρναβίτσα] Μέρος στα Β του χωριού, στο οποίο κάποια γυναίκα καταγόμενη από το γειτονικό χωριό Τούρνοβο [44], δηλ. ήταν Τουρναβίτισσα (*Τουρναβίτσα*, στην τοπική γλώσσα) θα είχε κάποιο κτήμα.

Τρία αβγά τα : Είναι μια ράχη με τρεις διαδοχικές αβγόσχημες κορυφές, ωσάν τρία αβγά.

Τσάγκαρ(η)ς ο : [Στον Τσάγκαρ'] Άγονος και άδενδρος ξερότοπος κοντά και Α από το χωριό, με έδαφος αποσαθρωμένο πωρόλιθο. Αποδίδεται ως «Ξηρός | Κραύρος», από το αρχ. Ελλ. «κάγκαλος/καγκαλέος/κάγκανος» (= ξηρός, στεγνός) > τσάγκαλος > τσάγκαρος/τσάγκαρης, με τσιτακισμό και την συνήθη τροπή του Λ σε Ρ.

Επίσης, δεν δίδει λογική εξήγηση και το νέο Ελλ. «τσαγκάρης» (= υποδηματοποιός). Ιδέ σχόλιο στο λήμμα «Τσαγκαίοι/Τσάγκας» στη Ζέρμα [12].

Τσεκούρες οι : [Στ'ς Τσεκούρες] Μέρος στα Δ του χωριού, στα όρια με τη Βούρμπιανη [2], στην οποία μερικώς ανήκει, ονομαζόμενο εκεί «Τσεκούρα». Ήταν ανέκαθεν μέρος ξύλευσης, όπου έκοβαν καυσόξυλα με «τσεκούρια» < Λατ. *securis* (= πέλεκυς, πελέκι), εξού και η ονομασία.

Σκάλες οι | Σκάλα η : Παραποτάμια στον Σαραντάπορο ποταμό κρημνώδης περιοχή, από όπου διερχόταν το κατά μήκος του ποταμού κύριο μονοπάτι, εγγύς και Α από τη θέση «Κλειδί». Έτσι λένε οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. *skalá* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16], Στράτσιανη [43], Πληκάτι [37].

Υπάρχει και άλλη τοποθεσία, ομοίως δύσβατη, με την ονομασία «Σκάλα», στην επικλινή και κατολισθαίνουσα θέση «Μπάντ(ι)να».

Σκαμνάκια τα : Δύσβατη ανηφορική περιοχή με ελικοειδές μονοπάτι στηριζόμενο σε λιθόκτιστους αναβαθμούς, πλησίον και Δ/ΝΔ του χωριού. Τους αναλημματικούς λίθινους αναβαθμούς ονομάζουν «σκαμνάκια» οι επιχώριοι, εξού και η τοπωνυμία.

Σκάπετο το | Σκάπετα τα : Απόμακρη περιοχή Α του χωριού με λάκκους και βοσκοτόπια, στα όρια της έκτασης του χωριού, αλλά και πέραν αυτών. Αποδίδεται ως «Μέρος μακράν και πίσω κείμενο», από το τοπικό «σκάπετω» (= διαφεύγω πέρα ή πίσω από κάτι) < Ιταλ. *scarpata* (= δραπεύτευση) < Λατ. *scarpatus* (= φευγάτος). Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47]. Άλλη ισόκυρη ερμηνεία είναι «Λάκκος» από το αρχ. Ελλ. «σκάπετος/κάπετος» (= λάκκος, κοίλωμα, όρυγμα, τάφος, γάσμα), από την μορφολογία του τόπου.

Σκέμπ(ι) το | Σκέμπια τα : Υψηλά βραχώδεις γκρεμοί υπάρχουν σε τούτη τη θέση. Ερμηνεύεται ως «Κρημνοί | Γκρεμοί», από το τοπικό «σκ(ι)έμπι/σκ(ι)έμι» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. *shkemb-i* (= βράχος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μυστοροχώρια, π.χ. Μπλήζιανη [28], Λούψικο [24].

Σκουτιά της Τέλως τα : [Στ'ς Τέλως τα σκουτιά] Τόπος με βρύση στα Δ του χωριού. Κάποιο συμβάν με τα υφαντά ενδύματα κάποιας ονόματι *Τέλω/Τέρω* (Περσιέρω, στην τοπική διάλεκτο) ονομάτισε τον τόπο. Γι' αυτήν δεν γνωρίζουν κάτι οι τωρινοί χωριανοί. Στην επιχώρια γλώσσα «σκουτιά» (= ενδύματα που γίνονται από μάλλινο υφαντό) < αρχ. Ελλ. «σκύτος» (= δορά, δέρμα) και Λατ. *scutum* (= αιγίδα, ασπίδα από δέρμα).

Σπάσματα τα : Μέρος στα Ν του χωριού που εμφανίζει καθιζήσεις, δηλ. σπάει και έχει ρωγμές. Εξ αυτού ονομάστηκε έτσι. Η τοπωνυμία απαντάται στη Μόλισα [27] και Σταρίτσιανη [42].

Στανιές οι : Σε τούτον τον ευρύτατο τόπο που αρχίζει από το «Ποτάμι» και εκτείνεται και στο χώρο της Βούρμπιανης [2] θα υπήρχαν κάποτε κτίσματα, ίσως κάποιος μικροοικισμός ή καλύβες νομάδων. Μάλλον σημαίνει «Καταλύματα | Σπίτια», από το παλ. Σλ. *stanije* (= στάση, σταθμός, Σερβ. *stanje* - επισταθμία, κα-

[42] Τοπωνυμίες του χωριού Σταρίτσιανη [Πουρνιά]

{Τις περισσότερες τοπωνυμίες βρήκα στο βιβλίο «Πουρνιά Κονίτσης - Ιωαννίνων, το χωριό μου», του Χριστόδουλου Ι. Χριστίδη, Αθήνα 1991. Ο επίσης Σταριτσιώτης Λάμπρος Θεοδώρου έκανε αρκετές συμπληρώσεις και διορθώσεις}

Αγία Αικατερίνη η : Το ομώνυμο εξωκλήσι καλυμμένο από πελώριες βαλανιδιές και η πέριξ περιοχή.

Αγία Παρασκευή η : Πετρόκτιστο εξωκλήσι μέσα σε κατάφυτη περιοχή.

Αγία Τριάδα η : Ομαλός σχετικά τόπος κοντά στο χωριό, με πυκνή βλάστηση, όπου είναι κτισμένο το ομώνυμο εξωκλήσι.

Άγιοι Ανάργυροι οι : Εξωκλήσι των αγίων Αναργύρων και ο γύρω τόπος, μέσα σε πυκνή βλάστηση.

Άι Γιάνν(η)ς ο : Παρεκκλήσι στις παρυφές του χωριού.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Εξωκλήσι κτισμένο πάνω σε μια ράχη.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Το φερώνυμο εξωκλήσι και η γύρω περιοχή, κτισμένο σε βράχο δίπλα στον «Βουργουπόταμο», κοντά στο δρόμο για το Κεράσοβο [17].

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι κτισμένο σε ομαλό τόπο.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η πέριξ περιοχή.

Άι Νικόλας ο : Είναι το ομώνυμο παρεκκλήσι στο νεκροταφείο του χωριού.

Άι Σάββας ο : Εξωκλήσι στο κάτω μέρος του χωριού, στη θέση «Σταρίτσα», αρκετά κοντά στον «Άι Θανάση». Οι χωριανοί υπέρμετρα ευλαβούνται αυτόν τον άγιο.

Άι Σωτήρας ο : Το ερειπωμένο, λόγω κατάρρευσης της θολωτής στέγης, εξωκλήσι της μεταμόρφωσης του Σωτήρα και ο περίγυρός του. Ιδέ και «Μεταμόρφωση».

Άι Ταξιάρχ(η)ς ο : Είναι η εκκλησία των παμμεγίστων Ταξιαρχών, δηλ. των αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ, στο κέντρο του χωριού και δίπλα στο σχολείο, που είναι και πολιούχος. Εορτάζει την 8^η Νοεμβρίου.

Άι Χαράλαμπος ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι στην υψηλόσταθμη θέση «Λιβάδι».

Άι Χριστόφορος ο : Πάνω σε μια ράχη είναι κτισμένο το ομώνυμο εξωκλήσι.

Παναγιά η : Το εξωκλήσι της κοίμησης της Θεοτόκου και ο χώρος που το περιβάλλει. Υπάρχει και εικόνισμα της Παναγιάς.

Τσερρακλιά η : Περιοχή με κήπους κοντά στον «Αι Θανάσ(η)». Κάποια μεγάλη δρυς (τσερρακλιά, ιδιωματικά τοπικώς) θα ήταν άλλοτε το τοπόσημο του χώρου, και ερμηνεύεται από το τοπικό «τσέρρος/τσερράδι» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η δρυς η κηρρίς, Σλ. cer, Αλβ. qeerr-i, αρχ. Ελλ. «άσπρις/αλίφλοιος») < Λατ. cernus (= είδος δρυός) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κίτρινωπός). Ιδέ και «Τσέρρος» στο Λεσκάτσι [22] και Μπλήζιανη [28].

Τσιμαίικα τα : Μικρογειτονιά στο χωριό όπου ήσαν τα σπίτια του γένους *Τσίμας/Τζίμας*, αλλά και εξωχώριος τόπος όπου είχε χωράφια αυτό το γένος. Όρα και «Τσίμαινα».

Τσίμαινα η | Τζίμαινα η : [Στ' Τζίμαινα] Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιο ποί έφερε αυτό το ανδρωνύμιο, από το γένος *Τσίμας/Τζίμας*, είχε κυριότητα εδώ. Το επώνυμο αυτό είναι γνωστό ακόμη και τώρα στο χωριό. Ιδέ και «Τσιμαίικα».

Τσιούκα η : Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Πανω τσιούκα» και «Κάτω τσιούκα». Αποδίδεται ως «Κορυφή», από το τοπικό «τσιούκα» (= κορυφή λόφου/βουνού) < Σερβ./Βουλγ. *czuka* (= κορυφή, Αλβ. *czukë-a*). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39], Κόνιτσα [18], και «Τσιούκα του Πέτσιου» στο Πληκάτι [37].

Φραντζάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Χωράφια εδώ είχε το γένος *Φράντζος*, άγνωστο τώρα στο χωριό. Στην Πυρσόγιαννη [39] είναι υπαρκτό το γένος *Φρόντζος* και εκτιμώ ότι περί αυτού πρόκειται, με αφομοίωση το Ο σε Α, γιατί η θέση είναι αντικριστή με τον τόπο της Πυρσόγιαννης. Μάλλον θα δόθηκε προίκα σε χωριανή που παντρεύτηκε Πυρσογιαννίτη.

Φ(υ)τοί οι : [Στ'ς Φ'τους] Περιοχή στα Δ του χωριού, στα όρια με τη Βούρμπιανη [2], στην οποία μερικώς ανήκει. Λόγω των πολλών δενδρυλλίων ονομάστηκε έτσι.

Φυτοπούλα η : Τόπος με πολλά θαμνώδη φυτά. Ιδέ και το όνομα Φυτόκος [46] του ομώνυμου χωριού.

Φωτούκα τα : Είναι κτητορωνυμία λόγω της κατάληξης «-αίικα». Είναι κηπάματα/κηποι μέσα στο χωριό που ανήκουν στο γένος *Φώτης*.

Χτέν(ι) το : Τοποθεσία Ν του χωριού, παρά τη θέση «Κλειδί», με απάτητους υψηλούς γκρεμούς. Τέτοιες τοποθεσίες έτσι τις ονομάζουν οι επιχώριοι, από το τοπικό «χτένι» (= σειρά απότομων βράχων γκρεμού, βραχώδης όψη βουνού, κατσάβραχα), κατ' απόδοση του παλ. Σλ. *greben* (= χτένι) και *grebenje* (= σειρά βράχων ή λίθων, ερίπνη, νέο Ελλ. «γρέμπανος»). Ιδέ και «Χτένι του Ιζερού» στο Λεσκάτσι [22].

Οχυροπόταμο», στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας». Ιδέ και «Ποτάμι».

Βρωμονέρια τα : Το νερό που ρέει σε τούτο το μέρος έχει έντονη οσμή θείου, κοινώς βρωμάει, εξού και το όνομα. Η τοπωνυμία απαντάται και σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κάντσικο [15], Ίσβορο [13] και αλλού.

Βυρός ο | Βυρό το : Είναι μια τοποθεσία με υγρό έδαφος, όπου σε κοίλωμα σχηματιζόταν μικρή λιμνούλα (κοινώς βούρα). Η ονομασία δεν έχει καμία σχέση με το Σλ. vir (= δίνη, στρόβιλος). Εξηγείται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, ακμάζω, πρασινίζω - αναβλύζω νερό, αναβρύω) > αρχ. Ελλ. «βρύλον» (= σπάρτο, βούρλο), «βρυν» (= νερό, Λατ. bua), Ρουμ. virtop (= βαρικός τόπος, τεναγος), παλ. Σλ. vrjtrj (= ποτιστικός λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Φυτόκος [46], Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Γένοβο_νίβα η : Ευρύς χωραφότοπος δεξιά από τη θέση «Διβάδι». Εξηγείται ως «Νέος αγρός | Καινούργιο χωράφι», δηλ. άρτι εκχερσωθείς, από το Σερβ. jenoно (= καινούργιο, καινό, νέο, πρόσφατο, Λατ. novum) < παλ. Σλ. jponj (= νέος, νεαρός, Λατ. juvenis) + Σερβ. και παλ. Σλ. njna (= χωράφι, άρουρα, αγρός, λήιον).

Γερακοφωλιά η : Βουνοσειρά προσήλια με απέραντη θέα και υψηλά βράχια, όπου έστηναν τις φωλιές τους γεράκια και άλλα αρπακτικά.

Γεφύρι(ι) του Καρά το : [Στο γεφύρι τ' Καρά] Κάποιος με το επώνυμο Καράς έφτιαξε το γεφύρι σ' αυτή τη θέση και έτσι προέκυψε η τοπωνυμία. Γι' αυτόν τώρα δεν είναι γνωστό κάτι. Τα τελευταία χρόνια κατασκευάστηκε εκεί σύγχρονο γεφύρι.

Γιωργουλάδ(ι)κα τα : Περιοχή με κτήματα απέναντι από τη θέση «Γκάλινα». Καθώς δείχνει η κατάληξη «-άδικα», πρόκειται για κτητορωνυμία. Το γένος με επώνυμο Γιωργουλάς/Γεωργούλιας είχε εδώ τα χωράφια του.

Γιωργούλας ο : [Στ' Γιουργούλα] Πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο Γιωργούλας/Γεωργούλιας.

Γκάλινα η : [Στ'ν Κάλινα > Στ' Γκάλινα] Τοποθεσία στην έναντι δεξιά πλευρά του «Βουργουπόταμου», στα όρια με το Κερασόβο [17]. Πρόκειται για χαμηλόσταθμη τοποθεσία γεμάτη αμπέλια. Έτσι ακριβώς ονομάζεται η μια από τις τρεις συνοικίες της Καστάνιανης [16], καθώς και τοποθεσία στην Πυρσόγιαννη [39]. Ερμηνεύεται ως «Πηλώδης | Αργιλώδης | Λασπώδης», από το παλ. Σλ. káljna (= πηλώδης, λασπώδης, Βουλγ. kalna – ταραχώδης, τεταραγμένη) < παλ. Σλ. kalj (= πηλός, λάσπη, Σερβ./Βουλγ. kal – κυλίστρα, κυλινδήθρα), και αναφέρεται στην τοπική αργιλική γαιοσύσταση.

Στα δυτικά της κωμόπολης «Πόγραδετς», στη σημερινή ΝΑ Αλβανία, υπάρχει

Αλατσιά η : [Στ'ν Αλατσιά] Πρόκειται για σχετικώς ίσιο τόπο όπου πάνω σε σχιστόπλακες έδιναν αλάτι στα ζώα. Αποδίδεται ως «Αλατίστρα | Αλαταριά», από το αρχ. Ελλ. «άλας» (= αλάτι, Λατ. sal, Σλ. sol). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17], Μόλιστα [27], Κόνιτσα [18] και αλλού.

Αλωνάκ(ι) το : Μικρό ίσωμα, σαν εξώστης ή μικρό αλώνι, πάνω από τη θέση «Νταλιόπολη».

Άμμος ο : Περιοχή μεταξύ των θέσεων «Βαθύ» και «Λιβάδι του Μπουνταλά». Κάπου υπάρχει άμμος εκεί και ονομάστηκε έτσι.

Αμπέλια τα : Έκταση αμπελική στα Δ του χωριού, πέρα από το ρέμα.

Ανώνυμο το | Ανώνυμος ο : Απόμακρη πλαγιά του «Κλέφτη» επί των κοινοτικών ορίων. Ιστορικό επεισόδιο με κάποιον άγνωστο (ανώνυμο) συνέβη εδώ, που ονομάτισε και τη θέση.

Ασβεσταριά η : Μικροτοποθεσία της ευρύτερης «Νταλιόπολης», προς το όριο με το Κεράσοβο [17], όπου εκκαμίνευαν ασβέστη (αρχ. Ελλ. «ασβεστον τίτανον»).

Αφουρισμός ο : Άγωνα και άδενδρη περιοχή Β του χωριού, θεωρούμενη γι' αυτό αφορισμένη. Ιδέ ομοιόσημο «Αφουρισμένο» στο Κεράσοβο [17].

Βαθύ το : Τόπος παρά τον «Κλέφτη», στα ακραία σύνορα του χωριού, όπου υπάρχει βαθιά κοιλάτητα σχηματισθείσα από κρήνηση εδάφους, εξού και η ονομασία.

Βαθύλακκος ο : Πρόκειται για ένα βαθύ ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα). Η τοπωνυμία είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Πυρσόγιαννη [39].

Βαρ(ι)κό το : Περιοχή που νεροκρατεί και γι' αυτό έχει βαρύ λασπώδες έδαφος. Στην τοπική γλώσσα «βαρ(ι)κό» (= έκταση ή χωράφι με έδαφος υδατοβριθές και βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Βολνίστα η : Εξαίρετος και κατάφυτος τόπος πέρα από το «Ποτάμι», προσήλιος και με πολλά αμπέλια. Ερμηνεύεται ως «Ελεύθερη», από το θέμα voljn-/voln- του παλ. Σλ. voljnĭ (= εκούσιος, αυτοθελής – ελεύθερος, Βουλγ. volen) < Λατ. volo (= βούλομαι, θέλω) + Σλ. περιεκτικό τέρμα -zta. Αυτό σημαίνει ότι είχε πολλά ελεύθερα κτήματα που δεν υπάγονταν σε δεσμεύσεις/ρυθμίσεις νομής. Δεν φαίνεται πιθανή ερμηνεία από το παλ. Σλ. volj (= βόδι), κατά το «Βολόντερο» στον Ίσβορο [13], εκτός εάν η τοπωνυμία είναι «Βολονίστα > Βολνίστα», οπότε σημαίνει «Μέρος με πολλά βόδια», λόγω της Σλ. περιεκτικής κατάληξης -ista/-iŝta.

Βουργουπόταμο το | Βουργουπόταμος ο : Ο παραπόταμος του Σαραντάπορου ο οποίος κατέρχεται από τα βουνά του Κερασόβου [17], γι' αυτό συχνά λέγεται και «Κερασοβίτικο ποτάμι». Ερμηνεύεται ως «Πυργοπόταμο | Καστροπόταμο |

Γκρούμαρος ο : Υπάρχει «Πάνω Γκρούμαρος» και «Κάτω Γκρούμαρος». Εξηγείται ως «Μέγας λιθοσωρός», από το νέο Ελλ. «κρωμάρι/κρωμάκι» (= λιθοσωρός) < αρχ. Ελλ. «κρώμαξ» (= σωρός λίθων - βραχώδης τόπος) > Λατ. grumus (= σωρός, χώμα) > Βλαχ. gruma (= λιθοσωρός, κλώμαξ). Πιθανώς να υπήρχε εδώ κάποιος μεγάλος λιθοσωρός, ο οποίος ονομάτισε και τον τόπο.

Γράβος ο : Μέρος πλησιόχωρο στη θέση «Σελός». Είναι φυτωνυμία. Πολλοί «γράβοι» υπάρχουν εδώ που ονομάτισαν και το μέρος. Στην τοπική γλώσσα «γράβος» (= ο καρπίνος ο βετουλοειδής και ο καρπίνος ο ανατολικός, αρχ. Ελλ. «εγγραύλης»).

Δήμοντας ο | Δήμοντα η : [Στ' Δήμοντα > η Δήμοντα] Είναι μια τοποθεσία στη βάση του χωριού, από τα τελευταία σπίτια μέχρι το ρέμα, με πολλούς κήπους. Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με το όνομα *Δήμοντας*, {μεγεθ. του τοπικού *Δήμος* (= Δημοσθένης ή Δημήτρης)}, παντελώς άγνωστο τώρα στο χωριό, ο οποίος θα είχε εκεί χαρακτηριστικό κτήμα. Ανάλογη είναι η τοπωνυμία «Δημόπ'λ'/Δημόπουλος» στο Κεράσοβο [17].

Δουλαίικα τα: Είναι μια σύδενδρη ράχη στο σύνορο με το Κερασοβίτικο μέρος. Είναι σαφώς κτητορωνυμία. Το γένος *Δούλης/Δούλος* υπήρχε στο χωριό και είχε κτήματα και σε άλλα μέρη του χωριού. Όρα και «Δούλος» στο Κεράσοβο [17].

Ζαρκιώτ(η) η : [Στ' Ζαρκιώτ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Ζάρκος*, ή καταγόμενο από το χωριό «Ζάρκο» του νομού Τρικάλων. Στην τοπική γλώσσα «ζάρκος» (= γυμνός) < Ελλ. «σάρκα».

Ζιρμόρα η | Ζιρνόρα η : Τόπος με καλά σιταροχώραφα. Ερμηνεύεται ως «Γεωργήματα με σπαρτά | Όργωματα με δημητριακά», από το Βουλγ. *zjrno* (= σπυρί, σπόρος – δημητριακό) < παλ. Σλ. *zjrno/zrjno/zjrjno* (= κόκκος, σπυρί, Ρουμ. *jir*) + Βουλγ. *oran* (= όργωμα) και *ora* (= οργώνω, αλετριζω).

Ίτανος ο | Νίτανος ο : [Στουν Ίτανου > Στου Νίτανου] Είναι τοποθεσία υψηλότερα από τη θέση «Στένημα» με πολλά κωνοφόρα. Στο χωριό λένε ότι «ίτανος» ονομάζεται ένα είδος κωνοφόρου, σαν το «ρόμπολο» (= πεύκη η λευκόδερμος). Στην τοπική γλώσσα «ίταμος» (= το μοναχικό, δηλητηριώδες και σπάνιο δένδρο *τάξος η ραγώδης* Λατ. *taxus baccata*, αρχ. Ελλ. «σμίλος/μίλος»), που έχει κόκκινους σφαιροειδείς καρπούς. Θα υπήρχαν τέτοια δένδρα εδώ, διάσπαρτα μεταξύ των κωνοφόρων, και εξ αυτού θα προέκυψε η ονομασία. Υπάρχει και η υποπεριοχή «Κάτω Νίτανος».

Καινάδ(ι)κο το : Είναι σαφώς κτητορωνυμία, λόγω της κτητικής κατάληξης «-άδικο». Εδώ είχε κτήμα το γένος *Καινάς/Καινάδες*, που θα υπήρχε άλλοτε στο χωριό.

Καλό(γ)ηρος ο : Πιθανώς κάποιος καλόγερος εμόναζε εδώ σε σκήτη και ονόμασαν

τοποθεσία/ύψωμα «Γκάλινα», όπου έγιναν φονικότατες μάχες στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940.

Γκαμήλα η : Είναι μια ράχη με υβώδεις κορυφές, σαν της καμήλας, εξού και η ονομασία. Ιδέ νεότερη ονομασία «Γκαμήλα» του όρους «Τύμφη» στην Κόνιτσα [18].

Γκλιτσίστα η : [Στ' Γκλιτσίστα] Ο τόπος έχει λεπτόκοκκη άργιλο κατάλληλη για κατασκευή πρόχειρων μαγειρικών σκευών. Εξ αυτού αποδίδεται ως «Πηλωρυχείο | Αργιλουργείο», από το Σερβ. gliciste (= τόπος εξόρυξης πηλού, αργιλουργείο) και glicí (= άργιλος) < νέο Ελλ. «γλίτσα» (= γλοιώδης πηλός, γλίνα, Σερβ. glina) < αρχ. Ελλ. «γλία/γλοιός» (= κολλώδης ουσία - ρύπος, λίγδα).

Γκολά(γ)ια η : [Στ'ν Κολά(γ)ια > Στ' Γκολά(γ)ια] Τόπος στα Β του χωριού, έντονα καλλιεργούμενος, με υδατοβριθές έδαφος και πολλά αναβλύζοντα νερά. Ερμηνεύεται ως «Νεροκοίλωμα | Νερόλακκος», από το ελληνογενές παλ. Σλ. kolija /kolaia (= κοιλότης) < αρχ. Ελλ. «κοίλη/κοίλη» (= σκαμμένη, σκαλισμένη, βαθουλή, εσωτερικώς κούφια). Φαίνεται πως εδώ, προκειμένου να ποτίσουν τα καλά χωράφια, έφτιαχναν λάκκους, εν είδει ορύγματος, όπου μαζευόταν το νερό. Αυτός ο λάκκος λέγεται από τους γηγενείς «στέρνα/πυχός/οβορός/βούρα».

Γκούβεστ(η) η : [Στ' Γκούβ'στ'] Από το ομοίτυπο παλ. Σλ. gubest/gubec (= πορρώδης - σπογγώδης, Βουλγ. gjbest), εξηγείται ως «Πορρώδης», αν τα στοιχεία του χώρου ταιριάζουν με αυτήν την έννοια, π.χ. αν υπήρχαν εκεί πωρρόλιθοι. Γραμματικά σφόδρα χωλαίνει απόδοση ως «Κοίλωμα | Κοιλότητα», από το τοπικό «γκούβα» (= κοιλότητα, κάπετος, κοίλωμα - όρυγμα του τάφου) < αρχ. Ελλ. ρίζες «κυτ-/κυπ-/κυφ-/κυβ-», που σημαίνουν κάτι κοίλο.

Το παλ. Σλ. guba (= όλεθρος, καταστροφή) δεν δίδει λογική εξήγηση.

Γκουγκούλια τα : Θέση στα Α του χωριού με πολλές διάσπαρτες πέτρες, και αυτό σημαίνει η τοπωνυμία. Ερμηνεύεται ως «Κροκάλες», από το τοπικό «γκουργκούλι» (= τροχαλή πέτρα, κροκάλη) < Ελλ. «γύρος» (= κύκλος, περιστροφή) > γυργυρός/ γυργυλός, με δίπλωση και φωνητική έκταση του Υ σε ΟΥ. Ιδέ και «Γκουργκούλι» στον Ίσβορο [13].

Γκουτέλαινα η : Θέση Β του χωριού. Είναι κτητορωνυμία, από κάποια με το ανδρωνύμιο Γκουτέλαινα, σύζυγος ενός με επώνυμο Γκούτος/Γκουτέλας. Στο γειτονικό Γαναδιό [5] υπάρχει γένος Γκούτος.

Γκριάμπα η : Είναι μια ράχη με διαδοχικές κορυφές στο όριο με το Κεράσοβο [17] και αυτό σημαίνει η ονομασία. Αποδίδεται ως «Κορυφοσειρά», από το Σερβ. grjaba/grjana (= διαδοχικές καμπούρες, δηλ. κορυφές μιας ράχης) < παλ. Σλ. grjba (= οπισθότονος, κύφος, καμπούρα, Σερβ. grba, Βουλγ. gjrbaica) < αρχ. Ελλ. «γρυπός». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27]. Σχετική η «Γκρυμπαβίτσα» στην Καστάνιανη [16].

κονίσματα, εικονοστάσια) < Ελλ. «εικονισματάρια» (= μικρά εικονίσματα). Μάλ-
λον εδώ θα ήταν το νεκροταφείο αυτού του μικροοικισμού. Η μαρτυρία ότι εδώ
εύρισκαν υπερμεγέθη οστά κατά την εκσκαφή των αμπελιών στηρίζει τα παρα-
πάνω.

Κ(ου)νιά η : [Στ'ν Κ(ου)νιά > Σ' Γκ(ου)νιά] Δασωμένη υψηλόσταθμη περιοχή γεμά-
τη κωνοφόρα, με πανύψηλο βράχο στην κορυφή της. Αποδίδεται ως «Πευκώ-
νας | Στροβιλιά | Κουκουναριά», από το αρχ. Ελλ. η «κώνος» (= κουκουναριά,
πέυκο). Η τοπωνυμία απαντάται στο Κάντσικο [15] και Λεσκάτσι [22], ενώ στην
Πυρσόγιαννη [39] υπάρχει η ομοιόσημη «Κουναριά».

Από το νέο Ελλ. «κούνια» < Λατ. cuna (= λίκνο, αιώρα), δεν μπορεί να προκύψει
αξιόπιστη ερμηνεία.

Κουρί το : Όλο αυτό το μέρος είναι ένα μικρό πυκνό δάσος όπου έκοβαν κλαδί για
τα αιγοπρόβατα. Ερμηνεύεται ως «Δασύλλιο», από το τοπικό «κουρί» (= άλσω-
μα, δασύλλιο) < Τουρκ. kogu (= μικρό δάσος, δασύλλιο, άλσος, Αρβ. korie/koria,
Ρουμ. cordu) > Τουρκ. kogucu (= δασοφύλακας). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κά-
ντσικο [15], Μπλήζιανη [28], Κόνιτσα [18], καθώς και «Κουρία» στο Πληκάτι
[37].

Κουρούνα η : [Στ'ν Κουρούνα > Σ' Γκουρούνα] Στη τοποθεσία τούτη στα Α του
χωριού μάλλον θα αφθονεί το φυτό «κουρούνα», που είναι το αρχ. Ελλ. «κορω-
νόπους /κορωνοπόδιον», γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι από τους επιχώριους.
Ενδεχομένως, όμως, να φωλιάζουν εκεί τα πτηνά «κουρούνες» (= τα πουλιά κο-
ρώνες της οικογένειας κορακίδες).

Κρανιά η : [Στ'ν Κρανιά > Σ' Γκρανιά] Σχετικώς ομαλή περιοχή υπερκείμενη και
πλησιόχωρη στην «Γράπια», με πηγή από όπου υδροδοτήθηκε αρχικά το χωριό.
Είναι φυτωνυμία. Κάποια «κρανιά» (= το φυτό κόρνος ο άρρηνη) ήταν το τοπό-
σημο του χώρου.

Κρυόνερο το : Θέση στα Ν του χωριού με μεγάλη πηγή και κρύο νερό, από όπου
γίνεται σήμερα η υδροδότηση του χωριού με σωληνωτό υδραγωγείο. Διαχωρί-
ζεται στο «Επάνω Κρυόνερο» και στο «Κάτω Κρυόνερο».

Λαγονίκα η | Λαγωνίκα η : [Στ' Λαγουνίκα] Περιοχή στα Β του χωριού. Το πιθανό-
τερο είναι να πρόκειται για κυριωνυμία, από ένα επώνυμο Λαγονίκας.

Για τη δεύτερη γραφή, από το νέο Ελλ. «λαγωνίκα» (= θηρευτική σκύλα), δεν
βγαίνει κανένα νόημα, αν και γραμματικά ταιριάζει απόλυτα.

Λαδός ο : Θέση σε επαφή με τα τελευταία σπίτια του χωριού, όπου ήταν το στέκι
των περαστικών λαδεμπόρων. Εξ αυτού ονοματίστηκε και ο τόπος.

Λάκκος ο : Το ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) στα Δ του χωριού.

έτσι τον τόπο. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Κεράσοβο [2] και Μόλιστα [27].

Καρ(γ)υές του Φώτ(η) οι : Περιοχή στα Δ του χωριού, όπου σε χωράφι ενός Φώτη ήσαν καρυδιές (καρ(γ)υές, τις λένε οι γηγενείς).

Καστανιές οι : Τοποθεσία στα Α του χωριού, όπου υπήρχαν δένδρα καστανιές.

Κέδρα τα : Μέρος στα Δ του χωριού, όπου αφθονεί το θαμνοειδές «κέδρο» (= το φυτό *άρκευθος*, άλλως *γιουνίπερος ο οξύκεδρος*, κοινώς «αδρίτσι»).

Κελιά του Μπούφου τα : [Στ' Μπούφ' τα κελιά] Θέση στα Δ του χωριού. Ίσως υπάρχουν κοιλότητες/κελιά στα δέντρα ή στους βράχους, όπου φωλιάζει το πτηνό «μπούφος» (= το πουλί βύας ο γνήσιος, Λατ. *bubo*).

Αν είναι κυριωνυμία, από κάποιον με επώνυμο ή παρωνύμιο Μπούφος, τότε εδώ θα είχε φτιάξει αυτός «κελιά» (= θαλαμίσκους, Λατ. *cella*) όπου δούλευε. Ιδέ και «Μπούφος».

Κερασιά η : Τοποθεσία στα Ν του χωριού, που είχε μεγάλη και σημαδιακή κερασιά. Χωρίζεται στην «Επάνω Κερασιά» και στην «Κάτω Κερασιά».

Κλέφτ(η)ς ο : Κορυφή βουνού (1.846 μ), από όπου βλέπει κανείς μέχρι και την πεδιάδα της Κόνιτσας [18]. Ερμηνεύεται στο εδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Κλησ(ι)σκό το : Έκταση χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Αι Σάββας», στο οποίο φαίνεται ότι ανήκε ως μοναστηριακή περιουσία, δηλ. ήταν «βακούφικη», όπως λένε οι επιχώριοι. Η ονομασία παρέφθαρται από τη λέξη «εκκλησιαστικό» και αυτό ακριβώς σημαίνει.

Κοκόραινα η : [Στην Κοκόραινα > Σ' Γκουκόραινα] Απότομος κατάφυτος λόφος λίγο πιο πάνω από τη θέση «Μαυρόπετρα». Δείχνει και είναι κυριώνυμο. Κάποια με το παρωνύμιο Κοκόραινα, δηλ. γυναίκα ενός Κόκορη, είχε κτήματα ή άλλα δικαιώματα εδώ.

Κολλητσιίδα η : [Στην Κολλ'τσιίδα > Σ' Γκουλλ'τσιίδα] Είναι τόπος στα Α του χωριού, όπου φύονται πολλές κολλητσιίδες, αρχ. Ελλ. «ελξίνη», που είναι μικρά ποώδη φυτά, των οποίων οι αγκαθωτοί μικροκαρποί κολλούν στα ενδύματα των ανθρώπων και στο μαλλί των αιγοπροβάτων.

Κοντοκλάδ(ι) το : Τοποθεσία πάνω από τη θέση «Στένημα» με πολλές χαμηλές βαλανιδιές, όπου έκοβαν κλαδί για τα αιγοπρόβατα, εξού και η ονομασία.

Κόντσμα το : Θέση όπου υπάρχει εικόνισμα, λεγόμενο τοπικώς «κόντσμα/κόντζμα» < Ελλ. «εικόνισμα». Είναι κοινή τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Κοσματόρια τα : Είναι αμπελική περιοχή. Θρυλείται ότι εδώ υπήρχε άλλοτε μικροοικισμός. Αποδίδεται ως «Εικονίσματα», από το Βλαχ. «κοσμέτι/κοσμάτι» (= ει-

σπώ, αρπάζω, αφαιρώ, αφέλκω) + Σλ. επιθετικό τέρμα -jane/ (πληθ.) -jani, δηλωτικό ανθρώπων σχετιζομένων με το θέμα, {με τροπή του \check{Z} σε C = Tσ, κατά το σχήμα Σλ. *stražanj* > Στράτσιανη [43]}. Τούτη η ερμηνεία είναι ομοιόσημη με την ονομασία «Κλέφτης» του ομώνυμου βουνού, επί του οποίου βρίσκεται η «Λουπότσιανη».

Πιθανώς να είναι και φυτωνυμία, αποδιδόμενη ως «Φιλυριώνας», δηλ. τόπος με φλαμουριές, από το θέμα ενός παλ. Σλ. *lurjcsj/lubjcsj* (= της φιλύρας, της τιλίας) < παλ. Σλ. *lur/lub* (= φλοιός δένδρου, Σερβ. *lub* - φιλύρα, ταινία εκ φλοιού φιλύρας) < Λατ. *liber/luber* (= βιβλίο, φιλύρα, φλοιός, το ενδότερο του δένδρου λέπος) και τοπικό «λίπα» (= φιλύρα, τιλία, παλ. Σλ. *lipa*, Αλβ. *lipë-a*) + Σλ. περιεκτικό επιθετικό τέρμα -jane/ (πληθ.) -jani. Και για τις δύο εκδοχές όρα και ίσως ομοιόσημο οικωνύμιο Λούψικο [28].

Μάρμαρο το : Τοποθεσία στα Δ του χωριού, πέρα από τη θέση «Σελός», όπου υπάρχει μεγάλος και χαρακτηριστικός ριζικός βράχος. Τέτοια βράγια τα ονομάζουν «μάρμαρα» στα Μαστοροχώρια.

Μασίτσα η : Είναι χαμήλωμα και βρίσκεται στα σύνορα με το Κεράσοβο [17], στο οποίο μερικώς υπάγεται. Υπάρχει «Πάνω Μασίτσα» και «Κάτω Μασίτσα». Και στις δύο βρίσκει κανείς επίπεδες εκτάσεις, εν είδει μικρού οροπεδίου. Ερμηνεύεται ως «Τραπεζίτσα», από το Βλαχ./Ρουμ. *masa* (= τραπέζι, Αλβ. *masa*) < Λατ. *mensa* (= τραπέζι) + Ελλ. υποκορ. τέρμα «-ίτσα». Σχετικά τα ομοιόσημα: «Λα Σοφρά» στο Παλαιοσέλι [33] και «Τραπεζίτσα» στην Κόνιτσα [18].

Μαυρομπίνα η : Η πηγή που υπάρχει εδώ βάφτισε και τον τόπο. Σημαίνει «Μαυροπηγή», εκ του Τουρκ. *ripai/ruнар* (= πηγή) > Βουλγ. *binar/bunar* (= πηγή). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Βούρμπιανη [2] και Χιονιάδες [47]. Στο Κεράσοβο [17] υπάρχει «Πίνα» και στο Κάντσικο [15] «Γκουλουμπίνα», που είναι τόποι με μεγάλη πηγή νερού.

Η φωνητική εξήγηση «Μαύρη πείνα», η οποία δίδεται στο (1) της βιβλιογραφίας, είναι παντελώς εσφαλμένη.

Μελισσόπετρα η : Στην χαρακτηριστική πέτρα της θέσης αυτής συχνά τα μελίτσια όταν γεννοβολούσαν (*αποχούσαν*, στην τοπική λαλιά) μαζεύονταν σε σμάρι, το οποίο κατόπιν μάζευαν οι χωριανοί σε κυψέλες.

Μεταμόρφωσ(η) η : Η περιοχή γύρω από το εξωκλήσι «Άι Σωτήρας».

Μηλιά του Μήτσ(η) η : Μέρος στα Α του χωριού, στο οποίο υπήρχε χαρακτηριστική μηλιά σε χωράφι κάποιου με επώνυμο *Μήτσης*. Το επίθετο αυτό απαντάται και στη Ζέρμα [12].

Μουρίκ(ι) το : Μυτερή βουνοκορυφή (2.221 μ) στο όριο με το Γκρισμπάνι [7], που στέκει αντικριστά στην κορυφή του Σμόλικα (2.637 μ). Ερμηνεύεται ως «Μυτε-

Λάκκος της Αγίας Παρασκευής ο : Το ρέμα που περνάει κοντά στο εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή».

Λάκκος της Αγίας Τριάδος ο : Το ρέμα που διέρχεται κοντά στο εξωκλήσι «Αγία Τριάδα».

Λιβιάδ(ι) το : Εξαίρετος τόπος, λιβάδι ποιμνίων και λειμώνας χορτονομής, σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, όπου και το εξωκλήσι «Άι Χαράλαμπος», στα Ν του χωριού προς το βουνό «Κλέφτης». Εδώ συχνά εκδράμουν και πανηγυρίζουν οι χωριανοί.

Λιβιάδ(ι) του Μπουνταλά το : Καλός λιβαδότοπος για χορτονομή και βοσκή. Στην τοπική γλώσσα «μπουνταλάς» (= βλάκας) < Τουρκ. budala (= ευήθης, μωρός). Φαίνεται πως κάποιος ομώνυμος βλαχοποιμένας νεμόταν την περιοχή και πήρε το όνομά του.

Λιθάρ(ι) το : Σε τούτο το μέρος λειτουργούσαν πάντα «στρούγκες/στάνες». Το τοπώσημό του είναι ένας χαρακτηριστικός λίθος ο οποίος και ονομάτισε το μέρος.

Λιθοσαριά η : Πρόκειται για μια πλαγιά στα Α από το εξωκλήσι «Άι Δημήτρης», με έδαφος από χαλίκια/λατύπες, το οποίο σύρεται, λεγόμενο συνήθως από τους ντόπιους «σάρα/χαλικάριά». Ιδέ και ομοιόσημες «Αρίστρες/Σαρίστρες» στον Ίσβορο [13].

Λόγγια της Καλογριάς τα : [Στ'ς Καλογριάς τα λόγγια] Θαμνότοπος στα Α του χωριού σχετιζόμενος με μια «καλογριά» (= μοναχή). Δεν γνωρίζουμε τώρα κάτι γι' αυτήν. Στα νέο Ελλ. «λόγγος» (= δάσος από πυκνούς θάμνους, λόχημη) < παλ. Σλ. lugj/lžgj (= άλσος, δασύλλιο, δάσος, Σερβ. lug) < Λατ. lucus (= άλσος, δρυμός). Ιδέ «Παλιόλογγος», καθώς και «Λογγάρι» στη Βούρμπιανη [2].

Λόγγια του Τζιάλλου τα : [Σ' Τζιάλλ' τα λόγγια] Θαμνοτόπι στα Β του χωριού σχετιζόμενο με κάποιον με επώνυμο Τζιάλλος, για τον οποίο δεν γνωρίζουμε κάτι. Αν δεν είναι κυριωνυμία, τότε ίσως σημαίνει «Στου διαβόλου τα λόγγια», από το Αλβ. xhjall-i (τζιαλλ) (= διάβολος) + νέο Ελλ. «λόγγος» (= δάσος από πυκνούς θάμνους, λόχημη) < παλ. Σλ. lugj/lžgj (= άλσος, δασύλλιο, δάσος, Σερβ. lug) < Λατ. lucus (= άλσος, δρυμός), παρόλο που χωλαίνει γραμματικά, λόγω μίξης αλλοεθνών λέξεων. Όρα «Παλιόλογγος», καθώς και «Λογγάρι» στη Βούρμπιανη [2].

Λουπότσιαν(η) η : [Στ' Λουπότσιαν'] Η τοποθεσία τούτη, η οποία μερικώς ανήκει στο Γαναδιό [5], κείται στα Δ/ΝΔ του χωριού. Είναι μια μεγάλη, κατάφυτη, κατηφορική ράχη, που αρχίζει περίπου από τον «Άι Χαράλαμπος» και είναι το φυσικό σύνορο με τη Μόλιστα [27]. Υπάρχει και η «Βρύση της Λουπότσιανης». Ερμηνεύεται ως «Ληστήριο | Άντρο ληστών», ενώ κυριολεκτείται ως «ομάδα ληστών», από το θέμα luprož-/lurež- < παλ. Σλ. lurežj (= αρπαγή, λεία, άρπαγμα) και Σερβ. lurež (= ληστής, λεηλάτης) < παλ. Σλ. lupiti/lurjzj (= βίαια απο-

και «Σμόλικας», όπου σμίγουν τα σύνορα των γειτονικών χωριών. Εξηγείται ως «Απόμακρο πεδίο | Μακρινό πλάτωμα», από το παλ. Σλ. *dalje/dalja* (= μήκος, μακρότης τόπου, μάκρος) > Σερβ. *dali* (= απόσταση, μακρυσμός) + παλ. Σλ. *rojje* (= πεδίο, κάμπος). Ιδέ και «Τζαμπουλιάντσα». Όρα και «Μπολιάνα/Μπουλιάνα» στην Καστάνιανη [16], Πυρσόγιαννη [39].

Παλιόλογγος ο : Σύδενδρος τόπος στα Ν του χωριού. Ερμηνεύεται από το νέο Ελλ. «λόγγος» (= δάσος από πυκνούς θάμνους, λόχμη) < παλ. Σλ. *lugj/lžgj* (= άλσος, δασύλλιο, δάσος, Σερβ. *lug*) < Λατ. *lucus* (= άλσος, δρυμός). Ιδέ ομοιόσημα «Λόγγια του Τζιάλλου» και «Λόγγια της Καλογριάς». Όρα και «Λογγάρι» στη Βούρμπιανη [2].

Παλιόμ(υ)λος ο : Ο παλιός νερόμυλος του χωριού.

Παλιόρραγκο το : Το μέρος έχει πολλά έλατα που περικλείουν μερικά ξέφωτα, τα οποία στην τοπική γλώσσα λέγονται «ρόγκια». Όρα και «Ρόγκια». Επίσης ιδέ «Ραγκούλι» στο Λεσκάτσι [22], «Παλιόρρογκα» στη Μόλιστα [27], Χιονιάδες [47].

Παλιόσπιτα τα : Φημίζεται ότι εδώ υπήρχε μικροοικισμός. Τώρα δεν υπάρχουν ίχνη οικιών.

Παλιοχώραφο το : Μέρος με αγρούς μεταξύ των θέσεων «Μπάρα» και «Τράπια».

Παπατζίμος ο : [Στ' Παπατζίμ'] Κάποιος με επώνυμο *Παπατζίμος* είχε κτήμα εδώ, εξού η ονομασία.

Πάτωμα το : Ισόπεδη και δασοκαλυμμένη έκταση, στα σύνορα με το χωριό Γκριμπάνι [7], πολύ απόμακρη και σε μεγάλο υψόμετρο. Το τοπωνύμιο υπάρχει και στο Λούψικο [24] και σημαίνει ίσωμα, πεδίο.

Παύλος ο : [Στουν Παύλου > Στου Μπαύλου] Θέση μακρινή στα Ν του χωριού, αποδιδόμενη σε κάποιον ονόματι *Παύλος*.

Περγουλιά η : [Στ'ν Περγουλιά > Σ' Μπεργουλιά] Θέση στο όριο με το μέρος του Κεράσοβου [17]. Κάποια σημαδιακή μεγάλη κληματαριά, {περγουλιά, στην τοπική γλώσσα, από το Λατ. *pergula* (= αναδενδράδα επί σκιάδος)}, ήταν εδώ και ονομάτισε τον τόπο. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Πληκάτι [37].

Περιβόλ(ι) το : Τοποθεσία στην έναντι όχθη του «Βουργουπόταμου», όπου το κοινό όριο με το Κεράσοβο [17] και τη Μόλιστα [27], στα οποία και μερικώς ανήκει, ψηλά στο αντέρεισμα του βουνού «Γύφτισσα», όπου κάποτε θα υπήρχαν περιβόλια.

Πέτρα η : [Στην Πέτρα > Σ' Μπέτρα] Το τοπόσημο αυτού του χώρου είναι μια μεγάλη πέτρα, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι. Βρίσκεται Α του χωριού, προς το Κεράσοβο [17]. Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Στ'ν Απάνου πέτρα» και «Στ' Γκάτου πέτρα».

ρό | Σουβλερό», από το Λατ. muriceus (= οξύς, τραχύς) και murex (= οξύς ή τραχύς λίθος).

Μπαϊλάδ(ι)κα τα : Τόπος στα Α του χωριού. Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το γένος *Μπαϊλής* είχε εδώ κτήματα.

Μπάρα η : Εδώ υπάρχει εδαφικό κοίλωμα που γεμίζει νερό. Ερμηνεύεται ως «Νερόλακκος», από το τοπικό «μπάρα» (= νερόλακκος) < Σλ. bara (= λάκκος με νερό). Όρα «Μπάρα του Μούζα» στο Κάντσικο [15].

Μπ'λός ο | Π'λός ο : [Στουν Π'λό > Στου Μπ'λό] Η ίδια ακριβώς τοπωνυμία απαντάται στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41], Λεσκάτσι [22]. Αποδίδεται ως «Πηλός | Άργιλος», από το Ελλ. «πηλός». Φαίνεται πως υπάρχει εδώ ειδικός πηλός χρήσιμος στην οικοδομική, την κεραμοπλαστική ή κάτι άλλο σχετικό. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.

Μπούκα η : Είναι μια τοποθεσία Δ του χωριού, με χωράφια σιτηρών και πολλές λεπτοκαρυές. Υπάρχει η «Απάνω Μπούκα» και η «Κάτω Μπούκα». Αποδίδεται ως «Οξιά | Φηγός», από το παλ. Σλ. bukji (= οξιά, φηγός, Σερβ. bukva/buka, Βουλγ. buk). Κάποτε, θα υπήρχε εδώ κάποια μεγάλη, μοναχική και σημαδιακή οξιά, από την οποία ονοματίστηκε ο τόπος. Ιδέ και «Καστριμπούκα» στο Κάντσικο [15].

Μπούφος ο : [Στουν Μπούφου | Στ' Μπούφ'] Περιοχή στα Β του χωριού. Η πρώτη εκφορά δεν υπονοεί κτήτορα του τόπου και παραπέμπει στο πτηνό «μπούφος» (= το πουλί βύας ο γνήσιος, Λατ. bubo). Η δεύτερη εκφορά δείχνει κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο ή παρωνύμιο *Μπούφος*. Δεν γνωρίζουμε τώρα κάτι γι' αυτόν. Ιδέ και «Κελιά του Μπούφου».

Μυστράκος ο : Τόπος καλός, εξαιρετο χειμαδιό, με πολλές κατάλληλες προς τούτο καλύβες. Η ονομασία σχετίζεται με το πασίγνωστο οικωνύμιο «Μυστράς», προερχόμενη από το Ελλ. «μυζήθρα» > μυζηθράς > μυζηθράκος > Μυστράκος, δηλ. μέρος παραγωγής μυζήθρας. Εξ αυτού ερμηνεύεται ως «Μικρό τυροκομείο» (μπατζαρειό, στη τοπική γλώσσα), όπως και πράγματι ήταν.

Νερατζιά η : Μέρος στα Ν του χωριού με ποικίλα δένδρα. Είναι φυτωνυμία, από το τοπικό «νερατζιά/νεράτσα/μεράτσα» (= θάμνος που ομοιάζει με τον «γράβο», η οστρύα η καρπινόφυλλος).

Νιτσιμ(η)λιές οι : [Στ'ς Νιτσιμπ'λιές] Η ονομασία σημαίνει «Μικρομηλιές», από τον πληθ. Βλαχ./Ρουμ. nitsi/mici (= μικρές) < αρχ. Ελλ. «μικκός» (= μικρός, παύρος) + Ελλ. «μηλιές».

Νταλιόπολ(η) η : [Σ' Νταλιόπολ'] Ευρεία, υψηλόσταθμη και απόμακρη περιοχή, με ήπια σχετικώς κλίση και κριθαροχώραφα, μεταξύ των κορυφών «Κλέφτης»

μέρος του Κεράσοβου [17]. Ίσως αποδίδεται ως «Παραδεισένια», από το παλ. Σλ. *ro raja* (= κατά τον παράδεισο) < παλ. Σλ. *rai/raj/poroda* (= παράδεισος, Βουλγ. *rai/rajat*). Σχετικό εννοιολογικά το τοπωνύμιο «Νήσοι μακάρων» στο Κεράσοβο [17].

Από το Βουλγ. *porija* (= σκάβω, σκαλίζω - φτυαρίζω, ανασκάπτω), δύναται να ερμηνευτεί και ως «Σκαμμένη», αναφερόμενη στο πλήθος των αμπελιών, τα οποία σκάπτονταν.

Ποτάμ(ι) το : Λέγεται και έτσι το «Βουργουπόταμο».

Πουρνιά η : [Στ'ν Πουρνιά > Σ' Μπουρνιά] Βουνοσειρά προς την πλευρά των ορίων με τη Μόλιστα [27], όπου υπήρχαν πολλές δαμασκηνιές/κορομηλιές που ονομάτισαν την τοποθεσία. Αποδίδεται ως «Προύνη | Δαμασκηνιά», από το τοπικό «πούρνα/προύνα» (= δαμάσκηνα) < αρχ. Ελλ. «προύνη» (= δαμασκηνιά, Λατ. *prunus*). Το ίδιο τοπωνύμιο απαντάται στην Κόνιτσα [18]. Εξ αυτού προέκυψε και το νέο όνομα «Πουρνιά» του χωριού, και όχι από το νέο Ελλ. «πουρνάρι», όπως μερικοί διατείνονται, διότι τα πουρνάρια σπανίζουν στα Μαστοροχώρια.

Πράσιανος ο : [Στου Πρασιάνου] Δασοσκεπής υψηλόσταθμη βουνοσειρά ΝΑ του χωριού, στα όρια με το Κεράσοβο [17], στο οποίο μερικώς ανήκει, ονομαζόμενη εκεί «Πράσιανη». Στην πλούσια καταπράσινη βλάστηση οφείλει το όνομα, εξηγούμενο ως «Πράσινος | Χλοερός», από το αρχ. Ελλ. «πρασιανός» (= πράσινος).

Προσκήπια τα : Οι κήποι που βρίσκονται ακριβώς μπροστά, σε ΝΔ κατεύθυνση εν σχέσει με το χωριό. Αποδίδεται ως «Εμπρόσθιοι κήποι», από το αρχ. Ελλ. «πρόσω» (= προς τα εμπρός, παρεμπρός).

Προσήλια τα : Μέρη προσήλια στα Α και Β του χωριού.

Πύργος ο : Απόμακρη βουνοκορφή Β του χωριού και πέρα από το «Ποτάμι», στην οποία αμιγούν τα όρια με τα όμορα χωριά Μόλιστα [27] και Κεράσοβο [17], στα οποία μερικώς ανήκει. Θα ήταν εδώ κάποιος προμαχώνας/οχυρό και ονομάστηκε έτσι. Όρα ίδια ονομασία βουνού στη Στράτσιανη [43] και κορυφή «Πύργοι» στους Χιονιάδες [47].

Ραμάστα η : Τόπος καλός με πολλά καρπερά και ποτιστικά χωράφια, μεταξύ των θέσεων «Μυστράκος» και «Μαύρη πέτρα». Ερμηνεύεται ως «Τόπος που έχει θάμνους αγκαθωτούς | Παλιουριά», από το παλ. Σλ. *ramijh/ramijna* (= ράμνος, λευκάκανθα) < Ελλ. «ράμνος» (= θάμνος αγκαθωτός, παλιούρι) + Σλ. περιεκτικό τέρμα *-ista*. Εξ αυτών *ramijh-ista* > *ramanista* > *Ramansta*/Ραμάστα, με αφομοίωση του *j* σε *a*. Όμοια τοποθεσία στο Λούψικο [24] λέγεται «Ράμστα/Ράμνστα». Από το παλ. Σλ. *ramja/rama/ramo* (= ώμος, Λατ. *humerus* – σπάνια βραχίων), δεν δύναται να προκύψει κάποια λογική και γραμματικά σωστή ερμηνεία.

Πέτρα μαύρη η : [Στ' Μαύρ' πέτρα | Στ' Μαυρόπετρα] Τοποθεσία με μεγάλο βράχο, μαύρο στην απόχρωσή του, σε κόγχη του οποίου υπάρχει αγιογραφία του Παντοκράτορα, εγγύτατα στο ομώνυμο λιθόκτιστο τοξωτό γεφύρι.

Πέτρακας ο : [Στον Πέτρακα > Στου Μπέτρακα] Υψηλόσταθμη περιοχή ανάμεσα από τις θέσεις «Γένοβο_νίβα» και «Φλιαρόστανη», με εμφανείς βράχους/πέτρες, εξού και η ονομασία.

Πηγάδ(ι) του Γιώργου το : Τοποθεσία στα Δ του χωριού, με βρύση (πηγάδι, στην επιχώρια γλώσσα) αποδιδόμενη σε κάποιον *Γιώργο*.

Πλανίτσα η : [Στ'ν Πλανίτσα > Σ' Μπλανίτσα] Ομαλός λόφος και σχετικώς ίσια τοποθεσία, ορατή από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Μικρό πεδίο | Μικρό ίσιωμα», από το Λατ. *plana* (= επίπεδη, ομαλή) + Ελλ. υποκορ. τέρμα «-ίτσα». Πιθανότερο είναι να σημαίνει «Βουνάκι | Λόφος», από το Σλ. *planina* (= βουνό, όρος) + Σλ. κατάληξη *-ica/ica*, δηλ. *Planinica* > *Planica* > Πλανίτσα, με απλολογία.

Πλάτονας ο : Μέρος μεταξύ των θέσεων «Γένοβο_νίβα» και «Κερασιά», όπου, παρά το μεγάλο υψόμετρο, υπήρχε μεγάλο αυτοφυές πλατάνι (πλάτονας, στην τοπική γλώσσα), το οποίο σήμαινε τον χώρο.

Πόγον(η) η | Πώγων(η) η : [Στ'ν Πόγονη > Σ' Μπόγον'] Είναι τοποθεσία προσήλια και χαμηλή σε υψόμετρο, γεμάτη αμπέλια, πιο πάνω από τη θέση «Βολνίστα», πέρα από το «Ποτάμι». Υπάρχουν οι υποπεριοχές «Επάνω Πόγονη» και «Κάτω Πόγονη».

Γραμματικά άψογη είναι η ερμηνεία «Εκδίωξη | Κυνήγημα», από το παλ. Σλ. *rogonj* (= διώξη, εκδίωξη - προπομπή, ξεπροβόδισμα) και *rogoniti* (= εκδιώκω, διώχνω, εξαλαύνω - προπέμπω, ακολουθώ), με την έννοια ότι ήταν τόπος από τον οποίον εκδιώχθηκαν κάποιοι σφετεριστές του. Ιδέ και «Γκόνια» στη Σέλτσι [41].

Isokura αποδίδεται και ως «Χαρακωτή | Πασσαλωτή», από το Σερβ. *rogon* (= μοχλός, ράβδος, χάραξ), επειδή τα εξαιρετα και πρώιμα κλήματα που ήσαν εδώ τα επιμελούνταν και τα στήριζαν συστηματικώς σε χαράκια (πασσάλους). Από το ομόρριζο Βουλγ./Ρουμ. *rogon* (= παλιά μονάδα μέτρησης επιφάνειας αγρών, ίση περίπου με 1 στρέμμα στη Βουλγαρία και με 1/2 εκτάρια στη Ρουμανία), δεν προκύπτει λογική ερμηνεία.

Πογονίσκος ο | Πωγωνίσκος ο : Παρόχθια αμπελική τοποθεσία στη δεξιά όχθη του «Βουργουπόταμου», προσήλια και καρπερή, πάνω στα όρια με τη Μόλιστα [27]. Ερμηνεύεται ως υποκοριστικό από την «Πόγονη/Πώγωνη».

Πόρα(γ)ια η : [Στ'ν Πόρα(γ)ια > Σ' Μπόρα(γ)ια] Ομαλή σχετικά έκταση, κατάφυτη, με καλά χωράφια και πολλά αμπέλια άλλοτε, πέρα από το «Ποτάμι», προς το

Σμόλικας ο : Το μεγάλο βουνό με την πανύψηλη κορυφή (2.637 μ) που ανήκει στο Κεράσοβο [17]. Η ονομασία σημαίνει «Πευκώνας | Πιτυώνας» και εξηγείται στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Σνίμνιαλο το : Απόμακρη τοποθεσία Ν του χωριού, προς το βουνό «Κλέφτης». Πιθανόν να ερμηνεύεται ως «Σημάδι | Εικόνα», από το Σερβ. snimnjeno (= σημάδι, αποτύπωμα), αν κάποιο χαρακτηριστικό σημάδι είχε ο τόπος. Όρα ίσως ομοιόσημο «Σνίμιαλο» στη Βούρμπιανη [2].

Σουγλιά τα : Τοποθεσία με κορυφή και απότομα άβατα βράχια στην ακραία κορυφογραμμή του Σμόλικα, στο όριο με το Κεράσοβο [17], στο οποίο μερικώς υπάγεται. Τα οξυκόρυφα βράχια σημάδεψαν και ονομάτισαν την τοποθεσία. Ερμηνεύεται ως «Σουβλερά | Σουβλιά», από το επιχώριο «σουγλί» (= σουβλί) < Λατ. subula (= όπεας, οπητήριον, δηλ. όργανο με αιχμή).

Σπάσματα τα : Πλαγιά βουνού έντονα διαβρωμένη, δηλ. σπασμένη, εξού και η ονομασία. Η τοπωνυμία υπάρχει στη Μόλιστα [27] και Σέλτση [41].

Στανιά η : [Στ' Στανιά] Θέση κοντινή στο χωριό, με απότομο ανήφορο στη βάση της, προς την κατεύθυνση της Μόλιστας [27]. Ερμηνεύεται είτε ως «Προμαχώνας», είτε ως «Στάση | Σταθμός», από το παλ. Σλ. stanj (= ισχύς, δύναμη - στρατόπεδο, παρεμβολή - κατάλυμα, ξενοδοχείο) και stanije (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία) > νέο Ελλ. «στάνη» (= μαντρί, προβατοστάσιο). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Μπληζιανη [28] και «Στανιές» στη Σέλτση [41].

Σταρίτσα η : Η θέση όπου είναι το εξωκλήσι «Άι Σάββας». Για την ερμηνεία Ιδέ οικωνύμιο «Σταρίτσιανη». Λέγεται ότι εδώ υπήρχε άλλοτε μικρός οικισμός.

Σταρίτσιαν(η) η : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο τώρα μετονομάστηκε σε «Πουρνιά». Εξηγείται, με αριθ. 42, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Σταυρός ο : Απόμακρη κορυφή, πλήρως δασωμένη, στο όριο με το Γκρισμπάνι [7]. Υποθέτω ότι εδώ υπήρχε εικονοστάσι, γιατί έτσι ονομάζουν τα μέρη στα οποία υπάρχει εικονοστάσι με σταυρό.

Στένημα το : Πανέμορφη και κατάφυτη πλαγιά. Λένε ότι εδώ υπήρχε κάποιος παλιός οικισμός. Η λέξη προέκυψε από το Ελλ. «στένεμα» και φανερώνει τη γαιομορφία του χώρου.

Στερογκάνια τα : Ύφυγρος τόπος όπου φυτρώνουν φυτά δηλητηριώδη, καλούμενα τοπικώς «στηρουγκάνια/στρουγκάνια/στρουγκάνια» (= η φαρμακερή πόα ελλέβορος/βέρατρον το λευκόν, Ρουμ. stirigoaie, κοινώς στερογιάνι). Στα Λατ. veratrum (= ελλέβορος, σκάρφη). Έτσι λένε συχνά και κάποια δηλητηριώδη ποικιλία του φυτού «νεραγκούλα», το αρχ. Ελλ. «βατράχιον». Συνεπώς ερμη-

Ράχ(η) η : Διακριτή ράχη στα Δ του χωριού.

Ρισάδ(ι)κα τα : Θέση παραποτάμια και μακρινή, πέρα από το «Ποτάμι» και την τοποθεσία «Πόρα(γ)ια», προς το σύνορο με το μέρος του Κεράσοβου [17], στο οποίο μερικώς ανήκει. Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξη «-άδικα». Το οικογενειακό επώνυμο *Ρισάς* θα υπήρχε κάποτε στο χωριό, αν και τώρα κανείς δεν το αναφέρει. Χωρίζεται στις υποπεριοχές «Πάνω Ρισάδικα» και «Κάτω Ρισάδικα».

Ρόγκια τα : Είναι απόμακρα χωράφια ή ξέφωτα ζωσμένα από δάσος. Ερμηνεύεται ως «Ξέφωτα», από το επιχώριο «ρόγκι» (= νεοανοιγμένος αγρός που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, Αλβ. rogë) < Λατ. rogus (= πυρά, φωτιά). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια.

Σελνόκοβα η : [Στ' Σελνόκοβα] Είναι τοποθεσία με χωράφια. Αποδίδεται ως «Αγροτική | Χωραφότοπος», από το Σλ. selnik (= αγροτικός, χωριάτης) < παλ. Σλ. selo/selj (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) + Σλ. επιθετική θηλ. κατάληξη -ονα, δηλ. Selnikona > Selnokona, με αφομοίωση του i σε o. Ελάχιστο πιθανό είναι να σημαίνει «Αγροδέσμευση», από το παλ. Σλ. seljnj (= του αγρού, αγροτικός, του χωραφιού, Λατ. fundi) + παλ. Σλ. okonj/okona (= δεσμά, πέδη, ποδοκάκη, αλυσίδα, Βουλγ. okoni). Τώρα δεν είναι καταφανής ο λόγος που κάποτε ονομάστηκε έτσι. Ίσως δέσμευαν τα χωράφια για κάποια ειδική χρήση.

Σελός ο : Κατάφυτος τόπος με κάθε είδους καλλιέργειες, αμπέλια και οπωρικά, μερικώς ποτιστικός, πίσω από το εξωκλήσι «Αγία Αικατερίνη», καθώς και το ομώνυμο ρέμα, το οποίο γεφυρώνεται με πέτρινη μονότοξη γέφυρα, το «γεφύρι του Σελού». Θρυλείται ότι εδώ υπήρχε στο παρελθόν κάποιος μικροοικισμός. Στην τοπική γλώσσα «σελιό» (= εύφορο χωράφι/λιβάδι μέσα ή στην περίμετρο του χωριού) < παλ. Σλ. selo/selj (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. selishtë-a (= καλό χωραφάκι κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρρογιαννη [39] και με διάφορες παραλλαγές σε άλλα Μαστοροχώρια.

Σερασκέρ(η)ς ο : [Στ' Σερασκέρ'] Τοποθεσία πριν από τη θέση «Λιθάρι». Κάποιο άγνωστο πλέον επεισόδιο με Τούρκο αξιωματούχο συνέβη εδώ και ονομάτισε τον τόπο, γιατί Τουρκ. serasker (= αρχηγός στρατού).

Σιόποτο το | Σιόπατο το : Περιοχή με πηγή και κανάλια για το πότισμα των ζώων. Αποδίδεται ως «Ποτίστρα», από το επιχώριο «σιαποτούρα» (= πολύ νερό που ρέει σε ποτιστική κάναλη ή λάκκο - ποτίστρα, πίστρα) < παλ. Σλ. sorotj (= σωλήνας, κανάλι, τάφρος με νερό) και Βλαχ. xorutu (= κρουρός, βρύση) < Ελλ. «διαποτίζω». Ως τοπωνύμιο, με διάφορες παραλλαγές, είναι σύνηθες στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Σιόποτο» στη Μόλιστα [27], «Σιοποτήρι» στο Λούψικο [24], «Σιπουτά» στο Κεράσοβο [17], «Σιαπουτό» στο Κάντσικο [15], «Σιέπιτο» στη Σέλτση [41].

Τοπλίτσα η : [Στ'ν Τοπλίτσα > Σ' Ντοπλίτσα] Θέση Α του χωριού. Η πηγή που υπάρχει σε τούτο το υψηλό μέρος έχει πάντα ελαφρώς χλιαρό νερό, ακόμη και τον χειμώνα, και αυτό ονομάτισε την τοποθεσία. Αποδίδεται ως «Θερμοπηγή», από το παλ. Σλ. *toplica* (= θερμά ύδατα, θέρμες, θερμοπηγή, Σερβ. *toplica*) < παλ. Σλ./Σερβ./Βουλγ. *topla* (= θερμή, ζεστή).

Επειδή η τοποθεσία δεν έχει λεύκες, είναι λάθος η ερμηνεία από το παλ. Σλ. *torolj* (= λεύκη, Βουλγ. *toróla*), όπως η «Τοπόλιτσα» στην Κόνιτσα [18].

Τουρούστα η : [Στ'ν Τουρούστα > Σ' Ντουρούστα] Τοποθεσία Ν του χωριού, στην οποία συστηματικά οι νομάδες βλαχοποιμένες έστηναν μαντριά για τα πρόβατά τους. Ερμηνεύεται ως «Μαντριά», από το Βλαχ. *turist/turust* (= μαντριά), με την έννοια «στρογγυλάρι/κουλούρι» < Λατ. *torno/tornare* (= τερνεύω, γυρίζω τον τροχό του τόρνου) < αρχ. Ελλ. «τόρνος» (= διαβήτησ – εργαλείο με τροχό για στρογγύλευση ξύλων και άλλων υλικών – κύκλος, γύρος).

Αν η θέση ήταν κάποτε οχυρωμένη, τότε ισόκυρα ερμηνεύεται και ως «Πυργωτή», από το αρχ. Ελλ. «τύρρις» (= πύργος, Λατ. *turris*, Σερβ. *toranj*) > Λατ. *turrita* (= πυργοειδής, πυργωτή, υψηλή).

Τράπια η : [Στ'ν Τράπ(χ)ια > Σ' Ντράπ(χ)ια] Θέση όπου, κατά την τοπική παράδοση, υπήρχε οικισμός που καταστράφηκε λόγω κατολίσθησης της περιοχής. Στο (18) της βιβλιογραφίας, προτείνεται να χωροθετηθεί εδώ η ομηρική «Τράμπυα», που κοντά της υπήρχε και μαντείο. {ιδέ σχετικό σχόλιο στην τοπωνυμία «Φλαρόστανη» και στα οικωνύμια: Σταρίτσιανη [42], Γαναδιό [5]}. Είθε η ιστορική έρευνα να το επαληθεύσει.

Μέχρι τότε προτείνεται συσχέτιση της τοπωνυμίας με την υπάρχουσα εκεί γαιοκατολίσθηση, η οποία άνοιξε βαθύ όρυγμα/ρήγμα, γεγονός που θαυμάσια αποδίδεται εκ του αρχ. Ελλ. «τράπω» (= τρέπω, στρέφω, γυρίζω τα άνω κάτω, ανατρέπω), οπότε σημαίνει «Κατολίσθηση».

Παρεμφερής σημασία προκύπτει αν εξηγηθεί από το τοπικό «τράφος» (= χαντάκι, νεραγώγι) < αρχ. Ελλ. «τράφος» (= τάφρος, επίμηκες όρυγμα, Σλ./Ρουμ. *trap*, Βλαχ. *trapu*, Αλβ. *trap*). Όρα ομοιόσημο «Τράφος/Τραφέλι» στη Μόλιστα [27].

Τσανάδ(ι)κα τα : Θέση στις Α παρυφές του χωριού. Είναι σαφώς κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το επώνυμο *Τσανάδης* υπάρχει στο Γαναδιό [5].

Τσιο(υ)μπάν(ι) το : Απόμακρη τοποθεσία στο σύνορο με τη Μόλιστα [27] στην οποία και υπάγεται μερικώς. Σημαίνει «Βοσκός», από το τοπικό «τσιομπάνης» (= βοσκός) < Τουρκ. *çoban* (= βοσκός, ποιμήν, Αλβ. *çoban*), γεγονός που δείχνει ότι είναι καλό βοσκοτόπι. Όρα και «Βαρ_τσιομπάνι» στο Λεσκάτσι [22], Χιονιάδες [47], καθώς και «Βαρί_τσιουμπάνι» στην Καστάνιανη [16].

Φλαρόσταν(η) η | Φλιαρόστιαν(η) η : Θέση υψηλόσταθμη με κριθαροχώραφα,

νεύεται ως «Ελλέβοροι | Βέρατρα». Ιδέ ομοιόσημα: «Στρουγκάνια» στην Μπλήζιανη [28], «Στερουγκάνι» στον Ίσβορο [13], «Στρουγκάνι» στη Βούρμπιανη [2].

Στρίγκλα η : Θέση που κείται αντίκρυ από την τοποθεσία «Μαύρη Πέτρα». Από το Ελλ. «στρίγκλα/στρίγλα» (= κακιά και μοχθηρή γυναίκα – έμπουσα) < Λατ. striga (= η έμπουσα που κακοποιεί τα βρέφη) ονοματίστηκε το μέρος. Δεν γνωρίζουμε όμως γιατί. Όρα και «Στρέγκλα» στον Ίσβορο [13].

Συνασκάρ(η)ς ο : [Στ' Συνασκάρ'] Μέρος στα Α του χωριού, όπου συνήθως βοσκούσαν σε ενιαίο κοπάδι τα αιγοπρόβατα του χωριού, λεγόμενα τοπικώς «μπακάτια». Θα λεγόταν παλιά «συνασκάρης» (= ο βοσκός του κοινού κοπαδιού των σπιτικών αιγοπροβάτων του χωριού), λέξη που λησμονήθηκε, αντικατασταθείσα με το ομοιόσημο τοπικό «μπακατιάρης». Η ονομασία σημαίνει «Συμποιμένας | Συμβότης», από το Ελλ. «συν» + αρχ. Ελλ. «ασκαρίζω/σκαρίζω» (= σκαίρω, σκιρτώ, πηδώ) > τοπικό «σκάρος» (= έξοδος κοπαδιού για βοσκή). Εάν είναι επώνυμο ή παρωνύμιο προσώπου, γιατί κάτι τέτοιο δεν είναι ακουστό στο χωριό, πάλι την ίδια σημασία θα είχε.

Ταϊννάρτσα η : [Στ'ν Ταϊννάρτσα > Σ' Νταϊννάρτσα] Είναι τοποθεσία με μεγάλο υψόμετρο και πυκνοδασωμένη. Αποδίδεται ως «Μυστικός δείπνος | Κρυφοφίλεμα», από το Σερβ. tajna (= κρυπτή, κρυφία, μυστική, παλ Σλ. tajnj) + Σερβ. darca (= φίλεμα, προσφορά δείπνου, φιλιά, Αρβ. darkë-a) < παλ. Σλ. dar (= δώρο, χάρις, δόσις, δωτήνη) < Ελλ. «δώρον». Κάποιο ιστορικό ή θρησκευτικό γεγονός υποκρύπτει αυτή η ερμηνεία, το οποίο δεν μας είναι τώρα γνωστό.

Τζαμπουλιάν(ι)τσα η : Ομαλή περιοχή και καλός χωραφότοπος. Ερμηνεύεται από το Σλ. za (= για, προς) + παλ. Σλ. poljana/polje (= πεδίο, πεδιάδα) > Σερβ./Βουλγ. poljana (= ομαλό ξέφωτο σε δάσος, Ρουμ. roiana) + Σλ. επιθετικό τέρμα -ica. Αποδίδεται ως «Για το ξέφωτο | Για το πεδίο». Ιδέ σχετικό «Νταλιόπολη». Όρα και «Μπολιάνα/Μπουλιάνα» στην Καστάνιανη [16] και Πυρσόγιαννη [39].

Τζάμπουρντα η : Τοποθεσία χαμηλότερα από τη θέση «Γκρούμαρος» προς τα όρια με τη Μόλιστα [27], μη ορατή από το χωριό λόγω των ενδιάμεσων ράχων, και όπου υπήρχε πρόχειρη γέφυρα από κορμούς δένδρων (περατζάνα/λιάσα, στην τοπική γλώσσα). Το ίδιο όνομα φέρει και η περίφημη μονή της «Ζάμπορντας» Γρεβενών. Ερμηνεύεται από το Σερβ. zabrda, {από το παλ. Σλ. za (= για, προς) + παλ. Σλ. bjrdo (= ράχη, λόφος, ύψωμα, βουναλάκι)}, ως «Κειμένη πέραν από τους λόφους/ράχες», δηλ. κάτι παρόμοιο με τη λέξη «Ζαγόρι». Ιδέ και «Μπούρντες» στο Λεσκάτσι [22].

Τζιρότραβο το : Είναι φυτωναμία. Ερμηνεύεται ως «Λιανόχορτο», από το νέο Ελλ. «τσίρος» (= λιανός, λεπτός, ψιλός, αδύνατος) + Σλ. trava (= χόρτος, χλόη, χορτάρι).

μεγάλα ισιώματα και εικονοστάσι του αγίου Κηρύκου. Πάντα εδώ το καλοκαίρι στηνόταν «στρούγκα», δηλ. μαντρί με τυροκομείο. Ερμηνεύεται ως «Μονή του ιεροκήρυκα», από το μσν. Ελλ. «φλάρος/φράρος» (= φραγκόπαπας, Βεν. frag, Σλ. far), ενώ κυριολεκτείται «ιεροκήρυκας/ιερολόγος» < Λατ. farior (= φάσκω, λαλώ - λέγω/κηρύττω τα όσια, τα ιερά, τα θέσφατα, τα μοιραία, τα δίκαια) + παλ. Σλ. stanije (= στάση, σταθμός - επισταθμία, κατάλυμα - μονή, οικία). Το υπάρχον εκεί εικόνισμα του αγίου Κηρύκου, όνομα εννοιολογικά ταυτόσημο με τον «φλάρο», επιβεβαιώνει την δοθείσα ερμηνεία, παρόλη τη γραμματική υστέρηση, λόγω μίξης αλλοεθνών λέξεων, η οποία δεν πολυσυνηθίζεται, χωρίς και να αποκλείεται. Αυτός ο «ιεροκήρυκας/φλάρος» σφόδρα θυμίζει «ιερομάντη», και όλα μαζί ίσως να είναι απόηχος κάποιου αρχαιοελληνικού ιερού/μαντείου, {όρα σχετικό σχόλιο στην τοπωνυμία «Τράπια» και στα οικωνύμια: Σταρίτσιανη [42], Γαναδιό [5]}. Ιδέ παρόμοιας σύνθεσης τοπωνυμίες: «Γκρεμπόστανα» στο Λεσκάτσι [22], «Μπαλαστάνα» στη Βούρμπιανη [2].

Φ(υ)τειά η : [Στ' Φ'τειά] Πρόκειται για κατάφυτη έκταση χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Άγιοι Ανάργυροι», σωστή «φυτεία», γι' αυτό αποδίδεται ως «Φυτεία | Φυταλιά», όπως και είναι. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24] και «Φ(υ)τειές» στην Πυρσόγιαννη [39].

Χαλ(ι)κιά η : [Στ' Χαλ'κιά] Μέρος υψηλού βουνού πέρα από το «Λιβάδι του Μπουνταλά», του οποίου το έδαφος έχει πολλά διάσπαρτα χαλίκια, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι. Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει στο Κάντσικο [15].

[43] Τοπωνυμίες του χωριού Στρατσίανη [Πύργος]

{Για τα τοπωνύμια του χωριού πληροφορίες έδωσε ο Στρατσίανίτης Βασίλης Ταμπάκης. Πρόσθετα στοιχεία παραχώρησε ο επίσης Στρατσίανίτης Θεοφάνης Βαρδάκης. Και τους δύο εγκάρδια τους ευχαριστώ.}

Αγία Μαρίνα η : Εξωκλήσι ΝΑ του χωριού και η γύρω περιοχή.

Αγία Παρασκευή η : Εκκλησία μέσα στο χωριό.

Αγία Τριάδα η : Εξωκλήσι Β του χωριού, ανηφορίζοντας για το βουνό «Πύργος», στη θέση «Μοναστήρι».

Άγιοι Απόστολοι οι : [Στον Απόστολο] Εξωκλήσι και η γύρω περιοχή του στα Β του χωριού.

Άι Βασίλ(η)ς ο : Το ομώνυμο πεσμένο πλέον εξωκλήσι και η περίξ αμπελική περιοχή.

Άι Γιάνν(η)ς ο : Μικρό ερειπωμένο εξωκλήσι στα Ν του χωριού.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Ο πολιούχος άγιος και η κεντρική εκκλησία στο κέντρο του χωριού. Παλιότερα εδώ υπήρχε και το νεκροταφείο του χωριού.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι προς τα ΒΔ και πολύ σιμά στο χωριό, κάτω από τη θέση «Καμπάκης».

Άι Θανάσ(η)ς ο : Παλιό εξωκλήσι, ερειπωμένο πλέον, και η γύρω περιοχή, κάτω από τη θέση «Κουτσομύλια».

Άι Κωνσταντίνος ο : Το ομώνυμο άρτι ανακαινισμένο εξωκλήσι πάνω στη θέση «Σκέμπος», στα Α του χωριού.

Άι Λιάς ο : Το υπαρκτό εξωκλήσι του προφήτη Ηλία ψηλά στο βουνό.

Άι Μηνάς ο : Εξωκλήσι και η περίξ περιοχή, στα Α του χωριού.

Άι Νικόλας ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο τόπος που το περιβάλλει. Σε άλλη τοποθεσία λεγόμενη «Κροπνίτσα» υπάρχει υποπεριοχή «Άι Νικόλας», όπου θα υπήρχε κάποτε και ομώνυμο εξωκλήσι, το οποίο κανείς δεν θυμάται τώρα.

Άι Σωτήρας ο : [Στ'ν Άι Σωτήρα] Το κοντινό στο χωριό εξωκλήσι της μεταμόρφωσης του Σωτήρος Χριστού, που γιορτάζει την 6^η Αυγούστου, και ο περίξ τόπος, όπου υπάρχει και βρύση.

Μιχαήλ και Γαβριήλ ο : Το μικρό εκκλησάκι στο νεκροταφείο του χωριού.

Παναγιά η : Εξωκλήσι Α του χωριού, λίγο ψηλότερα από τον ποταμό Σαραντάπορο και κοντά στον αμαξιτό δρόμο που ανεβαίνει για το χωριό.

Ανήλιο το : Μέρος απόμακρο που δεν το βλέπει όντως ο ήλιος, στα Β/ΒΑ του χωριού, στα όρια με το ρέμα «Μαύρος».

Αντίκλησ(η) η : Περιοχή στα ΝΔ του χωριού, προς τα «Κουτσομύλια». Αποδίδεται ως «Αντίλαλος», από το Ελλ. «αντικαλώ/αντίκληση», γιατί δημιουργείται αντίλαλος από την ανάκλαση του ήχου στην σχεδόν κάθετη εδαφική κατακρήμνιση (γκρεμός), που ονομάζεται «Ουμιαλός», της θέσης «Μπορίκια».

Ασβεσταριά η : Θέση στα Δ του χωριού, γειτονική με την τοποθεσία «Μπορίκια», όπου παρασκεύαζαν ασβέστη σε ασβεστοκάμινο (ασβεσταριά, στην τοπική γλώσσα).

Ασβέστ(η) η : [Στ'ν Ασβέστ' > Σ' Νασβέστ'] Στην τοποθεσία αυτή, πλησιόχωρη στη θέση «Σιάδια», στα Β/ΒΔ του χωριού, λειτουργούσαν ασβεστοκάμινο, εξού και η ονομασία.

Αχόπετρα η : [Σ'ν Αχόπετρα] Απόμακρη θέση Δ του χωριού, στα όρια με την Πλάβαλη [35]. Αποδίδεται ως «Ηχηρή πέτρα | Πέτρα με αχό», από το Ελλ. «αχός» (= ήχος/θόρυβος που έρχεται από μακριά) < αρχ. Ελλ. «ήχος/άχος», και αναφέρεται σε κάποιο χαρακτηριστικό της πέτρας ή το τόπου όπου βρίσκεται αυτή. Σχετικό το τοπικό «αχόν» (= φούσκωμα, κοινώς «τύμπανο»).

Βαθύλακκος ο : Βαθύ ρέμα (λάκκος, στην επιχώρια γλώσσα) που κρατούσε νερό ακόμη και τους καλοκαιρινούς μήνες, με το οποίο ποτίζονταν τα παράπλευρα «Κηπάρια». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κεράσοβο [17], Κάντσικο [15] και αλλού.

Βάσ' τ' αλών(ι) το : [Στ' Βάσ' τ' αλών'] Περιοχή απόμακρη Β του χωριού και ΒΑ του βουνού «Πύργος». Κάποιος ονόματι Βάσος (= Βασίλης) είχε εδώ αλώνι, εξού και η ονομασία του τόπου.

Βροντήσ(ι) το | Βροντήτσ(ι) το : Περιοχή με αμπέλια και χωράφια. Ερμηνεύεται ως «Βροντερό | Βουϊστό», διότι ο αχός/βοή από τη χειμερινή βρέμουσα ροή του Σαραντάπορου ποταμού ακούγεται εδώ έντονα/βροντερά. Ιδέ ομοιόσημο «Γκίμω» στο Κάντσικο [15] και «Ρέπιτο» στη Ζέρμα [12].

Βρύσ(η) στο Βρωμονέρ(ι) η : Βρίσκεται στη θέση «Βρωμονέρι».

Βρύσ(η) στο Μεσοχώρ(ι) η | Μεσοχωρίτικη βρύση η : Η κρήνη στη συνοικία/γειτονιά «Μεσοχωρίτ(ι)κο».

Βρύσ(η) στους Τσιαμάτες η | Τσιαμάτικη βρύση η : Η κρήνη της κάτω συνοικίας/γειτονιάς «Τσιαμάτες».

Βρύση στους Τσιουτσιάτες η | Τσιουτσιάτικη βρύση η : Η βρύση στην συνοικία/γειτονιά «Τσιουτσιάτες».

Βρύσ(η) του Άι Νικόλα η : Πηγή στην υποπεριοχή «Άι Νικόλας» της ευρύτερης τοποθεσίας «Κροπνίτσα».

Βρωμονέρι το : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Αντίκληση», λίγο πιο ψηλά από τον Σαραντάπορο ποταμό, όπου αναβλύζει νερό με θειώδη δυσσομία, θεραπευτικό για δερματικές παθήσεις, κατά τους γηγενείς. Η τοπωνυμία είναι κοινή στα Μαστοροχώρια.

Γκέληψ(η) η : [Στ'ν Γέληψ' > Στ' Γκέληψ'] Ευρύς χωραφότοπος με αργιλώδες έδαφος. Ήταν παλιά το αργιλωρυχείο του χωριού, από όπου προμηθεύονταν πηλό για να φτιάχνουν ωμόπλινθους (πλιθιά, στην τοπική γλώσσα). Αποδίδεται ως «Αργιλοληψία | Πηλωρυχείο», από το Ελλ. «γέα/γαία» (= γη, χώμα, έδαφος) + Ελλ. «λήψη» (= το λαμβάνειν). Ιδέ ομοίωση: «Γκλιτσίστα» στη Σταρίτσειανη [42], «Μπ'λός/Π'λός» στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Γκόλιο το : Η γυμνή κορυφογραμμή του Γράμμου, με ομώνυμη κορυφή (~ 1.934 μ), όπου σμίγουν οι βοσκοτόποι με τα όμορα χωριά Πυρσόγιαννη [39], Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22]. Εξηγείται ως «Γυμνό | Φαλακρό» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Γκρέτζια η : Εννοείται πέτρα, και είναι τοποθεσία Β του χωριού, πέρα από το «Μοναστήρι» προς την θέση «Μπανιώτης». Ήταν τόπος προμήθειας σκληρών λίθων για μυλόπετρες. Η σκληρή αυτή πέτρα λέγεται τοπικώς «γρέτζια» < τοπικό «γρέντζος» (= επιφανειακώς ανώμαλος, τραχύς, αδρός) < Ιταλ. greggio/grezzo (= ακατέργαστος - αδιαμόρφωτος, ασχημάτιστος).

Γλυκονέρ(ι) το : Απόκρημνη και δυσβατη περιοχή προς τα ΒΔ του χωριού, με στάγδην ροή νερού εκ των βράχων, στο οποίο απέδιδαν ιαματικές ιδιότητες. Εξ αυτού και η μεταφορική έννοια «γλυκό» ίσον θεραπευτικό. Όρα ίδιο τοπωνύμιο με παρόμοιες θεραπευτικές ιδιότητες στη Μπλήζιανη [28].

Γραμματικός ο : [Στ' Γραμματ'κού] Περιοχή υψηλόσταθμη με βρύση στα ΒΔ του χωριού, την οποία, επί Αλή Πασά και μετά, νεμόταν ο καταγόμενος από την Βούρμπιανη [2] προύχοντας *Κώστας Ντούμαρης*, επιλεγόμενος και *Γραμματικός/Βουρμπιανίτης*, επειδή διατέλεσε γραμματέας του Αλή Πασά των Ιωαννίνων. Όρα ίδια τοπωνυμία στην Βούρμπιανη [2].

Διάρραχος ο | Διάρραχο το : Η ράχη στα Δ όρια του οικισμού.

Ζάχοτο το : Περιοχή κείμενη Ν του χωριού, στα πρηνή της δεξιάς όχθης του ποταμού Σαραντάπορου. Αποδίδεται είτε ως «Δυτικό», εν σχέσει με το «Παλιοχώρι», είτε ως «Κοπρώνας», από το Σερβ. zahoto (= χώρος απόρριψης ακαθαρσιών) και zahod (= δύση) < παλ. Σλ. zahodj (= δύση - αφοδευτήριο).

Ζιούκαρ(η) η | Ζιούκαρ(η)ς ο : [Στ' Ζιούκαρ' > η Ζιούκαρ'] Περιοχή με χωράφια

στα Δ/ΒΔ του χωριού, πέρα από τη θέση «Μπορίκια». Δείχνει για κτητορωνυμία, αν και τέτοιο επώνυμο κανένας δεν θυμάται πλέον. Το επώνυμο αυτό σημαίνει «παιχνιδιάρης», από το Λατ. *joco/jocare* (= παίζω, Ιταλ. *giocare*, Ρουμ. *joc*, Βλαχ. *tziok* - σκώπτω, χαριεντίζομαι). Ιδέ και «Τζιόκα» στο Κάντσικο [15], από το ίδιο θέμα.

Καγκέλια τα : Το ελικοειδές ανηφορικό μονοπάτι προς τη θέση «Κόκκινο/Κοκκινός» διέρχεται από την τοποθεσία τούτη. Ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «κα(ν)γκέλι» (= ελιγμός είτε στροφή δρόμου) < Λατ. *cancelli* (= κιγκλίδα).

Καμπάκ(η)ς ο : Είναι ένα μικρό ομαλό πεδίο, δηλ. μικρός κάμπος, στα Β του χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Πέτρα του Άι Λιά». Όρα και «Καμπίτσιος» στο Λούψικο [24].

Καρ(γ)υά η : [Στ'ν Καρ(γ)υά > Σ' Γκαρ(γ)υά] Τοποθεσία προς το μέρος της Πλάβαλη [35], η οποία κάποτε σημεινόταν από μια μεγάλη καρυδιά (καρ(γ)υά, στην τοπική γλώσσα), από όπου και η ονομασία.

Κατώδρομος ο : Ο δρόμος και η περίξ περιοχή πέρα και Α από το εξωκλήσι της «Παναγιάς», που οδηγούσε στη κρεμαστή γέφυρα «Ντέρτη» της Καστάνιανης [16]. Υπήρχε και «Πανώδρομος» που οδηγούσε στην ίδια γέφυρα.

Κηπάρια τα : Παρόχθιοι μικροί περιφραγμένοι κήποι στο ρέμα «Βαθύλακκος».

Κιάφα η | Γκιάφα η : [Στ'ν Κιάφα > Στ' Γκιάφα] Σύδενδρος και απόμακρος τόπος προς τα Δ του χωριού, στα όρια με την Πλάβαλη [35], σύνηθες μέρος κλαδονομής και κοπής καυσοξύλων. Ερμηνεύεται ως «Αυχένας | Διάσελο», από το Βλαχ. *kiafa* (= αυχένας, τράχηλος, Αλβ. *qafë-a*, Ρουμ. *ceafa*) < αρχ. Ελλ. «καύκα» (= κρανίο, κεφαλή, Τουρκ. *kafa*). Ιδέ και διάσελο «Κιάφα» της κορυφογραμμής του Γράμμου πάνω από το Δέντσικο [8].

Κόκκινο το | Κοκκινός ο : Παραποτάμια στο Σαραντάπορο πλαγιά, της οποίας το έδαφος έχει κόκκινη απόχρωση, εξού και η ονομασία. Από εδώ περνούσε το μονοπάτι προς τη γειτονική Πυρσόγιαννη [39]. Ιδέ και «Κοκκινός» στη Σέλτση [41], «Κοκκινόης» στην Καστάνιανη [16].

Κόπανος ο : Περιοχή μακρινή στα ΒΔ, μεταξύ των θέσεων «Ασβέστη» και «Σιάδια», με αρκετά χωράφια άλλοτε. Δεν γνωρίζουμε τώρα κάτι που να δικαιολογεί το γιατί ονομάστηκε έτσι, από το τοπικό «κόπανος» < αρχ. Ελλ. «κόπανον» (= ξύλο για κοπάνισμα) < αρχ. Ελλ. «κόπος» (= κτύπημα).

Κορφνός ο : [Στ'ς Κορφνούς] Η κορυφαία γειτονιά του χωριού, οι κάτοικοι της οποίας λέγονται «Κορφνοί». Εξηγείται από το τοπικό «κορφνός» (= κορυφαίος, πρώτος, μπροστινός) < Ελλ. «κορυφή/κορφή».

Κουντίτσα η | Γκουντίτσα η : [Στ'ν Κουντίτσα > Σ' Γκουντίτσα] Τοποθεσία στα

Δ/ΝΔ του χωριού, πλησιόχωρη στο εξωκλήσι «Αι Βασίλης», με πολλά αμπέλια και χωράφια άλλοτε. Αποδίδεται είτε ως «Κοντινή», σε σχέση με το εξωκλήσι, από το Ελλ. «κοντά» (= πλησίον, εγγύς, σιμά) > παλ. Σλ. *kođj* (= παρά, κοντά, άγχι, έναντι), είτε ως «Κοντούλα», από το Ελλ. «κοντή» (= βραχύσωμη, μικρού αναστήματος, μικρού μήκους) + υποκορ. κατάληξη «-ίτσα», για αμφότερες τις εκδοχές.

Από το θέμα *kud-/gud-* του παλ. Σλ. *kuditi/guditi* (= διαβάλλω, βλασφημώ, ψέγω) δεν βγαίνει λογική ερμηνεία, αφού, αντιθέτως, ήταν τόπος με αρκετά και καλά γεωργήματα.

Κουτσομύλια τα : Οι νερόμυλοι που υπήρχαν εδώ άλεθαν μόνο τη χειμερινή περίοδο που τα ρέματα είχαν νερό, γι' αυτό τα ονόμαζαν έτσι.

Κροπνίτσα η | Κροπλίτσα η : Τοποθεσία στα ΒΑ του χωριού με πηγή, η οποία το καλοκαίρι ρέει στάγδην. Σε υποπεριοχή της ονομαζόμενη «Αι Νικόλας» θα υπήρχε άλλοτε ομώνυμο εξωκλήσι, του οποίου δεν σώζονται ίχνη. Αποδίδεται ως «Σταγονίτσα | Σταλίτσα», από το θέμα του παλ. Σλ. *kropilja/kropa* (= σταγόνα, στάλα, στίλη) και *kropiti* (= ραντίζω, Ρουμ. *cropesc/stropesc*) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-iça/ica*.

Κρύα βρύσ(η) η : Λέγεται και έτσι η «Μεσοχωρίτικη βρύση», λόγω του κρύου νερού.

Λάζαρ(η) η | Λάζαρος ο : [Στ' Λάζαρ > η Λαζαρ'] Πρόκειται για χωραφότοπο στα Ν/ΝΑ του χωριού. Κάποιος ονόματι Λάζαρος είχε εδώ κτήματα, και από αυτόν ονοματίστηκε η τοποθεσία.

Λαζινιά η : Μικρή τοποθεσία, κοντινή και Α του χωριού προς τη θέση «Σκέμπος». Αποδίδεται ως «Ξέφωτο», από το Σερβ. *lazina* (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. Ξέφωτο, ράγκι στην τοπική γλώσσα) < Λατ. *lacinia* (= άκρα, γωνία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Όρα ομοιόσημες «Λατζινιές» στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41] και «Λαζίνια» στο Τούρνοβο [44].

Λα(μ)πάνσα η : [Στ' Λαμπάνσα] Ομαλή περιοχή στα Α, με αμπέλια και χωράφια. Ερμηνεύεται ως «Στην Απλωσιά», από το Βλαχ. «*La pansa*» < Βλαχ. *la* (= στην) + Βλαχ. *pansa* (= απλωτή, εκτεταμένη - απλωσιά) < Λατ. *pansa* (= αναπεταμένη - πλατύποδη) < Λατ. *rando* (= εκτείνω, απλώνω, ανοίγω, πετάννυμι). Ιδέ ομοιόσημη «Πάδη» στη Ζέρμα [12], Κεράσοβο [17] και «Λα Πλατσιάσα» στο Παλαιοσέλι [33].

Λιβιάδ(ι) το : Υψηλόσταθμη τοποθεσία, καλός βοσκότοπος προβάτων, που μισθωνόταν σε νομάδες κτηνοτρόφους.

Μαύρος ο | Λάκκος της Μαύρου ο : Ρέμα πολύ μακρινό στα Β/ΒΑ του χωριού, στο σύνορο με την Πυρσόγιαννη [39]. Ίσως έχει μαύρο έδαφος στα πρηνή του και

ονομάστηκε έτσι, ή είναι βαθύς και σκοτεινός. Οι Πυρσογιαννίτες τον ονομάζουν και «Βαθύλακκο».

Μαχαλάς ο : Τοποθεσία με αρκετά χωράφια. Άλλοτε, εδώ υπήρχε μικρός οικισμός, ο οποίος κάποτε διαλύθηκε και οι κάτοικοί του εγκαταστάθηκαν στο σημερινό χωριό. Άφησε, όμως, το λεκτικό αποτύπωμά του στην περιοχή, γιατί στην τοπική γλώσσα «μαχαλάς» (= συνοικία, γειτονιά) < Τουρκ. mahala (= συνοικία).

Μέγα πηγάδ(ι) το : [Στο Μέγα π'γάδ'] Τοποθεσία με κρήνη και άφθονο νερό, στα Ν του χωριού, πλησιόχωρα στο εξωκλήσι «Άι Νικόλας». Στην τοπική γλώσσα «πηγάδι» (= βρύση, κρήνη). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12].

Μελίσσ(ι) το : Θέση στα Δ του χωριού, όπου εύρισκαν σε κουφάλες δένδρων σμήνη από μέλισσες.

Μεσοχωρίτ(ι)κο το | Μασοχωρίτες οι : [Στο Μεσοχωρίτ'κο] Έτσι λέγεται η μεσαία συνοικία/γειτονιά του χωριού, η οποία έχει και τη δική της «Μεσοχωρίτικη βρύση». Γενικώς, στα άλλα Μαστοροχώρια, η κεντρική συνοικία ονομάζεται «Μεσοχώρι».

Μιχαλάκαινα η : [Στ'ς Μιχαλάκαινας] Έκταση Β του χωριού, ανάμεσα από στη θέση «Πέτρα του Άι Λιά» και το εξωκλήσι «Άγιοι Απόστολοι». Είναι κτητορωνυμία, από κάποια με αυτό το ανδρωνύμιο, σύζυγος ενός Μιχαλάκη/Μιχάλη.

Μοναστήρ(ι) το : Μέρος με πολλούς κήπους στα Β και σχετικά κοντά στο χωριό, όπου παλιά θα υπήρχε μοναστήρι. Τώρα εκεί είναι κτισμένο το εξωκλήσι «Αγία Τριάδα». Θρυλείται πως ήταν αφιερωμένο στον άγιο Συμεών τον Στυλίτη και ότι, επειδή βρέθηκε κάποια μοναχή έγκυος, έκλεισε προς εξαγνισμό, και με τον καιρό εξαφανίστηκαν τα ίχνη του.

Μότσιαλ(η) η : Υγρότοπος στα Β του χωριού. Σημαίνει «Νερότοπος | Βαρικό», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= μούσκεμα, διαβροχή) < γενικώς Σλ. močila (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. mozar, Ρουμ. mocirla) < παλ. Σλ. moza (= έλος), močiti (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κάντσικο [15], Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Μπανιώτ(η)ς ο : [Στ' Μπανιώτ'] Τοποθεσία με πολλά ποτιστικά κηπάρια, στα ΒΑ του χωριού, όχι και πολύ μακριά. Είναι κυριωνυμία, από έναν με επώνυμο ή παρωνύμιο Μπανιώτης, ο οποίος θα είχε κτήμα εδώ. Ίσως θα ήταν κάποιος που διαχειριζόταν τα «Μπάνια/Λουτρά» στο χωριό Ίσβορος και να τον ονόμαζαν έτσι. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13]. Το επώνυμο αυτό δεν το θυμούνται στο χωριό.

Μπορίκια τα : Μέρος στα Δ του χωριού με πολλά πεύκα, που συμπεριλαμβάνει και μια μεγάλη, σχεδόν κατακόρυφη, εδαφική κατακρήμνιση. Ερμηνεύεται ως «Πεύ-

κα», από το επιχώριο «μπορίκα» (= δενδρύλλιο πεύκης, πίτυς, Αλβ. borikë-a) < Σλ. bor (= πεύκο, πίτυς). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22], Φυτόκο [46] και αλλού.

Μπουγάτ(ι)σ(ι) το : [Στο Μπουγάτ(ι)σ'] Περιοχή ΒΑ του χωριού, πολύ παραγωγική, με άφθονα νερά και πολλούς ποτιστικούς κήπους. Αποδίδεται ως «Εύφορο | Πλούσιο | Πολύκαρπο», απευθείας από το παλ. Σλ. bogatici (= πλούσιος, Σερβ./ Βουλγ./ Ρουμ. bogat, Αλβ. bugat – Λατ. dives) < παλ. Σλ. bogj (= θεός, Λατ. deus - πλούτος).

Μπουζπάρτ(ι) το | Γκουζπάρτ(ι) το : Πολύ μακρινό μέρος ανήλιο και ψυχρό, στα Δ του χωριού, προς τη θέση «Καρ(γ)υά» και τα σύνορα με την Πλάβαλη [35]. Αποδίδεται ως «Κρύο μέρος | Ψυχρότοπος», από το Βλαχ. buz (= κρύο, παγετός) < Τουρκ. buz (= πάγος, ψύχος) + Βλαχ./Ρουμ. parte (= μεριά, μέρος, τμήμα) < Λατ. pars (= μέρος, μερίς, μέρος τόπου). Ιδέ ομοιόσημο «Ντρομπουζι/Τριμπουζι» στο Κάντσικο [15].

Μπούρια η : Τοποθεσία κειμένη χαμηλότερα από τον «Άι Μηνά», με μικρό διαμπερές σηραγγώδες σπήλαιο, όπου, καθώς πιστεύουν, κατοικούσε κάποια «Χάρη» (= καλή ξωτικιά) που γιάτρευε όσους το διέρχονταν. Ερμηνεύεται ως «Σήραγγα», από το παλ. Σλ. burja (= σήραγγα, Λατ. aestuarium - ζάλη, λαίλαψ, καταϊγίδα).

Ξούλια η : [Στα Ιξούλια > Στα Ξούλια > η Ξούλια] Περιοχή στα ΒΑ με δάσος, χωράφια και βρύση με πολύ κρύο νερό, πάνω από την τοποθεσία «Σιάδια». Η ονομασία παραπέμπει σε φυτονομία. Αποδίδεται ως «Δέντρα με ιξό | Περιοχή με ιξό», από το Ελλ. «ιξός» (= το παρασιτικό φυτό δρυών και κωνοφόρων *βίσκον το λευκόν*, από τους κόκκους του οποίου παρασκευάζεται κόλλα) > τοπικό «οξιός» και υποκορ. «οξιούλης/οξούλης». Μάλλον εδώ μάζευαν ιξό από τα κωνοφόρα δένδρα, για να θρέφουν με το χλωρό φύλλωμά του τα αιγοπρόβατα την χειμερινή περίοδο.

Δεν είναι δυνατόν να προέκυψε η ονομασία από το Ελλ. «οξιά/οξυά», γιατί το μέρος δεν έχει καθόλου οξιές, οι οποίες φύονται σε μεγαλύτερα υψόμετρα.

Όρλα η : Μακρινός τόπος και βουνό στα Β/ΒΔ του χωριού, στα όρια με τον Ίσβορο [13], στον οποίο μερικώς ανήκει, Υπάρχουν άφθονοι θάμνοι λεγόμενοι *ρικίτα* στην τοπική γλώσσα, το φύλλωμά των οποίων συνέλεγαν για χειμερινή χλωρή τροφή των αιγοπροβάτων. Ερμηνεύεται ως «Αετίνα | Αετός», από το παλ. Σλ. orjla (= η αετός, αετομάνα, αετίνα) > Βουλγ. orle (= αετόπουλο) και orlica (= αετίνα). Υπάρχει βουνό «Όρλιακας» στο νομό Γρεβενών. Κάπου στην περιοχή θα φώλιαζαν αετοί. Όρα ίδια τοπωνυμία στους Χιονιάδες [47], Τύρνοβο [44].

Ουμιάλος ο : [Στον Ουμιαλό] Εδαφική κατακρήμνιση/κατολίσθηση μεγάλου ύψους

στα Δ του χωριού, κάτω από τη θέση «Μπορίκια». Ερμηνεύεται ως «Τόπος που κινήθηκε | Κατακρήμνιση», από το παλ. Σλ. *umiljati* > αναγρ. *umjaliti* (= κινώ, κατακινώ, μετακινώ, Λατ. *commovere*). Ιδέ ομοιόσημη «Ουμιαλούρα» στο Λούψικο [24], ομοίως για κατολισθαίνοντα τόπο.

Παλιουριά η : [Στ'ν Παλιουριά > Σ' Μπαλιουριά] Το μέρος κείται ΝΑ του χωριού, χαμηλότερα από το εξωκλήσι «Αγία Μαρίνα» και έχει πολλά θαμνώδη παλιούρια, αρχ. Ελλ. «παλιούρος» (= είδος ακανθώδους θάμνου). Ιδέ και «Παλιούρια» στη Μόλιστα [27].

Παλιόσπιτα τα : Η περί το εξωκλήσι «Άι Σωτήρας» περιοχή, εγγύτατα στο χωριό, όπου, κατά τα λεγόμενα στο χωριό, υπήρχε άλλοτε οικισμός.

Παλιοχώρ(ι) το : Στη θέση αυτή υπήρχε, πάλαι ποτέ, μικρός οικισμός, ο οποίος συγχωνεύτηκε με τη σημερινό χωριό. Ερείπια κτισμάτων είναι εμφανή εκεί, ενώ υπάρχει και βρύση. Χαμηλότερα, επί του Σαρανταπόρου ποταμού, υπήρχε η «γέφυρα Στράτσιανης».

Πανάρατος ο : Κακοτράχαλος τόπος γεμάτος λιθάρια και βράχους, κάτω από το «Σκέμπο». Αποδίδεται ως «Καταραμένος | Αφουρισμένος», από το αρχ. Ελλ. «παν» + «αρατός» (= πλήρως καταραμένος). Ιδέ ομοιόσημο «Αφουρισμένο» στο Κεράσοβο [17].

Παρπαλέτσ(ι) το : [Στου Παρπαλέτσ'] Απόμακρη κατάφυτη περιοχή στα ΒΔ του χωριού, στα όρια με τον Ίσβορο [13] και την «Κρούσια» της Πυρσόγιαννης [39]. Είναι ένας ανεμόδαρτος αυχένος, από όπου διέρχεται το μονοπάτι από τον Ίσβορο [13] προς Πυρσόγιαννη [39] και Στράτσιανη [43]. Αποδίδεται ως «Παλλόμενο | Σειόμενο», από το τοπικό «παρπαλλιέμαι» (= σπαρταρώ, σπαίρω, σφαδάζω όπως τα σφαζόμενα ζώα - ασπαίρω, Λατ. *palpito*, Αλβ. *perpelitem*, Βουλγ. *palpam*) < αρχ. Ελλ. «παρπάλλομαι» (= πλησίον αναπηδώ/πάλλομαι/τινάσσομαι), επειδή τα δένδρα πάλλονται από τον άνεμο.

Παρπάρη η | Μπαρπάρη η : [Στ'ν Παρπάρη > Σ' Μπαρπάρη] Περιοχή μακρινή στα Β/ΒΑ του χωριού, μεταξύ των θέσεων Βαθύλακκος» και «Σόγιου». Δείχνει για φυτωνυμία. Στα εδώ χωράφια θα αφθονούσε ένα ζιζανιόχορτο, λεγόμενο τοπικώς «παράς» (= ζιζάνιο των σιτηρών που απολήγει σε δίλοβα μονόσπερμα κερράτια, ωσάν μικρά κέρματα/παράδες, ίσως η *μπισκουτέλα η δίδυμος*). Η ονομασία προέκυψε είτε με δίπλωση, είτε από το Αλβ. *bar-i* (= χόρτο, βότανο, χλόη, παλ. Σλ. *tarj*) + τοπικό «παράς». Ιδέ ομοιόσημο «Μπαρκούτι» στη Μόλιστα [27].

Πετρα του Άι Λιά η : Μεγάλος και διακριτός βράχος αρκετά κοντά στο εξωκλήσι του «Άι Λιά».

Πέτρα του Τζιούμα η : [Στ' Τζιούμα τ' μπέτρα] Περιοχή με λιθοσωρούς και βράχο/πέτρα στα Ν του χωριού. Είναι κτητορωνυμία, από κάποιον *Τζιούμα*, άγνω-

στον τώρα στο χωριό. Αυτό το επώνυμο υπήρχε στον γειτονικό Ίσβορο [13], όπου ιδέ τοπωνυμία «Δέντρα Τζιουμάτικα».

Πηγάδ(ι) της Ράχ(η)ς το : [Στ'ς Ράχ'ς το π'γάδ'] Βρύση με κρήνη (πηγάδι, στην τοπική γλώσσα) στην κεντρική γειτονιά «Ράχη» του χωριού, με πολλούς κήπους.

Πηγαδούλ(ι) το : Θέση με μικρή πηγή (πηγαδούλι, στην επιχώρια γλώσσα) στα Β/ΒΑ του χωριού.

Πήρπηρας ο : [Στ' Πήρπηρα] Βρίσκεται Δ του χωριού, πιο κάτω από τη θέση «Ασβεσταριά». Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Πήρπηρας*, που κανείς δεν το θυμάται στο χωριό. Αυτό ερμηνεύεται από το Ελλ. «πέρπερος» (= κενόδοξος, περιαυτολόγος, κομπορρήμων, καυχησιάρης, αλλαζονευόμενος), {κατά την τροπή του τοπικού «περπερούνα» > «πηρπηρούνα»}.

Πλάκα η : [Στ'ν Πλάκα > Σ' Μπλάκα] Υπήρχαν εδώ, στα Β/ΒΑ του χωριού, σχιστόπλακες, με τις οποίες σκέπαζαν τις στέγες των σπιτιών του χωριού. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και αλλού.

Πύργος ο : Το στρογγυλόσχημο βουνό (1.419 μ) που υπέρκειται του χωριού. Εξ αυτού πήρε το χωριό το νέο του όνομα Πύργος [43], ονομασία απόλυτα συμβατή με την ερμηνεία της ονομασίας Στράτσιανη [43].

Ράχ(η) η | Ραχιώτες οι : [Στ' Ράχ' | Στ'ς Ραχιώτες] Το κεντρική συνοικία του χωριού, όπου είναι και η κεντρική πλατεία. Ονομάστηκε έτσι διότι βρίσκεται σε ραχιαία θέση με πανοραματική θέα. Ιδέ ομώνυμη συνοικία στον Ίσβορος [13] και Καστάνιανη [16].

Σάτ(ι)να η : [Στ' Σάτ'να] Χαμηλόσταθμη τοποθεσία στα Ν του χωριού, εκτεινόμενη μέχρι τις όχθες του Σαραντάπορου ποταμού, με πολλά χωράφια άλλοτε. Αποδίδεται ως «Βρυχώμενη | Βρέμουσα | Βουϊστή», από το θέμα *szat-* του παλ. Σλ. *szatati* (= φρυάπτω, βρέμω, βρυχώμαι, ψοφώ, θορυβώ, γογγύζω) + παλ. Σλ. επιθετική κατάληξη *-jnj/-jna*, και δηλώνει το βουητό του ποταμού, ο οποίος εκεί στενεύει πολύ. Ιδέ και «Βροντήσ(ι)», καθώς και ομοίωση: «Ρέπιτο» στη Ζέρμα [12], «Γκίμω» στο Κάντσικο [15]. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Μποτσιφάρι [29]. Πιθανώς να σημαίνει και «Σκαλισμένη | Τσαπισμένη», από το Αλβ. *shat-i/shatë-a* (= τσαπί, τσάπα) και *shatoj* (= τσαπίζω), αν τα κτήματα που ήσαν εδώ τα καλλιεργούσαν κατά κανόνα με καλαμπόκι, το οποίο απαιτεί σκάλισμα με τσαπί.

Σελιό το : Τοποθεσία κοντινή στα Ν του χωριού, με γόνιμο έδαφος και πηγάδι/φρέαρ με ίβανο/κουβά (σιούκλος, στην τοπική γλώσσα) για πότισμα των ζώων. Τέτοια μέρη λέγονται τοπικώς «σελιά» < παλ. Σλ. *selj/selo* (= άρουρα, αγρός - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= μικρός εύφορος αγρός κοντά στο σπίτι - λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. «Σελιά» στη Βούρμπιανη [2], Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Σιάδια τα : Ομαλά υψηλόσταθμα λιβάδια κατάλληλα για προβατοτροφία. Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια και σημαίνει «Ισιάδια | Πεδία | Ίσια», π.χ. «Τρανά σιάδια» στο Κάντσικο [15].

Σιάδ(ι) του Γκουτζιά το : [Στ' Γκουτζιά το σιάδ'] Μικρό οροπέδιο Β του χωριού, χαμηλότερα στο πρηνές του βουνού «Πύργος». Κάποιος ονόματι *Γκουτζιάς* είχε δικαιώματα σ' αυτήν εδώ τη θέση, άγνωστος πλέον στο χωριό.

Σιάδ(ι) του Κέκου το : [Στ' Κέκου το σιάδ'] Ίσιο μέρος (*σιάδι*, στην τοπική γλώσσα) στα Β του χωριού, προς τις θέσεις «Πλάκα» και «Ξούλια», με αρκετά χωράφια. Κάποιος με επώνυμο *Κέκος* είχε εδώ μεγάλο κτήμα και από αυτόν πήρε το όνομα το μέρος.

Σιαφάρ(ι) το | Σιαφάρ(ης) ο : [Στου Σιαφάρ' > το Σιαφάρ'] Απόμακρη και υψηλόσταθμη έκταση Β/ΒΔ του χωριού, με δάσος οξιάς, στα κορυφαία όρια με την Πυρσόγιαννη [39] και Ίσβορο [13], στα οποία μερικώς ανήκει. Είναι κτητορωνυμία, γιατί το επώνυμο *Σιαφάρης/Σιάφαρης* υπήρχε άλλοτε στο χωριό και το θυμούνται ακόμη οι ηλικιωμένοι.

Ίσως, όμως, να σημαίνει και «Σώρευμα φύλλων | Φορυτός», από το επιχώριο «*σιάφαρα*» (= συρφετός από φύλλα/κλαδιά) < αρχ. Ελλ. «*σύρφαξ*» (= συρφετός), και αναφέρεται στο παχύ στρώμα φύλλων κάτω από τις οξιές.

Σιόσν(η) η : [Στ' Σιόσν'/ξοσν' > Στ' Σιόσνου] Περιοχή στα ΒΑ του χωριού, κάτω από το «Μπουγάτισι», με χωράφια, από όπου αρχίζει η ζώνη των κωνοφόρων. Ερμηνεύεται ως «Έλατο», από το παλ. Σλ. *sosnj* (= έλατο). Κάποιο μεγάλο έλατο θα ήταν εδώ, χαρακτηριστικό σήμα του τόπου, και ονομάτισε το μέρος. Ίδέ ομοιόσημο «Έλα» στην Καστάνιανη [16] και «Έλατο» στο Κάντσικο [15]. Ίσως είναι ομοιόσημη και η διάβαση/αυχένας «Σουσνίτσα», ανάμεσα από Πεκλάρι [34] και Τρισμπάνι [7].

Σκάλα η . Απότομη πλαγιά με ελικοειδές μονοπάτι, δίκηνη κλίμακος, απέναντι από τη θέση «Ντέρτη» της Καστάνιανης [16]. Στα μέρη μας παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια οι γηγενείς τις ονομάζουν «*σκάλες*» < παλ. Σλ. *skalá* (= λίθος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα).

Σκάμνια τα : Μάλλον υπήρχαν εδώ πολλές «*σκαμνιές*» (= συκάμιнос, μουριά) και εξ αυτού ονοματίστηκε η τοποθεσία. Όρα «Σκαμνιές» στον Ίσβορο [13].

Σκέμπος ο : Θέση κοντά στο χωριό με βραχώδη κορυφή, η οποία ονομάτισε την τοποθεσία. Αποδίδεται ως «Βραχώδης γκρεμός», από το τοπικό «*σκιέμπι/σκιέμι*» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. *shkemb-i* (= βράχος). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41], Μπλήζιανη [28], Λούψικο [24].

Σκεμπούλ(η)ς ο : Θέση με βράχο στην περιοχή «Πανάρατος», κάτω από τον «Σκέμπο», του οποίου είναι υποκοριστικό.

Σμίξ(η) η : Η μισγάγκεια και η πέριξ περιοχή εκεί όπου το ρέμα που κατέρχεται από την μεριά του Ίσβορου [13] εκβάλλει και σμίγει με τον ποταμό Σαραντάπορο.

Σόγιου η : [Στ' Σόγιου] Τοποθεσία ανήλια με χωράφια και κηπάρια. Σημαίνει «Σκιερή | Ανήλια», από το Σερβ. osoje (= τόπος σκιερός, ανήλιος, παλ. Σλ. osonje), το αντίθετο του Σλ. risoje (= τόπος ευήλιος, προσήλιος), συνήθη επίθετα τόπων. Όρα ομοιόσημο «Νόσογιο» στο Τούρνοβο [44].

Από το παλ. Σλ. soja (= το πτηνό κίσσα, Σερβ. soja) δύναται να προκύψει λογική ερμηνεία, αφού οι κίσσεσες είναι πολλές όπου υπάρχουν κήποι.

Στάρα η : [Στ' Στάρα] Μέρος προς τα Α του χωριού, κάτω από το εξωκλήσι «Αι Μηνάς», με πηγή, κήπους και αρκετά σιταροχώρα. Φημολογείται ότι εδώ ήταν παλιά κάποιος μικροοικισμός. Αποδίδεται ως «Παλαιά | Αρχαία», εννοείται χώρα/χωριό, από το Σλ. stara (= γριά, γερόντισσα - παλιά, αρχαία), και αναφέρεται στον εξαφανισθέντα οικισμό. Ιδέ ομοιόρριζο οικωνύμιο Σταρίτσιανη [42].

Σταυρός ο : Θέση λίγο πιο πάνω από το χωριό, με εικονοστάσι. Εξ αυτού ονοματίστηκε η θέση, όπως συμβαίνει και σε άλλα Μαστοροχώρια.

Στράτσιαν(η) η : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο μετονομάστηκε σε Πύργος [43], από το υπερκείμενο βουνό «Πύργος». Ερμηνεύεται στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών», με αριθ. 43.

Τόρκου η : [Σ'ν Τόρκου > Σ' Ντόρκου] Αμπελική περιοχή με πολλά καρπερά χωράφια και αμπέλια. Η ονομασία δεν σχετίζεται με κανέναν Τούρκο. Αποδίδεται ως «Στρεμματισμένη», λόγω των αμπελιών, τα οποία απαιτούσαν, κατά την τοπική γλώσσα, «στρεμματίσμα» (= βαθύ σκάψιμο με αναστροφή του χώματος). Εξηγείται από το Βλαχ. torqu (= γυρίζω, αναστρέφω, στρέφω, Ρουμ. torc) < Λατ. torqueo (= στρέφω).

Τσερρίβραχος ο | Τσιρρίβραχος ο : Μέρος απόμακρο ΝΔ του χωριού, όπου υπάρχει ορατός βράχος και πολλές βαλανιδιές για κλαδονομή. Αποδίδεται ως «Δρυόβραχος | Βράχος με βαλανιδιές», από το τοπικό «τσέρρος/τσερράδι» (= είδος στενόφυλλης δρυός με λευκότερο φλοιό, η δρυς η κηρρίς, αλλιώς δρυς η ευθύφλοιος, αρχ. Ελλ. «άσπρις/αλίφλοιος», Σλ. cer, Αλβ. qerr-i) < Λατ. cerrus (= είδος δρυός,) < αρχ. Ελλ. «κιρρός» (= υπόξανθος, κιτρινωπός).

Πιθανώς να σημαίνει και «Σχιστόβραχος», αν το πρώτο συνθετικό της ονομασίας προέρχεται από το Αλβ. cirem (= σχίζομαι, σχίζω), παρόλο που δεν πολυσυνηθίζεται η μίξη αλλοεθνών γραμματικών στοιχείων. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κεράσοβο [17].

Τσιαμάτες οι : Η κάτω συνοικία/γειτονιά του χωριού, η οποία έχει τη δική της «Τσιαμάτικη βρύση». Σε κάποιον γενάρχη με το επώνυμο *Τσιάμος* οφείλεται η ονομασία της συνοικίας. Το επώνυμο αυτό δεν είναι σε χρήση τώρα. Ιδέ «Τσιάμος» στον *Ίσβορο* [13].

Τσιουτσιάτες οι : Είναι η συνοικία/γειτονιά του χωριού που κείται πιο πάνω από τη γειτονιά «Τσιαμάτες», έχει τη δική της «Τσιουτσιάτικη βρύση», και όπου, κατά πάσα πιθανότητα, κάποτε κατοικούσε το γένος *Τσιούτσιος/Τσιούτσης*, άγνωστο τώρα ως επώνυμο στο χωριό. Το επίθετο αυτό υπάρχει σήμερα στην *Μπλήζιανη* [28].

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Σκουφωτοί», από το τοπικό «τσιουτσιάτος» (= αυτός που φοράει σκούφο) και «τσιούτσια» (= κουκούλα, είδος σκούφου). Οσολογία εκ του Λατ. *cuculla* (= κάλυμμα κεφαλής). Όρα σχετική με σκούφο τοπωνυμία «Βρύση του Σιάπκα» στον *Ίσβορο* [13], «Σκούφα» στους *Χορνοδέδες* [47].

Φίλ(ι)ππα η : [Στ' Φίλ'ππα] Περιοχή μερικώς κρημνώδης παρά τον Σαραντάπορο ποταμό στα Ν του χωριού και πολλά δένδρα, όπου σπογγώδως έκοβαν κλαδί. Είναι κυριωνυμία. Κάποιος ονόματι *Φίλιππος* σχετίζεται με αυτήν την περιοχή. Όρα ίδια τοπωνυμία στο *Κάντσικο* [15].

Φούζια η : [Στ' Φούζια/Φούσια] Είναι μια επίπεδη έκταση με γεωργήματα. Ερμηνεύεται ως «Κάμπος | Πεδιάδα», από το Αλβ. *fushë-a* (= πεδιάδα, κάμπος, πεδίο), όπως και είναι. Όρα ίδια τοπωνυμία στο *Πληκάτι* [37].

Ψώραβος ο : Κοντινή μικρή προθεσία στα ΝΔ του χωριού, ανάμεσα στη θέση «Διάρραχο» και το εδάφιο «Αι Δημήτρης». Στην επιχώρια γλώσσα «ψώραβος» (= ψωριάρης, ή πτωχός βεβλημένος από ψώρα). Μάλλον θα ήταν τόπος απομόνωσης κάποιου που έπασχε από ψώρα, για να προστατευτεί το χωριό. Ιδέ σχεδόν ομοίωμα «Πανούκλα» στη *Βούρμπιανη* [2].

[44] Τοπωνυμίες του χωριού Τούρνοβο [Γοργοπόταμος]

{Τις περισσότερες τοπωνυμίες του χωριού τις κατέγραψε ο Τουρναβίτης Γεώργιος Παπαγεωργίου, τον οποίο και ευχαριστώ}

Άγιοι Απόστολοι οι : Το εξωκλήσι των δώδεκα Αποστόλων και ο χώρος που το περιβάλλει.

Άι Γιάνν(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η πέριξ περιοχή.

Άι Δημήτρης ο : Εξωκλήσι και η γύρω περιοχή.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Παρεκκλήσι μέσα στο χωριό.

Άι Κωνσταντίνος ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και η γύρω από αυτό περιοχή, στα όρια με το χωριό Λεσκάτσι [22].

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία ψηλά στο βουνό.

Άι Νικόλας ο : Ομώνυμη εκκλησία μέσα στο χωριό, παρά το νεκροταφείο.

Παναγιά η : Η κεντρική εκκλησία του χωριού στην πάνω γειτονιά, αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου.

Παναγιοπούλα η : Το εξωκλήσι της Παναγίας, που γιορτάζει το γενέσιον της Θεοτόκου την 8^η Σεπτεμβρίου και η περιβάλλουσα αυτό περιοχή.

Αλώνια τα : Θέση στις παρυφές του χωριού, που είναι το κεντρικό χοροστάσι του χωριού, στα εκεί υπάρχοντα αλώνια.

Αλών(η) του παπά το : Θέση στην οποία είχε αλώνι κάποιος παλιός παπάς του χωριού.

Αμπέλια τα : Περιοχή στην οποία είχε το χωριό πολλά αμπέλια.

Αχούρια τα : Εγγύτατη στο χωριό θέση, όπου υπήρχαν πρόχειρα κτίσματα (καλύβες, αχυρώνες, στάβλοι, κ.λπ.). Στην τοπική λαλιά «αχούρ(ι)» (= πρόχειρο κτίσμα, αχυροκάλυβο, στάβλος, αχυροσκεπές καλύβι) < Ελλ.«αχυρών», με επιρροή του Τουρκ. ahir (= στάβλος), περσικής προέλευσης.

Βανίτσες οι : [Στ'ς Βανίτσες] Σχετικά κοντινή στο χωριό πλαγιά με χωράφια σε αναβαθμούς με λιθοπεζούλια. Πριν ήταν τόπος κατάφυτος με βαλανιδιές. Ερμηνεύεται ως «Μικρές βαλανιδιές», ως υποκοριστικό με απλολογία από το Ελλ. «βάλανος/βαλάνι» (= ο καρπός της δρυός). Ιδέ και «Αγριοβανίδα» στο Λεσκάτσι [22], «Παλιαβανίδα» στη Ζέρμα [12].

Βούζιοι οι : [Στ'ς Βούζ'ς | Στ'ς Βούζιους] Είναι φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Ακτέ-ες | Κουφοξυλιές», από το τοπικό «βούζιος» (= το δένδρο *σαμπούκος ο μέλας*, κοινώς *αφροξυλιά/κουφοξυλιά*, αρχ. Ελλ. «ακτέα», Βουλγ. *bjz*). Ιδέ «Βούζια» στη Μόλιστα [27] και ομοιόσημη «Μπιζωνιά» στη Βούρμπιανη [2].

Γερακοφωλιά η : Τοποθεσία Α/ΒΑ του χωριού, με πηγή γάργαρου και κρύου νερού. Εδώ τα γεράκια είχαν φωλιές, εξού και η ονομασία. Ιδέ όμοιο τοπωνύμιο στη Σταρίτσιανη [42].

Γιαβουρίτσ(ι) το : Είναι καθαρή φυτωνυμία, γιατί το Σλ. θέμα *janog-* αναφέρεται σε δένδρα. Το πιθανότερο είναι να σημαίνει «Σφενδάμι | Τιλία | Σφενδαμώνας», από το Σερβ. *janog* (= σφένδαμνος) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-ici/-ica*, κατ' αναλογία προς τα ομοιόσημα «Κλένος/Κλένιος/Κλένια/Κλενάδια» σε άλλα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22], Κεράσοβο [17] και αλλού.

Ισόκυρα αποδίδεται και ως «Πλατάνι | Πλατανώνας», από το παλ. Σλ. *janogj* (= πλάτανος) > Βουλγ. *janog* (= αγριοπλάτανος) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-ici/-ica*, κατ' αναλογία προς τα ομοιόσημα: «Ραπουστιά» στο Κάντσικο [15], «Πλατόνια» στο Λεσκάτσι [22], Κεράσοβο [17] και αλλού.

Γιάννος ο : [Στ' Γιάνν'] Είναι κτητορωνυμία. Κάποιος *Γιάννης/Γιάννος* είχε εδώ κτήμα.

Γκιρντίνια τα : [Στα Γκιρντίνια] Παραπόταμια περιοχή όπου υπήρχαν πολλοί μικροί περίφρακτοι κήποι. Ερμηνεύεται ως «Κηπάρια», από το Βλαχ./Ρουμ. *gradina* (= κήπος), Βουλγ. *gradina* (= περιβόλι, κήπος), Ιταλ. *giardino* (= κήπος), Αλβ. *garthi* (= φράκτης, περίφραγμα), παλ. Σλ. *gradj* (= τοίχος, τείχος - κήπος - παράδεισος - σταθμός, κατάλυμα - πόλη, πολιτεία).

Γκόλιο το : Η γωνιά και πανύψηλη κορυφογραμμή του «Γράμμου», όπου συγκλίνουν τα σύνορα των όμορων χωριών. Εξηγείται ως «Γυμνό | Ψιλό | Φαλακρό» στο ειδικό κεφάλαιο «Κύριες τοπωνυμίες της επαρχίας Κόνιτσας».

Γκορτσιές οι : Μέρος κοντινό και Ν του χωριού. Είναι φυτωνυμία και σημαίνει «Αγριοαχλαδιές», από το τοπικό «γκορτσιά» (= αγριαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricē-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Λεσκάτσι [22]. Ιδέ ομοιόσημα: «Κρούσια» στην Πυρσόγγιανη [39] και «Κρούσιανα» στη Ζέρμα [12].

Γκούβες οι | Γούβες οι : Στην τοπική γλώσσα συχνά «γούβα/γκούβα» (= κοιλότητα, κοίλωμα - τάφος, όρυγμα ταφής) < αρχ. Ελλ. ρίζες «*κυτ-/κυπ-/κυφ-/κυβ-*», που σημαίνουν κάτι κοίλο. Αποδίδεται ως «Τάφοι | Κάπετοι». Ερευνητέο αν μαρτυρείται ότι εκεί υπήρχαν τάφοι. Ιδέ και τοπωνυμία «Μνήματα». Άλλως, αποδίδει κάποιο χαρακτηριστικό του τόπου, ο οποίος θα έχει εδαφικά κοιλώματα. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22] και Ζέρμα [12].

Γκουλιούμ'πάτ(ι) το : [Στου Γκουλιούμ'πάτ'] Περιοχή Α του χωριού, από όπου περνάει ο δρόμος/μονοπάτι προς την πηγή «Μπουνάρ(ι)» και το χωριό Δέντσικο [8]. Ερμηνεύεται ως «Του Γκουλιούμη το μονοπάτι», από το επώνυμο *Γκουλιούμης* + αρχ. Ελλ. «πάτος» (= οδός, δρόμος πατημένος, Βουλγ. *pjt*). Το επώνυμο *Γκουλιούμης* υπήρχε και μνημονεύεται στο χωριό.

Ενδεχομένως να σημαίνει και «Μεγάλος δρόμος», από το Σλ. *golem* (= μεγάλος, Βουλγ. *goljam*) + Βουλγ. *pjt* (= δρόμος) < αρχ. Ελλ. «πάτος» (= οδός, δρόμος πατημένος), παρόλο που η αλλοίωση των φθόγγων είναι μεγάλη. Σχετική γραμματικά η «Γκουλουμπίνα» (= Μεγάλη πηγή) στο Κάντσικο [15].

Δόκανο το : Εδώ, τον παλιό καιρό, έστηναν σιδηρένιες παγίδες για να συλλάβουν άγρια ζώα. Ερμηνεύεται από το Ελλ. «δόκανο» (= παγίδα). Ιδέ ομοιόσημη «Σιδηριές» στην Μπλήζιανη [28], Λούψικο [24].

Έλατος ο : Πανύψηλος έλατος ήταν το τοπόσημο του χώρου, εξού και η ονομασία. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15].

Έλτσια η : [Στ'ν Έλτσια > Σ' Νέλτσια] Υψηλόσταθμη δασική έκταση. Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Πλάτανος», από το παλ. Σλ. *elzija/jeljzije* (= πλάτανος), επειδή θα υπήρχε εκεί μοναχικό πλατάνι. Ιδέ ομοιόσημη «Έλτση» στη Μόλιστα [27].

Ζιέρε το : [Στου Ζιέρε] Τοποθεσία περικλειστή, προσήλια και με αφόρητη ζέστη κατά το θέρος. Αποδίδεται ως «Βραστός | Τόπος με κουφόβραση», από το Αλβ. *zjere* (= βραστός) < Σλ. θέμα *žer-/žar-*, δηλωτικό ανθράκων και φωτιάς. Ιδέ ομόρριζο οικωνύμιο «Ζέρμα» [12].

Από το ίδιο θέμα θα μπορούσε να ερμηνευτεί και ως κτητορωνυμία, από κάποιον αλλοεθνή ονόματι *Ζιέρε*, που κανένας δεν τον μνημονεύει πλέον.

Καλόγηρος ο : [Στ' Καλό(γ)ηρου] Κάποιο ιστορικό επεισόδιο με κάποιον μοναχό (καλόγερο) ονομάτισε την περιοχή. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Κεράσοβο [17] και Μόλιστα [27].

Καλύβες οι : Άλλη δεύτερη ονομασία της τοποθεσίας «Παλιόσπιτα».

Καπνός ο : Τοποθεσία με χωράφια όπου κάποτε καλλιεργούσαν και καπνό, για να φτιάχνουν πρόχειρα τσιγάρα.

Καραούλ(ι) το : Λόφος στα Β του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Παρατηρητήριο | Σκοπιά», από το τοπικό «*καραούλι*» (= βίγλα, παρατηρητήριο/σκοπιά σε κορυφή, Σερβ. *karaul*) < Ισπαν. *caracol*, Βενετ. *caraguoi* και Τουρκ. *karakul* (= φυλάκιο - περίπολος). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Ζέρμα [12], Μπλήζιανη [28].

Κασόλα η : [Στ'ν Κασόλα > Σ' Γκασόλα] Κάποιο μικρό καλύβι θα υπήρχε εδώ και ονομάτισε το μέρος. Ερμηνεύεται ως «Καλυβάκι», εκ του Λατ. *casula* (= καλύβι, οικίσκος, καλιά - τάφος). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].

Καψάλα η : Η περιοχή στο παρελθόν είχε καεί, γι' αυτό και ονομάστηκε έτσι. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στην Μπλήζιανη [28] και «Καψάλια» στο Κάντσικο [15].

Κέδρα τα : Μέρος Α του χωριού με πολλά «κέδρα», δηλ. το φυτό άρκευθος, άλλως *γιουνίπερος ο οξύκεδρος*, κοινώς «αδρίτσι». Είναι συνήθης τοπωνυμία, π.χ. Κάντσικο [15], Σταρίτσιανη [42] και αλλού. Υπάρχει και η τοπωνυμία «Πέρα κέδρα».

Κλεφτόβρυσ(η) η : Τοποθεσία πυκνοδασωμένη, με βρύση, την οποία παλαιά χρησιμοποιούσαν οι κλέφτες.

Κοκκινόπετρα η : Απόμακρη περιοχή Α του χωριού, την οποία σημαίνει ένας μεγάλος διακριτός ερυθρόχρωμος βράχος. Εξ αυτού και η ονομασία.

Κοκκινόχωμα το : Ο τόπος έχει έδαφος ερυθρωπό, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι.

Κομματσιούλια τα : Πολλά μικρά αγροτεμάχια είχαν εδώ διάφοροι ιδιοκτήτες και ονομάστηκε έτσι η περιοχή, από το τοπικό Ελλ. «κομματσούλι» (= μικρό κομμάτι, μικροτεμάχιο). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Λεσκάτσι [22].

Κόντζμα το | Κόντσμα το : Εδώ υπάρχει εικόνισμα, που στην τοπική λαλιά λέγεται «κόντζμα/κόντσμα». Και στα άλλα Μαστοροχώρια έτσι ονομάζουν μια τοποθεσία που έχει εικόνισμα, π.χ. στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Κοπρινίτσα η : [Στην Κοπρινίτσα > Σ' Γκοπρινίτσα] Το πλέον πιθανό είναι να πρόκειται για φυτωνυμία, από το Σλ. θέμα *korpr-* + Σλ. επιθετικό τέρμα *-iça*. Το θέμα αυτό αναφέρεται σε φυτά, π.χ. παλ. Σλ. *korprj* (= άνηθο, Βουλγ. *korjir*), παλ. Σλ. *korprina* (= τσουκνίδα, κνίδη, Βουλγ. *korprina*), Αλβ. *korpër/korpra* (= μάραθο), Ρουμ. *coprin* (= ναρκισσος).

Κουρί το : Πρόκειται για μικρό δάσος ελεγχόμενης ή απαγορευόμενης υλοτομίας. Ερμηνεύεται ως «Δασύλλιο», από το τοπικό «κουρί» (= δασύλλιο, δρυμός, νάπη) < Τουρκ. *koçu* (= μικρό δάσος, άλσος, Αλβ. *korie/korgia*, Βλαχ./Ρουμ. *corăgu*). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Κάντσικο [15], Μπλήζιανη [28], Πληκάτι [37], Κόνιτσα [18].

Κρασιά η : [Στην Κρασιά > Σ' Γκρασιά] Πρόκειται για φυτωνυμία. Μεγάλο δέντρο κρασιάς σήμαινε τη θέση και ονομάστηκε εξ αυτού ο χώρος. Ως τοπωνύμιο απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια.

Κρυοπήγαδο το : Βρύση με κρύο νερό υπάρχει εδώ που ονομάτισε την περιοχή. Στην τοπική γλώσσα «πηγάδι» (= πηγή, βρύση, φρέαρ). Ως τοπωνυμία υπάρχει σε πολλά Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κάντσικο [15], Χιονιάδες [47] και αλλού.

Λαζίνια τα : [Στα Λαζίνια] Εδώ υπάρχουν μεμονωμένα αγροτεμάχια μέσα σε δασική έκταση. Αποδίδεται ως «Ξέφωτα», από το Σερβ. *lazina* (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. ξέφωτο, ρόγκι στην τοπική γλώσσα) < Λατ. *lacinia* (= άκρα, γω-

νία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Όρα «Λαζινιές/Λατζινιές» στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41], Λεσκάτσι [22].

Λαμπραίικα τα : Είναι κτητορωνυμία. Εδώ είχε αγρούς το γένος *Λάμπρος/ Λαμπραίοι*.

Λιβάδια τα | Λιβάδ(ι) το : Συνήθης τοπωνυμία σε όλα τα Μαστοροχώρια, αναφερόμενη, είτε στις υψηλόσταθμες χλοερές εκτάσεις τις οποίες μίσθωναν σε κτηνοτρόφους, είτε στους πέριξ των οικισμών λειμώνες που προορίζονταν για χορτονομή ή για βόσκηση.

Λίλιοι οι : [Στ'ς Λίλιους] Είναι φυτωνυμία. Εδώ ενδημούσε ένα είδος κρίνου, ως ζιζάνιο στα χωράφια. Απόδίδεται ως «Κρίνα | Λείρια», από το Λατ. *lilium* (= κρίνο, λείριο, Βλαχ. *liliu*, παλ. Σλ. *lilija/lilii*, Σερβ. *ljiljak/ljiljan*).

Λιούκου η : [Στ' Λιούκου] Βουνό στα Α/ΒΑ του χωριού, πολύ μακρινό, με κορυφή (1.942 μ) και πανοραματική θέα, χαμηλότερα από τη θέση «Καρδάρι/Σταυρός», εκτεινόμενο και στο μέρος του χωριού Πληκάτι [37]. Αποδίδεται ως «Φέξη | Αυγή | Λυκαυγές», από το Λατ. *lucus/lux* (*lucis*) (= φως, φέγγος, αυγή) < αρχ. Ελλ. «λύκη» (= φως), επειδή από εκεί είναι ορατό το πρωτοχάραμα (Λατ. *primus lucus*) της ημέρας. Φωνητικά το Λ εκφέρεται ως Λι, λόγω του ακολουθούντος ΟΥ, κατά την συνήθεια των αλβανοφώνων. Ιδέ ομοιόσημο «Ζοράτες» στο Λεσκάτσι [22] και «Σινίμιαλο» στη Βούρμπιανη [2], με τον ίδιο προσανατολισμό. Και από το Λατ. *lucus* (= δενδρώνας, άλσος, δρυμός) θα προέκυπτε η λογική εξήγηση «Δρυμός | Δάσος», εφόσον αυτή αναφερόταν στις όντως κατάφυτες με δένδρα πλαγιές του βουνού, γιατί η κορυφή του είναι άδενδρη. Δεν είναι αποδεκτή ερμηνεία εκ του Αλβ. *llukë-a* (= φιλύρα, τιλία, φλαμουριά), διότι το δένδρο αυτό δεν φύεται σε τόσο μεγάλο υψόμετρο.

Λόζ(γ)ια τα | Λόζ(γ)ια η : Αμπελική περιοχή με καλά κλήματα. Αποδίδεται ως «Αμπέλια», από το Σλ. *lóze* (= αμπέλι). Ιδέ και «Λόντσε» στη Βούρμπιανη [2].

Λούτσες οι : Περιοχή με υδατοβριθές έδαφος που αναβλύζει νερά, τα οποία συγκεντρώνονται σε μικρούς λάκκους. Ερμηνεύεται ως «Νερόλακκοι», από το τοπικό «λούτσα» (= νερόλακκος, Αλβ. *lluc*) και «έγινα λούτσα» (= βράχηκα), Αλβ. *lucë-a* (= λάσπη, ακάθαρτο νερό – διάβροχα, μούσκεμα) και παλ. Σλ. *luža/kaluža* (= τέλμα, έλος), εξού και «Καλούτσιανη» (= παραλίμνια συνοικία των Ιωαννίνων). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15].

Λυκομούρσ(ι) το : Απόδίδεται ως «Λυκοπτώμα | Λυκοκουφάρι | Λυκοψοφίμι», από το τοπικό «μούρσια/μούρσι» (= ευρωτίαση, μύδος, μούχλα ή σήψη από υγρασίας - δυσώδης μυδαλέα ακαθαρσία – ψοφίμι/κουφάρι που σήπεται και ζέχει, κοινώς λέσι, Βουλγ. *mjrzan*, Βλαχ. *marza*). Ιδέ ομοιόσημη «Μουρσιά» στους Χιονιάδες [47] και Ίσβορο [13], «Μούρσιαλα» στη Μόλιστα [27].

- Μάντζιος ο** : [Στ' Μάντζ'] Μέρος με κτήματα ενός με επώνυμο *Μάντζιος*.
- Μαυρόγραβος ο** : Πρόκειται για φυτωνυμία. Στην τοπική γλώσσα «γράφος» (= τα δένδρα *καρπίνος ο βετουλοειδής*, κοινώς *ασπρόγραβος*, με λευκίζοντα φλοιό, και *καρπίνος ο ανατολικός*, κοινώς *μαυρόγραβος*, με σκουρόχρωμη φλούδα, αρχ. Ελλ. «γαύρος/εγγραύλης»). Η τοποθεσία έχει πολλά τέτοια δένδρα.
- Μεσοπόταμος ο | Γοργοπόταμος ο** : Πρόκειται για το μεγάλο ρέμα/ποτάμι που χωρίζει στη μέση την έκταση του χωριού, κατερχόμενο από τον τόπο του χωριού Πληκάτι [37], όπου επίσης «Μεσοπόταμος» λέγεται. Χαμηλότερα προς Λεσκάτσι [22], Βούρμπιανη [2], Σέλτση [41] ονομάζεται απλώς «Ποτάμι», ενώ στο χώρο της Πυρσόγιαννης [39] λέγεται «Βουρμπιανίτικο ποτάμι». Εντεύθεν και η νέα ονομασία Γοργοπόταμος [44] του χωριού.
- Μηλιά η** : [Στ' Μ'λιά > Στ' Μπλιά] Το τοπόσημο της περιοχής ήταν μια μεγάλη μηλιά και εξ αυτής ονοματίστηκε ο χώρος.
- Μιχαλιάπ(η)ς ο** : [Στ' Μιχαλιάπ'] Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος ονόματι *Μίχας/Μίχος* (= Μιχάλης) *Λιάπης*, μάλλον Αρβανίτης την καταγωγή και άγνωστος τώρα, είχε δικαιώματα στο μέρος τούτο.
- Μνήματα τα** : Χωραφότοπος εκτός του χωριού. Θα υπήρχαν άλλοτε εδώ τάφοι/μνήματα, ενώ τώρα τίποτε το σχετικό δεν είναι εμφανές.
- Μνήματα του Βαγγέλ(η) τα** : Τοποθεσία με χωράφια σχετιζόμενη με κάποιον ονόματι *Βαγγέλη* και μνήματα τάφους. Τώρα τίποτε δεν θυμίζει κάτι τέτοιο. Ιδέ και «Μπουνάρι του Βαγγέλη».
- Μότσιαλ(η) η** : Βαρικός τόπος γεμάτος νερά και ελόφυτα. Αποδίδεται ως «Υγρότοπος | Διάβροχη», από το τοπικό «μοτσιάλα» (= διαβροχή, μούσκεμα) < γενικώς Σλ. *močila* (= νερότοπος, βαρικός τόπος, Σερβ. *mozar*, Ρουμ. *močila*) < παλ. Σλ. *moza* (= έλος), *močiti* (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Λεσκάτσι [22], Κάντσικο [15] και αλλού.
- Μπαρούταβο το** : Μέρος προσήλιο, στο οποίο, λόγω εδαφικής σύστασης και προσανατολισμού, τα χόρτα και τα σπαρτά συχνά καίγονταν, κοινώς «γίνονταν *μπαρούτι*», εξού και η ονομασία, από το τοπικό «μπαρουταβιάζω» (= καίγομαι, απανθρακώνομαι) < νέο Ελλ. «μπαρούτι» (= πυρίτιδα, Τουρκ. *barut*) < Ελλ. «πυρίτις».
- Μπέλος ο** : [Στ' Μπέλου] Καλλιεργήσιμη έκταση σχετιζόμενη με κάποιον με επώνυμο *Μπέλος*. Στην τοπική γλώσσα «μπέλος» (= λευκός) < Σλ. *belo* (= άσπρο).
- Μπορίκα η** : Περιοχή Α του χωριού, όπου υπήρχε μεγάλο μεμονωμένο πεύκο που επισήμαινε τη θέση. Ερμηνεύεται ως «Πεύκο», από το τοπικό «μπορίκα» (= πίτυς, δενδρύλλιο πεύκης, Αλβ. *borikë-a*) < Σλ. *bor* (= πεύκο, πίτυς). Όρα και «Μπορίκια» στη Στράτσιανη [43] και Λεσκάτσι [22].

Μπουνάρ(ι) το : Τοποθεσία Α του χωριού και εκείθεν του «Μεσοποτάμου», όπου υπάρχει μεγάλη πηγή. Αποδίδεται ως «Πηγή | Βρύση», από το Βουλγ. bunar/binar (= πηγή) και Σερβ. bunar (= πηγάδι, φρέαρ) < Τουρκ. runar/rinar (= πηγή). Ιδέ ομοιόσημες πηγές: «Πίνα» στο Κεράσοβο [17] και «Γκουλουμπίνα» στο Κάντσικο [15].

Μπουνάρ(ι) του Βαγγέλ(η) το : Τόπος με πηγή σχετιζόμενη με κάποιον ονόματι Βαγγέλης. Αποδίδεται ως «Πηγή του Βαγγέλη». Ιδέ «Μπουνάρι» και «Μνήματα του Βαγγέλη».

Μπραλίτσα η : Βραχώδης τοποθεσία που αποδίδεται ως «Προμαχώνας | Οχυρό», από το παλ. Σλ. branjnica (= προμαχώνας, πολεμίστρα) < παλ. Σλ. braniti (= πολεμώ) και obraniti (= αποκρούω, αμύνω, αλέξω – τραυματίζω). Ιδέ ομοιόσημο «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15], «Παλιοτάμπουρο» στη Μόλιστα [27], «Νταμπούρι» στην Πυρσόγιαννη [39], Σέλτση [41], Ίσβορο [13], Ζέρμα [12].

Μύλος του Στόγια ο : Θέση παρά τον «Μεσοπόταμο», όπου είχε νερόμυλο κάποιος με επώνυμο Στόγιας. Το επώνυμο αυτό απαντάται στους Αλβανούς και είναι σύνηθες ως Stojan στους Σλάβους, σημαίνει δε Στάσιμος/Στασινός, από το παλ. Σλ. stojati (= έστηκα, στάω, στέκομαι, ίσταμαι, στέκω, Βουλγ. stoja, Σερβ. stojati).

Νόσο(γ)ιο το | Όσο(γ)ιος ο : [Στον Όσογιο > Στο Νόσογιο > το Νόσογιο] Τόπος σκιερός και ανήλιος. Σημαίνει «Ανήλιο», από το Σερβ. osoje (= τόπος σκιερός, ανήλιος, παλ. Σλ. osonje), το αντίθετο του prisoje (= τόπος ευήλιος, προσήλιος), συνήθη επίθετα τόπων. Το αρχικό Ν από συνεκφορά του τελικού Ν του άρθρου. Ιδέ ομοιόσημη «Σόγιου» στη Στράτσιανη [43].

Από το παλ. Σλ, nosj (= μύτη) > Βουλγ. nos (= μύτη, ρίνα – μεταφ. ακρωτήριο) < Λατ. nasus (= ρίνα, Βλαχ./Ρουμ. nas) δεν διαφαίνεται λογική ερμηνεία.

Νταμπόρ(ι) το | Ταμπούρ(ι) το : Μέρος όπου άλλοτε θα ήταν φυλάκιο. Αποδίδεται ως «Οχύρωμα | Προμαχώνας», από το νέο Ελλ. «ταμπούρι» (= προμαχώνας) και παλ. Σλ. taborj (= φρούριο, στρατόπεδο, Λατ. castra) < Τουρκ. tabya (= προμαχών, οχύρωμα) και tabur (= παράταξη οπλιτών, τάγμα). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Πυρσόγιαννη [39], Ζέρμα [12] και αλλού, «Ταμπούρι» στο Κάντσικο [15], «Παλιοτάμπουρο/Ταμπούρι» στη Μόλιστα [27].

Όρλα η : Βουνό με βραχώδη κορυφή ονομαζόμενη «Τσιου(μ)πλίκα», στα ΒΔ του χωριού, πάνω στα όρια με το χωριό Χιονιάδες [47], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Αετός | Αετίνα», από το παλ. Σλ. orjla (= η αετός, αετομάνα, αετίνα) > Βουλγ. orle (= αετόπουλο), orlica (= αετίνα). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13]. Υπάρχει βουνό «Όρλιακας» στο νομό Γρεβενών. Επίσημα έχει μετονομαστεί πλέον σε «Κώνος», που είναι εννοιολογικά άσχετη προς την τοπωνυμία «Όρλα».

Ουβραγιές οι | Βραγιές οι : Ποτιστική τοποθεσία στην οποία έφτιαχναν πρασιές σποράς λαχανικών για μεταφύτευση. Ερμηνεύεται ως «Σπορεία | Φυτώρια | Πρασιές», από το ομοιόσημο τοπικό «ουβραγιά/βραγιά» (= κηποτεμάχιο με διαμορφωμένο περίγυρο, επιμελώς καλλιεργημένο για σπορά λαχανικών προς μεταφύτευση) < Ελλ. «ούβια» (= περιθώριο, παρυφή – περίκηπος) + αμάρτυρο Ελλ. «ραγιά» (= τμήμα) < αρχ. Ελλ. «ρηγνύω» (= σπάζω, σχίζω). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15] και Βούρμπιανη [2].

Είναι σαφώς λάθος ερμηνεία από το Σλ. onrag/vrag (= χαράδρα), γιατί κάτι τέτοιο δεν υπάρχει.

Παλιομύλ(ι) το : Υπήρχε εδώ ο παλιός νερόμυλος, εξού και η ονομασία.

Παλιόσπ(ι)τα τα : Τοποθεσία στις παρυφές του χωριού, όπου υπάρχουν σχυμίνες και καλύβες. Φαίνεται πως ήταν εδώ ένας μικρός συνοικισμός τα σπίτια του οποίου καταστράφηκαν, για άγνωστους τώρα σε μας λόγους. Ίδια τοποθεσία υπάρχει στους Χιονιάδες [47]. Ιδέ και «Καλύβες».

Παλιόστρουγγα η : Τόπος στη βάση του βουνού «Στρούγκα», όπου λειτουργούσε στάνη αιγοπροβάτων. Στην τοπική γλώσσα «στρουγγα/στρούγγα» (= ξυλόπηκτο από χάρακες και κλάδους κυκλικό ματρί, αρμεγώνας αιγοπροβάτων, στο οποίο λειτουργεί και τυροκομείο, Αλβ. sturunga, Βουλγ. stjrga, Βλαχ. strunga) < μισν Ελλ. «στρούγκα» (= στάνη αιγοπροβάτων) < Λατ. stringo (= σφίγγω, στράγγω – δρέπω, μαζεύω - συνεκδοχικά αρμέγω, αμέλω). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].

Πέγιω η : [Στ'ν Πέγιω > Στ'ν Πέγιω] Πρόκειται για τόπο με οξιές και λίγα πεύκα. Αποδίδεται ως «Πευκοτόπι», από το ελληνογενές παλ. Σλ. peygi (= πεύκος) < αρχ. Ελλ. «πευκή». Κάποιο μεγάλο πεύκο σήμαινε τον χώρο.

Πέτρες οι : [Στ'ς Πέτρες] Τόπος Α του χωριού με εμφανείς μεγάλες πέτρες.

Πηγάδι(ι) το : [Στο Π'γάδ'] Η κρήνη με το άφθονο νερό που υπάρχει εδώ, ονομάζεται στην τοπική γλώσσα «πηγάδι». Εντεύθεν και η ονομασία του τόπου.

Πλάκα η : Σχιστόπλακες για την επικάλυψη των στεγών των οικιών υπήρχαν εδώ και εξ αυτού ονοματίστηκε ο τόπος. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17] και αλλού.

Πλέπια τα : Σε τούτη την περιοχή υπήρχαν υψηλές λεύκες. Πρόκειται για φυτωνυμία και αποδίδεται ως «Λεύκες | Αγριολεύκες», από το τοπικό «πλέπι» (= αγριολεύκα, Αλβ. rlep-i) < Λατ. porulus (= λεύκη, αίγειρος). Ιδέ ομοιόσημο «Πλέπι» στο Λεσκάτσι [22], «Πλέπα» στο Πληκάτι [37], «Πλέπια» στη Βούρμπιανη [2].

Ποταμιές οι : Οι παρόχθιες περιοχές εκατέρωθεν από τον «Μεσοπόταμο» και τα παρακείμενα πρηνή.

- Πράχ(η) η** : [Στ'ν Πράχ' > Σ' Μπράχ'] Αποδίδεται ως «Σκόνη | Κόνις | Κονιορτός», από το παλ. Σλ. *prahj* (= χούς – κονιορτός, σκόνη, Βουλγ. *prah*, Ρουμ. *praf*).
- Ρίζες οι** : Οι υπώρειες/ρίζες του βουνού «Γκόλιο».
- Ρόγκ(ι) του Γκίν(η) το** : [Στ' Γκίν' του ρόγκ'] Δασώδης περιοχή, όπου κάποιος Γκίνης (Αλβ. *Gjini* = Γιάννης) είχε ανοίξει χωράφι σε ξέφωτο. Το επώνυμο *Γκίνος/Γκίνης* υπήρχε άλλοτε στο χωριό. Ερμηνεύεται ως «Ξέφωτο του Γκίνη», από το τοπικό «*ρόγκι*». Όρα «Ρόγκια» εδώ, στο Λεσκάτσι [22], Σέλτση [41], καθώς και «Λάκκος του Γκίνη» στη Βούρμπιανη [2].
- Ρόγκια τα** : Θέση με χωράφια σύδενδρη από «*γράβους*» (= καρπίνοι). Στην τοπική γλώσσα «*ρόγκι*» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο ζωσμένο από δάσος, Αλβ. *rogë*) < Λατ. *rogus* (= φωτιά) > νέο Ελλ. «*ρογκίζω*» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Μπλήζιανη [28], Φυτόκος [46], Λεσκάτσι [22] και αλλού.
- Ρούπα η** : Ερμηνεύεται είτε ως «Γκρεμός», από το Λατ. *gurēs* (= απορρώξ, κρημνός), είτε ως «Τρύπα | Οπή», από το τοπικό «*ρούπα/τρούπα*» (= οπή, Σλ. *gura*) < Ελλ. «*τρύπα*». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Κάντσικο [15], Χιονιάδες [47] και «Ρούπες» στον Ίσβορο [13].
- Σαρπούν(ι) το** : Υψηλόσταθμη (~ 1.680 μ) σύδενδρη περιοχή/βουνό, σχεδόν γυμνή, καλό βοσκοτόπι, η οποία μισθωνόταν σε βλαχοποιμένες, εκτεινόμενη και στο μέρος του χωριού Πληκάτσι [37], στα σύνορα με την Αλβανία. Αποδίδεται ως «Αλαταριά | Αλισταριά», εννοείται για τα πρόβατα, από το Βλαχ. *sare rupa* (= αλάτι βάζω) < Βλαχ./Ρουμ. *sare* (= αλάτι, Λατ. *sal*, Σλ. *sol*) < αρχ. Ελλ. «(σ)άλς» (= άλας, αλάτι) + Βλαχ./Ρουμ. *rupa* (= βάζω, θέτω) < Λατ. *ropon* (= θέτω). Ιδέ ομοιόσημα: «Αλατσιά/Σόλ(ι)στα/Αλιάγα» σε άλλα Μαστοροχώρια, «Σαλατούρα» στους Χιονιάδες [47], «Λα Σαρπούνε/Σερπούνε» στο Παλαιοσέλι [33].
- Σελιά τα** : Εύφορα και χλοερά χωράφια πέριξ του χωριού, λεγόμενα στην τοπική γλώσσα «*σελιά*» < παλ. Σλ. *selj/selo* (= αγρός, χωράφι - χωριό - χώρα) > Αλβ. *selishtë-a* (= γόνιμο χωραφάκι κοντά στο σπίτι – λαχανόκηπος). Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια.
- Σημάδ(ι) το** : Κάτι σημάδευε αυτόν τον τόπο και τον ονόμασαν έτσι. Σήμερα δεν γνωρίζουμε τι ήταν αυτό.
- Ταμπούρ(ι) το Βαγγέλ(η) το** : Ερμηνεύεται ως «Οχύρωμα του Βαγγέλη». Περί αυτού του προσώπου όρα «Μπουνάρι του Βαγγέλη», «Μνήματα του Βαγγέλη». Ιδέ και «Νταμπούρι/Ταμπούρι».
- Τζαντίλας ο** : [Σ' Τζαντίλα] Είναι κτητορωνυμία. Την τοποθεσία νέμονταν κάποιος με επώνυμο *Τζαντίλας*. Αυτό υπήρχε παλιά ως παρωνυμία και στο Κάντσικο [15].

Στην τοπική γλώσσα «τζαντίλα» (= σακκούλα στράγγισης τυριού, σακκελιστήριο, διέραμα) < Σλ. cedilka (= στραγγίστρα, ηθμός).

Τζιαμπίν(η)ς ο : [Σ' Τζιαμπίν'] Είναι μια πλαγιά γεμάτη πέτρες. Δείχνει και είναι κτητορωνυμία. Κάποιος με το επώνυμο *Τζιαμπίνης*, άγνωστος τώρα στο χωριό, είχε δικαιώματα στο μέρος τούτο. Παλαιά υπήρχε παρόνομα *Τζιάμπος* (= Χαράλαμπος) στην Πυρσόγιαννη [39].

Τζιουβακάδες οι : Μέρος στα Ν του χωριού. Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδες». Το γένος *Τζιουβάκας/Τζιουβακάδες* είχε εδώ κτήματα.

Τούρνοβο το | Τούρναβο το : Είναι το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο μετονομάστηκε σε «Γοργοπόταμος». Εξηγείται, με αριθ. 44, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Τουρψί το | Τρουψί το : [Στου Τυρψι | Στου Τρυρψι] Περιοχή ΒΑ του χωριού και σε σχετικά μικρή απόσταση, αντιπέρα από το «Μεσοπόταμο», με πολλά χωράφια. Η δεύτερη γραφή αποδίδεται ως «Δενδροκορμοί», οι οποίοι θα υπήρχαν εδώ, από το τοπικό «*τρουπί*» (= τεμάχιο κορμού δένδρου) < Σλ. trup (= κώλον - κορμός δένδρου ή ανθρώπου) < Λατ. truncus (= κορμός, πρέμνο) + Σλ. κατάληξη της γενικής -jɕj/-jɕj.

Η πρώτη γραφή παραπέμπει στα Αλβ. *tyrpshe̋m* (= ντροπαλός - επονειδιστος) και *tyrp-i* (= ντροπή - όνειδος). Αυτά δεν δίδουν λογική ερμηνεία, εκτός και αναφέρονται στο τοπικό φυτό «ντροπή» (= πόα των ξηρικών αγρών με άνθη μαύρα στο μέσον τους, που μάλλον είναι το φυτό *άμμι το βισνάγιον*, κοινώς *καραγάκι*).

Τσ(ι)ου(μ)πλίκα η : Η γυμνή κορυφή του βουνού «Όρλα», με τους ρηγματωμένους βράχους. Αποδίδεται ως «Κορυφούλα», ως υποκορ. από το επιχώριο «*τσούμπλα*» (= κορυφούλα, μύτη, ακωκή, προεξέχων οφθαλμός βλαστού, τσίμπλα). Άλλη, λιγότερο πιθανή, ερμηνεία είναι «Ξυμένη | Μαδημένη», λόγω διάβρωσης, από το Βουλγ. *ɕorlja* (= ξύνω, σκαλίζω) + Σλ. επιθετικό τέρμα -jɕj/-jɕa.

Τσιρόνια τα | Τσιρόνια του Βαγγέλ(η) τα : Παραποτάμια περιοχή Ν του χωριού, όπου ψάρευαν μικρά ψαράκια, τα λεγόμενα από τους ντόπιους «*τσιρόνια*», εξού και η ονομασία. Για τον *Βαγγέλη*, ιδέ «Μπουνάρι του Βαγγέλη», «Μνήματα του Βαγγέλη». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12].

Χαντάκια τα : Θέση Α του χωριού, χαμηλότερα από την τοποθεσία «Λιούκου». Υπήρχαν εδώ «*χάνδακες*» (= ορύγματα αυλακοειδή), μάλλον για συλλογή και υδραγωγία νερού πηγής, με σκοπό το πότισμα. Ιδέ ομοιόσημο «Τράφοι» στη Βούρμπιανη [2].

[46] Τοπωνυμίες του χωριού Φυτόκος [Θεοτόκος]

{Ευχαριστώ τη Λαμπρινή Ζιούνη και τον Γεώργιο Κυπαρίσση, αμφότεροι εκ Φυτόκου, οι οποίοι κατέγραψαν τα τοπωνύμια του χωριού τους και μου τα έδωσαν για επεξεργασία}

Αγία Παρασκευή η : Εξωκλήσι ΒΔ του παλιού χωριού, πάνω στο μονοπάτι που οδηγεί στη Σέλτση [41].

Άι Γιώργ(η)ς ο : Σχετικά απόμακρο και υψηλόσταθμο εξωκλήσι, Β από το παλιό χωριό, μέσα σε κατάφυτη περιοχή.

Άι Δημήτρ(η)ς ο : Εκκλησία πάνω στην ΒΑ άκρη του παλιού χωριού. Ήταν η κεντρική εκκλησία του χωριού.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Το ομώνυμο εξωκλήσι και ο περιβάλλον χώρος, Ν του παλιού χωριού, ψηλότερα από τους γκρεμούς της θέσης «Σκέμπι του Άι Θανάση».

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και ο γύρω τόπος, ΒΑ του παλιού χωριού, το οποίο έχει αγνάντι και προς την «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη».

Άι Νικόλας ο : Εξωκλήσι και ο περίξ χώρος, Δ/ΝΔ του παλιού χωριού, με καλά χωράφια.

Παναγοπούλα η | Θεοτόκος η : Η καινούργια εκκλησία του νέου χωριού στη θέση «Παζαρόπουλο». Είναι αφιερωμένη στη γέννηση της Θεοτόκου και εορτάζει την 8^η Σεπτεμβρίου. Παλιότερα, στη θέση «Παζαρόπουλο», υπήρχε το εκκλησάκι της «Αγία Τριάδας», το οποίο γκρεμίστηκε, περί το 1970, κατά την διάνοιξη της κατά μήκος του Σαραντάπορου ποταμού εθνικής οδού, και εις αντικατάστασή του κτίστηκε η «Παναγοπούλα». Έτσι, τώρα, το παμπάλαιο όνομα «Φυτόκος» εννοιολογικά ταυτίζεται με το νέο όνομα «Θεοτόκος», και το τελευταίο διασυνδέθηκε, εκ των πραγμάτων πλέον, με το νέο εκκλησάκι «Παναγοπούλα/Θεοτόκος». Όρα και σχόλιο στο «Μοναστήρι».

Αλ(ου)πότρυπες οι : [Στ'ς Αλ'πότρυπες] Στο κατάφυτο αυτό μέρος, χαμηλότερα από το εξωκλήσι της «Αγίας Παρασκευής», φώλιαζαν αλεπούδες (αλούπες/αλ'πέες, στην τοπική λαλιά), εξού και η ονομασία του τόπου. Ιδέ και «Αλ(ου)πότρυπα» στο Κεράσοβο [17], «Αλ(ου)ποχώρι/Αλ'ποχώρι» στην Κόνιτσα [18], «Αλ(ου)πόπετρες στην Μπλήζιανη [28].

Αλώνια τα : Τοποθεσία κείμενη ΒΔ του παλιού χωριού, λίγο πιο πέρα από την «Αγία

Παρασκευή», όπου υπήρχαν τοπικά αλώνια για τα περίξ παραγόμενα σιτηρά. Αλώνια υπήρχαν και στην περίμετρο του παλιού χωριού.

Ανήλιο το : Ευρύτατη κατάφυτη πλαγιά που βλέπει δυτικά, σχετικά σιμά και Ν/ΝΔ του παλιού χωριού. Επειδή δεν την βλέπει ο ήλιος, δηλ. είναι ανήλια, την ονόμασαν έτσι.

Βακούφ(ι)κο το : Μέρος σχετικά πλησίον και ΒΔ του χωριού, το οποίο ανήκε στην εκκλησία. Ερμηνεύεται ως «Εκκλησιαστικό», από το τοπικό «βακούφικος» (= μοναστηριακός) < Τουρκ. vakuf/vakif (= τα αφιερωμένα σε ευαγή ιδρύματα κτήματα, χρήματα, πράγματα, δικαιώματα, κ.λπ.), λέξη αραβική.

Βαρ(ι)κό του Γιαννούλ(η) το : [Στο Βαρ'κό τ' Γιαννούλ'] Χωραφότοπος με υδατοβριθές και βαρύ έδαφος, Ν του παλιού χωριού, λίγο πιο ψηλά από την δεξιά όχθη του Σαραντάπορου ποταμού. Τα νερά κατέρχονται από την υπερκείμενη θέση «Βυρό». Ερμηνεύεται ως «Βαρύ | Κάθυγρο», από το τοπικό «βαρ(ι)κός» (= τόπος με έδαφος υδατοκορεσμένο, έκταση/χωράφι με χώμα υδατοβριθές και συνεπώς βαρύ, Λατ. solum grave) < Ελλ. «βάρος». Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια. Ο Γιαννούλης ήταν κάποιος που είχε μεγάλο χωράφι εκεί.

Βριζαμιές οι : Περιοχή με χωράφια ΝΔ του παλιού χωριού, λίγο ψηλότερα από τον Σαραντάπορο ποταμό, και τα εγγύς πρηνή της, όπου καλλιεργούσαν βρίζα (Λατ. sicale). Στην τοπική γλώσσα «βριζαμιά» (= τα ψηλά στάχια της βρίζας, άμαλλα, χειρόβολο).

Βρύση του Κώτα η : [Στ' Κώτα τ' βρύσ'] Βρύση που κείται ΝΔ και εγγύς του χωριού. Κάποιος ονόμασε Κώστας (Κώτας, στην επιχώρια γλώσσα) την είχε διαμορφώσει. Στα Αλβ./Βουλγ. Kote/Kota (= Κώστας/Κωνσταντίνος) < Ελλ. «Κώστας». Ιδέ και «Χωράφι του Κώτα». Μάλλον πρόκειται για το αυτό πρόσωπο.

Βρύση του Σιούλη η : [Στ' Σιούλ' τ' βρύσ' | Στ' Βρύσ' τ' Σιούλ'] Θέση Β και πάνω από το παλιό χωριό, όπου κάποιος Αθανάσιος (Σιούλης, στην τοπική γλώσσα) είχε φτιάξει βρύση στην εκεί αναβλύζουσα πηγή. Το Σιούλης απαντούσε και ως επώνυμο στη Βούρμπιανη [2], ενώ το Σιούλας υπήρχε στο Γαναδιό [5], Κεράσοβο [17].

Βυρό το | Βυρός ο : Πρόκειται για τοποθεσία με χωράφια στα Ν του παλιού χωριού. Το έδαφος έχει νερά και υπάρχουν «βουροί» (= κοιλώματα) με αναβλύζοντα νερά, τα οποία φαίνονται και χαμηλότερα στη θέση «Βαρ(ι)κό του Γιαννούλη». Εξηγείται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «βυρό» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος, όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < ρίζα «(F)ρυ-» του «ρέω» > αρχ. Ελλ. «βρύω» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω - αναβλύζω νερό), «βρυν» (= νερό, Λατ. bua), «βρύλον» (= ελόφυτο, σπάρτο, βούρλο) > αρχ.

Ελλ. «έδαφος βρύον» ή «βρύον» και με αναγραμματισμό «βυρόν». Ως τοπωνυμία απαντάται συχνά στα Μαστοροχώρια, π.χ. στο Κάντσικο [15], Λούψικο [24], Ζέρμα [12] και αλλού.

Γαλαζιόχωμα το : Μέρος κοντινό στο παλιό χωριό, σε Ν κατεύθυνση. Η γαλάζια απόχρωση του εδαφικού υλικού, λόγω μεταλλικών οξειδίων, το ονομάτισε. Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Βούρμπιανη [2] και ομοίωση «Λουλάκι» στη Σέλτση [41].

Γκαλντερίμ(ι) το : Τοποθεσία σχετικά κοντινή στο χωριό, παρά τη θέση «Μαρτίνης», όπου η εκεί διερχόμενη οδός προς το χωριό Σέλτση [41] ήταν λιθόστρωτη σε κάποιο μήκος. Αποδίδεται ως «Λιθόστρωτο», από το νέο Ελλ. «καλντερίμι» (= λιθόστρωτο δρόμου, Λατ. *ravimentum*), αντιδάνειο εκ του Τουρκ. *kaldirim* (= πεζοδρόμιο) < αρχ. Ελλ. «καλλυντή ρύμη» (= εξωραϊσμένη οδός, πεζόδρομος). Όρα «Γκαλντιρίμια» στην Καστάνιανη [16].

Γκορτσιές οι : Κατάφυτη εκτεταμένη πλαγιά, ΒΑ του παλιού χωριού, πέρα από τη θέση «Άι Δημήτρης», όπου φύονταν πολλές αγριοαχλαδιές. Ερμηνεύεται ως «Αγραπιδιές», από το επιχώριο «γκορτσιά» (= αγριαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruza* (= ορεινή αχλαδιά). Όρα ομοίωση «Κρούσια» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Κρούσιανα» στη Ζέρμα [12].

Γρέντα η : [Στ' Γρέντα] Θέση ΒΑ του παλιού χωριού. Από αυτό το υψόμετρο αρχίζει η εμφάνιση των πεύκων. Αποδίδεται ως «Ξυλοδοκός | Δοκός | Πάτερο», από το επιχώριο «γρέντα/γρεντιά» (= ξυλοδοκός στέγης/πατώματος, συνήθως από στρογγυλούς κορμούς δένδρων) < παλ. Σλ. *grjada* (= δοκός, Σερβ./Βουλγ. *greda*). Φαίνεται πως από εδώ προμηθεύονταν ξυλοδοκούς για τις οικοδομικές εργασίες στο χωριό. Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στην Κόνιτσα [18] και Πυρσόγιαννη [39].

Γυφτοπήγαδο το : Βρύση (πηγάδι, στην τοπική γλώσσα) στην ΝΔ άκρη του χωριού, την οποία χρησιμοποιούσαν οι περαστικοί γύφτοι που κατασκήνωναν εκεί. Ίδε και «Βρύση του γύφτου» στο Πληκάτι [37].

Καλύβα του Πάππου η : [Στ' Πάππ' τ' γκαλύβα | Σ' Γκαλύβα τ' Πάππ'] Θέση κοντινή στο χωριό σε ΒΔ κατεύθυνση, όπου κάποιος ονόματι Πάππος είχε την καλύβα του. Το όνομα Πάππος είναι αρχαιοελληνικό.

Καραγάτσια τα : Πλησιόχωρες στο παλιό χωριό τοποθεσίες. Η μια στα Δ και άλλη στα ΒΔ του χωριού, με πολλά δένδρα φτελιάς. Πρόκειται για φυτωνυμία. Αποδίδεται ως «Πτελέες | Φτελιές», από το τοπικό «καραγάτσι» (= είδος φτελιάς) < Τουρκ. *karagac* (= πτελέα), δηλ. μαυρόδενδρο, {εκ του *kara* (= μαύρο) + *gac* (= δένδρο)}, επειδή δίδει μαύρη βαφή.

Καρούτ(ι) το : Απόμακρη και δασωμένη περιοχή, στα Β του παλιού χωριού. Σε υπάρχουσα εκεί πηγή είχαν τοποθετήσει ξύλινες σκάφες (κανάλια) μορφοποι-

ημένες σε κορμούς δένδρων, για το πότισμα των ζώων. Αποδίδεται ως «Κανά-
λι | Ποτίστρα», από το τοπικό «καρούτα» (= κανάλη για πότισμα ζώων ή για
προσαγωγή νερού στο μύλο) < παλ. Σλ. korjitj (= ληνός, κάρναλη, δεξαμενή,
κιστέρνα) < Λατ. cortina (= λέβης, κοίλον). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστά-
νιανη [16], Σέλτση [41] και ομοιόσημα «Καρουτιά/Καρούτια/Καρούτες/Κοπά-
νες» στην Κόνιτσα [18], καθώς και το οικωνύμιο Κορτίνιστα [20].

Καρ(γ)υά της Τσίτσως η : [Σ' Τσίτσως τ' γκαρ(γ)υά] Θέση υπερκείμενη της τοπο-
θεσίας «Ντράγκος», όπου κάποια με το παρόνομα *Τσίτσω*, άγνωστη τώρα στο
χωριό, είχε κάποια καρυδιά (καρ(γ)υά, στην επιχώρια γλώσσα). Δεν είναι σαφές
σε ποιο γυναικείο όνομα αναφέρεται το παρωνύμιο *Τσίτσω*, διότι τώρα δεν συ-
νηθίζεται.

Καρ(γ)υά του Τζιώτζιου η : [Σ' Τζιώτζ' τ' γκαρ(γ)υά] Τοποθεσία Β από τη θέση
«Μαρτίνης». Κάποιος ονόματι *Γιώργος* (*Τζιώτζιος*, στην επιχώρια γλώσσα) είχε
μια καρυδιά σε τούτη τη θέση. Ιδέ και «Λιβάδι του Τζιώτζιου» στη Βούρμπιανη
[2] και Ίσβορο [13].

Καρ(γ)υές οι : [Στ'ς Καρ(γ)υές] Μέρος Α του παλιού χωριού, ψηλότερα από το μέ-
σον του δρόμου προς το «Παζαρόπουλο», στο οποίο υπήρχαν πολλές καρυδιές
(καρ(γ)υές, στην τοπική λαλιά), εξού και η ονομασία.

Κασταγιαννί(ι)κο το : [Στο Κασταγιαννί'κο] Τοποθεσία Β του παλιού χωριού, λί-
γο πιο ψηλά από τη «Βρύση του Σιούλη». Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος
ονόματι *Κάστας Γιάννης* (Κασταγιάννης), άγνωστο πλέον όνομα στο χωριό, εί-
χε ιδιοκτησιακά δικαιώματα εδώ.

Λόγω της απόμακρης θέσης, δεν μπορεί η τοπωνυμία να σχετίζεται με το οικω-
νύμιο Καστάνιανη [16] και να λέγεται με παραφθορά αντί του σωστού «Καστα-
γιαννίτικο».

Καψάλια τα : Παραπλήσια στη θέση «Πλάκα» περιοχή, Β/ΒΔ του παλιού χωριού, η
οποία, κάποτε, είχε καεί, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσι-
κο [15] και αλλού.

Κερασιές οι : Τοποθεσία σχετικά κοντινή και Ν από το παλιό χωριό, όπου υπήρχαν
πολλές κερασιές.

Κηπώματα τα : Έκταση μακρινή στα Δ του παλιού χωριού, με πολλούς κήπους, οι
οποίοι ποτίζονταν το καλοκαίρι από το λιγοστό νερό που είχε ο παρακείμενος
«Μεγαλάκκος».

Κοκκινόχωμα το : Απόμακρη περιοχή Δ του παλιού χωριού, στο σύνορο με τη Σέλ-
τση [41]. Η ερυθρά απόχρωση του εδαφικού υλικού ονομάτισε την περιοχή.
Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2].

Κόντζμα το | Κόντσμα το : Σημαίνει «Εικόνισμα», γιατί στη θέση αυτή, πάνω στα σύνορα με το χωριό Σέλτση [41] και πάνω στο μονοπάτι από Φυτόκο προς Σέλτση, υπάρχει μικρό εικόνισμα. Μια δεύτερη θέση με το ίδιο όνομα και εικόνισμα βρίσκεται Ν και σχεδόν σε επαφή με το χωριό. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Σέλτση [41], Πυρσόγιαννη [39], Κάντσικο [15].

Κούλια η : Διακριτή κορυφή με ευρύτατη θέα, αρκετά μακρινή και σε ΒΔ κατεύθυνση εν σχέσει με το παλιό χωριό. Ερμηνεύεται ως «Σκοπιά | Φυλάκιο», από το νέο Ελλ. «κούλια» (= πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά) < Τουρκ. kule (= φρούριο). Φαίνεται πως εδώ, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, υπήρχε μόνιμη φρουρά για την επιτήρηση της περιοχής. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24].

Κουλούρ(ι) το : [Στο Κ'λούρ'] Πρόκειται για τοποθεσία στις Ν παρυφές του παλιού χωριού. Κάποια κυκλοτερής κατασκευή θα ήταν εδώ, την οποία αγνοούμε τώρα. Ίσως ερμηνεύεται ως «Νεκροταφείο», μεταφορικώς από το τοπικό «κ(ου)λούρι» (= νεκροταφείο), επειδή συνήθως είχε κυκλικό περίβολο. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27] και «Κουλούρια» στη Βούρμπιανη [27]. Σήμερα κανείς δε θυμάται ότι κάποτε ήταν εκεί νεκροταφείο.

Κρασιά της Μαλάμωσ η : [Σ' Γκρασιά τ'ς Μαλάμωσ] Τοποθεσία κείμενη ΒΔ από το εξωκλήσι του «Άι Γιώργη», η οποία είχε για τοπωνύμιο μεγάλο δένδρο κρασιά σε χωράφι κάποιας *Μαλάμωσ*.

Κρεμάσματα τα : Απόμακρη περιοχή με κατακόρυφους γκρεμούς, Δ του χωριού, υψηλότερα από τη θέση «Σκάλα», στα όρια με τη Σέλτση [41]. Στην τοπική γλώσσα «κρέμασμα» (= αποτομος γκρεμός, κατακόρυφος βράχος). Ιδέ ομοίωση «Σκάλα», καθώς και «Κρέμαση» στο Κεράσοβο [17].

Κριθάρ(ι) της Νάσαινας το : Μέρος ΒΑ του χωριού, πέρα από την «Ψηλή ράχη», όπου κάποια με το ανδρωνύμιο *Αθανάσαινα* (*Νάσαινα*, στην τοπική διάλεκτο) έσπερνε συνέχεια κριθάρι στο εκεί χωράφι της. Εξ αυτού και η ονομασία του χώρου.

Κυρά Κούλαινα η : [Στ'ς Κυρ_Κούλαινας] Πλαγιά στην δεξιά πλευρά του «Μέγα λάκκου», όπου είχε κτήματα κάποια που έφερε αυτό το ανδρωνύμιο, από τον σύζυγό της ονόματι *Νικόλαο* (*Κουλιός/Κολιός*, στην τοπική γλώσσα).

Λιβιάδ(ι) το : Τοποθεσία κοντινή στο χωριό, σε Δ κατεύθυνση, χαμηλότερα από τη θέση «Καραγάτσια», με αρκετά χλοερά λιβιάδια για χορτονομή, εξού και η ονομασία.

Λίμνες οι : Μακρινό μέρος κείμενο ΒΑ του παλιού χωριού, στο πρηνές της δεξιάς όχθης του ρέματος «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη». Εδώ το έδαφος νεροκρατεί και υπάρχουν μικροί λάκκοι (λιμνούλες) γεμάτοι νερό. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12], Ίσβορο [13] και αλλού.

Λίσβας ο : Υπάρχουν δυο τοποθεσίες με αυτό το όνομα. Η μία είναι αρκετά μακρινή, ΒΔ του παλιού χωριού, λίγο ψηλότερα από την «Αγία Παρασκευή». Η άλλη βρίσκεται κοντά και Β από το χωριό. Ερμηνεύεται ως «Τραγάνα» από το τοπικό «λίσβας/αλίσβας/λισβάρι» (= μη εύφορος τόπος με αργιλώδες έδαφος, άγονο χωράφι, λυπρόγαιος αγρός που έχει άπαχο χώμα) < τοπικό «λισβός» (= πελιός, χλωμός, ωχρός, πελιδνός - κατ'επέκταση καχεκτικός, αδύνατος, λυπρός) < Λατ. *liveo* (= είμαι πελιός, πελιδνούμαι). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24].

Λυκόγραβος ο : Μακρινή περιοχή κατάφυτη από χαμηλά δένδρα «γράβους», Δ του παλιού χωριού. Στην τοπική γλώσσα «γράβος/σκυλόγραβος/λυκόγραβος» (= τα δένδρα *καρπίνος ο βετουλοειδής*, κοινώς *ασπρόγραβος*, με λευκίζοντα φλοιό, και *καρπίνος ο ανατολικός*, κοινώς *μαυρόγραβος*, με σκουρόχρωμη φλούδα) < αρχ. Ελλ. «γαύρος/εγγραύλης». Φαίνεται πως εδώ φυόταν κάποιο τέτοιο υψηλό δένδρο, που ήταν το τοπόσημο του χώρου.

Μαρ(ου)λάδ(ι)κα τα : Είναι κτητορωνυμία, λόγω της κατάληξης «-άδικα». Το άγνωστο τώρα γένος *Μαρουλάς/Μαρλάς* είχε εδώ χωράφια. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41].

Μαρτίν(η)ς ο : [Στ' Μαρτίν'] Περιοχή σχετικά κοντινή στο χωριό με πηγή κρύου νερού. Έχει καλά χωράφια. Από εδώ διέρχεται το μονοπάτι προς την Σέλτση [41]. Πρόκειται για κτητορωνυμία. Κάποιος με το επώνυμο *Μαρτίνης/Μαρτίνος*, άγνωστος τώρα στο χωριό, είχε εδώ κτήματα.

Μεγαλάκκος ο : Είναι ένα μεγάλο ρέμα (*λάκκος* στην τοπική γλώσσα), μακριά και Δ του παλιού χωριού, με εκτεταμένη λεκάνη απορροής και αρκετή χειμερινή δίαιτα νερού, ικανή να κινήσει νερόμυλο. Αρχίζει σχεδόν από τη θέση «Μπορίκια». Όρα ίδια τοπωνυμία στη Ζέρμα [12], Βούρμπιανη [2], Μπλήζιανη [28].

Μεγαληράχ(η) η : Η μεγάλη ράχη Β και πάνω από το παλιό χωριό. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Ζέρμα [12].

Μελισσόπετρα η : Έκταση χαμηλόσταθμη ΝΔ του παλιού χωριού, στο όριο περίπου με την Σέλτση [41]. Σημαδιακή μεγάλη πέτρα στην οποία σμηνουργούσαν μέλισσες υπάρχει εδώ και εξ αυτού ονοματοδοτήθηκε η θέση. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. στη Βούρμπιανη [2].

Μετόχια τα : Τα καλά χωράφια γύρω από τη θέση «Μοναστήρι», τα οποία ήσαν μοναστηριακά. Ιδέ και «Μετόχι» στο Μποτσιφάρι/Μόλιστα [27].

Μηλιά η : [Στ' Μπ'λιά] Πλησιόχωρη στο χωριό θέση, στην ΝΔ παρυφή του, όπου δέσποζε μεγάλη μηλιά, εξού και η ονομασία.

Μηλιές οι : [Στ'ς Μπ'λιές] Τοποθεσία κοντινή και ΒΔ/Β του χωριού, κάτω από το δρόμο προς τη θέση «Μαρτίνης». Πολλές μηλιές ήταν εδώ και εξ αυτού ονομάστηκε το μέρος.

Μνήμα το : Θέση εγγύτατη στο παλιό χωριό και ΝΔ αυτού, όπου υπήρχε τάφος/μνήμα. Το πώς και το γιατί υπήρχε εδώ μνήμα δεν το γνωρίζουμε τώρα.

Μνήμα του Χασάν το : [Στ' Χασάν το μνήμα] Θέση μακρινή, Δ του παλιού χωριού, πάνω στα σύνορα με τη Σέλτση [41], στην οποία κατά το πλείστον ανήκει. Κάποιος μουσουλμάνος ονόματι Χασάν (Τουρκ. *hasan* = ωραίος, καλός) θάφτηκε εδώ. Δεν γνωρίζουμε σήμερα κάτι για το πώς συνέβη αυτό το ιστορικό επεισόδιο. Ιδέ και «Χασάν_κοπάτσ'» στο Κεράσοβο [16] και «Πούντια αλ Χασάν/Γέφυρα του Χασάν» στο Παλαιοσέλι [33].

Μοναστήρ(ι) το | Μαναστήρ(ι) το : Παραποτάμια περιοχή και τα σχετικώς ήπια πρανή, ΝΔ του παλιού χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Βριζαμιές». Εδώ θυρελείται ότι κάποτε λειτουργούσε μοναστήρι. Δεν διασώζεται πλέον κανένα ίχνος ερειπωμένου κτίσματος, ούτε και είναι γνωστό το όνομα του τιμώμενου αγίου. Κάποιοι, χωρίς γραπτά στοιχεία ή μαρτυρίες, λένε αξιωματικά ότι στη Θεοτόκο ήταν αφιερωμένο, με σκοπό να διευκολυνθεί γραμματικά η απόδοση του «Φυτόκος» ως «Θεοτόκος». Τα περίξ χωράφια λέγονται «Μετόχια». Ιδέ σχετικό σχόλιο στην «Παναγιούλα».

Μότσιαλ(η) η : Μέρος Α του παλιού χωριού, γεμάτη νερά και ελόφυτα (σίτκα, στην επιχώρια γλώσσα). Αποδίδεται ως «Διάβροχη | Κάθυγρη», από το τοπικό «μοτσίαλα» (μούσκεμα, διαβροχή) < γενικώς Σλ. *močila* (= νερότοπος, κάθυγρος τόπος, Σερβ. *mozar*, Ρουμ. *moçirla*) < παλ. Σλ. *moça* (= έλος), *moçiti* (= καταβρέχω, υγραίνω). Είναι σύνθηδες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Ζέρμα [12], Πυρσόγιαννη [39], Λαρκάτσι [22], Κάντσικο [15]. Ιδέ και «Λα Μουτσιάλε» στο Παλαιοσέλι [33].

Μπάντ(ι)να η : [Στ' Μπάντνα | Στ' Μπάντνα | Στ' *Badna*] Η περιοχή είναι ένα απόμακρο και σχετικό ομαλό πλάτωμα, κατάφυτο τώρα από κωνοφόρα, πάνω από μια υψηλή εδαφική κατάπτωση, στα σύνορα με τη Σέλτση [41], στην οποία κυρίως ανήκει. Ερμηνεύεται ως «Πτώση | Γκρεμός», από το παλ. Σλ. *padina* (= υδατόπτωση, Βουλγ./Σερβ. *pad*), *padanije/padenije* (= πτώση, κατάπτωση) και *padati* (= πέφτω, πίπτω, Βουλγ. *padam*) > Σερβ. *pad* (= πτώση, ανάβρυση). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16].

Μπορίκα του Αντών(η) η : Θέση ΒΑ του παλιού χωριού που βλέπει προς το ρέμα «Πιστίλιανη/Πιστίλιαπη». Κάποιο χαρακτηριστικό και ψηλό πεύκο σε χωράφι ενός ονόματι Αντώνη υπήρχε εδώ και από αυτό ονοματοδοτήθηκε ο τόπος. Αποδίδεται ως «Πεύκο του Αντώνη», από το τοπικό «μπορίκα» (= δενδρύλλιο πεύκου, πίτυς, Αλβ. *borikë-a*) < Σλ. *bor* (= πεύκο).

Μπορίκια τα : Απόμακρη και υψηλόσταθμη περιοχή στα ΒΔ του παλιού χωριού γεμάτη μεγάλα πεύκα. Εδώ είναι οι απαρχές του «Μεγαλάκκου». Αποδίδεται ως

«Πεύκα», από το τοπικό «μπορίκα» (= δενδρύλλιο πεύκης, πίτυς, Αλβ. borikë-a) < Σλ. bor (= πεύκο). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Λεσκάτσι [22] και αλλού.

Μύλος του Νικόλα ο : [Στο Μύλο τ' Μκόλα] Χειμωνιάτικος νερόμυλος στην αριστερή όχθη του «Μεγαλάκκου», Δ του παλιού χωριού και η γύρω περιοχή του. Ο κτήτορας ή ο μυλωνάς λεγόταν *Νικόλας* (*Μκόλας*, στην τοπική γλώσσα), εντεύθεν και η ονομασία. Ιδέ και «Χωράφι του Νικόλα». Ασφαλώς πρόκειται για το ίδιο άτομο.

Ντάρτας ο | Ντάρτα η : [Στου Ντάρτα > Στ' Ντάρντα > η Ντάρτα] Μακρινή απόκρημνη περιοχή με κορυφή, στα Δ του παλιού χωριού, που αποτελεί σημείο καμπής της οριογραμμής με τη Σέλτση [41], στην οποία μερικώς ανήκει, ονομαζόμενη εκεί «Ντάρτας | Στ' Ντάρτα το λημέρι». Είναι κτητορωνυμία, από κάποιο οπλοφόρο ονόματι *Ντάρτας*, άγνωστον κατά τα λοιπά, που ερμηνεύεται ως «Ακοντιστής | Τοξότης» από το μsn Ελλ. «ντάρντος/τάρδος» (= ακόντιο - βέλος, τόξευμα) < Ιταλ. dardo (= βέλος).

Ντουσκάρα η : Η κατάφυτη με θαμνώδεις βαλανιδιές παραποταμία κλιτύς, ΝΔ του παλιού χωριού, περίπου στο όριο με τη Σέλτση [41]. Αποδίδεται ως «Δρυμώνας», από το τοπικό «ντούσκο» (= κάθε θάμνος και ειδικώς η θαμνώδης βαλανιδιά) < Αλβ. dusk-u (= δρύς).

Ντράγκος ο : [Στο Ντράγκο] Περιοχή κοντά στο χωριό και Β αυτού, λίγο ψηλότερα από το δρόμο προς την θέση «Μαρτίνης». Αποδίδεται ως «Αγαπημένος | Αγαπητός», από το Βουλγ. drag (= φίλατος, αγαπητός, Ρουμ. drag, Σερβ. dražen) > Ρουμ. dragoste (= αγάπη, έρωτας). Όρα ίδιο τοπωνύμιο στη Βούρμπιανη [2], και ομόσημο «Ντράγιος» στο Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39], Μποτσιφάρι [29]. Από κάποιο έρωτικό επεισόδιο, άγνωστο τώρα σε μας, ονοματοδοτήθηκε το μέρος.

Παζαρόπ(ου)λο το : Πεδινή έκταση παρά τον ποταμό Σαραντάπορο, εκεί που είναι κτισμένο το νέο χωριό Θεοτόκος [46]. Σε παλαιότερες εποχές εδώ γινόταν μικρό παζάρι (παζαρόπουλο, εμποροζωοπανήγυρις).

Παλιάμπελα τα : Προσήλια τοποθεσία υψηλότερα από τη θέση «Παζαρόπουλο» όπου υπήρχαν πολλά αμπέλια. Ιδέ ομοιόσημη «Παλιοπέβιτα» στο Κάντσικο [15].

Πέτρα τρανή η : [Σ' Μπέτρα τ'ν τρανή] Θέση απόμακρη, ΒΔ του παλιού χωριού, πάνω στο όριο με τη Σέλτση [41], στην οποία μερικώς ανήκει. Τοπόσημό της είναι ένας μεμονωμένος μεγάλος βράχος/πέτρα.

Πιστίλιαπ(η) η | Πιστίλιαν(η) η : [Στ'ν Πιστίλιαν'/Πιστίλιαπ' > Σ' Μπιστίλιαν'/ Σ' Μπιστίλιαπ'] Το μέγα ρέμα που κατέρχεται από τον ευρύτερο χώρο του Δέντσικου [8] και είναι το φυσικό σύνορο με το Λούψικο [24]. Λόγω της λίαν επικλινούς κοίτης και της μεγάλης λεκάνης απορροής, είναι ορμητικό και επικίνδυνο.

Εξηγείται ως «Ολέθρια | Καταστρεπτική», βλάχικη απόδοση του Λατ. *pestilens* (= μεταφ. φθοροποιός, ολέθριος, καταστρεπτικός), λαμβανομένου υπόψη ότι το Δέντσικο [8] κατοικείται από βλαχόφωνους, των οποίων η διάλεκτος είναι εν πολλοίς λατινογενής. Η πρώτη ονομασία παρέφθαρται από τη δεύτερη. Ομόσημο και το ρέμα «Ντιβόικα» στο Λούψικο [24].

Πλάκα η : Θέση απόμακρη Β/ΒΔ του παλιού χωριού, από όπου προμηθεύονταν σχιστόπλακες για τις στέγες των σπιτιών. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Κάντσικο [15], Κεράσοβο [17], Κόνιτσα [18].

Ποδαρ(ι)κό της Παναγιώταινας το : [Στο Ποδαρ'κό τ'ς Παναγιώταινας] Τοποθεσία με πολλά δένδρα ΒΑ από το εξωκλήσι του «Αι Γιώργη». Στη βάση της (ποδαρικό, στην τοπική γλώσσα) η γυναίκα ενός Παναγιώτη είχε χωράφι, εξού και η ονομασία. Ιδέ και «Ποδαρικό» στο Κεράσοβο [17] και Ζέρμα [12].

Πρόσιακος ο : Η παραποτάμια ομαλή περιοχή και η παρακείμενη πλαγιά στην δεξιά όχθη του Σαραντάπορου ποταμού, Δ από τη θέση «Τρυπημένο», με αρκετά χωράφια. Ερμηνεύεται ως «Φτωχός», από το παλ. Σλ. *proszakj* (= φτωχός) > Βουλγ./Σερβ. *prosjak* (= ζητιάνος).

Ραμματζέλια τα : Τοποθεσία σχετικά κοντινή στο χωριό, σε ΒΔ κατεύθυνση. Για να προστατεύσουν τις καλλιέργειες κρεμούσαν ανεμίζοντα κουρέλια (σκιάχτρα) για να φοβούνται τα πτηνά και τα ζώα. Συνήθως αυτά τα ράκη τα λένε στην επιχώρια γλώσσα «κουρατζέλια», ενώ στη Φυτόκο φαίνεται ότι τα λένε «ραμματζέλια», από το Ελλ. «ράμμα» (= κλωστή, νήμα) + τοπικό «τζέλια/ρετζέλια/ρέ(ν)τζελα» (= ξέφτια, κροσσοί, τλιματά, νήματα σχισμένου ιστού υφάσματος που κρέμονται και αιωρούνται –κατ' επέκταση ράκη, λακίδες, κουρέλια, Αλβ. *zhelë-zhelja*) < Ιταλ. *rezza* (= κάνναβος, καμβάς, ιστός).

Σ(ι)μπήγαδο το : [Στο Σινπήγαδο > Στο Σιμπήγαδο > Στο Σ'μπήγαδο] Δασική πυκνόφυτη περιοχή σχετικά μακρινή, ΒΑ του παλιού χωριού, με πηγή/κρήνη (πηγάδι, στην επιχώρια γλώσσα). Ερμηνεύεται ως «Μαυροπηγή», από το παλ. Σλ. *sinj* (= πελιδνός, μέλας, αμαυρός, Σερβ. *sinj*) < ίσως από τους «Σίνες» (= Κινέζοι), οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τη μαύρη μελάνη (την λεγόμενη *σινική*) στα μελανόχρωμα ποικίλματα των αγγείων πορσελάνης (τα ονομαζόμενα *σινικά/κινέζικα*) στα οποία εξειδικεύονταν, {κατά το «Τσιερνοβόντα» στην Πυρσόγιαννη [39], «Μαυρομπίνα» στη Βούρμπιανη [2], Σταρίτσιανη [42]}. Ιδέ και «Σίνιο» στην Καστάνιανη [16].

Σολοικισμός είναι η γραφή «Συμπήγαδο», που θα ερμηνευόταν ως «Κοινή πηγή», από το Ελλ. «*συν*» + «*πηγάδι*», με την έννοια ότι ήταν κοινή, δηλ. σ' αυτήν πότιζαν και οι χωριανοί και οι νομάδες βοσκοί, διότι είναι παντελώς αδόκιμη στην ελληνική γλώσσα.

Επειδή η βρύση δεν βρίσκεται κοντά στο χωριό, δεν μπορεί να ερμηνευτεί ως

«Κοντινή πηγή | Πλησία βρύση», από το νέο Ελλ. «σιμά» (= πλησίον, κοντά, εγγύς), {κατά την τοπωνυμία «Σιμοκάλυβα» στη Μόλιστα [27]}.

Υπάρχει και η λόγια γραφή «Ασημοπήγαδο/Σημοπήγαδο», αναγόμενη στο νέο Ελλ. «ασήμι». Εξ αυτού πλάστηκε ο μύθος ότι τον παλιό καιρό εκεί κλέφτες έκρυψαν ασημικά. Άλλη ερμηνευτική εκδοχή που προτάθηκε είναι ότι το νερό της βρύσης είχε χρώμα ασημιού, όπερ αδύνατο και αφύσικο. Όρα ίδια ονομασία άλλης πηγής στη Σέλτση [41].

Σκάλα η : Απόμακρη και απόκρημνη περιοχή, Δ του παλιού χωριού, χαμηλότερα από τη θέση «Κρεμάσματα». Από εδώ περνούσε το μονοπάτι που οδηγούσε από την Μπλήζιανη [28] στη Σέλτση [41]. Έτσι λένε οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. *skála* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Καστάνιανη [16], Μπλήζιανη [28] και αλλού.

Σκέμπ(ι) του Άι Θανάση το : [Στου Σκέμπ' τ' Άι Θανάσ'] Πρόκειται για έναν απότομο γκρεμό, κάτω από το εξωκλήσι του «Άι Θανάση», στα Ν του παλιού χωριού. Ερμηνεύεται ως «Κρημνός | Γκρεμός», από το τοπικό «σκιέμπι/σκιέμι/σκέμι» (= ψηλός βράχος, πετρώδης γκρεμός) < Αλβ. *shkemb-i* (= βράχος). Ιδέ και «Σκέμια» στην Μπλήζιανη [28].

Στρούγκα της Κατερίνας η : Στην πλησία αυτή θέση, κάτω από το δρόμο προς τη θέση «Μαρτίνης», κάποια Κατερίνα (Αικατερίνη) είχε το μαντρί για τα αιγοπρόβατά της. Στην τοπική γλώσσα «στρού(ν)γκα» (= αρμεγώνας αιγοπροβάτων, ήτοι ξυλόπηκτο από χόρτακες και κλάδους κυκλικό μαντρί, όπου συγκεντρώνουν τα αιγοπρόβατα για να τα αρμέξουν και όπου παράλληλα λειτουργεί τυροκομείο, το λεγόμενο μπατζαρειό, Βλαχ./Αλβ. *strunga*, Βουλγ. *stjrga*) < Λατ. *stringo* (= σφίγγω, στράγγω - δρέπω, αμέργω, μαζεύω - και συνεκδοχικά «αμέλγω/αρμέγω») > Βλαχ. *strunge* (στρούντζε) (= μαζεύει, δρέπει, Ρουμ. *stringe*).

Τα(γ)ή η : [Στην Ταή > Σ' Νταή] Κοντινή περιοχή, ΒΔ του παλιού χωριού, όπου στα χωράφια έσπερνα βρόμη, για τροφή των υποζυγίων. Ερμηνεύεται ως «Βρόμη | Βρώμη», από το τοπικό «τα(γ)ή» (= το δημητριακό βρόμη/βρώμη, αλλιώς *αβένα η ήμερος*, Αλβ. *tagjia*) < αρχ. Ελλ. «ταγή» (= τακτοποίηση), εννοείται του σιτηρεσίου των ζώων.

Τουρκάκ(ι) το : Κάποιο συμβάν με ένα Τουρκάκι, δηλ. μικρό παιδί ενός Τούρκου, έγινε σε τούτη την πολύ μακρινή τοποθεσία. Μερικώς ανήκει στη Σέλτση [41]. Το επεισόδιο δεν μνημονεύεται πλέον από κανέναν. Ιδέ και «Τούρκος» στη Μόλιστα [27].

Τρυπημένο το | Τρύπιος τόπος ο : Θέση επί του ποταμού Σαραντάπορου, εκεί

όπου σήμερα υπάρχει γέφυρα προς την Μπλήζιανη [28]. Επειδή το ποτάμι τρύπησε μια προεξοχή της δεξιάς όχθης και σχημάτισε μικρό νησάκι μέσα στην κοίτη του, γι' αυτό ονομάστηκε έτσι.

Τ(υ)λίχτρια τα : Σε τούτο το ίσιο μέρος, στην άκρη του παλιού χωριού, οι γυναίκες δίαζαν, δηλ. μετρούσαν και τύλιγαν τα νήματα του στημονιού για την ύφανση στους αργαλειούς. Αυτό γινόταν πάνω σε πασσάλους που λέγονται στην τοπική γλώσσα «*τυλίχτρες*», εξού και η ονομασία της θέσης. Ιδέ «Κλίχτρες» στο Λεσκάτσι [22], «Τ(υ)λίχτρες» στην Πυρσόγιαννη [39].

Φούρν(οι) οι : [Στ'ς Φούρν'] Θέση Δ του παλιού χωριού, όπου λειτουργούσαν ασβεστοκάμινοι. Υπάρχουν εκεί κατάλληλοι ασβεστόλιθοι και άφθονα καυσόξυλα. Ερμηνεύεται από νέο Ελλ. «*φούρνος*» (= αρτοκλίβανος, ιπνός) < Λατ. *furnus* (= ιπνός). Συνήθως «Ασβεσταριές» ονομάζουν παρόμοιες θέσεις.

Φτελιάδια τα : Απόμακρος τόπος με πυκνή βλάστηση, Δ του παλιού χωριού, κοντά στα σύνορα με την Σέλτση [41]. Πρόκειται για φυτωνυμία. Το μέρος έχει πολλά δένδρα πελέας και αποδίδεται ως «Πτελέες | Φτελιές», από το τοπικό «*φτελιά*» (= το μεγάλο δένδρο *ούλμος ο πεδινός*, κοινώς *βρυσσιά*) < αρχ. Ελλ. «*πτελέα*».

Φυτόκος η : Η παλιά ονομασία του χωριού, η οποία ερμηνεύεται, με αρ. 46, στο ειδικό κεφάλαιο «*Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών*». Κτίστηκε σταδιακά, κατά τις δεκαετίες 1970 και 1980, νέο χωριό στη θέση «Παζαρόπουλο», το οποίο μετονομάστηκε σε «Θεοτόκος».

Χωράφ(ι) του Κώτα το : [Στ' Κώτα το χωράφ'] Περιοχή με έντονη βλάστηση, ΒΑ του παλιού χωριού και Δ από τη θέση «Άι Λιάς». Εδώ είχε μεγάλο χωράφι κάποιος ονόματι *Κώτας* (*Κώτας*, στην τοπική γλώσσα). Στα Αλβ./Βουλγ. *Kote/Kota* (= *Κώτας/Κωσταντίνος*) < Ελλ. «*Κώτας*». Ιδέ και «Βρύση του Κώτα».

Χωράφ(η) του Νικόλα το : [Στου Χωράφ' τ' Μκόλα | Στ' Μκόλα του χωράφ'] Τοποθεσία ΒΑ του παλιού χωριού, πιο πάνω από τον «Άι Λιάς», όπου κάποιος ονόματι *Νικόλαος* (*Μκόλας* στην επιχώρια γλώσσα) είχε μεγάλο χωράφι, εξού και η ονομασία του χώρου. Ιδέ και «Μύλος του Νικόλα».

Ψηλή ράχ(η) η : [Σ' Ψ'λή τ' ράχ'] Η υψηλή ράχη πάνω και ΒΑ από το παλιό χωριό.

[47] Τοπωνυμίες του χωριού Χιονιάδες [Χιονιάδες]

{Τις περισσότερες πληροφορίες για τις τοπωνυμίες του χωριού τις πήρα από τις γραφές του Χιονιαδίτη δάσκαλου Ευριπίδη Ζωγράφου}

Αγία Παρασκευή η : Το εξωκλήσι και η πέριξ περιοχή στην κορυφή του χωριού. Υπάρχει και εικόνισμα της «Αγίας Παρασκευής» κοντά στο χωριό.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Εικονοστάσι στη θέση «Παλιόσπιτα», που σχετίζεται με την θρούλουμένη ύπαρξη εκεί κάποιου οικισμού.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Η κεντρική εκκλησία του χωριού.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η γύρω περιοχή, Β του χωριού και σε μεγάλο υψόμετρο. Υπάρχει και εικόνισμα του «Άι Λιά» κοντά στο χωριό.

Άι Νικόλας ο : Εξωκλήσι λίγο χαμηλότερα από το χωριό και η περιβάλλουσα αυτό έκταση, όπου υπάγεται και το νεκροταφείο του χωριού.

Άι Σωτήρας ο : Εικονοστάσι και η γύρω περιοχή Α του χωριού και πέρα από τον «Μανουρά λάκκο».

Παναγιά η : Το εξωκλήσι της κοίμησης της Θεοτόκου και ο πέριξ χώρος, στα Δ του χωριού και πέρα από τον «Αλωνίτικο λάκκο».

Αλατίτρες οι : Τοποθεσία σχετικώς ομαλή, όπου έδιναν πάνω σε σχιστόπλακες αλάτι στα αιγοπρόβατα. Ιδέ ομοιόσημο «Σαλατούρι». Όρα ομοιόσημη «Αλατιριά» στο Κεράσοβο [17], Μόλιστα [27], Σταρίτσιανη [42] και αλλού.

Αλωνάκ(ι) το | Αλώνια τα : Περιοχή σε μικρή απόσταση και Δ από το χωριό με αλώνια.

Αλωνίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, δηλ. το μεγάλο ρέμα κοντά και Δ στο χωριό, που αρχίζει από τις υψηλόσταθμες τοποθεσίες «Βαρ_τσιομπάνι» και «Πηγαδίτσια» και διέρχεται εγγύς του χωριού στη θέση «Αλώνια», εξού και η ονομασία.

Άμμος ο : Θέση ΝΔ του χωριού με έδαφος αμμώδες. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Ανήλιο το : Εκτεταμένη σύδενδρη πλαγιά είναι τούτη η τοποθεσία, πίσω από μια ράχη, ώστε δεν τη βλέπει ο ήλιος, στα όρια της έκτασης του χωριού και Δ αυτού.

Αρλάγκαθα τα : Χωραφότοπος ΒΔ του χωριού, όπου θα υπήρχαν αγκαθωτά φυτά.

Δείχνει να παρέφθαρται από το Ελλ. στα «ραμνάγκαθα» (= αγκάθια ράμνου, αγκάθια παλίουρου). Ιδέ περίπου ομοιόσημη «Ράμστα/Ράμνστα» στο Λούψικο [24].

Αρυάκ(ι) το : Μικρό ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) στις Δ παρυφές του χωριού και τα παρόχθια μέρη του. Η ονομασία σημαίνει «Ρυάκι».

Ασβεσταριά η : Τοποθεσία με αρκετό υψόμετρο, Δ του «Άι Λιά», όπου κάποτε λειτουργούσε ασβεστοκάμιнос, (ασβεσταριά, στην τοπική γλώσσα), λόγω ύπαρξης κατάλληλων ασβεστολίθων και καύσιμης ξυλείας.

Βάλτος ο : Κορυφαία τοποθεσία Β του χωριού, σχετικά ομαλή, δασωμένη και με πηγή, παρά τα σύνορα με την Αλβανία. Το έδαφος μιας μικρής υποπεριοχής είναι κάθυγρο και λασπώδες. Αποδίδεται ως «Βαλτώδης | Ελώδης», από το νέο Ελλ. «βάλτος» (= έλος, λασπώδης τόπος) < παλ. Σλ. blato (= έλος, τέλμα, Σερβ./Βουλγ. blato, Αλβ. baltinë-a) > Αλβ. baltë-a (= λάσπη – πηλος, αργιλόχωμα). Όρα ομοιόσημες «Μπάλτες» στο Κεράσοβο [17] και «Μπάλντεζα» στο Πληκάτι [37].

Βάρ_τσιομπάν(ι) το : Η γυμνή ράχη της κορυφογραμμής του όρους Γράμμος και τα παρακείμενα πρανή, εκεί όπου τα όρια με το Λασκάτσι [22] συναντούν τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Αποδίδεται ως «Τάφος του βοσκού», από το Αλβ. varr-i/vorr-i (= τάφος, μνήμα) + Αλβ. çoban (= τσομπάνος, βοσκός, ποιμήν) < Τουρκ. çoban (= βοσκός), που φαίνεται ότι υπήρχε εκεί, όπως κάποια διασωθείσα παράδοση λέγει.

Βουλίστρα η : Τόπος καλός Ν του χωριού, όπου στάλιζαν τα βόδια και από εκεί προμηθεύονταν τα λεγόμενα τοπικώς «βούλτα» (= βουνιές, βουδιές) < αρχ. Ελλ. «βόλιτον» (= κόπρος βοών), για το γάνωμα των αλωνιών. Αποδίδεται ως «Περιοχή με βόλιτο | Βουλτοτόπι».

Βρουντουκουλίτσα η | Βουρντουκουλίτσα η : Τοποθεσία στα ΒΔ του χωριού, όπου στάλιζαν τα αγελάδια του χωριού. Αποδίδεται ως «Γελαδαριά | Βουστάλος», από το Βλαχ./Ρουμ. bou (= βόδι, Λατ. bos) < Ελλ. «βους» + Βλαχ. ridiculu (= επιστροφή) < Λατ. reduco (= επανάγω, επαναφέρω) + Ελλ. κατάληξη «-ίτσα». Ιδέ ομοιόσημη «Βουρδουκουλίτσα» στο Κάντσικο [15].

Βρύσ(η) στα Βρωμονέρια η : Στη θέση «Βρωμονέρια» πηγάζει αυτή η βρύση.

Βρύσ(η) στη Λούτσα η : Κείται ΒΑ του χωριού στη θέση «Λούτσα».

Βρύσ(η) στην Γκουσταρίβα η : Πηγάζει στην θέση «Κουσταρίβα/Γκουσταρίβα», η οποία ταυτίζεται με την τοποθεσία «Κούστα/Γκούστα».

Βρύσ(η) στην Τσουκνίδα η : Πηγή στη θέση «Τσουκνίδα».

Βρύσ(η) στο Βάλτο η : Βρίσκεται στην τοποθεσία «Βάλτος».

[47] Τοπωνυμίες του χωριού Χιονιάδες [Χιονιάδες]

{Τις περισσότερες πληροφορίες για τις τοπωνυμίες του χωριού τις πήρα από τις γραφές του Χιονιαδίτη δάσκαλου Ευριπίδη Ζωγράφου}

Αγία Παρασκευή η : Το εξωκλήσι και η πέριξ περιοχή στην κορυφή του χωριού. Υπάρχει και εικόνισμα της «Αγίας Παρασκευής» κοντά στο χωριό.

Άι Γιώργ(η)ς ο : Εικονοστάσι στη θέση «Παλιόσπιτα», που σχετίζεται με την θρυλούμενη ύπαρξη εκεί κάποιου οικισμού.

Άι Θανάσ(η)ς ο : Η κεντρική εκκλησία του χωριού.

Άι Λιάς ο : Το εξωκλήσι του προφήτη Ηλία και η γύρω περιοχή, Β του χωριού και σε μεγάλο υψόμετρο. Υπάρχει και εικόνισμα του «Άι Λιά» κοντά στο χωριό.

Άι Νικόλας ο : Εξωκλήσι λίγο χαμηλότερα από το χωριό και η περιβάλλουσα αυτό έκταση, όπου υπάγεται και το νεκροταφείο του χωριού.

Άι Σωτήρας ο : Εικονοστάσι και η γύρω περιοχή, Α του χωριού και πέρα από τον «Μανουρά λάκκο».

Παναγιά η : Το εξωκλήσι της κοίμησης της Θεοτόκου και ο πέριξ χώρος, στα Δ του χωριού και πέρα από τον «Αλωνίτικο λάκκο».

Αλατίτρες οι : Τοποθεσία σχετικώς ομαλή, όπου έδιναν πάνω σε σχιστόπλακες αλάτι στα αιγοπρόβατα. Ιδέ ομοίωση «Σαλατούρι». Όρα ομοίωση «Αλατιά» στο Κεράσοβο [17], Μόλιστα [27], Σταρίτσανη [42] και αλλού.

Αλωνάκ(ι) το | Αλώνια τα : Περιοχή σε μικρή απόσταση και Δ από το χωριό με αλώνια.

Αλωνίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, δηλ. το μεγάλο ρέμα κοντά και Δ στο χωριό, που αρχίζει από τις υψηλόσταθμες τοποθεσίες «Βαρ_τσιομπάνι» και «Πηγαδίτσια» και διέρχεται εγγύς του χωριού στη θέση «Αλώνια», εξού και η ονομασία.

Άμμος ο : Θέση ΝΔ του χωριού με έδαφος αμμώδες. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22], Πυρσόγιαννη [39] και αλλού.

Ανήλιο το : Εκτεταμένη σύδενδρη πλαγιά είναι τούτη η τοποθεσία, πίσω από μια ράχη, ώστε δεν τη βλέπει ο ήλιος, στα όρια της έκτασης του χωριού και Δ αυτού.

Αρλάγκαθα τα : Χωραφότοπος ΒΔ του χωριού, όπου θα υπήρχαν αγκαθωτά φυτά.

Δείχνει να παρέφθαρται από το Ελλ. στα «ραμνάγκαθα» (= αγκάθια ράμνου, αγκάθια παλίουρου). Ιδέ περίπου ομοιόσημη «Ράμστα/Ράμνστα» στο Λούψικο [24].

Αρυάκ(ι) το : Μικρό ρέμα (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) στις Δ παρυφές του χωριού και τα παρόχθια μέρη του. Η ονομασία σημαίνει «Ρυάκι».

Ασβεσταριά η : Τοποθεσία με αρκετό υψόμετρο, Δ του «Άι Λιά», όπου κάποτε λειτουργούσε ασβεστοκάμιнос, (ασβεσταριά, στην τοπική γλώσσα), λόγω ύπαρξης κατάλληλων ασβεστολίθων και καύσιμης ξυλείας.

Βάλτος ο : Κορυφαία τοποθεσία Β του χωριού, σχετικά ομαλή, δασωμένη και με πηγή, παρά τα σύνορα με την Αλβανία. Το έδαφος μιας μικρής υποπεριοχής είναι κάθυγρο και λασπώδες. Αποδίδεται ως «Βαλτώδης | Ελώδης», από το νέο Ελλ. «βάλτος» (= έλος, λασπώδης τόπος) < παλ. Σλ. blato (= έλος, τέλμα, Σερβ./Βουλγ. blato, Αλβ. baltinë-a) > Αλβ. baltë-a (= λάσπη – πηλός, αργιλόχωμα). Όρα ομοιόσημες «Μπάλτες» στο Κεράσοβο [17] και «Μπάλντεζα» στο Πληκάτι [37].

Βάρ_τσιομπάν(ι) το : Η γυμνή ράχη της κορυφογραμμής του όρους Γράμμος και τα παρακείμενα πρανή, εκεί όπου τα όρια με το Λεσκάτσι [22] συναντούν τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Αποδίδεται ως «Τάφος του βοσκού», από το Αλβ. varr-i/vorr-i (= τάφος, μνήμα) + Αλβ. çoban (= τσομπάνος, βοσκός, ποιμήν) < Τουρκ. çoban (= βοσκός), που φαίνεται ότι υπήρχε εκεί, όπως κάποια διασωθείσα παράδοση λέγει.

Βουλίστρα η : Τόπος καλός Ν του χωριού, όπου στάλιζαν τα βόδια και από εκεί προμηθεύονταν τα λεγόμενα τοπικώς «βούλτα» (= βουνιές, βουδιές) < αρχ. Ελλ. «βόλιτον» (= κόπρος βοών), για το γάνωμα των αλωνιών. Αποδίδεται ως «Περιοχή με βόλιτο | Βουλτοτόπι».

Βρουντουκούλιτσα η | Βουρντουκούλιτσα η : Τοποθεσία στα ΒΔ του χωριού, όπου στάλιζαν τα αγελάδια του χωριού. Αποδίδεται ως «Γελαδαριά | Βουστάλας», από το Βλαχ./Ρουμ. bou (= βόδι, Λατ. bos) < Ελλ. «βους» + Βλαχ. ridiculu (= επιστροφή) < Λατ. reduco (= επανάγω, επαναφέρω) + Ελλ. κατάληξη «-ίτσα». Ιδέ ομοιόσημη «Βουρδουκούλιτσα» στο Κάντσικο [15].

Βρύσ(η) στα Βρωμονέρια η : Στη θέση «Βρωμονέρια» πηγάζει αυτή η βρύση.

Βρύσ(η) στη Λούτσα η : Κείται ΒΑ του χωριού στη θέση «Λούτσα».

Βρύσ(η) στην Γκουσταρίβα η : Πηγάζει στην θέση «Κουσταρίβα/Γκουσταρίβα», η οποία ταυτίζεται με την τοποθεσία «Κούστα/Γκούστα».

Βρύσ(η) στην Τσουκνίδα η : Πηγή στη θέση «Τσουκνίδα».

Βρύσ(η) στο Βάλτο η : Βρίσκεται στην τοποθεσία «Βάλτος».

- Βρύσ(η) στο Γκαλτσάτο η :** Αναβλύζει στη θέση «Γκαλτσάτο».
- Βρύσ(η) στο Μέτσοβο η :** Κείται στη θέση «Μέτσοβο».
- Βρύσ(η) στο Μπιτίτσιο η :** Πηγάζει στη περιοχή «Πιτίτσιο/Μπιτίτσιο».
- Βρύσ(η) στο Μπογδανάκι η :** Βρίσκεται ψηλά στον τοποθεσία «Μπογδανάκια».
- Βρύσ(η) στο Μπριστούρι η :** Στην τοποθεσία «Μπριστούρι» είναι τούτη η βρύση.
- Βρύσ(η) στο Σιανακόστι η :** Βρύση με ποτίστρες στη θέση «Σιανακόστι».
- Βρύσ(η) στου Σκούφα το σιάδ(ι) η :** Κείται στη θέση «Σιάδι του Σκούφα».
- Βρύσ(η) της Σκάλας η :** Στην τοποθεσία «Σκάλα» πηγάζει τούτη η βρύση.
- Βρύσ(η) του Βυρού η :** Κείται στην περιοχή «Βυρός». Το νερό της χάνεται σε υπάρχουσα εκεί σχισμή.
- Βρύσ(η) του Καλιόμπεη η | Πηγάδ(ι) του Κάλ(η) η :** [Στ' Καλιόμπεη τ' βρύσ'] Πηγή Β του χωριού χαμηλότερα από την κορυφή «Μπάντρα». Κάποιος Αλβανός μπέης ονόματι *Κάλης/Κάλιος* σχετίζεται με τη βρύση. Δεν ξέρουμε τώρα το σχετικό ιστορικό.
- Βρύσ(η) του Ντούλα η :** Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Φανάρι», όπου υπάρχει βρύση σχετιζόμενη με κάποιον ονόματι *Ντούλας* (= Κωνσταντίνος, Κώστας).
- Βρύσ(η) του Παναγιώτ(η) η :** Λίγο χαμηλότερα από την κορυφογραμμή των συνόρων με την Αλβανία, Β/ΒΔ του χωριού βρίσκεται τούτη η τοποθεσία. Κάποιος ονόματι *Παναγιώτης* διαμόρφωσε την πηγή σε βρύση και πήρε το όνομά του.
- Βρωμονέρια τα :** Θέση με βρύση. Τα νερά έχουν κάποια δυσσομία. Είναι κοινή ονομασία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Σταρίτσιανη [42], Κάντσικο [15] και αλλού.
- Βυρός ο :** Υψηλόσταθμη τοποθεσία με ύφυγρο έδαφος και αναβλύζοντα νερά. Αποδίδεται ως «Ανάβρυτα», από το τοπικό «*βυρό*» (= τόπος με ύφυγρο έδαφος όπου αναβλύζει νερό που συγκεντρώνεται σε αβαθείς λάκκους) < Ελλ. ρίζα «(F)ρυ-» του «*ρέω*» > αρχ. Ελλ. «*βρύω*» (= γέμω, αφθονώ, βρίθω, ακμάζω, πρασινίζω - αναβλύζω νερό), «*βρυν*» (= νερό, Λατ. *bua*), «*βρύλον*» (= βούρλο, ελόφυτο, σπάρτο) > Ρουμ. *virtop* (= κάθυγρος τόπος, τέναγος), παλ. Σλ. *vrijtprj* (= ποτιστικός λαχανόκηπος). Η λέξη προέκυψε από το αρχ. Ελλ. «*βρύον έδαφος*» ή απλώς *βρύον* και με αναγραμματισμό «*βυρόν*». Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Φυτόκος [46], Σταρίτσιανη [42] και αλλού.
- Γιαννάκια τα :** Περιοχή στα ΒΑ του χωριού, όπου τα κορίτσια, την 24^η Ιουνίου εορτή της γέννησης του Ιωάννη του Προδρόμου, μάζευαν τα αρωματικά λουλούδια «*γιαννάκια*» (= το έντονα μυριστικό φυτό *στάχυς ο δασικός*), εξού και η ονομασία.

- Γιαννούσ(η)ς ο** : [Στ' Γιαννούσ'] Μέρος Β του χωριού, όπου κάποιος *Γιαννούσης* είχε χωράφι.
- Γκαλτσάτο το | Γκλατσάτο το** : Περιοχή Β του χωριού, όχι πολύ μακριά, με πηγές κρύου νερού, από όπου υδρεύεται τώρα το χωριό. Αποδίδεται ως «Κατάψυχο | Παγωμένο», ως χαρακτηριστικό του νερού, από το Λατ. *glaciatum* (= παγωμένο, πολύ ψυχρό, Βλαχ./Ρουμ. *giațat*, Ιταλ. *ghiacciato/glaciale*) < Λατ. *glacio* (= παγώνω, κρυσταλλώνω).
- Γκόλιο το** : Η γυμνή κορυφογραμμή του όρους «Γράμμος» υπεράνω του χωριού. Ερμηνεύεται «Γυμνό | Ψιλό», από το τοπικό «γκόλιος» (= γυμνός) < παλ. Σλ. *golj/golu* (= γυμνός).
- Γκορτσιές οι** : Θέση στα Α του χωριού, όπου θα υπήρχαν αγριοαχλαδιές. Στην τοπική γλώσσα «γκορτσιά» (= αγριαχλαδιά, αχράς, Αλβ. *gorricë-a*) < Σλ. *gorica kruz̃a* (= ορεινή αχλαδιά). Είναι κοινή τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Λεσκάτσι [22], Σέλτση [41] και αλλού. Ιδέ ομοιόσημη «Κρούσια» στην Πυρσόγιαννη [39].
- Γκουτζιοί οι | Γουντζιοί οι** : [Στ'ς Γκουτζιούς] Περιοχή στα Ν του χωριού, όπου θα υπήρχαν ποτιστικοί κήποι. Ερμηνεύεται ως «Κηπάρια | Χλοερά αγροτεμάχια», από το τοπικό «γοντζιές» (= ανθόκηπος - χλοερότατο ποτιστικό χωράφι ή κήπος - τριφύλλι) < Τουρκ. *gopca/kopca* (= μπουμπούκι, Αλβ. *gopxhja*), κατά τοπικό ιδιωματισμό, αντί του συνήθους «γοντζιέδες».
- Γομαράγκαθα τα** : Εδώ φυτρώνουν πολλά ποώδη φυτά λεγόμενα στην επιχώρια γλώσσα «γουμαράγκαθα» (= αγκαθωτές φρυγανώδεις πόες των γενών *ονόπορδον*, *κίρσιον*, *κάρδουπος/κάρδος*, *νωτόβασις*, καθώς και το αγκαθωτό φυτό *σίλλυβον το μαριανόν*, κοινώς *αγκάθι της Παναγίας*).
- Γούβες οι | Γκούβες οι** : Εδαφικές κοιλότητες στα Ν του χωριού. Ιδέ ομοιόσημες «Γκούβες» στο Τούρνοβο [44], Μπλήζιανη [28] και αλλού. Στην τοπική γλώσσα «γούβα/γκούβα» (= κοιλότητα, κοίλωμα - τάφος, όρυγμα ταφής).
- Γραβιά τα** : Μέρος στα ΒΑ του χωριού με πολλά δένδρα λεγόμενα τοπικώς «γράβοι/γραβιά» (= τα φυτά *καρπίνος ο βετουλοειδής* και *καρπίνος ο ανατολικός*) < αρχ. Ελλ. «εγγραύλης». Ιδέ και «Γράβος» στην Πυρσόγιαννη [39].
- Δήμος ο** : [Στ' Δήμ'] Θέση στα Δ του χωριού όπου είχε κτήμα κάποιος *Δήμος* (= *Δημοσθένης* ή *Δημήτρης*, στην τοπική διάλεκτο).
- Ζιουμπάν(ι) το** : [Στο Ζ'μπάν'] Χωραφότοπος με πανοραματική θέα στα όρια με το Λεσκάτσι [22], στο οποίο μερικώς ανήκει. Επειδή στα Βυζ. «ζουπάνος» (= φύλαρχος ποιμενικής ομάδας Σλάβων) < Σλ. *župan* (= άρχοντας), συμπεραίνεται ότι εδώ είχε την έδρα του (τα λεγόμενα τοπικώς «κονάκια») κάποιος φύλαρχος

αρχιτσέλιγκας, σε απώτερους αιώνες, και σώθηκε μέχρι τώρα η ονομασία. Το εγγύς μαστοροχώρι «Πεντάλοφος» Κοζάνης λεγόταν παλιά «Ζμπάν(ι)/ Ζουπάν(ι)».

Καλύβια τα : Περιοχή στα Α του χωριού, όπου άλλοτε υπήρχαν καλύβες ποιμενικές.

Καλυβίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, δηλ. ρέμα, που διέρχεται από τη θέση «Καλύβια».

Κάναλες οι : [Στ'ς Κάναλες] Τοποθεσία ΝΔ του χωριού, όπου υπάρχει πηγή και ξύλινα κανάλια/σκάφες για πότισμα ζώων. Είναι σύνηθες τοπωνύμιο στα Μαστοροχώρια, π.χ. Καστάνιανη [16], Φυτόκο [45] και αλλού. Ιδέ και «Κανάλια» στη Ζέρμα [12], Σέλτση [41].

Καρούτ(ι) το : Περιοχή με πηγή στα ΒΔ του χωριού. Άλλοτε, στην υπάρχουσα πηγή είχαν τοποθετήσει ξύλινες σκάφες (κανάλια) μορφοποιημένες σε κορμούς δένδρων, για το πότισμα των ζώων. Αποδίδεται ως «Κανάλι | Ποτίστρα», από το τοπικό «καρούτα» (= κανάλη για πότισμα ζώων ή για προσαγωγή νερού στο μύλο) < παλ. Σλ. korjitj (= ληνός, κάρναλη, δεξαμενή, κιστέρνα) < Λατ. cortina (= λέβης, κοίλον). Όρα ίδια τοπωνυμία στην Καστάνιανη [16], Σέλτση [41], Φυτόκο [46] και ομοιόσημα «Καρουτιά/Καρούτια/Καρούτες/Κοπάνες» στην Κόνιτσα [18], καθώς και το οικωνύμιο Κορπινιστά [20].

Καρυές οι : Έκταση σχετικά πλησία στο χωριό, σε ΒΔ κατεύθυνση, όπου υπήρχαν πολλές καρυδιές (καρ(γ)υές, στην τοπική γλώσσα), εξού και η ονομασία.

Καρυές του Μπούρη οι : Κάποιος με επώνυμο Μπούρης είχε εδώ φυτεμένες καρυδιές (καρ(γ)υές, στη γλώσσα των εντοπίων).

Κλειστή πέτρα η : [Στ' Γ κλειστή τ' μπέτρα] Τοποθεσία Δ του χωριού, όπου υπάρχουν δυο παρακείμενοι βράχοι, μεταξύ των οποίων ρέει ο «Αλωνίτικος λάκκος». Εξ αυτού και η έννοια της «κλειστής».

Κλιάπ(ι) το : Θέση Β του χωριού. Ίσως να ήταν τόπος όπου άφηναν ελεύθερα να βόσκησουν τα υποζύγια, αλλά με δεσμευμένα τα πόδια τους, ερμηνεία προκύπτουσα από το ομοιότυπο παλ. Σλ. kljarij (= σφικτήρας – φίμωτρο – δέσμευση, δέσιμο) < μsn Ελλ. «κλάπα» (= πέδικλα ζώου, ξυλοπάπουτσα, Λατ. clava). Ενδεχομένως να είναι και φυτωνυμία, απλολογία από το παλ. Σλ. kljarišj (= αμύγδαλο).

Κοκκινόπετρα η : Θέση πολύ υψηλή, σχεδόν στην κορυφογραμμή, παρά την μεθόριο με την Αλβανία, όπου δεσπόζει μεγάλη κοκκινωπή πέτρα/βράχος.

Κούλια η : Τοποθεσία στα Δ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Σκοπιά | Φυλάκιο», από το νέο Ελλ. «κούλια» (= πύργος, μικρό φρούριο, σκοπιά) < Τουρκ. kule (= φρούριο). Φαίνεται πως εδώ, στα χρόνια της τουρκοκρατίας, υπήρχε φρου-

ρά για την επιτήρηση της περιοχής. Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λούψικο [24].

Κουλούρ(ι) το : Θέση στο χωριό, λόγω του κυκλικού περιβόλου της εκκλησίας. Όρα ίδια τοπωνυμία στη Βούρμπιανη [2], Φυτόκο [46], Μόλιστα [27].

Κούμε ο : [Στ' Κούμε] Χωράφια στα ΒΔ του χωριού. Δείχνει για κτητορωνυμία, από κάποιον με ονόματι *Κούμε*, μάλλον αλλοεθνή και παντελώς άγνωστο τώρα. Το έδαφος δεν είναι αμμώδες για να συσχετιστεί ερμηνευτικά με την τοπωνυμία «Κούμα/Κούμες» στο Λεσκάτσι [22].

Κούστα η | Γκούστα η : Πυκνό δάσος και βοσκοτόπι Β του χωριού, στα όρια περίπου με το Τούρνοβο [44]. Ερμηνεύεται ως «Πυκνή | Δασιά», από το παλ. Σλ. *gustj/gžstj* (= δασύς, πυκνός, πηχτός, Βουλγ. *gjst*, Σερβ. *gust*). Ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει και στο χωριό «Καλουτά» Ζαγορίου Ιωαννίνων.

Από το Αλβ. *kusht-i* (= όρος ή ρήτρα συμφωνίας – αφιέρωση ή τάξιμο στα θεία), δεν διαφαίνεται λογική ερμηνεία, εκτός και ο τόπος ήταν εκκλησιαστικός. Από το Λατ. *custos* (= φύλακας) θα ερμηνευόταν ως «Σκοπιά». Δεν φαίνεται πιθανή αυτή η εκδοχή, λόγω θέσης.

Κουσταρίβα η | Γκουσταρίβα η : Ερμηνεύεται ως «Πυκνόφυτος λάκκος», από το παλ. Σλ. *gustj/gžstj* (= δασύς, πυκνός, πηχτός, Βουλγ. *gjst*, Σερβ. *gust*) + παλ. Σλ. *rjnj* (= λάκκος, τάφρος, όρυγμα, διώρυγα). Όρα και «Κούστα/Γκούστα». Ίδέ ταυτόσημο «Κουσταλάκκος/Γκουσταλάκκος» στη Ζέρμα [12].

Κουσίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, δηλ. το ρέμα που κατέρχεται από τη θέση «Κούστα/Γκούστα», Β/ΒΑ του χωριού, το οποίο δέχεται τα νερά από τις Δ πλαγιές του βουνού «Όρλα».

Κρυόβρυσ(η) η : Μέρρος στα ΒΔ του χωριού με βρύση που έχει πολύ ψυχρό νερό.

Κρυοπήγαδο το : Θέση σχετικά κοντινή, Β του χωριού, όπου υπάρχει πηγή (πηγάδι στην επιχώρια γλώσσα) με ψυχρότατο νερό.

Λαζ(ι)νιά η | Λαζ(ι)νιές οι : Χωραφότοπος Ν του χωριού, στα όρια με το γειτονικό Λεσκάτσι [22], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Ξέφωτα», από το Σερβ. *lazina* (= τμήμα κομμένου δάσους, δηλ. ξέφωτο, *ρόγκι* στην τοπική γλώσσα) < Λατ. *lacinia* (= άκρα, γωνία, λωρίδα γης, τεμάχιο, τμήμα γης). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στο Κάντσικο [15], Σέλτση [41], Τούρνοβο [44].

Λαιμός ο : Απόμακρη θέση στα Δ του χωριού, σε επαφή με την έκταση του χωριού Λεσκάτσι [22], που είναι ο γυμνός αυχένας/λαιμός διάβασης της ράχης, εξού και η ονομασία.

Λακκιά του Παπαγιάνν(η) η : Κοιλάδα με ρέμα στα ΒΔ του χωριού σχετιζόμενη με κάποιον ιερέα *Παπαγιάννη*. Άλλοτε από εκεί έφερναν με αυλάκι νερό στο χωριό για το πότισμα των κήπων.

- Λάκκος στο Ζιουμπάν(ι) το :** Το ρέμα (λάκκος, στην γλώσσα των εντοπίων) που περνάει από τη θέση «Ζιουμπάνι».
- Λάκκος της Μαυρομπίνας ο :** Το ρέμα που διασχίζει την περιοχή «Μαυρομπίνα».
- Λάκκος της Σκάλας ο :** Το ρέμα που διέρχεται από τη θέση «Σκάλα».
- Λακκούτσ(ι)κος ο :** Το μικρό ρέμα στις Α παρυφές του χωριού. Είναι υποκορ. του τοπικού «λάκκος» (= ρέμα, χείμαρρος).
- Λιανούρα η :** Δάσος με πυκνά, λεπτά και ψηλά δενδρύλλια οξιάς στην υψηλή ζώνη του βουνού, που εκτείνεται και στα όμορα χωριά. Από το νέο Ελλ. «λιανός/λειανός» (= λεπτός, ψιλός, αδύνατος) προέκυψε η τοπωνυμία. Είναι συνήθης στα Μαστοροχώρια, π.χ. Κάντσικο [15], Λεσκάτσι [22].
- Λιβιάδ(ι) της Αγίας Παρασκευής το :** Ο λιβαδότοπος γύρω από το εξωκλήσι «Αγία Παρασκευή».
- Λιθάρια τα :** Υποπεριοχή της δύσβατης θέσης «Σκάλα», όπου υπάρχουν πολλοί πεσμένοι λίθοι.
- Λίμν(η) η :** Κοίλωμα μικρό ΒΔ του χωριού, που το χειμώνα παρακρατεί νερό, σχηματίζοντας μικρή λίμνη.
- Λίπα η :** [Στ' Λίπα] Θέση Β του χωριού όπου θα υπήρχε χαρακτηριστικό δένδρο φιλύρας, δηλ. τιλία, φλαμουριά, επιχώρως και «φέλιουρας», λεγόμενο τοπικά «λίπα» (= φιλύρα, τιλία η πιληματώδης, Βουλγ. lipa, παλ. Σλ. lup/lub) < Λατ. liber (= φιλύρα, φλοιός, βιβλίο, εξ αρχικού luber).
- Λούτσα η :** Κάθυγρη περιοχή με αναβλύζοντα νερά και βρύση στα ΒΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Νερόλακκος», από το παλ. Σλ. lucja/kalucja (= νερόλακκος, τέλεσμα) > Αλβ. lucë-a (= λάσπη, ακάθαρτο νερό – μούσκεμα, διάβροχα) και Ilucë (= νερόλακκος). Εντεύθεν και «Καλούτσιανη», παραλίμνια συνοικία των Ιωαννίνων. Όρα ομοιότητες «Λούτσες» στο Τούρνοβο [44] και Κάντσικο [15].
- Μακρύ σιάδ(ι) το | Μακρύκαμπος ο :** Περιοχή Δ του χωριού, που είναι ένα ευρύ ομαλό ίσιωμα/πεδίο (σιάδι, στην τοπική γλώσσα). Ανάλογο είναι το τοπωνύμιο «Μακρύκαμπος» στον Ίσβορο [13].
- Μανουράς :** Εννοείται λάκκος, και είναι το μεγάλο ρέμα στα Α του χωριού, από τη θέση «Μπίστα» έως τη θέση «Παρασπόρι», όπου εισέρχεται στην περιοχή του χωριού Λεσκάτσι [22]. Ερμηνεύεται ως «Πετρώνας | Γεμάτος πέτρες», από το τοπικό κουδαρίτικο/μαστόρικο «μανούρα» (= πέτρα, δομική πέτρα που κατεργάζεται με το χέρι) < Λατ. manus (= χέρι), επειδή στην κοίτη του αφθονούν οι λίθοι, τους οποίους λατόμευαν για το κτίσιμο των σπιτιών. Δεν φαίνεται δυνατότητα συσχέτισής του με το νέο Ελλ. «μανούρι» (= είδος τυριού).

Μάραντο το : [Στου Μάραντου] Είναι φυτωνυμία, γιατί εδώ αφθονούν αυτοφυόμενα κάτι λουλούδια λεγόμενα τοπικώς «μάραντα» (= μικρά ευπαθή κίτρινα λουλούδια του βουνού, σαν τα «μανουσάκια», που μαραίνονται εύκολα και είναι ποικιλία του φυτού *νάρκισσος*, Αλβ. *maranda*) < Ελλ. «μαραίνω». Ιδέ ομοίσημο «Μαραντάκια» στη Βούρμπιανη [2].

Μαυρομπίνα η : Τοποθεσία με πηγή στα Β του χωριού. Σημαίνει «Μαυροπηγή», εκ του Τουρκ. *pinar/runar* (= πηγή) > Βουλγ. *binar/bunar* (= πηγή). Ίδια τοπωνυμία υπάρχει στη Βούρμπιανη [2] και Σταρίτσιανη [42]. Στο Κεράσοβο [17] υπάρχει «Μπίνα» και στο Κάντσικο [15] «Γκουλουμπίνα», που είναι τόποι με μεγάλη πηγή νερού.

Μέγα σιάδ(ι) το : Εκτεταμένος και υψηλόσταθμος ομαλός βοσκότοπος, Β/ΒΑ του χωριού, παρά τα όρια με το Τούρνοβο [44]. Όρα και «Μακρύ σιάδι».

Μεσολούρ(ι) το : Στενή λωρίδα γης ανάμεσα σε δυο ρέματα. Ιδέ και «Λουριά» στην Πυρσόγιαννη [39].

Μέτσοβο το : Δάσος στα Δ του χωριού. Συνήθως ερμηνεύεται ως «Αρκουδότοπος», από το παλ. Σλ. *mezjka/mezka/mezjka* (= άρκτος, αρκούδα, Βουλγ./Σερβ. *mezka*), παρόλο που αυτή η ερμηνεία έχει θεματικά ελαττώματα. Κανονικά έπρεπε να λέγεται «Μέτσκοβο», το οποίο πουθενά δεν απαντάται. Όμοιο το οικωνύμιο «Μέτσοβο» Ιωαννίνων.

Σωστότερο είναι να αποδοθεί ως «Μέρος με σπαθοφόρους», από το παλ. Σλ. *mezj/mjzj* (= μάχαιρα, φάσγανο, ρομφαία, ξίφος, λόγχη, σπαθί, Βουλγ. *mez*, Σερβ. *mač*) > Τουρκ. *mez* (= ξιφίδιο), συγγενές του Γερμ. *Messer* (= μαχαίρι) + Σλ. επιθετικό τέρμα *-ono*, δηλ. κάτι ανάλογο με το «Στίκοβο» στην Καστάνιανη [16], όπερ δηλώνει ότι το μέρος ήταν άλλοτε, κατά τον μακρινό μεσαίωνα, άντρο ληστών.

Μνήμα της βλάχας το : [Στο Μνήμα τ'ς βλάχας] Θέση υψηλόσταθμη, σχεδόν στο σύρραχο της κορυφογραμμής των συνόρων με την Αλβανία, όπου θάφτηκε κάποια βλάχα. Δεν ξέρουμε σήμερα το ιστορικό αυτής της εκτός νεκροταφείου ταφής.

Μονές οι : [Στ'ς Μονές] Θέση μακρινή στα Β του χωριού με αρκετά χωράφια. Ο τόπος δεν μνημονεύεται ως εκκλησιαστικός για να ερμηνευτεί ως «Μονές/Σκήτες καλογήρων», γι' αυτό αποδίδεται ως «Λημέρια | Μονές», από το Ελλ. «μονή» (= το να μένεις κάπου, διαμονή – σταθμός – μοναστήρι), επειδή, ίσως, ήταν λημέρι φυλάκων ή κλεφτών. Ιδέ «Μονέ(ς)» στο Πληκάτι [37] και ομοιόσημες «Μανέρες» στη Ζέρμα [12].

Μουρσιά τα : Ευρεία και απόμακρη ανήλια δασική έκταση Δ του χωριού, στα όρια με το Λεσκάτσι [22]. Στην τοπική γλώσσα «μούρσια/μούρσι» (= ευρωτίαση,

μύδος, μούχλα ή σήψη από υγρασίας - δυσώδης μυδαλέα ακαθαρσία - ψοφίμι σε σήψη που ζέχει, κοινώς *λέσι*, Βουλγ. *mjɾzan*, Βλαχ. *marza*) και «μουρσιάζω» (= ευρωτιώ, μυδαίνω, μουχλιάζω από υγρασία, σαπίζω από υγρασία), οπότε σημαίνει είτε «Μουχλιασμένα | Μυδαλέα», είτε «Κουφάρια που βρωμούν», αν εκεί εγκατέλειπαν δεμένα για να ψοφίσουν τα γερασμένα και ανήμπορα υποζύγια. Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13], και ομοιόσημα «Λυκομούρσι» στο Τούρνοβο [44] και «Μούρσιαλα» στη Μόλιστα [27].

Μουρσίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, και είναι το μεγάλο ρέμα Δ του χωριού, που πορίζεται τα νερά του από τη τοποθεσία «Μουρσιά», εξού και η ονομασία.

Μπάντρες οι | Μπάντρα η : Οι υψηλές κορυφές (~ 1.780 μ) στα Β του χωριού και τα παρακείμενα πρανή, στα σύνορα με την Αλβανία, που είναι το πέρασμα προς τον χώρο της Αλβανίας. Ερμηνεύεται ως «Βίγλες | Σκοπιές | Παρατηρητήρια», από το παλ. Σλ. *bjdrj* (= βιγλάτορας, φύλακας, άγρυπνος, Λατ. *vigil*). Όρα και «Παρατηρητήριο».

Μπαχτσές ο : Τοποθεσία στα Α του χωριού με κήπους, τριφύλια και οπωρικά. Ερμηνεύεται ως «Κήπος | Περιβόλι», από το ομοιόσημο Τουρκ. *bahçe*, κοινώς «μπαξές».

Μπέζιος ο : [Στ' Μπέζιου] Μέρος Ν του χωριού. Το επώνυμο *Μπέζιος/Μπέζας* το φέρουν συνήθως Βλάχοι νομάδες κτηνοτρόφοι. Ιδέ «Ρίζος Μπέζας» στην Καστάνιανη [16] και «Μπεζούλικα» στη Βούρμπιανη [2].

Μπίστα η : [Στ' Μπίστα/Βίστα] Περιοχή Β/ΒΑ του χωριού, στο τέλος του «Κουσιτίτικου λάκκου» και του «Σιλβίτικου λάκκου». Από εκεί και κάτω οι δυο μαζί ενώνονται σχηματίζοντας το ρέμα «Μανουράς». Αποδίδεται ως «Ουρά | Τέλος», από το Αλβ. *bisht-i* (= ουρά - μεταφ. τέλος) και αναφέρεται στα ρέματα.

Μπογδανάκια τα | Μπογδανάκ(ι) το : Τοποθεσία υψηλόσταθμη ΒΔ του χωριού, καλό βασκοτόπι με βρύση, λίγο χαμηλότερα από το «Βάρ_τσιομπάνι». Αποδίδεται ως «Θεόδοτα | Θεοδοσμένα», ως υποκορ. από το παλ. Σλ. *bogjdanj* (= θεόδοτος, θεοδόσιος) < παλ. Σλ. *bogj* (= θεός). Ίσως είναι κατάλοιπο αρχαίας λατρείας, π.χ. του ποιμενικού θεού Πάνα, {όρα σχόλιο στο τοπωνύμιο «Ριπάνα» στο Κάντσικο [15] και «Ριπάν(η)» στο Λούψικο [24]}. Όρα «Μπογντάνι» στο Κεράσοβο [17] και «Μπόγκοβο» στον Ίσβορο [13].

Μπουράδ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, και είναι ο μικρός χείμαρρος (λάκκος, στην τοπική γλώσσα) διερχόμενος πλησίον των οικιών του γένους *Μπούρης/Βούρης*. Το γένος αυτό υπήρχε παλιά και στο γειτονικό Τούρνοβο [44], και ανέδειξε εξαιρετικούς ξυλογλύπτες/ξυλουργούς.

Μπράλεγκο το | Μπράλεγκος ο : Τοποθεσία μακρινή στα Α του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Διανυκτέρευση | Νυκτέρευμα | Νυχτερινή σκοπιά», από το παλ. Σλ.

rgjeljegati (= διανυκτερεύω) < παλ. Σλ. ljegati (= πλαγιάζω, κατακλίνομαι, ξαπλώνω, Λατ. jacere, Σερβ. lijegati) και ljegalo (= κλίνη, Βουλγ. leglo) < αρχ. Ελλ. «λέχος» (= κλίνη, κοίτη, ευνή, Λατ. lectus), με τροπή του e σε a {κατά το sjeno > σανό}. Ιδέ και «Μπράλιεγκος» στη Βούρμπιανη [2].

Μπριστούρι(ι) το : Τοποθεσία άδενδρη, μεγάλου υψομέτρου, με βρύση, κάτω ακριβώς από την κορυφή «Μπάντρα/Μπάντρες», που είναι ένα απέραντο καταπράσινο λιβάδι. Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Χλοερό | Χορτολίβαδο», από το Σερβ. brst (= φύλλωμα), Αλβ. barishte-t (= χόρτα, χορτάρια), Ρουμ. Brustur (= ποώδη φυτά της οικογένειας σύνθετα, με μεγάλα και πλατιά φύλλα), τοπικώς «μπρέστουρο/μπρούστερο» (= είδος αγριολάπαθου).

Από το Αλβ. brishtë (= εύθραυστος) και το Βουλγ. brjzta (= γυρίζω πίσω, επιστρέφω) δεν φαίνεται πιθανή κάποια λογική εξήγηση. Ούτε και από το Αλβ. breshtë-a (= ελατοδάσος), γιατί ο τόπος είναι άδενδρος.

Ντρόζγκα η : Τόπος με πολλούς αγκαθωτούς θάμνους στα ΒΑ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Ακανθώνας | Τόπος με αγκαθωτούς θάμνους», από το τοπικό «ντρόζγκα» (= αγκαθωτός θάμνος) < παλ. Σλ. drozgj (= αγκαθωτός - αγκαθοπούλι, ακανθίς) και Αλβ. drosht-i (= θάμνος). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13] και «Ντρόζγκες» στη Σέλτση [41].

Όρλα η : Υψηλό, διακριτό βουνό ΒΑ του χωριού με βραχώδη κορυφή, στα όρια με το Τούρνοβο [44], στο οποίο μερικώς ανήκει. Αποδίδεται ως «Αετός | Αετίνα», από το παλ. Σλ. orjla (= η αετός, αετομάνα, αετίνα) > Βουλγ. orle (= αετόπουλο), orlica (= αετίνα). Όρα ίδια τοπωνυμία στον Ίσβορο [13]. Υπάρχει βουνό «Όρλιακας» στο νομό Γρεβενών. Στους επίσημους ελληνικούς χάρτες αναγράφεται πλέον ως «Κώνος», ονομασία εννοιολογικά άσχετη προς την τοπωνυμία «Όρλα».

Παλιάμπελα τα : Αμπελική περιοχή Α του χωριού, εκείθεν του ρέματος «Μανουράς λάκκος».

Παλιόμυλος ο : [Στουν Παλιόμ'λου] Τοποθεσία Α του χωριού, όπου κάποτε υπήρχε ο παλιότερος υδρόμυλος.

Παλιόρρογκα τα : Υψηλόσταθμη περιοχή Β του χωριού, στις απαρχές του «Αλωνίτικου λάκκου», με πολλά ξέφωτα χωράφια ζωσμένα από δάσος. Αποδίδεται ως «Παλιά ξέφωτα», από το τοπικό «ρόγκι» (= νεοανοιγμένο χωράφι που προέκυψε από αποψίλωση ή κάψιμο δάσους, ξέφωτο ζωσμένο από δάσος, Αλβ. rogë) < Λατ. rogus (= φωτιά) > νέο Ελλ. «ρογκίζω» (= καίω ξερόχορτα ως προετοιμασία για νέα σπορά χωραφιού). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Μόλιστα [27]. Ιδέ «Παλιόρραγκο» στη Σταρίτσιανη [42], «Ραγκούλι» στο Λεσκάτσι [22].

Παλιόσπ(ι)τα τα : Υποπεριοχή της τοποθεσίας «Παρασπόρι», χαμηλότερα και ΝΑ

του χωριού, όπου υπήρχε παλιά μικρός οικισμός, ο οποίος συγχωνεύτηκε με το σημερινό χωριό. Σώζονται θεμέλια ερειπωμένων οικιών.

Παλιοχώραφο το : Περιοχή με γεωργήματα στα Δ του χωριού. Οι εκεί αγροί θεωρούνταν παλαιοί.

Παρασπόρ(ι) το : Περιοχή Ν/ΝΑ και χαμηλότερα του χωριού, τα χωράφια της οποίας, κάποτε, ανήκαν σε κάποιον μεγαλοκτηματία, που τα παραχωρούσε για καλλιέργεια στους οικιστές της θέσης «Παλιόσπιτα» έναντι γεωμόρου, δηλ. ήσαν «*παρασπόρια*», όπως λέγονται στην τοπική γλώσσα. Όρα ίδια τοπωνυμία στην έκταση του Κορσάτσικου [19], ανήκουσα πλέον στον Ίσβορο [13], καθώς και στο Πληκάτι [37]. Ιδέ και «Παρασπόρης» στο Λούψικο [24].

Παρατηρητήριο το : Η υψηλότερη κορυφή της υπερκείμενης Β του χωριού με θορίας κορυφογραμμής του Γράμμου, παραπλήσια στη θέση «Μπάντρος».

Πατσιούρια τα : Υπονοείται μέρη, τα οποία βρίσκονται ψηλά στα ΒΑ του χωριού και τα νεμόταν ο βλαχοποιμένας *Πατσιούρας*. Με το επώνυμο αυτό είναι γνωστό γένος νομάδων μεγαλοκτηνοτρόφων.

Πέτρα του Σαλατούρ(ι) η : Χαρακτηριστικός βράχος στη θέση «Σαλατούρι».

Πέτρα της Κατσιούπαινας η : Βραχώδης τοποθεσία στην οποία είχε χωράφι κάποια γυναίκα με το ανδρωνύμιο *Κατσιούπαινα*, δηλ. σύζυγος ενός με επώνυμο *Κατσιούπης*. Γένος *Κατσιουπαίοι/Κατσ'παίοι* υπήρχε άλλοτε και στο Κάντσικο [15] και μετονομάστηκε σε *Σπέλλας*. Στα Αλβ. *καζυρ* (= ασκί, δερμάτι, τουλούμι).

Πέτρα του Κωστάκ(η) η : Χαρακτηριστικός βράχος λίγο υψηλότερα από το χωριό, ο οποίος σχετίζεται με κάποιον *Κωστάκη*, επώνυμο γνωστό στο χωριό.

Πετρωτό το : Θέση στα Β του χωριού με πέτρες και βράχους.

Πηγάδ(η) στα Παλιόρρογκα το : Βρύση στη θέση «Παλιόρρογκα».

Πηγάδ(ι) στην Τσούρλα το : Πηγή στη θέση «Τσούρλα».

Πηγάδ(ι) στο Καρούτ(ι) το : Η βρύση στη θέση «Καρούτι».

Πηγάδ(ι) στον Μανουρά το : Βρύση κοντά στο ρέμα «Μανουράς».

Πηγάδ(ι) στο Μπουράδ(ι)κο το : Βρύση στο ρέμα «Μπουράδ(ι)κος», παρά τα οικήματα του γένους *Μπούρης/Βούρης*.

Πηγαδίτσια τα : Μέρος Β του χωριού με πολλές διάσπαρτες μικροπηγές και ομώνυμη βρύση, εξού και η ονομασία, υποκορ. από το τοπικό «*πηγάδι*» (= πηγή, βρύση, κρήνη).

Πηγαδούλ(ι) το : Τόπος στα Δ/ΒΔ του χωριού και σε μικρή απόσταση, όπου υπάρ-

χει μικρή πηγή. Αποδίδεται ως «Βρυσούλα», από το τοπικό «πηγάδι» (= πηγή, βρύση, κρήνη). Όρα ίδια ονομασία βρύσης στη Σέλτση [41], Κάντσικο [15] και αλλού.

Π(η)λιούρια η | Π(η)λιούρια τα : [Στ'ν Π'λιούρ(γ)ια > Σ' Μπ'λιούρ(γ)ια | τα Σ' Μπ'λιούρ(γ)ια] Έκταση Α του χωριού, πέρα από το ρέμα «Μανουράς», με αμπέλια και οπωρικά. Μάλλον έχει έδαφος πηλώδες, γι' αυτό ερμηνεύεται ως «Αργιλική | Πηλώδης», από το Ελλ. «πηλός», με συνεκφορά του τελικού Ν του άρθρου. Ιδέ «Μπ'λός/Π'λός» και ομοιόσημη «Γκλιτσίστα» στη Σταρίτσιανη [42].

Π(ι)τίτσιος ο | Μπ(ι)τίτσιο το : [Στον Π'τίτσιο > Στο Μπ'τίτσιο > το Μπ'τίτσιο] Δάσος από οξιές, ΒΔ του χωριού, πάνω από τη θέση «Πουρνιές», προς τα όρια με το Λεσκάτσι [22]. Αποδίδεται ως «Τόπος με πτηνά | Μέρος με πουλιά», από το παλ. Σλ. *pticj/rticj* (= πτηνό, πουλί - πουλάκι, πτηνάριο, Βουλγ. *ptica*, Σερβ. *pticj*) > Ρουμ. *pitici* (= μικρά, μικρούτσικα).

Πλακαριά η : Εδώ, στα ΝΔ του χωριού, υπάρχει σχιστολιθικό πρηνές γυμνό και απότομο, λεγόμενο τοπικώς «πλακαριά».

Πλάτανος ο : Θέση σημαινόμενη από ένα μεγάλο πλατάνι.

Π'λός ο | Μπ'λός ο : [Στουν Π'λό > Στου Μπ'λό] Μέρος στα ΒΔ του χωριού με έδαφος αργιλικό, δηλ. πηλό, εξού και η ονομασία. Όρα ίδια ονομασία στη Σέλτση [41], Λεσκάτσι [22], Κάντσικο [15], και αλλού. Ιδέ και «Π(η)λιούρια».

Πουρνιές οι : Περιοχή στα ΒΔ του χωριού, γειτονική με τη θέση «Π(ι)τίτσιο», όπου, ως φαίνεται, υπήρχαν πολλές δαμασκηνιές. Αποδίδεται ως «Δαμασκηνιές | Προύνες», από το τοπικό «προύνα/πούρνα» (= δαμάσκηνα) < αρχ. Ελλ. «προύνη» (= δαμασκηνιά, Λατ. *prunus*, Βλαχ./Ρουμ. *pruni*). Το τοπωνύμιο «Πουρνιά» απαντάται στην Κόνιτσα [18] και Σταρίτσιανη [42].

Πυραμίδα η | Πυραμίδες οι : Είναι η περιοχή γύρω από το πυραμοειδές ορόσημο των συνόρων με την Αλβανία, πάνω στην κορυφογραμμή του Γράμμου, από τη θέση «Μπάντρες» έως τη θέση «Βάρ_τσιομπάνι».

Πύργοι οι : [Στ'ς Πύργ'ς] Η ενδιαμέση κορυφή (~ 1.909 μ) και τα πρηνή της, μεταξύ των κορυφών «Βάρ_τσιομπάνι» και «Μπάντρας», στα ελληνοαλβανικά σύνορα, με απέραντη θέα σε όλο τον ευρύτερο χώρο της «Κολώνιας», στην αλβανική πλευρά. Ονομάστηκε έτσι είτε από εμφανή οχυρώματα (πύργοι/φυλάκια), όπως ομολογούν οι ντόπιοι, είτε, μεταφορικώς, λόγω θέσης και ύψους. Και στα Αλβ. *rig-u* (= πύργος - σωρός) < Ελλ. «πύργος». Ιδέ και βουνό «Πύργος» στη Στράτσιανη [43].

Ράχ(η) στις Γκορτσιές η : Ράχη στα Α του χωριού, στη θέση «Γκορτσιές».

Ράχ(η) στο Ανήλιο η : Ράχη στα Δ του χωριού, στην τοποθεσία «Ανήλιο».

Ράχ(η) στο Σκάπετο η : Ράχη στα Β του χωριού, στην περιοχή «Σκάπετο».

Ρούβαλα τα : Κατωφερής περιοχή στα ΝΑ του χωριού. Αποδίδεται ως «Κατηφορίες | Κατρακυλίστρες», από το Ελλ. «ροβολώ» (= κατέρχομαι γρήγορα και κατρακυλιστά από ύψωμα).

Ρούπα η : [Στ' Ρούπα > Σ' Τρούπα] Περιοχή κρημνώδης με ορατές οπές/τρύπες στο βράχο. Ερμηνεύεται ως «Γκρεμός», από το Λατ. *gupes* (= απορρώξ, κρημνός).

Άλλη ισόκυρη ερμηνεία είναι «Τρύπα», από το τοπικό «τρούπα/ρούπα» (= οπή, Σλ. *gura*) < Ελλ. «τρύπα». Όρα ίδιο τοπωνύμιο στο Τούρνοβο [44], Κάντσικο [15], «Ρούπα της Πίτσαινας» στη Βούρμπιανη [2] και «Ρούπες» στον Ίσβορο [13].

Σαλατούρ(ι) το : Ομαλή σχετικά έκταση στα Β του χωριού και πάνω από τον «Αι Λιά», με τοπική ομάδα μεγάλων βράχων, όπου έδιναν αλάτι στα ζώα. Είναι βλάχικη λέξη και αποδίδεται ως «Αλίστρα | Αλατίστρα | Αλαταριά», από το Ιταλ. *salatura* (= αλάτισμα) < Λατ. *sal* (= αλάτι, άλας, Σλ. *sol*, Βλαχ./Ρουμ. *sare*) < αρχ. Ελλ. «(σ)άλας». Όρα και «Αλατίστρες». Στο Παλαιοσέλι [33] υπάρχει τοπωνυμία «Λα Σαλατούρα». Ιδέ ομοιόσημη «Σόλ(ι)στα», «Αλατσιά» στο Κεράσοβο [17] και «Σαρπούνι» στο Τούρνοβο [44].

Υπάρχει μεγάλο ρέμα «Σαλατούρης» στην βλαχόφωνη περιοχή του εθνικού δρυμού Πίνδου (Βάλεα κάλντα/Θερμή κοιλάδα).

Σιάδ(ι) του Σκούφα το : Ομαλή περιοχή και καλός λειμώνας με πηγή στα Β του χωριού, που σχετίζεται με κάποιον με επώνυμο Σκούφας, άγνωστο τώρα στο χωριό. Όρα και «Σκούφας». Στη Βούρμπιανη [2] υπάρχει επίθετο Σκούφιας.

Σιανακόστ(ι) το : Περιοχή ΒΔ του χωριού και Δ του «Αι Λιά», όπου υπάρχει πηγή νερού και ποτίστρες. Αποδίδεται ως «Όρυγμα με οστά | Οστεοτάφρος», από το Σλ. *zanas/zanec* (= τάφρος, όρυγμα, χαντάκι – χαράκωμα) + Σλ. *kosti* (= οστά, κόκκαλα, Ρουμ. *coaste*), συγγενές του Ελλ. «οστά». Δεν γνωρίζουμε σήμερα το ιστορικό επεισόδιο που συνέβη εδώ και ονομάτισε το μέρος. Ιδέ και «Σιάνιστα» στην Πυρσόγιαννη [39].

Σίλβα η | Σλίβα η : Είναι η περιοχή ανάμεσα στον «Σιλβίτικο λάκκο» και στον «Γκουστίτικο λάκκο», αρκετά υψηλότερα και Β/ΒΑ από το χωριό. Είναι φυτωνυμία και ερμηνεύεται ως «Δαμασκηνιά | Προύνη», από το τοπικό «σιλλυβιά/σιλιβιά» (= είδος δαμασκηνιάς με ξινούς ιόχρωμους καρπούς, τα λεγόμενα από τους επιχώριους «σίλβα», αρχ. Ελλ. «βράβυλος») < Σλ. *sliva* (= δαμασκηνιά, προύνη) και Λατ. *silva* (= ύλη, δένδρο). Το αρχ. Ελλ. «σίλλυβος» (= αγκαθωτή βοτάνη, Λατ. *sillybus*) δεν αναφέρεται στη δαμασκηνιά. Ιδέ «Σιλλυβιά/Σιλιβιά» στην Πυρσόγιαννη [39] και «Σιλ(λ)ύβα/Σιλίβα» στον Ίσβορο [13].

Σιλβίτ(ι)κος : Εννοείται λάκκος, δηλ. το ρέμα που ξεκινάει ψηλά από τη θέση «Βρύ-

ση του Καλιόμπεη | Πηγάδι του Κάλη», διέρχεται από την περιοχή «Σίλβα/Σλίβα», εξού και η ονομασία, και σμίγει με τον «Κουσιτικό» λάκκο.

Σιούμος ο : Περιοχή Α του χωριού, κατάφυτη με θαμνώδη βλάστηση, στα όρια με το Τούρνοβο [44]. Αποδίδεται ως «Δρυμός | Ρωπακιά», από το τοπικό «σιούμα-ρα» (= πυκνοί θάμνοι, χαμόκλαδα, ρωπάκια) < παλ. Σλ. *zuma* (= δάσος) και *zumaras* (= πυκνά χαμόδενδρα). Και σε άλλα Μαστοροχώρια υπάρχει αυτό το τοπωνύμιο, π.χ. Λεσκάτσι [22], Γαναδιό [5].

Σιούσιαλο το : Μέρος στα ΒΑ του χωριού. Ερμηνεύεται ως «Στεγνάδι | Ξεράδι», από το τοπικό τα «σιούσιαλα» (= τρώξανα, στεγνά κλαδιά, φύλλα, χόρτα, κ.λπ. που αποπίπτουν από τη φάτνη στο δάπεδο του στάβλου) < Σλ. *zusa* (= ξηρασία, στέγνα).

Σκάλα η : Απότομη και κρημνώδης περιοχή με βρύση, Β του χωριού, πάνω από το «Κρυοπήγαδο», από όπου περνάει ανηφορικό μονοπάτι με πολλούς ελιγμούς. Έτσι ονομάζουν οι αυτόχθονες παρόμοιες δύσβατες τοποθεσίες από τις οποίες περνούν μονοπάτια, εκ του παλ. Σλ. *skalá* (= βράχος, γκρεμός, απορρώξ) < Λατ. *scala* (= κλίμαξ, αναβάθρα, σκάλα). Είναι συνήθης τοπωνυμία στα Μαστοροχώρια, π.χ. Πληκάτι [37], Σέλτση [41] και αλλού.

Σκάπετο το : Υψηλή περιοχή στα Β του χωριού, πέρα από την ομώνυμη ράχη, προς το ρέμα/λάκκο. Αποδίδεται ως «Μέρος μακράν και πίσω κείμενο», από το τοπικό «σκαπετώ» (= διαφεύγω πέρα ή πίσω από κάτι) < Ιταλ. *scarpata* (= δραπεύτευση) < Λατ. *scaratus* (= φευγάτος). Όρα ίδια τοπωνυμία στη Σέλτση [41]. Άλλη ισόκυρη ερμηνεία είναι «Λάκκος», από το αρχ. Ελλ. «σκάπετος/κάπετος» (= λάκκος, κοίλωμα, ορυγμά, τάφος, χάσμα).

Σκούφας ο : [Στ' Σκούφα] Τοποθεσία στα ΝΔ του χωριού, όπου θα είχε χωράφι κάποιος με το επώνυμο Σκούφας, άγνωστος κατά τα λοιπά στο χωριό. Ιδέ και «Σιάδι του Σκούφα». Στη Βούρμπιανη [2] υπάρχει γένος Σκούφιας.

Σουρβιά η : Είναι φυτωνυμία τούτη η θέση, που κείται στα Ν του χωριού, από το τοπικό «σουρβιά» (= το αγκαθωτό δένδρο *σόρβος η ήμερος*, αρχ. Ελλ. «όα/οία», Λατ. *sorbus*). Ιδέ και «Σουρβιές» στην Μπλήζιανη [28].

Τα(γ)ίστρια τα : Εδώ κάποιος κτηνοτρόφος είχε «ταγίστρες» (= παχνιά - ξυλόπηκτες με κάγκελα φάτνες για τοποθέτηση κλαδιών), για τα αιγοπρόβατά του. Όρα ομοίωση «Παχνιά» στη Μόλιστα [27].

Τσιάμαρ(η) η : [Στ' Τσιάμαρ'] Περιοχή πάνω από τη θέση «Πέτρα του Κωστάκη», Β και σχετικά κοντά στο χωριό, όπου υπάρχουν αρκετά πεύκα. Αποδίδεται ως κτητορωνυμία, από κάποιον με επώνυμο *Τσιάμαρης*, παντελώς άγνωστος τώρα.

Υστερεί ως προς τον συλλαβισμό η πιθανή ερμηνεία «Πευκόφυτη», από το

Τουρκ. *çam* (= πεύκο) > Βουλγ. *çam* (= πίτυς). Όρα και «Τσιαμένιος» στο Λούψικο [24].

Τσου(μ)πλίκα η : Η γυμνή και διαβρωμένη βραχώδης κορυφή του βουνού «Όρλα». Στην επιχώρια γλώσσα «τσούμπλα» (= κορυφούλα, μύτη, ακωκή, προεξέχων οφθαλμός βλαστού, τσίμπλα), οπότε η ονομασία θα αποδιδόταν ως «Κορυφή». Ισχυρότερη είναι η ερμηνεία «Ξυμένη | Σπασμένη | Μαδημένη», λόγω διάβρωσης, από το Βουλγ. *çorlja* (= ξύνω, σκαλίζω) και *çurja* (= θραύω, σπάζω), Σερβ. *çuram* (= αποσπώ, εκριζώ, μαδώ).

Τσουκνίδα η : Θέση με βρύση ευρισκόμενη υψηλότερα από τον «Άι Λιά», Β του χωριού. Αποδίδεται ως «Ορειπτελέα». Μεγάλο δασικό δένδρο ορειπτελέα σήμαινε τον χώρο, εξού και η ονομασία, από το τοπικό «τσουκνίδα» (= το δασικό δένδρο πτελέα η ορεινή, άλλως ούλμος η ορεινή, αρχ. Ελλ. «ορειπτελέα»). Όρα ίδια τοπωνυμία στο Λεσκάτσι [22].

Τσούρλα η : [Στ'ν Τσούρλα] Ονομασία πηγής με λιγοστό νερό και της πέριξ περιοχής, στα ΒΑ του χωριού. Σημαίνει «Βρύση | Κρουνός», από το Αλβ. *curril-i* (= κρουνός, Βουλγ. *cucur*), μάλλον ονοματοποιία εκ του ήχου «τσουρ-τσουρ» της ροής.

Φανάρ(ι) το : Καλός, ευρύς και ομαλότατος βοσκοτόπος Β του χωριού και σε μέσο υψόμετρο, στα Α του «Άι Λιά». Ήταν το μόνιμο γρέκι (ποιμνιοστάσιο) για τα κοπάδια των βλαχοποιμένων. Οι φωτιές που άναβαν εδώ οι διανυκτερεύοντες βοσκοί φαίνονταν από το χωριό σαν φανάρια, γι' αυτό και ονόμασαν έτσι τον τόπο, από το Ελλ. «φανόρι(ον)» (= λαμπάδα, λυχνάρι). Όρα ομοιόσημες «Ρόγκος» και «Φλιάμα» στο Καντσικο [15].

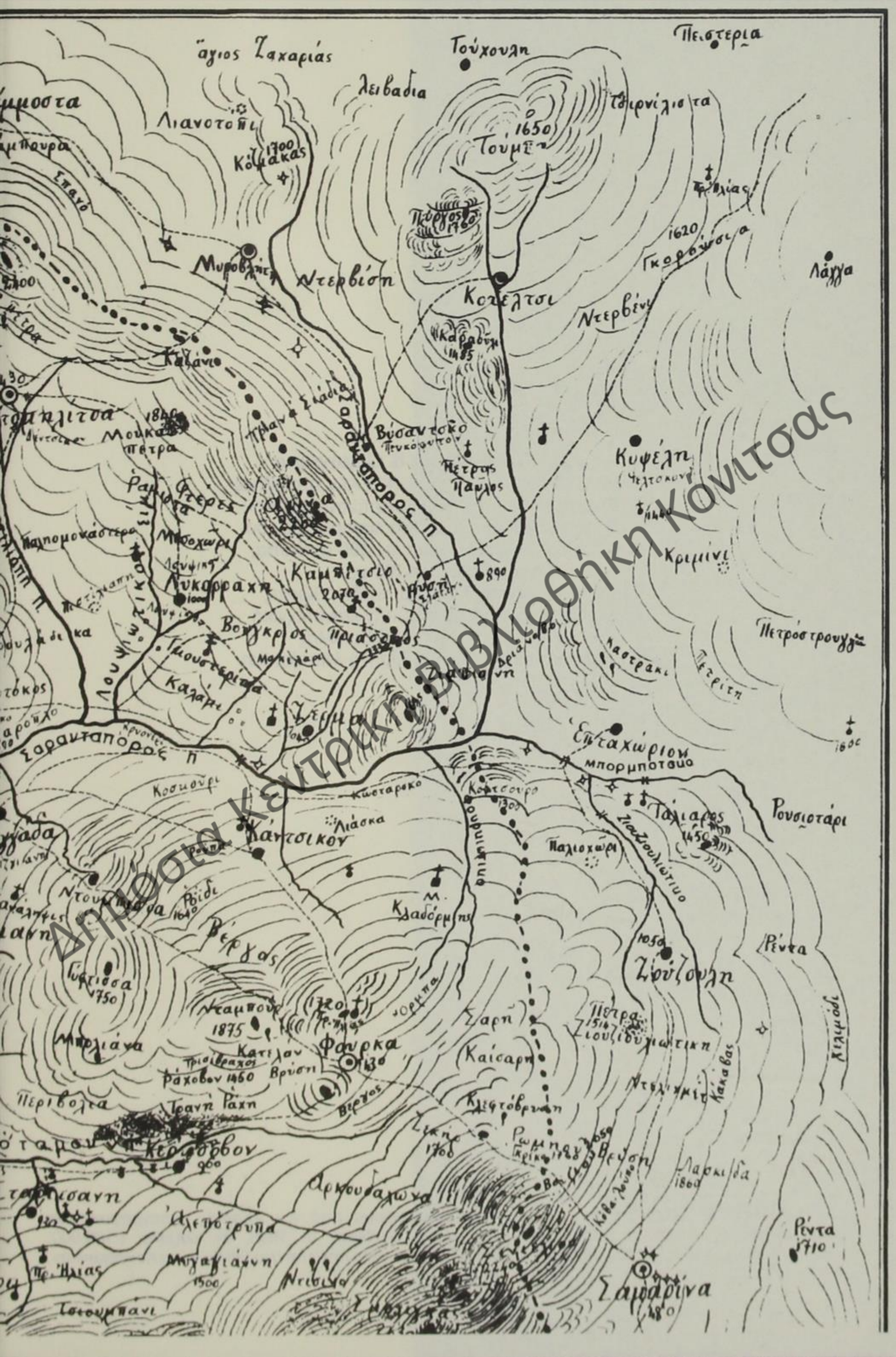
Χιονιάδες οι : Είναι το όνομα του χωριού, το οποίο εξηγείται, με αριθ. 47, στο ειδικό κεφάλαιο «Ερμηνευτική προσέγγιση ονομάτων οικισμών/χωριών».

Χριστόδ(η)μα τα : Το γνωστό και σήμερα γένος *Χρήστου* είχε κτήματα σε τούτο το μέρος, το οποίο κείται ΒΔ του χωριού, σχεδόν ισοσταθμικά με τον «Άι Λιά».

Ψ(η)λή πέτρα η : [Στ' Ψ'λή τ' μπέτρα] Ο ορατός υψηλός και απόκρημνος βράχος λίγο πιο πάνω στα ΒΑ από το χωριό.

Γενική βιβλιογραφία

- 1) ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΑ, του Χαράλαμπου Νικ. Ρεμπέλη, Αθήνα 1953.
- 2) Die Slaven in Griechenland, του Max Vasmer, Λειψία 1970.
- 3) «Η Κόνιτσα και τα χωριά της», του Σωτήρη Τουφίδη, 1978.
- 4) «Λεξικόν Ιστορίας και Γεωγραφίας», του Σ. Βουτυρά, Κων/πολις 1889.
- 5) Περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ, τεύχος 7/1986, άρθρο του Νικ. Χαρ. Ρεμπέλη.
- 6) ΥΔΡΙΑ Εγκυκλοπαιδεία, Αθήνα.
- 7) ΥΠΕΡΛΕΞΙΚΟ της νεοελληνικής γλώσσας, Αφοί Παγουλάτοι, Αθήνα 1985.
- 8) ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ, του Α. Ν. Γιάνναρη, έκδοση Σιδέρη, Αθήνα 1920.
- 9) ΑΛΒΑΝΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟ λεξικό, του Νικο Η. Gjini, Τίρανα 1971.
- 10) Λεξικόν ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, του Κ. Νικολαΐδου, Αθήνα 1909.
- 11) ΒΟΥΛΓΑΡΟΕΛΛΗΝΙΚΟ λεξικό, Ακαδημίας Επιστημών Βουλγαρίας, Σόφια 1960.
- 12) ΣΕΡΒΟΕΛΛΗΝΙΚΟ λεξικό, του Παπαστεργίου Νικολάου, Αθήνα 1935.
- 13) ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ λεξικόν, του Στεφ. Α. Κουμανούδη, Αθήνα 1884.
- 14) Lexikon PALAEO-SLOVENSKO-GRAECO-LATINUM, του Ft. Miklosich, 1865.
- 15) ΤΟΥΡΚΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ λεξικόν, Αντ. Β. Θεοφυλακτίδου, Κων/πολη 1960.
- 16) «Τοπωνυμικόν της επαρχίας Κονίτσης», του Κ. Δ. Στεργιόπουλου, άρθρο στα ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τόμοι Θ'/1934 - ΙΒ'/1937 - ΙΓ'/1938.
- 17) «Γνωριμία με την επαρχία Κονίτσης», του Διονύσιου Δ. Τάτση, Κόνιτσα 1993.
- 18) Περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ, τεύχη 44/1992 – 49, 50/1993, άρθρα του Γιάννη Λυμπερόπουλου.
- 19) «Χιοναδίτες Ζωγράφου», του Κίτσου Α. Μακρή, Αθήνα 1981.
- 20) ΚΟΥΔΑΡΙΤΙΚΑ, του Θωμά Β. Ζιώγα, Αθήνα 2010.
- 21) ΙΤΑΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ λεξικόν, του Μ. Π. Περίδου, Αθήνα 1903.
- 22) ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΤΙΚΑ, του Θωμά Β. Ζιώγα, Αθήνα 2011.
- 23) «Γραπτά μνημεία από την Δυτική Μακεδονία χρόνων τουρκοκρατίας», του Μιχ. Καλινδέρη - Πτολεμαΐδα 1940.
- 24) Dicționarul explicativ al limbii române, της Ρουμάνικης Ακαδημίας, 1975.
- 25) «Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων», του Κ. Οικονόμου, Ιωάννινα 2001/2006.
- 26) ΠΟΜΑΚΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, του Πέτρου Δ. Θεοχαρίδη, Θεσσαλονίκη 1966.
- 27) Περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ, τεύχη ετών 2010 - 11 - 12, άρθρα του Χαρίλαου Γ. Γκούτου.

Το βιβλίο «**Τοπωνύμια & Οικωνύμια**
ΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ» τυπώθηκε
στη Θεσσαλονίκη από τις «Εκτυπώσεις Κάππα»,
τον Φεβρουάριο του 2013, για λογαριασμό του
συγγραφέα *Θωμά Β. Ζιώγα*, σε 500 αντίτυπα,
σε χαρτί shamois 100 γρ.

Τη φιλολογική επιμέλεια και τις διορθώσεις
έκανε ο ίδιος ο συγγραφέας, την καλλιτεχνική
επιμέλεια είχε ο *Κώστας Τζιμούλης*
και τη σελιδοποίηση έκανε η *Ειρήνη Μπιτζεράκη*.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ISBN: 978-960-93-4543-9

54402

KON